

2132

27 Sept

1949

2132

1949

14

St. Fe

Altetei Sèle Regale

Principelui Ferdinand al României

Moștenitor presuntiv al Coronei

P R E F A Ț Ă

Lucrarea ce presint, publicului cititor, este rezultatul unei munci de șapte ani; nu mi se va lua — cred — în nume de rău dacă voi spune că în acest timp am avut multe greutăți de învins, până s'o ved închiegată în forma actuală. Trebuie să mărturisesc că fără concursul câtor-va oameni, doritori de propășirea culturii némului, și pe care-i voi cita în altă parte, lucrarea ar fi rămas mult timp ne tipărită și pentru care le rămân profund recunoscători.

Mă simt dator a mulțumi, cu această ocaziune, ilustrului român, D-lui Gr. N. Mano, pentru că 'mă-a pus la dispozițiune prețioasa D-sale colecțiune de hărți, din care am reprodus două în această lucrare, cum și pentru sfaturile părintesci și recomandațiunile de care am avut nevoie.

De asemenea și venerabilului D-n Ștefan Grecenu pentru unele documente referitoare la familia boerilor Greceni și cari stăteau în legătură directă cu cestiunile ce mă preocupă.

La tipărirea lucrării s'aũ strecurat și câte-va greșeli pe ici colea; rog pe onor cititor să fie indulgent că numai cine nu scrie. acela nu gresesce.

Aș fi dorit să dau un indice alfabetic la finele lucrării, cum și lista documentelor și operelor consultate,

dar lipsa mijloacelor m'a impeditat, mărginindu-mă a indica isvóarele în josul paginei prin note.

Lucrarea, ast-fel cum se presintă, este departe de a fi completă; nu este vina mea! Din parte'mi am făcut tot ce 'mă-a fost posibil pentru buna reușită și pentru acésta n'am cruțat nici ostenélă nici cheltuială. Voiu termina și de data acésta cu cuvintele Mitropolitului Moldovei, Veniamin Costachi, care dicea: «că, dacă fie-care 'și-ar face datoria numai atât pe cât póte, să fim siguri că nu va cădea cetatea noastră».

15 Maiu 1902.

INTRODUCERE

Ашк омениц ши юбицилор
Синпатріотї ши Фїете кареле а
адеверинцей историчеши юбито-
рю! де ачестъ датъ, кѣ ачест
аа нострѣ а Историей Томос,
ан време де одиѣнъ... зъбвинъ
адръ кѣ пон .Ампревнъ...

Principile Dimitrie Cantemir
Hronicul Romano - Moldo - Valahilor I

Când intri în sala de lectură de la Archivele Statului, ori în acea a secțiunei Manuscriselor de la Academia Română, simți că aspiri un aer mucigaios, încărcat cu'n praf fin ce se ridică după documente—odore vechi și neprețuite, căci în ele se află istoria vie a trecutului nostru românesc. Aceste documente, nu sunt de cât sfărămituri rari, scăpate ca prin minune, de focul mistuitor, de activitatea neadormită a șoricilor, de jafurile Turcilor, de părjolirele Tătarilor, de barbaria Ungurilor, de sfeterisirile meșteșugite și adese-ori brutale ale Rușilor, de mâinele impii ale Nemților și de lăcomia viclenă a călugărilor greci, cari avéu tot interesul—în anumite împrejurări—ca : ori să le ia cu densii în Orient, sau la rigóre să le distrugă, cum a făcut un mitropolit grec din Muntenia pe la jumătatea întěia a vécului trecut.

În fine, după ce te așezi la masa de lucru, archivistul amabil îți aduce—după cerere—o condică mare în folio, sau un pachet cu documente; foiletezi condica, ori citești documentele, apoi mai ceri altele și ast-fel, cu cât cercetezi mai mult, cu atât curiositatea ți se mărește, dragostea de a face

face cunoscință cu trecutul pe nesimțite te cuprinde. Și cu cât te pogori mai adânc în întunericul vécurilor cu atât o lumină se produce în jurul tău, mintea ta să strămută în timpurile pe cari le studiezi, devii impersonal și ast-fel césuri întregi trăesci în mijlocul unei lumi cari și-a trăit traiul, dar care nu mai există de vécuri.

Acéstă lume, începe să defileze pe dinaintea ochilor minței tale, alcătuită de ómeni din tóte straturile sociale și'i veđi: cu ideile și sentimentele lor, cu portul și armătura lor, cu bine-facerile și păcatele lor pe care singur și nesiliți de nimenea și le mărturisesc, cu nenumératele lor dani și pe-cetluite cu infricoșate blesteme.

Ast-fel, îți apar Voevođii din timpurile vechi, de mărire strămoșescă, luptând vecinic cu spada în mână pentru «lege și moșie» și împreună cu poporul forméză o stavilă la Porțile Orientului contra puhoiului popórelor barbare; stavilă doborâtă une-oră, dar nici odată nimicată.

În acéstă epocă de spirit militar și religios, și-au luat nascere monumentele nóstre religioase cele mai mărețe din întréga țară, ridicate după fie-care victorie câștigată, în contra vrăjmașilor lor; acele victorii erau atribuite exclusiv lui Dumnezeu, cari și-au ajutat lupta în contra vrăjmașilor.

După Domnitorii vin boerii. Pe cei din timpurile de glorie strămoșescă îi veđi voinici și viguroși, cu portul lor pitoresc, cu spadele lor grele atârinate la șolduri, cu fețele pârлите de arșița sórelui—semn al veghierilor nesfârșite și luptelor necontente, purtate pentru apărarea patriei. Ei caută cu ardóre să imiteze pe Domnitor nu numai în faptele vitejesci ci și în acte pióse și creștinesci.

Cu timpul însă, Românii, cad din ce în ce mai jos din dreptul public otoman—grație deselor schimbări de Domni și patimilor neînfrânate ale partidelor boeresci, de a pune pe tron pe unul din ai lor; dar din aceste teribile frământări n'au câștigat de cât streinii.

Constantinopolul ne trimite de pe infloritele maluri ale Bosforului Ciurma și pe Fanarioții iar Orientul, cea dróe de călugări nespălați, vecinic cerșetori; ei au fost bine primiți, «impărătesce ajutați» și prin bogatele nóstre Mónastiri pri-pășiți. Alții, au fost inadins chieamați de Domni și boeri și cu insistență îndemnați, să introducă limba grécă în biseri-

cile și mănăstirile deservite de densesii; «iar dumnezeiescile slujbe să se facă în limba grecescă, întocmai ca la Cotroceni» dicea D-na Maria soția lui Șerban-Vodă Cantacuzino la 1685.

Grecisarea bisericeii în elementele ei superioare este deci încă de timpuriu consumată.

Fanarioții și levantinii, — cunoscută fiind propensiunea straturilor sociale înalte românești pentru tot ce este strein— boerii adoptă limba, portul lor, și prin deseale căsătorii, se alterează într'o bună parte caracterul și moravurile cele simple dar cinstite ale boerilor noștri.

Cu începutul vécului XVII, grecisarea societății înalte românești să face pe nesimțite. Moravurile fanarioților și levantinelor încep a se manifesta în guvernământ și în biserică în societate ca și în administrație. Limba grecescă devine limba modei; ea este vorbită de aristocrația românească, cu o eleganță atică. Limba românească este disprețuită și rămâne a fi vorbită numai de țărani și moșici.

Boerii din acest timp de decadentă, ne apar cu totul alt-fel de cât cei din epoca de mărire strămoșescă, — descriși mai sus.

Acum ei ne apar delicat, spitelați, în loc de tradiționala ghiogă ghintuită cu care strămoșii lor «prôscă prin dușmani făceau» la Răsboeni și Călugăreni cum și în alte răsboe, ei invirtesc în parfumatele lor mâini, metanii cu bobe mari de chihlibar, de sîdef, sau mai sciū din ce lemn scump din Orient.

Odată cu adoptarea obiceiurilor, limbelor greco-turcescă, disprețuesc și portul național și îmbracă ciacșirii, orî poturiî fermentéua, antereul și contășul turcesc. Aruncă căciula cea după moda lui Mihaiu Bravul, pentru a'și acoperi capul cu cialmaua și mai târduu cu fesul. Iși tunde përul scurt și își lasă numai o șuviță lungă în crescutul capului. În loc de sabie își împodobesc șalul de briu cu un amabil hanger turcesc cu mânerul bătut în pietre scumpe. Afectéază acea somnolență orientală, unită cu o mândrie proprie fanariotului de rasă, dar falit, și în nechibzuința lor, mergeau până acolo, să se credă că sunt și ei fanarioți, fiindu-le rușine a se numi români: «Țăranul e român, eu sunt boer moldovan», exclamau elevii lui Cuculi și Kiriac de la Academia mihailénă din Iași.

Cu alte cuvinte boerii din români, devin *filo-români*.

Din punctul de vedere politic ei erau divisați în două tabere. *Boeri halea* ¹⁾ și *boeri paia* ²⁾.

Boerii halea luaă parte la divan și judecaă procesele imprecinațiilor aplicând legile, întinându-le ca pe o piele prăspătă de boă, după expresiunea lui Dionisie Eclesiarchul. Astfel se judecaă și în restul țerei, în dicasterii ca și la tactul isprăvniciei județelor. Pricinele de judecată se aminaă cu anii, de aci proverbul «mai bine este o invoială strămbă de cât o judecată dréptă». Acest proverb e și ađi de actualitate.

Calemurile (funcțiunile) ca și cele l'alte dregătoriă se de-deaă pe bană, oră pe protecțiună. Protejarea și favoritismul erau erigete în sistem de guvernământ; calemgiul din ultima tréptă, putea ajunge prin lingușiri josnice la cele mai înalte dregători în stat; nu i se cerea nici aptitudinea nici cinstea necesară, ci numai *calitatea* de a sci să lingușescă, de a să-ruta mână pe care n'o putea mușca, sau un bilet al unui protipendist halea, căpatat prin cine sefe, ce servicii inavuabile. Calemurile ca și dregătoriile fie ele date pe bană, oră pe protecțiună, nu se viza nici odată la progresul instituțiunei, ci numai la pricopsela protejatului. De aci delapidări *grosomodo* oră sfeterisiri mesesugite după expresia timpului, cum a fost cu averea orfanilor lăsată de milostivul mitropolit al Ungro-Vlachiei Filaret al II-lea.

A proteja elementele cinstite, muncitoare și capabile face onóre urmașului lui Mecenas, pentru că protecțiunea incurajéză pe om și i dă o indoită putere de muncă.

A proteja însă pe cei leneși, intriganți, incapabili și pe toți găgăuții, tonți și gușății, este a sfida munca, a o insulta și chiar și ași bate joc de instituțiunea în fruntea căreia era pus. Ajunsesse ca cinstea să fie considerată ca prostie, munca ca o rușine, meritul ca de mérit, iar sacrificiul o adevărată nebulie.

Boerii paia stând departe de afacerile publice, erau tot d'a-una nemulțumit, vecinic intriganți; adese oră se transformaă nemulțumirile lor în facțiuni anarhice și revoluționare, grabnici pentru cel mai neînsemnat motiv a alerga la Pörtă, «cu rogojina aprinsă în cap și cu jalba în proțap» plângân-

1) În activitate.

2) În disponibilitate.

du-se că «nenorocita raia» «Kelerul împărăției» era sărăcit despopulat de Domn și satelejii lui.

De alt-fel, atât boerii halea cât și cei paia, când era vorba de a-și apăra privilegiile, apoi și le apăra cu ultima energie în contra orî căruia ar fi îndrăsnit a le aduce vre-o știrbire :

Aibă cine o vrea să aibă

Cu boerii trebă n'aibă

striga Enăchiță Văărescu, cel mai învățat boer al vécului al XVIII-lea.

Din grupurile acestea se detașa un număr de boeri «cari steteau greū de partea țerei; aceștia însă, erau în tot-d'a-una în minoritate.

Rândurile lor au crescut mai cu sémă după revoluțiunea cea mare franceză. Așa vedem că boerii din divanul lui Caragea, vedënd starea tristă la care adusese călugării greci averea Mănăstirei Cotroceni, printr'o anafora către Domnitor se exprimă :

„Si nu putem a suferi a mai lăsa Mănăstirea (Cotroceni) în mâinile lor (călugărilor greci), să privim cu lacrimi prăpădenia cea de tot a ei, la care aproape este să ajungă și să vedem înstreinarea acareurilor strămoșilor noștri, care cu multă sârguință și osârdie câștigându-le le-au afierosit pentru vecinica lor pomenire...”

Iar într'o altă anafora, aceiași boeri divaniți, vedënd că de la muntele Atos nu se ia nici o măsură pentru a aduce Mörăstirea în bună stare între altele adaugă «...caci de (se) vor mai obrăsnici (sfetagoriții) apoi atunci cu hotărâre să scie că se desghină Mănăstirea în totul și rămâne cu totul desăvârșit slobod țerei...»

Vedem deci că la 15 Ianuarie 1815, Divanul lui Vodă Caragea este conscient de drepturile naționale și nu se sfiesce a-și spune franc opiniunile față de călugării greci. Cu asemenea patrioți va suna în curënd ora redeseptării naționale.

Apoi vin neguțătorii cucernici și jupănesele bētrâne și evlaviöse—cari în lipsă de copii—iși consacrau tot avutul lor pentru buna stare a bisericeii, care la rându-i trebuia să îngrijască : a hrăni pe sēraci, a îngriji de orfanii, a inzebra fete lipsite de mijlōce, a întreținea școlii, etc. etc.

După ce stipulau când și cum să se impartă ajutōrele,

lăsaū cu limbă de mörte ca să fle inmormântați inlăuntru saū in pridvorul bisericeī și să fie vecīnic pomeniți.

Apoi, fiind-că biserica a fost in tóte timpurile mângăetórea și sprijinitórea omului, din légăn și până la morment, iar după mörte insoțindu-l cu rugăciunile ei, iți apar prin documente archipăstorii și păstorii turmei cuvântátóre,—clerul cu tóte divisiunile și sub-divisiunile sale.

Maī nu există document, unde să nu fie reprezentată una saū maī multe fețe bisericescī, maī inalte, orī maī modeste.

Ast-fel 'ți apar mitropoliți și episcopii eparchioți, printre care strălucesc unii prin pietatea lor, priu patriotismul lor, alții prin sciința orī prin umanitarismul lor cum aū fost : Varlaam Dositoiū și angelica figură a lui Veniamin Costache, toți mitrodoliți ai Moldovei. Apoi Ștefan Teodosie, Dionisie Filitis, Dionisie Lupul și milostivul Filaret II, toți mitropoliți ai Ungro Vlachiei, Damaschin episcopul Buzelui, Kesarie al Râmnicului, etc.

Printre aceștia se aflaū mulți lacomi, mândri și de o mândrie prostănică, necăutându-și de cât inavușirea lor și ca consecință : arghirofilii, ierosii și simoniaci « care și dobândiseră scaunele prin grósnice dări de bani, la domni și miniștrii lor. Aceștia pentru ași scóte banii dați, hirotoniaū ca preoți, ómenii fără sciința cărtei și maī cu sémă fără chie-mare. Ei puneau deci interesele lor meschine maī pe sus de interesul bisericei. Nu se sileaū a atrage in cler ómenii luminați, devotați și cu chemare pentru acéstă misiune, ci lăsaū să intre ómenii simpli și fără chemare.

Mateiū al Mirelor—fost egumen al Mónăstirei Dealul de lângă Târgovisce, ne spune că «astă-đi nu afii in acéstă țară, —nici preot, nici călugăr, nici archiereu cu sciința cărtei... preoții nu sciū să boteze, nu sciū să facă liturgie. Când le vorbesce de misterele credinței staū și se miră ca și cum le-ai vorbi de lucruri de pre altă lume ; barbaria lor e complectă, ne sciind de cât să mănance colivele și colaciū ce li se aduc 1)». Starea acésta a durat vécuri întregi, chiar după infiintarea seminarelor, sórta clerului rămâne mult timp aceeași.

Patriarchul sêrbesc din Carlovitz—Ivacicovici, fiind che-

1) Tesaur I p. 370.

DA ANECHIV

VEDEREA ACTUALĂ A COTROCENILOR

mat de locuitorii din Rășinari în calitate de mitropolit al Sibiului, să prezideze festivitatea serbării pentru deschiderea școlii de acolo, rosti cu acea ocaziune discursul următor : «Io vinit la voi, pentru că voi chiămat la mine ; voi, nu chiămat la mine, io nu fi vinit la voi ; dar acum venit la voi și ȳic vouă : bine faceți că faceți scolă la voi. Dați copii la scola ; vață bine, faceți domni la ei ; vață prost, faceți popă la ei».

Ierarchii noștri după vremuri,—și chiar după înființarea seminarielor—au urmat din instinct—póte cu prea mici cepțiuni—ideile *desceptului* patriarh sârbesc. Toți acei cari n'au putut să învețe—s'au făcut preoți—iar acei silitori și deștepți ne găsind în cler nici o protecțiune ci numai persecuțiunii, au alergat în acolo, unde le surădea un viitor mai frumos. Mare parte din seminariști sunt astă-ȳi profesori universitari, medici, magistrați, profesori de licee, ingineri, etc. Și dacă se mai găsesc astă-ȳi preoți descepți pe ici-colea, nu scim căror împrejurări le datorim.

Să nu uităm și călugărismul și'n special cel grecesc.

Acastă castă privilegiată, având o organizațiune proprie, fiind legată de interese comune era vecinic unită și solidară, ne ascultând de cât de ordinea comunităților lor; egumenii greci ajunsesse prin mijlocul avuțiilor imense peste care erau stăpâni a forma un stat în stat. Ca omenii «cu firea ascuțită și practici în acelaș timp, au explótat cumplit credința și toate sentimentele frumoșe cum și avutul nostru național în profitul causei lor la început, iar mai târziu în al lor propriu și cu drept cuvânt. Ei ne erau streinii: cu naționalitatea, cu limba, cu obiceiurile, cu aspirațiunile noastre, afară dór «de legea sfintă». Pe aceștia îi întâlnim fórte des; nu există un singur document de vânđare, de cumpărare, de danie, de schimb, de delimitare orii de judecată unde să nu figurede un egumen, orii un delegat al seii.

Apoi vine *turba*; și aici nu înțelegem popurul, căci de el nici se vorbește măcar, de cât numai când trebuie să plătescă birurile și angărăile de tot soiul, ci de acea mulțime, care numai consumă fără să producă nimic, de lingușitori și șarlatani, cari trăesc pe socotéla celor simpli, ascunđându-și păcatele acoperite de pulpana antereului unui protipendist hlea, de hrăpitori ne miloși, cari grămădesc avuții de origină in-

pură, neuitându-se pe cine dospoe și peste ce ființi plăpânde calcă spre ași atinge ținta lor.

Acestea sunt impresiunile căpătate, din studiul documentelor isolate; dar a le studia in acest mod, iesemnéză a trata lucrul ca simplu erudit și atunci devii un *om-biblioteca*; cu cât studieți documentele in complexul lor și cu cât te sui mai sus in istorie cu atâta rolul istoricului se asemăná cu al naturalistului paleontolog.

Paleontologul in excursiunile și săpăturile pe care le face in interesul sciinței, cu cât se pogora in straturile mai aprofundate in scórta pământului, găsesce adese ori, rămășițele de animele ante-deluviane ori coji de crustacei care au existat odată dar astă-dí au dispurut.

El scie că sub acel schelet a existat când va o ființă și care a dispărut de vécuri.

Identice acelaș lucrul il face istoricul cu documentul.

Sub schelet a existat când va un animal.

Sub document a existat când va un om.

Naturalistul studiaz de exemplu crusta trilobitului ori al unui alt animal antideluvian, ca să si figureze mai bine fiirea animalului.

Istoricul studiază documentul ca să cunoscă omul.

Scheletul și documentul—dice, Taine 1)—sunt rămășiți de ale morților și deci indicii absolut sigure ale ființei întregi vii.—Până la om trebuie să ne suim pe el să ne încercăm a'l reconstrui. «Adevărata istorie (dice același autor, nu incede de cât atunci când studieți mai multe documente in complexul lor, când discerni adevărul de minciună, pătrundend cu facla in mână in întunericul vremurilor, parcurgend repede distanța timpurilor, și veți pe omul viu lucrând in deplina sa activitate, a sentimentelor sale, pasiunilor și auzi vocea și îi veți fisionomia sa, gesturile și hainele sale, să-l vedem cu alte cuvinte ca și pe omul, pe care cu câte va minute l'am întâlnit in stradă 2)».

In asemeoea condițiunii istoria a fost transformată in Germania sunt acum 130 ani, in Franța de un secol, și de câte-va decenii in România.

1) Histoire de la literature Anglaise I pag. IV-V.

2) Ibidem op. cit V.

Studiind documentele Cotrocenilor, Lupescilor (sf. Elefterie) și Grozăvescilor în complexitatea lor ne am silit din toate puterile a reconstitui istoria acestor trei cartiere după crisoavele domnesci, acte donațiuni, vânzări, cumpărări și schimburi și am aruncat o lumină pe cât posibil de vie asupra trecutului acestor cartiere și în special asupra Cotrocenilor localitate pitorească din punctul de vedere al pozițiunii și istorică prin faptele care s'au săvârșit aci în decursul vécurilor.

Dacă comparăm vechimea documentelor acestor trei cartiere vedem că documentele Lupescilor sunt mai vechi de cât ale Grozăveștilor iar ale Grozeveștilor mai vechi de cât ale Cotrocenilor, și deci ar urma să credem că Cotroceni ar fi fost cei din urmă populați; în acest cas am fi îndreptățiți să dicem despre locuitorii din Lupesci și Grozăvești ceia ce dicea nobilul persan Megabys despre calcedonienii-colonie megariană—*«că au fost orbi colonisând întâi Calcedonul și tocmai după 17 ani Bizantul¹⁾ pozițiunea cea mai frumoasă din Univers.*

Presupunem cu toate acestea că satul Cotroceni trebuie să fie încă mai vechiu de cât Lupesci și Grozăvești, de ôre ce aici încă de la 1598 găsim o mică bisericuță ceia ce nu găsim la Lupesci ci numai la Grozăvesci și dacă în documentele Grozevescilor se amintesc în mod vag despre o biserică cu hramul Sf. Ierarch Nicolae, apoi nu știu unde va fi fost acea biserică în București, ori la Grozevesci? ceia ce știm însă cu siguranță este că Mitrea Voinicul, proprietarul Grozăvescilor, a dădit biserică Sf. Gheorghe vechiu din București care a fost atunci mitropolitu țării²⁾ cum și Sf. Ecaterina³⁾ este verosimil ca acest boer bogat să fi dădit și o mică biserică la Grozevesci, ceia ce d'altmîntrelea tot în mod vag se amintesc în pisania vechei biserici a acestui sat.

Am pus ipoteza că vechimea Cotrocenilor este mai mare ca a celor-lalte sate; dar va rămânea o simplă ipotesă de o cam dată, de ôre-ce ne lipsesc documentele. A existat o condică veche a Mănăstirei Cotroceni și ale cărei documente ne au fost transmise prescurtate; aceia condică nu se știe unde

1) Ch. Seignobos Histoire de la Grèce aneeme pag. 192.

2) Archiva statului condica Mitropoliei No. 5 fila 105.

3) Archive ibidem.

este; când va ieși vre-o dată la ivelă—dacă va mai ieși—se vor produce noui lumini asupra Cotrocenilor.

Tot din comparațiunea amintită rezultă o a doua ipotesă.

Dacă ne aruncam o privire peste harta Cotrocenilor¹⁾ și a moșiilor vecine, Lupescii, Grăzevescii de jos și Grozevescii de sus, se pare că aceste 4 moși au fost când va proprietatea unui singur boer și anume a lui Tudosie marele ban al Craiovei.

Venerabilul Domn Ștefan Greceanu care se ocupă cu monografia boerilor greceni între care se află și Mitrea Vornicul, este tot de această părere.

Să vedem ce ne spun documentele.

Tudosie banul a avut două fete și anume pe Caplea²⁾ și Neaga și un băiat pe Vlaicu care devine în urmă socrul lui Michnea Vodă III-lea.

Caplea este măritată după Stan Spătaru (Cretzulescu) și îi dă între alte moși de zestre și moșia Lupescii.

Neaga este măritată după Mitrea Vornicul Greceanu și i-a dat de zestre între alte moși și sate, moșia Grozeveștii de sus și de jos.

După ce Mihail Viteazu ucide pe Mitrea Vornicul din cauza conspirațiunii ce făcuse împreună cu alți boeri contra lui, i ia jumătate din moșie și o afierosește Mănăstirei Sf. Ion; închinată la sf. mormânt, — sub numele de Grozevescii de jos; iar Mitroieii Vornicesei soția ucisului vornic, îi lase numai moșia cu satul Grozeveștii de sus³⁾.

Moșia cu satul Lupescii, sunt vindute de Caplea—cunoscută în documente—sub numele de spătărăsa Caplea din Periş lui Alexandru Vodă fiul lui Mircea Ciobanul, cari le afierosește și el la rândul său Mănăstirei Sf. Troiță cea de curând zidită de dânsul, și devenită în urmă Mănăstirea Radului-Vodă.

Satul Lupescii în curs de mai multe vécuri din cauza împrejurărilor locale, nu s'a sciut unde este fiind-că i s'a schimbat numele de Lupesci, în cel de Cărămidari. Cu acest nume îl găsim în documente la anul 1744 N-bre 27.

1) Veđi planşa No. 3. (Vatra moşiei Mănăstirei Cotroceni) orig. la biuroul doc. din Ministerul Domeniilor.

2) Veđi satul Lupesci.

3) „ „ Grozeveşti.

Autorului acestei lucrări i-a trebuit a face multe cercetări până când a reușit pe deplin să-i fixeze topografia.

Cuartierul Cotroceni, situat în partea apuseană a capitalei, este așezat pe o colină încadrată de o bogată și încântătoare verdéță.

Intemeerea satului Cotroceni o găsim în rațiunea istorică a fondării tuturor orașelor și satelor nu numai din țara românească, ci și din alte țări.

Intemeierile și colonisările unei țări la locuri șese nu se fac de cât în timpuri de linisce.

Fundarea orașului București a avut loc în timpuri când nici legenda — în care se găsește un sâmbure istoric — nu poate să ne spue măcar pe departe cine au fost cei dintâi oameni, care au tras brabda în basenul Dâmboviței și au fundat Cetatea Bucureștilor în aceste locuri mlăștinose, nisipoase adăpostit de nici un obstacol natural, ci deschis în toate părțile și supus vecinic la invasiuni streine și inundațiunea capricioasă Dâmbovițe, stăvilită în parte de abea acum 20 ani și definitiv anul acesta.

Dacă origina Bucureștilor n-o putem ști, ar fi o curată minune să putem cunoaște timpul când și de cine s'au fundat satele: Cotroceni sau Lăpesci ori Grozăvesci. Causa nesciinței originelor noastre rezidă: 1) în fatalitatea vremurilor și al II-lea în adoptarea limbei slavone, ca limba bisericască și a cancelariei domnesci. Această limbă ne fiind conformă firei noastre ne înrundindu-se cu limba noastră nici în spița a două-spredecea, ne având o literatură proprie, dezvoltată, ci mărginită numai la cărțile de ritual bisericesc și la câte-va traduceri de cronic(bisantine și acelea din timpurile de decadență.

De abea pe la începutul secolului al XVI-lea au început să se facă câte-va slabe încercări de istoriografie ¹⁾. În aceste cronic(se tratau chestiuni de un ordin superior și nu despre înființarea unor sate cum sunt de ex. acelea de care ne ocupăm. Pri documente întâlnim adesea sate care poartă nume de boeri. Une cunoscut(în istorie de ex. satul Săcuen(poartă numele marelui Ban Săcuianul; dar e chestiunea Banul Săcuianul ²⁾ a fundat acest sat, ori locuitorii fiind români ai

1) Ion Bogdan Cronicile înainte de Ureche.

2) Archive Cronica Mitropoliei No. 1 fila.

banului, a rămas până astăzi cu acest nume? trebuie să fie ori una ori cea-laltă ipotesă, dar nu'i mai puțin adevărat că se pote să'l fi și intemeiat și să-i pörte și satul numele fondatorului. Acelaș lucru putem să-l spunem și despre satul Brâncoveni, Goleșci și multe altele.

Dar dacă nu scim când și cine au intemeiat pe fie-care in parte din satele ce ne preocupă, avem cel puțin mângăerea sufletescă, că cunoscem din trecutul lor de aproape 4 vécuri pe proprietarii lor, adaogirile ori scăderile suferite, numărul locuitorilor, crescerea ori descrescerea populațiunei lor, cum și evenimentele care s'au petrecut aici—unele prea importante—și cari stau in legătură directă cu istoria țerei in general, iar cu cea a Bucurescilor in special.

Inainte de a intra in fondul cestiunei dăm aici :

Lista monedelor vechi menționate in această lucrare

Ug = galben	unghuresc.		
Un galben	= 130 aspri	in anul	7109 (1601) ¹⁾ .
» »	= 200	» »	7149 (1640) ²⁾ .
» »	= 200	banii	» » 7191 (1683) ³⁾ .
» Taler	= 132	» »	7223 (1715) ⁴⁾ .
» »	= 120	» »	7167 (1659) ⁵⁾ .
» »	= 13	costande	» 7113 (1605) ⁶⁾ .
O costandă	= 10	banii in	» 7202 (1693) ⁷⁾ .
Un leu	= 132	» »	7239 (1731) ⁸⁾ .
» ban	= aspru.		
» piastru	= 60	parale vechi romănesci	ori 37 banii de
»			azi in 1842 ⁹⁾ .

1) Archivele Statului Mönăstirea Costroceni pachet 1 și 61 doc. 1.

2) Academia Română docum. din 28 Noembrie anul 7149.

3) Archivele Statului Mönăstirea Cotroceni condica No. 1 fila 16—23.

4) Archivele Statului Mönăstirea Horezu I 22 din 12 Maiu 7223.

5) Archivele Statului Mönăstirea Cotroceni condica No. 2 fila 61 verso.

6) Archivele Statului Mitropolia Ungro-Vlachiei pach. 7 doc. din anul 7113.

7) Archivele Statului Mönăstirea Horezu III 76 doc. din 28 Octombrie 7202.

8) Archivele Statului Mönăstirea Horezu V 23 doc. din 2 Iunie 7239.

9) Annuaire de la Principauté de la Valachie 1842 p. 161—162.

Un galben = un taler și bani 60 ¹⁾, varia însă după cum galbenii erau venețieni ori ungurești.

Un zlot = 30 parale = 90 bani.

» groș ori groșiță = 10 bani în valoarea de astăzi ²⁾.

Măsuri de lungime

O funie = 100 stênjenî în anul 7217 (1709) ³⁾.

Stênjenul este cel al lui Șerban-Vodă (Cantacuzino) care a servit ca unitate de măsură în Muntenia până la introducerea măsurilor bazate pe sistemele metrice.

1) Arhivele Statului Condița No. 1 a Mănăstirei Cotroceni fila 16—23.

2) Moneda cu acest nume circulă și astăzi în Bulgaria.

3) Arhivele Statului Mitropolia Ungro-Vlachiei pach. 8 doc. 23 din 1 Maiu 7217 (1709).

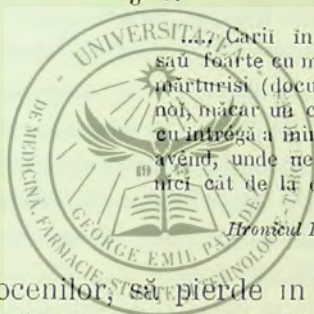

SATUL ȘI MOȘIA COTROCENI

1539 — 1679.

CAP. I.

§ 1.

Carii în ce nu v'ăți putea crede
său foarte cu minune lucru vi sar păre, vor
părturisi (documentele) precum noi, de la
noi, măcar un cuvînt să nu fim adaos, ci
cu întregă a inimii știință pre denșile povăț
avînd, unde ne au dus acolo am mărs, și
nici căt de lă denșile nu ne am abătut.

D. Cantemir

Ironicul Romano-Moldavo-valahilor

Vechimea Cotrocenilor, să piere în noaptea vremurilor; însă originea fundării acestui sat, o găsim în rațiunea istorică a colonisărilor.

Putem spune cu probabilitate, că exista pe la începutul vîcului al XVI.

Acastă probabilitate, își are razimul în temeiul mai multor hrisove domnesci, între care cităm pe cel de la Radu-Mihnea Vodă, cu data din 27 Noembrie anul 7123 (1614):

«Cu mila lui Dumnezeu, Io Radul Voevod și Domn a totă țara rumânescă, feciorul marelui și prea bunului răposat Mihnea Voevod, nepotul bătrînului și prea bunului răposat Alexandru Voevod, datam Domnia Mea această poruncă a Domniei mele, slugei Domniei mele Stoicăi Vătaful, și Predei și lui Istfan *Ирѣшаѣн* și cu frații lui și cu feciorii lor, căți Dumnezeu le va dărui, ca să le fie lor moșia *Cotrăcenilor* *КОТРОЦЕНІАНОР*, din câmp, din apă; din pădure și din hotar până în hotar, ori-căt se va alege, *pentru că iaste a lor bătrîna și dréptă moșie, de la moșii lor din zilele altor Domni bă-*

trâni. Apoi, când au fost în zilele răposatului Mihai Voevod (Vitezul), el singur au impresurat această moșie de o au luat pe sêma domnescă și de atunci până acum, au stat tot moșie domnescă. Iar când au fost acum în zilele Domniei Mele, când s'au milostivit Domnul Dumneșeu și cinstitul împărat, de m'au dăruit Domnia și cu schiptrul stăpânirei țării rumânești, iar slugile Domniei Mele Stoica Vătaful, și Preda și Istfan, au venit innaintea Domniei Mele, de s'au rugat ca să răscumpere moșia lor de la Cotrăcenî. Intre aceia Domnia mea, singur m'am milostivit de am slobozit și s'au răscumpêrat de către Domnia Mea cu 24.000 aspri; însă au dat sluga Domniei Mele Stoica Vătaful singur 12.000 aspri gata, pe jumătate din moșie; iar pe cealaltă jumătate de moșie, aceia singuri au dat Stefan și Preda iarăși 12.000 aspri gata. Ca să ție sluga Domniei Mele Stoica vătaful jumătate de moșie, iar Șetfan și Preda, cealaltă jumătate; și cine cum au dat banii așa, să ție și moșia»¹⁾. (Urmează mărturiile) leat 7123 (1614) Noembre 27.

Documentul este clar; el ne spune:

1) Cari au fost primii proprietari ai moșiei Cotroceni.
 2) Că acești proprietari au «moșia bătrână și dréptă de la moșii lor, din zilele altor Domni bătrâni.

3) Expresiunile: «bătrână» și că «o au de la moșii lor» ne arată că proprietarii erau în a treia generație; socotind generațiunea de 30 ani, iar pe a treia numai pe jumătate, — de ôre-ce ea nu era sfârșită, — găsim că moșia Cotroceni era în stăpinirea acelor proprietari cam de 75 ani; cari, scăduți din 1614 data hrisovului nostru, ne dă anul 1539, rațiune, pentru care am și început istoria Cotrocenilor cu acest an.

4) Ne mai spune documentul, — complectat cu'n altul din 26 Februarie 7123 (1615), că Mihai Viteazul, cuprinde moșia și siliștea satului Cotroceni «cu multe năpășii de biruri, cari au fost în spinarea lor de au luat moșia lor cu sila»; și de atunci și până acum (atât moșia cât și) siliștea au fost pe seama Domnească²⁾.

5) Că cei trei proprietari, fiind la Divanul lui Radu Vodă dau 24.000 aspri șiși rescumpără moșia pe nedrept răpită de Mihai Vitezul.

1) Arhivele statului, mănăstirea Cotroceni, pachet 1 și 61 doc. 3 (orig. slav. cu trad. română).

2) Idem pachet 1 și 61 document 5.

Dintr'un alt hrisov, vedem că această sumă era adunată ca să răscumpere mai multe părți ale locuitorilor din Cotroceni și anume: «partea Oprei, socrul Stoicăi, și partea grecului tótă și partea călugărului de la Sărindar tótă, și partea Dudei tótă și din parteă Dudei a patra parte și partea lui Dumitru Logofetu Dudescu ce au avut el de cumpără-tóre de la Duda tótă, din câmp, din pădure, din hotarul Detcoiului cel bătrân, până in hotarul Lupescilor»¹⁾. Afară de acești proprietari ai moșiei mai găsim că in sat la Cotroceni, mai erau 2 familii de moșneni, in total 6, de la cari Mihaiu Vitezul le cumpără de la unii moșiile pe sēma domnescă, iar pe cei săraci îi transformă în rumâni²⁾ (adică servi). Tot aici trebuie să amintim, că satul Cotroceni venea pe partea de moșie rescumpărată de Stoica Vătaful socrul Oprei.—La Cotroceni mai găsim o bisericuță saū mai propriu vorbind un schituleț, de ore-ce se afla in mijlocul unei păduri seculare și administrat de călugări greci — cel puțin după numele lor, — Ignatios și Neofitos, căci dacă acestia ar fi fost roamni, sa'r fi iscălit Ignatie și Neofit. Acest schituleț il găsim existând la anii 1598 după cum vom vedea in altă parte.

După obiceiul timpului, la fie-care schimbare de domni, proprietarii de moșii, case, vii etc. trebuiau să se presinte la Divan, spre a-și reînnoi hrisoavele de proprietăți. In acest scop să presintă și proprietarii din Cotroceni, inaintea lui Radu Leon Vodă in a doua domnie, prin care cer să li se confirme moșia, siliștea și satul Cotroceni, ceia ce și obțin prin hrisovul din 20 Februarie anul 7130 (1622)³⁾. Acest hrisov este insemnat, că scóte la ivelă pe un urmaș al unuia din proprietarii citați mai sus și anume a lui Stoica Vătaful. Acest nou proprietar, se numesce *Ghioca*.

Ghioca este fiul jupănesei Dumitra fata Oprei și soția lui Stoica Vataful. După mórtea lui Stoica, Dumitra se căsătorește a doua óră cu Mihul,⁴⁾ din care căsătorie nasce pe Ghioca, cunoscut in documente sub numele de *Ghioca Căpitantul*, și care va juca un mare rol in istoria Cotrocenilor.

Acestea constatate și pe deplin stabilite, să intrăm mai departe in amēnunțită cercetare a hrisóvelor bătrâne dom-

1) Archiwele Statului, Mōnăsierea Cotroceni, pach. 1 și 61 doc. 4.

2) Archive, Condica M-rei Cotroceni No. 3, fila 4 și 5.

3) Archiwele statului, M-rea Cotroceni, pach. 1 și 61, doc. 7.

4) Archiwele statului, M-rea Cotroceni, pach. 1 și 61, doc. 10.

nesci, date proprietarilor și rumânilor «ot Cotroceni»: să asistăm la luptele dintre acești proprietari, la transformările ce au avut loc aici cum și la evenimentele istorice care stau în legătură directă cu cestiunea ce ne preocupă.

Rumânii din Cotroceni, își revindcă drepturile lor față de jupăneșa Dumitra, dicând că, ea, n'are dreptul să-î ție ca atare; cum însă privilegiatii nu sunt de loc dispuși să renunțe ușor la privilegiile lor, — care în majoritatea cazurilor constituia o nedreptate strigătoare la Ceruri, pentru o întrégă clasă de ómeni, — Jupăneșa Dumitra, dă jalbă la divan cerend să i întărescă hrisovul și asupra altor rumâni, pe care soțul său Stoica nu-î rěscumparase din *rumănie*. Alexandru Voevod feciorul lui Radu Voevod, i dă dreptate jupănesei Dumitrei.

La 22 August 1625, jupăneșa Dumitra, cere din nou divanului lui Alexandru Vodă Coconul (1623—1627) să-î întărescă hrisovul de stăpınire asupra satului și moșiei Cotrocenilor. Domnitorul i întărescă hrisovul și-î dă: «Satul Cotroceni *tot* cu tot hotarul, din câmp, din pădure, și din apă și cu viele și cu *toți rumânii* anume: Stoica Cuzău și cu feciorii lui, Albul și Stanciul Ciagora și cu feciorii lor. «Pentru că acest sat Cotroceni,—repetă hrisovul,— au fost de baștină al jupănesei Dumitra fata Oprei de la moși de la strămoși. Apoi când au fost în ȕilele rěposatului Mihaiu Vodă (viteazul) moșnenii satului Cotroceni anume: Oprea și Grecul și Duda și călugărul de la Sărindar, ei au vindut din satul Cotroceni părțile lor de moșie și de peste tot hotarul și cu rumânii, rěposatului Mihaiu Voevod, pe bani gata și tot au fost rumâni domnesci și au fost atunci și acești mai sus ziși rumâni, tot în satul Cotroceni. Însă de demult de mai 'nainte vreme, din ȕilele rěposatului Domn Mihail Voevod și au fost luat și legătura rěposatului Mihaiu Voevod la satul Cotroceni. Apoi când au fost în ȕilele părintelui domniei mele... Io Radu Voevod (Mihnea), Stoica pitarul și jupăneșa lui Dumitra ei au fost rescumpărat pe satul Cotroceni de rumănie de către Domnia sa cu 24.000 aspri de Argint și au dat și camăta acestor mai sus ȕiși bani, galbeni 50 la Dragomir feciorul Căoroescului. Însă au fost rěscupărat partea Oprei tatăl jupănesei Dumitrei și partea Grecului și partea Dudei și partea Călugărului, partea lor de moșie tótă, și cu tot satul; însă să se știe semnele moșiei: din hotarul Lupescilor până în hotarul Detcoilor, din apa Dâmboviței și cu vadurii de móră».

Iar mai departe ne spune același Hrisov, că, când s'a răscumpărat moșia, s'a răscumprat și *rumânii* mai sus menționați. Inșă rumânii protesteză la divan in contra jupănesei Dumitra dîcînd «cum că n'aũ fost rumâni de baștină in satul Cotroceni, nici aũ luat legătură rēposatului Mihaiũ Voevod la satul Cotroceni» Domnul inșă spune că: «singur Domnia mea am căutat și foarte bine am adevērit, cu toți cinstiții boeri Domniei mele la divanul cel mare cum că aũ fost acești mai sus zīși rumâni, tot rumâni in satul Cotroceni, din dīlele moșului domniei mele Mihnea Voevod; și aũ rămas acești mai sus zīși rumâni toți, de lege și de judecată dinaintea Domniei Mele, ca să fie rumâni jupănesei Dumitrei și ficiilor ei.» Inșă, fiind-că bietii rumâni avuseseră curajul să susțină că ei nu'si vinduseră libertatea lor lui Mihaiũ Vodă, și decī nici jupănesa Dumitra n'are dreptul să-i considere de rumâni, Domnitorul in urgia lui adăugă: «inșă am scos Domnia mea din divan pe acești mai sus dīși rumâni, cu mare urgie și cu multă bătae». Sermanii rumâni! scumpși'aũ plătit îndrăzneala pentru că s'aũ arătat dreptatea făcută lor; cei slabi n'aveau dreptul nici să se plingă măcar de nedreptățile lor, căci tot ei erau «scoși afară cu mare urgie și cu multă bătae»; și continue mai departe hrisovul a spune, că atit rumânii cât și satul Cotroceni «să remănă statornici și ohabnici» Jupănesei Dumitra și ficiilor ei, nepoților și strănepoților și de nimenea să nu se clătescă. — 7133 (1625) August 22¹⁾.

Vedem decī, că divanul presidat de Domnitor dă Jupănesei Dumitrei dreptul de stăpânire peste tot satul și moșia Cotroceni cu rumâni cu tot. Moșia aceasta va fi mărită din ce in ce mai mult de Ghioca²⁾, despre care am mai vorbit.

Ghioca Căpitanul devine proprietarul Cotrocenilor

§ 2.

După 6 ani, adică la 4 Martie 1631 de la judecata cu rumânii, Ghioca Postelnicul «ot Cotroceni» cumpără de la Șandru neguțătorul și soția lui Maria, a 3-a parte din funia Predei³⁾

1) Archivele statului condica M-rei Cotrocenilor No. 3 fila 4 v. și 5.

2) Archive. Mănăstirea Cotroceni pachet 1 și 61 doc. No. 10.

3) Archive condica M-rei Cotrocenilor No. 3 fila 5.

frate cu Maria. — Apoi Ghioca împreună cu mamă sa, măi cumpără un vad de mără in Detcoi¹⁾

La 25 Februarie 7147 (1639) măi cumpără o funie de moșie la Cotroceni, de la Iștfan Iusbașa și de la Dragomir Cioroescul și altă funie a mătușei sale Maria și a unchiului său Preda, din hotarul Cotrocenilor²⁾ și care se întinde pînă in apa Dâmboviței³⁾

La anul 1640 Iunie 10, Dumitra muma lui Ghioca căpitanul, fiind o femeie lacomă ca și fiul ei, se ridică cu pără in contra surorii și fraților ei, pentru stânjeni lăsați de fratele ei Preda din Cotroceni, de moștenire tuturor rudelor⁴⁾.

Matei Basarab rânduiesce pe doi boeri din divan, ca să cerceteze cum sta lucrurile și anume: pe jupân Dumitru Dudescul vel vistier și Sima biv Itori vistier, care boeri, găsesc cu cale ca să se impartă cei 100 de stânjeni ai lui Preda, «care n'au avut feciori din timpul lui» la surorile și la frații lui și anume: «jupănesei Radei, soția Stoicăi 20 de stânjeni, și surorii Mariei jupănesa Șandrei 20 stânjeni, Radului din Văcăresci 20 de stânjeni și Stoicăi 20 de stânjeni și Dumitrei alții 20 de stânjeni «și fiind că au fost in partea Predei 150 de stânjeni, i-au fost dat Preda surorii se Maria 50 stânjeni ca zestre și i-au rămas lui 100. Acești 50 de stânjeni îi cumpără de la Maria tot Ghioca căpitanul. Și ast-lel Matei Basarab judecă ca toți să aibă parte frătesce și «să le fie lor la Cotroceni moșie stătătoare și ohabnică leat 7148 (1640) Iunie 10.»⁵⁾

In anul următor însă Ghioca cumpără 20 stânjeni de la mătușa sa Rada din Cotroceni⁶⁾ Idem de la mătușa sa Maria⁷⁾

La 7151 (1643), Matei Vodă Basarab, dă voe lui Ghioca Capitanul «ot Cotroceni», s'abată apa Dâmboviței, să umble pe matca ei cea veche pe unde sunt morile Simel Vistierul⁷⁾.

Am văzut in hrisovul dat de Alexandru Coconul, la 22 August 1625, că Dumitra. fata Oprei, avea stăpânire peste tot

1) Archive condica M-rei Cotrocenilor No. 3 fila 5 v.

2) Archive condica M-rei Cotrocenilor No. 3 fila 6 și 6 v.

3) Archive Mănăstirea Cotroceni pachet 1 și 61 act. No. 14.

4) Archive Mănăstirea Cotroceni pachet 1 și 61 doc. No. 8.

5) Archivele Condica M-rei Cotrocenilor No. 3 fila 6v. și 7.

6) Ibidem fila 8.

7) Ibidem.

satul Cotroceni; într'un alt hrisov de la Grigorie Ghica (1660-1664), Ghioca Căpitanul, se vede, că răpise jumătate din satul Cotroceni, căci îl vedem părât la divan de Stoica Pitarul, moșul lui Ianaki Logofetul, «care cumpăraseră jumătate din sat de la Cotroceni și l-au ținut în bună pace, până în zilele lui Mateiu Basarab». Căpitanul Ghioca însă, susține că acea jumătate de sat este cumpărată de către tată-său Mihai 1).

Ghioca însă n'are dreptate, de și mama sa Dumitra căpătase stăpânire peste tot satul Cotroceni și peste rumâni; era numai o inducere în eroré a divanului, căci la primitiva rescumpărare de la Radu Voevod, dăduse și Stoica 12,000 aspri și după mórtea lui Stoica Pitarul, rămâne partea lui de moșie lui Ianachi Comisul ginerele său și Despei «ot Cotroceni» fiica sa, iar după mórtea Despei rămâne moștean pe avere fiul lor Ianaki Logofetul. Despa însă mai avea o sora numită Maria, pentru care lasă, cu «limbă de mórte», ca fiul său Ianaki să-î dea și Mariei 50 stinjeni moșie în Cotroceni. 7180 (1671), Noembrie 25 2).

Ghioca însă nu se lasă, ci la 29 Aprilie 7181 (1673), trage pe Ianaki în judecata Divanului, și cei trei boeri mari, rinduiți cu judecata găsesc, că acea jumătate de sat din Cotroceni, «fostă cumpărată de Stoica Pitarul, moșul lui Ianaki Logofetul, tatăl jupănesei Despei» și deci Ghioca rămâne de lege și de judecată, după expresiunea timpului.

La 2 Mai 7181 (1683), Ianaki Logofetul, speriat de lăcomia vărului său Ghioca, să și presintă la Grigorie Vodă Ghica, care îi confirmă hrisovul stăpânirii jumătăței de sat din Cotroceni, pentru că ea «fosta cumpărată de Stoica Pitarul, moșul lui Ianaki Logofetul, tatăl jupănesei Despei, din domnia întâia a Radului Voevod 3), după cum am văzut mai sus.

Ghioca, este una din acele firii ne-astămpărate și răsvrătitoare, care face puțină deosebire între lucrul său și al altuia, caută certă tuturor, caută să răpescă de la cine poate și cum pöte; și când i-a venit momentul oportun, n'a cruțat nici pe mama sa. Așa, vedând că mama sa Dumitra, are bani și argintărie, mai avea și partea ei de moșie din Cotroceni, ce să

1) Archive. M-rea Cotroceni, pach. 1 și 61, doc. 24.

2) Archive. Condica M-rei Cotrocenilor, No. 3 fila 9.

3) Archive. Condica M-rei Cotrocenilor, No. 3, fila 9.

4) Archivele Statului. Condica M-rei Cotrocenilor, No. 3, fila 10 și 10 v.

gândi Ghioca? nici mai mult nici mai puțin, de cât să-răpescă tot ce are; și făcut. Jupâneasa Dumitra vedându-se jefuită de însuși fiul său, lasă totă rușinea la o parte și merge în ziua de 8 Iulie, anul 7148 (1640), la divan. unde se plânge că fiul său Ghioca, i-a furat «moșia, banii și argintăria»¹⁾. Nu scim ce va fi hotărit Divanul, căci documentele de cari dispunem, nu ne spun nimic ce s'a mai petrecut în urmă, dar scim, că la anul 7168 (1660), Ghioca Căpitanul este stăpân peste tot satul și peste întreaga moșia Cotroceni²⁾.

Ghioca Căpitanul pierde satul și moșia Cotrocenilor

§ 3.

Evenimentele politice, cari au avut loc în Muntenia, între anii 1658, adică de la detronarea lui Const. Șerban Basarab Cărnul și până în Mai 1660, în timpul domniei lui Gheorghe Ghica Vodă, sdruncină cu desăvârșire pozițiunea cea atât de frumoasă a hrăpitorului Ghioca Căpitanul, marele proprietar al satului și moșiei Cotroceni, cum am spus mai sus.

Ce să întâmplase?

Sunt cunoscute din istorie, împrejurările cum Constantin Șerban a fost detronat, apoi alianța lui cu Racotzi, Principele Transilvaniei, cu Mihnea al III-lea (Gioan-bey) și cu detronatul domn al Moldovei, Gheorghiiță Ștefan.

Toți acești domnitori detronați, căutați să-și redobândească tronurile pierdute. În cele din urmă vedând că nu mai pot reuși, doi dintre dânșii s'au încălțat opincile exilului și s'au rugat Maicei Preciste și marelui Vizir, să i aducă iarăși domni.

Constantin Șerban însă, mai încercă încă o dată să-și recapete tronul, așa că în luna Aprilie 1660, făcu o ultimă efortare pentru a alunga pe Gheorghe Ghica Vodă, — care acum domnea în Muntenia.

Const. Șerban Cărnul, avea în partida sa, o parte din seimenii remași credincioși, după bătălia de la Simplea pe Teléjn³⁾, Cum și câți-va boeri nemulțumiți, cu cari se mai în-

1) Archive. M-rea Cotroceni, pach. 4. și 61, documentul 16.

2) Archive. Condica M-rei Cotrocenilor, No. 3, fila 8 v.

3) Xenopol, Istoria Românilor, IV, p. 180—205.

Șerban Vodă Cantacuzino

Șerban Vodă Cantacuzino cu iscăli:ura lui.

cércă încă o dată să-și recapete tronul pierdut¹⁾; între acești boeri se află și Ghioca Căpitanul²⁾.

Domnitorul Gheorghe Ghica Vodă avea între boierii credincioși, pe doi și cei mai influenți și anume: pe bătrânul Postelnic Constantin Cantacuzino³⁾ și fiul său Șerban Cantacuzino⁴⁾ Este știut că Cantacuzenii și în special Postelnicul Constantin Cantacuzino, era cel întei și cel mai influent boer la Curtea Munteniei, pe care posteritatea l'a supranumit și «făcător de domni.»⁵⁾

Acest bătrân și influent boer ținea în căsătorie pe Elina sora lui Constantin Cărnul, deci ei erau cumnați și cu toate acestea nici el, nici fiul său Șerban, nu-î dau prețiosul lor sprijin, ci stau «alături cu Domnia». Ghiorghe Ghica Vodă, îi dă celui dintii pentru fidelitatea sea către tron, un hrisov, prin care îi mulțumesc în terminii cei mai măgulitori; acest Hrisov pôte fi considerat ca tip de recunoștință domnescă⁶⁾ Dintr'un document din timpul domniei Cărnului, vedem că Const. Basarab se purtase rău cu rudele sele; certa vine de la moșia și satul Pietile din jud. Vlașca, pe care Dómna Elina văduva lui Matei Basarab, le dăduse de «poménă fratelui ei Udriște Năsturel «ot Fierăști», iar acesta la rindul lui le lasă de moșcenire fiului său Radul Spatarul, de la care le răpescce Constartin Basarab, pe când era domn; și pentru ochii lumii îi mai dă și ceva bani⁷⁾. Tot ast-fel cred, că se va fi purtat Cărnul și cu Cantacuzenii, — cu privire la moșcenirea rémasă lor de la Dómna Elina, — căci numai ast-fel ne putem explica pentru ce-i găsim pe înțeleptul postelnic și pe fiul său Șerban Cantacuzino, în tabăra lui Gheorghe Ghica, cu cari nu erau înrudiți nici în a XII spiță și nu în acea a lui Constantin Basarab, cari erau rude de aprópe Cărnului, ceea-ce ar fi fost mult mai firesc. Gheorghe Ghica Vodă, este adinc convins că Șerban Cantacuzino, îi este unul dintre boierii cei mai creidncioși și din acéstă cauză îi incredințéză misiuni foarte importante și delicate în același timp, după cum singur o mărturi-

1) Xenopol Istoria Romanilor IV p. 180—305.

2) Archivele statului Mănăstirea Cotroceni pachet 1 și 61. Hrisovul 20.

3) Archive Mănăstirea Cotroceni pache 3. Hrisov. 3.

4) Archive condica M-rei Cotroceni No. 3 fila 8 v.

5) N. Iorga Cronicele Muntene p. 2.

6) Archive Mănăstirea Cotroceni pachet 3 Hrisov. 2.

7) Archivele statului Condica Cotrocenilor No. 3 fila 8 v.

sesce ¹⁾ Când Constantin Basarab Cărnul «aū rădicat sabia asupra împărăției și aū trecut peste munții din țara Ungurască hoțesce» in Aprilie 1680, Domnitorul avea necesitate de 12 cai «ca să fie de tréba împărăției și Domniei...» și ca boer credincios il trimete pe Șerban Cantacuzino fitori (II) logofet.

«Iar Ghioca capitanul el n'aū vrut să se ție de Domnia mea și unde a fost stégul împărăției cu toți boerii, ci s'aū sculat și el ca un fielen împărăției și domniei mele și dușman țerei, de aū ridicat sabia asupra împărăției și a Domniei mele. Decī pe acea vreme trimițend (pe) boierul Domniei mele (Șerban Cantacuzino) ca să aducă 12 cai, ca să fie de tréba împărăției și a Domniei mele, iar el (Ghioca) au ținut calea hoțesce de ȋ-a luat 12 cai bunī».

Gheorghe Ghica Vodă, ca să pedepsescă pe Ghioca capitanul pe de o parte, iar pe de alta, să resplătescă credința și să despăgubescă pe boierul seū Șerban Cantacuzino. îi dă tótă moșia împreună cu satul Côtroceni, proprietatea lui Ghioca căpitanul.

Iată cum se exprimă Domnitorul în Hrisovul de danie—volnicie.

«Intr'aceia Domnia mea, vedend slușa cea dréptă și credinciosă și socotind Domnia mea și pentru paguba ce ȋ-aū făcut și pentru fielenia ce au făcut Domniei mele, dat-am acéstă carte a Domniei mele, (singei Domniei mele Șerban, Cantacuzino) ca să fie volnic cu acéstă carte a Domniei mele, să ție satul Côtroceni din județul Ilfov din sus de Bucuresci. tot satul cu tot hotarul și cu tot venitul de pretutindenī, ori-cât se va alege și rumâni cāți se vor afla intr'acest sat și cu viile, morile și vadurile de móră ²⁾ ca să-ȋ fie lui moșie și feciorilor și nepoților și strănepoților moșie ohabnică in veci, 7168 (1660) Iunie 10 (ile ³⁾).

Deși vinovăția lui Ghioca capitanul era vedită, totuși, Divanul țerei ține, — ca să legitimizeze hrisóvele Domnesci date boierului Șerban Cantacuzino; — după ce judecă faptul in sine, găsesce că tótă paguba făcută de Ghioca capitanul lui Șerban Cantacuzino, se urcă la suma de 200 ughi ⁴⁾.

1) Arhivele statului Condica Côtrocenilor No. 3 fila 8 v.

2) Arhive M-rea Côtroceni, pachetul 1 și 61, Hrisovul 20.

3) Arhivele statului M-rea Côtroceni, pachetul 1 și 61, Hrisovul 20, cf. și condica Côtrocenilor fila 8 v.

4) Arhive, condica Côtrocenilor No. 3 fila 11 și 11 v.

Ce s'a mai făcut cu Ghioca capitanul? Va fi fost el ucis de către Gheorghe Ghica Vodă, ori va fi fugit in pribegie cu Cârnul, nu scim nimic căci documentele tac; ceea-ce scim, însă este, că el n'a plătit paguba făcută lui Șerban Cantacuzino, ci a trebuit să o plătească fiii lui: Ghiorma, Dumitrașco și Mihalașco capitanul. E ceva dureros in actul pe care 'l dau fiii lui Ghioca capitanul, Spătarului Șerban Cantacuzino. Și e dureros pentru memoria părintelui lor, de ore-ce in zăpădul de vîndare dat la mîna lui Șerban Cantacuzino, istorisesc ei singuri cum tatăl lor Ghioca «aū jăfuit pe (disul mare spatari) faptele săvârșite de tatăl lor, după cum vom vedea mai departe.

Șerban Cantacuzino primesce volnicia de a stăpîni satul și moșia Cotroceni, totuși, nu pôte deveni deplin stăpîn de cît după 11 ani și 5 luni, adică in anul 1671 Noembrie 18. El este impeditat de evenimentele politice care se succed cu o repeziciune vertiginosă și nenorocirilor intâmpinate Cantacuzenilor cum aū fost: Venirea la tronul Munteniei a lui Grigore Vodă Ghica, uciderea bătrîmului Postelnic Const. Cantacuzino intr'o pînă de la Mănăstirea Znagov,—in urma intrigilor lui Stroe Leurdenu și Dumitrașco Cantacuzino-grecul.

Tôte acestea avură de consecință, ca Șerban Cantacuzino să nu pôtă executa sentința Divanului cu privire la moșia Cotroceni. Un lucru reiese clar din zăpădul de vîndare, că de și Gheorghe Ghica Vodă dăduse hrisovul pentru volnica stăpînire a moșiei și satului Cotroceni, totuși, moșia și satul costa mai mult de cît prețul celor 12 cai evaluat de Divan la 200 ughi și deci, pentru deplina legit mare trebuia să mai plătească restul pentru valoarea reală a satului și moșiei.

Marele Spătar Șerban Cantacuzino cumpără moșia și satul Cotroceni (1671)

§ 4

Fii lui Ghioca capitanul, ne putend plăti paguba făcută de tatăl lor, se invoie a vinde moștenirea rămasă lor și dau următorul zăpădul de vîndare lui Șerban Cantacuzino:

«Adică noi: Ghiorma i Dumitrașco capitanul i Mihul feciorii Ghiocăi capitanul ot Cotroceni, scrim și mărturisim cu

1) Archive M.rea Cotroceni, pachetul 1 și 61, doc. 26.

acest al nostru zapis, ca să fie de bună credință la mâna dum-nelului Șerban Cantacuzino vel spatar și să se scie că noi, da-torim Domniei sale ughi (galbeni unguresci) 200 încă din ȕi-lele Ghicăi Vodă, pentru jacurile ce au făcut tatăl nostru pe Dumnelui în ȕilele Ghicăi Vodă, care ne-au ajuns judecata să plătim totă paguba Domniei-sale precum ne scrie zapisul nostru, anume de plată. Și asceptând Dumnelui din ȕi în ȕi ca să ne plă-tim, noi nu ne-am mai plătit până în ȕilele M. S. Domnului nostru 'Iō Antonie Voevod. Decī, cerēndu-și Dumnelui banii și ne avēnd cu ce plăti, mersam la Domnia-sa de ne-am tocmi-t de ȕ-am dat totă partea de moșie din Cotroceni: din câmp, din pădure, din apă, cu vadul de mōră în apa Dâmboviței și cu 3 rōte de mōră făcute și cu viile, orī-cât se va alege din ho-tar până 'n hotar și hotarele de moșie încă să se știe: în lat, din hotarul Lupescilor (aȕi muchia dēlului Cotrocenilor), în sus, până în hotarul Detcoilor (muchia dēlului despre Pyro-technie si Preotul Ilie) și în lung, din m. tca Dâmboviței până în valea Dobrilor (aȕi valea Odăi dincōce de Măgurele) carē moșie ne este nouē de la părinții noștri; și noi făcēnd pre-țul mai mare al moșiei tocmi-tuēam cu Dumnelui, de ne-au mai dat peste cele 200 de galbeni ce scriu mai sus, încă ughi 360 care fac ughi 560; și am luat toti banii deplin în mâinile nōs-ure cum scrie mai sus și am vēndut noi de a nōstră bună voe fără nici o silă (ba bine că nu), cu știrea tuturor fraților noștri de moșie, ca să'i fie Dumnelui moșie stătătore, Dum-nelui și coconilor Dumnelui în vēc; și când am făcut acēstă tocmēlă, fost-au mulți boeri mărturie care 'și vor pune iscă-liturile și noi pentru mai adevērată credință pusuneam mai jos iscăliturile nōstre. I na pisach Pavlachī Logofetul meseția Noem-brie 18 leat 7180 (1671).

Eu Ghiorma paharnic

Fu Dumitrascu Ghioca capitan

Eu Miho

✠ Vladica Teodosie

**Ianachi logofetul ot Cotroceni
Gheorghe biv vel ban marturie
Mareș vel ban marturie.**

Gheorghe vel vornic mărturie, Radul vel logofet Crețu-lescu, Papa vel vistier marturie, Ivasco serdar marturie, Preda vel sluger, Ilie biv vel armaș marturie, Negoită vistier, Ghi-dul comis marturie, Nedelcul clucer marturie, Dumitrasco clucer Poenaru 1).

1) Arhivele Statului M-rea Cotroceni, pachetul 1 și, 16 doc. 26.

Șerban Cantacuzino a cumpărat satul și moșia Cotroceni după toate formele legale ale timpului; limitele acestei moșii erau: din hotarul Detcoiului¹⁾ în lat în inclusiv matca Dâmboviței până în marginea colinei platoului Cotrocenilor, iar în lung până în valea Odăilor, cu alte cuvinte numai Cotroceni din deal. Șerban Cantacuzino nu era omul care să se mulțumească cu puțin. Caută deci a-și rotunji moșia prin nouă cumpărări. Doria să cumpere și locul ocupat azi de Cotroceni din vale, loc acoperit cu păduri seculare.

Acastă parte era stăpânită de doi proprietari: și anume:

I) Tota partea ocupată astăzi de biserica și palatul regal de la Cotroceni, de Institutul Botanic, colina Cotrocenilor până la Erbăria veche și de aci, cotind în diagonală până în apa Dâmboviței cam pe unde se află azi Usina Tramvaiului electric, aparținea lui Ienachi Logofătul «ot Cotroceni»²⁾.

II) Locul ocupat azi de Cotroceni din vale și anume: grădina Palatului regal împreună strădele; Erbăria, Șoseua Cotroceni, Splaiul Domnița Maria, strada Notagiilor (azi Carol Davila) cum și grădina Dr. Davila azi proprietatea d. Perțicari, toate acestea făceau parte din moșia Lupescilor proprietatea Monăstirei sfânta Troiță a Radului Vodă³⁾

Șerban Cantacuzino încă fiind în boerie (1672) cumpără de la Enachi Logofătul fiul jupănesei Despei și a lui Iani Comisul ot Cotroceni⁴⁾ moșie la Cotroceni, întărită din nou prin hrisovul din 13 Maiu 7187 (1679) drept 500 ughi «din câmp din pădure cu vaduri de móră și cu o móră stricată și cu liveșile și cu viile ce am avut în silistia din sat, cu tot venitul de peste tot hotarul tot pe jumătate. Documentul mai are încă o altă importanță că pentru prima oară se menționează «că vrea Măria Sa să facă și monastire pe moșia Cotrocenilor⁵⁾. Șerban Cantacuzino mai cumpăraseră o moșie în județul Ialomița «umită a Tătarului», de la jupăneasa Stanca fiica lui Leca Pitarul de Viezuiesci sud Dâmbovița⁶⁾. Acastă moșie să învecina cu proprietățile de acolo ale Monăstirei Radu Vodă.

Șerban Cantacuzino propune egumenului Raduliot, să

1) Arhivele statului M-rea Cotroceni.

2) Arhive M-rea Cotroceni pachet. 1 și 61 act. 27.

3) Arhiva M-rea Cotroceni pachet 1 și 61 act. 28.

4) Arhive condica Cotrocenilor No. 3 fila 9 v.

5) Arhivele statului M-rea Cotroceni pachet 1 și 61 act. 27.

6) Arhive M-rea Cotroceni ibidem act. 28.

facă schimb adică să ȳ dea codrul de loc (pe unde se află ađi Cotroceni din vale) in schimbul moşiei Tătarului. Schimbul se face lesne şi este din noŭ întărit cu hrisovul din 7187. «*Vënd Măriei Sale un codru de loc ce de nici un folos nu era sf. Monastiri, nici un venit de pre dănsul nu avea, că era un loc fără de nici o hrană, fiind pre dănsul tot pădure şi mărăcini*». ¹⁾ Intr'un alt document din 16 Aprilie 7188 (1680) cetim «şi aŭ pus M. Sa de aŭ curătit tótă pădurea şi mărăcinii de pre dănsa şi l'am dat M. S. şi cu livada in jos pre luncă până unde ne este tocmela cu M. Sa ²⁾. Din modul cum argumenteză egumenul vinderea codrului lui Şerban Cantacuzino, se vede că o înţelegere se face intre egumenul Raduliot şi Domnitor, căci in curind il vom vedea egumen la Cotroceni.

Apoi mai cumpără o funie de 40 stânjenii de moşie la Luica ³⁾ astă-dî tótă partea din Căramidarii de sus de la Erbărie până in matca Dâmbovilei cum şi multe alte locuri ⁴⁾.

Şi iar mai cumpără Şerban Cantacuzino moşia Grozăveştii de Sus de la Foder Sătararii din Greci, fără scirea şi voia adevăratului ei proprietar, Radul Spătarul, feciorul Simei Logofătul; insă o parte din această moşie o ia Constantin Vodă Brâncoveanu mai târziu şi o vinchină M-rei sf. Ion Mare din Bucuresci ⁵⁾.

In anul 7189 (1680) Noiembrie 20 mai cumpără o parte din moşia Grozăveştii de jos, care moşie ajunge cu capătul din sus până in matca apei Colentinei, dând in schimb Mănăstirei Sf. Savei. 4 prăvălii in uliţa cea mare ce merge spre casa Colţei Clucerul ⁶⁾. La 10 Decembre acelaşi an o afierosesce Mănăstirei Cotroceni şi anume: moşia Clanta de pe apa Colentinei ot sud Ilfov, de 1000 stânjenii, din câmp din pădure din apa Colentinei şi cu heleşteul şi cu morile, iar hotarele sunt: din jos din fântâna cu stiubeiul, pe calea Racilor până in calea morei Grozăvescilor de sus (in cōsta Regiei); şi din sus merge pe valea Băii, până in calea Măicănescilor (ađi Bucurescii-Nou) in Rovină şi trece din Rovină in sus până in Cărările

1) Archive M-rea Cotroceni ibidem act. 30.

2) Archive M-rea Cotroceni ibidem act. 37.

3) Archive M-rea Cotroceni condica No. 3 fila 85 şi 86 v.

4) Archive veđi pachetul No. 2 al M-rei Cotroceni.

5) Veđi satul Grozăvesci.

6) Archive condica M-rei Cotroceni fila 46 v. şi 47.

Vacilor. Acastă moșie a fost a lui Óncea și a fraține-său Pătrașcu feciorii lui Popa Manta ¹⁾. Din cele expuse până aci vedem că Șerban Cantacuzino devine stăpân: peste moșia și satul Cotrocenilor, moșia Grozăvescilor de sus, peste o parte din moșia Grozăvescilor de jos, peste proprietatea lui Ienachi Logofătul cum și a surorilor lui din Cotroceni și peste un codru de loc din moșia Lupescilor.

Moșia Cotrocenilor fiind as-fel mărită și rotunjită împreună cu altele despre care vom vorbi mai departe, le afierosește pe toate Mănăstirei Cotroceni cea de curând ȱidită de dănsul.

1) Archivele Statului Condica M-rei Cotroceni No. 3 fila 48 v..

Cotroceni v\u0119du\u015ft in 1864

CAP. II

Vechiul schit de la Cotroceni

§ 1

Când am vorbit despre vechimea Côtrocenilor, am amintit, în trecut, că în anul 1598 exista acolo o bisericuță ori schit în mijlocul unei păduri seculare. Venim să complectăm acum cu puținele științe ce le avem. Această biserică avea hramul Sfinților Mucenici Serghie și Vach¹⁾. Biserica actuală îl serbeză și astă-dî ca hram secundar la 7 Octombrie al fie-cărui an.

Vechia biserică a fost zidită încă mai dinainte vreme de jupăneșa Stanca și de fie-sa Ilinca, împreună — probabil — cu soțul ori părintele uneia din aceste jupănese și anume «cu *marele* și bătrânul Lunea — căruia pisană actuală biserică îi scrie că «i se cuvine laudă ne mōrtă prea bună faptă în nesăvirșit lăsând»²⁾ Aceste cuvinte nu pot să se refere de cât la fondatorul primei biserici, căci altminterlea n'ar avea nici o rațiune să fie amintit într'o pisană unde Șerban Vodă Cantacuzino este primul ctitor și mai ales cînd cunoscem energica fire a acestui Domnitor, care n'ar fi putut suferi ca unei o a doua persoane să i se atribue cuvîntul de «mare». Trebuie să mărturisim că cercetînd mai bine de 3000 de documente de ale Côtrocenilor cu împrejurimile, n'am găsit măcar

1) Arhivele Statului M-rea Côtroceni Condița No. 3 fila 16.

2) Vezi pisană din pridvorul bisericeii.

o alusiune referitoare la «Marele și bătrînul Lunea»; noi credem că este menționat ca primul fondator al primei biserici.

Dacă acesta ar fi fost primul fondator al vechei biserici, de ce nu-l menționază și pe el Const. Vodă Brâncovénu în hrisovul său din 11 August 7220 (1712) ¹⁾? Póte că domnitorul știindu-l trecut în pisania bisericeii Cotroceni căreia Vodă Brâncovénu 'i purta o deosebită grijă — cred că a vroit să perpetueze și memoria soției și a fiicei primelor fondatore.

Dacă scim cine a zidit biserica, apoi nu scim când a fost zidită; credem că biserica a fost clădită cu mult înainte anulii 1598, și, nu numai pentru locuitorii din Cotroceni, ci și pentru cei din Lupesci, de óre-ce biserica de la Sf. Elefterie n'a fost zidită de cât după anul 1748 ²⁾.

Acéstă biserica a fost inzestrată cu moșia Petrescilor din Vlașca de către fondatorele ei, între care mai găsim și pe jupânésa Neacșa ³⁾. Schitul Cotroceni mai posedă peste 30 sfori de moșie din Priboene pe care le dăm în rezumat după cum le-am găsit extrase din Vechea Condica a Cotrocenilor.

Perilipsis (prescurtare) după zapisele cele vechi ale moșiei Priboenilor i de cuprinderea sumelor cari s'aú făcut sub iscălitura a doi egumeni *Cotroceneni*; iar zapisele se găsesc scrise în condica cea veche ⁴⁾.

Nu le dăm aici toate zapisele, ci numai pe cele mai principale din care reese până la evidență existența, continuitatea cronologică și progresele realizate, cu privire la daniile, cumpărările și schimbările ce l' făceau egumenii de la schitul Cotroceni.

a) 7106 (1598) Zapisul de vinđare a lui Vasile sin Popa Voinea din Priboeni, pentru un loc la aninișul ogradei aspri, 130.

b) 7146 (1639) Idem al Neacșului Sobâlcea pentru totă partea lui din Priboeni drept bani, 720.

c) 7150 (1642) Idem «al Oprei, al sorei i cu fratele său Dan pentru partea lor de moșie Za aspri, 700.

1) Archivele statului Condica Brâncovenesci dintre anii 1692-1713 fila 536-37.

2) Veđi pisania bisericeii.

3) Archive Condica Brâncovenesă loc. cit.

4) Archivele statului, condica mănăstirei Cotroceni No. 2, fila 60 v. 61 și 61 v. Condica cea veche de care se amintesce aici, nu se găsește în archivele statului, se crede că este pierdută ori ne predată încă; pierderea ei ar fi ireparabilă. Când se va găsi, se vor produce noui lumini asupra Cotrocenilor pe timp de cel puțin 100 ani.

d) 7151 (1644) «Zapisul lui Nechifor călugărul pentru un loc de cânepiște in Gura Sămăilei».

e) 7156 (1648) Zapisul de vinđare al lui Stan Cărligescu din Țigănești pentru partea lui ce a cumpărat-o de la Neacșul din Priboeni Za ughi, 4.

f) 7159 (1651) Idem al Dobrei pentru Siliștea ce. este împreună cu Belea.

g) 7160 (1652) Idem a lui Dumitru ginerele călugărului.

h) 7163 (1655) Idem al Stanciului i al Radului, feciorii Dragoslavei din Priboeni pentru partea lor de moșie din Priboeni Za aspri, 500.

i) 7167 (1659) Idem a lui Sêrbu Roșu pentru partea lui de moșie din funia Dobroesci Za aspri, 2000.

j) 7172 (1644) Idem al feciorilor Voinei i a lui Damian pentru un loc, 18 Costande.

l) 7175 (1667) Idem al Stanciului Bigalarul pentru totă partea lor de moșie ug. 12 Costande, 5.

m) 7178 (1670) Idem al Oprei, fratele Popei Stoicăi ot Priboeni pentru 2 cânepiști 4 ug. i 2 Costande.

In anul 7190 (1682) egumenul Cotrocean mai cumpără încă șase locuri in Priboeni (sud . . .) pe prețul a două iepe rōibe.

Tōte locurile in număr de 33, ne spune perilipsul, au fost cumpărate de egumenii Cotroceneni *Ignatios* și *Neofitos* pe preț de 36.000 bani sau 300 taleri și 110 bani¹⁾ socotit talerul a 120 bani²⁾.

Afară de acești 2 egumeni, mai găsim încă alți 2 la acest schit și de care nu se amintesce in acest perilepsis, nici in documentele Cotrocenilor din anul 7190 (1682), când actuala biserică era terminată, ci in condica Brâncovenescă. Aci se vorbesce despre «Partenie ce a fost egumen (la Cotroceni) inaintea lui Teodosie, fostul mitropolit al țerei»³⁾. Teodosie Mitropolitul a fost exilat de Radu Leon Vodă la schitul Cotroceni, unde a ținut și locul de egumen până la anul 1679, când Șerban Vodă Cantacuzino il reintegreză ca

1) Archiivele statului, Condica No. 2 a Cotrocenilor, fila 60 v. 61 și 61 v.

2) Archiva mōnăstirei Cotroceni, pachet 1 și 61 doc. 1,

3) Hrisovul Brâncoveanului din 7919 (1711), Aprilie 4, conlica citată, fila 1002—1004.

Mitropolit, iar ca egumen la Cotroceni găsim pe Daniel episcopul ¹⁾.

Înainte de a vorbi despre actuala biserică, se nasce firesc următoarele întrebări: în ce parte a Cotrocenilor a fost situat vechiul schit zidit de jupâneasa Stanca cu fiica sa Ilinca? II. Ce s'a făcut cu acea mănăstire, fost-a ea dărîmată de Șerban Vodă Cantacuzino ca să construiască pe cea actuală, ori a construit-o tot în același cuprins și pe cea veche a lăsat-o să servescă de Paraclis?

La întrebarea întâiă răspundem: că vechea biserică a fost tot în cuprinsul, dacă nu chiar pe locul actualului biserică, motivele: a) zidul inconjurător al mănăstirei, avea o vechime mai mare de cât a actualului biserică, pentru că este știut că, zidurile cu cât sunt mai vechi, cu atâta cărămida este mai subțire, iar varul este de două ori aproape mai gros ca cărămida, ceea-ce face ca sub influența vremii, cărămida și varul să se contopescă atât de mult, în cât li se pare că este o stîncă de granit. În anul 1893, când s'a dărîmat o parte din zidul inconjurător și palatul vechiu de la Cotroceni spre a se construi actualul palat, lucrătorii italieni nu puteau dărîma nici o jumătate metru pe di; și vedînd că instrumentele li se strică, de ore-ce când loveau în zid cu ciocanul ieșiau scînteii, au fugit cu toții părăsind locul. Arhitectul diriginte și antreprenorul, vedînd că rămân fără lucrători, au trebuit atunci să dărîme zidul cu dinamită, de care se feriseră la început. Strămoșii noștri, ca și străbunii lor Romani, sciau să clădescă pentru a X-a generațiune. Dărîmarea vechiului palat s'a făcut cu mai multă ușurință, ceea ce probază că zidul inconjurător era cu mult mai vechiu ca palatul.

Cel ce scrie aceste rînduri, își prepara pe atunci examenele de la facultatea de litere, împreună cu colegul său Atanasie Marosin — actualmente profesor de Istorie la liceul din Focșani — în grădina palatului de la Cotroceni și am fost martori oculari la dărîmarea acestor ziduri. Istorisind d-lui Gr. N. Mano despre dărîmarea vechiului zid, D-sa a fost de aceeași părere că zidul inconjurător a fost mai vechiu ca acel al vechiului palat, că trebuie să fi avut o vechime de cel puțin 350 ani, ceea-ce de alt-mintrelea, ar coincide cu data stabilită

1) Vezi lista egumenilor mănăstirei Cotroceni.

de noi, când am vorbit despre vechimea Cotrocenilor. Conchid deci, că acel zid, a fost zidul inconjurător al vechei mănăstiri Cotroceni.

II. Dacă vechia mănăstire a fost dărâmată ori nu, nu putem spune cu siguranță, căci nici un document nu ne îndreptățește a afirma așa ceva. Din pisaniele actualei biserici, iarăși nu reese de nicăeri, că Șerban Vodă Cantacuzino ar fi dărâmat-o. Inșă mai tôte hrisóvele domnesci, zapisele de vindărî și cumpărări, cum și actele de danie ale mănăstirei Cotroceni, care vorbesc despre biserică in număr de mai bine de 500, intălnesci frazele steriotipe: «care este zidită și ridicată de Domnia mea din temelie», etc., etc. In pisania din lăuntru bisericei scrisă in grecesce la 1806, sub egumenul Visarion—după cutremurul cel mare de la 14 Octombrie 1802, intre altele se spune că s'a dărâmat și paraclisul bisericei. Era óre acest paraclis vechia mănăstire, sau un paraclis de acelea care se mai vęd și astă-đi prin curțile vechilor boeri — astă-đi părăsitate și devenite in stăpânirea ovreilor—orî pe la Mitropolî? Putem inșă să presupunem că boierosul egumeni greci de la Cotroceni, și vor fi făcut și ei paraclis lângă casele lor spre a nu se osteni să se mai ducă la biserică. Cum inșă casele egumenesci erau pe locul unde se află astă-đi și locuința marelui maestru al Palatului, tot aci se afla și paraclisul ale cărui ruine le-aũ apucat mulți care astă-đi incă sunt in viață. Dacă egumenii greci avėu locuința și paraclis la hanul Șerban Vodă, de ce n'ar fi avut ei și la Mănăstirea Cotroceni, care avea pe la inceputul secolului trecut o jumătate de milion lei venit anuai? Dacă va fi fost orî nu dărâmată Vechea Mănăstire de la Cotroceni, nu scim; un fapt inșă este constatat și pe deplin documentat de obiceiul strămoșesc, că de câte orî un domnitor, orî un boer sau o jupănesă bogată, dărâmau o biserică mică ca să facă alta mai mare, avėu o deosebită grijă ca altarul nouei biserici să fie construit pe locul vechiului altar, iar hramul bisericei dărâmate să'l trecă ca al doilea hram la noua biserică. De aci provine că unele biserici din Bucuresci cum și din restul țerei să aibă câte două și chiar câte trei hramuri.

Identic același lucru l'a făcut și Șerban-Vodă Cantacuzino cu vechia Mănăstire «A ridicat din temelie» actuala biserică pe locul celei vechi și a dat și al doilea hram al sfin-

tilor mucenici Serghie și Vach pe care 'l păstrează și astă-zi după cel pricipal, care'i Adormirea Maicei Domnului ce să prăznuesce la 15 August al fie-căru'i an. Iată cum se exprimă Șerban-Vodă Cantacuzino in hrisovul de inchinare al Mănăstirei Cotroceni la cele două-deci de Mănăstiri din muntele Athos: «Hramul Sf. Mucenici Serghie și Vach va fi deasemenea prăsnuit (in fie-care an) la 7 ale lunei Octombrie. La acest hram se vor face numai pe jumătate, o treime, sau chiar un sfert din cheltuelile in us. La hramul principal Adormirea Maicei Domnului sau Sf. Măria Mare, se va cheltui indoit și intreit pentru consumațiune potrivit cu numărul inchinătorilor».

Rămâne deci pe deplin stabilit — că Șerban Vodă Cantacuzino a dărâmat vechia bisericuță și pe locui ei a construit pe cea actuală; căci dacă n'ar fi construit'o pe locul primei biserici, ar fi avut grija — conform usului creștinesc, de a ridica un monument pe locul unde a fost vechiul altar, ceia ce n'a existat după câte cunosc.

Dacă Șerban Vodă Cantacuzino a dărâmat vechia biserică și n'a amintit nicăirea, n'a făcut'o din cauză că a crezut că e un fapt de prea mica importanță. N'a uitat însă a trece in pisania bisericeii pe vechiul ei fondator pe «Marele și bătrânul Lunea căruia să cayine laudă ne-mortă prea bună faptă in nesăvârșit lăsând» și despre care am vorbit că nu pôte să fie de cât unul din vechii fondatori ai primei biserici. Rămâne acum să ne ocupăm puțin de Șerban-Vodă Cantacuzino.

§ 2

Șerban Vodă Cantacuzino

Este fiul Postelnicului Constantin Cantacuzino, grec de origină, care vine in țara românească pe timpul lui Matei Basarab (1633). Fiind om cu scaun la minte și foarte avut, Matei Basarab îi dă in căsătorie pe Iliana nepoța sa, fata lui Radu Șerban Basarab ¹⁾ și soră lui Constantin Basarab-Cârnu ²⁾ Acel care a făcut actuala Mitropolie (1655). Averea sa personală unită cu cea a soției sale, il face cel mai bogat boer din țara românească. El

1) Histoire g-le des maisons souveraines, Princières, ducale, des aut-es maisons nobles et des homes d'etat de guerre de science et d'art pag. 71—96.

2) Numit ast-fel, fiind-că'l insemnase la nas Matei Basarab ca pe unul ce umbla să 'l restórne din Domnia țeref.

aduce mari servicii țerei sale adoptive; după exilarea cumnatului său, Constantin Postelnicul, devine arbitrul situațiunei țerei și din această cauză posteritatea la numit și «Făcătorul de domni»¹⁾.

Din căsătoria sa cu cu Iilina a avut șase băieți și șase fete²⁾ și anume :

1) Pe Drăghici Spētarul din care se trage și D-l G. Gr. Cantacuzino³⁾ fost prim ministru ;

2) Pe Șerban Cantacuzino⁴⁾ Domnul Munteniei (1679—1688 Octobre 29)⁵⁾ ;

3) Pe Constantin Stolnicul boerul cel mai influent de la curtea lui Brâncoveanu⁶⁾ și autorul Croniceii anonime românesce⁷⁾. El stătea în relațiuni cu cei mai învățați oameni ai timpului său⁸⁾ ;

4) Pe Mihail Spētarul, fondatorul bisericeii și spitalului Colțea al Mōnastireii din Sinaia⁹⁾ (Prahova) etc.

5) Pe Matei Aga și

6) Pe Gheorghe Spētarul.

Dintre cele șase fete, una a fost măritată după Papa Brâncoveanu și lu muna lui Constantin Vodă Brâncoveanu¹⁰⁾ așa că Constantin Brâncoveanu este Basarab după mamă.

Dintre toți fii Postelnicului, Șerban Cantacuzino este personalitatea cea mai puternică ; energic, dibaciū, un luptător politic de prima ordine, el lēgă cu aceste însușiri de caracter o iubire pentru cultură, pentru cultura orientală ca și pentru cea Europēnă «nemțescă» care e în adevēr remarcabilă. Domnia sa a ținut numai nouă ani¹¹⁾ pe când în pisania de pe pētra sa mormintală ne spune c'a domnit (cece ani (i ai)¹²⁾ fără câte-va

1) N. Iorga, Cronicele Muntene, pag. 14.

2) Genealogia Cantacuzenilor în „Trompeta Carpaților“ pe 1865.

3) A. D. Xenopol Istoria Românilor IV, pag. 218.

4) D-l Rizo Rangabē pune pe Șerban Cantacuzino ca al III-lea fiu al lui Constantin Postelnicul, (Veđi Libre Dor de la Noblesse Phanariote) pag. 17) însă greșese, (veđi Iorga op. cit).

5) Veđi piatra mormintală a lui Șerban Cantacuzino din biserica Cotroceni.

6) Xenopol Istoria Românilor IV pag. 218.

7) N. Iorga Analele Academiei Române tomul XXI, Secția istorică pag. 3.

8) Veđi al meu studiu : „Influența Culturei Grecesci în Muntenia și Moldova“ pag. 121.

9) Extraits des Archives Historique souveraines et personage distingués des toutes le nations pag. 84.

10) Xenopol op. cit.

11) Neculae Iorga, op. cit.

12) Veđi piatra mormintală a lui Șerban Vodă Cantacuzino.

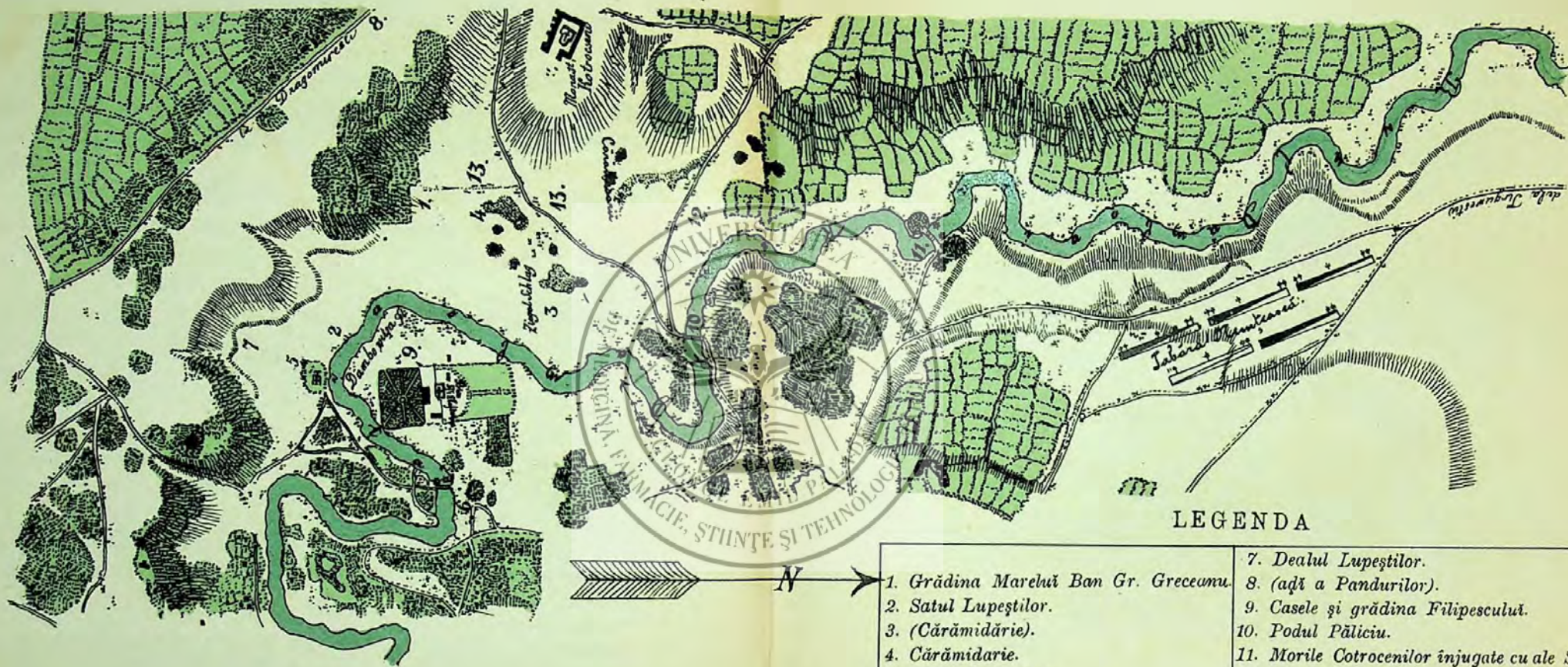
HARTA COTROCENILOR
INSTITUTUL DE RECHIZITARE SI REZERVARE
INSTITUTUL DE RECHIZITARE SI REZERVARE

HARTA COTROCENILOR

GROZĂVEȘTILOR și LUPEȘTILOR (SF. ELEFTERIE)

lucrată de Marele Stat Major Austriac în 1791.

LEGENDA

1. Grădina Marelui Ban Gr. Greceanu.	7. Dealul Lupeștilor.
2. Satul Lupeștilor.	8. (ași a Pandurilor).
3. (Cărămidărie).	9. Casele și grădina Filipescului.
4. Cărămidarie.	10. Podul Păliciu.
5. Móra Lupeștilor	11. Morile Cotrocenilor înjugate cu ale Sf. Sava.
6. Morile Vlădicăi.	12. Drumul de la Cotroceni la Grozăvești.
	13. Drumul la Cotroceni și via Greceanului.

M. S. Regele

lunii. În timpul domniei lui, țara a fost linisită din partea boerilor, pretendenți la tron. Cu el se începe seria construcțiilor de locașuri bisericesci cum și acea mișcare intelectuală care nu se mai veduse în țară de pe timpul lui Matei Basarab. El a fost căsătorit cu Dómna Maria fata unui abagiú, Ghețea de la «Nicopoe» dar venind în țară încă de tinér, Ghețea ocupa funcțiunea de clucer și jucase un mare rol în politica patriei sale adoptive ¹⁾.

Șerban Cantacuzino a avut patru fete și un băiat și anume: Pe Domnițele Smaranda, Casandra, Balașa, Maria și pe beysadea Gheorghe.

Dómna Maria, după mórtea soțului ei, umbla împreună cu Bălăcenii, să pună pe tronul țerei românesci pe fiul său principele Gheorghe, însă sfatul țerei împreună cu Mitropolitul aleg de Domn pe Constantin Brâncoveanu.

Beysadea Gheorghe, după cuprinderea Olteniei de către Nemți, este pus de aceștia Mare Ban al Olteniei.

Principesa Smaranda Cantacuzino, a fost măritată, în 1738 cu Prințul Alexandru Mavrocordat fiul domnitorului N. Mavrocordat.

Principesa Casandra Cantacuzino a fost născută la 1682 și căsătorită în 1699 cu Dimitrie Cantemir domnul Moldovei, născut și el în 1663 și mort la 30 August 1723. Iar Principesa Casandra móre la 11 Mai 1713, la Moscova.

Principesa Maria Cantacuzino a fost căsătorită cu Constantin Bălăceanu agă, și în a II-a căsătorie cu boerul Eustație Iordan Urdăreanu.

Principesa Balașa Cantacuzino a fost căsătorit cu Vlasto ²⁾.

Principesa Maria nu este zugrăvită între ctitoriile Mónastirei Cotroceni.

Înainte de a se urca pe tronul țerei Románesci, a ocupat mai multe funcțiuni înalte în stat; fiind confidentul mai multor domnitori, a fost însărcinat cu multe misiuni delicate pe lângă sublima Pórtă și pe care le îndeplinesc cu tactul omului politic consumat; dibaciú și energic, întrunea în sine calitățile unui veritabil șef de partid; urmăresce c'o furie ne mai pomenită pe ucigătorii tatălui său, Postelnicul Constantin

1) N. Iorga Cronicele Munteniei pag. 21.

2) Rizo-Rangabé livre d'or pag. 16.

Cantacuzino și îl reabilitează prin chrisóve domnesci memoria bătrăuului «Făcător de Domn». El ocupă funcțiunea de Postelnic sub Mihnea-Vodă : «Iar Șerban Postelnicul nici cât de lângă densusul nu se deslipea» ¹⁾, Gheorghe Ghica Vodă, pentru credința lui fiind-că a luat partea Domniei în lupta cu Constantin Basarab Cărnul, unchiul său după mamă, am vedut că îi dă volnicia să stăpânească satul și moșia Cotroceni foste proprietăți ale răsvrătorului Ghioca Căpitanul. Sub Antonie Vodă îl găsim Vel Spetar; pentru meritele și credința cu care îl servise, Domnitorul îi dă moșia Pietrile din Vlașca ²⁾. Sub Duca Vodă, Ispravnic și apoi Logofet și în urmă supraveghetor la construcțiunile marilor curii domnesci ³⁾ cu care ocaziune spune Cronicarul Moldovean că s'ar fi exprimat : «Bune case pentru Domn ténăr» ⁴⁾.

Se înțelege că asemenea vorbe ajunse la domnescile urechi ale lui Duca-Vodă, mai cite o vorbă aruncată pe ici-colea la stângăcia domnească îi dă de bănuț. Ca om frumos era și mare curtesan al jupănelor frumoase; ba se dice că nu iar fi fost străine simpatiele Domniei lui Duca-Vodă. Geneologia Cantacuzinească ne spune verde că «Șerban Cantacuzino era ibovnicul Domniei lui Duca-Vodă» ⁵⁾.

Ținând socotela că era și foarte bogat, că de la 1672—1678 a cumpărat atâtea moși pe lângă București, atâtea locuri și prăvăli în București, moștenise atâtea avuții de la tatăl său. Toate aceștia îl ridicase foarte mult în ochii contemporanilor săi, și îl făceau să fie de mai înainte indicat la Domnia Țărei.

Mai adăogând pe lângă aceste și pările boerilor intriganți și inimiți personali ai lui că umblă după domnie și lucrul—după cronică anonimă este adevărat—căci el aflându-se la Constantinopole s'ar fi exprimat : «că va face pod de punge de la seraiul muntenesc până la Vezirul și tot îi va fi pe voe ⁶⁾ adică va reuși să-și ia domnia.

Duca Vodă sciindule toate acestea și simțindu-și coróna

1) Magazin IV 349

2) Arhiva Mănăstirea Cotroceni pachet 3 doc. 3

3) Ionescu Gion Istoria Bucureștilor pag. 305

4) Letopiseț II, pag. 7.

5) Trompeta Carpaților, fila 29

6) Mihail Cogălnicenu, Letopiseț III, pagina 248, cf. Gion Istoria Bucureștilor, pagina 255.

«că i să clătină pe cap, pe când era «cu împărăția la Cehrin» trimite emisari să-l prindă și să-lucidă. Dómna, însciințându-l în grabă, el are tot timpul material spre a fugi în ziua de 7 Ottobre 1678 la moșia sa de la Cotroceni undé erau păduri seculare¹⁾. Aci a stat «Cotrocit» împreună cu un nepot al seú pe care în urmă l'a făcut mare spătar, trei țile. Nu mai rămâne nici o indoială că aceștia îl urmărea să-l peardă; și acest lucru îl mărturisește însuși Șerban Cantacuzino în mai bine de 70 de hrisóve de danií ale Mónăstirei Cotrocenií. Tóte aceste împrejurări rămânând necunoscute pentru marele public, poporul dádu nascere legendei Cotrocenilor pe care o dăm aici, împreună cu o variantă a ei.

Legenda Cotrocenilor.

Oricare legendă de domeniul istoriei, are un simburé de adevăr; în cazul nostru însă, legenda Cotrocenilor să depărtează fórté puțin de adevăr, iată ce ne spune ea: că Șerban Cantacuzino a fugit în pădurile de la Cotroceni de frica Turcilor, ori a Tătarilor — nu preciséază bine — și acolo s'a «cotrocit» adică s'a ascuns. Pe când sta el acolo s'a rugat născătorei de D-đeú că de l'va scápa din miinile vrájmașilor lui singeroși, va zidi pe acel loc o biserică mărétă. Pré Sf. Născătore de D-đeú l'a ajutat de a scápat și când s'a făcut Do. n s'a ținut de cuvint și a innălțat biserică de la Cotroceni Tot legenda ne mai spun că numele de Cotroceni vine de la cuvintul a «cotroci» și de aci Cotroceni.

Varianta acestei legende ne spune că «Șerban Cantacuzino, fugind de frica Turcilor a pus potcovele la cai invers, ca să înșele pe vrájmașii lui și să-í facă să crédă, că el vine spre Bucuresci, iar nu merge la Cotroceni, mijloc prin care scápa de următorii lui. Stă acolo cotrocit trei țile și că de la a «cotroci» s'a format numele de Cotroceni, etc., etc.

Ce este adevérat din acéstă legendă?

Este în deobsce cunoscut că ómenii simpli ne puténdu-și explica diferitele fenomene din natură, cum și unele întem-

1. Sestini Viaggio, Curioso scientifico, Antiquario, per la Valachia Transilvanie Ungaria fino a Viena. Firenze pag. 3-7.

plări rămase necunoscute pentru marea masă a mulțimei, poporul caută o explicație mulțumitoare pentru satisfacerea curiozității sale și în necunoscința precisă a faptelor, caută să împodobescă povestirea întâmplărilor cu lucruri imaginare, adesea și supranaturalul nu este exclus, spre a-și da o explicație cerințelor sale sufletesci; ca toate legendele de domeniul istoric, își are și acesta partea ei de adevăr.

Să detașăm deci partea istorică de cea legendară.

I) Este adevărat că Șerban Cantacuzino a fost urmărit spre a fi ucis și fugind s'a ascuns în pădurea Cotrocenilor ¹⁾ în ziua de 7 Octombrie ²⁾ 1678. Persecutorii n'a fost nici Turcii nici Tătarii săi poate între ei să fi fost și Turci amestecați cu Tătari, însă ei erau trimiși de Duca-Vodă.

II) Este adevărat că la Cotroceni erau păduri seculare unde a stat «Cotrocit» 3 zile împreună cu nepotul său.

Ei stau ascunși în seculara pădure a Cotrocenilor și în apropierea micului schituleț, punându-se sub protecțiunea Sf. Mucenici Serghie și Vach și rugându-i să mijlocescă cu rugăciunile lor, către Născătoarea de Dumnezeu, să-î scape de greua urgie ce venea peste capetele lor. Se va fi rugat, nu mai incupe indoială; cine nu se roga în vremuri grele, în vremuri de cumplite primejdii! Pentru Șerban Cantacuzino cât a stat ascuns până ce a găsit posibilitatea să fugă la Ruscuc, a fost cât trei secole și când a scăpat a zis «aci este casa Domnului și acesta este pórta cerului care s'a închis între mine și între vrăjmașii mei».

Șerban Cantacuzino, după ce scapă de persecutorii săi și cât de mare a fost gróza lui, o spune singur în hrisóvul din 7190 (1681) Octombrie ³⁾ «Și nu fără motiv am zidit Monastirea aci (la Cotroceni), fiind-că aici s'a revărsat asupra noastră mila Dumnezeiască; noi vedem că în sfintele scripturi Patriarhii și principii poporului lui Israel, ridicau tot asemenea temple și altare spre amintirea și pentru slava lui Dumnezeu, în ori și ce loc se arăta pronia Dumnezeiască. Deci acesta este locul unde Domnul Iisus Christos și Prea Curata și Prea Sf. Sa

1. Genealogia Cantacuzenilor în Trompeta Capașilor.

2. Academia Română, Bibliografia Românească veche fasc. III 1673—1690 de I. Bianu și Nerva Hodos p. 277—78 luați din slujba Sf. Serghie și Vach Iași 1685 (grecesce).

3. Archivile Stat. Condica Cotrocenilor No. 3 pag. 8—9.

maica Maria, ne-aŭ ascuns și scăpat de vrăjmașii ridicaiți în contra noastră, care arunca blasfemiile asupra noastră ; chiar din acest loc am fost mântuiți din mâinele singeroșilor vrăjmași, cari voiau să ridice de pre pământ viața noastră ; am ridicat această monăstire pentru recunoștința și în amintirea Prea sfintei împărătese a puterilor ceresci și a Fecioarei celei fără de mörte, căreia îi datorim viața noastră și pentru amintire în veci mântuirea ne acceptată, trimisă nouă de Dumnezeu. pentru ca să scie fie-care, că atât Dumnezeu cât și Maica Sa nu lasă în mâinele vrăjmașilor lor puternici pe nici unul din robii săi, cari să nădăjduesc întru dēnșii 1)».

De unde vine numele de Cotroceni ?

III) Nu este însă adevărat că numirea de Cotroceni s'ar deriva de la cuvēntul cotraci = cotrocii = cotroceni, cum ne spune legenda. Exista prin acele timpuri — cum există și astă-dzi prin unele părți ale Transilvaniei expresiunea «astrucăte să te cotrocose» = eulcăte să te învelesc ; cuvīntul Cotrăcenii se găsește în vechile hrisoave domnesci 2) iar expresiunile «astrucăte» «și s'au astrucat aici» le găsim pe multe pietre mormintale de prin acele timpuri și chiar pe piatra mormintală a lui Iordachi Cantacuzino și între care s'ar părea că ar exista óre-ccre asemănare în privința derivărei cuvēntului.

Acestea sunt numai păreri de ale poporului, care nu cunoscusea cauzele care au dat nascere împrejurările locale și istorice.

IV) Am spus că nu este adevărat că numele de Cotroceni s'ar deriva de la verbul a «cotrocii» din care cu timpul s'ar fi transformat în Cotroceni, din motive filologice ; pentru-că particulele *ani*, *iani* și *eni* nu se derivă nici-odată de la verb, ci tot-d'auna de la substantiv, de exemplu :

Botoș = Botoșani
 Băleanu = Bălenii 3)
 Bour = Bourenii 4)

1) Archiva loc. cit.

2) Archiva Mănăstirea Cotroceni pach. 1 și 61, doc. No. 2.

3) Cătunul com. Bucsesci plasa Taslau de sus jud. Băcău. Vezi Nomenclatura cat. și comunelor rurale și urbane ediție oficială a direcțiunei generale a Teleg afelor și Poștelor, p. 9.

4) Comuna Boureni, plasa Boicesci, jud. Dolj, p. 22.

Cezianu = Cezieni¹⁾
 Farcaș = Fărcășeni²⁾
 Bucium = Buciumeni³⁾
 Cotroc = Cotroceni

Deci a trebuit să existe un óre-care Cotroc ori Cotrocea
 ȃice d-nul Hasdeu, de la care să fi venit numele satului și
 moșiei Cotroceni; și ca probă că așa este, noi am vedut că
 Cotroceni existau deja încă cu acest nume la 1539 și acon-
 tinuat a fi numit ca atare, până în timpurile în care vorbim.

Deci, legenda Cotrocenilor, în urma datelor și a faptelor
 precise aduse până acum, este și rămâne distrusă.

1) Comuna Cezieni, ocolul și județul Romanai, ibid. 38.

2) Cătuță în com. Scheia, plasa Siretu de sus, jud. Roman, ibidem pag. 69.

3) Com. Bucoveni, jud. Ilfov în apropiere de gara Buftea pag. 25.

CAP. III

Zidirea Mănăstirei Cotroceni

1679 — 1682

Românii, în tot timpul Evului Mediu, au servit de stavilă Europei apusene, în contra năvălirilor barbare, ale căror valuri s'au revărsat în timp de mai bine de o mie de ani asupra Daciei, stavilă doborâtă une-ori, dar nici odată inecată ¹⁾. Primele secole, cari au urmat după întemeierea Principatelor române fu o eră de spirit militar și religios ²⁾. Domniî naționali și boierii, adeverați cavaleri ai acestei epoce de fier, în veci cu spada în mână, tot-de-auna gata de luptă, însuflețiți de sentimentul puternic al cucernicieii și al rațiunei apărării naționale, fondară în ambele țeri surori, un mare număr de Mănăstiri, inzestrându-le cu averi considerabile ³⁾. Exemplele lor au fost imitate de negustorii bogați și jupănesele bătrâne și bogate, dar fără copii. Domnitorii fanarioți, nu s'au lăsat nici ei mai pe jos de cât predecesorii lor și restul ⁴⁾.

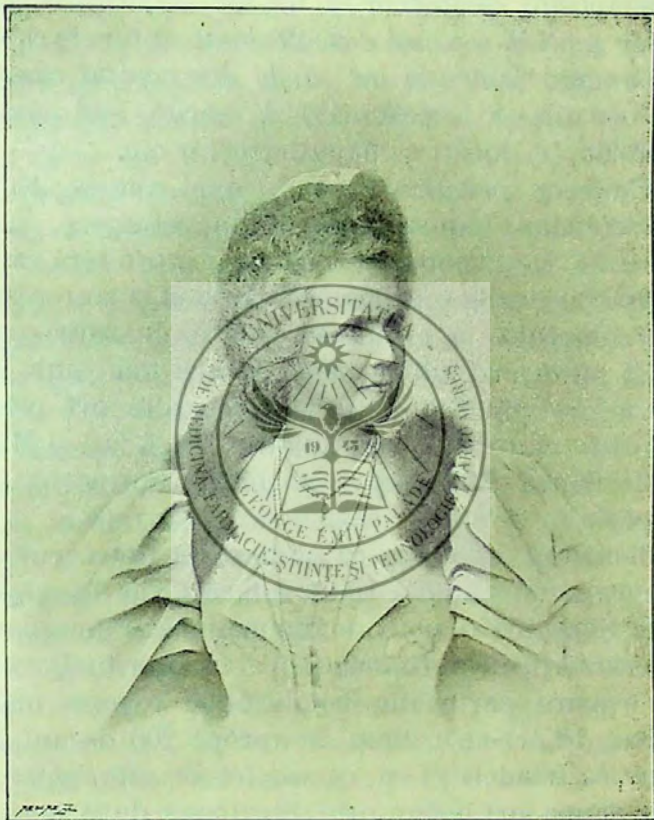
Scopul fundațiunei și inzestrării Mănăstirilor își are rațiunea în următoarele împrejurări: I) De câte ori un Domnitor repurta o biruință asupra păgânilor, ori asupra învrășmașilor neamului, ridica câte o Mănăstire ori biserică. II) Mulți făceau

1) Prințul Bibescu Domnia lui Bibescu-Vodă p. 59.

2) Pompiliu Eliad De l' Influence française sur l'esprit public en Roumanie p. 29.

3) Prințul Bibescu op. cit.

4) Vezi donațiunile făcute de streinii la Mănăstirea Cotroceni.

M. S. Regina

Mănăstiri pentru iertarea păcatelor și împăcarea conștiinței lor. III) De câte ori un Domnitor ori boier negustor etc., scăpa dintr'un mare pericol, ca drept recunoștință ridică din temelie o Mănăstire cum a făcut Șerban-Vodă Cantacuzino, în cațul nostru.

Aceste fundațiuni avea un indoit scop: a) spiritual și b) practic.

a) *Ca scop spiritual*: a fi locaș sfânt al credinței, a servi pentru adăpostul călătorilor ¹⁾, un loc de liniste celui slab a deschide școli și a tocni dascălii buni să învețe copii săraci pentru pomană și hrana lor să fie din venitul casei, și prasnicele și ospețile să le păzescă ²⁾. A mărita fete sărace, ³⁾ să îngrijescă de cei lipsiți și neputincioși ⁴⁾ etc.

b) *Ca scop practic*. La noi ca și aiurea, Mănăstirile odinioare, n'au fost numai locașuri de retragere, consacrate exclusiv unei vieți monahale inactive; într'o țară ca a noastră expusă așa de des la tot felul de bătăneli și cotropiri, au fost mai toate construite în formă de cetățuie, cu zidiri țepene de apărare și pitite mai adese ori în locuri mai mult sau mai puțin ferite de prădăciuni și jafuri ⁵⁾, alte ori ridicate pe dealuri înalte cum sunt: Cetățuia de lângă Iași și Mănăstirea Dealul de lângă Târgoviște și chiar Cotroceni de lângă București ⁶⁾.

Vedem deci, că fondarea Mănăstirii Cotroceni, a fost ridicată pentru îndeplinirea unui vot, căci aici l'a scăpat Dumnezeu pe Șerban Cantacuzino din mâinele vrăjmașilor lui singeroși servind pentru un indoit scop: a) spiritual, căci a îndeplinit o mare parte din condițiunile expuse mai sus și b) practice, de ôre-ce în timp de aproape 200 de ani, a servit, nu numai ca citadelă ci și ca un fel de *cataphion* de câte ori venea ciuma ori holera prin București după cum vom vedea mai departe.

1) Cesar Boliac Mănăstirile închinăte din România p. 5.

2) Arhivele Statului Condica Mitropoliei No. 1 fila 158 v.

3) Frații Tunisi Istoria Țării Românești p. 19.

4) Biserica Ort. Română pe 1884 p. 801.

5) A. I. Odobescu Scrieri istorice și literare II p. 38.

6) Emile Legrand Ephémérides Daces p. 24, 119 și urm. Vezi și al meu studiu Influența Culturii Grecesti p. 83—85.

Fuga lui Șerban Cantacuzino de la Cotroceni la Ruscuc, de acolo la Constantinople, căpătarea Domniei

Șerban Cantacuzino, scăpând de persecutorii lui, «cări doriau să-î ridice viața de pe pământ, «fuge din pădurea de la Cotroceni la Ruscuc, unde să întâlnească c'un pașă, prieten al său, și acesta Ți spune: «dacă vei avea noroc, ca să ajung mare vizir, te voi face Domn în țera românească 1). In fine norocul orî pungile de bani, in număr de 1200 (600.000 lei) l'au ajutat să capete Domnia. El vine pe tron in primăvara anului 1679, probabil in luna Martie, căci cel mai recent document ce l'am aflat in Arhivele Statului cu privire la domnia Lui, este datat din 16 Aprilie 1679 2). Socot că acesta, dacă nu va fi primul, dar printre cele dintăi și acesta o putem cunoște după interesul ce'l pune, ca să-și indeplinască promisiunea făcută Născătoareii de Dumneđeu, și sfinților mucenici Serghie și Vach. Ea 26 Martiu acelaș an 3) să incepe zidirea splendidisimei Mănașirii de la Cotroceni după expresiunea unui celebru profesor și contemporan cu faptele Helladius 4); și s'a terminat in anul 1682 Șerban Cantacuzino doria ca biserica sa să fie Mănașire, și pune să clădească case, cari să servească de locuință călugărilor ce vor lucui intr'ensa. Pozițiunea locului fiind pitorească, — lață de alte împrejurimi ale Capitalei — își construiesce un palat in curtea Mănașirii. in care a stat până la mórtea sea — in timpul verei — ca apoi să fie urmat de toți domnitorii — cu prea puține excepțiuni — până in (dilele nóstre 5). Terminându-se biserica odată cu casele, o inzestrăză pe din lăuntru cu vase sacre, cu vestminte sacerdatale, tóte de mătase lucrata cu fir greu de aur și argint, iar unele bătute cu pietre prețioase. Dăm aici in gravură o pólă de icónă 6) și un epitrahil, cari vestminte se află

1) Geneologia Cantacuzinésă in Tompeța Carpaților.

2) Arhive M rea Cotroceni pachet 1 și 64 doc. 37.

3) Veđi pisania din pridvorul bisericeii.

4) Apud Ebriceanu Cronicarii Greci p. XL și XLI.

5) Veđi palatul de la Cotroceni.

6) Inscripțiunea de pe poala de icónă este in grecesce; noi o dăm in traducere románescă pe cât ne-a fost posibil a o copia din galantarul Museului de antiqități.

1) Șerban Voevod cu mila lui D-đeu Domnitor a tótă Ungro-Vlahia. Stăpân: Strejuesce, cu puterea Dumneđească, păzesce Prea Sântă Stăpână pe cel care nădăjduesce intru tine, pe Prea Strălucitul și de Dumneđeu cinșitorul, Domnul nostru și Stăpânitor puternic a tótă Ungro-Vlahia D. D. 1) Șerban Voevod Cantacuzen și

astă-dî la Museul din București împreună cu alte odóre sacre, de o mare valóre artistică și arhiologică. Greutatea vaselor sacre, cădelnițelor, candelilor și sfesnicilor este de 62 ocale și 81 dramuri ¹⁾.

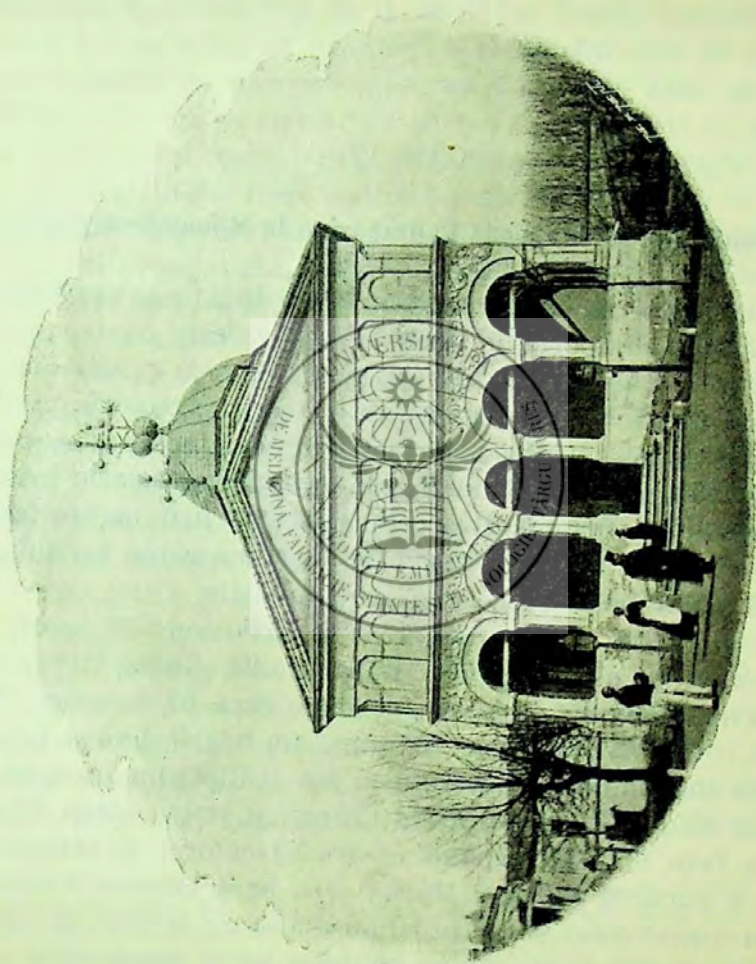
După ce ȳ asigură tóte cele trebuitóre pentru buna funcționare interióră, are o grijă deosebită pentru întreținerea ei și ast-fel o dotéză cu mai multe moși, case, liveđi, vii, prăvălii, mori, *rumân̄i*, țigani, scutelnici cum și nenumérate privilegii. Nu putem aduce aici tóte chrisóvele de dani și privilegii, căci ar fi prea numeróse, ci vom urma sistemul chiar al lui Șerban Cantacuzino, care a intrunit tóte chrisóvele într'unul singur și cunoscut sub numele de Marele Hrisov al Cotrocenilor. Daniele posterióre acestuĳ Hrisov, le vom aduce la locul lor.

pe Prea strălucita și lui Christos róbă a lui, Dómna D. D. Maria cea de Dumneđeĳ păzită, pe fiul lui D. D. 'Ió Gheorghe Voevod Cantacuzen în anĳ îndelungaĳ, pe slujitóreĳ bisericeĳ Smaranda, bine-făcétorii și cheltuitorii.

S'a gravat de Gherasim Galațianul în anul : 1681.

1) Academia Romană Inventarile Mónastireĳ Cotroceni.

Biserica Cotroceniî cu vechiul palat

CAP. IV

Donațiunile lui Șerban-Vodă Cantacuzino la Mănăstirea Cotroceni

De câte-orî Domnitorii făceau vre-o donațiune sau tranșau vre-o cestiune importantă făcea la hrisóve câte o introducere, prin care arătau importanța cestiunii. In cele relative la donațiuni, introducerea era totdeauna de cuprins teologic, cari, in cațul nostru, aceste introduceri pot fi luate ca model de elocință-bisericescă; după introducerea dată cum începe marele hrisov:

«Răvnind Domniă Mea celor ce au fost mai înainte de noi, din némul nostru blagocislivi și de Dumneđeú încununați Domni și lui Dumneđeú celui mult milostiv, Celui ce pe noi ne-aú înălțat. . . la scaun și cu destoinicia domniei ne-aú împodobit, vrënd a'í aduce slavă și mulțumită sfinției sale pentru acéstă multă facere de bine și dăruire care fu spre noi. Decí și noi... n'am cruțat nimic ci numai am nevoit ziua și nóptea, vremea îngăduind de am zidit și am înălțat din început din temelie Sfinta Mănăstire de la Cotroceni, intru slava Sfinției Sale a Prea Slăvitei stăpânei noastre Născetőrei de Dumneđeú și de a pururea Feciórei Mariei și a prea slăvitei Adormiri. Și am împodobit-o și am înfrumusețat-o cu de tóte pe deplin precum se cade și se cuvine sfințelor lavre domnești și o am întărit și o am adaos după cum sunt scrise in jos anume intr'acést cinstit Hrisov al Domniei mele.

1) Ca să fie Sfintei Mănăstiri, satul Cotroceni unde este zidită Sf. Mănăstire, tot satul cu tot hotarul și cu tot venitul din câmp, din pădure, din apa Dâmboviței, cu vaduri de móră și din șederea satului, cu tóte viile și cu tóte liveđile de pretutindenela și de peste tot hotarul ver cât s'ar alege, din hotar

pană în hotar, pe hotarele cele bătrâne și pe semne. Pentru că acest sat Cotroceni—cu toate pe deplin cum scrie mai sus, cumpăratuleam Domnia mea, încă mai d'inainte vreme fiind Domnia Mea în boerie vel Spătar, de la Ghiorma, și de la frații lui Dumitrașco Căpitanul și Mihalasco, feciorii Ghiocăi Căpitanul, totă partea lor cu viile, cu livezile, cu morile cele de sus, drept bani gata ughi 560 ¹⁾ și de la vărul lor Ianaki Logofétul, totă partea lui cu viile, cu livezile, cu morile lui cele de jos care sunt *injugate* cu morile Sfintei Savei ²⁾ drept bani gata ughi 500. Și de la sora sa Maria totă partea ei, cât a avut de zestre ³⁾ dat de frate-său Ianaki Logofétul drept bani gata ughi 66¹/₂ ⁴⁾. Și s'aŭ luat acești bani pentru partea de zestre de la fratele său Ianaki Logofétul din cei ughi 500; cari se face tot satul Cotroceni precum scrie mai sus ughi a 1060. Și aŭ vindut de a lor bună-voe și fără de nici o silă și cu zapisele lor de vinzare și cu boeri mărturie.

2) Și iar să fie Sf. Mănăstiri Cotroceni, ocină (moșie) însă un codru de loc care este alături cu hotarul Cotrocenilor pre din jos, ce s'aŭ luat schimb din moșia Sf. Mănăstiri Sfinta Troiță a Radului Vodă din București, ce se chiamă Lupesci; și s'aŭ ales și s'aŭ hotărat și să ūnpletit cu 12 boeri hotarnici de către Sf. Mănăstire Sfinta Troiță.

Să se știe și hotarele și semnele acestui codru de loc: (Veđi despre acesta mai pe larg la capit. «Cotroceni din Vale»,

Pentru că acest codru de loc pre semne și pre hotare cum scrie mai sus, făcutam Domnia mea tocmeală și schimb cu părintele Partenie egumenul sf. Mănăstiri de la sf. Troiță pentru acest codru de loc, ū am dat în schimb o moșie la lacul Tătarului ot sud Ialomița stj. 1070, însă în lat; care moșie

1) Cumpărate în anul 7180 Noembre 18 (veđi Arhivele Statului Condicta Mănăstirei Cotroceni, No. 3 fila 44 și 44 v. aŭ fost afiorisite Mănăstirei Cotroceni în anul 7188 (1680) Iunie 10 (Arhive Mănăstirea Cotroceni pach. 1 și 61 hrisovul 41).

2) Morile Cotrocenilor injugate cu ale Mănăstirei St. Sava pe Dămbovița aŭ fost în dreptul unde se află azi, uzina tramwayului electric și uzina hidro-electrică a primăriei. Veđi harta No. 1, făcută de Marele Stat-major Austriac în timpul in-vasiunii „Nemților cu coddă“.

3) Maria soția lui Stroe Căpitanul ot Isbiceni și sora lui Ianaki Logofétul vinde lui Serban Cantacuzino, moșia din Cotroceni la anul 7188 Aprilie 16 (Arhive Condicta Cotrocenilor No. 3, fila 15 și v. și afiorisită Mănăstirei Cotroceni prin hrisovul din 10 Iunie, 7180, (Arhive Mănăstirea Cotroceni pach. 1 și 61 hrisovul 41).

4) Cumpărată de la Ianaki Logofétul la 1672 și confirmată prin hrisovul din 13 Maiu 7187 (1679) și în care hrisov se face mențiune pentru prima oară „Vrënd Măria Sa să facă și mănăstire pe moșia Cotrocenilor“ (Arhive pachetul 1 și 61 doc. 27). Afiorisită Mănăstirei Cotroceni prin hrisovul din 7188 (1680) Iunie 10,

este alătura cu moșiile sf. mănăstiri sf. Troița ce se chemă Mazărea Unteni; care moșie cumpăratuam Domnia mea de la juponésa Stanca fata Lecăi Pitarul din Viezuresci ot sud Dâmbovița și de la fiu său Pană, Stânjenu po bani 50 cin ughi (carî fac) 250; și dintr'acești stinjenî 1000, datam Domnia mea sf. Mănăstiri sfinta Troița, pentru locul de codru ce scrie mai sus stj. 500 să fie moșie pentru moșie Iar stj. 500, datam Domnia mea și am adaos sf. Mănăstiri sf. Troița, ca să fie sf. Mănăstiri de întărire și părinților călugări de hrană iar Domniei mele și părinților Domniei mele, vecinică pomenire; căci că fiind o moșie bună de hrană și cu mult venit și am dat Domnia mea Zapisul cel de cumpărătoare al jupănesei Stanca de vinđare la mâna părintelui Partenie egumenul și a tot soborul sf. Mănăstiri sf. Troița, ca să pôtă fi sf. Mănăstiri moșie stătătore și neclătita in veci. Și au făcut părintele Partenie egumenul și cu tot soborul sf. Mănăstiri sf. Troița acéstă tocmela și schimb de a lor bună-voe și fără de nici o silă de către Domnia mea și cu zapisul lor făcut la mâna Domniei mele de tocmela și de schimb cu boerii și cu părinții egumeni mărturie; după aceia voind Domnia mea să se alégă și să se hotărască acest codru de loc de către Mănăstirea sf. Troița, luatam Domnia mea împreună cu părintele Partenie egumenul 12 boeri hotarnici din Divanul Domniei mele, pre răvașe domnesci și s'au strins toți boerii deplin la Cotroceni, fiind și părintele Partenie împreună, și așa au ales și au hotărât și au impietrit, precum scrie mai sus, fiind ispravnic boiarinul Domniei mele Draco vel portar și s'au dat la mâna domniei mele amândouă răvașele domnesci și cartea celor 12 boeri hotarnici, care le-am dat Domnia mea la sf. Mănăstirei Cotroceni, să-i fie acest codru de loc moșie stătătore și ne clătita in veci. 1)

3) Și iar să fie sf. Mănăstire Cotroceni, satul Pietrile ot sud Vlașca, totă partea răposatei Dómnei Elinei, Dómna răposatului Matei Basarab Voevod și cu toți rumâni și cu tot venitul din cimp

1) Șerban Vodă cumpăra codrul in timpul boeriei, sau ceva mai târziu. Insa după ce vine domn, la 13 Iunie 1787 (1679) rânduesce 12 boeri hotarnici, ca din nou să delimiteze codrul, căci nu este mulțumit cu întâia delimitare și el știe de ce face acest lucru, dar și noi știm pentrn ce. La întâia delimitare stânjeni celor 6 trăsăturî erau in număr de 950 stânjeni; la o a doua delimitare, mai scôte încă o a șaptea trăsătură peste care ia încă 150 de stânjeni in total 1100 stânjeni. (Arhivele Statului. Condicta Cotrocenilor No. 3 fua 15 și v.

HARTA COTROCENILOR

CĂRAMIDARILOR și SF. ELEFTERIE
de Baronul ARTUR BOROKZIN în 1852.

Alteța Sa Regală Principele Ferdinand cu Principele Carol
și Principesa Elisabeta

din pădure și baltă și din șederea satului și cu toate vile boeresci și depretutindenile de preste tot hotarul precum s'au ales și s'au hotărât acum în zilele Domniei mele cu 24 de boeri hotarnici, de către Nica slugerul din Grădiște. Pentru că acest sat Pietrile și cu rumâni, fosta al răposatei Dómniei Elinii de cumpărătoare încă din domnia răposatului Matei Basarab voevod și l'au ținut cu bună pace. Iar după mórtea răposatei Dómniei Elinii și a răposatului Matei Basarab voevod, Fosta căzut toate satele Dómniei Elinei câte au avut de cumpărătoare a fi pre séma domnescă și le-au ținut tot din domn în domn până în zilele răposatului Ghicai voevod. Decî atunci sculatus'au boiarinul Domniei mele Radu Năsturel vel ban din Fierăști, fiind nepot de frate Doamnei Elenei, de au mers și la Dumnélui cinstitul răposat Domniei mele părinte Constantin Cantacuzino biv vel postelnic, de au căzut la Dumnélui cu multă rugăciune să grăiască Ghicai vodă, să lase moșiile și satele răposatei mătușa sa Dómniei Elinei să fie pre séma lui 1) Intr'acea, Dumnélui cinstit răposatul Domniei mele părinte, după rugăciunea lui au grăit Ghicai Vodă și pentru voia Dumnélui, datuaă Ghica Vodă toate moșiile și satele mătușesa Dómniei Elinei, să fie pre séma lui, să le ție și să le stăpânescă el și iaă făcut și caile de moștenire. După aceia Radul Banul el; au fost făcut acest sat Pietrile și cu rumâni, vinđator. Intrebataă și pre părintele Domniei mele de va vrea să-l cumpere. Intr'acea Dumnélui socotind că iaste aprópe de alte sate ale Domniei sale și unele se lovesc și în hotare, tocmitusaă cu Dumnélui Radu-Banul și l'au cumpărat drept taleri 400 și cu zapisul lui de vinđare și cu mulți boeri mărturie. Și l'au ținut Dumnélui răposatul Părinte Domniei mele tot cu bună pace; iar după petrecania Dumnélui, rămasaă acest sat Pietrile pre séma maicii Domniei mele, Doamnei Elinei,

1) Satul Pietrile a fost al Dómniei Elinei soția răposatului Matei Basarab Voevod, cari l'a dat de *poménă* lui Udriste Năsturel ot Fierăști; Udriste l'a lăsat de moștenire fiului său Radul Năsturel Vel Ban din Fierăști. După mórtea Dómniei Elinei, Constantin Vodă Basarab Cărnul, care urmăzî în domnia lui Matei Basarab, răpescе toate moșiile dómniei Elinei la a cărei moștenire avea drept și Constantin Postelnicul Cantacuzino între care și moșia Pietrile, și de care se menționăză aci. 1) Radu Năsturel capătă aceste moșiți numai în urma intervențiunei bătrânului postelnic Constantin Cantacuzino către Gheorghe Ghica Vodă de óre-ce moșiile rămăsesе Pe séma domnescă. Numai ast-fel ne putem explica, pentru ce Cantacuzeniî nu dau sprijinul lor lui Constantin Basarab, când acesta este detronat.—1) Arhive Mőnăstirea Cotroceniî pachet No. 3 doc. 2.

de l'au ținut și Dumnei cu bună pace până in zilele lui Gligorie Voevod a II domnie. Și fiind Domnia mea in boerie întâmplatusău Domniei mele pribegire la Țarigrad; atunci au încăput frații Domniei mele la Țarigrad și totă casa părinților Domniei mele la nevoe de către Gligorie Vodă. Decî Domnia Sa, maica Domniei mele, fostaă vindut acest sat Pietrile iar la boerinul Domniei mele Radul-Banul drept taleri 400 Iar după aceea când au fost la țilele Ducăi Vodă, viind Domnia mea din pribegie. Iar Radul-Banul vrând să-și ia ban de la Domnia mea, iar vrăjmașii și pismuitoarii n'au vrut să'l lase precum singur Dumnelui Banul au mărturisit atuncea fiind Domnia mea in boerie cu cinste vel logofăt. Iar după ce dăruindu-mă Dumne-deu pre Domnia mea cu Domnia la scaunul moșilor și strămoșilor Domniei mele, blagocistivilor și răposatîi Domni, venitaă singur Domnia sa Radul-Banul de au mărturisit, cum in boerie ne putend de grija vrăjmașilor să-și ia banî. Acum, pohtesc să-mi iaă banî precum l'am fost vindut și mai 'nainte. Datniam Domnia mea totî banî boerinului Domniei mele Radului Vel Ban taleri 400 cu alui bună voe și fără de nici o silă de către Domnia mea și au luat banî de la Domnia mea din Divan din'aintea tuturor boerilor Domniei mele și cu zapisul lui la mână Domniei mele. După aceea Domnia mea datulam și l'am adaos la sf. Monăstire a Domniei mele de la Cotroceni cu toți rumâni și cu tot venitul cum scrie mai sus.

Decî, părintele Egumen Kir Daniel Episcopul, năstavnicul Sf. monăstire, știind cum are și Nica slugerul ocină intr'acest sat Pietrile și vrënd să alégă și să hotărăscă partea mă-măstirei de către Nica slugerul ocină intr'acest sat Pietrile, venita împreună cu Nica slugerul 'nainte a D-mele in divan, de și-au luat 24 de boeri hotarnici pe ravașe domnesci. Decî când au fost la di si la soroc, iar acei 24 de boeri s'au strins toți deplin la sat la Pietrile, fiind și boiarinul D-mele Radul vel Ban și Nica slugerul și întâi au căutat cărțile, hrisovul răposatului Matei VV, făcut pre tôte cumpărătorile D-nei Elena și o carte a Nicăi slugerul și așa au adevărit acei 24 de boeri cum că saă cădut Nicăi slugerul, de peste tot satul Pietrile a IV parte și Sf. Mănăstire Cotroceni 2 părți și au tras totă ocina din hotar până in hotar.

Să se știe și hotarele: trăsura dintâi preste baltă, din hota-

rul Bănesei, din cetățue pre malul Dunărei in jos până in hotarul Puianilor stj. 2280. Alesău partea Nicăi Slugerul pre din sus a patra parte stj. 570, rămasău partea Mănăstirei 1710. A II trăsura din hotarul Puenilor, din valea Scórței pre marginea Bălței de către satul Pietrile in sus până in hotarul Bănesei stj. 4280. Alesău partea Nicăi Slugerul a patra parte pre din sus stj. 1070. Rămasău partea Mănăstirei pre din jos stj. 3213.

A III trăsura, din hotarul Puenilor, din Padina Popei, pre lângă Gurbanul pre la Scaune, alătura cu Dadilovul, până in drumul Giurgiuului la crucea cea înaltă stj. 3310. Alesău partea Nicăi Slugerul pre din sus stj. 1326, rămasău partea Mănăstirei Cotroceni stj. 3998, cari s'aũ făcut tóta moșia partea Mănăstirei la câte trei trăsurile stj. 8921. Așa aũ ales și aũ hotărit cei 24 de boeri, tóta moșia Sf. Mănăstire Cotroceni și o aũ impetrit după cum este obiceiul și ispravnic sluga D-mele Vladimir fitori-portar, precum am vedut D-mele și cartea celor 24 de boeri de hotărnice și am adaos ravașele domnesci la păr, eg. Kir Daniil Episcopul. Drept aceia am dat și D-mele ca să fie Sf. Mănăstire moșie stătătoare și neclătite in veci 1).

4) Și iar să fie Sf. Mănăstire Cotroceni : satul Dințeștii ot sud Ilhov, însă de preste tot satul in două părți stj. 2180 din câmp, din păduri, din apă, din sederea satului și de pretutindenelea de preste tot hotarul.

5) Și iar să fie Sf. Mănăstiri moșia ce se chiamă Făsaianii de preste tot hotarul două părți stj. 1067.

6) Și iar să fie Sf. Mănăstiri două mori cu vase in apa Argesului in moșia Dințeștilor.

7) Și iar să fie Sf. Mănăstiri ocină la Luica, stj. 40, care este alătura cu Dințeștii pre din jos.

8) Și iar să fie Sf. Mănăstiri și rumăni in satul Dințeștii anume 19 la număr. Pentru că aceste moșii din Dințești și din Făsaiani și de la Luica și cu morile de vase și cu rumăni. cari scriu mai sus, cumpăratuleam D-mele de la Teodosie călugărul, cari l'aũ chemat pre nume mirănesc Tudoran biv vel clucer ot Aninosa ot sud Muscel, însă moșia Dințeștii stj. 2180 câte banii 45 cin. ughi 265 și moșia Făsaenii

1) Hotărnicia acestei moșii s'a făcut la 26 Noembre 7189 (1680). Archive Mănăstirea Cotroceni, pachet. 2, doc. 17.

st. 1067 pe banî 40 cin. ug. 213 pol. și 2 mori in vase za ughi 100¹⁾ și 40 de stj. la Luica po banî 100 cin. ughi 20 și rumăni capete 10 po ug. 13 cm. ug. 247, care să fac cumpărătoarea acestor moși, precum scriu mai sus și cu rumăni drept ug. 846 și am dat D-meă acești banî toți gata deplin in mâna lui Teodosie călugărul și cu zăpis de la mâna lui, la mâna D-mele și cu toți boeri mărturie, care moși și rumăni fostuia și lui de cumpărătoare de la Florescul Paharnicul sin Socol Clucerul din Cornățeni și de la Mihalcea sin Drăgului ot Cislău și de la jupănesă lui Elena fata Cărstei, clucerul sin Nica Slugerul i Grigorie Sărdarul sinii Bunei Vistierul și au dat toate zăpisele lor la mâna D-mele²⁾.

9) Și iar să fie Sf. Mănăstiri ocina (moșia) ce se chiamă Găojani ot sud Ilfov, stj. 1050, din câmp, din pădure, din apă, din silistea satului, de pretutindenelea și de preste tot hotarul, cu tot venitul care este alături cu moșia Dințeștilor și Făsăianilor și se hotărește despre câmp cu Curbănești, și de către Argeș cu Mănăstirea Negoesti și cu megiași din Negoesti și despre altă parte iar cu moșia Negoestilor. Pentru că acesta moșie Găojani, fostă a Gogăi comisul arbănașul (albanezul), cumpărată de tata-sin Gogăi Armașul, iar D-meă o am cumpărat de la jupănesă Tuda a Gogăi comisul și de la nepotul său Sima, feciorul fie-se Dumitrei, fata Gogăi comisul stenjenul, po banî 60 cin. ug. 315 Pol. 2 banî, cari i-am dat D-nia mea, toți gata la mâinele lor și cu zăpișul lor de vândare și cu boeri mărturie³⁾.

10) Și iar să fie Sf. Mănăstiri Cotroceni, ocină ce se chiamă Clanța⁴⁾ de pe apa Colentinei ot sud Ilfov, stj. 1060 din câmp, din pudure, din apa Colentinei cu heleșteul și cu morile, cu tot venitul, și de pretutindenelea de preste tot hotarul, pre hotarele cele bătrâne și pre semne și hotarele să se știe : din jos din fântâna cu știubeiul pre calea Racilor, până in calea morii

1) Cumpărate cu Zăpisul din 27 Ianuarie 7188 (1680). Arhive Mănăstirea Cotroceni, pach. 2 act. 15. Afiorosite Mănăstirei Cotroceni, prin hrisovul din 17 Mai 7188 (1680). Arhive Mănăstirea Cotroceni, pach. 3, act. 13. Veđi și hrisovul din 8 Iunie 7188 (1680). Arhive Mănăstirea Cotroceni, pac. 2, act. 23.

2) Veđi actele acestei moși in pachetul 2 al Mănăstirei Cotroceni documentele 1, 2, 3, 6 și 9. Documentele au o importanță deosebită pentru familia Florescilor.

3) Această moșie o alierosește Serban Cantacuzen Mănăstirei Cotroceni cu hrisovul din 5 Iunie 7188 (1680). Arhive Condica Cotrocenilor 3, fila 84 v. și 85.

4) Cumpărate la 28 Oct. 7189 (1680). Archiva Condica Cotrocenilor, No. 3, fila 46.

Grozăveștilor de sus; și din sus merge pe calea Baii până în calea Măicăneștilor în rovină și trece din rovină în sus, până în cărările vacilor. Pentru că am cumpărat Domniea-Mea de la Óncea și de la frate-său Patrașcu, feciorii Popei Mantei din Bucuresci și de la nepoții lor Patrașcu și Ianaki i Balașa i Elina senii Gheorghe Logofetul brat Óncei i Patrașcu, pre bani gata ughi 1000 și i-am dat D-mea toți gata deplin la mâinele lor, dinaintea tuturor boerilor D-mele în Divan, cu zapisul lor de vândare și cu boeri mărturie ¹⁾.

11) Și iar să fie sf. M-ri Cotroceni un codru de loc din moșia monăstirei Sf. Savei ce se chiamă Grozăvești din jos ²⁾ dă pre Kolintina, însă stânjeni 200 în toate părțile și în lung și în lat. P-că ajungând capul iazului pre această moșie, și fiind tot pădure merée (pădure mare désă cu înălțime egală) pus-am Domnia mea de om curățit și s'a făcut iazul, de la cari Mănăstirea Sf. Sava nici un folos nu avea ³⁾. Decă am făcut Dumne-mea schimb cu mănăstirea Sf. Sava, de au dat Domniei mele acest codru de loc. Iar Dumne-mea însă am dat mănăstirei Sf. Savei un loc de patru prăvălii aici în Bucuresci, care iaste la ulița cea mare, ce merge spre biserică Colței Clucer și iaste din sus pre lângă Drăgan Iusbașa și din jos, pre lângă jupănesă Smaragda a lui Lefter Căpitanul de Vernesci (sat lângă Buzău) în lung stânjeni 28 și în lat stânjeni 6, ce a fost și Domniei mele de cumpărătoare, de la această jupănesă Smaragda și de la feciorii ei, drept taleri 60 ca să fie moșie pentru moșie. După aceia făcut'am Domnia mea și prăvăliile, cu pimniță sub dênsele, cu toate pe deplin, cu cheltuiala Domniei mele, ca să fie mănăstirea Sf. Savei de întărire și călugărilor de hrană; iar Domniei mele și părinților Domniei mele pomană în veci, fiind singur și Sf. Sa Patriarchul Dosothei al Ierusalimului, a căruia metoh iaste și Sf. Sava. Și așa cu voia Sf. Sale dând și cartea Sf. Sale de tocmelă și de aședămint.

12) Și iar să fie sf. mănăstiri Cotroceni, satul Cărstienesci după Kolintina ot Sud Ilfov, tot satul cu toți Români și cu

1) Închinata Mănăstire Cotroceni cu hrisovul din 10 Decembre 7189 (1680), Archiva Condica Mănăstirei Cotroceni, fila 48 v.

2) Vezi satul Grozăvești.

3) Șerban Cantacuzen, cumpără moșia Grozăvești de jos la 20 Noembre 7189 (1680). Archive condica mănăstirei Cotroceni, fila 46 v. și 47.

tot venitul, din câmp, din pădure, din apa Colentinii și din șederea satului, de pretutindenelea și de preste tot hotaru, pre hotarele cele bătrâne și pe semne. Și rumâni să se scie pre anume: Creciun cu feciorii lui, Vladu cu feciorii lui, Dragomir cu feciorii lui, Ianaki cu feciorii lui, și alt Creciun cu feciorii lui, Bară cu feciorii lui, Stroia cu feciorii lui, Florea sin Badului Pencă cu feciorii lui, Badea brat (frate) Florii cu feciorii lui, Bran cu feciorii lui, Dan cu feciorii lui Ivoiu cu feciorii lui și cu alți Rumâni căți s'ar mai afla din partea jupânesei Neagăi, fata lui Pătrascu Postelnicu. Pentru că l'au cumpărat Domnia mea de la jupânésa Neacșa a Radului Căpitanul Dudescul și de la feciorii ei Radul i Gheorghe i Hrizea i Andrei, fiii Radului Căpitanul Dudescul 400 și cu zăpăsul lor de vîndare și cu boeri martori 1).

13) Și iar să fie Sf. monăstiri satul Hierăști ot Sud Ilfov, tot satul și cu toți Rumâni și cu tot venitul, din câmp, din pădure, din apă și cu balta și din șederea satului de pretutindenelea și de preste tot hotarul, pre hotarele cele bătrâne și pe semne. Și Rumâni pe anume: Avram cu feciorii lui Radoslav i Mihail și fiii lui Avram și cu feciorii lor. Stepan Croitorul cu feciorii lui, Radoslav cu feciorii, Musat brat (fratele lui) Radoslav cu feciorii lui, Dumitru cu feciorii lui, Dionisie cu feciorii lui, Radul cu feciorii lui, Stoica cu feciorii, Badea i brat ego (și fratele lui) Dragomir i Nistor și cu feciorii lor. Stoica i brat ego Balica cu feciorii lor, Co-man cu feciorii lui, Sulgar cu feciorii lui și cu alți căți se bor m i afla Rumâni. Pentru că acest sat Heresci, cumpăratul-am Domnia mea încă din boenic²⁾ fiind Domnia mea Vel Spătar, de la jupânésa Elina Părdésca drept bani gata ughi 366 pol și cu zăpăsul ei de vîndare și cu boeri mărturie.

14) Și iar să fie Sf. monăstiri Cotroceni, satul Făureii ot sud Ilfov, tot satul cu tot hotarul și cu tot venitul, din câmp,

1) Afierosită monăstirei Cotroceni, cu actul din 27 Septembrie 7189 (1680). Moșia a fost în vechime a lui Radul Dudescu. Moșia Crăstienescii s'a unit cu moșia Grozăvescii de jos, într'un hotar ce se zice acum la Herăstrău. Archiva monastirea Cotroceni, condica 3, fila 43 și v.

2) La 7178 (1672) în timpul lui Antonie Vodă din Popești fiind atunci Serban Cantacuzen vel spătar. Jupânésa Ilina Părdésca este fata domni Florica fiica lui Mihaiu Vodă Vitezul. Ia în a doua căsătorie pe Pană Pardescu, vel Stolnic din care nu a avut de cât o singură fată numită Alexandra (știre comunicată). Archiva monastirea Cotroceni, pach. 6, act 16. Data monastirei Cotroceni prin hrisovul din 10 Iulie 7188 (1680) ibidem hris. 17.

din apă, cu balta, din șederea satului și de pretutindenile și de preste tot hotarul, din hotar până'n hotar și in lung și in lat cât se va alege. Pentru că am cumpărat Domnia mea de la jupăneșa Kaplea Buzésca stânjenii 600 za ughi 160 și de la Costantin și de la frate-sëu Barbul sinii Matei Postelnicul Buzescul stânjenii 8000 za ughi 320 și de la Fătul Căpitanul și de la frate-sëu Oprea Căpitanul, sinii Nicăi Căpitanul stinjenii 500 za ughi 320 și iar de la dinșii stinjenii 200 drept ughi 66 pol și de la Megieșii din Făurei anume: Radul cu fratele sëu Galușca și Tatul cu fratele sëu Nanul și Vladu Vătaful și Mușat și Paraschiva și cu cumnatu-sëu Iane și alaltii megiași din Făurei stânjenii 200 za ughi 66 pol, însă moșie stërpă fără Rumâni, cari se face tótă moșia satului Făurei stânjenii 2400 cumpărată cu banii gata za ughi 933 costande 6, cari iam dat Domnia mea toți gata deplinii la mâinile acestor boeri și megiași vindători, cari sunt pe rind scriși mai sus și cu zapi-sele lor de vindare și cu boeri mărturie. Și-au vindut ei de a lor bună-voe și fără de nici o silă de către Domnia mea ¹⁾.

15) Și iar să fie Sf. mōnăstire Cotroceni satul Făcăeni ot sud Ialomița, tótă moșia / partea jupăneșei Voichiței și a surorisă jupăneșei Maricai de Gjegea, cu câmpul și cu balta cu tot venitul, și din șederea satului de pretutindenelea de preste tot hotatul. Pentru că această ocină fostă a jupăneșei Voichiței și a surorisă ei Marica fiind de zestre despre muma lor jupăneșa Vlădaia, de aū ținut cu bună pace, iar după mōrtea jupăneșei Voichiței, sorsa jupăneșa Marica, iaū dat și iaū adaos dintr'acéstă moșie de la Făcăianii la Sf. monăstire a Domniei m le Cotroceni, stânjenii..... pentru pomēnă, iar stânjenii 1450, cumpăratui-am Domnia mea de la jupăneșa Marica stânjenii câte banii 66 cin tal. 725 cin ughi 473 și i-aū vindut Domniei mele de a ei bună voe și cu zapis de vindare și cu boerii Domniei mele mărturie ²⁾.

16) Și iar să fie sf. Mōnăstiri și Viele din délul Țigăneștilor ot sud Muscel care se chiamă Râpa de sus și Râpa de jos, cu casele cu pimnița cu *slomnul* cu sghiabul cu téscul ³⁾ Și iar 8 răzōre

1) Afierositul Monastirei Cotroceni cu hrisovul din 29 August 7189 (1681). Archive monăstirea Cotroceni pach. 11 hris 9.

2) Afierosita la 29 August 7189 (1680) Archive ibidem.

3) Tōte aceste sunt afierosite de Serban Cantacuzino cu hrisovul din 6 Iunie 7188 (1680). Aceste aū fost ale lui Vintila și a patinașului Neagu feciorul Neculei Logofăt Țigănescu, (Archive M-rea Cotroceni pach. 10 hrisovul 17)

Alteța Sa Regală Principesa Maria cu mica Principesă Maria

de vie ce sunt in Piscul lu Barzu și cu locul sterp ce merge până in hotarul din vale și in sus pe vale, până in cursura văii și in jos alătura cu viele lu Dumitrașco Logofetul. Și in sat in Țigănesci trei stâneni de delniță (fășie de pământ cu fânătă) in lat; iar in lung cât se va alege. Pentru că aceste vii și cu toate pe deplin cum scrie mai sus, cumpăratulém D-mea de la Radul Postelnicul nepotul lui Stroe Vornicul din Golești drept bani gata taleri 210 și cu Zapisul lui de vânzare și cu boeri mărturie ¹⁾.

17) Și iar să fie st. M. și Cotroceniile Viele de pe valea Vălenilor in Délul Bărbătescilor ot sud Dâmbovița și cu 2 delnițe in sat in Bărbătesci și cu liveștile in pțiile viilor. Pentru că aceste vii fostau ale lui Neagoe Banul Săcuénul ²⁾ de cumpărătoare de la Udriste Camarașul și de la Cost. Tăicanul din sateni și de la Radu i Stanislav dá acolo; iar după mórtea lui cumpăratulém D-nia mea de la ginerele său Bădică Clucerul din Bucșani și de la jupănesa lui Bălașa fata lui Neagoe Banul drept taleri 500, care iam poruncit D-mea Păr. egumen Kir. Daniel Episcopul de aú dat acești bani, din venitul sf. M-ri la mâna Bădicăi Cluceriul și a jupănesii lui Bălașa și cu zapisul de vânzare și cu boeri mărturie ³⁾.

Și aicia iar să se scie că am cumpărat D-mea M-rei St. Savei un loc de prăvălie la Ulita cea mare, care merge spre Colțea Clucerul de la jup. Smaragda Lefteróia drept taleri 60, care este din Dragan Iusbașa in jos, care este in potriva lui Matei Cojocariul și să vecinesce cu Dima slujer și cu jup. Rada însă in lat stj. 6 și am făcut D-mea pimniță și prăvălii pe acest loc și le-am dat D-mea M-rei Sf. Savei schimb, pentru un codru de loc de la Colentina, unde aú făcut D-mea iazul pentru care schimb și tocmeală scrie mai sus. După aceia mai cumpăratam D-mea iar de la jupănesa Smaragda pe lângă acest loc stj. 300 drept taleri 40 și l'a dat D-mea iar M-rei Sf. Savei, care se face tot locul până in Petco Abagiú stj. 9 drept bani gata taleri 100, care iam dat D-mea, toți gata de-

1) Arhive M-rea Cotroceni hrisóvele 17 și 18.

2) Négoe Banul Secuianu este acela căruia Antonie Vodă din Popesci i-a tăiat nasul din cauza părilor boerilor Postelnicesci (veđi Letopiseș de Kogălnicénul III pagina 148.

3) (Arhive. Condicta Cotrocenilor II fila 10) Vânzarea se face la 4 August 1789 (1681).

plin la mâna jupânesei Smargdeii și am dat Domnia mea și zăpășul la M reia Sf. Save ca să fie acest loc cu prăvăliile moșie stătătoare, moșie pentru moșie ¹⁾.

18) Și iar să fie sf. M-rii a D-mele Cotroceni, totă ocina (moșia) satului Negoști ot sud Ilfov, însă din hotarul Dințeștilor până în hotarul M-reii Negoștilor stj. 150 din câmp din pădure din apă și de pretutindenelea, pentru că au cumpărat părintele egumenul, Kir Daniel Episcopul, de la moșnenii satului Negoști anume Vișan, i Andronie, i Ión, i Négoe, i Ban, i Radu cu bani din venitul Sf. M-rii stj.... po bani 50 cu taleri 56 și 33 costande și cu zspisele lor de vîndare și cu boeri mărturie ²⁾.

19) Și iar să fie sf. Monastirii Cotroceni nisece rumâni din sat din Slănicul de Jos ot sud Muscel, anume: Radul, sin Radului gură Négră cu trei feciori și Radul vornic (nepot) Radul cu un fecior și Stancul Brat (frate) Radul i cu un fecior și Filip brat Stancului, i Vlăicul vornic Radului gură Négră cu trei feciori *însă numai capetele lor* și cu toți feciorii lor, fără moșie. Pentru că acești rumâni fostați ai lui Teodosie Călugărul de la *Minioasa* ³⁾ Decî vindînd el satul Dințeștii și cu 19 capete de rumâni, cari sunt mai sus scriși anume, și fiind fugiti venitați capete 7 și lipsind capete 12, datați Domniei Mele acești rumâni din Slănicul de Jos, cari scrim mai sus, ca să fie cap pentru cap și ceia laltî din Dințești capete 12 când ar veni, iar să fie ai sf. Mănăstirii. Pentru că așa s'au tocmit cu Domnia mea cu zăpășul lui și cu boerii Domniei mele mărturie.

20) Și iar să fie sf. Mănăstirii D-niei Mele Cotroceni, satu Bucul despre Ialomița ot sud Ialomița, însă totă partea jupânesei Stancăi fata Lecăi Pitarul din Viezurești și a fie-seu Paană stânenii de moșie 1159 din câmp, din pădure, din apă și cu 2 vaduri de móră, unul de către satul Bucul, altul de către Pupezeni și cu 22 de stânenii de ocina din moșia Pupezenilor și din șederea satului de pretutindenelea și despre

1) Vezi istoricul statului Grozăvești.

2) Cumpărarea s'a făcut la 21 Genare 7190 (1682) (Arhive. M-rea Cotroceni pach. 2 act 25).

3) Acest călugăr l'a chemat în mirenii Tudoran bi vel clucer. El a avut de cumpărător atât moșia cât și rumânii de la Florescu paharnicul, snă otocol Clucerul de Cornăeni și de la Mihalcea paharnicul snă Dragul. (Aferosiți cu hrisoval din 8 Iulie 7188 (1680) Arhive, ibidem act 23).

52.405

tot hotarul din hotar până in hotar, precum ieste alésă hotărâtă, impetrită și din sus și din jos care să fie stânjen cu cei de la Pupezeni 1181. Pentru că iam cumpărat Domnia Mea de la jupănesa Stanca și de la fiul său Paană stânjeni câte 100 de bani cin taler 888 cin ughi 591, cari iam dat dumnéei toți gata și deplin la mână jupănesei Stanca și a fiului său Paană, dinaintea tuturor boerilor dumnélor și cu zapisul lor de vinđare și cu boeri mărturie ¹⁾

21) Și iar să fie Mănăstirea Cotroceni ocină tot intr'acest sat Bucul, tótă partea jupănesei Stancăi, câtă au avut de zestre dată de mama sa Stanca și de frate seú Paană stânjeni 500 din câmp din pădure din apă, din șederea satului depretutindenea si de peste tot hotarul, care ieste tot intr'un hotar pentru că am cumpărat Domnia Mea de la jupănesa Ancuța și de la bărbatul ei Dancul sin Coltei Clucerul Doicescul stânjenul câte 100 de bani cin taleri 375 cin ug. 250 și am dat dumnéei toți gata deplin la mână jupănesei Ancuței și a bărbatului ei Danciul Capitanul, din năntea tuturor boerilor dumnélor și cu zapisul lor de vinđare și cu boeri mărturie. Face tótă ocina Bucului precum scrie mai sus și cu cei de la Pupezeni 1681 pe bani 100 cin taleri 1261 cin ughi 841.

22) Și iar să fie sf. Mănăstiri Cotroceni moșie in satul Bucul de Sus ce să ție Bucul Bătrân, tótă partea lui Vintilă feciorul lui Nedelea și a feciorilor lui Radului i Mihalcea, de peste tot satul și in lung și in lat stânjenul 180, din câmp din apă din șederea satului, de pretutindenele și de peste tot hotarul. Pentru că am cumpărat Domnia Mea de la Vintilă și de la feciorii lui Radu și Mihalcea stânjenul câte 100 de bani, tal. 135 cin ug 90 și cu zapisul de vinđare și cu boerii Dominei Mele mărturie. Inșă in lungul acestei ocine stânjenul 180 din hotar până in hotar, precum merge și alaltă ocină acestui sat Bucul de sus.

23) Și iar să fie sf. Mănăstiri a Domniei Mele Cotroceni ocină intr'acest sat Bucul de sus, tótă partea popei lui Dumitru și a fie-si Stancăi nepóta lui Vintilă de peste tot satul stânjeni 120 din câmp din pădure din apă, din șederea satului, depretutindenele și de preste tot hotarul. Pentru că

1) Afierosit la 7189 (1680) Septembre 26 (Arhive. Condica Mănăstirei Cotroceni III fila 200).

am cumpărat Domnia Mea de la Stanca fata Popei lui Dumitru stânjenu pe bani 100 cin ugh 60 și cu zăpis al ei de vinzare și cu boeri mărturie.

24) Și iar să fie Mănăstirei Cotroceni, moșie intr'acest sat Bucul de sus, din partea lui Stan Răul și a fiu-său Niculae sin Stan Răul stânjenu po bani 100 cin ug 20 și cu zăpisul lui de viđare și cu boerii marturi.

25) Și iar să fie sf. Mănăstiri a Domniei Mele Cotroceni satul Mătăsescii de pe Ialomita, tot satul cu tot hotarul și cu tot venitul, însă totă partea lui Ianaki Iusbasa Mătăsescu și a nepotu-său Dumitru și a Neagăi femeia lui Vlădila Logofătul și a sorăsi Vlădoaia fetele lui Vladimir din Mătăsesci stânjeni 1200 din câmp, din pădure, din apa Ialomitei din șederea satului și depretutindenea de peste tot hotarul din hotar până in hotar, precum este alésă, hotărâtă, impetrită și din sus și din jos. Pentru că am cumpărat Domnia Mea de la Ianaki Iusbasa Mătăsescu și de la nepotu său Dumitru și de la Neaga femeia lui Vlădila Logofătul și de la sora ei Vlădoaia fetele lui Vladimir din Mătăsesci stânjenu pe bani 100 cin tal 900 cin ug 600 care le-au dat Domnia Mea toți banii gata la mânele lor și cu zăpisul lor de vinđare și cu boerii mărturie ¹⁾

26) Și iar să fie sf. Mănăstiri satul Bolésca dupre Dâmbovița ot sud Ilfov, toată partea boiarinului Domniei Mele State vel vistier din câmp, din pădure, din apă cu morile și din ședere satului cu casele și cu viele și cu pământuri cu livezile de pretutindenelea și de peste tot hotarul, veră cât s'ar alege. Pentru ca acéstă moșie Bolésca fostaă a boerinului d-mele State Vel Vistier de cumpărătoare de la Paraschiva logofătul Bolesteanul. Decă și unde că după ce voiă cumpăra D-meă, acéstă moșie o voiă da D-meă și o voiă adăoga la sf. Monastire a D-mele Cotroceni, ci mai mult pentru aceia s'au îndemnat de o aă vëndut D-mele ca să fie lui poméne. Și aă vëndut de a lui bună voe și fără de nici o silă de către Domnia mea.

27) Și iar să fie sf. Mănăstiri Cotroceni satul Hărtești ot

1) Arhive. Monastirea Cotroceni cond. III fila 217 v. și 218. La 18 Aprilid 7225 Eg. Averkie mai cumpără 500 stânjeni in Mătăsesci, ibidem fila 218 v. și 219. Cumpărată la 71911 (1682) Decebre 16 (Arhive Monastirea Cotroc. pachet. 35 doc. 14) veți și documentul 17 din 15 Iulie 1686 ibidem.

sud Muscel, tot satul cu tot hotarul, și cu toți rumâniî căți s'ar afla și cu venitul din câmp, din pădure, din apă cu vaduri de móră in riul Câmpuluî-Lung, și din șederea satuluî și cu casele cu pimiņa de pétră, cu liveđile, cu pometurile depretutindenelea de peste tot hotarul. Pentru că acest sat Hărtești, fostaŭ a jupănesei Despei, cari aŭ fost a luî Ioan Vistierul, și tot l'aŭ ținut pe séma ei cu bună pace, iar după aceia aŭ fost in ڊilele reposituluî Antonie Voevod, fiind Domnia-mea in boerie in cinste vel Spetar, iar jupăneasa Despa, fiind ajunsă la adencî bētrinele, și ne avēnd cine o căuta, căđutaŭ la Domnia Mea de o am căutat, și o am miluit, și o am isbăvit de mult nevoi. Decî și ea pentru binele și căutarea ce a avut de către Domnia Mea și ore-ce când pohtea de cheltuială nu lipsiam a nu i trimitē. Dataŭ și aŭ hărăzit Domniei Mele acest sat Hărtești ca să i fie de pomenire și aŭ dat tote cărțile și zapisele ce aŭ avut de moștenirea acestuî sat Hărtescuî la Mōnăstirea Domniei Mele Cotroceni, ca să fie Sfintei Mōnăstiri de intărire și lor de mare pomană.

28) Și iar să fie Sf. Mōnăstiri Cotroceni moșie in muntele Bucēciuluî de către apusul sereleu și semnele acestei moșii însă să se scie pe nume. Din curmătură in dreptul Loculuî până in riul Ursuluî, și din riul Ursuluî in sus, cât ține vērful munteluî Buceciuluî tot, până in matca Ialomiciōrei și de acolo, pe matca Ialomiciōrei in jos in dreptul Isvoruluî al Curmăturēi, și de acolo pe isvorul Curmăturēi in sus iar până la Curmătură. Pentru că acēstă ocină din muntele Buceciuluî, pe semne și pe hotare cum scrie mai sus, fostaŭ de moșie al boerilor din Cocorăscii Kaplei despre mōșa lor jupăneasa Kaplea, anume Matei Căpitanul sin Calotă Căpitanul, i Ghiorma sin Fierei Căpitanul Ipak (asemenea) Ghiorma sin Calota cel bētrin și cu nepoții lor, i Gheorghe cu frate-sēu Patrașco ot Cămpina, i Mihalcea cu frate-sēu Iordachi siniî Neculaî și cu nepotul lor Stroe. Aceștia toți venitaŭ la Domnia Mea de aŭ vēndut Domniei Mele acēstă moșie din muntele Buceciul, drept bani gata galbeni 200 și cu zăpisul lor de vîndare și cu boeri mărturie ¹⁾; însă afară de douē stānci: una anume Délulu alta a Gorgotei, ce sunt date de moșie lor de pomană.

1) Serban Vodă Cantacuzino o afirosesce Mōnăstirei Cotroceni și părinteluî Daniel episcopul egumenul ڊisei Mōnăstiri cu hrisovul din 9 Ianuarie. Anul 7189 (1684).

29) Și iar să fie Sf. Mănăstiri a Domniei Mele Cotroceni, toate prăvăliile ce au fost ale Domniei Mele din Bucuresci, care sunt la ulița cea mare, împotriva bisericii Neguțătorilor și cu pimnița de sub dênsele, și cu tot locul precum este ocolit cu bolovanii ¹⁾. Pentru că tot locul acestor prăvălii, cumpăratul-am Domnia Mea încă mai d'inainte vreme, fiind Domnia Mea în Boerie în cinste vel postelnic, întâiu de la jupâneasa Mița a lui Iane Cojocarul ²⁾, locul de prăvălie și de pimniță în lung și în lat în fața uliței stânjeni 6. palme 6; și în lung stânjeni 28 drept taleri 47 ce le-au fost și lor de cumpărătoare de la jupâneasa Nécșa a Stoicăi Paharnicu din Rosvad și de la Ghinea sin Cotiș și de la frate-său Dima și de la surorile lor ³⁾. Și iar am mai cumpărat Domnia Mea de la Gheorghe Cojocarul Paspala, locul lui ce l-au avut pe lângă pimniță la ulița stânjeni 1 pol. și palme 3 pol. și în lung până în ulița despre Drăghici Logofetul, stânjeni 26 drept taleri 30 ⁴⁾. Și iar am cumpărat Domnia Mea de la Vasilie sin Vasilie Stolnicul ot Cămpina, partea lui cât a avut lângă aceste locuri drept taleri 22 pol. ⁵⁾. Și iar am cumpărat Domnia Mea de la jupâneasa Anghelina a lui Calotă Cluceș și de la fiu-său Costantin și de la fie-sa

1) Hrisovul lui Serban Vodă Cantacuzino închină Sfintei Mănăstiri Cotroceni toate prăvăliile în număr de 74a. S. Ghenea 7191 (1683), ce le-a cumpărat mai d'inainte vreme în Mahalaua Grecilor în tergiul de sus, lângă care loc au mai cumpărat și alte locuri în urma acestui Hrisov. Sau început zidirea hanului, *care han până a nu se isprăvi*, au răposat Măria Sa, rămânând partea din Criveș ne zidită, pe care loc ce au rămas ne zidit, au avut de gând să facă grajduri ei fiind că au rămas ne săvârșit gândul Măriei Sale, Egumenii de atunci au închis cu un zid prost locul acela. Acum dară în zilele Măriei Sale Ios Constantin Al. Ipsilanti Voevod la leat 1803 Octombrie 15, s'au făcut și s'a săvârșit cum se vede prin cheltuiala și osteneța smereniei noastre ὁ ἀρχιμυνοδικτῆς Cotroceanu Visarion Ἀρχιεπισκοπος (Arhive Condicta Mănăstirii Cotroceni No 1, fila 60).

2) Acel loc se află lângă biserica Grecilor; Mușă ne spune în actul de vindere că îl vinde din cauză că „Rămânând eu săracă de bozrul meu și ajungând la bogată lipsă”. Serban vel Postelnic îl cumpără la 26 Februarie 1484 (1676) (Arhive. Condicta Mănăstirii Cotroceni 1 fila 53, alierosite la 20 Octombrie, 7189 (1680). Arhive. Mănăstirea Cotroceni pachetul 25 hrisovul 30.

3) Serban Cantacuzino a cumpărat mai mult de 39 locuri în Bucuresci între care și 1—4 prăvălii de la Mănăstirea Raduș Vodă cu locul lor în Bucuresci în mahalaua Grecilor de au făcut hanul (Serban Vodă) pe acel loc, iar egumenul Parthenie mai târziu mai cumpără încă șapte prăvălii la 10 Martie 7198 (1690). (Arhive Condicta Cotrocenilor No. 1 fila 68).

4) Serban vel Postelnic cumpără în tergi tot în prețja bisericii Grece de la George Paspala pe care îl are de cumpărătoare de la Zaharia Mucea cu zăpșul din 10 August 7175 (1677) (Arhive Condicta Mănăstirii Cotroceni 1 fila 54 v.).

5) Alătura cu locul amintit unde era pimnița mai cumpără Serban Cantacuzen un loc 7185 (1677) August 12 fila 54 v. și 55). Tot acolo mai cumpără un loc de 2 prăvălii de la jupâneasa Sultana Bogdaproste. 14 April 7193 (1685) Arhive. Mănăstirea Cotroceni, pachetul 25 hrisovul 36.

Mihalcea, locul lor tot cât au avut pe din sus, alătura cu locul de la Gheorghe Paspala, drept talerî 63 ¹⁾). Semnele acestui loc să se scie: Din piatră în lat, stâneni 5 și 2 palme până în locul Neculei Zugravul, și în lung stâneni 27, până în ulița către Drăghici Logofătul, cari se fac aceste cumpărătorii peste tot locul acestor prăvălii 162 talerî pol. cincî ughî 150 și 6 costande; și au vindut acești toți căi sunt mai sus scriși ei de a lor bună-voe și fără de nici o silă și cu zapisele lor de vindare și cu boeri mărturie.

30) Și iar să fie Sf. M-ri Cotroceni, moșia ce se chiamă Tămăduiasca, care este pe din sus alătura cu hotarul Bălăscăi, stj. 1500, ce au fost totă partea lui Matei Clucerul Ciorogârleanul, din câmp, din pădure, din apă cu vad de móră în apa Dâmboviței și din șederea satului depretutindenelea și de peste tot hotarul, pentru că au cumpărat D-mea de la Matei Clucerul stinjenul câte banî 66, care se fac talerî 750. Și i-am dat D-mea acești banî toți gata la mâna lui și cu zăpisul de vëndare și cu mulți boeri mărturie.

31) Și iar să fie Sf. M-ri Cotroceni, moșie în Pupezeni ot sud Ialomița totă partea lui Tudor Iusbașa din Buk. . . . din moșia ce este alésă stj. 40, din câmp, din pădure, din apă și de

1) Serban Cantacuzino vel spatar cumpără acest loc de la sus numiți proprietari, un loc de prăvălie în Târgul de Sus în ulița Zlătarilor alătura cu locul cumpărat arat de la G. cojocarul Paspala.

Iunie 7187 (1679) (Arhive ibidem fila 55—58)

Idem de la Manta Portar și femeia lui Maria 7104 Sep. 12

Arhive M-rea Cotroceni. pach 25 act 38

Idem Serban și sora sa Bălașa feciorul lui Nicolae Zugravul, un loc de prăvălie în București 7194 Aprilie 9.

ibidem act. 93

Idem de la Ion Cismarul ibidem act 40

Idem de la Necula feciorul lui Iane Cupețul de la Florei un loc de casă 7193 Aprilie 23 ibidem act 17.

Idem de la Tudora un loc de prăvălie 7194 Aprilie 9

ibidem act 41

Idem de Leica feciorul lui Dumitru Fărămița și cu femeia lui. ibidem act 42

Idem de la Panait nepotul Donei Papanul Aprilie 23 7194. ibidem act 43

Idem de la Ilina juănésa Badelui Logofătul la ulița Zlătarilor 7194 Iulie 6 ibidem act 44.

Idem de la Jipa i Barbu Negoită sni Barbului Logofătul 7195 Mai 13. ibidem act 45

Idem Manta Portarul 7195 Mai 13 ibidem act 46.

Idem Idem 7195 Iulie 19. ibidem act 48

Idem de la Manul Neguțărul ibidem act 49.

Dintr'un act a lui egumenul Paise Raduliotul se constată că hanul Serban Vodă era terminat în anul 7198 Mai 10 fiind egumen Partenie

ibidem act 50

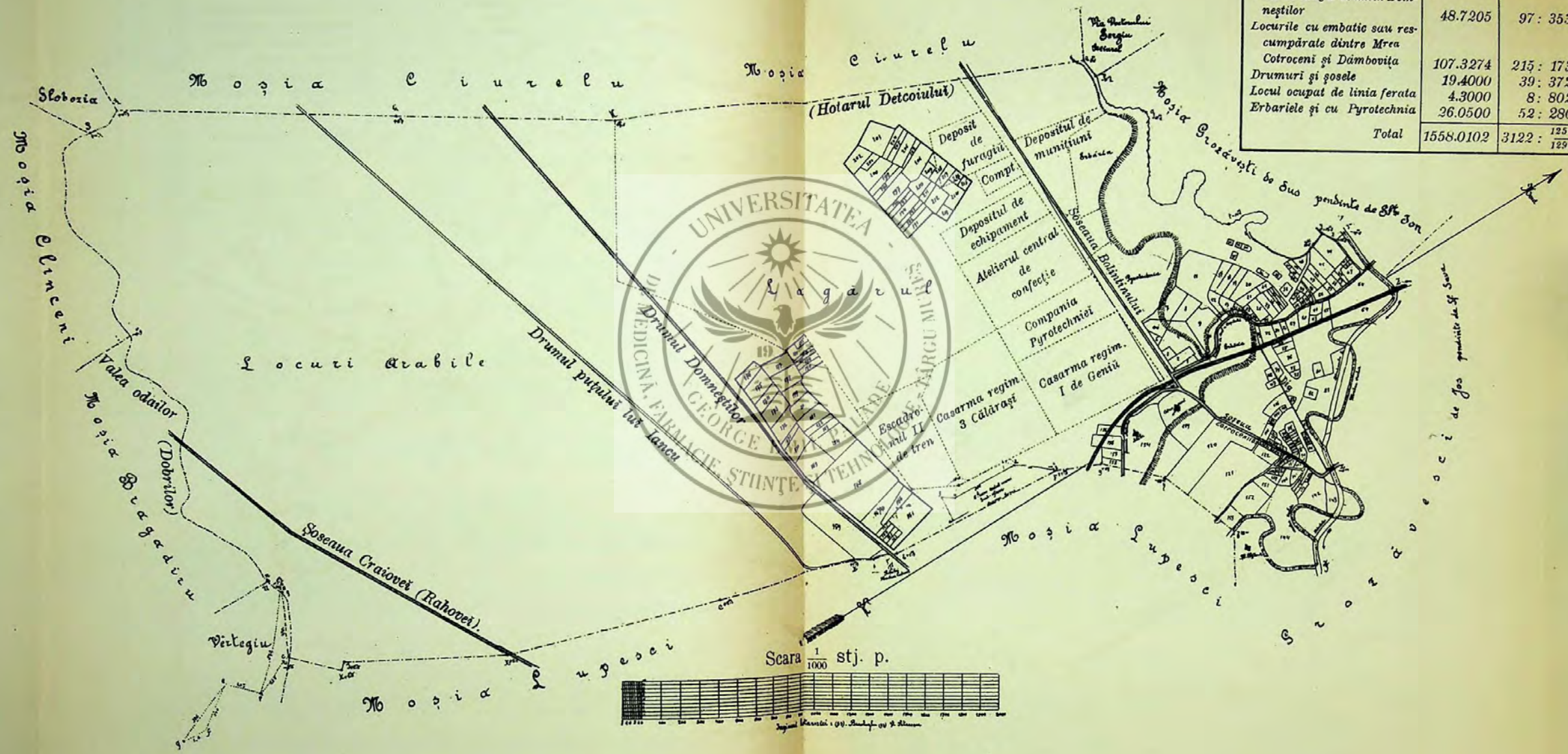
PLANUL MOȘIEI STATULUI VATRA MREI COTROCENI

din districtul Ilfov

Ridicat și hotărnicit la anul 1876 de Ing. hotărnic.

M. BACALOGLO și D. PETRESCU

	Hectare	Pogone
Câmpul cu arături	855.3148	1714 : 546
Islazu	64.6900	129 : 868
Lunca cu fineață	38.2560	76 : 884
Lagărul (fără vie)	371.2675	744 : 247
Viile cu embatic din mijlocul lagărului	22.4840	45 : 89
Viile de lângă drumul Domneștilor	48.7205	97 : 353
Locurile cu embatic sau recumpărate dintre Mrea Cotroceni și Dâmbovița	107.3274	215 : 173
Drumuri și șosele	19.4000	39 : 372
Locul ocupat de linia ferată	4.3000	8 : 802
Erbariele și cu Pyrotechnia	26.0500	52 : 280
Total	1558.0102	3122 : $\frac{1256}{1296}$

O pólă de icónă în care se vede și forma bisericei, ast-fel cum a zidit'o Șerban Vodă Cantacuzino.

peste tot hotarul. Pentru-că am cumpărat D-mea de la Tudor Iusbaşa stj. câte banî 66 cu tal. 20 și cu zăpisul de vîndare care i-aŭ fost și lui cumpărătoare de la socrul său Stanciul Vataful și de la fratele său Gheorghe din Pisculești.

32) Și iar să fie Sf. M-ri a D-mele Cotroceni, 7 prăvălii aici în târg în București, cari sunt tôte în rînd pe locul ce aŭ fost a lui *Iștfan* băcanul, cumpărat de Nedelco Clucerul la ulița în potriva Căldărarilor. Să se știe și locul acestor prăvălii la ulița din colțul prăvăliei, întru care șade Aldea Bacanul până în uliciora de lângă casa Toboșoiei Rachieresei. Și în lung din fața uliței din pod, până în casa lui Bogdan Șătrariul. Pentru că a cumpărat D-mea 5 prăvălii de la Iorga Stolnicul și de la frate-său Nedelco sinii Nedelco Clucerul. Iar 2 prăvălii de la Pană Neguțitorul generele lui Nedelco Clucerul și de la jupăneșa lui Anica, ce aŭ fost de zestre date de Nedelco Clucerul. Inșă prăvălii po talerî 50 cu talerî 320 și cu zăpisele lor de vîndare și cu boeri mărturie.

33) Și iar să fie Sf. Mănăstiri a D-mele Cotroceni, țiganî 6 suflete anume Pentru că i-am cumpărat D-mea de la Kircă Logofetul Rudeanul din Curtișora și de la fiul său Diicul Stolnicul pe banî gata talerî 150 cin. ug. 100 și cu zăpisul de vîndare și cu boeri mărturie.

34) Și iar să fie Sf. M-ri două sălașe de țiganî anume Pentru că i-am cumpărat D-mea de la Barbul Comisul Filișanul drept banî gata talerî 200 cin. ug. 133 pol 33 Costandă și cu zăpisul lui de vîndare și cu boeri mărturie.

35) Și iar să fie Sf. Mănăstiri a D-mele Cotroceni, trei sălașe de țiganî anume Pentru că i-a cumpărat D-mea de la Ion i Nicula, feciorî lui Duminică căpitanul, ot Lipia ot sud Argeș, drept banî talerî 350 și cu zăpisul lor de vîndare și cu boeri mărturie.

36) Și iar să fie Sf. Mănăstiri a D-mele Cotroceni, 4 sălașe de țiganî anume Pentru că i-aŭ cumpărat D-mea de la Tudor Tatrariul ot Grecî 1) și de la feciorî lui, pre banî gata talerî. 550 cin. ug. 366 pol. 33 cost. și cu zăpisul lor de vîndare și cu boeri mărturie.

37) Și iar să fie Sf. Mănăstiri Cotroceni un salaș de țiganî

1) Este acel care pe nedrept a vîndut lui Șerban Cantucuzino moșia Grozăvești de sus (veți satul Grozăvești).

anume (4 suflete). Pentru că i-aŭ cumpărat D-mea de la Tanasie Armaşul Sărăcinescul, drept talerî 100 şi cu zapis de vîndare şi cu boerî mărturie. Pentru că aceştî țigani toți căți sunt mai sus scriși, puind D-mea ispravnic și cumpărător de țigani, Sf. Mănăstire a D-mele de la Cotroceni, cumpăratu-aŭ aceştî țigani cu banii de la D-mea, Radul Comisul Știrbei fiind ispravnic precum scriu zapisul lui și ale vîndătorilor ce aŭ dat la mâna D-mele la leat 7188 (1680).

38) Și iar să fie Sf. Mănăstiri a D-mele Cotroceni, țigani anume 29 capete. Pentru că i-am cumpărat D-mea de la Preda sin Cornei Cluceriul ot Ciovirnișani ot sud Mehedinți; însă capul de țigan po tal. 20 cin. talerî 580 și cu zapisul lui de vîndare și cu boerî D-mele mărturie.

39) Și iar să fie Sf. M-ri Cotroceni, un țigan pe nume Stan sin Dobri țiganul, care ține o țigancă a Monăstirei. Pentru că o aŭ cumpărat Părintele Partenie, egumenul de la Luca Monahul ce l-aŭ chemat mirenește Lupul Vornicul ot Gălăsești ot sud Vlașca, cu bani din venitul Mănăstirei talerî 20 și cu zapisul lui de vîndare și cu boerî mărturii.

Pentru că aceste moși și sate cu rumanî și vii și mori și țiganii toți și tôte câte se aŭ scris într'acest chrisov al D-mele, cumpărateleam D-mea tot pre bani, vîndînd D-mele toți căți sunt mai sus scriși vîndătorii toți anume, ei de a lor bună-voe și fără de nici o silă de către D-mea, bani dați fiește căruia in Divan, dinaintea cinstitului Părintele nostru Kir Teodosie Mitropolitul și a tuturor boerilor D-mele și cu zapisele lor de vînzare și cu boerî mărturie. După aceia dateleam D-mea și le-am adcos Sf. și D-zesci Mănăstire a D-mele de la Cotroceni. Așisderea și cu alte milî dintru ale Țărei din veniturile Domniei cum și de la alți pre căți inaintea noastră cu osărdie către Dumneđeescile lucruri Domniei pildă am luat, intru hrana și ținerea slujitorilor acestei Sf. și Dumneđeesci Mănăstire, să pôtă neprestano cânta și slăvi numele Marelui și a Tot Țiitorului Dumneđeu și cuvintul lui mărturisindu-l in veci pomenind și pre noi și pre toți ail'altî pravoslavnicî Domni și pre tot rodul creștinesc.

Și tôte acestea câte sunt mai sus scrise, le-am inchinat și le-am dat Sfintei și Prea curatei după cum sunt scrisă tôte anume intr'acest cinstit hrisov al D-mele. Sub care sunt in-tărite și adevărite cu pecetea și iscălitura noastră (urméază

blestemele care ar trebui să cadă pe capul acelor ce ar dori să strice hrisovul). Iar marturii pusaŭ D-mea: Barbul vel Ban al Craiovei, Gligorie vei Logofet, Barbu vel Clucer, Diicul vel Stolnic, I. Dimitrasco Logofet Pisah, Radu Năsturel biv vel ban, State vel vistier, Ghincea vel postelnic, Papa vel comis, Badea vel vornic, Constantin Brancoveanu vel spatar, Const. Cantacuzino vel paharnic, Șerban vei Logofet.

Leat 7191 (1683) Februarie 10¹⁾.

Hrisovul Cotrocenilor dat de Șerban Vodă Cantacuzino, este continuat de succesorul său Constantin Brâncoveanu.

În hrisovul de închinare din 1682, Șerban Vodă Cantacuzino prevedea că egumenii să îngrijescă spre a cresce avutul M-rei; Partenie, urmașul lui Daniel Episcopul în egumenia M-rei Cotrocenilor, ș'a îndeplinit cu prisosință sarcina impusă lui de piosul donator. O parte din aceste donațiuni și cumpărări, sunt trecute și confirmate prin acest hrisov în stăpânirea M-rei Cotrocenii, iar despre cele-lalte vom vorbi la egumenia lui Parthenie. Hrisovul pe care îl continuăm aici este dat de Constantin Brâncoveanu în anul 7209 (1700) Decembrie 15²⁾.

«Și iar să fie Sf. Mănăstiri (Cotroceni) să aibă a luare totă vama de la orașul Floci, a treia parte din venitul vamei al III ban și din 3 pești un pește și din judecări măcar și din glôbe tot al treilea ban; iar din vameși cei ce ar cumpăra vama de la Domnie, să n'aibă nici o trebă cu III parte ce este pentru M-re. Așisderea pentru dările și cheltueele ce are vama de la Domnie de daŭ vameșii... aŭ măcar alte ce s'ar mai fi de acelea, de tôte să aibă M-rea odihnă și bună pace, cât nimic să nu se ia din partea și din venitul M-rei măcar un ban; pentru că acele ce ar fi partea M-rei după ce aŭ dat răposatul Șerban Vodă acéstă danie, aŭ scos și din visterie pe cât se făcea partea Mănăstirei pe al treilea ban, cari n'aŭ rămas asupra vameșilor nici un ban, că s'aŭ scos deplin.

Drept acea și Domniamea, încă am întărit dania acésta ce mai sus s'aŭ zis, este ca să aibă Sfinta Mănăstire a lua pe deplin precum aŭ luat și până acum să fie Sfânta Mănăstire de întărire.

1) Archivele statului Condiica M-rei Cotroceni No. 1 fila 46—23.

2) Archive Condiica Brâncovenescă (1693—1713) fila 598 - 605.

40) Și iar să fie Sfântei Mănăstiri tot vinăriciul din délul Țigăneștilor cât a fost domnesc și din délul Vițikeștilor care s'a ținut de délul Piteștilor, să aibă a luare Sfânta Mănăstire dintr'aceste două déluri de la tot omul din 10 vedre o vadră, cu pârparul și cu ploconul după obiceiū, însă de la cei că vor da vinăriciu domnesc. Iar vinăriceriū din délul Piteștilor să n'aibă nici o trébă măcar or cine ar fi, precum aū dat și aū adaos răposatul Șerban Voevod la Sfânta Mănăstire; așișderea și Domnia mea am întărit acéstă danie ca să fie sfintei Mănăstiri stătătore.

41) Și iar să fie Sf. Mănăstiri, ca să aibă a luare de la ocna ce se numesce Telega sare bolovanī 400, in toți anii însă la vreme, in postul Săn-Petrului și să aibă a o ridica de la gura ocnei, fără de nici o trébă, s'o ducă părințiū unde le va fi voia, saū măcer... la vad să o trēcă să o vindă, măcar și aici in Bucuresci, tot fără de vamă și fără de ghiumuruc (.) și de cheltuețele rater, cât și de altele ce ar avea sarea, tôte să aibă bună pace de către toți vameșiū, la nimic val saū bântuială să nu-i pue. Pentru că și acéstă danie de sare fiind date de răposatul Șerban Vodă, Domniamea încă am întărit, ca să zia in toți anii, precum aū luat până acum acéstă sumă de holovanī, ce sunt maī sus ziși, ca să fie Sfintei Mănăstiri de întărire.

42) Și iar să fie Sfintei Mănăstiri tótă partea de la satul Pietrile ot sud Vlașca, însă tótă balta cât a fost partea domnescă, să aibă a luare Mănăstirea vama dintr'acéstă baltă de la tot omul pe deplin, precum aū luat stolnicii de la Greaca și să aibă a vina intr'acéstă baltă, ispravnicul vamei de la acéstă Mănăstire cu năvodariū, cari ar fi cu știrea lui; iar stolnicii ce ar fi la Greaca să n'aibă nici o trébă; nici a vina in acea baltă, nici vamă a lua. Pentru că ce a fost venitul acestei bălți, răposatul Șerban Vodă, aū dat și aū adaos la acéstă Sfintă Mănăstire: de aceia și Domnia mea, încă am întărit dania acésta, după tocméla și așezământul cum scrie maī sus să fie Sfintei Mănăstiri de întărire.

43) Și iar să fie Sf. Mănăstiri, tot vinăriciul de la acest sat Pietrile cât aū fost partea domnescă și aū luat vinăriciu din délul Bucurescilor, să aibă a luare Sfintea Mănăstire vinăriciū de la tot omul din 10 vedre o vadră, cu pârparul, cu

poclonul după obicei. Iar vinăriceri, cei ce ar fi în delul Bucureștilor să n'aibă nici o trebă.

44) Și iar să fie Sf. Mănăstiri acest sat Pietrile Slobozie și să fie în pace și ertați: *de bir de lună, de talere, de semării, de miere cu cêră, de gălêta cu fin, de dijmă de stupi, de rămători, de oerit, de vinăriciul domnesc, de împrumutul de galbeni și de vameșii de la Greaca.* Să nu ia vamă de peste cât va ține ocina satului Pietrile, nici din partea ce a fost domnescă, nici de altele de nimic, nici un val și nici o băntuială să n'aibă și să fie în pace *de fumărie, de măjarie, de către banii de margine, de bănișorii de județ, de cai de olac, de podvoda, de mertice, de conace, de lucru domnesc, de scânduri, de lemne, de opăcinași, de oie secă, de sulgiu, de zaherile, de satarale ce se pun pe siliste, de sursaturi, de navlonuri, de birul haraciului, de cară de oște, de cai domnesci și împărătesci, de birul tutunăriei și de toate dăjdiile și orânduețele, câte vor eși peste an în țera Domniei mele, nici un val și nici o băntuială să n'aibă.* Așisderea și alți oameni streini, cari ar veni de peste Dunăre, au ditralte părți: Serbi, greci, arbanași albanezi, moldoveni, unguri, oameni fără de bir și fără de galcăvă și s'ar așeza într'acest sat, și aceia încă să fie în pace și ertați de toate cum scrie mai sus, numai rumânii boeresti, au alți oameni de țera cu dajdie, să nu se primescă. Iar din dările ce s'au dat la Domnie câte sunt mai sus zise să aibă a le da, satul Pietrile, tot la Sfinta Mănăstire: dijmăritul, oeritul, vinăriciul, gălêta finului, însă pe cât se vor putea tocmi, cu care va fi năstavnicul (egumenul) Sfintei Mănăstiri. Iar de către dijmării, oiari, i vinăriceri, cari ar cumpăra slujbe de la Domnia mea, să aibă bună pace și de altele de toate precum scrie mai sus. Așisderea și pentru judecăli, să n'aibă niminea trebă într'acest sat Pietrile, nici vornicii, nici stolnicii de la Gréca, nici banii de margină, nici bănișorii de județ, nici protopopi, nici alt niminelea, nici o judecată saü *pradă*, fără cât numai păpărintele ce va fi năstavnic aci, la acéstă sf. Mănăstire și ispravnicul, care se va pun acolo la acel sat Pietrile, de egumenul ce va fi, aceia să-i jndece și să-i împace; și care va fi de viuă, să-i facă certare fiește-căruia după a lui vină. Iar care s'ar adăverea hoj infățișat saü ucigaș, pre unii că aceia să-i trimiță aici la curte să-i judece Domnia. Pentru că aceste

mili de la acest sat Pietrile ce este slobozie sf. Mönăstirî, fiind date și miluite de răposatul Șerban Vodă, Domnia mea încă am întărit, mila și dania acēsta peste tocmelă, cu tôte pe deplin precum mai sus pe rând s'aũ numit, ca să fie sfinteî Mönăstirî de întărire.

45) *Și iar să fie Sf. Mönăstirî Cotroceni*, tot vinariciul Bucureștilor cât aũ fost partea domnească, ca să aibă o luare, părinții Călugări din an in an, vinăriciul domnesc, de la cei ce vor avea vii intr'acest deal, din 10 vedre o vadră cu părpărul și ploconul de nume: însă de la cei ce dau, vinăriciũ domnesc, din drumul Giurguluî până in via mönăstireî Raduluî-Vodă, precum aũ dat și aũ miluit răposatul Șerban-Vodă cu hrisovul Domnieî luî iscălit; și după danie tot aũ luat părinții Călugări acest vinariciũ câtŃ-va ani. Iar când aũ fost acum in țilele Domnieî-mele, sculatu-saũ preoții de la biserica domnească, din Curtea ce este aici in București cu gâlceava, și aũ venit de saũ întreat de față cu călugăriî inaintea Domnieî-mele in Divan. Și așa țicea preoții: cum că acest vinăriciũ și cu cele-lalte, de la baltă, aũ fost date mai dinainte vreme sfinteî bisericeî domnești, ca să ia acest vinăriciũ drept 200 taleri in toți ani, pentru venitul unor mori, ce aũ avut biserica Domnească in apa Dâmboviței din sus de Curtea Domnească, impotriva băei celei vechi și pentru marea inecăciune și stricăciune ce făcea grădineî domnești, și încă și surparea maluluî Sfinteî Mitropolî, rău posatul Vodă aũ pus de aũ tăiat morile din temeî și pentru venitul lor, aũ fost socotit impreună cu toți boierii divanuluî de aũ aflat acest vinăriciũ din dealul Bucureștilor și cu cel de la Baltă; însă partea domnească ca să iaie preoții sume ce s'aũ dis mai sus. Și încă mai țiceaũ preoții, cum că de vreme ce aũ dat Șerban-Vodă la sfânta mönăstire vinăriciul din dealul Bucureștilor, lor nu li-se implinește suma de banî numai de la Baltă. Iar părinții călugări ei așa țiceaũ: Cum de când aũ dat răposatul Șerban-Vodă acest vinăriciũ la sfânta mönăstire sunt ani... și tot aũ luat acest vinăriciũ, fără de nici o gâlceavă. Intr'aceea Domnia-mea, vrënd ca să se dovedească dreptatea și cum ca să nu se facă vre-o lipsă nici la o parte nici la alta, am judecat cum să aibă a merge părinții călugări impreună cu preoții însă la vremea ce să scrie, tot vinăriciul cât se va afla la baltă, cu seamă bună să se vadă,

câtă sumă de bani va eși din vinăriciul bălței, cât a fost partea Domuească și așa după porunca Domniei-mele, când a fost la vreme, aș mers dimpreună acolo, de aș scris toate, când aș fost să se ia vinăriciul și făcându-se socoteală li-s'aș împlinit toți banii din vinăriciul bălței ughi 200 cât le este să ia; decî Domnia-meă, am socotit dimpreună cu cinstitul părintele nostru Kir Teodosie Mitropolitul țării și cu toți cinstiții boierii divanului Domniei-mele, ca să nu fie preoții și grămăticii de rânduiala banilor, ce aș avut, nici să se strice pomana lui Șerban-Vodă ce aș făcut la această mănăstire Cotroceni, nici să fie gâlceavă între dênșii, ci numai să aibă o luare preoții tot vinăriciul de la baltă, cât este partea Domnească și părinții călugării încă să aibă o luare acest vinăriciū din dealul Bucureștilor, precum l'aș dat și l'aș miluit răposatul Șerban-Vodă cu bună pace de către preoții și grămăticii de la biserica Domnească, ca să fie sfintei mănăstiri stătător ¹⁾.

(Urmează mărturiile boierilor). Decembrie 15 pag. 7209 (1700).

¹⁾ Arhivele statului. Condica Brâncovenească citată pag. 605.

Filaret II Mitropolitul Ungro-Vlachiei.

CAP. V

Inchinarea Mănăstirei Cotroceni la Muntele Atos

După ce Șerban-Vodă Cantacuzino, termină didirea bisericeii Cotroceni cum și locuințele și împrejurimea, după-ce inzestreață cu vestminte și vase sacre cu dărnicie împărătească, să hotărâsce să o facă mănăstire și să o pună sub patronagiul celor două-deci de mănăstiri din Muntele Atos, adică la toate.

In anul 7190 (1681) luna Octombrie dă celebrul chrisos de inchinare în care stabilește, cu o profundă prevedere patriotică, modul cum trebuie să fie administrată mănăstirea de Comunitățile din Atos. Iată cum să exprimă Domnitorul în preambulul Chrisovului.

«Firea și însuși stânta scriptură, ne învală că toate sunt stăpânite și îngrijite de Pronia Dumnezeiască, ca toate cele vędute și chiar nevędute, nu-ı rēmân necunoscute că toate cele ce sunt pe pământ și în mare, se mișcă și sunt povățuite de Ea. Toți oamenii nădăjduindu-se și sprijinindu-se pe Dânsa, pot să alerge fără grije, uni până la marginile pământului, alții se avante pe valurile mărilor, alții trec prin mijlocul pericolelor fără teamă de a fi atinși. Pronia Dumnezeiască este chemată și de pasările cele mici cum zice prorocul David; Ea rânduește pe oameni — ție fericitul Apostol — încă din pântecul mamei lor prin căi osebite, așa, că nimenea nu pôte tăgădui, că ceea-ce ni se întâmplă să nu fie rinduit de mai'nainte de Dânsa, căci și noi — ca orî-ce om în această viață, fiind înconjurați de multe greutăți și primejdii n'am fi fost mintuiți, dacă acéstă Pronie, nu ne-ar fi scăpat, pentru

care lucru nu suntem vrednici să mulțumim lui Dumnezeu după cuviință, pentru nepătrunsele minuni și bunătăți revărsate cu imbelșugare asupra noastră. Ne rugăm, binecuvintăm și preamărim sfântul și marele său nume, rugându-ne neîncetat ca cu nemărginita-I milă să ne sprijinească în toate ce dorim să facem pentru proslăvirea numelui său celui sfânt.

Noi după ce ne am gândit la nimicnicia lucrurilor omenești înaintea celui Prea Înalt, am înălțat această mănăstire întru slava sa cu toată grija și sânguința la locul numit Cotroceni. Și nu fără o pricină bine-cuvintată am făcut-o în această parte, fiind că aici s'aun revărsat Dumnezeiasca milă spre noi... Din acest loc D-I nostru Isus Christos și Prea curata și Sf Fecioară Maica Sa neaun scos și păzit de străini resculați contra noastră și cari aruncau blasfemiile asupra noastră. De aici (de la Cotroceni) am fost mântuiți de mâinile vrăjmașilor săngeroși, cari doreau să ștergă numele nostru dintre cei vii. Am înălțat această Mănăstire pentru mulțumirea și întru pomnirea Prea Sfintei împărătesei Puterilor ceresci și Fecioarei nemuritoare careia îi datorim scaparea noastră și pentru a proslăvi în veci mântuirea neașteptată trimisă nouă de la Dumnezeu. Noi am ridicat și înălțat această biserică, chemind pe Prea Sfinta Fecioară și tuturor fac cunoscut că Dumnezeu cel Prea Sfint și Maica sa, scapă din mâinile săngeroșilor vrăjmași pe orî care cu credința nădăduesc spre Densii.

Noi, nu numai că am zidit această Sf. Mănăstire după cum se vede în timpul domniei noastre și cu mijlocele pe care le-am avut la îndemina, ci am împodobit-o cu îngrijire pe din lăuntru cu toate felurile de podobe: cu stofe prețioase, argintarii vase și obiecte sfințite. În afară ți am făcut case, ți am afierosit moșii și în sfârșit tot ce este trebuitor unei Sfinte Mănăstirii ca acésts, cu'n cuvînt bunuri mișcătoare și ne mișcătoare, ca să fie cu imbelșugare pentru hrana și întreținerea părinților călugării cari vor locui aici, pentru ajutorul streinilor cari vor veni din afară aici, sau acelor care ar veni să viziteze această mănăstire și a'și face rugăciunile.» Apoi hotăresce ca această regulă să fie urmată atât de Domnitorii care vor urma în scaunul domniei cât și de rude, cum și de părinții egumenii însărcinații cu supra-vegherea. Iar mai departe adaogă hrisovul: «Neam hotărit a pune această Mănăstire sub Sfinta protecțiune a Muntelui Athos «Dar noi n'o punem numai sub pro-

tecțiunea a 20 adică a tuturor Mănăstirilor câte sunt în Sfântul Munte, pentru ca fii care din ele una ca și alta să îngrijescă de această Mănăstire, folosindu-se de venituri, pentru ca părinții călugării să se roge toți lui Dumnezeu pentru mântuirea sufletului meu și pentru ani îndelungați, atit cât Dumnezeu ne va lăsa în această lume, cum și pentru pomenirea părinților moșilor și stămoșilor noștri și pentru că Muntele Athos să pótă contribuî la buna stare și prosperarea acestei Sfinte Mănăstiri așa că această dorință a noastră să fie ne strămutată și riguros observată, noi punând biserica sub patronagiul Sfințului Munte și punem și următoarele indatoriri :

1) Când se vor trimite acestei Mănăstiri superiori, ei vor alege un om cu frica lui Dumnezeu, blând și înțelept, virtos și cunoscut pentru faptele sale bune, profund cunoscător în afacerile Mănăstirei și ne pătat; părintele egumen împreună cu tot soborul călugărilor să locuiască în curățenie; egumenul să fie ales de toate comunitățile religioase din Muntele Athos și cu condiție, ca el să fie învățat plin de înțelepciune și când își va îndeplini însărcinarea cu sfințenie; nu va fi învoit nimănui de al depărta din funcția sa de egumen și mai cu seamă dacă va da la fie-care 3 ani, o socotelă exactă de veniturile Mănăstirei și dacă i va conveni comunității va continua a conduce și mai departe Mănăstirea, căci dese schimbări de egumeni, sunt mai adesea ori vătămătoare decât folositoare Mănăstirei. În acest scop nu dorim ca superiori să fie trimiși cu rindul de către fie care Mănăstire, căci nu sunt toți capabili de a o cărmui așa cum trebuie o Mănăstire ca acesta, ci numai în ordinea Mănăstirilor de clasa I și II numite πρώτη και δεύτερα din sinul căror superior vor fi aleși și trimiși de către consiliul întregii comunități.

2) Veniturile Moșiilor acestor Mănăstiri în anii productivi și vor păstra fondurile necesare pentru întreținerea Mănăstirei și numai după ce el vor fi satisfăcut toate necesitățile atuncea numai prisosul, va fi trimis la Muntele Athos sub titlu de *Ajutor*.

În timpurile însă când recoltele vor fi slabe, se va trimite la Muntele Athos mai puțin, după timp, fiind-că mai înainte trebuie să satisfacă necesitățile Mănăstirei ca să nu îi lipsescă nimic atât cu privire la hrana călugărilor, cum și pentru reparațiile privitoare: la timplărie, sculptură și invelitoare. De ase-

menea egumenul va trebui să procedă imediat la reparațiune când vede că se strică ceva și acesta se va face după venitul Mănăstirii; superiorul trebuie să prevaadă din vreme ca biserica și atenansele să nu ajungă în ruine, căci este mai lesne de a repara și de a aduce în stare bună la început, de cât după ce s'a ruinat cu desăvârșire.

Dacă s'ar fi adresat egumenului Mănăstirei cereri ne drepte din partea unui óre care principe i se va da tot dauna potrivit cu veniturile Mănăstirei.

3) Din obiectele care le-am dăruit prin acest hrisov fie în argintărie fie bijuterii, vase Sfinte și vesminte sacerdotale și orî ce lucru făcut pentru podoba acestei biserici, nu este permis nu numai de a substrage nici a le duce la Muntele Athos sau în alte părți depărtate; în cazul însă când o rescolă sau alte nenorociri ar cădea asupra acestei țări, bune óre ca năvăliri de popóre străine de acéstă țară, sau când un Domnitor hrăpitor, care adese orî se întâmplă în acéstă lume, — pentru ca aceste obiecte pretioase și Sfinte să se păstreze în bună stare, va fi permis egumenului de a duce acele obiecte în locuri depărtate sigure, orî chiar la necesitate peste Dunăre în orașele de pe tarmuri și a le păzi până ce turburările se sting, când lucrurile vor fi readuse la Mănăstire. De asemenea nu este nimănui permis sub nici un pretext de a înstreina ceva din averea Mănăstirii sau sate, moșii sau din viile Mănăstirei și va trebui din contră să le păstreze pentru tot'dauna, să le îngrijescă și să le înmulțescă.

4) Cuvioșii părinți ai acestei Mănăstire vor trebui să păzescă cu mare îngrijire canónele și serviciul religios al bisericei de Răsărit și în special al acelor de la Muntele Atos. Hramul bisericei, va trebui serbat după cum am spus mai sus; să se îngrijescă din vreme de baniî trebuitoi pentru buna primire a sĕracilor și ómenilor din țară cum și a străinilor, care ar dori să asiste la acéstă solemnitate, dându-le tuturor fără deosebire mese și bĕutură indeajuns, așa că nimenia să nu se întórcă de la sĕrbătóre fiámând și insetat; iar mai departe adaugă hrisovul «nu înțelegem prin acésta a se deda la beși, ceia ce este contra poruncii lui Dunezeu».

Sĕrbătórea Sfinților mucenici Serghie și Vac (al 2-lea chram al bisericei) va fi prăsnuită la 7 Octombore, cheltueele pentru serbarea acestui hram vor fi numai pe jumĕtate, a

3-a parte sau a 4-a parte; pentru cheltuelile necesare, consumații și acesta potrivit cu numărul asistenților; Noi dorim ca acești 2 mucenici să fie de asemenea sărbătoriți, căci ei ne-a venit în ajutor cu rugăciuni pe lângă prea curata feciōra Maria în ziua când Ea ne-a scăpat din mâinile vrășmașilor care căuta să ridice de pe pământ viața noastră; se va face milostenii și colivii pentru amintirea fondatorilor, a părinților moșilor și strămoșilor noștri, observând bine înțeles voința celui a tot puternic. Când noi ne vom muta din această lume, căci nimenea nu este nemuritor, să ne îngrope cu o pompă deosebită trupul, în această Sfintă mănăstire, ziua morții mele, să fie săpată în memoria cuvioșilor călugări, spre a face pentru pomenirea noastră milostenii cu imbelșugare și rugând pe Dumnezeu pentru ertarea păcatelor noastre și ale părinților noștri:

De va vrea Dumnezeu ca să mor departe de aicea și de nu va fi cu putință să transporte îndată trupul meu la această mănăstire, va cădea în sarcina părinților datoria de a mă îngropa. Iar mai târziu să mi aducă oșele în această Sfintă Mănăstire cu mare pompă, ca și cum ași fi murit aici și fără a cruța pentru acesta, nici o cheltuială și aceste cheltueli vor fi făcute din darurile pe care le-am făcut eu mănăstirii.

Că dacă ei (părinții călugări) nu vor îndeplini ceia-ce noi poruncim, vor fi chemați și judecați înaintea tribunalului lui Dumnezeu, căci noi poruncim, că tot ceia-ce am dăruit și am întărit prin hrisov, trebuie a fi ținute și observate ca acestea să rămână sub patronajul Muntelui Athos pentru tot-d'auna, și dacă părinții vor face contrar de ceia-ce noi am hotărât, dacă ei vor distruge și călca dispozițiunile cuprinse și întărite prin acest hrisov, rudele noastre cele mai apropiate în calitate de fondatori, au datoria de a alunga pe acești călugări și ai înlocui prin alții care vor fi recunoscuți ca persoane bune, inteligente, capabili și cinștiți; ast-fel, ca să administreze bine această Sfintă Mănăstire, iar acei din Muntele Athos, nu vor mai avea dreptul de a ridica reclamațiunii ca niște vătămători și stirbitori ai bunurilor, așa că această îndatorire pe care noi o punem va fi în acest cas considerată ca nulă și ne-avenită. Părinții care vor veni din Muntele Atos de la cele 20 mănăstiri și nici rudele mele ca fondatori, nu vor avea invoirea de a strica sau răpi ceva din ea ce am închinat la această Mō-

nastire. Dacă s'ar întâmpla că ore-care din călugări să fure ceva din lucrurile pe care l'am dăruit acestei Mănăstiri, fondatorii în acest cas, sunt autorizați a face cercetări, a îngriji ca să nu lipsescă nici unul din obiecte. De asemenea, dacă unul dintre fondatori, rude de aproape de ale noastre, s'ar întâmpla să cadă într'o mare sărăcie, împrejurare, care adese ori se întâmplă omului în această lume, nu i va fi permis nici unui dintre ei de a lua sau instreina nimic din ceia-ce aparține, acestei Sfinte Mănăstiri. Ziși călugări sunt ținuti a păstra bunurilor și a nu da nimic rudelor noastre, căci noi am hotărât că ceia-ce am închinat lui Dumnezeu și maicii Domnului să fie statornic în veci ne schimbat și bine păstrat. Prea cuvioșii călugări vor lucra necontentit, pentru creșterea averii acestei Mănăstiri.

Părinții vor depune toate silințele pentru folosul și fericirea acestei instituții și prin urmare noi hotărâm ca cele 2 părți, dacă o mențin cu credință dispozițiunile mai sus amintite, trebuie a petrece în toată liniștea, păzindu-și și îndeplinindu-și atribuțiunile. De asemenea domnitorii care vor fi chemați a governa după noi această țară, dacă ei sunt miluitori și buni creștini, cum de asemenea Mitropoliți și boeri mari și mici care se vor ocupa și se vor îndeletnici de aproape ca să mărescă venitul acestei instituții, respectând ceia-ce noi am închinat și întărit. Dacă vor mai adăoga și ei, aceștia vor fi recunoscuți ca fondatori și vor fi pomeniți în această Mănăstire, chemând asupra lor darul lui Dumnezeu, că să le dea o viață lungă fericită și prosperă și să-i facă a participa la veșnica bucurie, printre Sfinți și pentru vecie în sinul lui Abraam. Tot odată fie prinți, prelați, boeri mari sau mici, dacă nu vor observa ceia-ce noi am hotărât, și-am întărit prin hrisov și s'ar încerca a se abate de la aceste dispozițiuni în paguba Mănăstirei, să fie blestemați și depărtați de sinul lui Abraam și să cadă asupra lor toate blestemele cuprinse în Psalmul 109 a lui David etc. etc. luna Octombrie 1681¹⁾.

1) Arhivele Statului Mănăstirea Cotroceni fila 8—10 v. ef const G Cantăcuțene Ef. Pièces et documents relatifs an Mănăstirea Cotroceni 1865 p. 7—11.

Serisorile de mulțumire ale comunităților din Atos

După ce Șerban Vodă Cantacuzino face o scrisore circulară către toate monăstirile din muntele Atos, prin care le face cunoscut că pune biserica Cotroceni, sub protecțiunea, sau mai propriu vorbind o inchină la acele Mănăstiri; comunitățile reunite în număr de 19, mulțumesc Domnitorului în nisce terminii, cari denotă sărăcia cumplită a acelor comunități; și conform dorințelor exprimate de piosul Principe, comunitățile reunite declară că primesc condițiunile impuse cu obligațiunile bine definite pentru ei și urmașii lor, că nu se vor abate de la dinsele în vec. Tot odată aceste comunități aleg din sinul lor și investesc cu depline puteri pe prea-cuvioșii Proegumenii: Natanail ai marelui comunități imperiale și pe Paisios de la Ivir, cerând Principelui, ca să le incredințeze lor avutul Mănăstirei Cotroceni, cum și orî-ce dorinți ar mai avea de îndeplinit. Iar mai departe spune scrisore că donațiunile făcute, sunt asemenea acelor pe care le făcēju imperatoarii bisantini și cu drept cuvint, de ôre-ce este descendent al acelor pioși imperatoarii, etc. etc.

Acéstă scrisore este primită de Șerban Vodă Cantacuzino, dar să vede că principele nu voia un egumen tocmai străin de obiceiurile țarei și de aceea, comunitățile trimit o a doua epistolă de mulțumire, însă acum în această scrisore să aminteste de 20 comunități și nu de 19 ca în precedentă.

În această doua scrisore, cele 20 comunități din Athos mulțumesc «prea strălucitului, prea înălțatului, prea piosului, prea înțeleptului, prea milostivului, prea bine-făcătorul drept credinciosului, Domnitorului a totă Ungro-Vlahia 'Io Șerban Voevod» care a moștenit pietatea de la nobilissimi și prea cinstiții săi strămoși. «Iar noi — ȃic egumenii, proegumenii și superiorii tuturor sfintelor Mănăstiri și schituri — ca nisce servii prea umiliți, ne plecăm innaintea măreției și prea strălucirei vóstre. sărutându-vă póla vestmintului și rugând pronia Dumneȃiascu și bunătatea cerésca să vă țină sănătos și îndelungat în ȃile, pe prea innaltul și prea cinstitul Tron și să pună pe vrăjmașii tēi așternut piciórelor tale etc.» iar mai departe adaogă: «Datorii suntem prea strălucitule și prea piosule stăpáne de a Vē mulțumi cât se póte mai de grabă și a Vē innălța laude pentru atâtea bine-faceri ce Al-

SOCOCU

B

2 Epitrahale, Primul de la biserica Cotroceni și secundul de la M-rea Cozia.

teța Vóstră prea glorióasă le-a răspândit cu atâta dărnicie, atât în public cât și în particular asupra sêracilor, și lipsiților și în special asupra acestor venerabile Mônăstiri din muntele Athos» (ba bine că nu). Apoi spune că Mônăstirile din Athos tot-d'auna au primit bine-faceri, dar Șerban Vodă Cantacu«ino 'i-a întrecut pe toți fundatorii vechi și moderni, «Alteța vóstră este printre ei, ca un brilliant» și continue tot ast-fel, de unde reese bucuria cea mare ce au simțit o-părinții Sfetăgoriți, pentru acéstă «dărnicie imperială». Apoi anunță că comunitățile se simt foarte fericite și mulțumite pentru alegerea de egumen făcută în persóna prea cuviosului egumen Parthenius ce a viețuit mai înainte la Ivir, cunoscut fiind ca un administrator credincios, foarte capabil și prevădător: alegerea sa însă este cu atât mai bine făcută, cu cât el este cel mai în stare de a îndeplini de óre-ce este familiarisat cu usențele și cu obiceiurile țării. «Astă dî îi trimitem suita obisînită compusa dîn cinstiți și demni de respect, călugări pioși și diaconi, din bătrâni venerabili și în fine întreg personalul comunității, — (nu spune însă numărul din care se compunea acest personal) — rugând pe Alteța Vóstră serenisimă să-i adumbrescă sub aripele sêle de aur, (o! cât despre acésta să n'aveți grije, prea cuvioși părinți că se vor adumbri ei mai târziu nu sub aripă, ci sub pungă plină cu aur!) ca unii ce nu sunt familiarisați cu obiceiurile țării (se vor familiarisa mai curând de cât credeți, atunci traiu nenécă cu baniș babacăi) iar anii Alteței Vóstre serenisime se fie numeroși, fericiti, Amin.

Egumenii, superiorii, Proegumenii ai Mônăstirilor și schiturilor cari constituie marea comunitate a muntelui Athos, etc. etc.

Din acéstă scrisóre vedem că tot personalul Mônăstirei Cotroceni, se compune din călugări greci și ei nesciind nici slavonesce nici românesce vor alunga atât cărțile românesce cât și pe cele slavonesce și vor introduce pe cele grecesce și de aci înainte se va cânta și citi grecesce la Cotroceni ca și în cele-lalte M-ri închinete până la secularizarea Mônăstirelor. Iată cum se chemau străinii în țeră, iată pentru ce limba românescă a rămas timp de secole ne cultivată.

CAP. VI

Daniele făcute de urmașii și rudele lui Șerban vodă Cantacuzino la Mănăstirea Cotroceni

După mórtea lui Șerban Vodă Cantacuzino, Dómna Maria soția sa împreună cu fiul său Beysadea Gheorghe, aú grija de opera soțului și părintelui lor, ca dispozițiunile testamentare lăsate de piosul defunct, să fie îndeplinite ad-litteram.

M-rele adese-orî a primit donațiuni însemnate, nu numai pentru că era dădită de un Cantacuzen dar și din cauza că la Mănăstirea Cotroceni era cavoul familiei lui Șerban Vodă și deci, țineaú ca toți urmașii lui și de se pôte chiar și frații să fie înmormințați acolo, ceea ce s'a și făcut; pentru ca rudele să aibă mai mult drept la acésta, apoi a fieroseaú acolo moșii și alte imobile cu aú fost de exemplu:

«Constantin Clucerul snă Dumitrachi Ramadan vel spătar, împreună cu fii mei Toma Postelnicul i Dumitrachi, care am avut soț pe Maria *Cantacuzino* flica reposatului socrului meu Cantacuzino vel spătar, daú M-rei Cotroceni, moșia Pruntuí ot sud Vlașca și moșia Focșănenii ot sud Buzeu, ce are și vad de móră lângă Târgul Buzelui. Și să mai aibă a stăpâni Sf. Mănăstire 10 suflete de rumáni și 10 de țigani, rânduiți danie Mănăstirei, de soția mea Maria Cantacuzino.

Meseța Maiú 1 leat 7240 (1732) ¹⁾. Apoi urméză alte danii de către rude.

Iordachi Cantacuzino vel Paharnic împreună cu frații lui Mateiu Cantacuzino vel paharnic, Toma Cantacuzino șatrar fe-

1) Archivele Statului, Mănăstirea Cotroceni. Pachet 32 act. 2.

ciorii repositului Gheorghe Baysadea snă fericitului întru pomenirea Șerban Cantacuzino-Basarab ¹⁾ Daŭ scrisórea lor la mâna egumenului Mönăstirei Cotroceni Iónikie, «ca să fie de bună adeverință și de întărire ca reposita maica nóstră Roxandra, încă mai dinainte de pristăvirea Dumneaei, făcendu-și aședământ prin diată încă fiind sănătósă și rânduind ca să i se ingrópe trupul la acea Sf. Mönăstire a repositului socrului Dumneaei, după cum s'au și cădút a se ingropa acolo. De bună voia Dumneaei a inchinat la acea Sf. Mönăstire, moșia ce-i dăc Rușii lui Șerban Vodă din sud Saac, ca să fie Sf. Mönăstiri de ajutor iar Dumneai și repositilor părinți și ctitori ai Mönăstirei și dea pururea pomenitului soț a Dumneaei și al nostru dulce și bun părinte Măriei Sale Gheorghe Baysadea Cantacuzino, vecinică pomenire ²⁾

Stanca jupănésa lui Radu Cantacuzino vel spătar, împreună cu fiul său Const. Cantacuzino, așerosesc Mönăstirei Cotroceni 16 pogóne de vie în dealul Bozienilor din sud Saac «pentru pomenirea boiarului meu Radu Cantacuzino.

Iunie 16 leat 7223 (1715) ³⁾

Jupănésa Maria fata repositului Iordachi Cantacuzino vel spatar, dá Mönăstirei Cotroceni prin egumenul ei Iosaf: «că pristăvindu-se părintele meu Iordachi Cantacuzino ingropat în acéstă Sf. Mönăstire și sora mea Casandra și s'au ingropat în acéstă Sf. Mönăstire. Decí eú din bun gând am cugetat pentru sufletul repositului părintelui cum surorii mele, pentru că aici odihnesc ósele lor într'acéstă Sf. Mönăstire și pentru sufletul meu și a némului nostru și am dat și am inchinat 37 și 1/2 pogóne de vie *lucrate făcátóre* în délul Sărățai la știubeiú ot sud Buzeu cu cramă, cu case, etc. ⁴⁾ 7218 (1710) Iunie 8.

La 7239 (1731) Martie 1, Stanca Spătărăsa, jupănésa repositului Radului Cantacuzino vel spatar fiul dumnealui Constantin Cantacuzino biv vel Stolnic dimpreună cu fie-mea Safta Cantacuzino, datam acésta a nóstră scrisóre la mâna Părintelui Egumen Kir Daniel și tutor părinților . . pentru că aflându-se întru odihnă la acest sf. locaș ósele prea iubi-

1) Era Basarab numai după inamă.

2) Archive, Mönăstirea Cotroceni, pach. 31, act. 2.

3) Archive, Mönăstirea Cotroceni, pach. 53, act. 4.

4) Archive, Mönăstirea Cotroceni, pach. 55, act. 56.

ților mei fii: Constantin Cantacuzino vel Logofet și ale Smarandei Cantacuzino, a închinat satul Țigănești, tot cu tot hotarul însă afară de rumăni și cu vad de mորa in apa Vedei sud Teleorman. Acestă moșie este rămasă de la socrul meu Constantin Cantacuzino stolnicul ¹⁾.

Daniele făcute de străini Mănăstirei Cotroceni

Din hrisovul cel mare al Cotrocenilor, dat de Șerban Vodă Cantacuzino, s'a vădut cu ce avuții ș'a inzestrat biserica lui; dar nici străinii nu s'aū lăsat mai pe jos. Tōte aceste danii n'aū altă țintă de cât «ca să fie trecuți la sfintul și marele pomenile și pomeniți la Dumneđeescul jertfelnic». Pentru pomenirea noastră a moșilor și strămoșilor noștri. «Pentru ajutorul biserisei și a părinților călugări câtī vor locui intr'ensa». «Pentru ajutorul săracilor». «Pentru indestularea celor lipsiți». «Pentru măritiș de fete sărace, etc.». Aceste danii aū fost așa de numeroase că noi nu le dăm aici de cât pe cele cari ni s'aū părut mai însemnate.

7192 (1684), Aprilie 1, Tănase vel Sărdar cu soția lui Ilincă, fac danie Mănăstirei Cotroceni pentru a lor pomenire moșia Cervenī sud Teleorman, cu vad de mորă in apa Vedei i cu o rōtă de mորă umblătore ²⁾.

7192 (1694), Iulie. Jupănesa Aviana fata lui Ivașca Postelnicul Calotescu, jupănesa Radnluī, feciorul lui Mihail Custoreanul, face danie, idem, moșia Ulmulesci sud Teleorman cu rumăni și cu venitul de peste tot hotarul ³⁾.

7193 (1684), Septembrie 20. Lazăr împreună cu fratele său Baciul Diaconul, feciorul Stanciului Poșul din Câmpu-Lung sud Muscel, a făcut danie Mănăstirei Cotroceni a 3-a parte din moșia lor din Țigănesci, de peste tot hotarul și din viii ⁴⁾.

7193 (1684), Octombrie 21. Neașca cu fiica Ilinca soția Radului sin Păcăi ot Priboeni sud Muscel, dăruesc o moșie

1) Archive, Mănăstirea Cotroceni, Condica No. 2, fila 177,

2) Archivele Statului, Condica M-rei Cotrocenilor II, fila 166 v.

3) Archivele Statului, Condica Cotroceoilor II, fila 211—222.

4) Archivele Statului, Condica M-rei Cotrocenilor II, fila 26 v.

Mănăstirei Cotroceni, fiind-că soțul și fiul ei au murit negrijiți ¹⁾).

7193 (1685), Iunie 17. Matei ot Bucul cu femeia lui Musa fac donație 14 stinjenî în Pupezeni ²⁾.

7193 (1685), August 8. Stoica Răspopul sin Baldovin Ardeî ot Țigănesci, face danie 4 locuri de moșie in hotarul Priboenilor sud Muscel și anume: un loc de casă Barbului rotar in gura vaei Popi, alt loc la Oprea pe lângă rotar, iar alt loc de la Oprea la Plăvătesci. Le-am dat de pomană pentru sufletele părinților noștri și ale năstrelor, să ni se scrie numele la pomelnic ³⁾.

7193 (1685), August 9. Cărstea Orbul ot Țigănesci cu fiul său Radu, afierosesc jumătate din moșia lor din Priboeni pentru pomenire ⁴⁾.

7194 (1685), Octombrie 18. Mătușa Alba cu fiul ei Cănda fac danie jumătate din moșia lor leat 7193, iar cea-laltă jumătate a vândut-o tot Mănăstirei Cotroceni, moșia este in Priboeni sud Muscel ⁵⁾.

7194 (1685), Octombrie 30. Iupănesa Neacșa cu fiica sa Ilinca ot Priboeni, au dat de pomană Mănăstirei Cotroceni, totă partea lor de moșie, oprindu-și și pentru ei o parte. «Iar când a fost acuma trebuind să fimeî de mâncat și imbrăcat și ne mai avend ce vinde, iar am fost socotit mai de pomană de dat acolo, ni se cade deci tot acolo să vindem și să fie Sf. Mănăstiri, din partea micului cât am cumpărat din pădure, din câmp, din apa cu vadul vechi de móră cu siliștea satului și de peste tot hotarul, cât s'ar alege și cu două locuri unul in gura Spartei lângă Cărligatele și alt loc lângă Sălcuța ⁶⁾.

7196 (1688), Aprilie 7. Gh. Sin Calone Zugravul, inchină moșia Sârbî din sud Teleorman și cu vii ot tam. (tot de acolo ⁷⁾).

7197 (1689), August 16. Apostol Clucerul face danie moșia Drăgoiul sud Dâmbovița ⁸⁾.

1) Archivele Statului, Condica Cotrocenilor, fila 57.

2) Archive, Condica Cotrocenilor, fila 57.

3) Archive, Condica M-rei Cotrocenilor, No. III, fila 57 v. și 58.

4) Archive, Condica M-rei Cotrocenilor No. II, fila 58.

5) Archive, Condica M-rei Cotrocenilor, fila 59.

6) Arhivele Statului, Condica M-rei Cotrocenilor II, fila 52 v.

7) Arhivele Statului, Condica M-rei Cotrocenilor II, fila 173.

8) Arhivele Statului, Condica M-rei Cotrocenilor II, fila 4.

7213 (1705), Ianuarie 14. Constantin Vodă Brâncoveanu afierosește Mănăstirei Cotroceni 150 st. in Adănesci sud Teleorman, pe care o avea și el danie de la Barbu Paharnicul Urdăneanu ¹⁾.

7215 (1707), Maiu 3. Stroie Logofătul din Dadilov sud Vlașca, dă jumătate din sat Mănăstirei Cotroceni de peste tot hotarul ²⁾.

7218 (1710), Maiu 20. Șerban vel postelnic sin Radului biv vel ban Năsturel Fierăscul, inchină moșia Cervenia pentru pomenirea soției sale Ilinca ca să fie de pomenire sufletului reposatului meu soț Ilinca fiica Barbului biv vel Paharnicul Urdăneanu și a jupănesei Ilincei fata reposatului Voevod Cantacuzen fiind și ele îngropate aci la Mănăstirea părintelui lor ³⁾.

1735 (7244) Septembrie 8. Climent Iromonahul face danie moșia Gabrovului ⁴⁾.

1737 (7245) Maiu 26. Doctorul Dimitrie Clironomul lui Șerban Grădișteanu dă moșia Mărzănesci ⁵⁾

1743 Decembrie 15. Marica Sărdăreasa adevereză cu sufletul ei că moșia Găbănesci de Jos este dată de pomană Mănăstirei Cotroceni de către Marcul Clucerul Găvănescu ⁶⁾.

1746 (7254) Februarie 26. Constantin Năsturel vel vistier inchină Mănăstirei moșia Bărbătesci pentru pomenirea ficei sale, care s'a îngropat trupul ei la Mănăstire «și dăm ca să le fie de mare credință (călugărilor) ca pentru datoria cea de obște care noi toți o s'o plătim; dânduși iubita noastră fică Catrinița sfârșitul vieții ei și îngropându-se la această sfântă Mănăstire însuși din ajutorul și indemnarea lui Dumnezeu, așa m'am socotit, că in această lume cât ar avea omul in viață toate 'i sunt in deșărtăciune și nimic ticătosului suflet, nici un fel de odihnă nu îi aduce, fără cât numai milostenia ce va da acea va rămănea in veci nestrămutată; pentru care a ne pomeni și noi și răposaii părinții noștri și răposata fica

1) Arhivele Statului, Condica M-rei Cotrocenilor II, fila 132 v.

2) Arhivele Statului, Condica M-rei Cotrocenilor II, fila 236 v.

3) Arhivele Statului, Condica M-rei Cotrocenilor II, fila 166—169.

4) Arhiva Statului Condica M-rei Cotroceni II fila 204 v. 205.

5) Arhiva Statului Condica M-rei Cotroceni II fila 205 v.

6) Arhiva Statului Condica M-rei Cotroceni II fila 189 v.

noastră Catrinița, datam danie Mănăstirei totă moșia Bărbătescu sud Teteorman ¹⁾.

1746 (7254) Julie 5. Mănăstirea Cotroceni posedă următoarele trupuri de moșie din Balotesci de peste Argeș despre Rătesci de la Aviana fata lui Balotescu 800 stânjină. II din Balotesci dinspre Leordeni 105 stânjină, III din Crângurenii (de cumpărătoare) 258 stânjină, idem de danie de la Aviana 35, idem din Dobresciul de sus 51, idem de danie de la Aviana 26, idem din Glămbocata (cumpărătoare) de la Vasile Glămbocanu stânjină 109, idem de la Aviana 32 ²⁾.

1748 Octombrie 20. Boerii Cărpeneșani dau 122 stânjină moșie în hotarul Glămbocatei pentru pomenire. «Că având noi o jupâneșită rudișoră anume Caprina care a ținut-o Constantin Bănișoru și neavând ei pe nimeni să și facă diată, ne fiind și în fire de bola lungorei (tifos) și să și rânduiască cele ce sunt cu cale pentru sufletul lor, *aū rēmas acele suflete ca și perdute, fără de nici o pomană.* Și acōsta Caprina se trage din nēm̃ul nostru al Balotescilor fiind nepōtă de soră lui Șerban și lui Stăte feciorii Herei căpitanului Balotescu ³⁾.

Cumpărări făcute de egumenii Mănăstirei Cotroceni

Atât Șerban Vodă Cantacuzino, cât și toți Domnitorii și boerii cari aū fondat și inzestrat Mănăstiri, aū avut o deosebită grijă nu numai ca călugării să îndeplinescă cu sfințenie toate dispozițiunile testamentare, ci să se îngrijescă a cresce avutul Mănăstirei prin cumpărări de moșii și alte acareturi producătoare de venituri. Cumpărările trebuiau să se facă cu bani și pe socotela Mănăstirei și niminea n'are nici un drept să și însușescă nimic din tot ce privea averea mobilă ori imobilă a Mănăstirei.

Mănăstirea Cotroceni, a avut câți-va egumeni harnici și excelenți administratori, cari aū cumpărat pentru și cu din bani Mănăstirei multe moșii, sfori de moșii, mori, vii, case, etc. Tote aceste averi adăogate pe lângă cele aferosite de fondatori și de donatori fie ele rude ori streini, aduceau

1) Arhiva Statului Condica M-rei Cotroceni II fila 139 v.

2) Arhiva Statului Condica M-rei Cotroceni II între 116—136.

3) Arhiva Statului Condica Cotroceni II fila 115 v.

Elena Dónna, fondatórea Asiluluï

veniturî colosale. Cum erau însă întrebuințate aceste venituri? Nu scim de cât după anul 1737. În dările de sémă ale egumenilor de la Cotroceni pe 4 ani de la data citată găsim că suma cheltuită era mai mare de cât venitul. Mai găsim că egumenii greci au început foarte de timpuriu să comită abuzuri, după cum vom vedea în altă parte.

Moșii cumpărate de Egumenii Mănăstirei Cotroceni

La anul 7192 (1684) Iunie 29. Egumenul Partenie cumpără de la Micul sin Ivan Corbénul și de la nepotul său Florea ot Pupezeni, 32 stânjeni moșie în Pupezeni ¹⁾.

7193 (1685) Maiu 14, idem de la Paraschiva ot Pupezeni brat Didei feciorul uncheașului Borcu 20 stânjeni ²⁾.

7193 (1685). Idem de la uncheshul Odoabă sin Oprea otaru 60 de stânjeni ³⁾.

7193 (1685) Iunie 18, mai cumușeră de la Matei Didea brăt Paraschivei feciorul Borcei ot Pupezeni vënd 38 stânjeni moșie ⁴⁾.

7193 (1684) Noembre 10. Partenie cumpără de la Stoian Vnuc (nepot) Găscoci 15 stânjeni.

7196 (1682) Martie. Partenie Egumenul Cotrocenilor cumpără o jumătate de moșie de la popa Nenciul ot Țigănesci sub Muscel ⁵⁾.

7193 (1685) August 20. Egumenul Partenie cumpără de la Hera logofăt ot Țigănesci 2 părți din moșia lui de la Vitikești peste tot hotarul să fie lor moșie stătătoare, ohavnică în veci ⁶⁾.

7193 (1685) August. Stoica Răspopol, feciorul lui Baldo-
vin vinde 8 locuri Egumenului Partenie, iar 4 le dă de pomană ⁷⁾.

7193 (1685) August 9. Cartea Orbul ot Țigănesci, sud Muscel, vinde Egumenului Partenie partea din moșie despre Priboeni ⁸⁾.

1) Arhiva Statului. Condica M-rei Cotrocenilor No. 3 fila 174.

2) Arhiva Statului. Condica M-rei Cotrocenilor No. 3 fila 174.

3) Arhiva Statului. Condica M-rei Cotrocenilor No. 3 fila 175.

4) Arhiva Statului. Condica M-rei Cotrocenilor No. 3 fila 175.

5) Arhiva Statului. Mănăstirea Cotroceni Condica No. 2.

6) Arhiva Statului. Mănăstirea Cotroceni pach. 4 act. 9.

7) Arhiva Statului. Mănăstirea Cotroceni act 3.

8) Arhiva Statului. Mănăstirea Cotroceni act 4.

7193 (1684) Noembre 10. Stoian vnuc Gascociul vinde Egumenului Partenie 15 stânjenî din moșia Găscocii ¹⁾.

7193 (1684) Decembre 12. Neagul cu fratele său Albu și cumnata lor Neaga vinde partea lor de moșie din Crângurenî Egumenului Partenie de bună credință ²⁾.

7194 (1686) Februare 21. Vintila snă Neculei Logofăt ot Țigănesci, vinde partea lui de moșie Eg. Partenie din Vitikești ³⁾.

7194 (1686) Februare 23. Jupănésa Safta din Kițești cu cu fiul său Matei vinde partea lor de moșie din Vitikești Egumenului Partenie ⁴⁾.

7194 (1686) Maiu 15. Alexandra femeia Fierei Logofă ot Țigănesci impreună cu veri anume: Par. i Costandin, i Matei, i Dumitrașco vind partea lor de móră, a III parte de móră de jos cu tot vadul Egumenului Partenie pentru 15 taleri ⁵⁾.

7194 (1686) Septembre 14. Drăgan snă Bărca vinde 11 stânjenî Egumenului Partenie ⁶⁾.

7194 (1685) Decembre 29. Nicolae sin lui Voicilă călugărul ot Cosobesci vinde Egumenului Partenie 13 stânjenî ⁷⁾.

7194 (1686). Mătușa alba femeia Neacșului ot Priboeni vinde Egumenului Partenie o parte din moșia Priboeni ⁸⁾.

7194 (1685) Octombre 19. Neacsă impreună cu fica sa vinde Egumenului Partenie o parte din moșia Priboeni ⁹⁾.

7194 (1686) Stoica respopul vinde partea lui de moșie din Priboeni Egumenului Partenie ¹⁰⁾.

7193 (1685) Mai 12. Egumenul Partenie cumpără de la Neagul, fratele său, Albu și cumnata lor Neaga din Bueișteni partea lor din hotarul Crângurenî pentru 25 taleri ¹¹⁾.

7197 (1689) August 3. Egumenul Partenie cumpără de la popa Dumitrașco și fiul său un vad de móră ¹²⁾.

7193 (1685) Iunie 13. Pitarul Ștefan Rătescu cu fratele

-
1. Arhiva Statului. Condica Cotrocenilor III fila 174.
 2. " " Mănăstirea Cotroceni pach. 5 act 35.
 3. " " Mănăstirea Cotroceni pach. 4 act 14.
 4. " " Mănăstirea Cotroceni pach. 4 act 15.
 5. " " Mănăstirea Cotroceni pach. 10 act 24.
 6. " " Condica Cotrocenilor III fila 175.
 7. " " " " " " 176.
 8. " " Mănăstirea Cotroceni pach. 7 act 5.
 9. " " " " " " 7 " 7.
 10. " " " " " " 7 " 8.
 11. " " Condica Mănăstirei Cotroceni No. 2 fila 85.
 12. " " " " " " " 85 și v.

său Dumitrașcu Cluceru aŭ vindut moșia Piepta ot sud Teleorman, Egumenului Partenie stânjenii 1300 ¹⁾.

7196 (1686) Mai 12. Jupănésa Evda soția Papei vistierul vinde Egumenului Partenie 500 stânjenii din hotarul Mihăileștilor sud Teleorman; taleri 265 ²⁾.

7190 (1682) Martie. Egumenul Partenie cumpără o jumătate din moșie de la popa Nenciul ot Țigănesci sud Muscel ³⁾.

7194 (1685) Octombre 15. Diaconul Baciul săn Stanciul Poșul din Câmpu-Lung vinde Egumenului Partenie, două părți din moșia sa din Țigănesci ⁴⁾.

7192 (1684) Egumenul Partenie cumpără o vie la Pietre ⁵⁾.

7196 (1688) Iunie 30. Anghel sin Stoica Tagoră dă in schimb un loc de arătură Egumenului Partenie ⁶⁾.

Tot aci putem să mai adăogăm și moșiele Buciumul și Șerpătesci care erau ale Mănăstirei Cotroceni situată in sud Vlașca, după anaforaua veletilor boeri, întărită cu pecetia Domnăscă.

7194 (1685) Octombre 1. Negură snă Neculai Logofăt ot Țigănesci vinde lui Partenie loc in Vitikesci ⁷⁾.

7194 (1685) Octombre 20. Dumitrașcu o Diaconul snă Stefan ot Tiganesci vinde lui Partenie o livadă de fin in hotarul Vitikesci at sud Muscel ⁸⁾.

7194 (1685) Octombre 21. Dumitru Piteșteanu, vinde Eg. Partenie 2 locuri de fin in hotarul Vitikescilor ⁹⁾.

7194 (1685) Noembre 30. Vasile Logofot snă Vasile Stolnicul ot Câmpina, vinde Eg. Partenie, partea moșiei sale din Vitikesci ¹⁰⁾.

7196 (1688) Martie 12. Jupănésa Evda a Badei Vistierul at Greceii, vinde Eg. Partenie 500 stânjenii din moșia Mihăileșci, sud Teleorman ¹¹⁾.

7196 (1688) Iunie 39. Angel feciorul Stoicăi Gogăi,

1)	Arhiva Statului	Condica Mănăstirei Cotroceni	No. 2	fila	163.
2)	"	"	"	"	"
3)	"	"	"	"	169.
4)	"	"	"	"	14--26.
5)	"	"	"	"	27 v.
6)	"	"	"	"	232 v.
7)	Archiv. Stat.	Mănăstirea Cotroceni	pach. 4	act. 10	"
8)	"	"	"	4	11
9)	"	"	"	4	11
10)	"	"	"	4	13
11)	"	"	"	23	7

vinde lui Partenie parte din moșia Topolovenilor și al Vitikescilor ¹⁾).

7205 (1697) Eg. Partenie, cumpără de la Dusa moșia Drăngesci sud Ilfov ²⁾).

7194 (1686) Februarie 23. Safta soția lui Andrică căpitanul din Kitesci, cu feciorul său Mateiș, vinde Eg. Partenie totă partea lor din moșia Vitikesci cu viile și pometurile, sud Muscel ³⁾).

7194 (1685) Octombrie 18. Mătușa Alba cu fiul său Canda face danie jumătate din moșia Priboeni, iar jumătate o vinde Eg. Partenie, sud Muscel ⁴⁾).

7194 (1685) Octombrie 19. Cârstea Orbul at Tiganesci cu fiul său Radu, vîndo o parte din moșia Priboeni lui Partenie și anume: partea Bratului feciorul lui Stroe at Priboeni, totă, din câmp, din pădure, din apă cu vadu de mără cum am ținut și noi mai înainte și am tocmit cu prețul za lei 15 ⁵⁾).

7194 (1685) Octombrie 30. Neacsă cu fiica sa Ilinca, at Priboeni, vinde Eg. Partenie o parte din moșia Priboeni ⁶⁾).

7194 (1685) Octombrie 30. Stoicăi Răspopol feciorul lui Baldovin Andrei ot Tiganesci vinde Eg. Partenie 8 locuri in Priboeni ⁷⁾).

Daniel (dichiu)

7193 (1685) Iunie 17. Nenciul Diaconul, vinde lui Daniel un loc in hotarul Priboenilor ⁸⁾).

7193 (1685) Iulie 20. Nenciul Diaconul feciorul Bratului Logofăt Tiganesci cu fratele său Ion daș părintelui Daneli dichiu Mönăstirei Cotroceni ⁹⁾).

Nikifor

7203 Februarie 20. Zambila fata lui Stan al călugăriței vinde părintelui *Nikifor* care este ispravnic pe vamă aci la

1) Archiv. Stat. Mönăstirea Cotroceni pach. 10 act. 25.

2) " " " " " " 23 " 9

3) Cond. M-tirei Cotroceni No. 2 din cond. Brâncovenescă 1692—1713 p. 52

4) " " " " " " " " " " "

5) " " " " " " " " " " "

6) " " " " " " " " " " 59

7) " " " " " " " " " " 60

8) Archivele Statului. Mönăstirea Cotroceni, pachetul 6, act. 2.

9) Archive Mönăstirea Cotroceni, pach. 10, act. 22.

oraș a Sfintei Mănăstiri care să chiamă Cotroceni, un loc în oraș alături cu casele Mănăstirei ¹⁾.

Grigorie

7251 Martie 15. Angheli Petros, vinde Eg. de la Cotroceni kir Grigorie nisce case cu pivniță și cu trei prăvălii, alături câte 3, care prăvălii merg până în pivnița de pétră ce a fost a lui Jupân Mascim în mahalaua Sfântul Gheorghe vechiū ²⁾.

Visarion

1799 Iulie 26. Visarion Eg. Cotrocenilor cumpără o moșie în Budesceni și în Dobroesci de jes ³⁾.

Metocele Mănăstirei Cotroceni

Cuvîntul de *metoc* vine de la grecescul μετοχή comunitate ori sucursală. Metochul constituie o numerosă clasă de Mănăstiri, cari au în deplină lor stăpânire averi mai mult, sau mai puțin însemnate, și cu toate acestea sunt tot de odată și îndatorate să recunoscă supremația unei alte Mănăstiri, mai mari, mai veuerate și une-ori și mai bogate. Acesta a fost pozițiunea tuturor Mănăstirilor pămăntene, pe cari ctitorii lor primitivi, le au pus sub ocrotirea unei alte Mănăstiri mai mari aflătoare sau pe teritoriul românesc, sau și dincolo de hotarele noastre. Mănăstirea sau biserica Țisă metoch, nu este nici odată o proprietate a celei, la care ea se află închinată; ea este după cum s'ar fi Țis în legiuirele Romanilor, cel mult un *client* al celei-Țalte. După vechiul obicei al pămăntului, mai toate mitropoliile, episcopiele cum și mănăstirile mari și neatârinate ale țării, au avut metoce ori sucursale, cari stăteau față cu dênsele, în condițiunii legale de care nu trebuie să se deosebescă întru nimic, starea Mănăstirelor închinete,

1) Archive Mănăstirea Cotroceni, condica No. 1, fila 81 v.

2) Archive Mănăstirea Cotroceni, condica No. 1.

3) Archive Mănăstirea Cotroceni, pachetul 16, act. 17.

fie din țără, fie din Orient ¹⁾. Ast-fel scria răposatul Odobescu pe la 1862, în interesanta sa lucrare, despre Mănăstirile închinat.

La aceste juste observațiuni n'avem de adăogat de cât că, metocéle servéu numai ca sucursale Mănăstirelor la cari erau închinat, nu însă, și ca *client* al celei-lalte. Posițiunea clientului din lumea romană față de patronul său, era bine definită. Nicî odată însă patronul nu administra averea clientului — dnpă cum administrau egumenii Mănăstirelor mari, averile metócelor. Egumenii de la Cotroceni administrau direct saú prin imputerniciții lor, averile metócelor. Ei încasaú veniturile, efectuaú plățile personalului, făcéu noui atenante -- conform trebuințelor — reparaú pe cele stricate. Acest drept al lor resultă din însuși dorința ctitorilor, de óre-ce ei le-aú pus sub directa lor supraveghere. Cu ocașiunea cutremurului celui mare de la 7 Octombrie 1802, Visarion Egumenul Cotrocenilor reparaú stricăciunile cauzate de cutremur ²⁾, la tóte metócele și el singur face conturile de cheltueli, asemenea aú făcut și alii egumeni, în asemenea ocașiuni.

Să ne ocupăm de fie-care metoch în parte, după documentele ce le avem la îndemână.

I. Biserica Dómnei

Este zidită de pétră pe locul unei alte biserici de lemn, de Dómna Maria, soția lui Șerban Vodă Cantacuzino la anul 1683, după cum ne spune pizania bisericei. Lângă biserică, era palatul Beizadelelor adică al copiilor lui Șerban Vodă Cantacuzino ³⁾. Biserica este fórte solid construită, cu bolțile de zid și grosimea zidirei este aprópe de două metri ⁴⁾, cum sunt zidite mai tóte construcțiunile vechi, căci Româniî ca și strămoșii lor Romaniî sciaú să construiască pentru a deca generațiune.

La anul 7198 (1689) Octombrie 28, Dómna Maria dá bisericei séle pe lângă alte venituri ce are și tóte prăvăliile ce

1) Mănăstirele închinat din Români, p. 19-20.

2) Veđi pizania scrisă în grecesce din înuntru bisericei.

3) G. I. Ionescu-Gion, Istoria Bucurescilor, pag. 184-185.

4) Pr. Marin Dumitrescu, Istoricul a 40 de biserici din România p. 136-137.

sunt la ulița cea despre pórta de lemn a Sfântului Gheorghe¹). Tóte aceste locurî și prăvălii aũ fost cumpërate de Dómna Maria prin Parthenie celebrul egumen al Mönăstirei Cotroceni. Dupe ce o inzestréză cu multe odóre, case, locurî, prăvălii, etc. o inchină la Mönăstirea Cotroceni, «ca să pórte grijă și să se stăpânescă de numitul Kir Partenie și de cei din urma lui egumeni, pázând atât cuviosia sa cât și cei din urma lui egumeni, cele mai de jos:

1) «Să orânduiască ieromonochi greci veuți de la Sfe-tagora ca să slujescă sfintele slujbe (și să fie) ómeni cinstiți, învățați, având tótă învățatura cinului călugăresc și să ur-meze tótă orânduiala grecesce întocmai ca la Cotroceni.

2) Egumenul să aibă a lua tóte veniturile, din care se facă tóte cheltuelile bisericei și când va trebui inoire să aibă a purta grija, întocmai ca la Cotroceni pentru orî-carî bine al seũ.

3) Locurile, casele și moșile ce am cumpërat impre-jurul acestei Sfinte Mönăstiri, să n'aibă voe nici Kir Par-thenie egumenul nici alți din urma lui egumeni, să le dea cu chirie la unii-altii ca se facă case, ci numai din venitul Mönăstirei, să zidescă odăi, să fie pentru primirea săracilor, rămânend loc imprejurul bisericei, slobod de a se îngropa creștini.

Către acestea orânduiesc pe numitul Kir Parthenie egu-men, să aibă grije, să-mi săvârșescă gândul care am pus.

«Dă nu mă voiũ însănătoși și nu mă voiũ ridica din ne-putința, să zidescă prăvălii și odăi, iar să nu dea locurile după cum la alte Mönăstiri, ci să fie de cheltuiala Sfintei Mönăstiri, ca să-i fie și venitul mai mult. Așa am hotărât și am iscălit, puindu-mi și pecetea inaintea duhovnicului meu Prea fericitul și Prea Sfințitul Patriarh Kir Dositeiũ al Ierusalimului»²).

*Eu Dómna Maria
sofia reposatului Șerban Voevod*

28 Octombre 7198 (1689).

1) De sigur cel vechiũ, căci cel nou nu era încă gata.

2) Archivele Statului, condica Mönăstirei Cotroceni No. 1 fila 106 și v.

Domnitorul Alexandru Ion I Cuza

Am dat într'adins in intregime instrucțiunile Dómnrei Maria către Parthenie egumenul Mónăstirei Cotroceni, pentru că sunt fórté instructive pentru noi, din mai multe puncte de vedere :

1) Că Dómna dorește ca la biserica Eî, să fie călugări greci aduși din muntele Athos, ca să săvirșescă sfintele slujbe in grecesă in tocmai ca la Cotroceni, ca și când, călugării români n'ar fi fost destoin'ci să administreze o biserică și să săvirșescă sfintele iberurghii in românesce. Iată cum românii chemaú ei singurî pe străinî in țera lor! și pe atunci limba românescă era disprețuită de straturile superióre românesce, intocmai ca și azi!

2) Că egumenii Cotroceneni cum și cei-lalți egumeni de la Mónăstirile inchinate, administraú ei singurî, nu numai averile Mónăstirei pe care o egumenéú, dar și averile metócelor ceia ce era colosal după cum ne vom convinge din acest studiú.

3) Cât privesce pentru punctul al III-lea unde opresce pe egumeni a nu închiria orî virde casele și locurile, nu mai rămâne indoiala, că după mórtea piósei donatóre, egumenul a făcut cum a vrut și Dómna seia fórté bine că egumenii greci sunt șarlatani, căci accentuiază ca Kir Parthenie «să nu dea (instréineze) locurile după cum (s'aú făcut și să face) la alte Mónéstiri» și cu tóte acestea, Ea pune ca administratori tot călugări greci! Dacă Domniî și boeriî noștri chie-maú ei singurî pe călugării străinî pentru Mónăstirile infuntate de denșii, apoi cum nu era să năvălěscă peste aceste biete țeri, tóte locustele flámânde ale Orientului Ortodox, imbrăcate in rasă négră ca și sufletele lor! 1).

Este fórté adevérată dicetórea că, un popor are tot-d'auna guvernul pe care-l merită.

Tot la punctul al III-lea Dómna Maria ne mai spune că este greú bolnavă; la căpătaiul Dómnei găsim pe duhovnicul ei, pe «Prea fericitul, Prea Sfinția sa Patriarhul, Kir Dositéiú al Ierusalimului» și când credei? Tocmai când augusta bolnavă 'și făcea diata orî testamentul cum am dice astă-đi.

Pare că'l ved și aud, cum stând la căpătaiul Dómnei 'i desfășura inaintei tóte grozăveniile focului Gheenei, acele-

1) Veđi al meu studiú *Influența culturii grecesci*, p. 8-95.

instrumente teribile și cum diabolii torturază pe cei păcătoși, viermiî ne adormiți, plânsul și scrâșnirea dinților, etc. și cu care reușău de minune toți Patriarhii și călugării greci a smulge sume colosale pentru «biserica cutare din Patriarhia cutare 1).

Mult trebuie să fi smuls de la Dómna Maria in aceste momente critice acest Preașiret și atât de nerecunoscător Patriarch care ș'a făcut mai tot vécul in țerile Romane!

II. Schitul Văleni

«Noi, Hagî Stoica, cu femeia mea Hagica Elena, din satul Cepturile sud Saac, inchinăm schitul făcut de noi la Mönăstirea Cotroceni, care și acesta este inchinat la 20 de Mönăstiri din Sfeta gora și decî și acest schit să fie inchinat prin Cotroceni tot acolo. Decî când a fost acuma mai pe urmă ajungându-ne vremea de bătrânețe și inprejurându-ne bóle grele și fiindu-ne lucru la mare slăbiciune, speriatu-ném și de mórte și vădënd noi această lume amăgitoare... socotitam și am inchinat la această sfântă și Dumnezeuască Mönăstire de la Cotroceni și la cele lalte sfinte Mönăstiri ce scriu mai susși părintelui Egumen Parteuie și dau:

1) Biserica de piatră din târgul Văleni ot sud Saacu care o am făcut'o din temelie (cu hramul Adormirei Maici Domnului.)

2) Și am dat și sfintele móste ale sfintului Iacov Persul etc.

3) Casele nóstre de la Cepturile cu tótă moșia.

4) Đece pogóne de vie in délul Cepturile, vecine cu cele date Mönăstirei Cotroceni.

5) Două róte de móră in isvorul ce vine de la Zánóga.

6) Đece boi, đece vaci, 100 matci de stupi și 150 oi.

7) Trei-đeci de suflete de țiganî cu mare cu mic, și o sută bolovanî sare.

8) Banî gata 800 talere.

Tóte aceste sunt inchinate cu condițiunile următóre:

1) Ca să fie de hrană părinților Călugări și de îmbrăcăminte.

1) G. I. Ionescu-Gion, Patriarhî, metropoliți și egumenî greci la Bucuresci p. 32-33.

2) Egumenul Partenie să fie dator să pue acolo călugări buni și înțelepți și ocărmitori vrednici să o pótă cărmui (prin urmare tot greci).

3) Să nu lipsescă slujba nici o dată și să'i pórte grija s'o istovescă părinți Călugări din venitul moșiilor și s'o păzescă cu diresul ce i se cuvine.

4) Să caute egumenul Partenie de moșiele și bucatele ca venitul lor să sporescă.

5) Să le fie sfinților părinți milă de sufletele noastre, să ni le pomenescă aci la sfântă Mönăstire Cotroceni cât și la sfintele Mönăstiri de la sfeta gora la tóte (ba bine că nu).

6) Asișderea cât vom fi vii aicea, aũ sănătoși, aũ bolnavi, tot să avem căutare de părinți. (De óre ce copii din trupul nostru nu am avut.)

7) Iar după ce ne vom petrece să aibă a ne ingropa pre amândoi la un loc înlăuntrul în sfânta Mönăstire și să ne pomenescă sfinți părinți, tot cu colivi Vinerea și Sămbăta precum se cade și să cuvie ctitorilor și așa inchinăm tóte aceste lui Dumneșeu și acestor sfinte case a sfinției sale¹⁾ Maiu 15 lét 7192 (1684)

În decursul vécurilor schitul mai cumpără saũ primește danie 22 de moși, un loc de danie din moșia Berivoești de jos unde a fost și un heléșeu sud Saac²⁾ Apoi 3 vii: una în dealul Cepturilor, a doua viile de dealul Cuibură și al treilea viile de dealul Bucovului ce îi dic și Scăeni i Săcine. Le 1772 Septembrie 15 Maiu primește alte scutiri cu porunca a mărie sale prea înaltului general, feld mareșal a mai multor ordii, cavaler graf Petro Alexandrovici Romiantzof. Mai primesce și alte scutiri de sare.

III Schitul Micșani

Este ținut în anul 7180 (1672) din temelie, de marele medelnicer Dumitrașco, pe moșia sa Micșani din județul Dâmbovița, de unde vine și numele schitului. «De la o vreme în cóce i s'a isbovit numele de Pârlita, fiind-că în vremurile de răsmeriță a ars biserica de doué ori, rămâind numai zidurile pâlite, de aici numele de «Pârlita».

1) Arhive Condica schitului Valeni fila 6, 6v, 7 și 7v.

2) Arhive ibidem 4, 4v,

Acest schit a fost inchinat la Mönăstirea Cotroceni in timpul lui Șerban Vodă Cantacuzino pentru motivul «că cei mici trebuință de cei mari aũ și cele mai slabe, de cele mai puternice» aũ inchinat dar schitul la purtarea de grijă» a Mönăstirei Cotroceni. Schitul a avut de ce moșii, mili domnesci, vii, mori, țiganii, vestminte și vase sacre de argint «cu tot felul de dobitoce și de alte sfinte dăruiri»¹⁾

Acest schit a avut un număr colosal de robi țiganii, o condică in folio și foarte voluminosă este apröpe plină numai cu zapise pentru cumpăraturile de țiganii.

* * *

Un alt metoc a fost și schitul Gherghița numit de la o vreme in cöce și «Reptura»; schitul a fost făcut de Popa Négul ce l'aũ chemat pe călugărie Nectarie și l'a inchinat la Mönăstirea Cotroceni, dar in urmă, Părintele Nectari s'a supărat pe Partenie egumenul, și aũ luat schitul de la Mönăstirea Cotroceni și l'a inchinat la sfânta Mitropolie in anul 7205 (1696) Noembre 20³⁾.

IV. Schitul Căscioarele

A avut 6 moșii și a fost adm nistrate de egumenii de la Cotroceni.

V. Schitul Cătăluinul

Este inchinat la Mönăstirea Cotroceni de către Constantin Corbeanu vel șatrar, din-preună cu jupănesa lui Marica, fiind egumen Kir Grigorie «ca să fie părinților călugării de hrană» iar nouă și părinților noștrii de vecinică și ne incetată pomenire 18 Februarie 7250 (1742)⁴⁾.

1) Archive Condica Cotrocenilor Schitul Părlita fila 3 și v.

2) Archivele Statului Mönăstirea Cotroceni condica Schitul Părlita fila 4 cf. ibidem pachetul 57 doc. 44.

3) Archive Mitropolia Ungro-Vlăhiei pachetul 4 documente 11.

4) Archive Mönăstirea Cotroceni pachetul 2 documente 34 veđi și pachetul 64 ce privesce pe acastă Mönăstire.

CAP. VII

Cum administrau egumenii greci averile Mănăstirești ? Priviri generale,

Religiositatea și dărnicia proverbială românească au atras în aceste țări pe călugării orientului creștin încă din cele mai vechi timpuri. Pe atunci, ei veneau smeriți și umiliți, flămânzi și inșetați, goi și desculți, aspru persecutați de Turci, strâmtorați de propaganda Iesuitilor, și Calvinistilor, cari câștigau teren mai mult, căci luptau pe deoparte cu știința iar pe de altă parte cu banii, arme teribile, de care clerul Orientului era atât de lipsit și de știință dar mai cu seamă de bani; pentru bani veneau în țările române și când ejuncea la Dunăre, începeau a striga: ἐλεημοσύνη (milă pomană).

După demnitățile lor ierahice, mergeau la Domni și boerii, cum și pe la negustorii bogați; iar cei mai sărăcăcioși, umblau prin orașe și sate cu lemn din sfânta cruce veritabile sau nu, cu mătăni, cu iconițe cu cruciulițe, cu burueni de léc, luate chiar de la sfântul mormânt, ori mai știu eu din ce localitate sfântă de pe unde s'a născut, a trăit, a pățimit murit și înviat Mănsuitorul lumii, ori din grădina Maicei Domnului (Muntele Atos).

Tôte acestea, împreună cu pomelnicile, la care dacă mai adăogati fățărnicia unită cu darul de a descri în culorile cele mai negre cu o atingătoare elocință suferințele lor din partea Turcilor, împreună cu lingușirile pe unde li se trecea — și unde mă rog nu se prind lingușirile și cari lingușitori trăesc rău și astă-ăzi? Vă puteți face o idee, cum ei au putut să capete averi și să facă pe Domnitori, pe boerii pe ne-

gustori etc, să-și inchine mănăstirile ȳidite și bogat inzestraț de dênșii la Mănăstirea cutare din patriarhia cutare 1)

Dobândind avuții colesale, uită lesne clausulele testamendale, comit abuzuri strigătore la ceruri nu numai in dauna averei acelor cari ȳau chemat, ci și ale țarei, prin stricarea obiceiurilor și schimbând rolurile din umiliți devin insolenți din prigoniți, prigonitori, din alungați, alungători persecutând pe călugării români.

Calugărismul grecesc devine in scurt timp o clasă privilegiată, un fel de stat in stat, ne dând socotelă nici Domniei nici Mitropoliei — de cât după 1815 și această numai de formă — așa că colosalele avuții mănăstiresci le-au întrebuințat acum le-au plăcut, le-au dat cui au voit iar țările nôtstre de aceste avuții, nici de cum nu s'au folosit. S'au folosit săcătuitele Mănăstirii din orient, școlile grecesci din Turcia și s'au imboșgăit ei personal.

Abuzurile datéză din timpuri vechi, încă inainte Domnielor lui Matei Basarab și Vasile Lupu. Și aceste abuzuri erau de notorietate publică: Domnitorii le tolerau, boerii nu le impedeau, căci cu totii sume colosale de lei luaă, iar atot răbdătorul popor român, cu multe dureri le suporta. Tôte aceste abuzuri, deși erau tuturor cunoscute la arătare, totuși călugării greci erau chemați de pe la Atos și din alte părți ale Orientului, ca să populeze și să administreze monastirele fondate de dênșii, după cum am vędut și pe Șerban Vodă Cantacuzino, pe Dómna Maria, soția sa, care, zidind și bogat inzestând Biserica Dómna (din Capitală), o face metoh la Cotroceni, prin Parthenie, egumenul acelei Monastirii căruia i spune:

«Iar să nu dea, (adică să înstreineze) locurile după cum e la cele-l'alte monastiri 2)» După mórtea fondatorilor însă, ei făceau tot ce voiau. Tôte abuzurile călugărilor greci din timpurile trecute le resumă admirabil anaforaua veliților boeri din Țara Románescă cu data din 10 Iulie 1827; in anul 1822, Turcii avënd probe sdrobotore contra că'ugărilor greci din țerile ro-

1) Pentru detalii a se vedea: G. I. Ionescu Gion Patriarhi Mitropoliți și episcopi greci in Bucuresci veți și al meu studiu influența culturii grecesci pag. 1—95.

2) Archiva statului Mănăstirea Cotroceni, Condica No. 1 filele 106 și 106 v.

mâne cari contribuiesc atât de puternic la procurarea de mijloce pentru reușita revoluțiunei grecesci din 1821, dă, două firmanuri prin caro alungă din monastirile românesci pe toți călugării greci, și-i inlocuiesc cu călugări români. Marele Divan al țerei, scia foarte bine, că călugării greci se vor reintorce pe la M-ri, după cum s'au și intors prin stăruința Rusiei, face cun scut însă Domnitorului spre a interveni la Pörtă 1) ca să-i oprască reintorcerea lor in țeră și 2) că dacă vor veni, până atunci, Divanul, să ia măsurile necesare pentru repararea M-relor «spre săvârșirea slujbelor celor bisericesci cu totă orânduiala cea bună și a îngrijirii zestreii monastirelor și pentru cea de tôle zilele pomenire a fericiților cititorii și așa încă de la létul 1823 Oct. 12, prin obstésca anaforă s'au arătat M. T. *prăpădenia și impovorarea grelelor datorii întru, care au ajuns aceste monastiri de către reaua economie și nevrednica chivirnisire a acelor egumeni streini* Pentru care s'au făcut rugăciuni M. T., cari s'au arătat (in 1825 Noembre 6) *că acei streini cu fățarnicia lingusirei, au fost intrat nu numai pe la tôte monastirile țării și la monastirile cele neinchinate la cele de jos, ci și la scaunele arhieresti ale Mitropoliei și al episcopielor prin grósnea dări de bani la domni de mai înainte și la ministri lor, până când le au adus în desăvêșită prăpădenie și robie de datorii și ca nisce streini și nedoritori de lucrurile némului nostru, au instreinat prin vindări de moșii, prăvălii, hanuri și din cele-lalte acareturi ale lor ce au fost inchinate de moșii și strămoșii noștri». Mai departe anaforana cere să se facă cunoscut la prea străucitul Prag al prea puterniceii nóstre împărății, prea plecat arzmagzar», mijlocind M. T. a ni se întări acest privilegiu ce l'au avut țara din vechime de a fi apururea nestrămutați din pământeni *români*, atât mitropoliții și episcopii la scaunele eparchielor, cât și igumenii pe la tôte monastirile țerei... Incă ne vom sili a mai face și ôreși-care prisos spre a se putea aduce acesteii monastiri la cea dinteiu orinduială și bună stare a lor *spre a se plăti datoriile cele grele și a se meremetisi cele dărâmate, ca să nu ajungă când se vor mai orânduie egumeni străini, intru cea desăvêșit prăpădenie, a se stinge cu totul pomenirea răposaților clitorii și cele-lalte intocmiri ce sunt făcute prin testamenturile lor, fiind una ca**

Intrarea Principală a vechiului Palat

acésta cu totul împotriva legei noastre...» (1827 Iulie 10).¹⁾ Acestea sunt isprăvile călugărilor greci în general; acum să le vedem pe cele ale egumenilor de la Mănăstirea Cotroceni în special.

Abuzurile egumenilor greci de la Cotroceni

Suum cuique...

Fiind-că veni vorba de abuzuri, trebuie să spun aici, că mi s'a'au adus óre-carî invinuirî că în studiul meu: «Influența culturii grecescî în Muntenia și Moldova cu privire la biserică, școlă și societate 1359—1873» a-și fi acusat prea mult pe greci, că n'ași fi recunoscut în de ajuns meritele culturale ale Academiiilor grecescî aduse românilor din principat²⁾ și decî, nu m'ași fi debarasat încă pe deplin de vechea școlă, carî vedea în fanarioți pe vrăjmașii nemului nostru³⁾. Nicî o dată n'am avut idei preconcepute în materie de istorie, căci am ca regulă de conduită principiul: Suum cuique... caut fapte și date pentru a arunca o scântee de lumină într'un întuneric dintr'o parte óre-care; am arătat grele împrejurări istorice în care se aflau Fanarioții, că nu puteau face alt-fel de cât au făcut, bine înțeles acei puținî, carî avcau o fire mai bună; am găsit Domnitori fanarioți mai buni, chiar ca o parte dintre cei români. Acestea sunt bine cunoscute și nu mai e necesar să mai insistăm. Nu tot așa este cestiunea cu călugării greci; «Jinduit am fost—cum țice Zilot Romanul— a cunoște ca următor al dreptăței ca să iaș și eu pricină de lăuda după a mea putere; dar iarăși amar mie! căci pricină de laudă n'am putut afla măcar una, iar împotriva, pricină de defăimare m'a'au impresurat milioane. Ași fi vrut încăi acésta defăimare să o pui în lucrare; dar mă zătichnesce temerea în două chipuri: una că firesce iubind a lăuda, nu voiș putea împotriva firei mele a defăima; al doilea, că unde nu se pomenesce dreptatea, negreșit este primejdie a defăima strâmbătatea.... pustiș sunt

1) Academia Română, Manuscris, 1062 fila 119.

2) N. G. Dossios. Studii Greco-române pag. 14.

3) C. Litzica. Manuscrise grecescî din Biblioteca Academiei (Ședința de la 13 Octombrie 1900, pag. 1, Nota 1).

de pricină a lăuda, și coprins de nenumărate pricină a defăima. Bind; a tăcea, să nu laud, pociu, că nu am ce lăuda; dar să nu defăimez, având atâta noian de pricină se pôte? ba, ba, măcar de 'mă și este impotriva firei, măcar de m'ar intimpina ori-ce primejdie, am hotărât cu] prostimea condeului, pe cât voiū putea să defaimez după tot cuvântul drept... pentru nedreptățile care se varsă asupra țerei din hrăpelnica lor inimă...¹⁾ Când voiū găsi fapte bune le voiū publica in întregimea lor; de o cam dată le publicăm pe cele ce urmază.

«Mult ne-am mirat toți—zice cronicarul—de un lucru care l'aū făcut egumenul Averkie de la Cotroceni fără cale și afară din cele ce poruncesc pravilele. Ci M. S. Vodă (Nicolae Mavrocordot) înțelegând de acest lucru..., nici această paranomie (fără de lege) n'aū îngăduit să se facă. Că Șerban Vodă zidind Monastirea Cotroceni și inzestrând'o cu multe sate și cu venituri, i-aū fost dat pre lângă acelea și satul Furduescii—care este din jos de București, aici in județul Ilfov... fiind egumen la Cotroceni, acest Averkie neavând Mönăstirea nici o nevoie mare sau vre-o lipsă, ci fiind indetulată și la bună stare, aū făcut tocmeală cu Manolaki Paharnicul pre taină și i-aū vîndut acest sat Furduesci, drept talere 1000, fără știrea Domniei și fără știrea Mitropolitului țerei, ne uitându-se nici la Pravile, neavând frica lui D-deu. De care M. S. auđind peste câtă-va vreme s'aū turburat forte... că pravila nu slobode nici cum ca să vîndă și să instreineze satele, moșiele, ce sunt date de ctitorii... și chemând pe Sf. S. Vlădica Kir Daniel și pe toți boerii, și aū chemat și pe egumen și pe Manolachi Paharnicul și aū făcut mare cercare și aū aflat și părintele Vlădica și toți boierii, că fară cale s'aū făcut acest lucru, care nu s'aū căzut să se facă. Decî adunându-se și zapisele ce erau făcute între dênșii, le-aū luat Sf. S. Păr. Vlădica din mâinile lor și le-aū spart, și aū dat poruncă egumenului de aū întors banii cari luase de la Manolaki Paharnicul. Și aū rămas satul să fie iar al Mönăstirei. *Dintr'acesta se vor îndrepta și alți egumeni de pe la cele-lalte Mönăstiri, cum să se chivernisescă, să nu vîndă și să nu instreineze cele ce aū dat ctitorii, ci să și le fie precum zice pravila*²⁾

1) B. P. Hasdeu. Ultima cronică română din Epoca fanarioșilor p. 15—16.

2) Magazinul istoric IV pag. 137—138.

Cronicarul speră că lecțiunea dată egumenului Averkieva servi ca pildă și altor egumeni abusivi. Se vede că cronicarul nostru n'avea o idee bine definită despre călugării greci.

Egumenii greci, atât de la alte Mănăstiri cât și de la Cotroceni, nu se mulțumesc cu ceea-ce li se oferise de către pioșii donatori, nici cu cea ce cumpărase din banii Mănăstirei, ci unii alergau la mijlocul de a face acte false pentru închinări de Mănăstiri¹⁾ iar egumenii de la Cotroceni, oameni mai practici, falsificau hrisóvele de moșii, măbind pe de o parte numărul stânjenilor și schimbând hotarele; iar pe de altă parte făceau hrisóve false pentru o moșie mai bună în locul alteia, pe care ei o credeaă mai puțin productivă.

Așa de exemplu: un egumen al M-rei Cotroceni la anul 1763 Septembrie 1, se prezintă înaintea divanului domnesc, în timpul domniei lui Constantin Mihail Gehan Racovița, prin care cerea să se cerceteze 8 zapise ale Mănăstirei, relativ la moșia Comănesci din sud Teleorman și anume: Negolea fata Stanciului din Comănesci, la mâna paharnicului Barbu (Urdăreanu), 150 de stânjeni.

Cine era acest Barbu (Urdăreanu)?

Fusese un boer foarte bogat, ocupase funcțiuni înalte în divanul Munteniei și către bătrânele se făcuse călugăr la Mănăstirea Cotroceni. El cumpărase încă din timpul boeriei, 50 de stânjeni de moșie. Egumenul Cotrocenilor care a falsificat actul și pe care condica nu'l numește însă noi îl cunoștem că este Kir Neofit. Divanul luând în cercetare cererea egumenului hotărâscele lucrul următor: «După cercetarea zapiselor este bun pentru 50, iar stânjeni 100 sunt puși adaus, nu numai cum se vede în zapis, ci condica monastirei adevereză».

Actele prezentate de egumen

5 Februarie, 7197 (1789).

Zapisul unchișugului Radul Cufoiul, la mâna Barbului paharnicul stânj. 180.

Notele prezentate de egumenii

Radul Cufoiul i sin ego (și fiul lui) la mâna lui Țurcă ot Ulmeni stânjeni

Observația făcută de Divan

După cercetarea zapiselor s'a vădut dres; atât numele moșiei cât și suma stânjenilor adăogând peste stânjeni 180 stânjeni, zapisul și condica dovedesc.

Observațiunile făcute de Divan

Acest zapis nu se vede la mâna Barbului paharnic (Urdăreanu), după condică se vede suma drésă și unde aũ.

1) Veđi hrisovul lui Matei Basarab din 1639.

180 moșie din Comănesci, funia de jos.

Decembrie 2, 7221 (1712).

Radu Furculescu la mâna lui Obretin, stânjeni 180, moșie în Comănesci, funia de jos.

fost stânj. 80, au făcut 180, zapisul și condica adevăresc.

Acest zapis acercetându-se s'a vădit suma dresă și unde au fost stânjeni 80, au făcut stânjeni 180, și nu se vede vânduți la mâna paharnicului Barbu (Urdăreanu), ci după cercetarea ce se înțelege din cititul zapisilor se vede că totă acea parte de moșie din funia de jos o vinde Radu Cufoiul și Turcă lui Obretin după cum adevăreză și Radu Furculescu.

În dosul zapisului Radului Cufoiul, unde zice că moșia acea care au vîndut'o și el lui Obretin, iar zapisul lui Obretin la mâna lui Urdăreanu nu se vede.

Iulie 12. 7197 (1689).

Radu Căpitan Visternicul la mâna Barbului Urdăreanu, moșie în Comănesci, stânjeni 150.

Acest zapis după cercetare se vede numele moșiei dres și unele au fost Adămesci, au făcut Comănesci, precum se dovedește că este din Adămesci. Atât însemnarea zapisului de deasupra scris românește și grecește, cât și în condica Mănăstirei găsimu-se trecut la Adămesci.

Veliți boeri cari au cercelat aceste zapise au fost: Constantin Dudescu, biv vel ban; Constantin Cantacuzen, vel clucer; sub președinția lui Grigore, mitropolitul Ungro-Vlahiei, fac anafora către domn că: oșebind hotarul Bărbătesci din Adămesci, iar nu din Bărbătesci (din care făcea parte Comănesci), după cum din greșelă pretinde egumenul¹⁾

Vedem deci că în anafora pe care o înainteză veliți boeri împreună cu Mitropolitul țării, în loc să l găsească vinovat pe egumen spune cum că n'are dreptate să pretindă, că ceea ce a făcut a făcut *din greșelă*. Aceste greșeli sunt numai din cele cunoscute; câte alte abuzuri nu vor fi comis ei și de care sciaū să se achite minunat față de Domn și de veliți boeri deprinși cu școla coruptă și coruptore a fanarioților.

1) Arhivele statului condica II a Cotrocenilor, pag. 144 verso și 145.

CAP. VIII

Cotrocenii din Vale

Cuartierul Cotroceni, prin situațiunea sa topografică, este împărțit în două părți bine deosebite și anume: în Cotrocenii din deal sau Cotrocenii istorici propriu-zisi și Cotrocenii din Vale, despre care ne ocupăm.

Colina platoului Cotroceni, a servit ca hotar natural între moșiile: Cotrocenilor și Lupescilor.

La anul 7168 (1660) Iunie 10, Gheorghe Ghica-Vodă, dă volnicie lui Șerban Cantacuzino II logofetii, să stăpânească moșia și satul Cotroceni, partea lui Ghioca căpitanul «Ot Cotroceni» pentru necredința lui față de Domnie¹⁾. De la această dată Șerban Cantacuzino, începe a cumpăra toate trupurile de moșie din Cotrocenii din deal; voia însă să și rotunjască moșia și în acest scop se adresază la două proprietari de la Cotroceni din Vale și anume: la Ianaki Logofătul, proprietarul unei mari sfori de moșie care se întindea și pe deal și pe vale, pînă în matca Dâmboviței, despărțită de moșia Lupesci printr'o linie trasă astăzi cam din dosul grădinei Botanice adică de la Erbărie pînă în Dimbovița, partea acestuia cu morile pe Dâmbovița este cumpărată tot din timpul boeriei, și întărită din nou cu chrisomul din 13 Maiu 7187 (1679), Ianaki Logofătul ne spune în zăpisiul de vinzare că: «Vrînd M. S. ca să facă și Mănăstire pe moșia Cotroceni I-am vindut M. S. totă partea mea de moșie de la Cotroceni pe jumătate, cât am ținut eu din câmp, din pădure, din apă cu

1) Arhive Mănăstirei Cotroceni pach. 1 și 61 doc. 20.

vadurii de móră, si cu o móră stricată și cu livețile și cu viile ce am avut, cu siliștea din sat, cu tot venitul de peste tot hotarul, tot pe jumătate drept banii gata ughi 500 ¹⁾... ca să fie ohabnică și stătătoare in veci.

Tot in acelaș timp, se adresază și la Partenie Egumenul de la Radu-Vodă cerându-i să-i vindă un codru de loc ca să-i dea in schimb moșia Tătarului din sud Ialomița «ce-i alăturarea de moșia Mönăstirei cumpărată de la jupăneșa Stanca, fata Lecăi Pitarul din Vizurești din județul Dâmbovița, convenind a se face schimbul, Egumenul dă la mâna lui Șerban Cantacuzino zapisul de vindare :

«Adică eu Ieromonahul Partenie, egumen de la sfânta și Dumnezeiasca Mönăstire sfânta Troița a Radului W. de aici din București, dimpreună cu toți călugării cății ne aflăm locuitorii in sfânta Mönăstire... Scrim și mărturisim cu acest Zapis al nostru ca să fie de bună credință la cinstita mână a Domnului nostru Ico Șerban Voievod, ca să se știe că a vindut sfânta noastră Mönăstire a sfintei Troița o moșie ce se chiamă Lupeștii, din susul orașului București, care se hotărăște din sus cu moșia M. Sale ce se chemă Cotroceni, care este a M. S. de cumpărătoare încă din boeria M. S. Deci fiind din moșia Mönăstirei sfânta Troița a Lupeștilor, un codru de loc din sus, alăturarea hotărându-se cu Cotroceni. pentru acest Codru de loc avut am tocmea cu M. S. ca să dau M. S. acest codru de loc... Pentru-că având M. S. gindul încă din boerie să facă M. S. sfânta și Dumnezeiasca Mönăstire pe moșia M. S. Cotroceni ²⁾. Iar acum de isnovă și mai cu temeiu am tocmim cu M. S., că socotind noi că *acel codru de loc, nici de un folos nu era sfintei Mönăstiri, nici un venit de pe dinsul nu avea, că era un loc fără de nici o hrană, fiind pe dinsul tot pădure și mărăcini.* și au pus M. S. de au curățit toată pădurea și mărăcinii după dânsul, și au pus M. S. vii și cu liveți in jos până unde ne este tocmela ³⁾.

Este curios modul cum motivază egumenii vindările ori schimburile de moșii: «că acel codru de loc de nici un folos nu-i este sfintei Mönăstiri» adică un codru de loc lângă Bu-

1) Arhive mönăstirei Cotroceni condica No. 3 fila 12.

2) Acest gând al M. S. de care vorbește egumenul, nu se vede nicăerea manifestat in documentele anterioare anului 1678.

3) Arhivele Statului Mönăstirei Cotroceni pachet 1 și 6A doc. 30.

curești nu esie folositor! Când Constantin Vodă Brâncoveanu cumpăra moșia Mogoșoia și locul pe care trebuia să-și facă casele, găsim exact acelaș motiv, ca și când aceste acte ar fi fost concepute de acelaș piser «că pădurea și locul pe care vrea M. S. săși facă case de nici un folos nu-î este sfintei mănăstiri ¹⁾».

După niște motive așa de puternice, egumenul Raduliot arată care sunt hotarele codrului dat în schimb și care avea pe dânsul «tot pădure și mărăcinii», ca și când a existat vre-o dată «pădure fără mărăcinii»; mă mir că n'a zis că pădurea avea și uscături, ei dar ce voiți? 'i-a trebuit motiv și motivul l'a găsit.

Hotarele codrului.

«Și am tras cu sfōra d'acurmezișu din hotarul Cotrocenilor în jos pe lângă apa Dâmboviței până în plopul cel mare stâneni 218 și am pus hotar ²⁾».

A doua trăsură din hotarul Cotrocenilor în jos pină unde s'aũ pus a doua piatră, hotar peste șanț ³⁾ jos stinjenii 233.

A treia trăsură din hotarul Cotrocenilor din stejarul cel mare în jos pe la podișor ⁴⁾, pină la a treia piatră ce s'aũ pus peste șanț din jos ⁵⁾ stânenii 127.

1) Documentul este al proprietarului moșiei Mogoșoia; copiele acestor documente la se află Archive.

2) Hotarul dintre moșia Lupești și Cotroceni era ca hotar natural, muchia colinei Cotrocenilor, deci trăsura se face din marginea dealului, până în apa Dâmboviței, care hotar, de-și nu precizează documentul, totuși presupun a fi digul făcut mai târziu de la Erbărie până în Dimbovița; că de aici încolo pină la podul de la Grozăvești, se întindea proprietatea lui Enache Logofătul cu morile înjugate ale sfintei Savei și care acum erau proprietăți ale lui Șerban Cantacuzino.

3) Acest șanț este digul de care am vorbit mai sus. Acest dig a servit drept apărare Cotrocenilor. Ceđi harta Cotrocenilor No. 1).

4) Acest podișor de care ne vorbește documentul aci, îl găsim pe veche albă a Dâmboviței unde se află ađi proprietateb Ministerului lucrărilor publice în dreptul cazărnei Malmaison și unde s'a făcut mai târziu Mănăstirea Cotroceni mōra de la Pălicii. (Veđi planul Bucureștilor ridicat de baronul Boroekzen. Acest plan se află în proprietatea domnului Grigore N. Mano, și reproduc în lucrarea noastră sub No. 2.

5) Acest șanț se vede și astă-đi și care începe, din strada Carol Davila de lângă funlătura Leopardului, care a fost de veacurii limita despărțitoare între moșia Lupești și Cotroceni. Șanțul despărțește și ađi proprietatea fostă Davila, ađi a domnului colonel Peticari, de locul numit via Brâncoveanului. Șanțul se ridică la deal trece pe lângă mormântul d-ruului Davila și se oprește în spatele Azilului în dreptul unde este ađi secția primară. În vechine, înainte de 1662 tăia șoseua numită mai târziu a Pandurilor, și mergea ca limită între Lupești și Cotrocenea până la vila Cotrocenilor de ađi, în dreptul escadronului 2 tren, de aci o lua pe drumul Sărei, trecea Calea Rahovei (veđi planul moșiei Lupești la biuroul documentelor din ministerul Domeniilor).

Dr. Carol Davila

A *patra trăsură* pe deal de către drumul Piteștilor din hotarul Cotrocenilor in jos până in capul șanțului unde s'a pus a IV-a piatră hotar stânjeei 102».

A *cincea trăsură* din hotarul Cotrocenilor dintr'un plan din drumul Craiovei (ađi Calea Rahovei) unde este o *cobilțiță* in jos prin tufe până in piatra ce s'aŭ pus hotar stânjenii 102.

A *șasea trăsură* in valea Dobrilor (ađi valea Odăei dincoce de Măgurele), la capul moșilor Cotroceni și Lupești din hotarul Cotrocenilor in jos spre puțul din drum, până in piatra ce s'aŭ pus impotriva Stupinei stânjenii 102».

Hotărniciele nu sunt definitiv stabilite de cât in anul 7188 (1680), Aprilie 16. (Condica No. 3 fila 15 și V), adică când Șerban Cantacuzen rotunjește codrul cum i-a convenit mai bine.

Codrul ast-fel delimitat, este afierosit Mănăstirei Cotroceni, impreună cu partea de moșie cumpărată de la Ianachi Logofătul, după cum am vedut.

Acest codru a servit ca grădină pentru palat, nu însă ca o grădină cum o concepem noi astăzi, ci ca un loc retras, ca un loc plăcut de promenadă; era cu alte cuvinte o livadă, de unde se procura fructul necesar pentru caii domniei și necesitățile mănăstirei.

Părțile însă mai lăturalnice, serveau ca islas pentru vietele mănăstirei ori ale locuitorilor. Codrul existat până la anul 1780, când a fost vedut de Sestini, numindu-l in memoriile sale, Vasto-bosco 1). Acest vasto-bosco, a servit ca loc de ascunzătoare lui Șerban Cantacuzino in anul 1678, și care a dat naștere legendei Cotrocenilor, cel mai însemnat eveniment ce a avut loc in această parte, și pe care 'l inregistrează istoria. Alte părți după câte cunoștem nu s'aŭ mai petrecut aici și de aceea, de câte ori am vorbit despre Cotroceni, am înțeles numai pe cei din deal, pe cei istorici propriu-điși cum am đis mai sus; In documentele Măreii Cotrocenilor foarte numeróse de alt-mintrelea, nu se amintesc despre Cotroceni din vale de cât accidental: «Pădurea Cotrocenilor», «lunca Cotrocenilor» morile C-cenilor 3) și incolo absolut nimic.

1) Viaggio 5—7.

2) Condica Brâncovenească (1692—1713) fila 579-581.

3) Ibidem loc cit.

Causele care au contribuit ca această parte să nu fie locuită, sunt următoarele:

1) Pădurea cea mare de care am vorbit și care acoperea cea mai mare parte din Cotroceni.

2) Din cauza armatelor de invaziune care de obicei staționau pe platoul Cotrocenilor ¹⁾

și cari făceau locuitorilor tot felul de mizerii.

3) Dâmbovița, nefiind canalisată pe atunci, cum este astăzi, inunda aproape periodic, mahalale întregi mai cu seamă pe cele din stânga ei ²⁾, așa că valurile furioase, nu erau stăvilate de cât de Colina Cotrocenilor ³⁾. Aceste inundațiuni prin depozitele sale miasmatiche făceau ca locul să fie nesănos

4) Depărtarea de București de o oră ⁴⁾, lipsa de căi de comunicațiuni lesnicioase, nomolul din timpul iernei, praful din timpul verii, nesiguranța vieții locuitorilor, și prețurile locurilor ne mai puțin de ieftine pe acele vremuri în București, au contribuit ca să nu fie populată de cit de țigani, cari se ocupau cu facerea cărămizei, de ori-ce localitate se preta admirabil la firea ocupațiunii lor.

Acești țigani, primeau ei vizitele nepoftiților și pericolilor mosafiri: Turci, Tătari, unguri, ruși, nemți ba câte o dată și moldoveni? își luau dăncușii în cărcă și tiparele de cărămizi pe muni, și sbura *ciorole* ca niște paseri călătore pe locuri unde se credeu în siguranță.

Cu timpul însă țigani s'au deprins și cu turcii și cu tătarii, căci la urma urmelor, cam ce ar fi putut lua de la ei? tipare de cărămizi? Dar atât turcilor cit și tătariilor ca și unguirilor, nemților și rușilor nu le trebuiau asemenea mofturi! Țigani s'au putut ocupa aici liniștiți, și ca probă, este că s'au înmulțit, cercul lor de activitate s'au lărgit întindându-se peste Cotroceni din Vale, peste Grozăvești cum și peste Lupești, în cit cu timpul aceste localități și au pierdut numirele lor istorice, și au luat una generică-provenită din firea ocupațiunii locuitorilor ei, de — «Cărămidară», numire devenită definitivă, încă înainte de anul 1744 Noembrie ⁵⁾.

1) Vezi Platoul Cotrocenilor.

2) Condica de Anaforele No. 4 din anii 1814 și 15 pag. 8 și 9.

3) Ionescu Gion, Istoria Bucureștilor pag.

4) Sestini loc cit.

5) Vezi satul Lupești și via Brâncoveanului.

Pe la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul celui al XIX-lea, s'au mai așezat la Cotroceni câți-ca bulgari cari se ocupaū cu cultura ȧardavaturilor, intre cari putem cita pe Nedea actualmente mort, cãruia mergãndu-ı bine afacerile, cumpãrã sub forma de embatic, mai multe locurı de la egumenı mñnãstirei Cotroceni. Aici el își cãsãtorește copii, își mãrita fetele, ıi strãnge pe toți pe lângã dãnsul, formãnd ast-fel o zadruqa izolatã sau un sãtișor. Feciorı 1) și un ginere a lui Nedea — Moș Vasile Pãun — din strada Carol Davila, bãtrãni și ei astã-đi, mı-au spus cã pe la anul 1850—1852 afarã de familia Nedea nu mai erau acolo de cãt 3—4 case. Acãstã știre ne-o confirmã și Baronul Artur Boroczin ın planul Bucureștilor ridicat intre anıi 1848—1852 2) Trebuie sã amintim aici, cã intre cei 3—4 locuitorı, se afla și cunoscutul Dobre Nicolaı, despre care ne vom ocupa mai daparte, numit pe atunci Campeanu și a cãruı casã sã mai vede și astã-đi ın strada Foca. Egumenı de la Cotroceni ca și cei de pe la alte Mñnãstiri ınchinãte și neıncinãte, au ınceput de timpuriu sã ınstrãineze și sã vãnzã case bucãți, fașii de moșii ba chiar moșii ıntregi 3) cum și pãrțile de prin ımprejurimile Bucureștilor, cari erau tãte Mñnãsturesci: a Cotrocenilor, Radului Vodã, Mihaı Vodã, Sf. Ion mare, Sãrindar Sf. Ecaterina, Vãcãresci, ale Mitropoliei etc. Pe toate aceste locurı s'au plantat vii și liveđi, iar mai pe urmã s'au populat dãnd nascere la atitea mahalale, cari ın majoritate purtaū numele Mñnãstirei la care plãteau embaticul.

De la 1860 ıncãce numãrul locuitorilor la Cotroceni ıncepe a se mãri ast-fel cã pe la 1876. gãsım peste 150 de proprietari embaticari 4) Dupã ce Dãmbovița a fost canalisatã numãrul locuitorilor aproape s'a ındoit.

Strãđile Cotrocenilor

Dacã ne uitãm pe harta No. 1 a Cotrocenilor, putem sã ne dãm perfect sãma de progresele fãcute ın ultimele decenii. ın anul 1791, cãnd statul major austriac a ridicat

1) Costachi și Gheorghe Nedea locuște ın strada Carol-Davila.

2) (Veđt har'a No. 2).

3) Archivele statului Mñnãstirei Radu-Bodã pachet 12 doc. 16.

4) Academia Remãnã Mñnãstirea 1062 p. 101—119.

5) Veđt carta embaticarilor Mñnãstirei Cotroceni, la biuroul doc din Ministerul Domeniilor.

planul Bucurescilor¹⁾ nu erau la Cotroceni din vale de cât Cărămidării, «Zigel Schaleg, veđi No. 3 de pe hartă N. 1 ceea-ce confirmă și documentul nostru din 1744 Noembre 25. Drumurile pe atunci apucau direcțiunii cu totul altele, de cât cele de adî, pentru a merge in dél la Mönăstire (veđi numerile 12 și 13 pe plan).

Din «Podul de pămënt» adî calea Plevnei, apucă un drum la Podul Păliciu (cam in dreptul cazărmei Malmaison de azi) trecea peste Dâmboviță (No. 10) și de aici se bifurca: un drum (No. 12) apuca prin strada Erbăriei de astă-đi spre Cotroceni din dél și Grozăvesci. Cel-alt (No. 13) mergea cam pe unde este astă-đi proprietatea Preotului Ilie apuca pe lângă locul Cuconei Luxița Văcărăsca (de mai târđiū) pe unde este astă-đi Institutul de Anatomie, trecea peste strada de astă-đi Carol Davila, mergea pe drumul din grădina Dr. Davila adî proprietatea Perticari, și de aici apuca drept pe marginea riului Dömnei — pe din vale de mausoleul Principesei din curtea Palatului regal, dănd in șoseua Dragomirescilor (No. 8) ca de aci să se deslăca iar in 2: o ramură să apuce spre Palat și Mönăstire, iar alta spre Bucuresci pe șoseua Dragomiresci. Din drumul (No. 13) care merge la Cotroceni din deal, să vede un alt drumuleț (No. 13) ce duce la Grădina Marelui Ban Grigorie Greceanu (No. 1).

Nu mai rămâne nici o indoială că trebuie să mai fi existat încă un al treilea drum, cari trebuia să ducă la morile Mönăstirei Cotroceni, ce erau injugate cu cele ale Mönăstirei sf. Sava (No. 11); dar, se vede că inginerul neamț nu ȳ a dat destulă importanță lăsându-l ne insemnat pe planul său.

Acéstă stare de lucruri duréză până in anul 1850—51.

Calea Cotroceni

Barbu Dimitre Știrbey Vodă, care a locuit in timpul ve-rei la Cotroceni, cât a domnit, ȳ a dat o infățișare nouă acestui sat, schimbând cu totul dispozițiunea drumurilor.

1) O copie a acestui plan se află in proprietatea d-lui Grigorie N. Mano singură copie care există astă-đi și după care am reprodus și noi schița de față. Tot aici trebuie spunem că „Legenda“ este făcută de autor după documente; pe plan nu se menționează de cât: Mönăstirea Cotroceni, bis. sf. Elefterie și curentul nemțesc „Zigel Schlag“ (Cărămidarii).

El dispune unirea soselei Bolintinu cu drumul ce venea de la Păliciu (ađi podul de la Cotroceni); actuala șosea a Cotrocenilor a fost deci făcută în anul 1851 de la móra Păliciu până în marginea colinei Cotrocenilor¹⁾,

În 1853 tăetura colinei este terminată și șoséua a fost făcută după modelul celor din București, cu șanțuri largi pe de lături pentru scurgerea apelor, cari în realitate nu erau de cât focare de infecțiune. Șoséua Cotroceni, a fost petruită din nou prin licitație la 1856, din dél și până la rontul Cazărmei Malmaison, cu prețul de 5950 lei²⁾.

După ce Cotroceni din vale a început să se populeze, ómeni, înainte de a se face actuala șosea, — mergeau la biserică, pe o potecă îngustă pe unde este astă-đi strada Foca, și se suiau la dél prin grădina Botanică.

Cu timpul, partea din dél a soselei fiind prea strămtă să ia măsurii pentru lărgirea ei, Ministerul de Răsboi în urma înțelegerii cu Ministerul Lucrărilor Publice dă ordin unui batalion de geniū în 1876, și ast-fel lărgesce șoséua, cu care ocaziune, se dă peste un cimitir colosal; fosta — acel cimitir milităresc orî al bisericeii? nu scim.

Modul cum era construită șoséua, cu șanțurile ei largi și pline de tot felul de necurățeni, era un pericol permanent, pentru viața locuitorilor; dacă mai adăogați noróele din timpul iernei și praful din timpul verei, vă puteți închipui ce notă discordantă era față de superba plantație de acolo.

În anul 1899 s'a pus capăt și acestei miserii; d-l Delavrancea fiind primar, schimbă șoséua într'un superb bulevard bineșor întreținut.

Șoséua Carol Davila. Încă înainte de anul 1832 era un drum care dădea în cel al Lupescilor după malul stâng al Dâmboviței. După ce George Bómhes, face «móra notagiilor»³⁾ acel drum, ia numele de strada Notagiilor. În anul 1862, Carol Davila este expropiat de egumenul Cotrocenilor după înalta intervențiune a Dómnei Elena, spre a se ceda locul noiei instituțiuni «Asilului Elena Dómna» ce urma să se înființeze pe locul lui; i se dă în vale — D-rului Davila ca drept despăgubire, — o porțiune de teren equivalentă cu locul expro-

1) Veđi harta No. 2.

2) Buletinul Oficial No. 45 din anul 1856 Iunie 8.

3) Veđi Cuartierul Rignault,

piat adică 5 hectare 7533 arii sau 11 pogone și 690/1296. D-rul Davila, stăruiesce să se transforme acel drum ce devenea nepracticabil în timpul iernei — într'o șosea, căreia i se dă numele de șoséua «Carol Davila» nume ce-l păstrează până astă-dî.

Strada Foca de și este bine populată, este însă în aceeași stare în care era acum un secol când făcēju țiganiî cărămidă pe lângă dânsa.

Șoséua Erbăriei, este făcută, a rămas însă ne pietruită.

În anul 1898/99 s'a făcut un fel de parc plantat cu salcâmi, și s'a dărâmat vechea casă a morilor Mönăstirei Cotroceni din fața proprietăței d-luî Climent Popescu, și s'a asanat terenul.

Splaiul Domniței Maria este în schimb foarte frumos de aceia a și început a se face clădiri frumoșe pe dânsul (veđi fotografia Cotrocenilor actuali).

Egumeniî de la Mönăstirea Cotroceni, în dorința lor de a vinde și instrăina locurile le-ar fi vëndut de mult — ca să populeze cât mai mult aceste părți mai cu sémă de la 1814 în cóce, și acesta o doriau nu în interesul țerei căci nici odată nu le-a trecut prin minte așa ceva, ci din cauză că nu prea erau siguri de egumenie; fiind străini de nēm, de limbă, de aspirațiunile nōstre naționale ar fi dorit să le vëndă pe prețuri de nimic — cum s'aũ vëndut în alte părți — numai să pōtă strânge bani, că dacă vor fi alungați să aibă cu ce să-și pōtă petrece restul bătrănețelor în linisce la muntele Athos ori în altă Mönăstire din Orient.

S'a întâmplat însă ca la Mönăstirea Cotroceni să vină un eguren — Meletie Căsciorénul, — încă de pe la 1844 și care a stat ca egumen la Cotroceni și la Mönăstirea Căscioarele din Vlașca până la secularizarea averilor Mönăstiresci. Acesta a dat tōte locurile de la Cotroceni din vale cu embatic ceia ce a fost un mare bine, de ore-ce s'aũ populat atâtea cartiere; pe cele-lalte moși le-a exploatat cum a vrut așa că devenise de mai multe ori milionar. Nu s'a ales însă nici praful de averea luî. De la 1865 în cóce cartierul ș'a luat avântul care-l are astă-dî. Cât de mult s'aũ schimbat lucru-

rile în ultimii 35 de ani. În vale: Facultatea de Medicină Grădina Palatului Regal, grădina Botanică și 5 strade acoperite cu clădiri frumoase. Pe deal: Căzărmi, stabilimente militare și industriale; pe istorica colină se ved: la dreapta Institutul Botanic, la stânga Asilul Elena Dómnă și Ateneul Elisabeta, iar între aceste două înalte institute de cultură se înalță din mijlocul unui superb buchet de arbori, întocmai ca un briliant între două smaragde, mândrul și falnicul castel regal, care predomină cu înălțimea peste întreaga Capitală și către care sunt îndreptate după Dumnezeu toate speranțele pe deplin îndreptățite ale României viitoare.

Asilul Elena Dómna, Secția Normală.

CAP. IX

Mănăstirea Cotroceni jăfuită de Turci și apoi de Ruși—1801

În primă-vara anului 1801, au venit în București două trupe de ascherli din care una se așază la Văcăresci, iar cealaltă la Cotroceni ¹⁾.

Beșleaga Ibraim Bosniacul — șeful trupei — se instalează în palat, iar trupa prin casele Mănăstirii ²⁾.

Visarion egumenul Mănăstirii Cotroceni însărcinase încă din 1799 pe Dionisie Eclesiarchul — autorul Chronografului cu acelaș nume — să transcrie documentele Mănăstirii în condici ceea ce a și făcut.

Însă dorind să se transcrie și documentele metocelor Văleni și Micșanii, n'a putut să mai lucreze aici din cauza Turcilor. Dionisie Eclesiarchul ne spune că «Visarion a suferit foarte mult din cauza Otomanilor mutându-se din loc în loc, căci vedându-și Mănăstirea sa coprinsă de ostași și prelungindu-se cu locuința lor mai doi ani și ne având unde-și pleca capul, mai vârtos treburile Mănăstirii ne putându-le chivernisi, găsind dór într'un ostrov loc în apă pe moșia Mănăstirii de la Ferăstrău acolo au făcut odăi de locuit, îndemnându-se de au înălțat și sf. biserică, împodobindu-o după cuviința Dumneșească, ca la acest loc în vreme de nevoie să pôtă și alți părinți egumeni ai Mănăstirii, cari după vremuri vor fi a-și avea scăparea și biserica lor ³⁾.

1) V. A. Urechia, Istoria Românilor XI p. 98.

2) Vezi Palatul Cotroceni.

3) Arhivele Statului condica Cotrocenilor (Metocul Văleni) nota de sub pagina 3 și v.

În timpul cât au stat Turcii în Mănăstire se înțelege că a trebuit să fie jăfuite așa, cum numai ei sciau să o facă. Harnicul ecleziarh nu ne a lăsat — din nefericire — o altă descriere mai amănunțită asupra sorții Cotrocenilor.

Nenorocirile să lîn lanț de această Mănăstire; de abea scapă de turci și vine cutremurul cel mare care o dărâmă «până în temelie» ne spune ecleș egumen ¹⁾. După ce în fine este restaurată definitiv, să începe Răsboiul Ruso-turc din 1806 și atunci Mănăstirea este ocupată și prădată în luna Octombrie, în mod barbar de ruși. Valoarea obiectelor furate de ei se ridică la suma de 26.330 lei; au luat o butcă de 850 lei, 3 cai de 550 lei, 40 de vaci mici de Teleorman, 2275 lei, 650 de oi, plus 3263 lei dați din ordinul Domnitorului pentru grajdurile cazacilor; apoi au mai luat plapome, ciarșafuri, furculițe, cuțițe de masă ²⁾ etc. etc. Să ne ocupăm puțin de Dionisie Ecleziarhul. El a fost cel mai învățat cleric de la începutul secolului trecut și cum pe atunci demnitățile ierarhice se cumpărau pe bani, și cum toți prelații erau greci, aceștia au înlăturat sistematic de la episcopat, pe români, de aceia el ca și meritosul Entrosin Poteca de mai târziu, ca și Naum Râmnicenul, n'a ajuns de cât până la rangul de ecleziarh. Apoi îl găsim ca Vechiul al Mănăstirii Bistrița în 1803 Iunie 9 ³⁾. El a stat cât va timp și la Mitropolia din București în nise case ce erau pe locul unde este astăzi clopotul cel mare ⁴⁾.

Ca om harnic, a citit, transcris și tradus din slavonesce un foarte mare număr de documente de pe la Episcopii și diferite Mănăstiri. Într'un document citim o notiță scrisă de mâna lui «și s'au tălmăcit după cel slavonesc de mine Dionisie Eclesiarhul ⁵⁾ 1795 Iunie 5». Confruntând autograful lui, cu scrierea din condicile Cotrocenilor mi-am putut forma convingerea că autorul cronograful este identic cu transcriitorul și traducătorul din slavonesce a documentelor Mănăstirea Cotrocenilor.

1) Vezi Dărâmarea și rezidirea Mănăstirii.

2) Academia Română M-ss (grecesc) No. 9 tradus de d-l Leonide Pîha (actualmente profesor în Macedonia).

3) Arhivele statului Mănăstirea Bistrița pachet 7 doc. 65.

4) Comunicat de d. C. Erbiceanu și d-lui 'I a spus'o I. P. S. Mitropolitul Moldovei, care l'a cunoscut pe Dionisie Eclesiarhul.

5) Arhive Mănăstirea Bistrița pachet 7 doc. 1.

Cutremurul cel mare și dărâmarea Mănăstirei Cotoceeni, Priviri generale.

1802—1812

Egumenii Greci pe care îi am întâlnit și de care ne am ocupat în cursul acestei istorisirii, au fost unii mai buni alții mai răi, după cum le era firea și împrejurările în care se aflau. Puțini însă au fost acei cari au corespuns chemărilor lor. Acesta provenea din următoarele cauze: a) În tot timpul cât Grecia a stat în ignoranță, Domnitorii și boierii români au ajutat Mănăstirile și școlile din Orient, iar egumenii Mănăstirilor românești închinatăe, trimiteau pe fie-care an bani cu pungile în Orient, care bani erau întrebuințați nu numai pentru buna stare a Mănăstirilor, ci și pentru întreținerea școlilor ¹⁾; și acesta a durat până pe la anul 1789; de la această dată, ideile revoluțiunii franceze cuprinsese pe toate popoarele subjugate și deci și pe greci. Grecii însă, neputându-și cultiva mintea și spiritul în imperiul turcesc și de orice țările române devenise asilul mușelilor elenice, găsiră aici terenul propriu pentru dezvoltarea sentimentului național grecesc; b) pentru că aici, erau neturburați de turci, și ii) găseau școli grecești cu profesori greci celebri subvenționați de stat ²⁾.

Tot din aceste timpuri egumenii greci, cari erau numiți de autoritățile spirituale din Orient unde Mănăstirile erau închinatăe ne mai având nici o stabilitate, odată ajunși egumeni, nu căutați de cât ori să servescă cauza grecească sau să se îmbogățescă; iar acei care reușeau să se mențină mai mult, nu reușeau de cât prin dări de bani, și de aci provine acea părăgenire și acea înglodare în datorii a Mănăstirilor românești, care au avut de consecință, alungarea lor de prin Mănăstirile închinatăe și secularizarea averilor Mănăstirești în profitul statului românesc, după cum vom vedea mai departe.

De la această dată și Mănăstirea Cotoceeni va fi ruinată și atât de mult afundată în datorii, în cât într'o singură zi se vor pune în vânzare de odată nu mai puțin de 18 prăvălii, după cum vom vedea în altă parte.

La 1802, Octombrie în 14, s'a întâmplat cutremurul cel

1) Vezi al meu studiu, *Influența Culturii Greccești* pag. 84, 49, 56, 67, 92.

2) *Idem op. cit.*

mare; pagubele produse de acest cutremur Bucurescilor, au fost ce e drept foarte mari. Atunci multe case s'au ruinat, Turnul Colței tot atunci s'a dărâmat; multe biserici s'au crăpat, iar Mănăstirea Cotroceni s'a prăbușit până în suprafața pământului, ne spune egumenul Visarion, în pisană scrisă în grecesce de acest egumen. Iată acea pisană, tradusă în românesce :

«În anul 1802, Octombrie în 14, ora 7, s'a întâmplat acel cutremur, care a distrus până la suprafața pământului această biserică și clopotnița și paraclisul și casele dinprejur și parte din hanul Șerban-Vodă și metocul de la Vălenii de Munte. Toate acestea și prăvăliile din Bucuresci cari au fost arse și hănișoarele, s'au reconstruit din temelie cu cheltuiala și îngrijirea cuviosului Archimandrit Visarion din Tesalia, orașul Triki (astă-zi Trikala) din comuna Veternicu, unde a fost și egumen. Iar acum sub domnia Prea Înaltului stăpân Ion Const. Alex. Ipsilanti Voevod și fiind arhierul mitropolitul Ungrovlachiei, Dosithei, 1806, Maiu 1».

Vom vedea însă că egumenul Visarion nu este de bunăcredință când ne spune că Mănăstirea Cotroceni «s'a dărâmat până la suprafața pământului», că avea un motiv mai mult de a se imprumuta cu sume colosale și cu procente ne mai auzit de mari, pentru a repara bisericile, hanurile, hănișoarele și casele, de stricăciunile cauzate de cutremurul cel mare.

De unde imprumuta egumenul haurii și cu asemenea procente?

El nu ne spune.

Vedem însă că la lichidarea datoriei, care are loc la 20 Iulie 1815, se prezintă «D-lui cinstitul chesaro-craesc aghent» împreună cu consulul rusesc cu conturi în sumă de 355.500 taleri, cu dobânda lor neplătită pe mai mulți ani. Eforii Mănăstirii Cotroceni prin anafora din 21 Martie 1816, spun domnitorului Caragea: «că ne-am chibzuit în tot felul pentru multa sumă de datorie în care a încăput Sf. Mănăstire Cotroceni din reaua economie și nedrebnică chivernisire a lui Visarion proin egumenul (fostul egumen).

Am găsit într'o condică grecăscă ¹⁾ budgetul lui Visarion egumenul, în care face o dare de sémă pe alocurea amănunțită, de întrebuințarea banilor Mönăstirei. Să ne încercăm a da câte-va cifre, după cum ni le comunică însuși Visarion, atât la venituri cât și la cheltueli.

Visarion a fost numit egumen al Mönăstirei Cotroceni în anul 1798, Octombre ²⁾. Scim că egumenii mönăstirilor inchinate, erau numiți din comunitățile religioase unde Mönăstirea era închinată; decî și pe Visarion îl numi ca egumen tot comunitatea muntelui Athos. O-dată cu dinsul însă mai vin și exarhiî—însărsinaî cu perceperea veniturilor—și anume: Grigorachi Grigorie, Sava Xeno-Folino și Dositheiu Cutlumsianos ³⁾. Aceștia au stat aici până la 1803 August, când au plecat lăsând pe Visarion să facă reparațiunile cauzate de cutremur.

Când au plecat exarhiî la Muntele Athos — pentru ca repede să se întorcă îndărăt în țară — s-a dat de către Visarion următoarele sume :

10.000	groși	„ai luat exarhiî și au plecat” ⁴ .
500	”	cheltueli pentru venit la Cotroceni.
300	”	” dus la Muntele Athos.
280	”	cumpărare de peșcheșuri (daruri) date lor.
250	”	” cadouri la oamenii lor.
11.330		

„Cheltueli făcute din pricina lor”

750	groși	Marelui Logofet avea pentru reînnoirea egumeniei mele (a lui Visarion)
375	”	La al II-lea Logofet Florescul (avate).
10.000	”	Pentru oile trimise peșcheș.
300	”	La oamenii ce se trimeteau atunci cu decretul domnesci
400	”	La un alt trimis de exarhiî pentru acea afacere.
120	”	La un alt trimis cu vestile (curier).
1250	”	La sprijinitorii mei peșcheșuri anuale.
60	”	Pentru 10 ocale cafeaua necesară cuhniei Mitropoliei și archiereului (Visarion) anual.
120	”	Pentru 20 ocale zahăr.
150	”	Pentru 10 pachete tabac anual.
120	”	Pentru 12 ocale iere (negre bine înțelese însă cam scumpe)

1) Academia Rom. Secț. M-ss. No. 1.

2) Academia Română. Mönăstirea Cotroceni M-s No. 9 pag. 20 și 21.

3) De la Mönăstirea Cottulumul din Muntele Atos, mönăstire începută de Radu-Vodă și terminată de Neagoe Vodă Basarab, cu toate frumusețile și podóbele, pe din launtru și pe din afară. (Magasin IV 256. Veđi și următoarele despre binefacerile făcute de diferiți Domnitóri la Mönăstirile din Muntele Atos.

1804, Octombrie 1¹⁾

Cheltueli pentru zidirea Mönăstirei	21.045,28
" " " caselor Mönăstirei	23.554,40
Dobânda	19.420.—
Total	64.010,18
Restul in numerar	1.090,28
	<u>65.101-06</u>
Datoria plus cheltuelile corespondenței	35.798,04
Restul in casă	712,36
Veniturile Manăstirei	28.590.—
	<u>65.101.—</u>

Anul 1805, Octombrie 1²⁾

Cheltuelile pentru zidirea Mönăstirei	46.767,38
" " " Caselor	23.405,30
" " Dobânda datoriei	21.976,26
	<u>92.150,23</u>
Restul in numerar	1.399,39
	<u>93.550,22</u>
Restul in numerar	1.090,22
Veniturile Mönăstirei	41.960
Datoria adăogată pentru coresp. cheltuelilor	50.500
	<u>93.550,22</u>

Anul 1806³⁾

		Restul in număr	1.399,39
La zidirea Mönăstirei	17.807,31	Veniturile Mönăstirei	28.446,16
Cheltuelile caselor	17.878,07	Datoria adăogată pentru răs-	
Dobânda datoriei totale	27.408,—	punderea cheltuelilor . .	34.500,—
	<u>63.093,38</u>		<u>64.346,15</u>
Restul in numerar	1.252,17		
	<u>64.346,15</u>		

Anul 1807⁴⁾

		Restul in număr	1.252,17
Cheltueli pentru case	29.589,—	Veniturile Mönăstirei	27.460,—
Dobânda datoriei totale	31.765,—	Pentru coresp. chelt.	32.500,—
	<u>61.354,—</u>		<u>61.212,17</u>
		Ca să iaū p. soldo	141,23
			<u>61.354,—</u>

- 1) Academia Română manuscrisul No. 9 pag. 29.
- 2) Academia Română manuscrisul No. 9 pag. 25.
- 3) Academia Română, manuscrisul No. 9, pagina 35.
- 4) Academia Română, manuscrisul No. 9, pagina 58.

Anul 1808 ¹⁾

La zidirea Mănăstirii	59.000,—		Veniturile	92.120,—
Dobânda	35.475,—	Datoria plus pentru cheltuieli		
Procentele din anul trecut	141,23			59.503,—
	<u>94.616,23</u>			<u>148.723,—</u>
Cheltuielile casei	25.592,—			
	<u>117.208,23</u>			
Restul în numărar	1.515,17			
	<u>118.724,—</u>			

Anul 1809 ²⁾

Cheltuieli pentru zidirea hanului Șerban-Vodă . . .	80.674,—	Restul în numărar	1.515,17
Dobânda veche	41.795,—	Veniturile	69.110,—
Cheltuielile casei	46.652,20	Datoria din trecut	98.500,—
	<u>169.121,20</u>		<u>169.125,17</u>
Restul în numărar	3,37		
	<u>169.125,17</u>		

La Hanul Șerban-Vodă	50.086,—	Restul în numărar	3,37
Dobânda	31.525,—	Veniturile Mănăstirii	53.570,—
Cheltuielile casei	38.556,—	Datoria adăugată pentru Hanul Șerban-Vodă	87.450,—
	<u>140.166,—</u>		<u>87.450,—</u>
	57,37		140.223,32
	<u>140.223,37</u>		

Încheiere

În timp de 7 ani și mai bine s'au terminat de zidit Mănăstirea, Metocele, casele prăvăliile și hanurile.

De la 1803—1810, să cheltuesc taleri :

Pentru biserică : 122.478,28

» case : 121,775,29

Pentru hanul Șerban-Vodă : 130.760,—

474.914,17

Dobânda banilor : 529.364,35

Total : 704.279,12

1) Academia Română, Ibidem, pagina 40.

2) Academia Română, Ibidem, pagina 44.

3) Academia Română, Ibidem, pagina 48.

De alt-fel, egumenul echilibrează budgetul ba mai face să mai rămână și în casă câte o mie două de taleri.

Constatăm că veniturile Mănăstirei se ridică în 1809 la suma de 69.110; am luat cea mai mare cifră din ultimii 7 ani. Ast-fel ne o dă cel puțin egumenul. Nu mult după acesta Visarion este înlocuit și datornicii încep să și cêră banii. Veliții boeri prin Anaforaua din 21 Maiu 1816, hotărâscă că Eforii rinduiți să cerceteze datoriile Mănăstirei, și găsesc că ele se urcau la suma de taleri 449.424 capete și dobândi 1) ceia ce va aduce ruina Mănăstirei.

1) Archivele Statului. Condica No. 5 a veliților boeri din 1814—16 caetul 11, pagina 36.

CAP. X

Descrierea Mănăstirei Cotrocenii, rezidită după cutremur de Eguemenul Visarion

Mănăstirea Cotrocenii, rezidită după cutremur, a suferit schimbări însemnate în forma sa de mai înainte; Mănăstirea primitivă era cu mult mai mare de cât este astăzi; cea veche avea 4 turnuri. Visarion lăsă numai două; păstrează însă dispozițiunea interioară, cea veche. Biserica este pictată în stil bizantin și în formă *frescă*; astfel după cum este ea executată, nu spune nimic nici minții nici inimei, afară de Pantocrator. Ctitorii bisericii sunt zugrăviți ca de obicei pe peretele care este în fața altarului de la intrare. Pe partea dreaptă sunt zugrăviți: Șerban-Vodă Cantacuzino cu Dămna Maria soția sa, ținând biserica în mână, forma ei cea veche, — și care este reprodusă și pe pila de iconă, despre care am vorbit (vezi pagina 57), iar între dinșii se află Beisdea Gheorghe cu Domnițele. Pe același perete și la dreapta familiei Cantacuzino, se află pictat Eguemenul Visarion, ținând biserica în mină, care are forma cea actuală. Lângă Eguemen este inscripțiunea următoare în grecesce și pe care noi o dăm în traducere: «Prea cuviosul archimandrit Visarion fost oare-când în lavra de la Scopella Traciei, este din satul Veternicu; am ridicat această Mănăstire din temelie și am scris condica Mănăstirei» (în cinci volume, folio).

Pe peretele din stânga se află Șerban Vodă Cantacuzino

singur, la stânga lui Constantin Vodă Brancoveanu iar lângă acesta Mihail Vodă Racoviță cu Constantina «fata lui».

Pictura este fantezistă; tus trei Domnitorii seamănă unii cu alții.

Pisaniile Mănăstirei

În biserica Cotroceni aflu 3 pisani: două vechi, de la Șerban Vodă Cantacuzino și una în grecesce scrisă la 1806 după terminarea bisericei.

Iniția pisanie se află pridvorul bisericei :

«Acastă sfintă și Dumneđeiască Mănăstire zidită iaste de în temelia ei până în săvârșit, intru proslăvirea și mulțumirea numelui prea sfinte și unei Dumneđeesci firii, Troiței și intru slava și lauda svintei de D-đeii Născătore Feciorei Mariei, a căruia și hramul Adormirei acesta este, de prea luminatul și slăvitul Domn Mo Șerban Voevod, adevăratul nepot reposatului (Radu) Șerban Basarab Voevod. Strămoșilor, moșilor, părinților și Măriei Sale vecinică și fericită pomenire dând; și lauda ne mōrtă marelui și bătrânului Lunea *prea bună faptă în nesăvârșit lăsa ul.* Începutus'au a se zidi la cursul anilor 7187 (1679) Maiu 26

Acest «mare și bătrân Lunea, căruia să cuvine lauda ne mōrtă» care apare în pisania principală pe ne așteptate, nu pōte să fie de cât vechiul fondator al schitului Cotroceni.

A II Pisanie din lăuntru bisericei, este tot așa de veche ca și cea ântăi însă cred că este transcrisă din nou după reparația bisericei din 1803—1806. Transcriitorul orî că a citit'o greșit s'au fost un necunoscător de faptele istoriei, de ori-ce numele proprii istorice sunt scrise fōrte rău, frase lungi și încâlcite, scrisōrea fōrte încurcată, cu câte două și trei caturî și din cauza lipsei de lumină în biserică și a unor părți sterse, am putut s'o descifrăm cu multă greutate dar pe cât posibil de consciincios, dinpreună cu d-l I. Băjan, funcționar la Archivele Statului; iată acea Pisanie:

«De (n) câte sunt în tōtă lumea, câte au luat de la Dumneđeii firea lor e nestrucată și nemōrtă și nicî cu a anului curgere rumpēnd, nicî cu o schimbare schimbādu se, de tōte de către ōmenî n'au trebuit scrisorî a pomeni din meșteșugul omenesc sunt făcute și sunt supuse curgerei anu-

lui acestora (sic) cuvântul istoriei vartosă intindere să face și Zăticnire mare să vede... cursul vremurilor și intru ore-care chip, ține și opresce ne oprit... să cadă in adâncime și prăpastia uitărei. Ci iată și tôte ȃilele de care citindu-se, inoesce-gândul acestora și ca cum ar fi de fa(ță) arată pre lucrătorul și pre aflătorul aceluî meșteșug incheiat, il ridică și vecinică po-menire îi aduce. Unde și prea luminatul și prea înălțatul Domnul și Eghemonul a tătă țara Românescă, 'Iō Sërban Voevod, ca-rele despre ta(t)ă din singura știitōre împărăție grecescă, din

Ana Dr. Davila.

cel măi dinainte Cantacuzino își trage rodul și despre mumă încă din domnesc nēm al Basarabescilor pogorându-se, ca o ramură și ca o odraslă tinără presădită moștunea (sic) a lui domnie a primit și amânduror părților ȃic, cari blagorodnii și a destoinicieî avënd, ca o pecetluire singură știutōre au gândit ca să ridice stălpul evsevieî sale și semne (de) măsură vrednică a iubitorilor de Dumneȃeștrămoșilor se arată, n'au ridicat paramide ¹⁾ (sic) că împerații egipteni spre măsurarea

1) In loc de Piramide.

adăogirei apeî Nirului ¹⁾ (sic) nici ca Rodii Colos ²⁾ (sic) spre arătarea bogăţii(or) nici Cali (sic) de mormânturile lui Kavsol ³⁾ (sic) nici Efesii capiştea Artemidei ⁴⁾ ci biserică intru carele (sic) marele Dumneđeşu să cinsteşte şi intru toţi să inchină şi se proslăvesce... cum Ńice Fericitul Pavel că: cei ce gândesc către cele de sus, s'alergă către acelaşi Dumneđeşu; biserică de cât a lui Solomon... cu cât mai pe d'asupra este lumea de cât umbra şi Duhul de cât scriptura şi adevărul, de cât inchipuirea. Acéstă dar biserică in locul Cotrocenilor dintru a sa cheltuială şi grijă şi multă osărdie, din temelie o aŃ ridicat şi până in săvirşire o aŃ adus şi nu numai biserica, ci şi altele din imprejurul bisericeî câte sunt zidite şi vrednice lucrări Dumneđeştilor Mōnăstirî, şi acéstă impodobindu-o cu multe şi de multe feluri de daruri şi mişcătore şi ne mişcătore precum se vede, Maicii Cuvēntului lui Dumneđeşu s'aŃ inchinat, care de multe ori şi din multe locuri şi de multe feluri de primejdii l'aŃ izbăvit. pentru care atâtea milî, mulţumescu Feciōrei Prea curatei... şi Fiului sēu Dōmnului nostru Iisus Christos... gata a primi rugile cât şi mulţumirele robilor săi... şi pre cei ajuŃşi in primejdie de frică şi de grijă, cu Iesnire Ńi răpescē, pentru care dar mulţamit'a despre nespusele bunătăţi, milosărdiele ce aŃ arătat... cu M. Sa, căci toţi cei cu credinţă şi cu căldură in ajutor o chiamă. Acéstă sf. biserică s'aŃ ridicat şi s'aŃ infrumuseţat pentru ca să se proslăvescă numele cel mare a lui Dumneđeşu... şi să se slăvescă şi să laude aicea Pururea Feciōra Născătore de Dumneđeşu in vecii vecilor, Măria Sa, încă, şi tot bătrānul prea blagorodnicul neamului său in veci buna pomenire lăsānd pentru multî... August 14 leat 7190 (1682).

Despre a III pisanie am vorbit cu ocasiunea cutremurului celui mare, rămāne acum să continuām mai departe cu starea tristă in care se află Mōnăstirea Cotroceni.

1) Apei Nilului.

2) Colosul de la Rodos.

3) In loc de Mausol.

4) E vorba de Templul Dianeî de la Efes, una din cele 7 minuni ale lumii căruia Ńi a dat foc Erostrat Nebunul, in nōptea născerei lui Alexandru cel mare, ca să Ńi rămānă numele neperitor.

CAP. XI

Mănăstirile închinatc sub domnia lui Vodă Caragea și în special Mănăstirea Cotroceni

1813—1818

Ión Vodă Caragea, fiind om descept din fire dar deprins la școla coruptă turcescă-fanariotă, după ce ia tóte măsurile — câte se puteau lua pe atunci contra cumei — care fusese adusă de ómenii suitei sale din Constantinopole, își aduce aminte că, căpătarea domniei țării romănesci, il costase multe sute de pungi de bani, și deci urma firesce să se despăgubescă de pe spinarea țerei. Euase Caragea mulți bani de la Mitropolitul Nectarie și de la Galaction pentru episcopia Râmnicului, dar acești bani nu erau de ajuns ca să 'l despăgubescă. Ca om priceput din fire și doritor de a face avere cu orî-ce preț, își indreptéză privirele-î lacome asupra mănăstirilor închinatc și de aci incolo aceste mănăstiri sunt pentru el un însemnat isvor de câștig. Pentru acest scop, cea dinteiú trebă care o face la începutul anului 1813 este să cheme pe toți egumenii pentru reînnoirea chrisóvelor de proprietăți, miluirii și privilegiilor; imparte M-rile în trei categorii pentru plata havaetului. Categoria întâia plătesce suma de 600 taleri havaetul logofetiei cei mari, 200 pentru al II logofet, 100 la muhurdar, 50 la scris și cheltuiala hârtiei. Plătesc pe jumătate Mănăstirile de clasa II, și de la cele de clasa III —dise sărace,— se va lua câte 24 de taleri. Mănăstirea Cotroceni făcea parte printre cele de categoria I.

Egumenii protestéză, dar Caragea merge mai departe. Sub pretext de control — însă în realitate spre a 'și crea ve-

niturii — Domnitorul rânduesce o comisiune de luarea socotelilor tuturor Mănăstirilor inchinate.

In această comisiune numesce pe biv Vel Vistier Ion Moscu, pe biv vel Clucer Ștefan Belu, și pe biv vel Clucer C. Predescu la 6 Octombrie 1813.

Acastă comisiune trebuie să lucreze in unire cu episcopii sf. Mormânt «și cu unii dintre cei mai cinstiți egumeni aghio-tași adunându-vă la un loc — dice pitacul domnesc adresat comisiunii — să teorisiți socotelele tuturilor Mănăstirelor de aici din țară ce sunt inchinate la sf Mormânt. Pitacul este dat la 6 Decembrie 1813, însă comisiunea nu face nimic până la 5 Aprilie 1814 când Domnitorul la această dată dă o strașnică poruncă tot in această privință «ca fără de altă zăbavă să puneți negreșit in lucrare porunca Domniei Mele, cu urmare intocmai... și să ne arătați in scris.

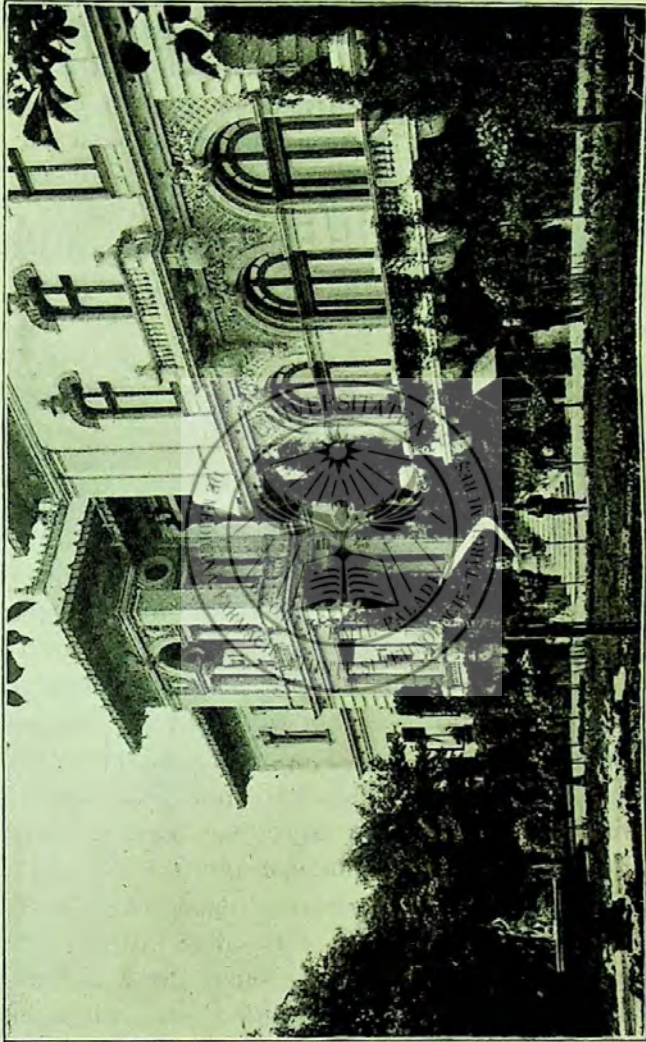
Comisiunea de anchetă era chemată să constrângă de aproape pre egumenii Mănăstirelor inchinate să *î jumulescă cât mai bine* — dice D-l V. A. Urechia.

Ca să răușescă încă și mai bine, trece alături cu episcopii «sf. Locuri», și începe a numi egumeni cu de la sine putere, după o prealabilă înțelegere cu Mitropolitul Nectarie, care și acesta la rândul lui avea de scos banii care îi dăduse lui Caragea pentru căpătarea tronului mitropolitan. Înțelegerea între domnitor și mitropolit era ca să numescă pe egumeni pe un *period de 10 ani*, cu condiție că dacă vor administra bine Mănăstirele, vor fi numiți pe un alt period. Vedem deci că era o arendare deghisată a Mănăstirelor celor care dădea mai mult Domnitorului, Mitropolitului, marelui Logofet și Episcopilor țerei¹⁾.

De aci înainte, Caragea va da o serie de hrisóve și pitace cu privire la mănăstirele inchinate și in special la Mănăstirea Cotroceni.

Vodă Caragea se adresază marelui Divan al țerei prin pitacul din 8 Ianuarie 1815, că «din césul ce Ne am suit la acest Nouă incredințat domnesc scaun al Ungro-Vlahiei, a pururea privighind pentru obstescele folosuri și ingrijind pentru imbunătățirea celor obstesci, și in partea locului ale domnescei Nostre țării, de o potrivă am ingrijit și pentru Mănăs-

1) V. A. Urechia, Istoria Românilor, t. X p. A. p. 14—21.

Noul Palat Regal, fațada despre grădina

tirele cele inchinate care dintr'a egumenilor celor după vremi fără de socotelă i lacomă epistasia, au ajuns la putere și sub sarcină de forțe grele datorii și cu din adinsul silindu-ne domnesce și părintesce! ca și cele până acum catahrisisuri ale egumenilor (carî priviau numai la a lor in parte folos) să se precurme și să se iconomisescă și banii ce sunt datore aceste Monăstiri pe la unii alții dintre supușii Noștri (întru care sunt și văduve i copii sărmani și pentru care toți aceștia să cuvine să avem purtare de grijă și să nu-i trecem cu vederea de a li se face nedreptate, de către cei ce nu li se cuvin a fi egumeni); de aceia dar, nu numai că aceste sf. locașuri să se ocârmuiască de acum înainte cu bună orânduială, ci și creditorii să dobândescă o orânduială a izbăririi lor de câți bani au a lua, precum asemenea și atâtea săraci i văduve (care pentru mai multă siguranță i au incredințat la Mönăstirea lor de bunii) să se iconomisescă cu puternicioasă mângăere și mulțumire la dreptățile lor!»

și după ce recomandă Divanului ca să găsească mijlocele cele mai potrivite pentru ocârmuirea Monăstirelor inchinate și prin numirea de egumen pioși înțelepți cu sciință de carte «și chezașie datore pentru orice *sfeterismos* s'ar întâmpla din partea sa i pentru creșterea veniturilor și pentru îmbunătățirea acareturilor Monăstirei, iar și noue primite fiindu Ne am dat domnesca noastră întărire și am orânduit pe cuviosul Arhimandrit Dionisie Plumbuțeanu epitrop și ocârmuitor al acestei Monăstiri (Cotroceni) urmând întocmai orânduielelor ce se cuprind in anafora..... și tot odată am scris și către părinții celor de jos Monăstiri ale Sfetagorei pentru tôte câte au râvnă ferbinte s'au întocmit spre folesul Monăstirei de aici și a celor de jos (adică de la Sf. Munte, Ierusalim muntele Sinaia din Arabia etc.) odihnă și mulțumire, care, după a datoriei izbăvire in vreme, vor năldăjdi și ajutor cu 'ndestulare, ca și cuvioșii părinți judecând fără de patimă, buna orânduială ce s'a făcut pentru acésta și cu obstescile cărți ale tuturor monăstirelor întocmitore și adeveritore după obiceiū întărind prin sfat de obște și printr'o glăsuire, epistasia cuviosului arhimandrit Dionisie Plumbuțeanu la Monăstirea Cotroceni, ca, avându-și cuviniocioasa incredințare să pôtă săvârși cea către

monastire datoră să și să-și arate râvna în fapt, ca unul ce este madular al mănăstirelor celor de jos.

Dar cuvioșii ot Sfeta Gora, ne privind la această cu luare a-minte, ci nume al lor folos vânându-l fără de a le păsa cit de puțin, de atâtă văduve și sârmani ce se prăpădesc, pierdându-și ale lor, din pricina mănăstirelor (care s'au zidit spre mângăerea omenirei iar nu spre împlinirea și năpăstuirea ei) au trimis răspuns fără de nici o socoteală și în loc de a sistisi (aprobe) pe Ahimandritul Plumbuțeanu la epistasia Mănăstirei, se silesc fără de nici un temei de dreptate, ca să rămăe egumen Ignătie, ci s'au fost orânduit de ei mai înainte după ce s'au vădit netrebuincios, ca unul ce nici științe de egumenie nu are, nici chezășie, nici idei de obiceiurile pământului, nici destoinicie spre a netezi multe și forte aspre învățuri a multor feluri de pricină a acestei mănăstiri; drept aceea, iată orinduim această pricină la obștesca epiteorisie Prea osfinției tale (Mitropolit) și a sfinției-văstre Episcopi (boeri veliți) ca, adunându-vă împreună, să luați seama chititoriceștilor orândueli și domnescului chrisov ce este întocmit pentru mănăstirile cele închinăte, să citiți apoi și anaforaua orânduilor eforii domnesca noastră înțarire, cât și răspunzătorele cărți ale părinților celor de jos mănăstirei și împreunchibzuind adevărul și folosul și gășind cele mai alese mijloace ce vor privi spre a Mănăstirei îmbunătățire și ușurarea ce de mare sumă datorii, să ne arătați prin obștesca anafora, s'au într'o unire cu toții, dându-vă păreri că sunt destoinice spre a Mănăstirei bună ocărmuire câte până acum s'au întocmit, asemenea să ne arătați ¹⁾.

Vedem deci că Caragea se interesază de sôrta mănăstirilor închinăte și în special de Mănăstirea Cotroceni. Acest interes se explică întâiu prin faptul că Mănăstirea Cotroceni era una din cele mai bogate din țară și foarte reu administrată de egumenii greci, cari o aduseseră într'o stare deplorabilă iar pe de alta că la Cotroceni, era vechea reședință de vară domnescă, mai ales după arderea Curței domnesci în luna Decembre 1812, atrage în mod deosebit atențiunea Domnitorului. El rânduesce la această Mănăstire o eforie compusă din Beyzadea Iorgu Caragea fiul său, și din boerii

1. V. A. Urechia Istoria Romanilor tom. X partea s pag. 19—27.

biv Vel Ban Gr. Băncoveanr și Vel Logofăt de Țera de sus Grigorie Bălianu. Fiind-că acești boeri nu pot să se adune regulat la hanul Șerban Vodă, unde sunt biurourile Eforiei, Domnitorul, dă acesteia un director pre biv vel Clucerul C. Predescu cari să stea in permanență spre a se ocupa de afacerile Mănăstirei.

Tôte comunitățile din Orient unde Mănăstirele romănesci erau inchinate, aveaŭ o epitropie cu sediul in Constantinopole, care avea menirea de a supraveghea de aprôpe mer-sul politiceii turco-române, de a numi egumeni și a trimite delegați pentru incasarea veniturilor.

Vodă-Caragea, ia dreptul acestor epitropii, de a numi pe egumeni la Mănăstirele inchinate, numindu-i el direct, iar a Mănăstirea Cotroceni rânduiesce o Eforie despre care am vobit.—Epitropia «Locurilor Sfintii» protestează dar Caragia, urmăria cu totul alt ceva de cât sus numita Epitropie.

Eforia acésta și avea sediul in Marele han «Șerban-Vodă»; ea trebuia să îngrijescă de datoriele Mănăstirei Cotroceni și in acest sens, Eforia adresedă Domnitorului o anatora in care se exprimă: *«Fiind-că Sf. Mănăstire Cotroceni se află in adevăr sub o mare sarcină avënd o datorie foarte grea și imposibilă de regulat de peste 500.000 lei, și de tot felul de incurcături și sarcini, de o lungă durată fiind despoiată de veniturile ei, cari sunt tôte captate in genere așa că sârmanii părinti din acea Mănăstire lipsiți de tot necesarul, se vęd siliți a trăi din imprumuturi de unde resultă necesarmente tot felul de lipsuri și nedumeriri in privința măsurilor de luat, până chiar și voința și neputința de a indeplini cu inimă tôte cele ce urmez de obicei și cele-lalte Sfinte Mănăstiri»*; și mai departe se rögă Eforii către Domnitor de a erta Mănăstirea de dare de 1000 lei impusă pentru spitale¹⁾.

Cum insă Eforii făceau parte din Divan și mai aveaŭ și alte însărcinări, mijlocesc ca Vodă-Caragea să numescă ca epitrop egumen al Mănăstirei pe Archimandritul Dionisie Plumbuțeanu. Tot odată numesc pe Vel Clucer Constantin Predescu cu însărcinarea pe de o parte ca să aibă direcțiunea Cancelariei tot cu sediul in hanul Șerban-Vodă, iar pe

1) V. A. Urechiă, Istoria Românilor ton X partea A. 241.

de altă, prin pitacul domnesc din 16 Septembrie anul 1814 să ia socotelile proinegumenilor și epistașilor M-rei, iar mai departe adaogă : «Fiind-că prin domnésca noastră hotărîre, am orânduit epitrop al Mönăstirei Cotroceni pe Cuviosul Archimandrit Dionisie Plumbuteanu care, ca unul ce are a intra la otcărmuirea Mönăstirei și urmază ca să aibă sciință in ce stare o primesce, ce sineturi și ce zestre are Mönăstirea, ca intocmai precum le primesc așa să fie dator a le păstra ; de trebuință este dar că atât preoții și exarchii Mönăstirei, cât și cei-lalți dinaintea lor epitropi ce au stătut la Mönăstire de la moartea proinegnmenului Visarion și până s'a lipsit, să-și paradosescă toți socotelile de venit și cheltuieli spre a se lămuri tôte socotelile dintre ei ; de aceia poruncim dumitale că adunând față la un loc atât pe proinegumen și pe exarch, cât și pe epistași ai după vremi, unde fiind împreună și mai sus numitul orânduit epitrop... să le facă cunoscut că toți aceștia să paradosescă cerute socotelile, și lucrurile și sineturile Mönăstirei pe care să'i și indatoreși Dumnéta, de a-și paradosi socotela curată fără de altă prelungire, care socotela teorîsându-se de dumné-ta cu deamă-nuntul și să facă și catagrafi pentru tôte după orânduială și tôte acestea săvêrșindu-se prin catastih in scris cuprinďator, atât de venit i cheltuială, cât și de zestre, i sineturile Mönăstirei, să se facă douë asemenea catastihe din care unul iscălindu-se de numitui epitrop, să se dea a sta in păstrare la Sfinta Mönăstire, iar cel-alt iscălindu-se atât de poinegumen¹) iexarh cât și de dumné-ta să se dea in mână epitropului²) 1814 Septembrie 16.

Vodă-Caragea nê se mulțumesc cu aceste numiri ci mai numesc încă prin osebit pitac pe egumenii Mönăstirelor : Radului-Vodă, Mihaï-Vodă și al Mönăstirei Spirea, ca împreună cu Vel Clucer Predescu și Dionisie Plumbuteanu—noul egumen—al Cotrocenilor, cât și proinegumenul «să facă cercetare cu deamă-nuntul pentru tôte condeele cheltuelei să se scadă din suma cheltuelilor, iar câte se vor găsi bine cheltuite, să rămăe bune ; așîșderea să teorisitî și tôte veniturile câte vor fi primit cei după vremi epistași, din care venituri scoțend numai cele bune și drepte cheltueli și să arată D-mele

1) Kir Ignatie

2) V. A. Urechîă. Istoria Romănilor ton X partea A pag. 217—248.

prin anafora ast-fel vă poruncesce Domnitorul 1814 Octombrie 5¹⁾. Trec însă, aprópe patru luni, fără ca comisiunea însărcinată cu «teorisirea» cheltuelilor Mönăstirei să facă ceva; porunca domnăscă este vedit ne socotită, ca să nu ăic călcată in picioare de egumeni: Eforul Grigorie Brăncovénul, îngrijat de afacerile Mönăstirei, care ajunseseră într'o desăvârșită ruina, adresază la 2 Februarie anul 1815 o anaforă către Domnitor. «Fiind-că după luminatul pitac al Măriei Tale, care s'au dat către rinduiții teorites ai socotelelor Mönăstirei Cotrocenilor, adică d-lui Clucerul Predescu i Archim Teodosie Raduliotul, Archimandritul Mihailotul și egumenul Spirioicul, ca să cerceteze cu deamănuntul de față și cu epitropul de acum Archimandritul Dionisie Plumbuițeanu, atât dreptele venituri ale Mönăstirei, cât și cheltuelile câte s'au făcut in trebuința Mönăstirei și datoriile Mönăstirei cu care este însărcinată, până acum nici o urmare nu s'au făcut pe deplin de către orânduiții teorites, și fiind-că această cercetare este trebuință a se face spre a se lămurii odată socotelele Mönăstiresci, între proinegumenul Ignatie și cei mai dinainte epistatii de la mórtea răposatului Visarion, ca să se vadă și veniturile care sunt și datoriile ce sunt să le plătescă și ca să nu se mai prelungească vremea, nu lipsim după datorie a ruga pe Înălțimea Ta, ca de isnova să dea luminată poruncă tot către acești orânduiți teorites, a pune in lucrare acea cercetare până este și proinegumenul aici de față, așternând o socotelă dréptă și lămurită.... ca să se dea hotărârea dreptăței, să scie și năstavnicul cel de acum al M-rei cum să urmeze intru otcărnuirea lucrurilor și treburilor M-rei, a le pune in bună rânduială la care pricină să se orânduiască și Zapciul al Divanului, ca să facă cuviinciosul mumbașirlic (1815 Februarie 2).²⁾

Vodă Caragea, la primirea acesteia anaforale vedindu-și porunca nesocotită, porunceste in aceeași ăi in care primise anaforaua Eforului (adică la 22 Ferb. anul 1815) ceaușului de aprođi săi aducă imediat «și fără de altă zăbavă să pue in lucrare și săvîrșire porunca Domniei mel... și să ne arate prin anafora»³⁾. Vom vedea mai departe cum egu-

1) V. A. Urechiiă Istoria Românilor t. X. partea A. pag. 249—250.

2) V. A. Urechiiă, Istoria Românilor X partea A pag. 257.

3) V. A. Urechiiă Ist. Rom. X partea A pag. 257.

menii sus citați, trebuie să spunem de pe acum că nici chiar ceaușul de Aproși cu tot «mumbașirlicul» care li'l face, ei nu se vor singhisi. ci își vor vedea de trebile lor; vor avea însă grija, de a imblinzi — prin bani — drépta mânie a lui Caragea, care, — fie dis între noi, — cam acest fel de vènat cânta și Domnitorul.

Vodă Caragea, vedènd că egumenii nu mai răspund, sezi-zéză pe Marele Divan să ia socotelile M-rei Cotroceni. După ce Marele Divan arată prin anafora că a citit tóte hrisóvele M-rei cu privire la daniile făcute de Șerban Vodă Cantacuzino, opinéză că Dionisie Plumbuiénu să fie definitiv întărit în «epistasia Mönastirei Cotroceni» adaugă mai departe «următorii fiind luminați porunci ne-am adunat cu toții la un loc... și intrind în cercetare pentru starea Mönastirei Cotroceni ne arătară D-lor boerii Efori, că Visarion ce aú egumenit înaintea lui Ignatie aú supus'o la gréa datorie, ca la taleri 500.000 afară de alte zapise mincinoase ce au dat loc unui altii, fără a lua vr'un ban, cum și din acareturile Mönastirei aú instreinat prin vèndare și schimburi nedrepte și păgubitoare Mönastirei în potriva voinței ctitorului; asfiderea și pentru acest Ignatie, ne arătară că, după datoria D-lor, avènd neadormită privilegiere de otcărnuirea Mönastirei, în ce chip să se urmeze, și vedènd că numitul Ignatie nu are nici un fel de pracsis la ale egumeniei și este nevrednic și fără de iscusința la otcărnuirea trebilor Mönastirei, cum și cheltueli face fără de măsură, cu simbrii grele și alte cheltueli nepotrivite cu starea de acum a Mönastirei, în cit în curgere de 3 luni ce aú egumenit Mönastirea, aú arătat cheltuală făcută de taleri 12.000. Acéstă dar rea economie a numitului Ignatie și nevrednicie vedènd'o D-lor, aú arătat M. T. prin anafora, că după prósta stare intru care este căduță acéstă Mönastire, pentru greutatea datoriei ce s'aú pricinuit din reaua economie și otcărnuirea acelor de mai înainte egumeni și epistați, acum face trebuința de un obraz osirduitor, practicos, fără interes la întregimea drepturilor Mönastiresci și la buna economie și îndreptare, a felurimilor de pricinii și judecări-i la întocmirea cheltuelilor celor neapărate spre hrana ómenilor Mönastirei și spre paza bisericescilor slujbe și descoperirii viclenelor zapise, și a hrăpirei lucrurilor Mönastirei și ale proiegumenului Visarion până acum și la ori-ce alt va fi trebuința, spre

cea desăvirșită scăpare a Mönastirei de sub jugul datoriei și odihna creditorilor ce ș'au incredințat banii lor la această Mönastire și spre a lipsi și cele fără trebuință simbrui, ca să se pótă face ușurarea datoriei... n'au găsit alt obraz, fără numai din cercare cunoscënd pe Archmi Dionisie Plumbuițenu, cinstit iromanah și plăcut econom, carele aũ stătit și mai 'nainte multă vreme dichiu la Cotroceni¹⁾, avënd in destul praxis si sciință curată de tóte dreptățile și interesurile Mönastirei și mărturisit fiind de toți de aici din politie, de om de ispravă cum și doritor și iubitor de bine dovedit din dregerile și adaogirile ce aũ făcut la Mönastirea Plumbuita, atit in lăuntru, cit și la acareturile și veniturile de afară, aũ găsit cu cale să se însărcineze numitul Archimandrit și fără de voia sa de către M. Ta, a fi la Mönastirea Cotroceni epítrop și obladiutor... ca să-și pótă Mönastirea veni in starea sea și să scape de greutatea datoriei, întremându-se acareturile séle, fiind necăutate și prăpădite și să facă o cuviinciosă orinduială spre a se urma numai cele trebuinciose cheltueli, oprind in slujba Mönastirei, numai pe cei de trebuință ómeni, ca prisosind venitul să fie spre ușurarea datoriei, să o și plătească tótă cu ravnă și osardie ca un mădular ce este și Cuvioșia sa al Mönastirei, slujind fără vre-o plată până va desface tótă datoria multumindu-se numai cu Mönastirea Plumbuita, a o avea ca să o aibă nestrămutat și nesupărat de către niminea, in vreme ce s'au arătat ca un ctitor și sprijinitor acelei Mönastiri, indatorindu-se și prin chizășie de neguțătorii cinstiți, și cu bună stare, pentru socotéla ce are a da pe tot anul (că de se va vedea la socotéla vre-un sferterismos, să fie răspunzători chezășii, și așa să se urmeze chezășia până se va plăti tótă datoria Mönastirei și in vreme cuviinciosă să aibă și Mönastirile de jos a se folosi cu cei drept analogion al embaticului, fără a rămânea Mönastirea Cotroceni lipsită de vre-un acaret, ci mai vartos să ajungă la întregime și adaogire și chibzuire a D-lor, ca dreptă și cu cale primită fiind M. Tale... însărcinând pe mai sus numitul Archimandrit cu epitropia acestei Mönastiri.

1) Comunitățile din Atos voiau să fie la Cotroceni un egumen grec și nu puteau suferi pe Dionisie Plumbuițeanu care era român; Divanul însă stăruiesce cu multă insistență pe lângă Domnitor, să rămână Egumen tot Dionisie și pentru aceste motive să repete anaforaua până când răspunsul comunităților Sfetagorite.

După aceia (cu Banul Brâncoveanu) am citit și scrisorile ce aș venit de la părinții Sfetagoriți de a mijloci către M. Ta, ca să rămăe în tréba egumeniei tot Ignatie, ce s'aș trimis de acolo (Muntele Athos) iar Archimandritul Dionisie Plum-buițenu să lipsescă din epistasio, pentru multe pricină și mai virtos, pentru căci aș stat dichiu al aceluï mort Visarion egumen ce aș supus Mönastirea la atita sumă de datorie și

Dr. Dimitrie Brândză.

aș făcut atăta incurcătură și păgubitoare schimburi și vëndări de acareturi. Decî chibzuindu-ne și noi și cu toții de obstei într'o glăsuire unită arătăm Mariei Tale, că părinții Sfetagoriți neîngrijind după ctitoricescu hriscrv a economisi Mönastirea cu egumeni vrednici, ca să se șie în bună stare, după voia și hotărîrea reposatului ctitor și din neîngrijirea lor și

rea economia egumenilor ce i-au avut, ajungând la stare ca această vrednică de jale, cuprinsă la o mare și grea sumă de datorie la cincă sute mii de lei, desghinând și din acareturile ei unele prin schimburi păgubitoare, altele prin instreinare de vândări, urmări cu totul impotriva voinței ctitorului, după tot cuvântul drept, nu putea să mai aibă vre-un amestec la Mönastire, nici după ce se va izbăvi de datorie, pentru că s'au arătat nedoritori și n'au pădit hotărârea ctitoricescului hrisov, în care hotărăsce, că de vor face impotriva legăturilor M. S. și le vor călca și le vor strica, să fie cu totul lipsiți și depărtați de această Mönastire și să se rinduiască alți vrednici de a iconomisi bine Mönastirea,... și ce altă călcare și stricare a legăturilor M. S. adică a lui Șerban V. Cantacuzino pôte să fie mai mare și mai rea, de cât jalnica de acum stare a Mönastirei, în care au ajuns din nebagarea lor de seamă și neingrijire? și nu putem suferi aa, mai lăsa Mönastirea în mâinele lor, să privim cu lacrimi prăpădenia cea de tot a ei la care aprópe este să ajungă și să vedem înstrăinarea acareturilor strămosilor noștri, care cu multă sirguintă și osârdie câstigându-le le-au închinat Mönastirei pentru vecinica lor pomenire, ci ducem și hotărîm noi, că cu bună orinduială sunt întocmirile, ce s'au făcut pentru această Mönastire de către dumné-lor boeri efori, cari s'au întărit de către M. T. spre a se otcârmui de către orânduitul Arhimandrit D. Plumbuțeanu, ce ne este și nouă sciut de om cinstit, vrednic și bun econom, după cum il arată boerii efori, carele nici a 'ost dichiu precum dic părintii Șfetagoreni, în vremea lui Visarion, ci mai 'nainte în egumenia lui Ignatie și a lui David, pe cind era Mönastirea în bună stare, și găsim cu cale să rămăe luminatul Archim ne strămutat din epistasia Mönastirei Cotroceni, cu mijlocul ce se cuprinde în anaforaua dumné-lor boerilor efori, pină la sfârșitul vieței séle având, Mönastirea Plumbuței în stăpânirea sa spre ajutorul cheltuelelor sale. când atunci după petrecanie sf. sale iarăși cu alegerea dumné-lor boerilor Divanului și a ctitorilor eforilor..... iar Ignatie și exarhul ce au venit de jos (m. Atos) ca nesce netrebuincioși ce sunt, supărând fără de cale luminat auđul Măriei Tale, din poruncă, să se ducă inapoı la Sfetagora și să se astâmpere și ei și Șfetagoriții de a nu mai face acest fel de supărări, căci de vor mai obrăs-

nici, apoi atunci cu hotărâre să scie, că se desghină Mönăstirea cu totul și rămâne cu totul desăvârșit slobodă a țerei, care acastă a noastră unită hotărâre și plecată cerere, ne rugăm să fie primită și întărită și de către Înălțimea Ta 1815 Ianuarie 23.

Nectarie al Ungro-Vlahiei, Iosif Argeș, Constantie Buzău, Constantin Eilipescu Vistier, Grigore Brâncoveanu biv vel Ban, Barbu Văcărescu vel vornic, Constantin Balaceanu vel Vornic, Mihalachi Manu vel Vornic, Gheorghe Filipescu vel Logofăt, Scarlat Gradisteanu Vel Logofăt, Fotache Știrbeiu Vel Logofăt, Nestor Craioveanu-Clucer¹⁾

După cum vedurăm anaforaua Divanului este categoric în contra egumenilor greci; Divanul privesce cu «lacrimile în ochi» modul «cum se dărăpăneză avutul străbunilor lor, câștigat cu atâta străduință și închinat bisericeii cu atita osârdie». Să vede clar, cum colcotea mania și legitima indignare în sufletele boerilor divanului «căci de (se) vor mai obrăsnici (sfetagoriții) apoi atunci cu hotărâre să scie că se desghină Mönăstirea cu totul și rămâne cu totul desăvârșit slobodă țerei etc.

Ce răspunde însă Vodă Ciaragea la acastă chilometrică dar foarte patriotică Anafora a Divanului? de o cam dată întârzie cu răspunsul contrar obiceiului său și scia foarte bine pentru ce, dar și noi scim pentru ce.

În fine după dece zile, dă pitacul cu data din 2 Februarie 1815, prin care constata prôsta stare în care se afla M-rcă Cotroceni din cauza egumenului Visarion, cum și a egumenilor ca Ignatie, ales de către parinții «de Jos» care este fără praxis în ale gumeniei ne cercat de bun otcarmuitor și împotrivă dovedit de rău econom în puțina diastimă ce au avut otcărnuirea Mönăstirei etc. că Mönăstirea este într'o desăvârșită derapănare — după cum i se arăta prin anafora — că egumenu au cheltuit bani pe care ómenii și-i depusese aci ca la o casă sigură de economie și în fine aprobă pe Dionisie Plumbuețeanu ca egumen al Mönăstirei Cotroceni, anul 1815 Februarie 2. Din acest pitac pe care l'am dat în resumat nu transpiră acel patriotism, acea legitimă indignare de care am vedut că era cuprins Divanul, ci trece peste «obrăsnicia» pă-

1) V. A. Urechia, Istoria Românilor X partea A., pag. 258—262.

rinților greci, de sigur că Caragea nu simțea pentru egumeni aceia ce simțea Grigorie Brâncovenul împreună cu întregul Divan. Să vedem ce ispravă făceau eforiile pentru Mănăstire?

Gr. Brâncoveanu vedând că Beysadeaua se ocupă cu totul alt ceva de cât cu afacerile M-rei, Gr. Baleanu stătea mai mult la moșie, mijlocesce pe lângă Domnitor să numescă în locul lor pe alții și cererea i se aprobă și numesce ca eforii la Mănăstirea Cotroceni pe Barbul Văcărescu, Vel Vornic de țera de Sus, pe Const. Balacianu Vel Vornic de țera de Jos ca împreună cu Vel Ban Grigorie Brâncoveanu să gireze mai departe afacerile incurcate ale Mănăstirei Cotroceni în calitate de eforii 1815 Mai 20¹⁾. Eforiile fac anaforale către Dn. iar Domnitorul le răspund prin pitace după cursul pieței așa că «până deliberază Roma pierde Saguntul.» Eforiile doresc să facă ceva, dar nu să ia nici o măsură serioasă de îndreptare afară de numirea în postul de egumen a lui Dionisie Plumbuițenu. Dobândile creșeau mereu, banii nu se plăteau, așa că acum, datornicii încep să se prezinte la Domnitor spre ași cere banii ce le datora Mănăstirea. La 24 Iunie anul 1815, Domnitorul trimite Eforiilor Mănăstirei Cotroceni o notă a cinstiului General Consulat al Rusiei, dicându-le să luată pliroforie de cererea ce se face de la această Mănăstire pentru plata datoriilor lor mai jos arătate, însă ca la talere 20.000 ce se cere de eselența sa General și cavalerul Sturza și ca la talere 7000 ce se cere de General și Cavalerul Manu și ca la talere 9500 ce se cere de Polcovnicul și Cavaler Baron Geismar, pentru care poruncim dumné-vostră de va fi această datorie bună și netăgăduită, să economisiți de a se implini negreșit, arătând Marie Mele de urmarea ce veți face (1815 Iulie 29).

A doua zi eforiile, mai primise o altă notă de la Domnitor prin care îi invită a se mai plăti, cât va fi bună și adevărată nota prezentată de dumnéului cinstiului Chesaru Craiesc agent, prin care cere a i se plăti de Mănăstirea Cotroceni talere 3600 cu dobânda și talere 46.000 ce era datoră numita Mănăstire cu 4 zapise avlicesci, fiind unii din acești bani ai Domniei-Sale, iar alții ai unor sudii austriacesci etc.²⁾

Va să dică până acuma se prezintă 7 zapise de datorie în sumă de 120 500 talere plus dobânda lor.

1) V. A. Urechiiă, Istoria Română X, partea A., p. 258.

2) V. A. Urechiiă, Istoria Românilor X, partea A., pag. 278—280.

Sunt curioase aceste note ale agențiilor Rusesci și Austriaci, a căror explicare nu o putem da de cât că Egumenii Greci, fiind amenințați de către Domn, alergau la consuli străini pentru protecție, în schimbul unor frumoase sume de bani bine înțeles.

Dintr'o anaforă a lui Caragea din 1815 August 14, vedem că Egumenii Mănăstirei Radu-Vodă se imprumutase cu sume colosale pe socoteala Mănăstirei, apoi a trecut peste hotare «cugtând a răpi dreptul unora și altora și nemulțuminduse numai pe al lor». Desigur asta o făceau egumenii nu numai ai Cotrocenilor, Radu-Vodă ci și ale celor-lante Mănăstirii administrate de călugări Greci.

În anul următor adică la 1816 Obstesca Adunare își prezintă rezultatul străduințelor sale, că după toate chibsurile ce li'a făcut pentru ca să izbăvescă Mănăstirea Cotroceni n'au găsit de cât două mijloace să se adreseze părinților sfetogoriți ca ei să plătescă datoria Mănăstirei Cotroceni. La cas cînd ei ar refusa, Divanul rîgă pe Măria Sa Caragea să pună în vânzare 18 grăvări din București, proprietăți de ale Mănăstirei Cotroceni. Iată cum motivează Divanul vânzarea acestor prăvălii arătând în același timp și colosalele datorii ale Mănăstirei (1816 Martie 28).

Prea Înălțate Dómnne,

Cu plecata anafora aratăm Măriei-Tale, că chibzuindu-ne în tot felul pentru multa sumă de datorie în care a încăput Sfînta Mănăstire Cotroceni, din reaua economie și netrebnică chivernisirie a lui Visarion, proinegumenul, cu ce mijloc s'ar putea izbăvi Mănăstirea de această grea sarcină, fără a se înstrăina nici un acaret de ale Mănăstirei; am dat de scire, prin starostea de negustori, la toți negustorii de aci din București, ca să găsescă vr'o căți-va dintr'inșii să ia veniturile Mănăstirei asupra lor, cu un soroc cuviincios, ca să o plătescă de totă datoria și să o ție în stare bună, și s'a găsit unii dintr'inșii, dar cer a stăpâni veniturile Mănăstirei pe 20 de ani și orî să plătescă datoria peste 4 ani, cu câtă dobîndă s'a făcut până la leatul 1815, fără de altă dobîndă într'acești 4 ani, sau de vor vrea creditorii a'și lua banii acum, să se

scadă dobânzile pe patru ani trecuți, făcând și trebuinciosul meremet al Mănăstirei și al hanului; iar de se va întempla ferescă Dumneșu, vre-o surpare de tot sau ardere de foc, ei la acesta să nu se amestece; a căroră cerere am socotit-o că nu este de folos, căci întemplându-se vre-o primejdie din cele ce se feresc ei, urmază a se mai robi veniturile Mănăstirei pe alți 5—6 ani, sau și pe mai mulți ani, ca să se drégă acea stricăciune la loc și nici creditorii nu este cu dreptate a se păgubi de dobânzi pe 4 ani, precum cer neguțătorii; am țin să se vândă hanul de aci din București, căci putea să asă la preț de 300 pungi (150 de mii lei), dar am socotit iarăși, că nu este cu cuviință să părădă M-rea un acaret ca acesta, că este pe numele reșosatului ctitor și mai vartos cu Sf. Biserică intr'insul, în care se fac sfiinte rugăciuni pe totă ziua pentru ertarea păcatelor ale reșosator ctitor, ce și-au vârsat toate ostenele și averea lor la această Mănăstire pentru acest sfârșit; ci mai cuviincios și mai înlesnit în loc am găsit a fi acela ce-l arătăm mai jos, adică fiind că datoria Mănăstirei este taleri 355.886 și dobânda până la leatul 1815 taleri 133.393 ce face peste tot capete și dobândă taleri 489.279 din care scădându-se taleri 39.855 ce s'a plătit până acum, rămâne datoria taleri 449.424, capete și dobândă, după arătarea ce ne făcu cuviosul arhimandrit, ch. Dionisie, episcopul Mănăstirei, iar veniturile Mănăstirei după piroforia ce ne dete iarăși cuviosia sa în șase ani de acum înainte, adică până la leatul 1822 se adună taleri 261.370, din care scădându-se taleri 60.000, cheltuiala Mănăstirei în 6 ani pentru meremeturi și trebuințe adică câte taleri 10.000 pe an, rămâne taleri 201.370; să se vândă câte-va prăvăli de aci din București, ce se însemneză mai jos, care pot prinde până la taleri 250.000, căci sunt supuse stricăciunei și de la aceste prăvăli ia Mănăstirea chirie pe an taleri 9.000 iar la 250.000 ce vor lua pe dênsele să se vor da în plata datoriilor la care plătesce dobândă pe an 30.000 și se păgubesc M-rea pe tot anul taleri 12.000 și așa cu taleri 250.000 după prăvălii și cu taleri 201.370 ce prisosesc din venituri fac taleri 451.370 și se plătesce Mănăstirea până în 6 ani de totă datoria și după acei 6 ani pot să se adaoge veniturile Mănăstirei de la 50.000 până la 80.000 de lei pe fie-care an și în 4 ani se pot cumpăra moșii iar nu prăvălii fiind-că au pericolul și cheltuială tot-d'a-una și cumpărându-se

moșii se indoesc venitul și rămâne Mănăstirea mai mult folosită de la acele moșii de cât de la aceste prăvălii, ce ȳicem a se vinde; atâta numai este trebuință, să rămăe arhimandritul Dionisie nestrămutat în epitropia Mănăstirei, fiind știut de om cu frica lui Dumneșeu, cinstit la urmările sale și vrednic econom, la care și dăm credință că tóte le va economisi bine și spre foldsul Mănăstirei, iar la altul nu ne putem încrede. Acest mijloc am chibzuit după tótă nevoința ce am pus; pentru care se va scrie de către Înălțimea Ta epitropiei Sfetagorei, ce se află în Țarigrad, trimițându se și copie după acéstă anaforă, că de vor vrea să trimiță banii ce fac aceste prăvălii a se da în plata datoriilor, să o facă acésta fără de zăbavă, fiind-că mai mult nu se pot suferi mahnirea datornicilor și răbdarea de dreptul lor, sau să dea un răspuns hotărit la acéstă hotărâre ce cu sfat de obște s'a făcut, fiind-că prăvăliile s'au și dat în vëndare la mezat și de nu vor trimete banii până în soroc de doē luni, sau răspuns să scie cu hotărâre, că negreșit se vënd prăvăliile; iar hotărârea rămăne la Măriă Ta.

1816, Martie 21. Urmoză Iscălturile. ¹⁾

Ca rezultat final putem spune că Caragea aprobă vëndarea celor 18 prăvălii din București și anume: 8 prăvălii din Abagi, 4 prăvălii din Selari, 1 pînăită din dosul Șelariilor, Hanul cel roș de lângă Brătășanu, 2 prăvălii din colțul hanului lui Șerban-Vodă 1 jimblărie, 1 cărciumă, Casele ce șade D-1 Dohtorul Manolaki într'insele; o prăvălie de la Șerban Vodă ce este pe ulița ce apucă spre Curtea vechi ²⁾.

Egumenul Dionisie Plumbuțeanu se silesce să pună o ordine în finanțele cele incurcate ale Mănăstirei și nedă bilanțul pe ultimii trei ani ai egumeniei sale:

Veniturile și cheltuelile pe anii 1814—1817

Veniturile de la 1 Noemb. 1814—1 Noemb. 1815	Piastri	52.066
Cheltuelile	»	52.476,3
Veniturile de la 1 Noemb. 1815—1 Noemb. 1816	»	35.070
Cheltuelile	»	38.608

1) Veđi V. A. Urechiă. Istoria Romănilor X, part. A, pagina 292—293.

2) Archivele Statului. Condicta No. 5 a Velipilor boeri caetul de la sfișitul Condicei fila 35 și Verso.

Veniturile de la 1 Martie 1817 Piastril 17.192
 Cheltuelile 1) » » 17.192,3

Vedem deci din cifrele aduse aici, că veniturile se măresc iar cheltuelile să micșorează.

Dionisie Plumbițeanu este înlocuit cu Hariton la Egu-
 menia Mănăstirei Cotroceni. Acesta administrează Mănăstirea
 până când izbucnesce revoluțiunea grecă în Principat din
 Februarie 1821, când boerii, și tot clerul înalt, fug la Brașov
 și cu aceștia fuge și Hariton.

1) Academia Română Manuscrisul 9, p. 4-10.

CAP. XII

Priviri generale asupra evenimentelor politice și bisericesci dintre anii 1821—1823.

Mănăstirea Cotroceni

1821—1863.

După revoluțiunea cea mare franceză, Grecii sprijiniți pe sub mână de Rusia și chiar de Napoleon Bonaparte, să hotărâse să-și scuture jugul turcesc.

În țara lor de baştină, nu puteau întreprinde cu succes opera de eliberare sub pedepșa strângului, ori a visitării fundului Mării de Marmara.

Locurile cele mai priincioase, și de mai înainte indicate erau Bucureștii, Iașii și restul. În aceste două orașe, profesorii greci și de prin Academii, deșteptaseră cu mult succes spiritul grecesc adormit de veacuri. Deșteptarea acesta începe în Moldova de la 1642 iar în Muntenia de la 1679—80. La acesta contribui și Avtenții fanarioții, cari aveau pe lângă densi o puternică aristocrație de familii grecesci sau grec sate și egumenii greci cari dispuneau de mijlocele colosale ale Mănăstirilor închinatăe ¹⁾ și neinchinate.

Domnitorii priveau bine revoluțiunea, evgheniștii o încurajau, iar egumenii greci o ajutau. În Februarie 1821 izbucnesce revolutia, se cunosc peripețiile.

Turcii fiind adânc convinși că profesorii de prin Academii și călugării de prin Mănăstiri au contribuit în mod pu-

1) Vezi al meu studiu *Influența culturii grecesci* p. 191—208

ternic prin prețiosul lor sprijin moral și material, la succesul revoluțiunei, hotărâsce printr'un hațișerif alungarea profesorilor de prin Academii și călugărilor greci de prin Mănăstiri cun și excluderea in masă din ambele țări surori a tuturor grecilor, afară de acei cari ar fi rudenii de aprópe ale Domnitorului.

Lovitura însă a fost mai grea pentru călugări, căci s'a dat ordin pe la toțe trecătorile din Turcia în Țările române, să se ia câte un un galben de cap de la orî ce călugăr care ar veni in Principate ¹).

Egumenul de la Cotroceni, Hariton, fuge cu boerii și cu Clerul inalt la Brașov ² Domnia pământeană numescé egumen in locul lui pe exarhul Procopie. Hariton puse la licitație încă din'aintea isbucnirii revoluțiunei grecesci, Hanișorul Șerban Vodă și cel mai avantajos preț il oferă Slugerul Sotir cu 55.000 lei. Hariton însă il dă alina care oferise un preț mult mai mic.

Scim pentru ce face acest lucru

Egumenii greci de și ai fost alungați de prin Mănăstiri totuși guvernul Național ținea seamă de pretențiunile lor, căci li se trimetea regulat venitul embaticurilor la «Mănăstirele de jos», după un anumit calastih ce să trimesese «Porței impreună cu Arzmăgzarul la Țarigrad.»

Prin acest Arzmagzar, Domnul și boerii de tóte clasele impreună cu clerul inalt, cereau «*Prea strălucitului Prag al Prea Puternicei împărății*, a se întări acest privilegiu ce l'au avut țara in vechime de a fi apururea nestrămutat din pamânteni rumâni, atât mitropoliți i episcopi la scaunele eparchiilor *cât și egumeni pe la tóte Mănăstirele țerei* ³). Dar tocmai acest lucru nu-l voiaș egumenii comunităților din Orient, cari strigaș că li se trimete prea puțin și ceréș mai mult. pe de altă parte datoria de peste 1000 de pungî făcută de egumeni nu o recunoseau ⁴) si umblaș prin tóte mijlóce să vie îndărăt pe la Mănăstiri.

Divanul Național, cunoscénd pe de o parte că egumenii greci nu se vor lăsa așa ușor să le scape din mână «cloșca

1) Hurmuzachi X. 237

2) Arhivele Statului Condica Domnescă fila 96.

3) Academia Română M-ss 1073 fila 119.

4) Veți al meu studiú Influența Culturei grecesci pagina 208—213.

cu puii de aur» care era de altmintrelea interesul Rusiei de a aduce pe egumeni îndărăt, pe de altă parte slăbiciunea Turciei, că nu va ceda la insistențele Rusiei, cere Domnitorului prin anafroua din 10 Iulie anul 1827, spre a aduce Mănăstirile «la cea dântăiū orânduială și bună-stare a lor, a se plăti datoriile cele grele și a se meremetisi cele dărăpănate, ca să nu ajungă când se vor mai orânduī egumeni streini, intru cea desăvârșită prăpădenie și a se șterge cu totul po-

Dr. G. Grecescu

Profesor la facultatea de medicină din București, Directorul Laboratorului de Botanică medicală, șef al serviciului consultațiilor spitalului de copii.

menire răposaiilor cliteri și cele-lalte intocmiri, ce sunt făcută prin testamenturile lor, fiind una ca această cu totul im-potrivă legei noastre ¹⁾.

Lucrurile s'au petrecut după cum prevăduse divanul.

Rusia, după ce învinge pe Turci, să folosesce de atât puternicia sa și incheie tractatul de la Adrianopole; între

1) Academia M-ss citat.

cele-lalte condițiuni, impune Turciei, ca să dea voe călugărilor greci să se întorcă pe la Mănăstiri. In luna Decembre 1829 ei intră in țără și ocupă iar mănăstirile ¹⁾.)

Să urmărim evenimentele petrecute in acest timp la Mănăstirea Cotroceni.

Egumenul Hariton, stă tot la Brașov.

Domnia Națională conform Hatșerifului, instalase ca egumen la Mănăstirea Cotroceni pe exarchul Procopie Iviritul cari trebuie să fi fost român de origină însă grecisat; faptul următor ne îndreptătesce a afirma așa ceva.

In anul 1823, doi călugări greci de la muntele Atos, pornesc la București; cum însă la vama din Rusciuc trebuia să plătescă câte un galben, ei ca oameni practici, și ca unii care țineau mai mult la bani de cât la stufosele lor barbe, să hotărască să și le rață.

Dis și făcut; apoi se deghisează și vin la vamă, ca să trecă Dunărea; aici însă sunt recunoscuți și inchiși; Vameșul însăși intrăbă «de ce văți ras barbele?» ei răspund, ca să nu mai plătim câte un galben! Scuzele acestea însă n'aũ fost primite favorabil; să încep cercetările și după câte-va zile să mai arestéză și doi neguțatori cari veniseră cu dânsii. Fură iusă liberați după 2 zile, pe cauțiunea a o mulțime de negustori (peste 40 dice-să) cari garantaũ pentru dânsii. Egumenul M-rei Cotroceni Procopie oferise și el 4000 piastri²⁾ (1480 lei in valórea de astă-zí)³⁾ pentru a obține liberarea fraților intru Hristos, care și răsaseră acum cinstitele lor bărbí, pentru ca să nu dea câte un galben; de altmintrelea multe persoane să interesaũ de sórta lor.

«Să crede-ne spun raportul consulului prusian Kreuchelz către ambasadorul Prusian Von Miltitz din 27 Iulie 1823 — că acești 2 preoți fuseseră trimiși pentru a lua veniturile ce Muntele Atos incasa anual de la Mănăstirile dependente de el din Valachia, nesciind că aceste venituri fuseseră destinate de noul guvern Ța trebuințele momentane ale statului ⁴⁾.)

Se pare că egumenul Procopie este aceeași persoană cu

1) Prințul Bibescu, Domnia lui Bibescu-Vodă I pagina 69—70.

2) Un piastru avea 60 de parale—cu 36 de bani de ași,

3) Annuaire de la Valachie Bukarest 1842 pagina 161 și 162.

4) Colect. Hurmuzachi X pagina 237.

Procopie egumenul de la 1833 pe care'l recomandă Logofeția treburilor bisericesci. Vedem însă că starea materială a Mănăstirilor în general merge tot rău și a Mănăstirei Cotroceni în special. Logofeția de acord cu Mitropolia Ungro-Vlahiei, hotărăsc ca să cêră o garanție seriosă tuturor egumenilor ce vor fi numiți de acum înainte pe la Mănăstiri. În acest scop recomandă «Excelenței sale Paesidentului plenipotentiar al Divanurilor Valachiei și Moldovei Kiseleff, cu referatul No. 2357 din 20 Octombrie 1833 ca egumen la Mănăstirea Cotroceni pe Archimandritul Procopie și între altele adaugă :

«De plus le sousigné, pour prevenir les differans abuses qui se commettaient de la part des egoumenés, a cru necessaire d'acord à cet egard avec son eminence le Mitropolitain de leurs demander (egumenilor), a chaqu'un avant son installation un act par laquel il s'engagerait a girer les bien conventuels du monaster qui la serait confié avec zel et probité¹⁾ etc.

Procopie administrează Mănăstirea de la 20 Octombrie 1833 până la 7 Octombrie 1838, în care timp Mănăstirea Cotroceni este lăsată cu desevinșire în părăginire, căci cu toate garanțiile pe care le cerea țara de la egumenii noi numiți și angajamentele formate pe care și le luaă egumenii greci, ei continuaă vechiul sistem de a se folosi personal de veniturile Mănăstirelor, lăsind totul în ruină și irosire.

Departamentul pricinelor bisericesci nu lipsesce un minut de la datoria sa, spre a face cunoscut Domnitorului prósta stare în care adusesse călugăriii greci, Mănăstirea Cotrocei care avea un venit anual de aproape 300,000 lei. Iată ce citim în referatul aceluși departament cu data din 15 Aprilie 1838 :

«Departamentul vedënd prósta stare și dărăpănare în care seafia Mănăstirea Cotrocei, în cât toate încăperile fiind cădute la pământ, puțin a rămas de a cădea și ori-ce împrejurime așa că nu i-se va mai cunosce *nici a ei fință* dacă pe viitorime se va lăsa mai mult într'aceiași dărăpănare. Că egumenii anteriori, cum și cea de astă-đi epitropie de către care se ocârmuesce, nu se ia cea mai mică îngrijire *spre cuvinciosul meremet al ei* Iar câte acestea privind la insemnatele venituri de peste an ce are și acéstă Mănăstire, care

1) Archive Vechiul secretariat al statului (dosar administrativ) No. 486/137.

fără nici-o îndoială să pôtă urca aprôpe suma de 300,000 lei și că folosul unor asemenea venituri, se trag din acareturi afierosite de repositii ctitori ai acelei Mönăstiri, care le-au rinduit a fi numai pentru faceri de bine și pentru cea din tot-d'auna bună stare a ei; nu au pierdut cea mai puțină vreme despre un asemenea însemnat lucru, că prin înțelegerea cu epitropia numitei Mönăstiri, au trimis la dinsa într'adins și devisul e de 341,262 1/2.» Obștia însă, nu de reparațiuni se îngrijia, ci de modul cum ar mai putea pe viitor să-și asigure veniturile amenințate de domnia pământénă, care acum era pe deplin covinsă că părinții călugări din Atos nu se îngrijesc de cât de interesele lor.

În acest scop, se grăbește a recomanda Departamentul pricinilor Bisericesci ca egumen la Cotroceni pe archimandritul Teofan Dohiaritul, împreună cu doi exarhi pre cuvioși: Archimandritul Daniel Dionisiatul și Eftimie Filoteitul. Departamentul pricinilor bisericesci cu raportul No. 3071 din 7 Octombrie 1838 supune aprobării domnesci pe sus numiții părinți și Domnitorul îi aprobă 2).

Teofan Dohiaritul însă, nu stă ca egumen nici doi ani, căci se presinte un puternic pretedent la egumenia Mönăstirei Cotroceni, Archimandritul Meletie Căsciorénul, egumenul Mönăstirei Căscioarele din județul Vlașca.

Meletie venise în țară din tinerețe și fu numit ca egumen la Mönăstirea Câmpu-Lung, dar această Mönăstire era săracă și decî cauta o alta cu venituri mai mari; prin mijloacele cunoscute, căpătă egumenia Mönăstirei Căscioarele 3) care avea 6 moși 4) afară de alte imobile. Aci Meletie stringe mulți bani și acum caută să câștige egumenia Mönăstirei Cotroceni și reușește, bine înțeles cu multe pungî de bani. În 1840 Iunie 19, Sinesie Apostolénul, exarchul comunităților din Atos, vine împreună cu Meletie Căsciorénul, pe care se vede că acum obștia comunităților îl recunósce ca egumen și cere cu insistență Departamentului, ca Teofonie egumenul împreună cu Daniel

1) Archivele Statului. Vechiul secretariat al Statului Dos, No. 1236—112 din 1838.

2) Archivele Statului. Vechiul secretariat al Statului dos, No. 1236—112 din 1838.

3) Istorisite mie de d-I V. C. Livianu avocat al creditului Agricol in etate 71 ani.

4) Archivele Statului Mönăstirea Cotroceni . . . Doc.

și Eftimie să predea socotelile de venituri și cheltueli de când au primit ocirmuirea Mănăstirei Cotroceni. Departamentul a trimis părților acuzate o copie dupe suplica acuzatorilor că nu-și indeplinesc în mod conștient datoriile și îndatorindu-i pe părinți a-și da seama către Departament. Părații însă răspund Departamentului, că negă orî-ce titluri atât lui Sinesie Apostolenu cât și lui Meletie, că comunitatea din Atos, le-ar fi dat vre-o împuternicire să cêră egumenia Mănăstirei Cotrocenilor. Domnitorul Alexandru Ghica Voevod orînduesce a se numi ca egumen, Meletie Căsciorénu și Sinesie Apostolénu, ca exarch, din partea obștei Sfetagorișilor 1840 Iunie 19¹⁾. Tot atunci Domnitorul a orînduit îndată pe Domnialu *Stolnicul Răducan Tocilescu* ca imăreună cu noul egumen Meletie Căsciorénu și Sinesie Apostolénu să facă inventariul averei și să ia socotelile de la intrarea lor în funcțiune.

Egumenul și exarchii răspund la poruncă Domnăscă că nu vor da socotelile. Trimisii Departamentului reportază din nou că egumenii nu se supun și din nou Departamentul raportază Domnitorului, Domnitorul vedînd atita îndrăsnăla poruncesce ca: Departamentul să pună îndată în lucrare cerea ce ni s'au făcut de către obștia Sfintulu Munte, a se orîndu egumen la Mănăstirea Cotroceni Meletie și a-se întorce cei ce au fost acum dupe chemarea ce li s'au făcut . . . cât privesce darea socotelilor . . . Cuviosul Meletie va face zapt Mănăstirea și avutul ei și va putea cunoște de sineși socotelile . . . 1840 Iunie 24.

Meletie egumenesce la Cotroceni până la secularizarea Mănăstirelor; noi l'am vădu că mai înainte fusese egumen și la Mănăstirea Căscioarele în acest timp el administrează saū mai drept vorbind sărăcesce ambelă Mănăstiri; devine forțe bogat, milionar de mai multe ori. Obștia părinților din Atos, vădund că el fură și acolo nu mai trimite decât ce-î scapă printre degete, trimite pe Arhimendritul Nyllos fost egumen al Mănăstirei Florescii din Moldova²⁾ unde făcuse și o biserică cu propria sa cheituială³⁾.

Nyllos dupe cum spun cei ce l'au cunoscut personal, era

1) Archive vechiul secretariat al Statulu No. 966.

2) Acestea le-am aflat de D-I V. C. Livianu.

3) Idem de la D-I P. Veropulo advocat și fost secretar al lui Nyllos.

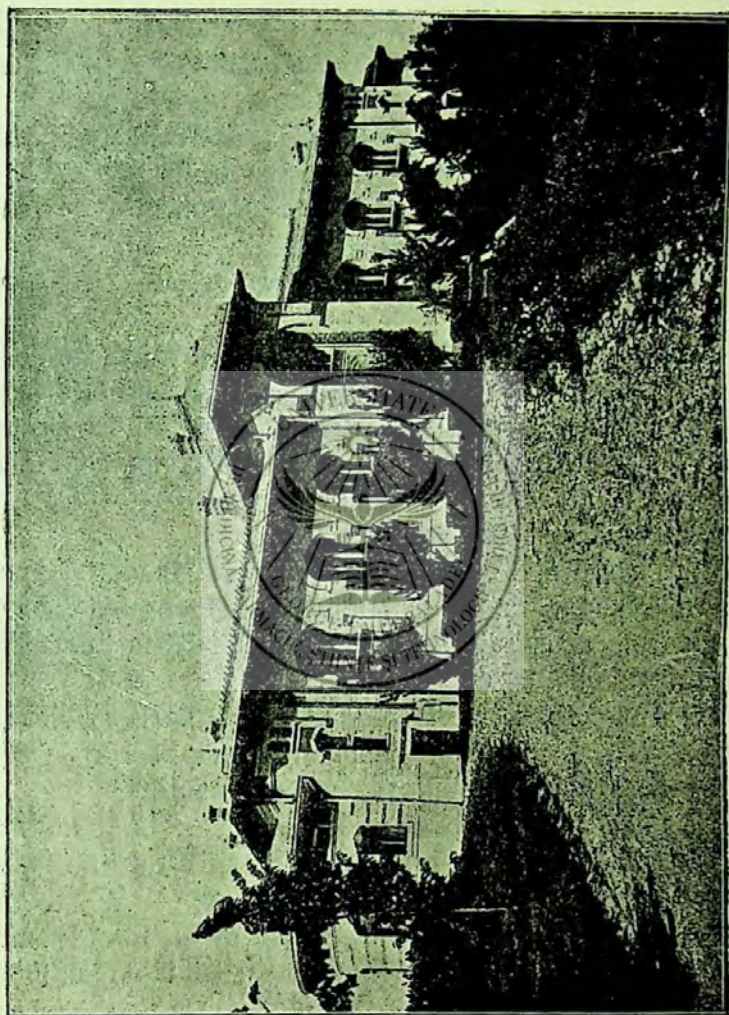
un călugăr descept vorbea cu ușurință mai multe limbă; vedând că Meletie este atitde bogat, sciind pe de altă parte că la sfântul Munte nu mai trimite nimic, îl dă în judecată; cestiunea ajunge până la Curtea de Casație. Nylos, în calitate de exach al obștei Sfetagorișilor, stătea în chiliele Mănăstirei Cotroceni ocupând și o parte din palat. În timpul cât a stat aci, Nylos care aflase că se vor secularisa averile Mănăstirești, avea dese conciliabile cu consuli străini în special cu cel al Rusiei și Austriei. Acest lucru nu-i convenea de loc Domnitorului Cuza, într-una din zile Domnitorul dorind a ocupa încă câte-va încăperi de ale Mănăstirei ocupate de Nylos, îi comunică să le deșerte; Nylos însă răspunde că el n'are camere de ajuns pentru dânsul, dar să mai dea și pentru Domnitor! Într-o noapte Nylos este ridicat *manu-militari* și trimis peste graniță, iar Meletie ne-mai având acuatori, procesul se inchide și rămâne a egumeni mai departe până la 1863 Decembrie 17 adică până la îndeplinirea acelu mare act național, care se numește secularizarea averilor Mănăstirești.

Meletie a făcut o biserică pe moșia lui Tintava din județul Ilfov, unde-i este și pörtretul. După secularizare, el se retrase în viața privată, trăind în casele sale din Calea Plevnei azi loc viran proprietatea d-lui mare la 1876 și a fost înmormântat la biserica Sf. Elefterie; din averea lui cea mare nu s'a ales nici praf; la morintul lui nu se găsește nici măcar o cruce sărăcăciósă. În pragul secularisării el n'a mai vrut să plătescă nici lefurile personalului Mănăstirei, ci au fost plătite de stat după secularizare 1)

Inventariul Mănăstirei Cotroceni din 1716

1) Satul și Moșia Cotroceni unde este zidită Mănăstirea, tot satul cu tot hotarul, cu toate livețile, viele, și cu morile pe apa Dâmboviței, cuprins și locul Lupescilor și partea cumpărată de la Ienacki logofătul totă, adică toți Cotroceni din dél și din vale; întréga moșie este de 3122 pogoane și 1256 stjen sau 1558 Hectare și 0.102 m. p. veți și harta No. 3.

1) Aceste știri le am de la Pr. Ilic Nicolae actualul paroh al bisericei Cotroceni și care era pe atunci paracliser.

Institutul Botanic

- 2) Satul pietrile din Vlașca, moșia cu balta cu venitul stj. 8921
- 3) Satul și moșia Dințești, ot sud Iltoș stj. 4180.
- 3) Moșia Făsaenii de 1067 stânjenii.
- 5 » la Luica 40 stj.
- 6) » Găujanii din Iltoș de 1050 stânjenii.
- 7) » Clanța pe apa Colentinei (Ilfov) de 1060 stânjenii, cu heleșteul și cu morile.
- 8) Un codru la Grozăvești de jos pe apa Colentinei de 200 stânjenii, in toate părțile in lung și in lat.
- 9) Satul Crăstienestii tot pe apa Colentinei, tot satul cu venitul și cu toți Românii pre nume . .
- 10) Satul Herăstrău ot sud Ilfov, tot satul cu tot venitul cu baltă și cu români.
- 11) » Făureii idem și cu moșia de 2400 stânjenii.
- 12) » Făcăenii sud Ialomița cu moșia de 1450 stânjenii.
- 13) » Hârțiești » Muscel tot satul cu tot hotarul cu livezile cu pometurile cu vadurii de râuri in râul Câmpulungului.
- 14) moșia in muntele Bucegului.
- 15) Viele din dealul Țigăneștilor juđ Muscel și răpa de jos cu casele, cu pinița, cu slomnul, cu sghiabul cu teascul etc.
- 16) Opt răzore de vie la piscul lui Bărză cu loc sterp și 3 stânjenii delnița in Țigănești.
- 17) Viele din valea Vălenilor in susul Bărbăteștilor (Dâmbovița) 2 deluțe in sat și liveze in poalele vielor
- 18) Satul Negoești (Ilfov) cu 150 stinjenii.
- 19) Satul Bucul după apa Ialomița cu stânjenii de moșie 1159, cu 2 vadurii de moară in Bucul și altul in Pupezenii moșia Pupezenii este de 1221 stânjenii.
- 20) Moșie tot in Bucul de 840 stânjenii, tot in Bucul.
- 21) Satul Mătăsesti după Ialomița cu moșia de 1200 stinjenii
- 22) » Bolésca după apa Dâmboviței, cu morile cu casele, cu viele, cu livezile, cu pometurile etc.
- 23) Moșia Tămăduiasca de 1500 stinjenii cu vadurii de morii, pe apa Dâmboviței.
- 24) Dece sălaşe de țigani plus 29 capete și 6 suflete.
- 25) Să aibă Mănăstirea a lua din toată vama orașului Flocii a treia parte și din trei pești unul.

26) Să aibă Mănăstirea a lua tot vinăriciul ce a fost Domnesc din dealul Țigăneștilor și al Vițikescilor din zece vedre de vin una, de la tot omul cu pârparul și poclonul.

27) Să mai ea Mănăstirea 400 bolovană de sare în tot anul de la ocna Telega, s'o vândă ne oprit.

28) Totă Balta satului Pietrile să vâneze pește neoprit.

29) Tot vinăriciul satului Pietrile din 10 vedre 1 cu pârparul și cu poclonul.

30) Idem idem pe dealul Bucurescilor cât a fost partea Domnescă idem idem și asta a se lua din drumul Giurgiuului, pină în viele Mănăstirei Radului Vodă.

30) Opt-spre-dece prăvalii în Bucuresci.

31) Hanul Șerban-Vodă, situat pe locul unde se află azi Banca Națională.

Acest han era de o marime colosală, cel mai mare din Bucuresci. Avea două catari; în catul de jos erau 28 prăvalii, în catule de sus 20 camere cu 4 săli, 20 de magazii, 3 odăi cu praguri, 3 pînute și un beciu colosal. În lăuntru curții se află biserica înzestrată cu toate odórele necesare cultului ¹⁾

Acest han, să închiria pe la 1821 cu 55.000 lei; aci aveau locuința spațioasă egumenii Mănăstirei Cotroceni, și sediul Eporiei acestei Mănăstiri.

32) Plus avuțiile schiturilor Valeni de Munte Pârlița, Budistenii, bisericeii Domnei, Mănăstiri Căscioarele, Cătăluui, Gorganiu etc etc.

Trebue să spunem că acest inventar e departe de o fi complet; este însă suficient, că cititorul să-și potă face o idee pe cât posibil de xactă, de colosalele avuturi ale acestei Mănăstiri. Să vedem acum, ce avuții s'au secularizat de la Mănăstirea Cotroceni.

Secularitatea averilor Monastiresci

În anul 1863 Decembrie 17 îndeplinesce acel mare act național, prin care s'au luat din mițele călugărilor greci, mai mult de 568 de moși, care cu casele viel, cu nedesfundatele păduri se ridica colosala sumă de peste un miliard.

1) Veđi istoricul acestui celebru Han în istoria Bucurescilor de d-l G. I. Ionescu Gion.

De la Mănăstirea Cotroceni se i-a pe sēma statului următoarele :

- 1) Moșia Vatra Mănăstirei Cotroceni.
- 2) Schitul Parlita cu moșiele lui din județul Dâmbovița.
- 3) Metohul Vălenii de munte id » Prahova.
- 4) Moșia Făurei cu sforile » » Ilfov.
- 5) Luica cu alte 3 trupuri » » » »
- 6) Herăstrăul » » » »
- 7) Bolintinul » » » »
- 8) Munții Buceciul » » Dâmbovița.
- 9) Pietrile cu sforile ei » » Vlașca.
- 10) Găujanii din județul Vlașca.
- 11) Zimnicele » » Teleorman.
- 12) Moșia Buciumenii » » Vlașca.
- 13) Bucul cu Mătasescî » » Ialomița.
- 14) Schitul Budistenii cu sforile lui » Muscel.
- 15) Muscelul cu Glodeanul » » Prahova.

- 1) O vie le Ceptura din județul Buzău.
- 2) » » » Sarata » » » »
- 3) » » » Plēșa » » » »

Morile din județul Ilfov.

- 1) Morile de la Grozăvescî înjugate cu ale sfintului Ion
- 2) » » » Păliciū (cam pe lângă podul de la Cotroceni) și altele.

Apoi.

- 1) Moșia Glodenu din județul Prahova.
- 2) » Buciumenii » » Dâmbovița.
- 3) » Chiciora neagră, Valea Părului și Muncelul din Prahova.
- 4) » Buciumenii din județul Dâmbovița.
- 5) » Dragna » » » »
- 6) O liveze Domnescă din Gorganii.
- 7) Trei prăvălii din târg ce s'au făcut schimb cu Drago-manul Manuc-Bey.

8) Moșia Rușii din județul Vlașca.

9) » Prundu » » »

10) Apoi urmează: Baltesci, Râncezii și Zeletinul, Homo-reșul, Stroesci, Angheliesci Ștefănesci i Ciobănescii, Limba, Teișani, Corcodina i Mărgineni, Stălpénca, Stanculésa și Mihăiasca, Branistia, Protosinghelul, Predélul 1).

Tóte aceste moșii, Ión Brezoianu, la 1862 le socotea a fi in număr de 20.

Nu putem scî însă pe ce unitate de măsură se basa el, ca să pótă reduce tóte moșiele, trupurile și sforile de moșii la un prototip de «moșie». Credem însă că numărul lor trecea de 25. de óre-ce cuvéntul de moșie propriú đisă, l'am întâlnit prin documente, că este cu mult mai mare, ținénd sémă de specificările: «funie de moșie, sfóra de moșie, trup de moșie etc.».

Veniturile Mónăstirei Cótroceni la secularizare erau de: 1.023.600 2). Averile trec pe socotéla statului, urmánd ca personalul bisericesc să priméscă létă de lá stat.

Tot atunci s'au ridicat multe vestminte și vase sacre de pe la Mónăstiri cari împodobesc astă-zi Museul nostru de Antiquitáři. De la Mónăstirea Cótroceni s'au ridicet urmátórele odore: Doue Kivote de argint-poleite cu aur, cu 4 cruci artistic lucrate, și cu turnúlele, in greutate de 6 ocale și 360 dramuri.

Un sacos de stofă cu florí de fir, cu 22 nasturí de argint și 3 nasturí de mǎrgáritar. Un epitrahil și 2 póle de iconă lucrate cu o extraordináră fineță și bogăție (vezí facsimellelor). etc.

Cu secularizarea averilor mónăstiresc, călugării greci, n'au fost goniți de prin Mónăstiri cíacei cari au vrut să rămână mai departe ca simpli preoți, au rǎmas.

Mónăstirea Cótroceni devine biserică deservită de preoți de mir.

Am văzut trecutul Mónăstirei Cótroceni, cu avúțile ei, trebuie să vedem acum și starea mai mult de cât triste in care se află astă-zi.

1) Academia Română Veři Inventariul Mónăstirei Cótroceni de tótă averea mobilă și imobilă a sfintei Mónăstiri Cótroceni făcut la oránduirea prea Curioșilor-egumeni in locul Archimandritului Nilos. 1862 Iulie.—N'am gásit trecut in nici un inventar vitele Mónăstirei.

2) I. Brezoianu op. cit. p. 128—135 et. passim.

CAP. XIII

Jalnica stare a bisericeii Cotroceni

Priviri generale.

.....
Sub sânta aripă a bisericii se adumbria altă dată tot ce era mare generos și român. Independența bisericii era scutul independenței și dreptății cetățenului; precum gloria cetățenului era gloria lui Dumnezeu, căruia eroii patriei noastre ridicară atâtea altare pe câte victoriile repurtară. În timpul de cădere, de dureri și de doliu, biserica noastră fu nu numai altarul lui Christos, dar și al dreptății și al naționalității. Domnii răi și despoți și mai apoi chiar oștirii de invasiune, n'au cutezat să pună o mână sacrilege asupra aceluia altar sânt.

.....
*Mesagiul Locotenenții domnescii
din 28 Aprilie 1866.*

Am probat cred, cu prisosință dărnicia Românescă. Mănaștirile închinat erau proprietare pe a patra parte din pământul țării Românesce; această parte însă era administrată de călugării Greci, străini de simțiminte, de limbă și de aspirațiunile Românesce; n'a avea nimic comun cu Românii de cât religiunea, pe care o exploatau în interesul conaționalilor lor și mai apoi în interesul lor propriu. Românii să uita cu durerea în suflet, cum averea străbună era dărăpănată, banii treceau cu miile de pungi în Orient, rezultat al despoelii naționale, fără să aducă în schimbul cea mai mică îmbunătățire morală, ori cel puțin mănăștirilor, care rămăseseră în deplina părăginire.

Testamentele, actele de danie, dorințele piosilor donatori erau cu desăvârșire nesocotite; o astfel de stare de lucruri nu putea să dăinuască; în fine prin legea din 17 De-

cembrie 1863 se face secularizarea bunurilor mănăstiricești. Secularizarea avea ca obiectiv alungarea abuzurilor și satisfacerea dreptelor cererei, pe care pioșii donatori le ceruți prin actelelor de danie, în scopul pentru care erau afierosite.

Doi ani trecuse de la secularizare fără ca să se înlătore abuzurile, căci dacă se schimbasese oamenii, sistemul rămăsese același. Ați luat parte la acest mare act național, toți oamenii deștepti al căror patriotism n'a putut fi bănuț, totuși lucrurile au rămas în *statu quo ante*. După 11 Februarie 1866 locotenenta domnescă se părea că va îndrepta această stare de lucruri. În acest scop alcătuesce unul din acele mesagii care fac epocă în viața popórelor: în el se arată cu minuțiositate toate rănile de care suferea țara; Mesagiul, frumos alcătuit, bine stilisat, oameni ce l'au compus cunosceau profund nevoile țării și propunéu mijlocele de îndreptare. Venind la biserică arată că secularizarea s'a făcut rău și deci «Camerei îi rămâne dice mesagiul — sarcina cea mare de a reda definitiv bisericei rolul civilisator și național ce l'a avut și care i se cuvine a fi păstrat. Tot camerei Române este lăsată misiunea de opotrivă mare și sfântă de a împăca umbrele măhnite ale atător sublimi danuitori înzestratori ai bisericelor; o rea interpretare dată de către regimul trecut a vorbei secularizare, nu numai a sfășiat, fără înfiorare, testamentele, cuvintul ultim sfânt al celor ce muriră, dar încă a desecat prin această faptă din inima română, avutul simț de altă dată pentru faceri de bine. Fără a deprinde mai întâi pe Români, să consacre aiurea averea ce în trecut ar fi dató bisericilor, pentru fapte bune; legea de secularizare, rău înțelėsă a dis generosităței române: Nu mai da nimica lu biserică, căci averea ce le încreți pentru fapte bune, va servi unor guverne pentru cheltueli ruinătóre și delapidări. E timp ca această ne înțelėptă, ne drėptă și chiar nemorală interpretare a vorbei secularizare de averi mănăstiresci să înceteze. E timp ca statul să redea facerilor de bine, școlilor, vechiilor lor capital material, încredințat de străbuni îngrijirei biserice. Binecuvintările acelor sfinte umbre, vor umplea mai bine lăđile statului de cum le-a putut umplea nepăsătórea sfășiere a voinței lor de pe urmă. Acestă reînturnare a averilor clericale, nu în mâinele cător-va călugări — acesta ni-

menea n'o cere—ci la adevărata lor menire, la școle și iar la școle, ca prima dintre bine-faceri; — va redeschide porța generosității române, pe care vor mai intra, că in timpii trecuți de pietate și de glorie și alți noui inzestrători ai instituțiunelor publice; căci se va fi dat asigurarea dorită de cei ce testéză, că voința lor va fi lege, legea cea mai mare din legi, legea inaintea căreia se inchină până și marea și nețărmurita putere legiuitoare a țarei: Adunarea.

De o cam dată, până să se pótă organiza o casă specială din averile clerului destinate la școlă și faceri de bine, guvernul caută să mai aducă măcar unele imbunătățiri materiale pe la mănăstiri și biserici. Cele mai multe din aceste monumente ale gloriei și pietăței străbune cad in ruină, de la unele n'a rămas nici piatră pe piatră... Ruină și nedreptate.

Când statul este spoliator și nedrept, indiviđii, și ei numai să pótă vor fi spoliatori și nedrepti 1)».

De la 1866 și până aci, ce s'a realizat din acest frumos mesagiú, cel mai frumos și cel mai patriotic ce s'a rostit vr'o dată in Parlamentul românesc de la inființarea lui?

Acest mesagiú, va fi un requisitoriu puternic al tuturor guvernelor ce s'aú succedat la cârma acestei țari. Căci daca secularisarea s'a făcut și trebuia să se facă căci era și timpul însă pentru biserică nu s'a făcut nimic saú aprópe nimic.

«Biserica ne-aú salvat limba și naționalitatea; ea a crescut pe fii ei in frica lui Dumnezeu; însă când acești fii aú devenit stăpâni peste destinele ei, ei aú fost cei întâi care i aú dat lovitura de grație», ȕice un celebru profesor de la facultatea Teologică din Cernăuți. Iar noi mai adăogăm, că prelații noștri de pe atunci, unii ómenii savanți iar alții milionari n'aú putut saú mai drept n'aú vrut să insiste spre a se face un fond religios. Iosif al II umanitarul împérat al Austriei va fi un acuzator pentru ómenii noștri de stat, cum și pentru prelații români cari ș'aú pus micile lor interese mai pre sus de interesele vitale ale bisericeii și prestigiului țarei,

Personalul de serviciú al Mănăstirei Cetroceni inainte de secularizare era compus din 10 persoane din care egumenul era plătit cu 500 lei lunar, iar lefile preoților, diaconului și cântărețului I de 300 lei, cântărețului II 200 lei, paracliserul

1) Domni de 30 ani ai Regelui Carol I vol. I veđi Mesagiul din 28 Aprilie 1866.

și 2 canonarhi câte 100 lei, iar servitorul și portarul câte 80 lei lunar.

Imediat după secularizare adică în Ianuarie 1864 să ridica numărul personalul la 12 și léfa îngrijitorului de la 500 să sporesce la 833 lei și $13\frac{1}{3}$ parale și acesta ține până la 1867 când începe să se scadă lefii preoților cu 50 lei adică la 250 lei. De la 1868 Februarie li se face reținei de 10% pentru

M. Vlădescu

Profesor universitar, deputat, Vice-președinte al Ligei culturale și actual director al Grădinei și Institutului Botanic din București.

pensie și se micșorează lefurile preoților încă de la 250 la 92 și 59 bani; numărul ómenilor de serviciu scade la 11 până la 1 Aprilie 1870 când se reduce numărul personalului de la 11 la 8 și să măresc lefurile Preoților până la 100 lei, a Diaconului 90 cântărețului I, 100 a III, 74 paracliser 70, apoi' să mai micșorează léfa paracliserului la 35 lei și ast-fel lefii rămân staționare

până la 1894 Aprilie când se reduce lefile cântăreților la 50 lei. În 1900 murind Preotul Niculae Popescu i se suprimă postul.

În anul 1901 luna Iunie, se mai reduce și postul de cântăreț al. II.

Biserica Côtroceni care avea la 1864, 12 persoane deservente, n'are astă-ăzi nici măcar cîntăreț II. În 37 ani personalul a fost redus cu 5 persoane: 2 preoți 1 cîntăreț 2 cano-narchi, un servitor și un portar în total 7 persoane din 11 cît erau. Îi lipsesce până și strictul necesar.

Afară de reducerea postului de cîntăreț II—, despre care să vorbesce că Primăria ar fi revenit la ideia de al lăsa ca mai 'nainte, —s'au mai redus și cheltuețele chramului pentru care Șerban-Vodă Cantacuzino lăsase atîta fond cît să se poată satura toți cei ce ar veni la biserica «ori streini ori închinători» și să li se dea vin până se vor satura numai să nu se imbecite și să provôce scandaluri și pentru 2 chramuri adică la 15 August și 7 Octombrie, a fie-cărui an».

Vestmintele frumoșe, pòtele de icòne, chivotele cele bogate s'au ridicat și dus la Museu; fòrte bine. Dar nu s'au îngrijit niminea să facă altele mai ordîinare pentru necesitățile dîlnice. Sobele bisericeii sînt de pe timpul Cărbaliilor și fumul pare că are o deosebită predilectiune să stea și el în biserică și să gonéscă pe credincioși afară.

Biserica pe din lăuntru are cîte-va crăpături; de se va mai întâmpla un cutremur ca cel de astă-vară nu scim ce s'ar putea întâmpla; reduceri de personal, reduceri de cheltueli, și n'are nici credincioși cel puțin cari să o pòtă ajuta; numărul enoriașilor ei ested e opt; dintre aceștia, o singură excepție laudabilă face dómna Sora — enoriașa bisericeii care de mai bine de 30 ani a dat și dă și în prezent prețiosul ei ajutor bisericeii ca: vin, prescuri, unt delemu, cîte 10 — 12 kilograme de lumînări: la Pasci la Crăciun, la hram; face vestminte sacre noui, din cele ușore și repară pe cele vechi; este în fine o fată a lui Fanuel pentru biserică.

Biserica Côtroceni privită pe din afară este față de mă-rețul Palat un anachronism, un fel de ruină fără frumuseță; și când ne gîndim că este vizitată fòrte mult de străini de condițiuni înalte sociale! ce ideie trebuie să 'și facă ei de Români când ved o ast-fel de ruină, acolo unde trebuie să vadă cartea de vizită a Tîrrei! Atunci, cum se impacă starea

actuală a bisericeii cu starea ei din trecut când avea venit anual de peste un milion? Cum se vor împăca toate acele sfinte umbre Oare acele blesteme grósnice care le întâmpinăm prin vechile chrisove de danievor rămâne ele nisce simple vorbe? nu credem «căci ei ș'au vėrsat toate ostenelele și averea lor la această Mönastire in care se fac sfinte rugăciuni pe totă ziua pentru ertarea păcatelor ale reposeditorilor cu grósnice blestemuri și infricoșate afurisenii? ei ș'au vėrsat munca lor, comóra lor inima lor»; Și unde este camora ta acolo va fi și inima ta». Inima părinților noștri a fost in moșia și legea lor, de aceia blestemele: «să fie proclat și anatema «să aibă parte cu Iuda și cu Arie» «Pietritele să putrezescă și să se risipescă dar trupurile lor nu» «să fie blestemați de cei 318 sfinți oteți de la Nikia» «să aibă parte cu cei ce au ținut: sângele lui asupra noastră» «Să îi lovėscă cutremurul lui Cain, bubele lui Neeman Siriul și lepra lui Gheezi și in fine toate blestemele din psalmul 109¹⁾», «pe toți acei ce vor strica aceia ce noi cu limbă de mórte am orinduit» óre nu ș'și vor avea efectul lor? credem că da.

Dacă Șerban Vodă Cantacuzino ș'ar părăsi pentru un moment suprema-ii lui și ar eși din mormintul său să vadă in ce stare se află prea iubita lui biserică pe care cu atâtea bogății și privilegii a dotat-o, ce credință că ar țină?

Ve las să judecați singuri.

Ar trebui să se redea bisericii cel puțin strictul necesar cum si prestigiul de care are atâtea nevoie; să impace acele sfinte umbre care astă-zi sunt mahnite și să se silėscă a re-deschide pórta generosității romănesci.

Și ne mai plângem contra catolicismului că face progrese și de ce nu ar face? Lucreții are dreptate când țină că: «lucrurile indiferenților cad tot-d'auna pe mâinele celor interesați».

Am vorbit de Mönastirea Cotroceni, de avuțiile ei și de donatoriile acestor avuții. Acum să vorbim de ctitoriile M-rei.

1) In Biblia de Petersburg din 1819 este psalmul 108 in loc de 109 veți pag. 708. De unde conchid că Șerban Vodă Cantacuzino trebuie să'l fi citat după o biblie tradusă din erreesce, căci in Septuagintă este 108.

Ctitorii vechiului schit de la Cotroceni

(după documente)

- 1) «Marele și bătrânul Lunea 1).
- 2) Jupănésa Stanca și fie-sa Ilinca».

Sfintei și Dumnezeiescei Mănăstiri Cotroceni ce iaste din susul scaunului Domniei-Mele Bucurescilor unde să prăsnuesce hramul Adormirea Născătorei de Dumnezeu și pururea Feciorei Mariei, cari iaste făcută și nălțată din temelie de reposatul unchiul Domniei-Mele Șerban Vodă și părintelui Averkie egumenul și a tot soborul sfintei Mănăstiri, *încă mai de'nainte vreme de jupănésa Stanca și de fie-sa Ilinca*, ca să aibă a ținea și a stăpâni moșia in hotarul Petrestilor sud Vlașca. care moșie iaste dată danie sfintei Mănăstiri *încă mai dinainte vreme de jupănésa Neacșa și de fie-sa Ilinca și de jupănésa Sta-* (lipsă) *și de fiul său Leca Slugeru* cu zapis de la mâna lor și cu multe mărturii iscălite in zapis și cu cărți patriarșesci de afulisenie fiind întărită și cu cartea Domniei-Mele 2) 7220 (1712) August 11.

Acest mare și bătrân Lunea trebuie să fie o rudă de aproape a celor două fundatoare a primului Schit, căci n'ar avea nici o rațiunea de a apărea într-o pisanie bisericască cu frumoasa mențiune «că prea bună fapta intru nesăvirșit lăsând».

Ctitorii actualei biserici

- 1) Serban Vodă Cantacuzino.
- 2) Maria Dómna (soția sa) cu fiil beysadea Gheorghe și Domnițele : Maria, Casandra, Maria, Balașa, Ilina. Smaranda Dómna. Mai târziu găsim pe Constantin Vodă Brancovénu, Mihail Vodă Racovița cu flica sa Constantina și Archimandritul Visarion.

Egumenii Mănăstirei Cotroceni

Priviri generale

Inainte de a da lista egumenilor Mănăstirei este necesar să scim dacă Mănăstirea Cotroceni a fost o Mănăstire in ințelesul de «Obștie călugărescă» cum bună oră a fost și sunt

1) Vezi pisania din Pridvorul bisericii.

2) Arhivele Statului, Condica Brâncovenescă fila 536—37.

incă Mănăstirile: Cernica, Căldărușani orî Mănăstirea Neamțului din Moldova. Nu, ci o Mănăstire c'un personal foarte restrânsă din cari o parte era întrebuințat pentru administrarea moșielor și acareturilor Mănăstirei, iar cea-laltă parte pentru serviciul divin.

Din numeroșele documente ale Mănăstirei n'am putut cunósce exact numărul personalului ce a fost in serviciul Mănăstirei.

La 1780 Abatele Sestini visitând Mănăstirea Cotroceni ne spune :

«Cotrosciany è un monistero greco offiziato da un'Igumeno in compagnia di pochi calogheri greci; il quale monistero fu fondato da Serban Voda». Tot Sestini ne mai spune că pe aceste locuri fusese odinióră un *Vasto bosco che non piu esiste* ¹⁾ (o pădure seculară dar care a dispărut).

Vedem deci că Sistini ne spune că erau *pochi calogheri* puținii călugări. Aceștia erau întrebuințai aprópe exclusiv la administrarea numeroșelor moșii, iar pentru serviciul divin să aducea dascáli și întreg personalul de lux de la Radu Vodă. Statul personalului de la 1860 înainte de secularizare era de 10 persoane, afară de personalul întrebuințat in serviciul exterior al Mănăstirei.

Egumenii vechiului schit de la Cotroceni

Avem puține cunoșcințe precise asupra egumenilor ce au administrat Schitul Cotroceni de la 1598—1679, de óre-ce Condicta Veche a Cotrocenilor nu se scie incă unde se află; este ea pierdută orî ne predată incă, nu scim; pe cei ce 'i scim i-am găsit: pe doi intr'un perilipsis din Vechia Condictă, iar pe cei l'alți îi cunoșcem dintr'un document din Condicta Brâncovenescă.

- 1) Ignatios
- 2) Neofitos
- 3) Parthenie
- 4) Teodosie fostul Mitropolit al Ungro-vlachiei.

1) Viaggio curioso-scientifico antiquario p. 3, 4 și 5.

Egumenii Mănăstirei lui Șerban Vodă Cantacuzino 1679—1863, Decembre 17.

După documente

- 1) Daniel Episcopul 1679—1682
- 2) Parthenie 1682 Martie 1—1689 Octombree 29
- 3) Mitrofan 1689 Noembrie—1699 Innie 12
- 4) Grigorie 1699 Iulie
- 5) Mitrofan 1700
- 6) Dionisie 1702 Septembrie 7
- 7) Averkie 1712
- 8) Grigorie 1718
- 9) Averkie 1729
- 10) Daniel 1731
- 11) Dionisie 1734
- 12) David 1736 și tot în acest an mai găsim pe
Clement Ieremia
- 13) Daniel Episcopul 1737—1739 Februarie 3, când
a fost înlocuit
- 14) Grigorie 1739—1751 Ianuarie
- 15) Iónikie 1751 Ianuarie 30—1754 Maiu 26
- 16) Neofit 1755
- 17) Ignatie 1755
- 18) Grigorie 1778
- 19) Ignatie 1779
- 20) Iónikie 1784—1790 și Kir Negoescu
- 21) David 1792 Aprilie 12—1797
- 22) Visarion 1798 Octombree 1—1815
- 23) Dionisie Plumbuișeanu 1815 Febr. 2—1817
- 24) Hariton 1817—1821
- 25) Procopie 1822 (de origină român) 1829
- 26) Hariton 1829—1833
- 27) Procopie 1833 Octombree—1838 Aprilie
- 28) Teofan Dohieritul 1839 Aprilie — 1840 Iunie
- 29) Meletie Cascioreanu 1840 Iunie 24 — 1863
Decembre 17 (când s'a făcut secularizarea)

După marele pomelnic

- 1) Daniel Archiereu
- 2) Partenie Ieromonah
- 3) Iosif „
- 4) Galaction „
- 5) Mitrophan Arhiereu
- 6) Neofit „
- 7) Iosaf Ieromonah
- 8) Averkie „
- 9) Daniel „
- 10) Grigorie „
- 11) Ioan „
- 12) Neofit „
- 13) Ignatie „
- 14) David „
- 15) Visarion „
- 16) Procopie „
- 17) Teofan
- 18) Meletie

Constantin G. Cantacuzino și Mănăstirea Cotroceni.

Egumenii mănăstirilor închinat ne mai ținând sémă de dorințele ctitorilor manifestate cu atâta tărie prin chisóvele de danie, după cum am vădut mai sus, statul român seculariséză tot avutul Mănăstirilor în profitul și pentru necesitățile sale în anul 1863 Decembrie 17.

Egumenii însă, ridică cestiunea Mănăstirilor închinat

ca pe o cestiune de drept internațional. Se institue in acest scop la Constantinopole o comisiune alcătuită din reprezentanții Marelor Puteri garante, ale Principatelor unite sub presidenția lui Kiamil Bey, ca să tranșeze afacerea bunurilor mănăstirești.

Constantin G. Cantacuzino-Rifoveanu, ca descendent direct din familia lui Șerban Vodă Cantacuzino, revindică pentru sine și urmașii săi întreaga avere a Mănăstirei Cotroceni, justificând pretențiunile sale printr'un memoriu adresat comisiunei internaționale; memoriul este compus din: Hrisovul prin care Șerban Vodă Cantacuzino, inchină Mănăstirea Cotroceni la cele 20 comunități și două scrisori de mulțumire adresate de Comunitați Domnitorului și prin care se obligă pentru dăsele și urmașii lor, că vor respecta intocmai condițiunile impuse lor de piosul fondator. Arată in urmă, cum egumenii nu s'au ținut de promisiune și in acest caz, conform dispozițiunilor testamentare, averea revine de drept urmașilor săi direcți. Dăm aici scrisoarea către Președintele Comisiunei:

A son Excellence Kiamil Bey, président de la commission chargée de la question des Monasteres.

Monsieur le Président.

Je viens soumettre à la juste appréciation de l'honorable Commission le mémoire ci-joint, qui n'est qu'un rapi de aperçu sur mes titres et droits concernant le Monastère Cotrotcheny ainsi que trois copiés des documents que je possède, legalisés.

Confians dans l'esprit de justice de haute sagesse et d'impartialité de l'honorable Commission et prêt a donner dans le cas de besoin d'autres informations verbales, jattend avec sécurité et vous prie M. Le Presipent 1) etc.

1865 14/ Avril

(signé) *Constantin George Cantacuzéne*

Ca rezultat final, avutul Mănăstirei Cotroceni rămâne conform legei secularisării tot pe socotola Statului.

1) Constantin G. Cantacuzéne (ex-capitaine) Pièces et document relatif au Monastère de Cotrotcheni p. 1—15.

Personalul bisericeii Cotroceni. 1863—1901

După secularizarea averilor mănăstirești s'au menținut numărul personalului care a fost înainte, mai adăogându-se încă 2 canonarhi.—Nu putem—din lipsă de spațiu să-i înșirăm aici de toți, ci numai pe cei mai principali :

La 1862 pe lângă egumenul Meletie mai găsim pe un superior Averkie plătit cu 500 lei lunar și care stă până la 1864. Imediat după secularizare găsim ca îngrijitor al bisericeii pe domnul Marin Sergiescu, supranumit Naționalul pus în capul statului personal al bisericeii și plătit mai înainte cu 1500 lei, iar de la 1864 cu 833 lei $13\frac{1}{3}$ dintr'o para, post pe care-l păstrează până în Februarie 1866; să ne ocupăm puțin de acest personaj.

Marin Serghiescu, era originar din Moldova; luase parte împreună cu Cogălnicenu, Costachi Negri, colonel Alexandru Ión Cuza și alți la revoluțiunea tinerilor din 1848 supranumiți pe atunci «Bonjuriști» însă nereușind, au fost exilați o bună parte în Turcia, la Constantinopol între care era și Marin Serghiescu. Iată ce ne spune Ion Ghica despre densus.

«Imi aduc aminte că, aflându-mă acum câțiva ani la o masă la Constantinopol, Beyzadea Grigorie Sturdza avea ziafet de ziua lui și ne poftise pe toți românii proscriși; adusesse pe cel mai vestit tacăm de lăutari, tot meșteri aleși dintre cei mai buni: scripcari, cobzari, și neisani din Scaune din Bucuresci. Trăgea Dinică cu arcușu de te ardea la inimă și cobzarul dicea din gură pe Alimoș; noi ascultam cu auzul și cu sufletul; la masă era și un strein, un Perot care vedându-ne indiuoșai ne dice c'un ton de dispreț:

— «Nu înțeleg ce găsiți în cântărilor astea de vă fac atâta impresie».

Iar Marin Serghiescu (Naționalul) să uita cu milă la densus dîcînd: *Perotule! Perotule! Săracule! tu nu ai patrie, tu nu scii ce e cântecul național!* Aceste puține cuvinte dîse cum au putut fi dîse «ne spune Ion Ghica ne au făcut pe toți să ne podidescă lacrêmile¹⁾».

După ce Cuza veni Domn il atașeză pe lângă persóna Sea

1) Ion Ghica scrisooi p. 170—171.

făcând pe îngrijitorul Palatului și gustând cel dintâiu din bătăturile și mâncările domnești. Întîi a avut lîfă de 1500 lei lunar. După secularizare îl găsim ca îngrijitor nu numai al palatului ci și al bisericeii. Și stă în acest post pînă în luna lui Februarie 1866¹⁾ adică pînă la abdicarea lui Cuza.

Marin Serghiescu—ne spune ceii ce l'au cunoscut personal la Cotroceni, — că era un om foarte vesel și cânta admirabil bisericesc, atît în grecesce cît și în românesce. Afară de aceștia mai găsim ca preoți:

Preotul Vasile Demetrescu 1863+1885.

- » Ilie Nicolae de la 1867, actualul paroch.
- » G. Demetrescu, ca supranumerar.
- » Nicolae Popescu.+
- » Ion Nicolescu, ađi preot la Comana (Vlașca).

Diaconi.

Diaconul Ștefan (ađi preot la biserica sf. Ștefan Cu bucu Barză.

Diaconul Nicolae Popescu.

» Sache Ștefănescu.	} licențiați în teologie.
» Paraschiv Popescu.	
» G. Șerban și actualmente	
» Dragomirescu Nicolae	

Dintre persoanele cari au servit biserica Cotroceni și cari au răposat remarcăm pe preotul Nicolae Popescu; s'a născut la 1847 a terminat seminariul între anii 1867—71; în urma căsătoriei, să hirotonește ca diacon pe seama bisericeii Cotroceni, în care calitate stă de la 1874 Ianuarie 7 pînă la 21 Martie 1893, când este hirotonit ca preot tot la Cotroceni unde stă pînă la 31 Martie 1901, când și plătesce obstesca datorie.

Preotul Nicolae Popescu a fost unul din pușinii ómeni cari au avut rarul privilegiu de a avea numai prieteni, iubiți și stimat de totă lumea care l'a cunoscut: Tată de familie model, prieten ne preluțit, servitor credincios și devotat al bisericeii pe care a servit'o 26 ani. A murit în etate de 51 ani lăsând văduvă și o casă de copii, din care 3 băeți și 3 fete. Ne îndeplinim o plăcută datorie de prieteni a-ı da aici fotografia.

1) Biblioteca Parohiei Cotroceni conșina de lefuri a funcționarilor acelei bisericeii pe 1862—1870.

Cântăreț I

Pr. Vasile Demetrescu
Ilie Mirodeanu 1874—1886

* * *

G. M. Ionescu de la 1887
Martie 15.

Cântăreț II

Dimitrie Dinescu (de la 1870).

Paracliseri

Nicolae Rădulescu.
Eremia Gavrilă și actualmente.
Ganciu Stoenescu.

Clopoțele bisericești. Clopotul cel mare este turnat în același timp când s'a zidit Mănăstirea Cotroceni (1682) și turnat a doua oară la anul 1834, în timpul egumeniei lui Procopie. Al II este mai mic și este din 1866.

Oamenii iluștri, îngropați ori născuți la Cotroceni

În Mănăstirea Cotrocenilor a fost cripta familiei lui Șerban-Vodă Cantacuzino cum și a altor membri din această numeroasă familie.

1) Pe partea dreaptă a bisericii și în dosul stranei Arhieresci, se află cavoul în care odihnesc rămășițele pământești ale lui Șerban-Vodă Cantacuzino; acest cavou are o înălțime de 1 m. 20 c. m. de la pământ; pe piatra mormentală este admirabil sculptată marca imperială a Cantacuzenilor; ea este deteriorată de la cutremurul cel mare din 1802 când s'a crăpat în două și o altă piatră mormentală Cantacuzenișca; pe piatră mormentală citim inscripția următoare;

«Supt această marmoră odihnește oșele luminatului și răposatului bun creștin Iw Șerban Cantacuzino nepotul ră-răposatului Șerban Basarab Voevod, pre carele miluindu-l Dumnezeu cu domnia acestei țări I (dece) ai (sic) și au chivernisit foarte bine și cu vrednicie cu tot cinstit neamul lui apărindu-o de toți vrăjmașii. Intru care iar de la Dumnezeu i s'au săvârșit viața cu cinste aicea la scaunul Domniei lui, lăsându-și țera iar la cinstiți și buni chivernisitori neamului lui întrégă și cu pace bună, a căruia Ț-eu fost viața și așa s'au pristăvit la Octombrie 28 leat = 1688.

Tot în partea dreaptă a bisericii se mai află încă trei pietre mormântale și anume:

I) A lui Matei biv vel agă (al șeselea frate e lui Șerban-Vodă Cantacuzino) a murit în virstă de 37 ani, în al IV an al domniei fratelui său în luna Decembre 23 leat

==⁷¹⁹⁴/₁₆₈₅==. Dionisie Fotino ȱice : a murit űi Aga Matei fratele-Domnului iar corpul acestuia il depuseră in Mōnastirea Cotroceni pe care o făcuse din temelii űerban-Vodă intr'uu loc unde e o pădure desă. Acolo in timpul persecutărilor tamiiei sale űeȱuse ascuns 3 ȱile până când găsi chip-să vaȱă mai departe űi atunci promiȱind Maicei Născătoare de Dumneȱeu űi să facă o Mōnăstire¹⁾.

II) Radul Spatarul fiul Stolnicului Const. Cantacuzino, bogatul intru minte; multă intristare au adus jalnica mōrte lu űtefan Voevod frăȱane-său ==(1745) Februarie 25.

III) Costandin fiul Radului biv vel spătar din rodul Cantacuzenesc trăgându-űi neamul aici cu cinste saū *ast.nuc*at de de 22 anī fiind 1703.

IV) In Partea stāngă a bisericei se află numai un mormēnt al lui.

Jupān Iordachi Cantacuzino vel Spătar feciorul bătrānului Constantin Cantacuzino biv vel postelnic la anul Iunie 8 de 41 de anī űi rāposat in zilele nepotului saū de soră Const. Brāncōveanu la Mōnastirea Cotroceni saū astru-⁷²⁰⁰
¹⁶⁹² Iunie 8. (acesta este al cincilea frate a lui űerban-Vodă Cantacuzino.

Afară dn acēűtia, mai sunt űi alți Cantacuzini ingropați la Cotroceni űt pe care i-am aflat prin vechife Hrisōva űi Cronicī dar pe care nu-i putem enumera aici din lipă de spaȱiū.

In Parcul regal űi pe incintătoarea colină despre Asil se află mormēntul Principesei Maria. Pe placa de bronz de pe mormēntul Principesei este scrisă, ep.stola autografă a Alteiei Sēle Serenissime adresată Președintelui de Miniștri din acel timp, Lascar Catargiu veȱi acea epistolă —epitaf la cap : Parcul Palatului Regal.

Ana Davila űi } Ingropați in dosul Asilului űi pe proprietatea
Dr. Davila } tea fostă Dr. Davia, aȱi a d-lui Perticari.

In curtea Palatului se află mormāntul Generelulu rusesc Iasiski Mimū 1828—1829.

Un om ilustru care s'a născut la Cotroceni este űi Dobre Nicolau.

1) Doinisie Fotiuo Istoria Daciei II p. 131-132.

Dobre Nicolaŭ

S'a născut in anul 1821 la Cotroceni din părinți plugari. Dobre Nicolaŭ este un tip de român deștept și de o extraordinară energie, care nu avusese unde să învețe carte, nu trecuse prin vre-o școlă de arhitectură și numai atât cât a putut învăța de la un arhitect némt, Weltzer; el începe a lucra fie ca antreprenor fie ca arhitect încă de la 1843.

El reclădește cea mai mare parte din casele boeresci distruse de marele foc de la 1847. A inzestrat România și mai ales Capitala cu o mulțime de edificii dintre cele mai frumoase și mai solide. Intre cele mai importante sunt: Biserica D-na Bălașa, Spitalul cel nou Brâncovenesc, Spitalul Eilantropia, Ministerul Domenielor, lucrările de la Belvedere pentru Regia Monopolului Tutunului și Sărei, vechia Căasă de Depunerii, Monetăria Statului, Cazarma jandarmilor, Școlă de Artilerie și Geniu, Asilul Elena Dămna, Pyrotechnia armatei, Cazarma Geniului și în genere toate cazarmele de la Cotroceni, din Dealul Spirei, din Pitești și C. Lung, Palatul Administrativ din Ploești, diferite lucrări la palatul regelui din Capitală, mai multe școli mari comunale, Hotelul Boulevard, Imperial. Ate-neul Român, Școala de Arte și Meserii, Liceul Lazăr, etc., etc. In total numărul construcțiilor atât in Capitală cât și in județe trece peste cifra de 1000.

Activitatea sa nu se mărginea numai la Construcțiuni publice și private, dar și la exploatarea de păduri. In timp aproape de 30 de ani a fost antreprenor de păduri de ale statului și contractele sale s'aun eecutat tot-d'a-una in cea mai perfectă regulă.

A fost printre cei d'intei industriași români, inființând o fabrică de cărămidă in Capitală.

In toate lucrările întreprinse, a căutat tot-d'a-una a întrebuința lucrători și meseriași români și numai in lipsa acestora recurgea la streini.

A incurajat formarea societăței constructorilor români și a contribuit cu bani pentru crearea unui local al societăței.

In timp de 10 ani Dobre Nicolaŭ, a fost in capul corporațiilor dulgherilor și zidarilor; ales ca staroste și-a condus afacerile acestei corporații cu multă onestitate și

pricepere. A fost ales de mai multe ori membru in consiliul comunal al Capitalei și in mai multe rânduri reprezentant al Capitalei in camera deputaților.

Intréga sa viață a fost petrecută intr'o muncă ne înce-tată și moartea l'a răpit încă in plină activitate la 6 Iulie 1894. Să dea Dumnezeu ca țara Românească să aibă mulți fii ca Dobre Nicolau, deștepti, cinstiți și harnici.

Dintre copiii lui Dobre Nicolau, d-l Dumitru Dobrescu, este doctor in drept iar d-l Toma Dobrescu, un distins ar-chitect, este absolvent al școlei de Belle-Arte din Paris ¹⁾.

1) Veți și Revista Nouă, anul VII, No. 3, pagina 82.

CAP. XIV

Palatul regal de la Cotroceni

Pe istorica colină a Cotrocenilor, se înalță mândru și falnic superbul castel regal, care apare plimbătorețului bucureștean de la locul unde se întretaie cele patru mari bulevarde, cum și de pe înălțimele de la Mihaiu Vodă, Mitropolie etc, întocmai cum apare un boboc de roză, în mijlocul unui splendid buchet de mărgăritărele, încadrat în verdete.

Aspectul său însă devine și mai încântător, ași putea zice panoramic chiar, când privești în dreapta lui frumoasa clădire a institutului botanic; în stânga lui, simpatica clădire a asilului «Elena Doamna și Ateneului Elisabeta», cu aripile clădirilor sale croite de progresul vremurilor și cu drăguța turlă a capelei sale, iar ceva mai jos la pôlele colineî, se înalță gigantic, masivul clădirei facultatei de Medicină; trei sanctuare ale științei, trei focare ale culturii înalte, trei ramuri ale Parnasului românesc.

Când te uiți spre Cotroceni și vezi atâta frumusețe, privirea ta este încântată, sufletul tău este mulțumit, iar mândria ta românească este măgulită.

Pe de asupra tuturor culminează Palatul, reședința Augustei familii regale, către care sunt îndreptate toate speranțele pe deplin îndreptățite ale României de mâine.

Acestea ți se său cu 222 de ani, pe scara istoriei, să ți cătăm originile, să ți urmărim peripețiile prin care a trecut, domnitorii care au locuit aci, faptele ce sa ți săvârșit într'ensul și evenimentele istorice care sta ți în legătură directă nu numai cu istoria Românilor dar și cu cea universală.

Palatul de la Cotroceni a fost zidit de Șerban Vodă Cantacuzino în același timp cu biserica, adică, între anii 1679—1682, tot atunci a mai zidit casele egumenesci cum și alte clădiri necesare personalului de serviciu al M-rei

Șerban Cantacuzino,—am văzut că,—pe lângă că era un om energic, dibaci și stăruitor și un luptător politic de prima ordine, mai lega cu aceste însușiri de caracter o iubire pentru cultură, pentru cultura orientală ca și pentru cea Europeană «nemțescă care în adevăr era remarcabilă¹⁾.

El, după ce înființează Academia Grecăscă din M-rea Sf. Sava²⁾ înființează și o tipografie grecăscă la Mănăstirea Cotroceni, după cum ne spune Helladius un celebru profesor al Academiei din Sf. Sava :

Am principem itaque Walachiae se contulerunt suppliciter obsecrantes, ut quia in Moldavia magnis periculis exposita res haud faciliter successerit, huic negotio tutelam patrociniumque suum benigne concedere vellet. Primus qui hoc annuit Graecis Princeps Serbanus Boebodas (cujus imaginem Regiam plane Majestatem prae se ferentem in Monasterio splendidissimo Cotruciani a se aedificato, non procul a Bucaresti mihi seipus videre contigit) fuit, ut arbitror, sed alii patrem jam hujus, quod magis credibile est, fuisse constanter affirmant, sub cujus auspiciis, Mercada edita est, versibus politicis³⁾.

Șerban Vodă Cantacuzino e stat la Cotroceni pe timpul verei în tot timpul domnie sale; a iubit atât de mult această localitate în cât cu limbă de moarte a lăsat să-l îngrope într'un cavou făcute în Mănăstire încă de când era în viață și dorința lui a fost indeplinită. «Iar a doua zi după suirea pă tron a lui Const. Brâncoveanu, Domnul împreună cu totă boerimea și cu toți archiereii și preoții și l-au dus pe reposatul Șerban Vodă Cantacuzino la Mănăstire la Cotroceni și cu XBAAZ și cu cinste mare ca pre un Domn, și făcându-se slujba pogrebaniei cum se cade, l-au îngropat în Biserică⁴⁾.

Imediat după moartea lui Șerban Vodă Cantacuzino, Constantin Vodă Brâncoveanu ia reședința de vară în casele domnesci de la Cotroceni unde primea și ospeta pe înalții oșpeți⁵⁾.

1) N. Iorga Cronicile muntene p. 2.

2) Vezi al meu studiu Influența Culturii Grecii în Muntenia și Moldova p. 157.

3) Apud Const. Erbiceanu Cronicarii Grecii p. XL.

4) Magazin II 133.

5) Anonimul Românesc în Magasin V 111.

Domnia lui Constantin Vodă Brâncoveanu a fost foarte neliniscită din cauza deselor resboaie dintre Turci, Nemți și Ruși ce au fost în acele vremuri; cu toate acestea cronicarii ori de cite ori vorbesc de pornirea Domnului din București ei spun că pleca de la Cotroceni, ori venea la Cotroceni, și foarte puțin vorbesc de Curtea Domnescă ¹⁾ ceia ce probază, că Cotroceni a fost reședința preferată a acestui mare în nefericiri Domnitor. «Când a auzit că generalul Heisler a pătruns cu armata în țara românească, «Domnul de acolo de la Cotroceni a făcut sfat cu boierii și a ales boierii de a trimis la Pôrta ca să facă știre la împărăție că Nemțul a intrat în țară ²⁾. Când a venit Magne Graful și cu Preda Prococeanu să incredințeze pe Domn că Nemții vin în contra Turcilor și fără gând rău contra Domniei și țării «Măria Sa încă fiind gata să se ridice de la Cotroceni» și a lăsat purtătorii de grije pentru țara și pentru zaherele. Și Măria sa luând pe D-șeu într'ajutor, a purces de la Cotroceni cu glôta M. S. cu Dôrna cu Cuconi și cu totă casa M. S. cu totă boerimea cu jupânesele și cu coconii lor cu Părintele Vlădica (Mitropolitul Teodosie, Episcopul de la Râmnic, Ștefan și cu alți egumeni de pe la alte Monastiri și alți preoți și clerici) a mers la Mönastire la Plătăresci ³⁾.

Atât în timpul lui Șerban Vodă Cantacuzino, Constantin Brâncoveanu cât și în scurtul timp al domniei lui Ștefan Vodă Cantacuzino, a fost cronicarii fie de curte ori contrarii Curței; totuși, ei n'au putut să înregistreze toate evenimentele timpului lor, sau le-au înregistrat numai pe acelea pe cari ei le credea mai importante ca să rămână pentru posteritate; dar și acestea sunt une-ori de un laconism revoltător, chiar când este vorba de curte. Nu exista pe acele vremuri jurnale nici obiceiul ca să se noteze cel puțin așa șisele «fapte diverse», «oficiale» ori «ne oficiale» ci tocmai mai târziu a început să vină în țără «gazeturii» franțuzesci ori nemțesci și să începă a se tipări și în țările Române adică București ori Iași câte o mică gazetă ori revistă.

Constantin Vodă Mavrocordat, avea că secretar al său pe un tiner grec Constentin Daponte, care mai târziu se

1) Magasin II 134.

2) Ibidem,

3) Ibidem 145—146.

călugăresce la Mănăstirea Xeropotamului din Muntele Athos, sub numele de Kesarie. Acesta între altele scrieri de mare interes pentru Țările Române ¹⁾, ne face cunoscut peripețiile resbóelor dintre Turci și Nemți, cari au avut loc între anii 1736—1739. Aceste fapte diverse sunt traduse în franțuzește de savantul francez Emile Legrand, sub numele de *Ephemerides Daces* ²⁾ de la care împrumutăm datele și faptele

Colonelul V. P. Năsturel

Fost director al Pyrotehniei între anii 1892—93, Brevetat de marele stat-major, Profesor la școala de poduri și șosele, etc., autor al mai multor lucrări de valoare pentru care i s'a acordat Medalia Bene-Merenti Cl. I.

carî ne preocupă spre ale complecta pe cele ale cronicarilor noștri.

¹ D. Constantin Erbiceanu cunoscutul nostru elenist, a tradus în cronicarii greci" câte va lucrări cum și un mare număr de fragmente în diferite reviste din lucrările lui Daponte.

² La Paris în 1881 vol II.

Nicolae Vodă Mavrocordat, trădat de boeri

Țările noastre, au trecut în decursul vécurilor prin grele împrejurări și numai Pronia cerescă le au scăpat din ghiarele puternicilor și nesățioșilor vecini, cari se foloséu de ori-ce prilej spre a le sfășia. Causa residă în lipsa unui pact fundamental, cari să hotărăscă succesiunea în mod regulat la tronul țărilor. Din acésta isvorău consecințele: 1) numeroși prețedenți la tron și al II lăcomia turcescă care scia să profite admirabil de aceste patimi ațâțate, așa că tronurile țărilor române erau puse la mezat. Unii domnitori, ca Șerban Vodă Cantacuzino, Brincovénu etc. sătuți de mizeria turcésca își întórseră privirile către Impăratul German, cari începuse a învinge pe Turci, iar alții către Ruși.

Sublima Pórtă, vede pe de o parte puterea crescândă a Rusiei, iar pe de alta, necredința Domnitorilor români, față de Dênsa, și de aceea trimite în Moldova pe Nicolae Mavrocordat—fiul marelui Dragoman al Porții Otoman,—Alexandru Exaporitul—cunoscut ca un om foarte deștept și mare filo turc. După tragica mórte a lui Ștefan Cantacuzenul și a tatălui său «bogatului întru minte» Constantin Stolnicul, în anul 1716, Pórtă îl transferă din Moldova în Muntenia.

Boerii, erau divisați în două partide; turcécă și nemțescă. Partida nemțescă însă era mai puternică; ea profita de absența oștirilor turcești și tătărăști, care erau trimise la Craiova contra imperialilor; și scriu lui Barbul Sărdariul, că împreună cu căpitanul Pivoda care comanda o trupă de Kaiserlichî, să vină repede în București ceia ce și fac; trec Oltul în taină, dau tot prin păduri și sosesc în București în dimineța zilei de 14 Noembre, când curtea nici nu se sculase. Imperialii pradă pe Vodă și tot atunci vine și Spătarul Goleșcu, Bălénul Logofătu, și cu soții lor înarmați ca niște catane; dau ordin seimenilor să pună armele jos, ceia ce și fac.

«Și au luat pre domn cu totă casa M. S. de i'au dus cu Pivoda la *Cotroceni cu pază tare*, iar Goleșcu și Băleanu s'au dus cu Pivoda la casa Goleșcului, *fiind și tilharul cel mare Barbul Sărdarul* cu dânșii, să se sfătuiască ce să mai facă. Deci încercând și ei prin carăte și prin caré ce aveaū tot, s'au dus și ei la Cotroceni după Domn. Dar ce jale mare și ce țipete — dice Cronicarul — și ce vaete era în târg de gróza

catanelor ce umbla cu săbiile scóse și cu puscile slobozindu-le; cine le eșea înainte, tăia, omora, atita gróză era cit limbă de om nu póte povesti. Că două gróze avea ómenii : de o parte de catane, de mórte și de jafurí, de altă parte auđea că vor să vie Tătarii Dumneđeu să le plătească celor ce a fost pricina!)» In fine boerii se sfátuesc și «de la Cotroceni fără nici o zăbavă l'aú dus pe domn la Târgovișie» și de aci in Transilvania ?) In timpul captivităței lui Nicolae Vodă Mavrocordat, vine ca locțiitor de domn fratele său Ión Mavrocordat, care nu domnește de cât doi aní și plătesce tributul obșteșc (1718).

In locul său vine iar Nicolae Mavrocordat Domn. O dată cu venirea lui, intră și ciurma in țară. Domnul însă cu jupâne-sele de frica ciumei ce se isvodise in București aú trecut la Cotroceni; După ce Domnitorul «pune la cale trebile Domniei și țarei fiește căruí din boerii după cum s'aú căđut, aú șeđut cu toții la Cotroceni de vreme ce incepuse hóla a se inmúlți și in București și in toată țara»³⁾

Rășboiul Turco-Germano-Rus.

1736—1739

La 7 Iulie 1737 armatele nemțesci intrând in țera Românésca cu cincí s'aú șase mii de ómeni, ajung până la Cotroceni unde și stabilesc lăgarul, iar Ghilany, generalul nemțesc, se instaléză in palat la Cotroceni. Constantin Vodă Mavrocordat, auđind de venirea catanelor, fuge la Oltenița și de aici cu ajutor turcesc merge contra Nemților; aceștia auđind că vin Turcii, părăsesc repede Cotroceni și trec in Transilvania la Brașov.

Mavrocordat sosesc in București la 5 Iulie 1738, iar armatele séle le pune in bievuac pe platoul Cotrocenilor.

In resboiul pe care l'aú avut in aceste timpurí Turcii contra Nemților și Rușilor, Turcii ies biruitori. Sultanul incintat de ținuta vitejescă a trupelor séle, in lupta contra Rușilor, dăruesce pe marele Vizir și pe Soliman-Pașa din Ak-Serai

1) Magasin IV 57—59

2) Ibidem.

3) Ibidem pag. 104—105.

cum și la cei-l'alți Pași cari s'au distins in lupte, cu o mare sumă de bani, din care o parte să se impartă și la ciohodari.

Soliman Pașa, care acum era in Bucuresci, fiind un om foarte sgircit, nu dă nimic la ciohodarii lui. Aceștia încep să fie puțin respectuoși față de pașa, care le reținuse bacșișurile sultanului; Pașa, ia pe cel inteu Ciohodar ce-î se presintă și-l gătuesce cu propria sa mină pe la orele 3 dupe amiazi (ați 6 ore p. m.); cei-l'alți Ciohodari vęd, dar stau liniștiți de o cam dată; pe timpul nopței însă, să sfătuesc cu toții să-l omóre. Pe când Soliman Pașa dormia mai bine, Ciohodarii năvălesc in locuința lui, făcënd un sgomot infernal. Pașa desceptat de strigătele și vociferările Ciohodarilor, sare din patul seü gol, și incalecă pe primul cal care 'i-se presintă și fuge indată la palat la Cotroceni; dar aici găsesce porțile Mönăstirei inchise, atuncı dă drumul calului iar el se ascunde in viele din jurul Mönăstirei fără a fi urmat măcar.

Domnitorul insciintat, trimise oamenii spre a-l căuta și cu mare greutate il găsi pe vitezul Pașa, ascuns sub un butuc de viță; in asemenea pozițiune comico-tragică dacă l'ar fi vędut Democrit, ar fi ris până să-î plesnescă ochii, iar Eraclit să'l plângă până să-î iasă ochii.

Oamenii domnesci diaba l'escot de acolo, și l'conduc in palat la Cotroceni, unde se afla Prințul.

La 24 Iulie 1739, Soliman Pașa după ce fu bătut de Nemți se întorse la Bucuresci, unde Prințul 'i eși afară din oraș inainte cu musica, după aceia mërseră la palat la Cotroceni, unde luară prinzul impreună 1)

Chioșcul lui Alexandru Ipsilante.

Am vędut până acum că d-niș își aveaü reședința de vară la Cotroceni; cu tôte acestea noi găsim că ei locuiaü acolo nu numai in timpul verei, ci și al erneli și mai cu sémă când țera se află in imprejurări grele; Mönăstirea Cotroceni fiind inconjurată cu ziduri gróse și intărite cu tunuri, domnitorii adesea orı își aveaü scăparea aici, unde era locul cel mai sigur din capitală, de óre-ce Mönăstirea cu zidurile ei era

1) Emile Legrand Ephemerides Daces II pag. 257.

un fel de citadelă gata să reziste forțelor inarmate și chiar tunurilor. Îi mai găsim aici și în timpul ciumei, holerei ¹⁾ și în fine de câte ori năvăleau în țară horde turcesci, tătăresci ori nemțesci, domnul fugea la Cotroceni ²⁾.

Acel dintre Domnitori care s'a îngrijit mai mult de palatul Cotroceni a fost Alexandru Vodă Ipsilante, care a făcut un superb chioșc ³⁾ la 1780 ⁴⁾ care chioșc a fost dărîmat la 1893 cu ocasiunea reconstruirii actualului palat regal.

La anul 1783 luna Mai, Nicolae Vodă Caragea, sta la Cotroceni dând pe egumeni afară din odăile cum și din cele 2 chioșcuri făcute de Alexandru Ipsilante, pentru că curtea nouă arsese și acum era curtea arsă ⁵⁾.

Dar nu trecu mult timp aici căci la anul 1787 Octombrie 29, s'era la 3 ore (turcesci) a ars palatul de la Cotroceni împreună cu Mănăstirea. Arderea a început din chioscul lui Al. Vodă (Ipsilant) și au ars toate casele domnesci, și cele egumenesci.....⁶⁾

În anul 1793 Alexandru Vodă Moruzi stă la Cotroceni; aici așteaptă pe ambasadorul Rusiei Kutusof și îi dă să privească jocul trupei de comedienți conduși de Krunsteiter Mathieu; tot aci la Cotroceni se juca și cărți din gros⁷⁾. Dar în Decembrie 1795 boierii divaniți au întrebat pe Moruzi care au avut stenahoria să stea la Cotroceni, care din cele 2 curți domnesci doresce să fie reparate, rugându-l să le răspundă.

Cismeaua Beyzadelor

În timpul epidemiei de cholera de la 1796, Curtea lui Moruzi retrăgându-se la Cotroceni, Beyzadele Dumitru, Nicolae și Gheorghe feciori beifului făceau preumblări prin pădurea Mănăstirei. Intr'o di ei găsiră un izvor cu apă foarte bună de băut; Domnitorul se bucura foarte mult și dă un hrisov ca

1) Enile Le Grand Ephenarides Daces pag. 118 -119.

2) Magazin istoric Tomul II pag. 143.

3) Vezi fotografia Cotrocenilor.

4) Sestine Viaggio pag. 5-7.

5) G. I. Ionescu-Gion Istoria Bucureștilor pag. 126.

6) Biserica ortodoxă Română, anul XIII, p. 625 cf. Gion, Istoria Bucureștilor pag. 350.

7) I. Gion, Istoria Bucureștilor, pagina 127.

să nemurască acest noroc al luminatelor Beyzadele și porunci să fie numit acel izvor Cișméua Beyzadelelor¹⁾.

Acastă cișmea pörtă adî numele de cișmeua Davila reparată din nou la 1863. Astă-đi însă, se află in ruină.

Căsătoria domniței Caterina sora lui Vodă Moruzi

Tot la Cotroceni, s'aú petrecut cite-va evenimente cari merită să fie semnalate de ore-ce s'aú desfășurat din partea Curteí ca și din partea boerilor, un aparat extra-ordinar. Acolo la Cotroceni s'a săvârșit in Iulie 1793 căsătoria domniței Eca-terina sora lui Vodă. Cu această ocasiune prin pitacul de la 30 Iunie 1793. Domnitorul a rânduit epistaí ai nunței Un alt pitac din 3 Iulie 1793. Spătarul și Aga pun la dispoziția epistaților și câte un zapciu de cei mari cu câte 20 oameni credincioși după cum și marele Postelnic a pus la dispoziția lor 12 Postelnicei. Nunta a tinut 5 zile cel puțin. Tot High-lif-ul bucurescean—cum am dice astă-đi—a luat parte in care străluceaú bogățiile risipite pe Domne, Domnițe și jupănese cu rochiile lor de alageea, de ghermesit, de atlas, de samalageea, tivlichiele de bela-coza cu blana de cacom, scurteicele de ghermesit albastru, blănite cu nafea, sculele prețioase, salbale de galbeni stambolií, nesfiele, ile cu șahac de fir. Bărbații cu: antereile, giubelele blănite cu hârșii, cu vulpe, cu samur, giubelele de postav roș, basmalele de tréba nunței, dulamele, ilicile de postav ferenghiu blănite cu guși și in lăuntru cu nafea... șalurile de Anadol, incingind pe boeri, gugiurmanele de Astrahan care de care mai crețe... Apoi arnăuții boerilor cu pieptare de argint, cu poturi de postav cu copce de argint, cu pușcă turcască ghintuită poleită cu aur, cu pistole in șal la briú! Dar apoi caii musafirilor veniți călare, cu scări mari turcesci, de argint, cu oblăncu tot de argint...și turbanuricit dimirlia²⁾. Să descrie cine póte droia de slugi purtând afumători in căluí de argint, stropitorí de miresme, tave cu dulceturi și cafele să pomenască cine nu-í cunosce, diversele cete spătăresci și agiești inșirate pe la pórtă curteí până la camerile unde se trage danțul đí și nópte. Dar hoí intregi puși la

1) Istoria Bucurescilor, pagina 311.

2) V. A. Urechia Istoria Románilor V pag. 461.

frigare, berbecii întorși, vânaturile cele mai alese adunate de Avgi-bașa cu vânatorii săi! Dar buțile desfundate cari în bă-tătura Mönăstirei și pe la răspântii de poduri se deșertau de popor. Dar putinele cu păcură aprinsă nóptea și masa-lalele cu miile luminând curtea și stradele de căpetenie. Ser-bare afară în tot orașul; tunurile ce au mai rămas de la bietul Mavroghene, acoper sgomotul puscelor și pistólelor; boerii epistați ai nunței cu nafrămii de fir la bastóne ve-ghează în tóte părțile...

La 5 Iulie după cununie și nuntire, Domnitorul da boeri-meii un mare ospet. Cu pitacul domnesc următor să dá bo-erilor un mare banchet.

O altă nuntă săvêrșită la Curtea lui Moruzi a fost cea a fiiului vornicului Slătineanu cu fiica vistiernicului Fili-pescu la 28 Ianuarie 1795. Mirele a fost adus la Curtea dom-nescă cu mare alaiu.

Evenimentele cari se pelrec în țeră pe la finele seco-lului XVII și începutul celui al XVIII sunt nenorocite. Pasvangii pradă țeră, în special Oltenia. Se răspândește vestea că vin Pasvangii și Cârjații să prale Bucurescii. Mihail-Vodă Șutu fuge, fug și boerii, fuge și poporul. Rămân Bucuresci pustii și pe mâna craior de la Curtea Veche; Palatul și biserica sunt ocupate de turci¹⁾; Ibrahim bosniacul care locuia la Cotroceni, este chemat și curăța Capitala de aceste haimanale²⁾ Turcii staú la Cotroceni aproape 2 ani de dîle, când se începe din nou rêsboiul între Ruși și Turci, care ține mai mulți ani.

Rușii continue rêsboiul cu turcii, Miloradovicii și aședă armatele pe platoul Cotrocenilor (1806)

Ion Caragea căpătând domnia țerei românesci în 1812 intră în Bucuresci cu mare alaiu domnesc și cu mulți greci, care veneu pe procopselă. Cu aceștia însă, venea și ciurma cuuoscută în popor sub numele de «ciurma lui Caragea» care începe a secera cu o furie îngrozitoare atitea vieți omenesci³⁾. Curtea ia reședința la Cotroceni, ⁴⁾ La 3 Decembrie 1816 Domnitorul are grija de a rânduî prin «Epistasia casei privigherei» casele Mönăstirei Cotroceni să se rânduescă și să se deosibescă

1) Arhivele statului condica Cotrocenilor nota de sub pagina 3 și Verso

2) Dionisie Fotino Istoria Daciei II 205—206

3) Vezi Facultatea de Melicină, „Ciurma lui Caragea“.

4) Ion Ghica scrisori pagina 29.

câte-va odăi de jos și sus și pentru deosebite stări de boeri, care să servescă de «catafighion» (loc de scăpare) în contra ciumei care se ivise acum în diferite județe ale țerei ¹⁾

Caragea continue a sta mai departe în timpul verei și după stingerea ciumei.

Tudor Vladimirescu la Cotroceni.

La 1821, Tudor Vladimirescu venind cu armata sa de panduri trase în 16 Martie la Mănăstirea Cotroceni ²⁾ pe care o întări cu șanțuri, cu trupe și cu artilerie. De la Cotroceni dă Tudor Vladimirescu proclamațiunea adresată către boeri, neguțătorii și toți locuitorii Bucureștilor, vorbindu-le de patrie și cerându-le concursul ³⁾. În acea proclamație Tudor dicea că drepturile strămoșesci fiind nimicite de domniii Fanarioți în unire cu boerii și jafurile lor ne mai putând fi suferite, au silit poporul a se scula spre a le redobândi. Trupa lui Tudor Vladimirescu așezată la Cotroceni, se ridică la vre-o 5000 de oameni, afară de corpul de armată al lui Prodan și Macedonski cari se urca la vre-o 500 de inși ⁴⁾.

Evenimentele de după 1821 până la 1848 se petrece fără importanță pentru Cotroceni, sau cel puțin n'a fost cine să ni-le semnaleze. Cu ocaziunea Revoluțiunei de la 1848, năvălesc Turcii în țară și apoi Rușii sub Lüders. La 10 Septembrie 1848 Turcii sub Fuad Efendi și Tinghir Pașa ocupă palatul și biserica ⁵⁾. Biserica a servit ca ierbărie și astăzi și mai văd sfinți cu ochi scoși de Turci

Nu scim dacă Bibescu-Vodă a ședut la Cotroceni; scim însă că Știrbei-Vodă, nu numai a ședut aci dar s'a interesat foarte mult de acest sat. În timpul său s'a făcut șoséua a Cotrocenilor în 1852—1853. S'a mărit palatul și s'au reparat și cele-lalte dependințe.

După anul 1859, Vodă Cuza ia reședința de veră la Cotroceni; în 1862, expulză pe celebrul Archimandrit grec

1) V. A. Urechiă Istoria Românilor X pagina 997.

2) Ion Ghica scrisori pagina 101

3) Alexandru Pelimon catastrofa întâmplată boerilor în muntelul Gavanul 1821 pagina 98.

4) C. D. Aricescu Istoria Revoluțiunei Romane de la 1821 pagina 186—187.

5) Ion Heliadi Rădulescu, Istoria Regenerărei României vezi Platoul Cotroceni.

Nillos, Exarchul comunităților din Muntele Athos, pentru că ocupase parte din camerele palatului.

După ce Cuza iscălesce abdicarea sa în noaptea de 11 Februarie 1866, este dus în casele lui Ciocârlan din strada Colței, iar de acolo la Cotroceni de unde apoi trece peste graniță.

Principele Carol I ia reședința de vară la Cotroceni

Alteța Sa Serenissimă Carol I de Hohenzolern-Sigmaringen alesul Națiunii, sosind în țară, își ia reședința de vară la Cotroceni, în ziua de 10/22 Iunie 1866.

Iată ce citim în «Memoriile Regelui Carol I scrise de un martor ocular».

«De ore-ce căldurile din oraș fac palatul princiar imposibil de locuit, Prințul Carol, să strănută la Cotroceni din apropiere. Cu toate reparațiunile și amenajările făcute în timpul Prinților Stirbey și Cuza, totuși Curtea, nu corespunde pretențiunilor Prințului; acum însă — adăugă acelși memorii, — Prințul are datorii mai urgente de cât de a-și aranja casa mai potrivit și mai demn 1)»

Ce este drept, ténurul Prinț de la 1866, — astăzi Rege glorios — a avut prea multe de făcut, prea multe de îndreptat, și prea mult de luptat, până să pună bazele României moderne. A trebuit decî să aștepte mai bine de 27 ani până să-și aranjeze o «locuință mai potrivită și mai demnă»; și este cunoscut că, cine scie să aștepte, are deja pe jumătate succesul asigurat.

Da Sire!

Ați asceptat, dar succesul dobândit de Majestatea Văstră *a fost* nu pe jumătate ci complect asigurat; proclamarea independenței visată de vécuri de voivozi noștri. Ați condus armatele pe câmpul de glorie. Ați înălțat România la demnitatea de Regat, V'ați făurit coróne de oțel — odor scump și neprețuit, pentru care orî-ce Român este dator a și vărsa sângele până la ultima picătură, când Coróna și Țéra o va cere. — Ați pus bazele dinastiei iubite și ați asigurat Regatului Român, locul pe care trebuia să-l ocupe în concertul statelor euro-

1) Pag. 138 vol I.

pene. Pentru toate aceste realizări, istoria nemulului nostru va inscri cu litere de aur in paginile ei faptele cretorului României moderne, ale lui Carol I cel Mare și cel Înțelept 1).

Sub ast-fel de auspicii ni se prezinta construcțiunea frumosului palat regal de la Cotroceni.

Este ceva hotărât in natură că toate lucrurile se nasc la vremea lor, că toate lucrurile și iaș schimbare in timp și in spațiu sub influența vremurilor și împrejurăr lor.

Vechiul palat nu mai corespundea cerințelor timpului

Alteța Sa Serenissimă Princepele Carol I încă de la 21 Iulie 1871, Iși alege loc la Sinaia pentru clădirea Castelului Peleş. La 17 Maiu M. M. L. L. iaș reședința de vară in casele Monastirei de la Sinaia.

In anul 1883 Septembrie in 25 se inagurează Castelul Peleş.

De la această dată Palatul de la Cotroceni continuă a fi, ca a III-a reședință Domnescă.

Dărămarea vechiului Palat de la Cotroceni.

După ce s'a stabilit in mod definitiv succesiunea la tron in anul 1888 a Altefei Săle Regale Princepelui Ferdinand și urmașilor A. S. Regale, Guvernul hotărâșce dărămarea vechiului Palat ca, pe locul lui să se ridice un altul mai măreț și mai potrivit demnității țerei și familiei Regale, ca una ce este din cële mai ilustre familii domnitore din Europa.

In anul 1893 Maiu 18 să deschide guvenului un credit de 1. 700. 000 pentru dărămarea vechiului palat și construirea celui nou.

D-l Architect Paul Gottereau, este însărcinat cu dirigerea lucrărilor.

Cu ocazia dărămării vechiului Palat, s'a dărămat și chioșcul făcut de Alexandru Vodă Ipsilanti in anul 1775. Acest chioșc se afla lângă casele egumeneșci, sau, unde se afiă astă-zî camerele de serviciu ale marelui maestru al Palatului. Chioșcul avea o înălțime de peste 20 metri, plus 22 metri înălțime co linei Cotrocenilor, se ridică cu privirea la înălțime de peste

1) Acest capitol a fost citit ca conferință la societatea geografică Română in ședința publică de la 9 Aprilie 1901.

42 metri de asupra nivelului ordinar al Capitalei. Din acest chiosc se vedea întreaga capitală cu împrejurimile.

Chioscul avea o masă de piatră în mijloc pe baza căreia era scrisă dată fondării chioscului 1775 după cât 'mi aduc aminte. Ce s'a făcut cu acea prețioasă piatră nu știu.

Am rugat pe un ilustru român—care pörtă un deosebit interes inscripțiunilor de pe monumentele noastre—să'l róge pe d-l architect să-î spună unde este acea piatră cu inscripțiunea și-î răspunde, că nu scie.

Ar fi de dorit ca onor. Guvern, la dărãmarea unor asemenea clădiri c'un trecut óre-care istoric, să pună în vedere Archi-

Colonelul Culcer

Fost ca comandant al Regimentului I Geniu de la Cotroceni între anii 1897—1901 și brevetat de stat-major, actualmente detașat la brigada din Dobrogea.

teților diriginți, ca orî-ce inscripțiunii ar găsi pe acele monumente să le trimită Musăului de Antiquități căci în aceste inscripțiunii ca și în vechile chisóre, se afla adevărata și istoria vie a trecutului nostru românesc.

Anul 1897. — Acest an este nefericit pentru țară și în special pentru Augusta familie regală; A. S. Regală Principele Ferdinand, moscenitorul presuntiv al corónei, se îmbolnăvesce la 1 Maiu, se credea că Altețea Sa are o simplă indispozițiune trecătoare.

Cu ocaziunea paradei de 10 Maiu, lumea observă ab-

sența A. S. R. «Unde este Prințul de nu se vede la această sărbătoare?» se întrebau unii. «Este cam bolnav» răspundeau alții, și vestea acesta străbătu ca un curent electric prin mulțime.

Ceea-ce se părusese la început o «simplă indispoziție» se constată acum că bóla este mult mai gravă de cât se aștepta¹⁾.

Măria Sa Regele face apel la știința medicală română; trei medici sunt chemați lângă patul Augustului bolnav și anume: D-rii Bucliu, Cantacuzino și Kremnitz, cari combat bóla la început cu óre-care succes.

Bóla însă se agraveză de odată în mod violent, cu inepere de la 11 Maiu. La 7 ore dimineața doctorii întruniți în consult, constată formarea a trei focare de broncho-pneumonie în plămânul drept. De la această dată medicii au avut a lupta cu toate calamitățile unor complicațiuni, ce s'au ivit de o dată.

Suveranii, A. S. Regală Prințesa Maria, medicii, personalul Palatului, erau cu toții într-o continuă veghiere. Noptea de 16 August a fost îngrozitoare.

Scenele petrecute atunci au fost sfâșietóre; nu le mai reamintesc, căci sunt prea vii în amintirea poporului românesc.

A. S. Regală Principele Ferdinand, ajunsese de o extremă slăbiciune.

Era o mare temere să nu izbucnescă o crisă care se și ivi.

Când s'a declarat crisa, toate speranțele de scăpare erau pierdute pentru un moment, și consternarea atât la Palat cât și în public a fost de nedescris.

În tot timpul cât a durat suferințele A. S. Regale, a fost un adevărat pelerinagiū la Palatul de la Cotroceni.

Ómeni și babe din toate unghiurile țării veneau s'aducă lécuri A. S. Regale, cari cum se pricepeau.

Călugării aduceau lemn sfint și lucruri de leac; iar unele călugărițe de prin Oltenia ca și de prin fundul Moldovei, veneau la biserica de la Cotroceni să facă rugăciuni și acatiste pentru însănătoșarea Augustului bolnav.

1) Asupra acestei cestiuni, d. Const. A. Păun, oficer în rezervă a scris o broșură în 1897, de 40 pagini intitulată „Bóla de care a fost lovit A. S. Regală Principele Ferdinand cu o schițare istorică de la întemeierea țării Române până astăzi” și de care m'am servit în unele părți.

Bóla însă se agravă din ce în ce; medicii, ce e drept au făcut sforțări uriașe pentru salvarea A. S. Regale.

Inhalații de oxigen, injecțiunii cu pilo-carpină, cafeină, chinină, băi reci de 8° și alte măsuri—pe care nu le cunosc în întregimea lor — au fost luate grabnic.

După ce consiliul miniștrilor insistă cu multă stăruință pe lângă M. Sa Regele să aducă și un medic strein, M. Sa Regele, a răspuns că se simte foarte măgulit că într'o împrejurare așa de gravă ca aceea prin care trece astă-zi dinastia I se arată un interes atât de viu; că înțelege îngrijirile Consiliului ce justifică pe deplin sentimentele ce conduc, are însă totă încrederea în medicii români care caută pe Principe.

În dimineața zilei de 16 Maiu buletinul medical anunță că starea Alteței Sale este foarte gravă, bóla era în apogeul ei, căldura atinsese 40° ceia ce este teribil în cazurile de febră tifoidă. Imediat curtea Palatului de la Cotroceni se umple de lume; ómenii din toate stările sociale și de toate naționalitățile: nemți, unguri, evrei, turci, etc., erau amestecați printre români; era o adevărată mare de capete; totă lumea așteptă cu o mare emoțiune noutăți despre starea Augustului bolnav; o profundă tristeță să zugrăvea pe fețele tuturor, foarte mulți plângeau, era, după expresiunea unui cronicar «o jale adâncă cât limba omenescă nu poate să o spue». Către orele 4 1/2 Măria Sa Regele iese în balcon cu micul Principe Carol în brațe și cu glas tare și foarte emoționat, spune mulțimei: «Prințul a scăpat, el este mai bine» într'adevăr bóla era în declin.

Nici odată n'am vădut o mai repede schimbare din întristare în bucurie.

Nici odată nu m'am putut convinge mai bine de principiul lui Dumas «că cel mai puternic sprijin al unui tron nu sunt de cât inimile supușilor».

Doctorul Bucliu împreună cu colegii lui, au făcut tot ce omenesce era posibil, Prințul de 2 oră a fost scăpat, căci de 2 oră până acum a fost aproape în agonie.

Consiliul Miniștrilor insistă din noie pe lângă M. S. Regele să aducă un medic strein — de și toți aveau absolută încredere în procedurile medicilor români; totuși motive de un ordin superior, că A. S. Regală aparține Țerei și nu este

bine ca Țara să nu facă tot ce este posibil pe lume spre a-L salva.

Guvernul nu-și poate lua răspunderea faptului de a nu fi epuizat toate mijlocele de vindecare; nici medicii curanți, nu sunt bucuroși că li s-a lasă numai lor responsabilitatea unei împrejurări așa de grave.

Imploră deci pe M. S. Regele de a le permite aducerea unei somități medicale străine.

M. S. Regele învins de aceste argumente, a răspuns că va îndeplini dorința Țerei cu totă mâhnirea sinceră ce-i cauzează această dorință și că să-l lase timpul a vorbi cu medicii curanți.

Medicii curanți ceruseră de mult aducerea unei somități.

M. S. Regele atins de accentele călduroase ale medicilor, le mulțumi încă odată pentru jertfele ce fac și promise că va telegrafia imediat unei somități străine ceia-ce și făcu, chemând telegrafic pe D-nul Profesor D-r von Leyden din Berlin, rugându-l să vie imediat la București.

D-rul von Leyden venit la București, aprobă în totul cura medicilor români.

În timpul de la 16—28 Maiu, boala rămăsese aproape staționară cu mici excepțiuni când în bine când în rău.

Augustul bolnav pe la începutul lunii Iunie intră în coalescență.

Grație științei și devotamentului medicilor, grație constituțiunei robuste și vigorei tinereței și în fine grație rugăciunilor unui întreg popor către cel A-Tot-Puternic, A. S. Regală este scăpat.

Către finele lui Iunie medicii hotărăsc transportarea Augustului bolnav la Sinaia, ceia-ce s'a și făcut imediat c'un vagon anume construit în acest scop. Voiajul s'a executat în cele mai bune condițiuni.

Alteța Sa Regală era în afară de orî-ce pericol.

Așa dar geniul cel bun a învins.

Nu mai insist asupra nenorocirilor ce ar fi cauzat un desnodământ fatal.

«Răul țerei noastre — ȳice M. Kogălniceanu — ni-l spune istoria noastră; ni-l spune suferințele poporului. Fie-care pagină din analele noastre dacă le-am storce, va curge singe și lacrimi. Răul țerei noastre, ni-l spune un proverb: *Schimbarea Domnilor bucuria nebunilor*».

CAP. XV

Parcul Palatului regal

A fost în vechime unit cu actuala grădină Botanică până al anul 1852, când s'a construit șoseua Cotrocenilor, din ordinul Principelui Barbu D. Știrbey.

În anul 1860 s'a înființea prima grădină Botanică în București pe locul ocupat azi de Parcul regal și coprindea: porțiunea de loc de la cantonul grădinăruului, până la ultimul șir de platanî din fața colinei — iar din marginea șoselei, s'a întindea până în dosul Asilului Elena Dómna ¹⁾. În 1878 grădina Botanică este strămutată în București, iar locul rămas liber prin strămutarea grădinii, intră, în alcătuirea Parcului regal. Parcul a fost plantat și adaptat potrivit cu menirea sa. Dacă întregul parc este splendid, apoi valea riului «Dómnei» este încântătoare; alătura de arborii seculari veđi boschete superbe de liliiecî și clematită, brađi și pinî alpinî, platanî, castanî sêlbateci etc. Veđi în fine natura fasonată de mâna măestră a omului, păriul Dómnei cu susurul sêu plăcut curge încet și liniscit iar paralel cu densusul se află o alee—altă dată drumul vechiū ce conducea din București la Cotroceni,—pe laturele căreia se află plantați salcâmî al căror fruct sémână cu roșcovele, iar ramurile lor se întâlnesc ast-fel, că în timpul verii forméză un fel de boltă umbrósă.

Pe încântătorea colină despre Asil și la 20 de pași de riul Dómnei, se află mormêntul și mausoleul Principesei Maria de România, trecută din viață la ²⁸/₉ Martie 1874, în urma unei bóle de scurtă durată. În mausoleū se află statua Principesei,

1) Veđi grădina Botanică.

aşa cum a fost în minutul când s'a mutat din această lume. Statua este lucrată în marmură de sculptorul Storck (senior) lucrare de o mare valoare artistică. La intrarea în mausoleu să citeşte versetele biblice «Nu este aicea, ci s'a'au sculat» iar pe baza postamentului: «Nu a murit, ci dórme». 1)

Mausoleul este construit în 1894-95. În faţa monumentului se află mormântul Principesei, acoperit de flori, cu crucea pe care-i scris: *Maria*, iar la picioare se află o placă de bronz fixată pe o altă marmoră pe care se află sculptată coróna princiară.

Pe placa de bronz este tipărită scrisórea adresată cu această ocaziune de Alteţa Sa Serenissimă, d-lui Lascar Catargiu, pe atunci, Preşedinte al Consiliului de miniştri, iată acea scrisóre:

Scumpul meu Preşedinte al Consiliului de Miniştri,

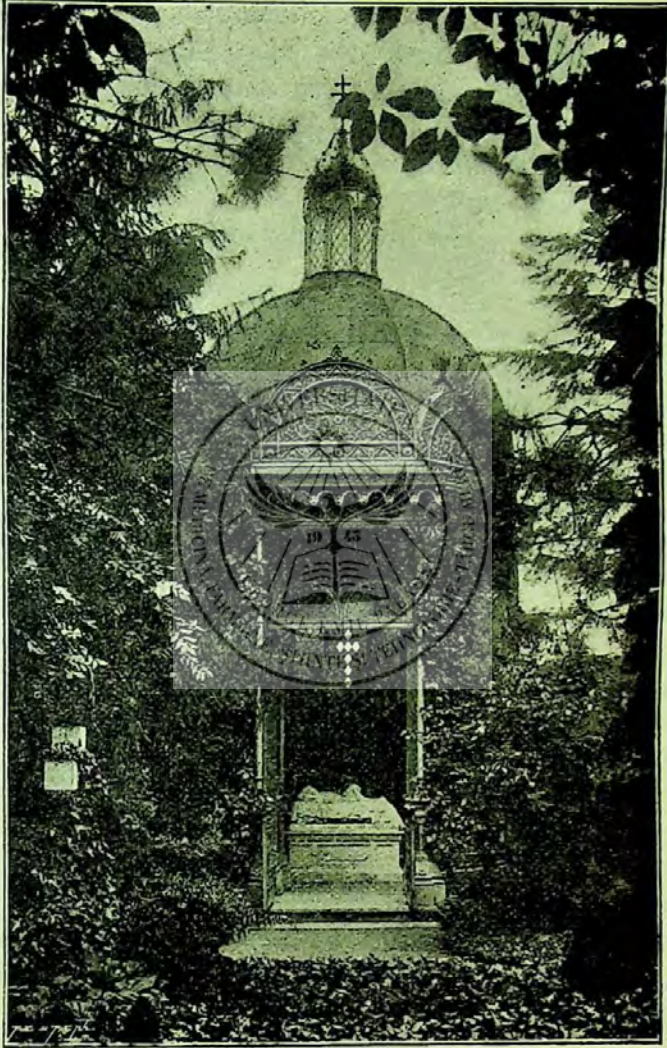
A-Tot-Puternicul a mutat din această lume de suferinţe pe singurul şi duios iubitul nostru copil.

Dacă ar mai fi fost nevoie a Ne încredinţa de dragostea ţerei către Noi, apoi nimic alt nu Ne-o putea dovedi mai mult ca aceste dureróse zile, în care sentimentele de compătimire sincere ale tuturor Ne-au fost ca o mângâdere în adâncă Nóstră jale.

În asemenea împrejurări, simt un îndemn puternic a spune ţerei Mele că, asemenea precum dânsa M'a sprijinit cu iubirea ei în momentele cele mai grele ale vieţii Mele, asemenea şi Eü Mă voiü sili a-i întórce cu prisos binele care Mi l'a făcut.

Amintirea cea mai dulce, pe care repausata Nóstră s'ică Ne-a lăsat, ca un scump odor, este nemărginitul ei amor către patria în care s'a născut, amor care era atât de viu, în cât chiar la frageda-i vîrstă, în cea dintîiu depărtare în streinătate, Ea se simţi cuprinsă de dorul ţerei Legea copilei nóstre, limba ce Ea vorbea, u dobândit o noui sfinţenie pentru Noi, căci fie-care cuvânt românesc, Ne va fi de aici înainte un rêsunet al aceluî glas pe care nu-l vom mai auzi pe pământ.

1) Vezi mausoleul Principesei.

Mausoleul Princesei Maria

S'a rupt într'adevăr în cercul restrîns al Familiei noastre cea mai duiosă legătură, însă o legătură mai tare ne unesce acum cu Familia Noastră cea Mare: Poporul român, care împreună cu Noi plînge copilul Nostru și al Său.

E o sacră datorie pentru Dîmna și pentru Mine, de a arăta fie-căruia și tuturor din adîncul mînhnitei Noștre inimă părintescă, recunoștința cea mai fierbinte, rugându-și a înălța împreună cu noi rugă către A-Tot-Puternicul, ca să Ne dea tăria și răbdarea de care avem nevoie în încercarea la care El, Ne-a supus ¹⁾.

Dumineca Pascelor 31 Martie 1874.

Carol

Casa țărănească din Parcul Palatului

În curtea palatului și anume în partea despre Institutul Botanic se află o casă țărănească, cum se vede prin împrejurimile Bucureștilor dar mai cu seamă prin județul Dimbovița.

Ea este prevădută cu toate ustensilele necesari unei femei gospodine de la țară; ici vezi *țesutul* de copt pâine, dincoace, atârinate căldări de streășina casei, dincolo, ole puse în pari; în casă se ved *lăvicioare*, *velinți*, un tron (un fel de ladă) etc.

În dosul casei se află o mică grădiniță în care se cultivă flori ce obișnuesc femeile și fetele țeranilor ca: crăițe, gălbenele, taliș, ochiu bouluș, și nelipsitul busuioc; iar pe gardul grădinei țivgele, tătăcușile și bostăneii își arată galbenele lor volume.

Alteța Sa Regală Principesa Maria, se zice că a pus să construescă această casă, în amintirea unei case în care s'a adăpostit în timpul unei ploii, pe când se află la preumblare; cred însă, că construcțiunea ei, trebuie să aibă un scop mai înalt.

Incheiere

Vechiul palat, clădit de Șerban Vodă Cantacuzino, a apucat în timp de 220 de ani, zile triste, zile nenorocite pentru țară, unde pașii turci de la Silistra, Rusciuc ori Vidin,

1) Vezi și opera Trei-deci de ani de Domnie ai Regelui Carol I vol. I p. 309-310.

saŭ mai sciŭ eŭ de unde, ŝedeauŭ intrânsul ca la ei acasă. Când Elciŭ nemŝesci, consuliŭ rusesci, băteaŭ din picior domnitorilor in acele grele timpuri când căduŝem atât de jos in dreptul public otoman. Dar ca ŝi templul lui Zorobabil, a apucat ŝi vremuri bune: timpul renaŝterei nôstre naŝionale căci in el a locuit primul domnitor al Principatelor unite române, apoi Alesut Naŝiunei de la 1866, Alteŝa Sa serenimă Principele Carol I de Hohenzollern astă-ŝi Rege glosios.

Urâm noului palat, ca să vaŝă intr'insul pe Carol II împărat al Româniior.

CAP. XVI

Asilul Elena Dómna

Estr situat pe una din cele mai frumoase pozițiuni din împrejurimile Capitalei, pe colina Cotrocenilor la o depărtare de un kilometru, spre miază-zi de palatul Regal.

Inițiativa înființării Asilului, se datoresce mărinimiei Principesei Elena Dómna, soția reposatului Domnitor Alexandru Ión I Cuza; însă terminarea și definitivă lui complectare în forma și organizațiunea sa actuală, se datoresce înaltei sollicitudinii a Măriei Sale Dómnei și Regine Elisabeta; ca drept recunoștință, s'aú scris cu litere de aur pe frontispiciul frumoasei clădiri, numele Mărielor Lor :

Asilul Elena Dómna și Ateneul Elisabeta

Ambele fondátore aú făcut fie-care, câtă un călduros apel la caritatea românescă în două restimpurii la cari a și răspuns cu prisosință și astfel s'a înființat Asilul. Atât biografiile cât și fotografiile principalilor donatori ai acelor pe care le-am putut găsi—sunt puse în «*Panteonul Asilului*» iar ale tuturor, în «*Cartea de Anr*» a Ministrului Cultelor și Instrucțiunei Publice.

Fondátorele Asilului aú fost secondate în opera lor caritabilă de soții dr. Davila și Ana Davila și ale căror nume vor fi pronunțate cu venerațiune și recunoștință de copilele Asilului, cum și de toți acei cari simt romănesce

Aceste distinse și caritabile personaje aú avut nu numai bună-aoiță și dragoste părintescă, ci și o credință adincă

în progresul operei lor. Resultatul muncii lor, a încoronat cu succes opera lor ; căci, ce nu întreprinde omul și să nu reușească când are dragoste ? dragostea este mare lucru, Dumnezeu însuși, dragoste este.

După cum vom vedea și mai departe, această instituțiune de cultură înaltă, este o creațiune eminentamente caritabilă, care face onoare nobilelor fondatoare, carității românești și în fine Țerei.

Aceste dișe, să aruncăm o privire retrospectivă și să vedem care a fost starea copiilor orfanii până la 1775, când Alexandru Vodă Ipsilante a înființat în București primul «Orfanotrofion» (Asil pentru întreținerea și educațiunea copiilor găsiți) cum și după acesta.

Ajutorul săracilor în trecut

Când am tratat despre scopul înființării mănăstirilor, am vădut între altele că pioșii fondatori și donatori, prevedeau în actele lor și ajutorul săracilor.

Mănăstirile, au purtat această sarcină pe cât le permitea vremurile. Văduvele primeau ajutoare în natură... și nu era mic nici numărul eopiilor, ce-și primeau creșterea prin M-ri. Era însă o clasă de săraci, cărora mănăstirile nu putea să le dea ajutor direct. Aceștia erau copiii prea mici, rămași orfanii, dar mai ales, cei nelegitimi. Păzitoare a bunelor moravuri, biserica i-a persecutat... pe aceștia, pentru păcatele părinților or și ast-fel nici nu era dispusă a le da ajutor. În trecut numărul săracilor de această categorie era fără îndoială foarte mic ; însă de pe la finea secol. XVIII-lea mai ales prin orașe a crescut foarte mare ¹⁾.

Alexandru Ipsilante 1774—1782 unul din Avtenții fana-rioiți cei mai cu dor de inimă pentru țera românească — înființază în anul 1775 un asil și spital de copii, numit «Orfanotrophion» lângă *biserica cu toți sfinții* ²⁾. Tot el înființază și casa numită : «Cutia Milelor» între altele și pentru ajutorul copiilor săraci ³⁾.

1) Ión Slavici, Asilul Elena Dómna Sibiu 1884 pag. 3.

2) V. A. Urechia, Istoria Romanilor II pag. 201.

3) Dionisie Fotino II p. 172.

Succesorii lui Ipsilanti, au grijă și de acest azil și spita de copii, căci erau omenii și inima li se înduioșa, când vedeau lângă biserica unde orfanotrophioul fusese pentru prima dată instalat, câte 30—40 de copii, fără tată fără mamă, surizind ingeresce, primului strein care se apropia de ei.

Ei au fost nutriți din banii care se luați din «Cutia mi-lor» ¹⁾,

Nicolae Vodă Caragea, numesce de la 20 Noembre 1783 cal doctor al Orfanotrofiiei, pe Polihronie ²⁾ Mihail Vodă Șuțu, rânduesce o anchetă la institutul Orfanotrofiiei in ziua de 24 Ianuarie 1784. Intregul Divan era însărcinat să cheme pe epi-tropi ca să-și dea socotela de venit și cheltuială «care soco-telă să o teorisiți cu deamănuntul, urmând după cuprinderea chrisovului Orfanotrofiiei și inchieind socotelele . . . să ne arătați in scris prin anafora ³⁾. Acastă anaforă n'a dat rōdele așteptate; pe d'o parte din cauza greutăților prin care a trecut țera românescă, iar pe de alta din neingrijirea guvernelor care s'au succedat,

In anul 1786 Iunie 21, Nicolae Vodă Mavroghene nu-mesce ca doctor la Orfanotrofiie pe dr. Silvestru cu lēfă de 25-taleri pe lună ⁴⁾.

Donațiunile Mitropolitului Filaret al II

Pe la finele secolului trecut Filaret II Mitropolitul Un-gro-Vlahiei — unul din cei mai filantropi bărbați ai epocii, a cărui viață a fost un șir de fapte piōse și de devotament, a lăsat prin testamentul său din 1792, o avere colosală, pentru întreținerea și educațiunea copiilor orfanii. Acastă avere constă, din mai multe moșii, locuri și hanuri in Bucuresei ⁵⁾ între care și marele han numit al Mitropolitului Filaret, unde trăgēu nemții și unguri, care han se afla pe locul unde este astă-ăzi Tétrul Național ⁶⁾.

Alexandru Vodă Moruzi impreună la anul 1793 acēsta avere, cu cea a Cutiei mile'or; desființēdă comitetul alcătuit

1) G. I. Ionescu-Gion, Istoria Bucurescilor p. 663.

2) Urechii I 382.

3) Ibiclem.

4) Hidem III p. 79.

5) Note și doc. relative la Asilul Flena Dōmna Bucuresci 1870.

6) Locot.-Colonel Papazoglu Istoria fondărei oraș. Bucuresci p. 130.

din notabilitățile Capitalei și Cutiei ast-fel sporită, o pune sub administrarea directă a Statului. De aici înainte, Cutia e administrată de vörnici, prin funcționari plătiți.

Putin în urmă să desființeze Asilul și doicile și risipesce prin mahalalele Bucureștilor, ca să crească copii «de cutie» ne la casele lor.

Pe la începutul secolului nostru, numărul copiilor «de cutie», era de 200—210. Insa Cutia fiind rău administrată, doicile nu se plăteau regulat și copii rămânau la voia întâmplărei.

Locotenent Colonel Săulescu

Fost la Reg. 1 Geniu Ajutor de Comandant, actualmente director al școlii militare din Craiova.

Principiul, de a le da pe lângă îngrijirea materială și o creștere potrivită cu împrejurările, era perdut din vedere; o parte din tr'enșii, periau în lipsă de îndestulătoare îngrijire. alții erau adoptați de doicile lor ori de alte familii, iar alții își căutau adăpost prin m-ri și cei mai mulți—pote—sporiau contingentul omenilor fără de căpătău.

Cât pentru averile cutiei milelor «îndată ce au fost confundate cu ale Statului și luate de sub controlul publicului, ele, incetul cu incetul s'au perdut.

Acestea s'au întâmplat mai ales în timpul deselor schimbări de domni și în cursul revoluțiunii de la 1821, când încetază orî-ce control.

Cu toate acest a cutia mililor există și în timpul domniei naționale și are averi și venituri însemnate. Ast-fel în timpul domniei lui Alexandru Vodă Ghica, Statul cumpără spre a zidi Teatrul Național—Hanul Filaret, cu suma de 20.000 lei din averea «cutiei,» însă, fără ca să fi plătit prețul de cumpărare.

În timpul Regulamentului organic, se fac conform cu ideile cuprinse în testamentul mitropolitului Filaret, statute pentru crescerea copiilor săraci.

Cităm din aceste următorè articole :

Art. 43. Toți copiii sârmani cari se vor cresce în acest institut se socotesc mai cu osebite ai Statului, în cât stăpânirea după trebuințele sële, va putea să-i întrebuinteze după cum va socoti mai cu cuviință, luând în băgare de sëmă și fiésca lor aplicare.

De la 7 ani în sus, băeții să se despărtescă de fete și băeții să începă a învăța carte la școla națională.

Art. 45. Când băeții vor ajunge în vèrstă de 12 ani, să se dea la meșteșug sau la ostășie, fiește care după aplicarea sa, iar cei ce vor da semne de duh mai înalt și de sciință la învățatură, să se așede în școla națională, ca făcend tot cursul învățăturilor, unii să se trimetă la academiile Europei, ca să aducă în țerà științele și meșteșugurite de lipsă, și alții să se întrebuinteze în slujba Statului.

Art. 49. Când va cere cine-va din copiii institutului, ca să-l ia de suflidț, sau numai ca să-l crească, și pe urmă să-l căpătuiască, să-i se dea cu legături înscrise și chezașii te-meinice, însă băeții orî de ce vârstă vor fi, iar fetele de se vor cere de parte bărbătescă, să se dea numai până la vèrsta de 8 ani, iar cerându-se de parte femeiască, cunoscându-se de cinstită și în oraș—care stare, să i se dea de orî-ce vèrstă și fără de întârziere, căci sfârșitul acestui institut, fiind buna căpătuire a sârmanilor ómeni, nu trebuie să împedice norocirea lor.

Art. 50. Fetele care până la vèrsta de 16 , nu se vor fi luat de nimenea, acelea să aibă direcția grija de a le căsători, sau ale așede la vre-o casă cinstită, ca să nu-și piardă

ședând închise în Institut, norocirea ce vor putea găsi fiind afară.

Art. 51, Fetele ce vor ajunge în vârstă de 10 ani, să se ia din institutul acesta, ca să se așeze la alt institut, care să nădăjduescă a se întocmi într'adins pentru desăvârșita creștere și temeinică învățătură a fetelor de asemenea vârstă ¹⁾

Ce s'a făcut cu averea Orfanilor ?

După toate cercetările făcute relativ la testamentul Mitropolitului Filaret, nu s'a găsit în arhivele Statului nici în cele ale Eforiei Spitalelor Civile; base țice că ar fi fost sustras și rupt de persoanele interesate de a instrăina averea orfanilor în folosul lor propriu ²⁾.

Din toate hârtiele atingătoare de bunurile lăsate de Mitropolitul Filaret, există în ziua de azi un proces-verbal al Statului administrativ din întâia domnie reglementară, din care se constată că guvernul a cumpărat hanul lui Filaret, averea orfanilor,—spre a construi actualul Teatru Național.

În raportul d-lui ministru al controlului din anul 1860, către ministerul finanțelor, inserat în «Monitorul Oficial» No. 214, acel an, prin care face dare de seamă a conturilor tuturor caselor ce se afla în reviziunea controlului până la 1 Ianuarie 1858. se citește următoarea notă relativă la rezervele casei făcătoare de bine: «Dimpreună cu lei 114000 destinați «pentru clădirea de institut pentru copii sârmanî, cu acest «prilej și spre împăcarea cugetului, însemneză ca această casă «s'a năpăstuit cu luarea hanului ce avea și de la care trăgea «un folos anual peste 20000 lei, pe al căruia loc s'a clădit «teatru, și pentru care prin legiuirea obstescei adunări, d'in- «tâi se otărasce a se despăgubi cu suma de galbenî 10000, «cu care să se cumpere o moșie, în cât să dea venitul ce «lua de la han, însă prin o altă chibsuire a obstescei adu- «nări din anul 1843, se mărginesce acesta numai de aî se «cumpăra un alt loc, pentru clădirea unui institut pentru «copii sârmanî, când va veni în stare casa a face o aseme- «nea zidire; prin urmare numai când s'ar da venitul de 17 «ani de când s'a luat, în sumă de 340000, și cu cea ce mai

1) Ión Slavici Asilul Elena Dómna p. 5. 9.

2) Note și documente pag. 4.

«are adunați din venitul hanului, ar putea fi în stare a se «face clădirea cuvenită, după cum era vorba, spre îndeplinirea dorinței donatorului răposatul Mitropolit Filaret»¹⁾.

Diferitele donațiuni, făcute de persoanele filantropice pentru copii orfanți, au fost substrase parte de oamenii influenți, ai epocelor, parte s'au păstrat în casa centrală, cu toate acestea,— zice autorul cărții citate²⁾. «Se zice, că există încă în «ziua de astăzi (a anului 1870) ca dobândă o sumă de lei «562401 ¹¹/₁₀ lăsați de diferite persoane caritabile, care formează un capital destinat specialmente, pentru construcțiunea «unui azil de orfanți».

De și regulamentul organic a legiuit, primirea și creșterea copiilor orfanți, cum și zidirea de construcțiuni speciale pentru fete și băieți însă toate aceste dispozițiuni au rămas neexecutate.

Copii orfanți sau cum se numeau pe atunci «copii găsiți» și «De Cutie», erau sub administrația ministerului Cultelor. Ei erau dați în creștere pe la doici prin Capitală, și cea mai mare parte dintr'înșii muriau în scurt timp, din cauză că doicele nu erau supuse la nici un control, iar în caș de bolă, ei nu primiau nici un ajutor medical. Parte dintr'înșii erau dați în adopțiune, fără a se mai interesa cine va de sôrta lor, de și s'au constatat prin numeroase reclamațiuni, că acei copii erau maltratați de părinții lor adoptivi și tratați de ei, mai rău ca animalele. Acesta avu ca consecința firăscă că o bună parte ajungeau pe stradă fără nici un căpătai.

În mai multe rânduri s'a ridicat vocea în favoarea copiilor, orfanți, ba chear în sinul adunării generale s'au ivit reclamațiuni în contra lipsei de creștere a acestor copii, în contra stărei lor deplorabile și în contra delapidărilor. ce s'au făcut cu averea Mitropolitului Filaret II.

Sub domnia lui Vodă-Cuza, conform dorinței exprimate de adunarea legislativă din 1860 Noembre, s'a luat deciziunea, ca îngrijirea copiilor orfanți să se ia de sub administrațiunea ministerului Cultelor și să se pună sub cea a ministerului de Interne, adică sub acea a direcțiunei generale a serviciului sanitar.

1) Acte și documente pag. 5.

2) Acte și documente relative la asilul Elena Doinna.

Atunci s'aŭ început îndată reformele ne apărat reclamate de trista stare a orfanilor, cari nu avėu nici hainele trebuincioase, organizându se un control sistematic asupra doicelor, visitarea regulată a copiilor, cel puțin de 2 oră pe lună și un serviciu medical exact, care se garanteze buna întreținere materială a acelor copii.

De și regulamentul organic prevede construirea unguî Institut pentru întreținerea și educațiunea copiilor orfanî, după ce se vor lua de la doici, însă această dispozițiune salutară a rămas literă mōrtă ca și voința Mitropolitului Filaret. În primăvara anului 1861 s'a făcut început cu stringerea a 40 fete într'o casă particulară și anume în casa doctorului Davila, spre a se cresce și educa ca într'un internat; însă organizațiunea acesta era incompletă și neindestulătoare și numai după sosirea în țară a Principesei Elena s'a dat înștiințării acestia totă dezvoltarea.

M. S. Dōmna Elena, după ce vine în București, vizitează toate institutele culturale și de bine-faceri; romăue pe deplin satisfăcute și adresează o scrisore Președintelui consiliului de Miniștri la 13 Iulie 1862, prin care l'însărcinează să mulțu mescă în numele M. Sale, tuturor directorilor de perfecta ordine și curătenia exemplară, iar mai departe adaugă; «voesce a vorbi de asilul copiilor găsiți, creat la călî-va pași de Cotroceni într'o pozițiune încântătoare și care n'are alte mijloce efective și asigurătoare de cât, modeste sumă de un galben de copil, alocată de guvern pentru întreținerea nutricei.

«Acest stabiliment ce are până acum 40 copile, nimenea nu pōte tăgădai că e insuficient, pentru că o mulțime de copii de amândouă sexele ce se găsesc astă dî risipiți în locuri depărtate, din care causă nici că se pōte privighea casa cu totă atențiunea cerută. După cum am vizitat acest asil de copii de la Cotroceni și m'am incredințat ocular de rezultatele dobândite într'această faptă atât de umană cât și ingenioasă, m'am cōnvins de neapărata trebuință ce trebuie a se da acestui stabiliment mijlocele trebuincioase pentru a se putea desvolta și corespundē prin urmare, cu adevăratul scop, pentru care este creat.

«Cred că se va putea ajunge cu ușurință la realizarea unei asemenea dorințe, căci cea ce s'a dobândit prin silințe individuale, probéază indetul, ce rezultate s'ar putea produce,

dacă prin consacrarea a o parte din resursele destinate de stat pentru acest asil de copii găsiți, s'ar indemna de odată la acésta și ajutóarele particulare.

Pentru un fapt dar atât de interesant ca acesta, care póte atribui inițiativei și generóselor sacrificii ale d-lui și d-nei Davila, voind să contribuesc și eú cu partea mea, vė inaintez cu acéstă ocaziune, din cassetă mea suma de una mie galbeni, pe care vė rog a-í pune in dispozițiunea administrațiunei serviciului sanitar.

Doresc cu tot din adinsul, Domnule Președinte al consiliului ca fundamentele unui alt nou asil să pótă fi așezate fără întârziere ; și insist tot de odată a fi lângă acela ce exista astă-dí, ca anexul lui pe costița de lângă grădina palatului Cotroceni.

Cu chipul acesta voiú avea subt ochii mei tinerii copii deveniți protejații mei, pe care'mi propun a'í visita adesea rezervându'mi supravegherea personală și specială a acestui stabiliment, unde vor găsi îngrijirile părintești și căldura sinului familiei, de care ai fosi atât de crud lipsiți.

Confientă in zelul și solicițudinea d-vóstră pentru interesele publice, ve recomand in particular domnule Președinte al consiliului, acest asil de copii găsiți și nu puțin voi aprecia silințele d-vóstră ce veti depune in sprijinul desvoltărei acestui institut ce'l iaú sub patronajul meú...¹⁾.

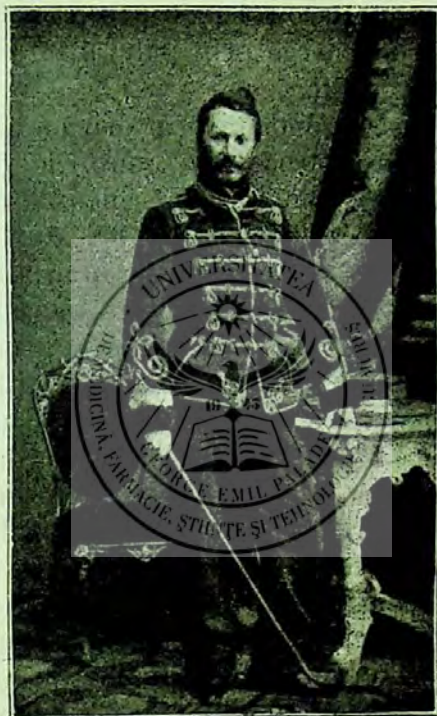
Domnul Președinte al consiliului de Miniștrii cu raportul No. 421 din 18 Iulie 1862, către Domnitor, alătură și proiectul de decret in virtutea căruia cere autorisațiunea a lua dispozițiunii de a se pune îndată cea dintăi piatră a stabilimentului creat de M. S. Dómna și care va purta numele patrónei sale «Elena Dómna» Apoi urméză sanțiunea Domnécă prin care se decreta :

a) Că suma de 1000 galbeni se va intrebuinta la inceperea clădirei asilului prin îngrijirea Președintelui consiliului de Miniștrii și Ministru de Interne ; b) Că asilul orfanilor se va clădi pe costița de lângă palatul Cotroceni și va purta numele patrónei sale, «Elena Dómna» ; c) Că Președintele consiliului de Miniștri, va supune prin deosebit raport chibzui-

1) „Monitorul Oficial“ No, 188 din 19 Iulie 1862 cf. Acte și documente p. 7-9.

rea asupra mijloacelor pentru complecta săvârșire și organizațiune a acestui stabiliment, etc., etc.

Dómna Elena, vedem că se ocupă foarte mult de micuții Săi protegiați; imediat ce depune suma de 1000 de galbeni sau 32.000 lei la 13 Iulie 1862, până la 18 Iulie iesă și decretul pentru înființarea asilului «Elena Dómna»; s'a dat arhitectului Benesch pentru facerea planurilor pe care le-a și gătit; la 29 Iulie același an, s'a pus piatra fundamen-

Alexandru Ion Cuza

Fest colonel sub Vogoride și Domnitor al Principatelor Unite Române

tală a asilului și a ordonat începerea construcțiunei edificiu-lui asilului, destinat pentru crescerea și educațiunea acelor copii orfanți ce se vor lua de la doici, după ce vor fi crescuți de dânsle până la o etate óre-care. La 2 August același an în «Monitorul Oficial»¹⁾ se făcea darea de sémă cu privire la punerea pietrei fundamentale a acestui institut, la care a a-

1) No. 169 din 2 August 1862.

sistat și luat parte Domnul și Augusta Sa soție. Iată acea dare de sémă ¹⁾.

Ceremonia se anunțase la 6 1/2 ore séra. De la 2 ore după amiadî o mulțime ne numărată de popor din tóte păturile Capitalei, se indrepta spre Cotroceni. La 4 ore, câmpia unde se află ridicat Pavilionul pentru M. M. L. L. și persoanele invitate oficialmente, era ocoperită de mulțime. Regimentul II comandat de colonelul Culoglu, sosi pe la 6 ore și nu putu a ocupa, de cât cu o companie de vânători, sub ordinele căpitanului Racoviță prin care Domnitorul și Dómna cată să trecă spre a merge prin bulevardul de afară la locurile ce le erau pregătite.

Linia oștirilor era indoită prin elevii școlei de medicină. In centrul câmpiei Cotrocenilor, șanțurile deschise pentru temelia clădirei, desemnă liniile principale ale pieței edificiului ce este să se construe îndată. De lături șirurile de cărămiđi infățișa vederea tot cuprinsul viitorului aședémént. La colțul unuia dintre șanțuri, zidăria se incepuse și se vedea o piatră mare căreia centru, săpat, căta a primi după obicei documentele oficiale destinate a constata actul insemnător ce urma a se indeplini, era cea întâi pictură a asilului Elena.

La căli-va pași înainte se afla ridicat un întins pavilion de verdéță la a căruia împodobire contribuiseră lemnele și insuși viața de prin prejur. In fundul grațiosului edificiu și in fața șanțurilor era înălțată o estradă pe care se află așezate cele 2 foteluri princiare, d'inainte pe o masă erau pregătite, procesul verbal al ceremoniei, medaliile comemorative, monede, numărul Monitorului din 19 Iulie, coprinđend documentele relative la fundația Asilului Elena și numărul din 27 ale aceleeași luni, coprinđend organizațiunea provisorie și sumarul așezéméntului căruia M. S. Dómna Elena, a bine-voit a-i da înalta sa protecțiune și a-i consacra îngrijirele Séle personale.

De cea-laltă lature se afla pregătit un altar prin îngrijirea Clerului Mitropoliei; ghirlande de flori și de frunze decoraū modesta capelă; pe acest fund de verdéță se vedea strălucind auritele cărți bisericești, vesmintele sacre și splendida mitră a Em. Sale Mitropolitului, pe care le purta cuvios S. Sa Păr. Calist însărcinat a sėvărși serviciul divin in lipsa

1) Ibidem.

capului bisericeii naționale. De asupra altarului privirile se îndreptău asupra portretului Mitropolitului Filaret care a ocupat această înaltă vrednicie în anul 1793. Acest Prelat—care după drept cuvânt este unul dintre cei mai onorați, manifestase încă trăind cele mai părintești simpatii pentru copii găsiți; prin testamentul său consacrase totă averea sa așezământului de o instituțiune care asigură acestor sârmani copii facerile de bine ale educației și ale instrucției. Dând Asilului copiilor găsiți, sborul ce o generoasă inițiativă individuală nu le putea asigura.

M. S. Dómna Eleua a voit să unescă la opera sa memoria Venerabilului Mitropolit Filaret. Spre a se realiza această pioasă cugetare de recunoscință și justiție, s'a căutat și s'a găsit portretul Em. Sale, care a figurat la ceremonie chiar din ordinul M. S. Dómnei.

Pe stâlpii plini de verdolă cari susținéu pavilionul se vedéu atârinate cadre reprezentând vederea viitorului edificii sub diferitele sale aspecte, cu planurile gésite din creionul și penalul d-lui Lipicer, și un frumos desen reprezentând imaginea carității făcut de d. Storck.

Un alt tablou înfățișa vederea un pod care va uni délul M-rei Cotroceni, cu înălțimea care domină din această parte orașul București, făcut de d. Bonet, inginer de poduri și sosele din Franța.

Pavilion — făcut de d-nii arhitecți Benesch și Hofmann era decorat cu culorile naționale; împrejur stâlpii purtau lungi stindarde tricolore fâlfâinde.

Înainte de a sosi cortegiul princiar, toate locurile de a drépta tronului se ocupaseră de d-nii Miniștrii și alte persoane de considerațiune; în stânga tronului, d-nii Agenți și Consulii generali ai Puterilor streine; împrejur Membrii Adunării Legislative, a Curței de casațiuni, ai deosebitelor tribunale, cei mai de căpetenie funcționari ai diferitelor administrațiuni, Arhimandriții M-rei Cotroceni, deputațiunile clerului ortodox, ai comunității catolice, armene și israelite; municipalitatea Bucureștilor și starostii corporațiunelor Capitalei, deputații mahalalelor și c. l. t. statul major al M. S. Domnitorului d-nii generali ai armatei și un mare număr de oficeri și de medici militari ai lagărului de la Colentina și din garnisóna Capitalei. D-nii membrii ai misiunilor franceze,

militare, financiare, de poduri și șosele figurap între invitați o multime de dame in toalete elegante își aflaseră locurile in interiorul pavilionului; cum și un mare număr de notabili, comercianți indigeni și streini.

La la ora 6 1/2 fix bubuitul tobelor oștirea anunță sosirea M. M. L. L. escortate de oficerii statului major princiar și de două escadrone de lanceri. Poprindu-se pe bulevardul de din afară pe care recunoscinta poporulul l'a și decorat cu mele de Bulevardul Elena Dómna, Principele Domnitor și Principesa Domnitore au fost primiți sub un arc de triumf de către E. E. L. L. D. D. Miniștrii și d. Prefect al Poliției M. M. L. L. au fost conduse de d. Președinte al Consiliului pe estradă ce li se pregătise. Cuvioșia Sa Pár. Archiereu a adresat M. M. L. L. discursul următor :

Măria Ta!

«Inițiativa ce ai luat pentru crearea unui stabiliment de orfanii sub inaltul patronagiu al M. V., este una din cele mai frumoșe probe a simțimentelor de umanitate ce vă caracterisă, și-a pătrunderii de poveștile Evangelice de care le practicați cu atata generositate; căci, M. V., realizați prin acésta chiar cuvintele Mântuitorului nostru care a dis. «Lăsați pruncii să vină la mine» M. V. ce alt faceți? de cât înbrățișați pe acești pruncii fără asigurare și fără protecțiune.

Acéstă frumoșă și umană faptă meritând M. T. toate laudele, reinviază tot de odată in memoria tutulor și frumoșa suvenire a Vechelor Dómne ilustre ale Țerei nóstre, care nu simțiau mai dulce și mai inaltă fericire de cât a sacrifica cea mai mare parte din averile lor la nisce fapte de a căror binefacere se bucurau toți de obste și pe care le vedem încă atât aici in România cât și in Moldavia existând chiar și până in zilele nóstre, precum posteritatea va vedea și se va bucura și de binefacerile acestui stabiliment cu numele de «Elena Dómna». Cât pentru noi, Măria Ta, care ca păstor din datorie trebuie să ne bucurăm de orice faptă și caritabilă, n'avem de cât a ruga pe cet Prea Inalt să Vă dăruiască o viață lungă și fericită ca să puteți realiza frumoșele simțimente inspirate de religiune, prin nisce asemenea fapte filantropice, care să deștepte zelul și in alte inimii de a vă imita.»¹⁾

1) Note și docum. pag. 35—36.

După acésta alocațiune s'au început rugăciunile obicinuite și miniștrii celui Prea Înalt au chemat binecuvântarea cerească asupra operei «Asilului Elena».

«Câte-va minute de examen au fost date de M. M. L. L. planurilor aședemintului dezvoltate și discutate în prezența M. M. L. L. Principesa Domnițore au bine-voit a încuviința proiectele prezentate de d. dr. Davila.

Es. Sa. d. Președinte al Consiliului de Miniștrii și Es. Sa d. Ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice au prezentat atunci procesul verbal al ceremoniei, M. M. L. L. au pus semnăturile lor asupra celor 2 exemplare, dintre care unul

Medalia comemorativă bătută cu ocaziunea punerii pietrei fundamentale la Asil față și refiers.

se va păstra în archiva statului, iar cel-lalt a fost pus împreună cu obiectele comemorative și anume: 1) cu medalia comemorativă bătută ad-hoc, 2) cu câte o piesă din monedele timpului și 3) actul de fundațiune al cărui conținut este următorul:

Asyl Elena Dómua

«Astă-đi Duminică la 29 ale lunei Iuliu anul 1862 în ȕilele Mariei sele *Alexandru Ion I* Domnitorul Principatelor unite și ale Măriei Sale *Dómnei Elena*. s'a pus piatră fundamentală a Institutului copiilor găsiți de sub patronagiul Mă-

riei Selle Dómna numit *Asyl Elena Dómna*, fiind ministru preşedinte al Consiliului Nicolae Creţulescu, al Afacerilor streine şi de Stat, principele Alexandru Cantacusin, al Cultelor şi Instruc. Publice Nicolae Racoviţă şi Inspector General al serviciului sanitar, Doctor Carol Davila¹⁾.

Tóte acestea s'aú pus într'o cutie de aramă, s'aú pecetluit îndată cu plumb. In procesul-verbal au avut onórea a fi invitaţi ca să subsemneze E. E. L. L. D. D. ministri, Cuvioşia Sa Pár. Calist, cei mai bătrâni dintre archimandriţii administratori ai Mănăstirei Cotroceni şi d. director al administraţiunei sanitare.

După indeplinirea formalităţilor, M. S. Dómna, însoţită de M. S. Domnitorul s'a coborit în şantier; acolo Principesa Domnitóre a primit din mâinile meşterului architect un şort, simbol al operei laborioase şi caritabile căruia voiesce a se consacra; a incins apoi acest şort de pânză fină brodat de ţerancele de la Cotroceni. Cutia de aramă conţinând procesul aú fost introduse în piatră preparată şi făcută ast-fel cum să primescă o altă piatră care se închidă şi prin ajutorul unei mistrii de argint M. Sa a întins pe la inchietură cimentul care pecetluiesc pentru tot-de-a-una, punerea celei d'entăiú pietre la Asilul copiilor găsiţi.

După dorinţa exprănată de archimandriţii mănăstirei Cotroceni, M. S. Dómna a hotărít ca mistria să se păstreze în Museul Naţional.

Partea oficială a ceremoniei era terminată.

Se scie că Asilul Elena Dómna se află la o mică distanţă de palatul de vară de la Cotroceni. Calea pe unde trebuia să trecă M. M. L. L. spre a se duce în grădina Palatului, se aşterne cu năsip. In trecere, Domnitorul şi Dómna aú găsit înşiruite pe 300 doicé, cărora Administraţiunea le incredinţase până acum pe copiii găsiţi şi cari primiseră o despăgubire de un galben pe lună; fie-care din ele purta pruncul pe care-l hrănea. In fruntea doicilor erau cele 40 copiliţe crescute până acum in Asil, pe care o mână caritabilă il deschise cu generositate; 10 dintr'ensele erau îmbrăcate in costumul românesc pe care M. Sa voiesce a-l da la toţi micéi séei protejaţi. Şi aci M. M. L. L. aú stat sub arc de triumf

1) *Ibidem* 12.

de verdetă format de 3 arcuri, având asupra-î cifrele prin-ciare. In astă-cale nici o escortă nu însoțea pe Dómna și Domnitor; poporul se indesa impregiul lor, cu capul gol și plin de dorință de a privi trăsurile feței M. S. Dómnei. Ó punte se aruncase peste șanțurile ce incongiurau parcul de la Cotroceni; mulțimea urma de aprópe pe M. M. L. L., care mișcate fórté mult de aceste semne de afecțiune, dieteră ord-in de-a se lása mulțimea de-a circula liberă in grădinele palatului.

In curtea mănăstirei Cotroceni, o galerie conducea la un întins chioșc care era pus pe nisce stálpí eleganți și de unde unde ochiul imbrățișeză un orisont imens. M. M. L. L. se duseră aci spre a asista la veseliele publice: o horă mare se pregătea și un pluton de artileriști, aștepta să insereze ca să dea foc artificielor pregătite prin ingrigirea E. S. D-lui Min-istru de Resbel.

In acest interval, archimandritii administratori ai mănăstirei Cotroceni, au avut onórea a óleri M. M. L. L. Domnitorului și Dómnei bécúturí récóritóre; acéstă grațiosă ospitalitate s'a întins și asupra celor-lalte persóne aflate față. In acest minut coruri fórté bine executate, s'au audít in partea grădinelor ce să întind sub chioșc; ele erau cántate de membrii unei societăți filantropice compuse din germanii ce locuiesc in Bucuresci. M. M. L. L. au fost atinse de delicata cugetare ce a inspirat coloniei germane ideia de-a se uni cu serbarea fundațiunei Asylul-Elena.

La 8 1/2 s'au început focurile de artificii. Partea cea mai însemnată și care a isbutit fórté bine, reproducea in linii de foc cu culori naționale, cifra Principelui Domnitor Alexandru Ion I și Dómnei Elena, in josul unei coróne fórté strălucitoare.

La 9 ore, M. M. L. L. însoțite de D. Ministru, casa militară princiară și escorta, se urcară in trăsură și porniră spre palatul din Bucuresci, in mijlocul unei mulțimi nenumărate, care îi saluta cu aclamațiunile lor. Domnitorul și Dómna au fost adinc mișcați de primirea ce li s'au făcut de către tóte clasele populațiunei.

In timpul acesta, serbarea populară își urma cursul. Un șir de mese incadrau pavilionul. Prin ingrijirile cuvioșilor Ad-ministratori ai M-rei Cotroceni, Nillos și Meletie Cotrocénul, 500 de pâini se împărțiră pe la săraci, 500 altele erau pregă-

tite peniru dănțuitorii horei; afară de acestea, 2 buți marț cu vin erau destupate a repara puterile actorilor dansului național. Serviciul pentru distribuție se organizase de administrațiunea sanitară și totul s'a petrecut in cea mai perfectă ordine. De la 9 ore hora forma imensile sale rinduri in mijlocul cărora lăutarii executați cantece populare. La 10 ore unul din acești artiști, care aduce aminte prin vioiciunea inteligentei lor, pe improvisatorii Italiani compusesse și cânta versuri in lauda M. S. Dómnei; refrenul repeta vorbele Elena Dómna și inălta la fie-care strofă strigări de ura printre dănțuitorii. Nimic nu putea mai bine exprima efectul cel adinc produs in inima poporului prin fundațiunea M. S. Dómnei Elena, de cât imposanta ceremonie la care el asistase. Hora a incetat tocmai la 5 ore dimineta.

Orașul București, va păstra suvenirea acestei mari solemnități și țara intregă se va uni cu călduroasele dovedii de devotament și de recunoscintă, prin care populațiunea Capitalei a Principatelor unite, s'a insoțit la opera bine-făcătoare a demnei soții a capului statului 1).

După punerea pietrei fundament de a Asilului, Dómna Elena, pe lângă suma de 32000 lei, ce a oferit din caseta Sa particulară pentru construcțiunea Asilului, a făcut un apel la intréga țără, spre a subscrie in folosul acestei instituțiuni, cum și din tóte națiunile aflătoare aci să grăbesc a-și depune obolul lor,—după puterile și voia fie-căruia—pentru crescerea educațiunea și instrucțiunea «copiilor găsiți». Așa buni-óră găsim pe Epitropul M-rei Cotroceni cu 6300 lei, Archimandritul Grigorie Raduliotu (de la Radu-Vodă) 4725 lei, Policarp Mihailotul 4725, Egumenul M-rei Clocociovul cu 15750 lei, idem Sloboziei 4725, Sf. Apostoli Averkios și Jitianu Evloghios Simopetritis câte 2205 lei fie-care, Egumenul M-rei Hotărani 3150, Costache Sturdza 4800 lei, Primăria Capitalei 6000 lei, Neofit Scriban locot. episcop de Argeș 2000 lei, Archimandritul Grigorie superiorul M-rei Mislea 6300 lei. Apoi din Iași M-rele: Barboiu și Buhalnița câte 780 lei și 20 parale de fie-care, Trei Ierarhi 1575 lei, Sf. Sava și Florésca câte 6300 lei, Golia 3150 lei de la d. architect Bureli cari fiind

1) Monitorul Oficial No. 169 din 2 Aug. 1869 cf. Note și doc. relative la Asil, p. 32—39.

trimes in Iași spre a inspecta lucrările restaurării Universității de acolo, in una din zile a găsit in cutia sa de tutun puși de către cine nu se știe, 48 galbeni sau 1536 lei ¹⁾.

Apoi se face o loterie de unde să mai câștigă încă 59480 lei. Dómnă Elena însă nu se mulțumesc numai cu atât, ci a făcut un apel, foarte călduros către dómnele din Societatea înaltă, ca fie-care dintr'insele prin cercurile lor se contribuie in folosul copiilor orfaní, nu numai cu bani dar cu orí-ce obiect al cărei produs să servescă pentru construcțiunea institutului, iată acel apel:

Dómna mea,

«La tóte națiunile ómenii sunt aceia ce femeile au voit să fie. Ele sunt mume, ele sunt soții. Națiunile cu virtuți mori ce fac să le admire istoria sunt fapta femeilor ce se află la înălțimea marelor misiuní pe pământ.

Națiunea română, ea însăși, este supusă acestei voințe a providenței divine. Ea va fi in viitor aceia ce femeile române vor voi să fie și nu ne îndoiim. Ele sunt chemate ca mume, înainte de altii a lucra pentru creșterea unei generațiuni in viitor; când femeile române vor fi convinse de acest adevăr, din acea zi viitorul României este chezușuit.

Eú una, am încredere că mamele române au și convințiunea marilor folóse purcese dintr'o asemenea lucrare a lor, au și tot ce le trebuie spre a realiza o asemenea credință.

Unele din nenumăratele datorii ce constituesc frumoșe minune a femeilor, sunt actele filantropice și pióse despre care femeile române, au dat tot-d'auna doveđile cele mai vii.

Asilul Elena Dómna, fondat prin ajutorul Românilor bine voitori. Asil al copilăriei nefericite, este înainte de tóte recomandat tuturor mamelor române; rămâne ca el să devină fapta lor. «Cunosc gingășia inimei d-vóstră prea mult, și-mi fac plăcerea a pune asupra-i prea multă speranță ca să vă recomand cu încredere acest Asil al nefericiților mlădițe venite la sórele vieței, sficióse, tremurânde; părăsite și surâdând mamelor române și lui Dumnezeu singurul lor protector.

Este vorba să se adune mici obiecte plăcute, din care

1) Lista donator pag. 46—100.

o parte se vor pune la o lotărie, iar o parte se vor vinde în profitul acestui stabiliment.

Atât natura laudabilă a faptei, cât și interesul obiectelor eșite cu gingășie din mâinele dómnelor nóstre române, promit mare isbândă în folosul Asilului.

Se vor primi cu plăcere nu numai obiecte lucrate de d-vóstră, dar încă orî-ce obiect de manufactură.

Vă rog Dómna Mea ca asociîndu-Vă acestei opere de bine-facere să bine-voiți a comunica acésta și amicelor d-v. Veți avea tot-de-odată bunătatea a Vă însărcina și cu stringerea obiectelor ce se vor trimite mie până la sfârșitul lunii lui August.

Elena.

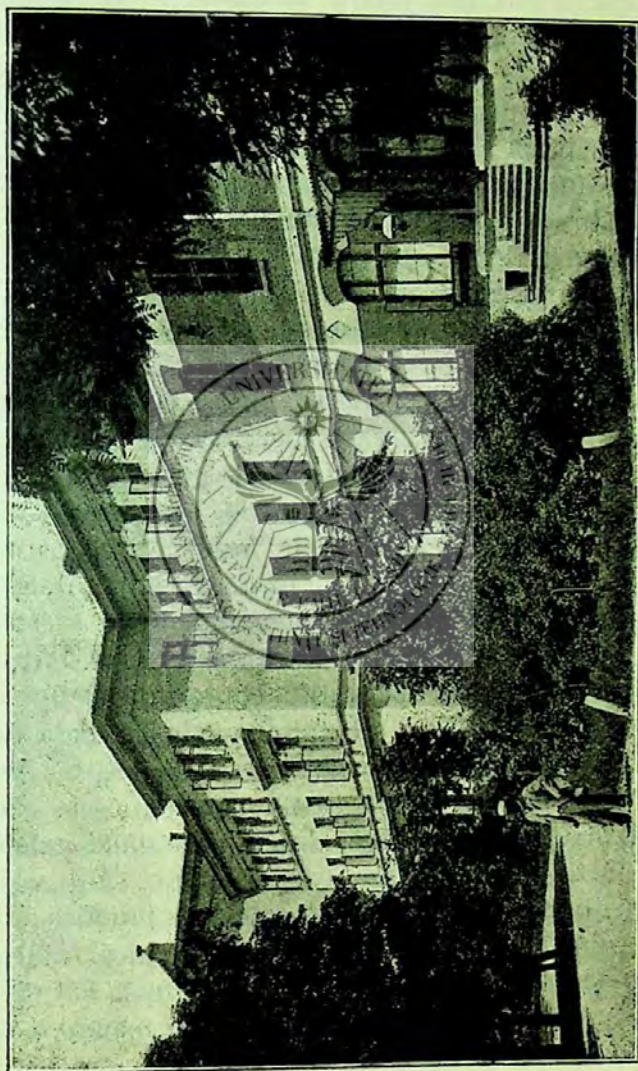
La acest apel al Dómnei, damele române s'aũ grăbit a corespunde acestui apel, oferind fie-care diferite obiecte. S'a instituit și lotăria de 5055 bilete, și care a produs un venit net de 59.480.

Scrisorile M. S. Dómnei și aũ avut rezultatul dorit; damele române s'aũ grăbit a respândi listele de subscripțiunii și în scurt timp se adună suma de 151.659 lei. La 24 Aprilie 1870 avu loc solemnitatea pentru punerea pietrei fundamentale a capelei «Elisabela Dómna». De aici înainte lucrările înaintară repede. Afară de capelă saũ mai construit: partea centrală a Asilului cu coridorul ce pune în legătură cele două aripî; două săli de studiũ, patru dormitoare, o sală de mîncare și subteranele.

Sub înalta ocrotire a M. S. Reginei, Asilul deveni în scurt timp un institut model, luând drept punct de plecare principiul ca fie-care elevă, să se desvolte cu talentele ei speciale. M. S. a stăruit tot-d'a una să li se dea elevelor ocașiune a-și încerca talentele, în tóte ocupațiunile potrivite cu geniul femeiesc.

Cât pentru instructiune în înțelesul mai restrins al cuvântului n'aũ avut până la 1881 de cât patru clase primare și un modest atelier, unde sa învăța câte-va meserii, iar lucrurile efectuate în acest atelier serveaũ în parte pentru trebuințele copiilor.

În anul 1881 Octombree, pe lângă cele patru primare se mai înființeză școla normală după cum vom vedea mai departe

Asilul Elena Dómnă secția primară și profesională, fațada principală

Personalul diriguitor al Asilului

Cel întâi care a început să adune copii găsiți și orfanii a fost Dr. Davila, care a fost ca director și supraveghetor până la mórtea sa. Primul local al Asilului unde s'aun adunat copii, a fost mai întâi în casele sócrei séle Sultana Marsil «astă-dí proprietatea Eforiei spitalelor civile de lângă primăria Capitalei- Aici, copiii erau sub supravegherea D-nei Coralia Banu. Cum însă copiii orfanii aveau necesitate de o îngrijire mai bună și mai potrivită cu cerințele timpului, s'a găsit de cuviință ca să se aducă călugărițe catolice, iar ca directóre este tot o călugăriță numită Mater Stauislas; apoi D-na Kelemen ¹⁾

În acest timp móre prima soție a D-rului Davila, Maria — născută Marsil — și să căsătorește cu Ana Racoviță din familia Golescilor. Atunci se strămută Asilul din casele Sultanei Marsil, în casele sale proprii, de pe colina de lângă palatul Cotroceni. Acéstă casă cu Iocul incongiurător a fost al familiei Racoviță, luat cu embatic de la mănăstirea Cotroceni. De aici încolo, copiii sunt îngrijiți de D-na Ana Davila, în calitate de directóre a institutului. Acéstă directóre fără salariu, — este pentru copii *mamă*, în adevăratul înțeles al cuvântului; de aci D-rul Davila cu nemurítorea sa soție Ana Davila, a pus pe base solide educațiunea din Asilul copiilor găsiți. Maria Flechtenmcher într'o conferință ținută la Ateneul român; cu ocaziunea seratei filantropice, dată de domnia sa în 1868, în folosul orfanilor, dice despre Asil. «Al numi, ar fi de prisos, pentru că nu l am cunosce, căci pare ca fiind fondat de o Româncă, de 7 ani de când există acest Asil sunt foarte puține mume, cari s'aun dus să-l viziteze și să-ı admire organizațiunea sa deosebită și practică; însă totuși imi voiú indeplini o datorie de româncă, atât pentru memoria acelei ce l-a fondat (Elena Dómna), cât și pentru bunătatea ce o face acea blândă și dulce mamă, a *copiilor țerei sale* ²⁾.

Nimeni nu ı dăduse acéstă însărcinare, și-o luase ia sin-

¹⁾ Numele acestor directóre ımı-a fost comunicat de D-ra Bransteter, care a fost timp de 30 ani maestră de dantelărie fină.

²⁾ Maria Flechtenmacher, învățământul femeii și educațiunea copiilor. Conferință (ținută la Ateneu) p. 7—8 din 1868.

gură; și nu din simțământ de datorie, nu spre a-și câștiga pâinea de toate zilele, ci din neastâmpărul de a face bine, își jertfise ea tihna orelor sale de repaus, iubirea către sormanele copile, a făcut-o se ostenească și singură iubirea acestor copile era răsplată ostenelei ei ¹⁾. Acosta este Ana Davila.

Astă-ți ea nu mai este, o întâmplare din cele mai fatale a lipsit pe sormanele copile de muma lor. Sufletul ei a rămas însă în Asil și îi povățuesce pe cei în viață ²⁾.

Ana Davila a fost otrăvită fără voe, luând în loc de chinină, stricnină, la 13 (25) Ianuarie 1874. Ea este înmormontată pe colina de lângă Asil. Memoria îi va rămâne neștersă pentru copile, care supraveghiază asupra lor din locul de fericire unde este mutată. (Vezi fotografia ei la pagina 125).

Damele române pentru eternizarea memoriei sale, i-a ridicat prin subscrieri naționale un monument, care reprezintă pe Ana Davila alături de un copil. Acest monument s'a ridicat în anul 1890 în partea din dos a Asilului, în fața capelei pe locul de recreație ca vecinic să o vadă copilele și să se inspire de la acea care le a fost mamă duiosă și inger veghietor pentru fericirea lor.

Dupe mórtea D-nei Davila, locul este succesiv ocupat de D-nele Elena Golescu, Pipel, Tepegliose. Tezzia, d-ra Racoviță ³⁾, d-na Iacobson, d-na Alesiu ⁴⁾, și apoi d-ra Schmvaltz. Din aceste d-ne și d-șóre, D-na Alesiu de și fată eșită din e-levele Asilului, a fost departe de a imita faptele nemuritoarei Ana Davila; ea a distrus o mare parte din archiva Asilului ⁵⁾. Acest fapt m'a împedecat de a culege multe fapte interesante pentru istoria mersului acestui Institut.

În anul 1875 luna Februarie, eforia spitalelor civile cere să îi lase ei purtarea de grije asupra Asilului și în genere asupra copiilor săraci și guvernul, firesce, se bucură că poate să scape de acosta sarcină. ⁶⁾ Trecerea Asilului sub administrația Eforiei intră într-o epocă de desvoltare bine-făcătoare.

Să termina aripa stângă a Asilului să dîdesce atât bucătă-

1) I. Slavici op. cit. p. 26.

2) Ibidem.

3) Note comunicate de D-șóra Alvina Brașteter, fostă directorca de lucru manual de la 1 Iulie 1866 până la eșirea sa la pensie.

4) Archiva Asilului dos. IV, 1881.

5) Informațiune culésă de la cei în curent cu faptele.

6) I. Slavici op. cit. p. 14 c. Note și documente relative la Asilul Elena Dómna p. 14-15.

riile ca și spălătoriile lipite de această aripă și să începe plantațiunile din grădina Asilului¹⁾. Tot atunci să crează o clasă normală, cor vocal, desemnul. Conform dorinței generoasei fondatoare, în toamna anului 1865 afară de copilele luate de pe la doici, s'a mai primit în Asil, orfanii din părinții săraci copile din părinții infirmii, ori de ale vechilor funcționari publici mai ales din capitală și copile de preoți și învățători, cu familii grele. La aceste se mai adaugă 12 copile ieșene, rămase orfane în urma holerei de la 1866, primite în Asil prin grația deosebită a M. S. Regelui Carol. Astfel numărul copiilor așezate în Asil în anul 1869 se urcă la 240 eleve. În anul 1861-63 a fost 40 eleve. În anul 1864 a fost 120 eleve, în anul 1865 135 eleve. În anul 1866, 185 eleve. În anul 1867, 215 eleve. În anul 1868, 183 eleve.²⁾ În anul 1868, Ianuarie, Eforia spitalelor civile înființează orfelinatul Sf. Pantilimon strămutând pe copii din Asil, acolo.

Zidirea Capelei

În acest timp, edificiul Asilului nu era încă complet terminat, căci îi lipsia o mică biserică unde copilele să poată merge spre a se închina în zilele de Duminică și sărbători și a se edifica în credința strămoșescă.

M. S. Dâna Elisabeta vizitează institutul cu de amănuntul și se convinge de lipsurile și scaderile lui și, ca și M. S. Elena Dâna, la nobila inițiativă de a deschide o listă de subscripțiune pentru facerea unei Capele și se înscrie în fruntea listei cu 12.000 lei.

În același timp, adresază două scrisori: una către Președintele Consiliului de Miniștri, iar alta către femeile române; le dăm aici în întregime a lor:

Domnule Președinte,

Visita mea la Asilul Elena Dâna 'Mi-a făcut cea mai bună impresiune, și voi păstra uă plăcută aducere aminte. Am fost primită de către copile ca o mamă și țiu a le fi muma lor. Cu uă vie satisfacțiune am constatat chipul cum copilele sunt îngrijite acolo, precum și progresele în instrucțiune, cari fac a spera că acest aședământ, va putea da in-

2). I. Slavici op. cit. 15.

3) Note și documente p. 24—30

stitutrice pentru școlile de fete. Solicitudinea Mea se concentrează în acest moment în săvârșirea Asilului și în construcția unei Capele atât de neapărată ori-cărui aședământ, unde trebuie să se facă educația tinerimei.

Propun dar a se deschide uă subscripțiune spre acest efect, convinsă de nobilele sentimente ale damelor române, nu mă îndoiesc că vor veni să se asocieze cu grăbire la această operă, pe care o pun sub patronagiul Meū. Mă pun în capul subscripțiunei cu 12.000 franci.

Credeți, Domnule Președinte, în simțimentele mele de stimă și de afecțiune.

Elisabeta

Medalie comemorativă cu ocaziunea punerii pietrei fundamentale a capelei Asilului Elena Doamna față și revers.

Epistola M. S. Dómei Elisabeta adresață femeilor române

Dómnă !

De la sosirea mea în noua mea patrie, am cređut de datorie de a face din școle și din stabilimente de bine faceri un obiect de solicitudinea mea particulară. Așa dar, în visita mea la Asilul Elena Dómnă, am constatat cu satisfacțiune progresele simțite în educațiunea orfanelor adunate din tóte părțile României.

Ele m'aū rugat să le fiu mumă și eu le-am luat sub scutul meu.

Stabilimentul unde ele aũ aflat un refugiu, și a căruı fundațiune se datoresce inspirațiunei generose a Principesei Elena, secundate in acestã operã frumósã prin spiritul de caritate allũ femeilor române allũ țerei întregi, nu pöte rămãnea nesãvërșit. Construcțiunea mai ales este indispensabile

Spre a ajunge scopul dorit este de trebuință a deschide o subscripțiune, care pöte reeși numai prin concursul tuturor. Decı convinsa de bunele sentimente ale Domniei Tale pentru orfanele nóstre, viũ a te ruga, Dómnã, sã bine voesci a te însărcina cu una din listele relative la acestã subscripțiune și de a te folosi de tötã influența Domniei Tale, spre a o face a circula cu succes in cercul relațiunelor Domniei Tale.

Convinsã cã nu vei refusa a te însoți cu mine pentru realizarea unei întreprinderi filantropice, care trebuie sã fie mai vèrtos opera femeilor române, îți mulțumesc de mai înainte Dómnã și te rog a primi salutãrile mele afectuöse.

Elisabeta

In urma secularisãrei averilor mănãstiresci, se pãrea cã pörta generositãtei romãnesci va fi închisã pentru vesnicie: totuși, constatãm cu o deosebitã mulțumire sufletescã cã ea continue mai departe, cel puțin pentru Asil 1).

Donațiunile contribue puternic la desvoltarea acestei frumöse instituțiunii, care ia proporțiuni colosale așa in cât, s'a simțit necesitate ca școlele: primarã, normalã, profesionalã și de menagiũ, care erau concentrate in același local devenit in timpurilẽ din urmã cu tot insuficient, sã se desparte in secțiuni cu o administrațiune fie-care a-parte, ceea ce sã și face.

Acestã despãrțire reclama noui clãdiri: In anul 1895-96 sã construesce un șir de clãdiri in partea apusanã a vechei clãdiri și in care sã muta secțiunea normalã. In partea rãsãritenã sã construesce tot in același an un alt șir de clãdiri pentru școlele: primare și profesionale. Pentru scõla de menagiũ, ne fiind locul destul de încãpãtor de o cam datã rămãnea atașat tot pe lângã secțiunea profesonalã pãnã la 1900

1) Veđi Donatoriĩ la Asilul Elena Dónna.

când se strămută într-o casă închiriată în oraș. Se vedem acum dezvoltarea ce o ia Asilul.

Progresul Asilului Dómna. Desființarea școlii Centrale de fete și înființarea Ateneul Elisabeta

Asilul Elena Dómna, fiind luat de M. S. Regina sub înalta sa ocrotire, a progresat, ca nici o altă școlă din țară.

Să face un proiect de lege pentru instituirea Ateneului Elisabeta Dómna :

Art. 1.— Să institue pe lângă Asilul Elena Dómna în palatul Asilului, un Ateneu feminin cu divisiunile următoare :

- a) Studiile secundare umanitare.
- b) Școla normală de gradul I și II.
- c) Școla cu direcțiuni profesionale.
- d) Ateliere diverse.

Art. 2.— Ateneul își recrutează scolarele sale.

a) Dintre orfanele Asilului prin alegere făcută de patronajul școlii, în unire cu consiliul didactic.

b) Dintre bursierele admise în internat prin concurs ca pentru admisiunea la actualele școli centrale de fete conform legii.

c) Dintre elevele primite cu plăta anuală care nu va trece peste 700 lei.

Art. 3.— Bursierele școlii centrale de fete din Bucuresci vor trece în Ateneul Elisabeta, rămânând școla centrală desființată și ne conservându-se separat de cât externatul secundar de fete.

Art. 4.— Personalul didactic al desființatei școlii centrale, va fi întrebuințat în posturi identice la școlile secundare de fete și de băieți, afară de acei cari având numărul de ani de servicii pot fi trecuți la pensii convenite.

Art. 5.— Ateneul Elisabeta va fi administrat de Eforia orfanilor, de patronatul femeilor române, și de consiliul didactic al Asilului, sub controlul legiuit al ministerului Cultelor și Instrucțiunii publice.

Art. 6.— Elevele din Divisiunea Normală (I și II-lea grad) vor da pe lângă examenul anual, și unul fiind general de *capacitate*.

Cele care vor isbui a trece acest examen cu note su-

perioare, vor fi inscrise în o anume listă, din care statul va numi în ordinea de merit, învățătoare și respective institutore fără un nou concurs.

Să urmărim mersul progresiv al acestei instituțiuni în toate ramurile prevădute în acest proiect care în același an chiar a luat ființă de lege și să începem întâi cu școla profesională ca cea mai veche și în urmă să ne ocupăm de fiecare secțiune în parte.

Școla profesională

1876—1896

Școla profesională s'a înființat pentru elevele care n'aveau aplicare pentru carte.

Încă de la înființarea Asilului să creiase pe lângă dânsul un atelier de câte-va meserii cu scopul bine definit I casă învețe — copii și copilele aici, la început Asilul a fost mixt — câte o meserie, iar al II ca hainele elevelor să fie confecționate aici, ocupațiunile principale ale elevelor au fost mai cu sémă în bransele croitoriei și țesătoriei și cele relative la trebuințele casnice. Înainte de a se înființa școla profesională propriu zisă, fetele lucrau lucruri de comandă și în special țesiau pânză. Până în anul 1879 erau numai 3 clase profesionale și numai mai târziu se înființază și a patra ¹⁾.

În anul 1878 Eforia spitalelor civile prin adresa No. 669, din 3 Februarie, transformă atelierelor în școla profesională, sub direcțiunea d-șorei Branstetter, care până acum îndeplinea sarcina de șefă a atelierelor. Cu primirea materialelor și cu confecționările ce au a se face în această școlă a fost însărcinată d-na Cauget maistră de croitorie iar d-șora Branstetter își va conserva calitatea de maistră de brălerie fină ²⁾.

Atelierelor de țesătorie erau instalate în bărețele, unde fusese spitalul militar Rusesc. La 29 Mai 1882 atelierul de țesătorie se strămută de la barace în barace construită expres lângă casa intendentului de ađi, care a costat 2115, lei 10 bani ³⁾.

Până acum se întrebuița la țesătorie vechiul sistem de răsboie întrebuițate în țară. Direcțiunea Asilului voidind să

1) Archiva Asil. Doss. 1897.

2) Archiva Asilului Dos. ³/78.

3) Ibidem Dos. ⁴/82.

perfecționeze pe copile în arta țesătoriei, comandă la Viena un răsboi model, care fu adus la Asil la 5 Februarie 1882. 1) Apoi un răsboi model din Belgia, după care s'a construit aci mai multe. 2) Tot în acest an s'a mai comandat în Transilvania un număr de răsboie. 3) Sub protecțiunea Măriei Sale Reginei, școla ia un mare avânt, e organizată și admirabil de bine dotată, școla ia numele de «Școla de țesut Regina Elisabeta». Renumele acestei școle crește colosal și autoritățile cari aveau nevoie de pânză, făceau act patriotic, că în loc să comande pânză în străinătate, se adresa la Direcțiunea Asilului

Prefectul de Ilfov comunică Asilului că comandamentul regimentului III de Călărași are nevoie de o mare cantitate de pânză, și că dorește ca ea să fie comandată în țară, și deci, face cunoscut Asilului. Comitetul permanent și școla profesională din Roman, cer modele după răsboiele din Asil, cum și o persoană cunoscătoare în ale țesătoriei. Regimentul 27 Dorobanți comandă o mare cantitate de pânză. Ministerul de Răsboi idem, pentru spitalul militar 4). Asemenea și alte autorități. Afară de țesătorie se mai lucrău: broderie fină, croitorie, cusătorie de haine naționale 5).

Lucrările ce se efectuau în atelierele Asilului, au atras admirațiunea tuturilor care l-au vizitat.

Școla Profesională e cea d'intîi școlă din țară 6). În anul 1873 cum și în anul 1880, Eforia ia parte la expozițiunea din Viena și Asilul care depindea de dinsa obține la această expozițiune:

1) O diplomă de onoare pentru colecție de costume naționale, broderii, lucru de mână, executate de eleve.

2) Medalia de merit pentru lucru de mână, temele elevelor și programa școlii.

3) Medalia de cooperăție comitetului Asilului Elena, pentru cooperăție la colecția de costume naționale.

Dintre costumele naționale lucrute de Asil s'au dat:

1) Un costum M. S. Impărătesei Austriei.

1) Ibidem Dos. 4/82.

2) Ibidem Dos. 4/82.

3) Ibidem Dos. 4/82.

4) Ibidem Dos. 4/82.

5) Ibidem Dos. 10/81.

6) Ibidem Dos. 3/80.

2) Un costum Contesei Andrassy, soția cancelarului Austriei.

3) Parte dintr'un costum Principelui Muntenegrului.

4) Parte dintr'un costum d-șorei Ruxandra Jurora, damă de onoare a reginei Suediei¹⁾.

Iată dar pentru ce lucrările efectuate în atelierele Asilului la expozițiunile din Viena au fost clasate în rangul I al lucrărilor femeesci²⁾

Școala Normală

(1881—196)

A existat în Asil un fel de școală normală inferioară, pentru copilele ce aveau aplicare la învățătură. În anul 1881, Octombrie, se înființează școala Normală Superioară, pentru formarea învățătorilor și institutorilor. Înființarea ei s'a făcut tocmai pe principiul enunțat mai sus, ca să li se dea elevelor ocasiunea a 'și încerca talentele în toate ocupațiunile potrivite firei femeesci. Cursul este de 6 ani, și pe lângă care se înființează și o grădiniță de copii, completează programele de învățămînt și M. S. Regina trimite câte-va eleve la Institutele pedagogice din Germania, și anume la Gotha, spre a forma un personal didactic bine pregătit.

Comitetul diriginte al școlii, comite imprudența de a transforma în parte programul școlii Profesionale, în cel al Normalei și Ministerul Cultelor, cu adresa No. 14320, din 8 Octombrie 1881, aprobă transformarea în parte a programei școlii Profesionale, în școală de învățătoare.

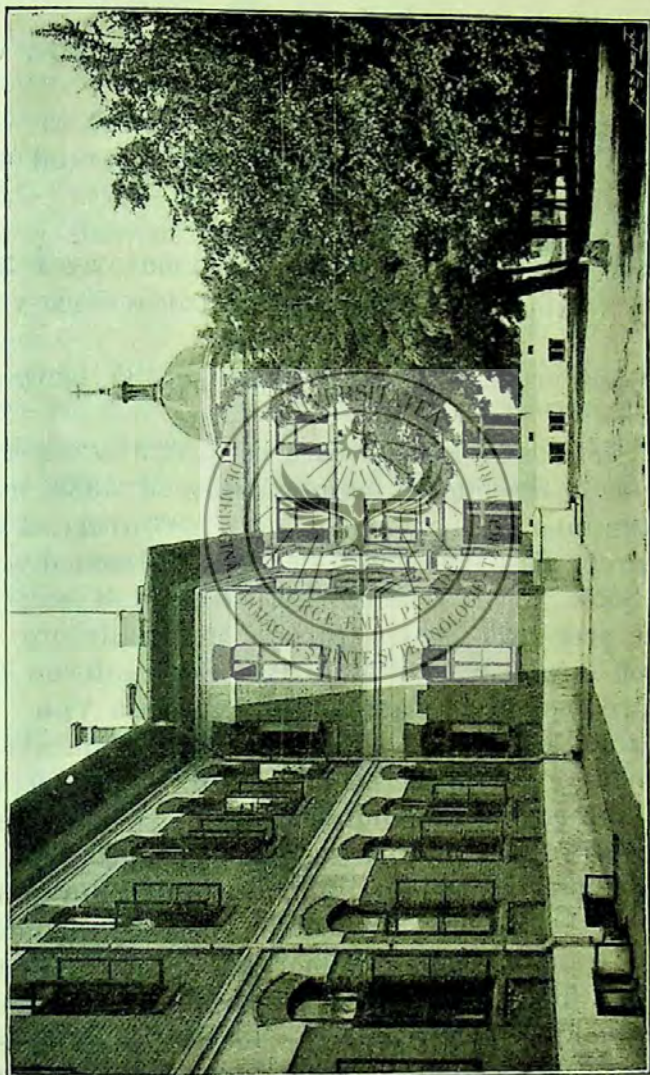
Acastă transformare n'a putut fi de cât daunătoare Statului, pentru următoarele motive:

1) Prin desființarea școlii centrale de fete și crearea la Asil a 6 clase normale, Asilul va deveni prima școală de lux în țară. Miniștrii și aristocrația va căuta să 'și trimită fetele spre a le educa în Asil, unele ca bursiere și altele ca solvente, iar locurile rămase vacante vor fi rezervate orfanilor, dar aceste orfane trebuiau și ele să fie de familii mari și scăpătate, care vor intra în Asil prin protecție.

Prin ridicarea Asilului la școală de lux, atât comitetul di-

1) A. G. Gălășescu, *Efoniile Spitalelor Civile, București 1900*, p. 851—852.

2) *Archiva Asilului Dos. 4/80*.

Asilul Elena Dămna, Secția Profesională fațada despre Parcul Palatului Regal

riginte al școlii cât și Ministerul Cultelor, au abătut Asilul de la menirea lui, căci nobilii săi fondatori l'au întemeiat ca să servescă de adăpost copilelor găsite, sau «de cutie», orfanilor, sau copilelor de părinți sërmanî, iar nu pentru fete de aristocrați.

3) Prin contactul fetelor sărace cu cele bogate, va avea un rezultat desastroos pentru cele din urmă.

Odată școla Centrală desființată, era firesc ca Asilul să se desvolte conform cu noua sa menire, păstrând însă în parte și pe cea veche.

Asilul se împarte în 1883 în șase secțiuni și anume:

I) Școla pregătitoare sau fröbeliană, care avea 31 eleve interne și 3 externe, copile care n'au trecut încă vîrsta de 7 ani.

II) Școla primară cu patru clase, cu 186 eleve interne și 7 externe.

III) Școla pedagogică în care se pregătesc elevele pentru cariera de învățătoare, înființată în anul 1883, trei clase cu 64 eleve interne, însă pentru anul 1885, urma să fie considerate drept clase divisionare ale școlii Normale divisionare.

IV) Școla Normală secundară, curs de 6 ani, în care elevele se pregăteau pentru cariera de institutore urbane ori la școlii secundare, cu totul 129 eleve interne și 7 externe, între care 14 în clasa V-a și 9 în clasa VI-a.

Programele de studii admise în «Asil» sunt cele oficiale însă aflându-se elevele mereu în institut. ele se deprind cu o severă împărțire a timpului și materiile se pot preda mai desvoltat ca în alte școlii de acelaș grad. Mai ales în ce privesce deprinderile practice nici unul dintre institutele din țară nu puteau să ție pas cu «Asilul». În deosebî, în clasele secundare cursul fiind de 6 ani, iar nu de 5 numai ca la școlile similare, încă de mult s'a dat programului o desvoltare, la care el în celelalte școlii secundare abea în 1884/85 a putut s'ajungă. Pedagogie se preda timp de 3 ani, literatura și filosofia în 2 ani, iar din științele exacte în special fizica și chimia se preda cu o deosebită considerațiune pentru partea lor practică. De asemenea copilele celor două clase mai superioare, făceau timp de două ani de zile practică pedagogică în clasele primare și în școala fröbeliană. Ca mijloc de instrucție poseda întreg materialul didactic necesar: tabele de intuiție, hărți

și globuri de toate felurile, o frumoasă bibliotecă școlară, un bogat cabinet de fizică, un laborator de chimie, o colecție mare de tabeluri fiziologice, întregul aparat auxiliar îi stătea corpului didactic la dispozițiune. Corpul didactic al «Asilului» era alcătuit din 31 persoane parte profesori, parte profesore și institutore dintre care 21 pentru cursul superior și pentru specialități.

Dintre directore avem de remarcat pe d-șora Suzana Schmaltz; în timpul direcțiunei acestei d-șore, un mare scandal s'a întâmplat; ea a fost bătută de câte-va fete din Asil; cauzele acestui scandal le găsim pe de o parte în caracterul d-șorei, puțin cam violentă, iar pe de altă că sub-directorea, dorind a-i ocupa locul, pune mai multe fete ca s'o lăta în timpul rugăciunei.

Ministerul anchetază faptul și la 26 Februarie, 1887 depărtază din Asil pe elevele Alexandrina Săulescu, Candrea și Carpănișenu, care luaseră parte la acest incident¹⁾. D-șora Susana Schmaltz în urma acestui fapt regretabil, părăsesce imediat direcțiunea.

D-sa fusese numită ca Directore la 1 Iulie 1886 în locul d-rului Barbu Constantinescu²⁾.

Directorii de studii

Directorea Asilului avea — după cum am văzut atribuțiunii pur administrative pe când directorul de studii se ocupa de bunul mers al instrucțiunei copilelor.

Până la 1881 s'alegea un comitet alcătuit din Directorul de Studii, ajutat de două profesori, aleși de conferința școlară³⁾. În tot timpul, comitetul avea supravegherea mersului progresiv al instrucțiunei.

În fie-care Sămbătă se întrunesc în conferința școlară, consemnând într'un proces-verbal progresele realizate și lipsurile constatate și care lipsuri, atât Directorul de studii, cât și Directorele erau ținuți să le aducă în bună stare, iar la sfârșitul anului se întrunesc toți profesorii în conferința generală și se dresa un proces-verbal de către consiliul pro-

1) Arhiva Asilului Dos. No. 6 din 1887.

2) Arhiva Asilului Dos. 6/86.

3) Ibidem Dos. 4/81 actul 73.

fesoral, în care iarăși se arătase progresele realizate cum și nevoile simțite sub toate raporturile, căutând ca în anul viitor să se înlăture toate neajunsurile simțite din anul trecut ¹⁾

O altă parte bună pe care o avea comitetul dirigințe-mai era și aceea, că personalul didactic era recrutat din toate Capitala avea mai distins și prin conferințele săptămânale comitetul dirigințe, putea constata care din profesorii își face datoria în conștiință și care din ei pot atinge rezultatele așteptate.

Prin aceste mijloace, Asilul care nu depinde de Ministerul Instrucțiunii de cât numai sub raportul inspecțiunii, ajunge să aibă cel mai distins corp didactic din țară și din toate Capitala avea mai distins și mai meritos. La Asil nu se alegu profesorii pe protecții pe influenți politice, nepotism ori mai știu eu prin ce mijloace, ci Eforia se baza numai pe titlurile, capacitățile, metoda didactică și renumele profesorului ²⁾ dar mai cu seamă pe rezultatele excelente ce le dădea la fie-care trimestru și sfârșit de an, contrar; era înlocuit. Profesorii astfel numiți erau asimilați cu profesorii secundari ³⁾. Între aceștia putem cita pe: Alexandru Orăscu, Dr. Zotu, Dr. Barbu-Constantinescu, Dr. C. Istrati, Ion Slavici, Minescu, T. D. Speranța, I. P. Licherdopol, Florian Crasan, Dr. D. Grecescu, Nicolae Popescu (actualmente pensionar și Director al cancelariei Senatului) Bianchi pentru muzică, Sava Henția pentru pictură, Pop pentru xilografie, Dinicu pentru violă etc. cărora le cerem iertare dacă numele lor ne scapă pentru moment din memorie.

Dintre toți aceștia, profesorul de pictură avea reședința în Asil, așa că d. Henția a fost un adevărat mentor al copiilor în această branșă timp aproape de 40 ani. El însoția pe copiii la băi și prin excursiuni, unde le deprindea cum să ia schițe după natură în diferite genuri: pictură în ulei; aquarele, fusin.

Nu cunosc o singură școală din țară,—afară dór de cea de Belle-Arte — care să posede mai multe tablouri, în diferite genuri, numai grație zelului neobosit al lui Sava Henția.

Mulți au fost profesori buni la Asil, dar frumoși au fost

1) Veđi procesul verbal din 9 Iulie 1879 Ibidem Dos. 3/80.

2) Arhiva Asilului Dos. 6/1880.

3) Ibidem Dos. 4/80.

și rezultatele dobândite. Școala normală a Asilului devenise cu ast-fel de profesori cea dintâi școală din țară, căci fetele din Asil reușeau cele dintâi la examenele de capacitate pentru învățătoare și institutóre.

O atare selecțiune de profesori va rămâne ideală pentru școala românească.

Asilul sub controlul Ministerului Cultelor

În anul 1882 Asilul trece de sub administratiunea Eforiei Spitalelor Civile sub cea a Ministerului Cultelor ¹⁾ consecința să vede imediat. Ministerul de acum înainte numește pe profesori conform legii învățământului secundar și nu se mai recutaș profesorii ca în timpul eforatului, recrutare, care după cum am spus ăa rămănea ideală în anele învățământului românesc. Ministerul Cultelor cel dintâi lucru care îl face este că desființază școala centrală de fete și urma firesce acum, ca copilele bursiere solvente și semi solvente să vină așși continua cursurile la Asil; așa în cât, de acum înainte Asilul va deveni o școală de lux de prima ordine, luând o dezvoltare neașteptată dar prin acest fapt Asilul este abătut de la adevărata lui menire.

Pentru aceste motive Ministerul Cultelor a trebuit să facă nouă clădiri pe lângă localul asilului, așa că în anii 1895/96 construiesc de ambele părți ale asilului și anume în partea apusénă o clădire compusă din 17 camere cum și alte dependinți în care să strămută școala normală, iar pe lângă vechea clădire să mai construiesc încă un alt număr tot așa de mare în care rămân secțiunea primară și profesională. Aceste clădiri cum și alte amenajări ulterioare au costat pe Stat suma de 1.130.853 lei și 71 bani ²⁾.

În 1896 d. Petre Poni pe atunci ministru al cultelor și instrucțiunei publice separa secțiunea normală, dându-și o administrație aparte, punénd'o sub direcțiunea d-șórei Elena Busnea ³⁾ rămânénd ca secțiunile primare și profesionale să fie conduse de d-ra Zoe Grant. D-ra Busnea stă în calitate de directóre și profesórá la secțiunea normală a asilului Elena Dómna,

1) Arhiva Asilului Dosar 8/82 adresa Ministerului Cultelor No. 4973 din 20 Aprilie 1882 div. șc.

2) Veđi situațiunea generală a clădirilor la Ministerul Cultelor.

3) Archiva asilului. Adresa minister. Cult. No. 9658 din 30 Sept. 1896.

până în anul 1899, când este transferată din nou la Iași, tot în calitate de directoare și profesora la școala normală de acolo. În locul d-sale este numită ca directoare d-șora Margareta Miller Verghi, care conduce institutul și astăzi.

Programul școlii este aceiași ca și la școlile normale de fete, pe lângă care se mai predă și lucrul manual. Elevele absolvente în urma depunerii examenului de capacitate li-se eliberează diploma în puterea căruia se numesc învățătoare titulare; în cațul când n'au vârsta reglementară rămân în asil ca pedagoge la secțiunea primară. Numărul elevelor este de 220, care trebuie să urmeze cinci ani cursurile școlii. Dacă se întâmplă ca una sau mai multe eleve să nu potă avea aptitudinii pentru a termina cursul, atunci sunt trecute la secțiunea profesională.

Mersul secțiunii normale a fost satisfăcător, în anii decând s'a separat.

Seriile de absolvente cu diplomă au fost: 17 diplomate în 1897; 28 în 1898; 16 în 1899 și 22 în 1900.

Corpul didactic este alcătuit din 15 persoane: profesori, profesore, maistre de lucru manual, muzică vocală, gimnastica metoda fröbeliană, desen și caligrafie, cum și viora.

Personalul administrativ și de serviciu se compune din 13 persoane.

Localul secțiunii normale coprinde: 2 cancelarii, 5 săli pentru clasă, 3 pentru meditație, 4 pentru dormitoare, 1 sală de pictură, una pentru garderobă și una pentru sufragerie, total 17 camere.

Ca disciplina și educație se mai păstrează încă tradițiile nemuritori lor soții Davila.

Școala primară și profesională

1896 — 1902

Numărul cel mare de specialități ce s'au înființat pe lângă școala profesională, s'au desființat cu timpul cum au fost:

- a) Arta săpăturii în aramă cu *aqua forte*,
- b) Stenografia,
- c) Xilografia,
- d) Pictura pe porțelan și faianță,

J. P. Licherdopol.

Fost profesor la Asil

e) Țesetorie (desființat în urmă pentru motive de sănătate) și,

f) Cultura gândacilor de mătasă.

Astăzi în școala profesională se predau:

a) Croitoria pentru dame,

b) Lingerie,

c) Dantelării fină,

d) Tricotagiul,

e) Broderia artistică și,

f) Pictura în ulei și acuarele și fusin:

Actuala directoare d-ra Zoé Grant, păstrează cu fidelitate tradițiile mult regretaților soți Davila d-sa fiind secundată de d-ra Aspasia Țintulescu în calitate de sub-directoare. Ambele pun un interes deosebit pentru educațiunea și instrucțiunea copilelor. D-ra Țintulescu este ea însuși elevă a soților Davila. Programele școlilor primare și profesionale sunt identice cu ale celorlalte școli similare din țară.

La finele fiecărui an școlar să aranjează o expozițiune în localul școlii, din lucrările efectuate de fete în școală, în cursul anului.

Am avut ocaziune să vizitez în călî-va ani d'arëndul aceste expozițiuni și cu o românească mandrie am constat progresele realizate; absolventele secțiunii profesionale după obținerea diplomei, acele care au părinți săi rude se duc în familie Orfanele însă continua a rămânea mai departe în asil. Dacă unele din eleve nu au aptitudine pentru nici o bransă, din meseriile care se predau în școală sunt trecute în școala de menaj, despre care vom vorbi mai departe.

Numărul elevelor din aceste secțiuni actualmente, se ridică la 221.

Personalul didactic se compune din 14 profesori și profesore, 3 învățătoare la secția primară, 6 maistre pentru atelierul de confecții, o maistră și o ajutoare pentru pictură și 16 persoane pentru personalul administrativ și de serviciu. Totalul personalului didactic administrativ și de serviciu este de 48.

Totalul sufletelor din această secție este de 269.

O directoare însărcinată cu menținerea disciplinei și educațiunii și o sub-directoare, ajutate de 14 pedagoge, toate foste eleve ale Asilului.

Un director de studii ajutat de consiliul profesoral ¹⁾.

Intreg institutul era sub directă și neadormită supraveghere a D-rului General Carol Davila ca epitrop delegat, din partea Ministerului Instrucțiunii Publice, funcțiune care o păstrează până la 1884, August 26, când își dă obștescul sfârșit.

Școala fröbeliană de pe lângă școala normală este înființată de Eforie încă din anul 1880, unde se aplicaū cele mai noi metode pedagogice și au avut cele întâiu aplicațiuni in Asil și in școala specială fondată de Eforie ²⁾.

In 1882 să introducere și cursul de vioră obligator pentru clasa IV și V, curs predat de d-l Dinicu ³⁾.

In acest scop Ministerul Cultelor, aprobă cumpărarea a 24 viore pe preț de 50 lei una cu tocul, cordele și arcușul lor ⁴⁾.

Luând drept punct de plecare principiul ca fiesce-care elevă să se desvolte potrivit cu talentele ei speciale, M. S. Regina a stăruit tot-d'auna să li se dea elevelor ocașiune de a-și incerca talentele in toate ocupațiunile potrivite cu geniul femeesc; in acest scop să înființeză «Ateneul Elisabeta».

„Ateneul Elisabeta“

Are de scop desvoltarea talentelor speciale ale elevelor. In acest scop se introduce in Asil, cea mai intinsă cultură a muziceii vocale și instrumentale, desemnul, pictura in acuarele și uleiū pictura pe porțelan, culórea fotografiilor, construcțiia de flori artificiale, Xilografia, săpătura in aramă prin aqua forte, stenografia, modelarea și in cele din urmă tesătoria; să stabilescă principiul ca fiesce-cărei eleve să i se dea ocașiune de a se desvolta mai ales in direcțiunea care-i convine.

La această școala primesc instrucțiune toate elevele cu órecare vocațiune; iar acele, care arată vr'un talent special hotărât ajungend la o vârstă mai inaintată sunt despensate de ale-lalte studii, spre a se putea devota pe deplin specialității

1) I. Slavici op. cit. p. 16—19.

2) Archiva Asilului Dos. 3/1880.

3) Archiva veșii adresa Ministerului No. 11.534 și 11.773 din 1 și 15 No. embre 1896.

4) Achiva idem Dos. 3/82.

pentru care au vocațiune. Mai multe dintre eleve au primit instrucțiune specială în piano, 4 în muzica vocală și alte 4 în desen, pictură, xilografie și modelare. Au fost trimise câte-va în străinătate spre a se perfecționa în pictură, una la Paris și 2 la München ¹⁾.

Ce este drept dacă s'a dat câte-va rezultate, apoi aceștia au fost mai cu seamă în pictura cu ulei, iar cât pentru xilografie, săpătură în aramă prin aqua forte, pictura de porțelan și faianță, rezultatele dobândite au fost invers proporționale cu sumele cheltuite și deci catedrele acestea au fost desființate; nu mai vorbim de cultura gândacilor, cântarea cu clavierul, cloșca artificială, cu care voia să scotă pu în mod artificial. Tote însă cu timpul s'au desființat. A rămas deci chestiunea ca, copilele care n'au aptitudini pentru carte să treacă spre a învăța o meserie oarecare. În 1896 se dividează Asilul în secțiuni cu administrații aparte.

Am văzut că Asilul sub Eforie dăduse rezultate strălucite, grație solidei sale organizații și recrutării corpului didactic. Cu trecerea Asilului sub administrația Ministerului Instrucțiunii a fost pus pe același picior cu școlile similare.

Cu mórtea D-rului Davila (1884, August 26) Asilul perde pe cel mai puternic sprijin, pe părintele său; Ministerul revine în urmă asupra reînființării școlei Centrale, rămânând ca Asilul să mérégă pe drumul indicat de nobilele fondatóre. Numérul cel mare al donațiunilor primite, au avut ca rezultat creșterea numărului copilelor, personalului didactic, administrativ și de serviciu pe de o parte, iar pe de alta locul devine în urma acestei creșteri, insuficient.

Asilul Elena Dómna

Secția de Menajlu

Nimenea nu-și putea inchipui că modestul orfanotrofon din casele Sultanei Marsil de lângă primăria Capitalei așă proprietatea Eforiei spitalelor civile, va lua o dezvoltare așa de frumoasă.

1) I. Slavici op. cit. 16—17.

Directorul acestei instituții nemuritorul dr. Davila, omul cel mai energic, care n'a pregetat nici o dată, când era vorba de muncă și sacrificii; căci pe cele cu lipsă le implinea, pe cele ce nu erau, și nevoe se simțea prin stăruințe și dragostea lui de muncă, le înființa.

Desvoltarea mereu crescândă a Asilului sub protecția tutelor a Majestății Sale Reginei, sub neadormita supraveghere

Arhiepiscopul Calist donator la Asil

a d-rului Davila și a dragostei materne a demnei sale soții Ana Davila pentru această instituție n'a putut de cât să progreseze. Asilul sub soții Davila ajunsese cea întâi pe pinieră de cultură pentru tinerele copile nu numai ofane dar și pentru copilele ómenilor cu dare de mână din totă țera. Miniștrii își trimeteau aici copilele ca să-și primescă educațiunea! ocupând locurile copilelor orfane. Ce greșelă!

Cu mórtea sotilor Davila și cu ocasiunea trecerei Asilului de sub administrația Eforiei spitalelor civile sub acea a ministerului de culte, Asilul suferă insemnate modificări, și pe alocurea chiar scăderi. Incepe a reveni la starea-î de mai înainte, fiind considerat tot ca «Asil» și nu-l mai privea prin acea prismă de care am pomenit până acum.

Pentru aceste motive in anul 1894, se desparte Asilul in 2 secțiuni : «primară și profesională» și «secțiunea normală». Copilele însă care nu putea î să invețe nici carte, nici o profesiune trebuia în firesce, conform legilor in vigore să fie excluse; dar dacă copila era orfană trebuia s'o arunce pe drumuri? acesta nu se putea. Urma deci ca să se inființeze o școlă, unde să își potă desvolta fie care copila aptitudinile pentru care avea predilecțiune.

In anul 1898 Aprilie 1, d Spiru Haret, pe atunci ministru cultelor și instrucțiunii publice studiază de aproape cestiunea și ia înțelepța și umana dispozițiune să inființeze pe lângă Asilul Elena Dómna, o a patra secțiune complimentară pe lângă cele trei deja existente, numită «secțiunea de menagiu». La 30 Maiu același an, se publică și regulamentul după care trebuia să se conducă școla și care dispune :

Secțiunea de menagiu se va popula (art. 2).

- a) Cu orfanele școlii primare remase două ani repetente și cu cele eliminate pentru rea purtare;
- b) Cu orfanele școlii profesionale cari n'au aplicație pentru nici una din specialitățile ce să preda în acesta cum și cu acele eliminate pentru purtare;
- c) Cu orfanele ce le admite autoritatea școlară de a dreptul in această secție.

Externe nu se admit (art. 3).

Acastă secțiune are de o cam dată 5 specialități și a-nume: bone, servitoare superioare, servitoare, bucătărese și spălătorese.

Bonele vor putea da noțiuni exacte despre obiecte și lucruri in mod intuitiv, alfabetul și silabisirea, calculul mintal, potrivit cu virsta copiilor. Ele vor mai sci să facă și să întrețină rufăria și îmbrăcăminte copiilor.

Pentru instruirea și deprinderea elevelor ce se destină a deveni bone, se vor admite 30 copii solvenți, băeți și fete de vârsta de 2 jum. până la 6 ani jum.

Servitoare superioare (femm s de chambre) Acestea vor sci să îngrijescă apartamentul stăpânei, să coafeze, să facă să întrețină rufăria, vor conjecționa, repara și improspeta toletele, vor sci să spele lucruri fine ca: batiste, dantele etc.

Servitoare (bonnes à tout faire) pentru îngrijirea casei în genere, vor cunoște bucătăria simplă și serviciul mesei.

Bucătărese. Acestea vor sci bucătăria simplă românească, franceză și germană, și dacă se vor găsi eleve cu dispoziții pentru această artă, li se va preda bucătăria complicată, ca: pateuri, torte, înghețate, etc.

Spălătorese. Acestea vor sci să spele de la lucrurile cele mai simple până la rufăria de lux și spălătoria ținută la neuf (art.) 5.

Cursurile vor fi de 4 ani; 2 ani preparatorii în care elevele vor trece prin toate specialitățile, după sistemul rotațiunii și 2 ani pentru specializare (art. 6).

Afară de specialitățile anunțate mai sus se mai predă și elevelor limbile: română, franceză și germană în mod practic, calculul, religia, economia domestică, lucrul și metoda fröbeliană. Orele de studiu sunt 2 pe zi, de la 2—4 p. m. Examenle anuale se dau numai pentru studiu. Cel de specialității însă se dă la finele celor 4 ani în prezența unei doamne delegată de minister, liberându-se câte un certificat de aptitudine (art. 12).

Absolventele școlii

După ce elevele au obținut câte un certificat de absolvire, direcțiunea școlii are grijă să găsească case unde acele eleve să obțină locuri la stăpani, unde să fie bine tratate. Salariul îl hotărăște direcțiunea și care va fi proporțional cu profesiunea și calitățile recunoscute ale elevei. (art. 13).

Când absolventa școlii de menajiu ar fi silită să părăsească casa stăpânului în primii doi ani: a) pentru cauză de bărbat, b) împovărare de serviciu sau maltratare din partea stăpânului, ea va putea fi găzduită în școală, plătind un leu pe zi pentru întreținere până la găsirea altui loc. (art. 14).

Când școla va împlini 4 ani, se va stabili o serie de taxe ce vor plăti persoanele care ar dori să angajeze în serviciul lor absolvente de ale școlii (art. 15).

Aceste taxe se vor v ersa la casa de economie  i consemnațiuni pentru a crea un «fond al școlei» ce va servi pentru infiin area de trusou  i a ternutul elevelor b agate la stap n ¹⁾. Num rul elevelor este de 30  i 10 copii solventi.

Personalul didactic al școlei.

 cola de la infiin area ei a fost pusă sub direcțiunea d-nei Reghino Roth. D-na Olga C pitanovici predă limbile : franceză  i germană ; iar d-na Elena Mihail Demetrescu, limba română. D-l Spiru Haret, actualul ministru al Cultelor  i Instrucțiunii Publice, at t de zelos pentru bunul m ers al instruc iunii rom nesci, n'a uitate nici școla de menagi  infiin at  de domnia sa inc  din rindul trecut. In toamna anului 1900, d na Elena M. Demetrescu, a fost trimisă de Ministerul Cultelor, pentru a studia organizarea școlilor de menagi  din Elveia. După o sedere de trei luni  i jumătate la Geneva, Zürich  i B le, a presintat d-lui ministru Haret un raport detaliat asupra școlilor de menagi .

C'un asemenea personal bine pregătit, școla nu p te de c t să progresa.

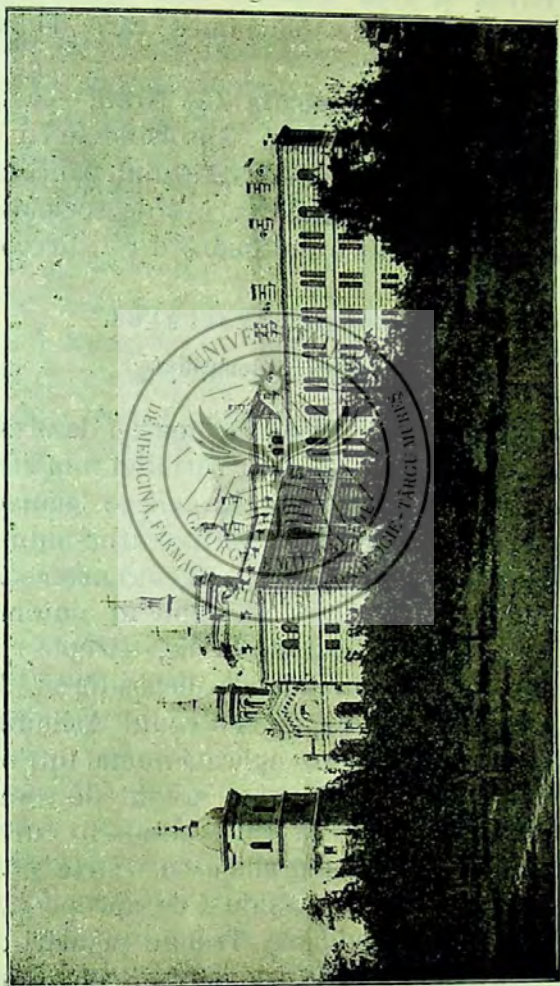
Copilele orfane după absolvirea cursurilor.

In urma celor expuse p n  acum, se impune o intrebare de o extremă delicate   i care p n  astă-zi a rămas inc  neresolvit   i anume : cunoscută fiind constituirea școlei, ca fetele după absolvirea cursurilor normale ori profesionale să p r sesc  institutul spre a fi inlocuite cu altele, ce se fac in acest cas fete orfane de părinți  i fără rudeni  de aproape ori de departe ? C t timp a trăit d rul Davila s'a ingrijit ca fiecare absolventă să-si aibă rostul ei bine definit in societate.

Absolventele școlei normale, se r nduiau ca inv t toare ori institut re ; când nu puteau fi t te plasate, direcțiunea Asilului se adresa nu numai prefectilor, ci chiar  i institutelor culturale din Transilvania  i Bucovina, că dacă au necesitate de inv t toare, institut re ori menagere, să se adreseze la Asil  i prin acest mijloc t te absolventele erau plasate ²⁾.

1) Vezi „Monitorul Oficial” No. 52 din 7 Iunie 1898.

2) Arhiva Asilului. Dos. No. 4/81.

Internatul Teologic

Mulți din pioșii donatori ai lăsat fonduri la Asil pentru «măritiş de fete orfane», dar aceste fonduri erau insuficiente, ca să satisfacă toate cerințele ¹⁾. Pe unele din fete direcțiunea le dădea în adopțiune la familii recunoscute ca oneste și cu condițiuni precise.

Dar cu fetele orfane cum proceda direcțiunea ?

D-rul Davila și avea sistemul său «de a face loc altor copii» sistem cunoscut de totă lumea, care dădea adese-orî rezultate triste.

Actuala directoare domnișora Zoe Grant—ca mamă a copiilor, a mitigat acest procedeu: absolventele cu desăvârșire orfane, sunt ținute în atelierele institutului, până când ele pot păsași institutul în condițiunile cerute de societate.

Aceste fapte laudabile fac onore d-rei directoare.

Panteonul Asilului.

Donatori și donațiuni.

Am văzut, că Asilul Elena Doina își datoresce ființa și existența sa, exclusiv piosității și carității românesce, la care au mai contribuit și parte din streinii ce locuiau aici, ca : greci, nemți, ovrei, armeni, etc. și ale căror nume vor fi trecute în «cartea de aur» a generosității românesce.

Mulți din pioșii donatori, au venit în ajutorul orfanilor cu sume mari; Eforia Spitalelor Civile,—drept recunoștință către memoria lor—luase laudabila dispozițiune, de a le face portretele, spre a fi așezate în Panteonul Asilului. Din nefericire însă, dispozițiunea a fost aplicată numai într'o mică parte.

Cel ce scrie aceste rinduri, a crezut de a sa datorie ca făcând istoricul Asilului, să facă cunoscut urbi orbi, nu numai donațiunile ci și fotografiile cu scurte notițe biografice; ca, ast-fel lumea cunoscându-î de aproape și vădându-le faptele, să le imiteze exemplele. Trebuie să mărturisim, că în timpurile trecute aplicarea de a dona bisericeii orî școlă, exista aproape în sufletul fie-carui om. Dacă astă-dzi pare a se mai fi imputinat focul sacru, care decidea pe bătrânii noștri să testeze pentru biserică și școlă, acesta provinea : a) din cauza grelelor împrejurări prin care am trecut ; b) din indiferența

1) Vezi biografiile donatorilor Asilului.

unora ; c) incapacitatea altora ; d) lăcomia multora și în fine din socotința greșită de a contopi averile donate cu averea generală a Statului, ne mai avându-și ființa lor proprie. Prin acesta se deturna de la adevărata lor menire și acesta o făceau tocmai acei însărcinați a întreține focul sacru, și de a cultiva pornirile generoase și patriotice, contribuind ast-fel, mări neîncrederea publică.

D-l Spiru Haret, neobositul ministru al Cultelor, însuflețit de sincera dorință pentru a reda bisericeii prestigiul de care are atâta nevoie, studiind cestiunea în complexul ei, înființază «Casa bisericeii», a cărei menire între altele o are și pe aceea, de a redeschide porța generosității românesce.

Astă-dî pioșii donatori, cări ar dori să-și sacrifice o parte din avutul lor pe altarele : bisericeii ori școlii, pot fi pe deplin încredințați că testamentele lor vor fi executate ad litteram, că voința lor va fi legea, legea supremă, înaintea căreia se va închina, până și puterea legislativă : Parlamentul.

Acestea duse, să continuăm cestiunea donațiunilor și donatorilor la Asilul «Elena Dómna».

Via Brâncovenescă.

Donațiune făcută de M. S. Regele Carol I.

Locul cunoscut adî sub numele de «Via Brâncovenului», — proprietatea asilului Elena Dómna, — a făcut parte în vechime din moșia Lupescilor, fostă proprietate a mănăstireii Sfinta Troiță a Radului Vodă ¹⁾.

La anul 1744, Noembre 25, Marele ban Grigorie Greceanu, dorind a avea o grădină în care să planteze vie, «dă zapisul lui, la mâna egumenului ot mănăstirea Radu Vodă, cum să se scie —dîce marele ban— că am poftit pe sfinția sa (pe egumen) de mî-a dat un loc de grădină, pe luncă pe pământul sfintei mănăstirii (cu embatic) și pentru a se ști ca acest loc este al mănăstireii, iar nu al meu ²⁾. Acastă grădină este de 9 hectare și 2093 arii sau 18 pogóne și 596/1296 stj. pătrați ³⁾.

1) Veđi satul Lupești.

2) Colecția de documente a veverabilului domn St. Greceanu.

3) Harta hotărniciei moșiei Lupești, pag. 37. Biuroul documentelor din ministerul Domniilor.

Familia Greceanu, stăpânesce această grădină până la 1792 Februarie 1.

Venind Mavroghene pe tronul Țării românesce, cronicarii ne spun că acest domn s'a arătat protector și generos către popor; iar către boeri desprețuitor și tiran ¹⁾. El spunea adesea ori,—ca să își ridă de boeri și călugări,—că visază lucruri in-fricoșate în timpul nopții și ca să își îndepărteze visele ruga pe boeri, mitropolit, episcopi și egumeni, ca să îi dea câte ceva parale spre a își alunga visele urâte. Este cunoscuta pășania bogatului boer Băltărețul, pe care Mavrogheni era să l arunce jos din turnul Colței și din care nu scăpa de cât cu o îngenoasă minciună ²⁾.

Între boerii care suferiseră năpăștiile lui Mavroghenie a fost și N. Brâncoveanu. El ne spune: «că fiind în dîilele lui Mavroghene stenahorist, ca să împlinescă o sumă de bani, fără de nici un fel de dreptate și de pricină, vrînd ca să măi ia și de la mine, după cum a luat cu sălnicie și cu închisori, sume de bani de la totă boeria și de la totă țara, am luat de la măi sus numitul meu yer Scarlat Greceanu 6750 talere pentru care l-am dat moșta Tătărăni din sud Prahova.

N. Brâncoveanu, după ce a fost prădat de o mare sumă de către Vodă Mavroghene, este exilat la Arnăutkioi și după mórtea lui Mavroghene, întorcându-se în țară, stăruiesce prin Matei Fălcoianu ca să i se dea moșta îndărăt, căci dîcea că i-a dat o pe un preț prea mic. Scarlat Greceanu, proprietarul moșiei refuză. Cestiunea ajunge la Divan și Mihail Constantin Vodă Șuțu îi impacă; primesc dîce N. Brâncoveanu spre desăvêrșita mea mulțumire (bine înțeles ca drept despăgubire) grădina ce o are dumnelui în mahalaua Cărămidarilor pe apa Dâmboviței cu toate ce se afla îngrăditura ei jur împrejur și cu toate nămestiile câte sunt făcute pe tot locul aceste grădini, care grădina este pe locul mōnăstirei Radului Vodă ³⁾.

Din cuvîntul nămestii, case de locuit — cum obicînuiau boerii să își facă case, crămîi, grajduri, etc. Brâncoveanu devenit proprietar, de sigur că va fi mărit aceste case de óre-ce documentele posterioare, vorbesc de: «casele Brâncovenului ⁴⁾.

1) Dionisie Fotino, Ist. Daciei II, pag. 174—175.

2) I. Ghica, serisori (veđi articolul Băltărețul).

3) Veđi condicta moșiei Stolnici I. Bălăciu, colecție de documente a d-lui Ștefan Greceanu.

4) V. A. Urechiș, Istoria Românilor II, pag. 202.

Din acest document vedem că la 1791, vechiul sat Lupesci se numea Cărămidarii ca și Cotrocenii din vale ¹⁾.

Manolachi Brâncoveanu, căsătorit pe fiica sa Maria cu vel Ban Grigorie Băleanu; via Brâncovenescă a fost dată de zestre acesteia. Grigore Băleanu a dat și el de zestre via Brâncoveanu la al II-lea fiu al său Nicolae Băleanu, care la rindul său o dă de zestre fiicei sale Maria, căsătorită cu Cons-

Sava Henția

Pictor, fost profesor la Asil

tantin Blaremburg; iar d-na Blaremburg vinde această vie, în luna Ianuarie 1870, M. S. Regelui pe prețul de 47.000 lei, cu actul de cumpărătore legalizat de Tribunalul Ilfov, Secția III de Notariat No. 23 din Ianuarie 1870 ²⁾ și a cărei suprafață este de 9 hectare și 2099 arii sa și 18 pogone și 596/1296.

1) Vezi harta Cotrocenilor și Sf. Elefterie. No. 4.

2) Eforia Spitalelor Civile, Serviciul Contencios. Dos. No. 58 din 1873.

La 12 Noembrie 1873, M. S. Regele afierosește Eforiei Spitalelor Civile, via Brâncovenului, pentru asilul «Elena Dómna»¹⁾, cu scrisórea următoare :

Domnilor Efori,

Unul din stabilimentele cari au atras atențiunea Dómnei, încă de la venirea Sa în țară, a fost orfelinatul «Elena Dómna», pe care l-a luat sub al său patronagiū.

Voind a da o nouă dovadă de solitudinea Nóstră pentru acest aședământ, în care fetele sêrmâne fără părinți află asil de crescere, viū a satisface o dorință a Dómnei, făcând danie Eforiei Spitalelor din Bucuresci, pentru Asilul «Elena Dómna», locul ce posed lângă palatul de la Cotroceni, numit «fântâna Brancoveanului», în totă a sa întindere și ale cărei titluri de proprietate am dat a vi se înmâna. Îndeplinesc cu o mulțumire atât mai mare acest act, cât sunt pe deplin convins, că Eforia va ști a utiliza acest loc în folosul și pentru prosperitatea Asilului, căruia atât Dómna precum și Eu vom păstra pururea cel mai viū interes²⁾.

CAROL.

Dómna Elena Cuza

De câte ori Românul doresce să ia exemple de fapte patriotice, de pietate și caritate, de abnegațiune, de virtute, etc., n'are nevoie a răsfoi istoria altor neamuri, căci toate acestea frumóse exemple le găsește cu prisosință în istoria nêmului său.

Tóte aceste frumóse și nobile calități sunt concretisate în persóna Dómnei Elena Alexandru I Cuza.

Dómna Elena Cuza, fiica lui Iordachi Rosetti și a Caterinei născută Sturdza, s'a născut la anul 1825 în Iași ; până la etatea de 6 ani trăi în casa părintescă și anume la moșia.

1) Cu actul No. 12, legalizat de Tribunalul Ilfov, Secțiya III, în Iunie 1874. ibidem.

2) Ibidem.

Soleștiu din județul Vaslui. De la această dată și până la etatea de 16 ani a fost sub protecția mătușei sale, Profira Cantacuzino, sora mamei sale.

Părinții ei, dorind ai da o educațiune alasă și fiind greu pe acele vremi a avea dascăli bunii pe la țară, o dădură la o soră a mamei sale, Profira Cantacuzino, pentru a fi educată cu fetele Cantacuzino, care aveau o bună guvernantă. La anul 1844 fiind în vârstă de 19 ani, tânăra Elena reintră în casa părintescă și după puțin timp se căsătorii cu Alexandru Cuza. De aci înainte trăii când la moșia părintescă a soțului ei, Bărboșii din județul Fălciu, când la Galați unde soțul ei posedă o casă, când în streinătate. La anul 1846, Elena Cuza avu durerea de a perde pe tatăl său; la 1848, soțul ei luând parte activă la mișcarea politică din Moldova, fu rănit și prins la Iași, de unde fu trimis la Galați sub escortă militară, pentru a fi trimis surgun peste Dunăre. Soția sa, care era la Solești, pe lângă mama ei, auzind din balconul casei trecând căruții pline cu oameni păzii de soldați, nu știa că în una din acele căruții era și soțul ei, destul de greu rănit,

Indată ce află cele petrecute, pornii în grabă cu mama sa la Galați; aci grație relațiilor întinse ce le avea în societatea înaltă și mai ales cu corpul consular, întrebuiță totă influența sa de a pregăti evadarea prizonierilor deținuți în casarma din Galați, evadare, care pentru o parte din prizonierii, între care era și Al. Cuza, se efectuă cu ocaziunea transportării lor la Măcin.

Alexandru Cuza, după evadare, se duse la Cernăuți și de acolo la Viena. Soția sa îl urmă aci și fu martoră la scenele sîngerose, care au avut loc în Capitala Austriei, cu ocaziunea revoluțiunii de la 1848.

După suirea pe tronul Moldovei a Prințului G. Ghica, Alexandru Cuza reintră în țară și se stabili cu soția lui la Galați.

Viăța, în casa familiei Cuza era din cele mai simple și nimic nu părea să prevadă destinele care așteptau pe fondatoarea Asilului «Elena Dómna».

La 5 și 24 Ianuarie 1859 soțul său deveni Domnitor al Principatelor Române, numite în urmă România.

După această ne așteptată și ne dorită înălțare, Dómna Cuza fiind lipsită de mângâerea copiilor, căuta a fi o demnă

soție a omului căruia îi erau încredințate destinele țării. Prin blândetea caracterului Ei, prin spiritul de devotament și abnegațiune care au caracterizat-o în tot timpul vieții sale, Ea a câștigat soțului ei mulți aderenți fideli și fu o conducătoare modestă, dar nu fără importanță la greua misiune patriotică pe care o luase asupra-și Domnitorul.

În timpul Domniei lui Alexandru Ion I, Dămna Cuza trăi când la București și Iași, când la moșia Ruginosa, moșie pe care Domnitorul o cumpăraseră pe la 1862 și a cărei amenajare și instalare forma una din locuințele de predilecțiune a Dămnei.

După adopțiunea de către Principe a copiilor Alexandru și Dumitru, și a consacrat totă existența creșterii acestor copii, pentru care căpătase o afecțiune așa de mare în cât dacă ar fi fost ai Ei proprii, n'ar fi putut să-i iubească și să-i îngrijască mai mult. Dragostea pentru copii în genere îi inspiră și fundațiunea Asilului, care poartă și astăzi numele Ei. Iată în ce împrejurare se hotărâ acest Asil.

În primă-vara anului 1861 s'a făcut început cu stringerea a 40 fete într-o casă particulară și anume în casa Sultanei Marsil de lângă Primăria Capitalei — aici proprietatea Spitalelor Civile — care de aci se mută într-o modestă căsuță, pe colina din jos de palatul de la Cotroceni.

La 12 Iulie 1862 Dămna Elena vizită toate stabilimentele de bine-facere între care și Asilul; scim cum s'au petrecut faptele.

După abdicarea Principelui, Dămna Elena însoți pe soțul ei în exilul voluntar pe care și 'l impusese fostul Domnitor și înaltul său patriotism. Stabilită la Viena și în urmă la Florența, Dămna avu la 1873 cruda durere de a perde pe soțul ei la Heidelberg, unde Principele se dusese spre a și plasa copiii adoptivi.

După înmormintarea Principelui la Ruginosa, Dămna petrecu cât-va timp la acea moșie și după regularea intereselor se stabili la Paris cu copiii, ocupându-se cu creșterea lor.

O nouă și cumplită durere o așteptă încă, copiii ajunși majori, îi fură răpiți într'un scurt interval, unul după altul de cruda mărte, și Dămna Elena, vedu la bătrânețe scufundându-se tot ceea-ce dăduse vieții sale un interes și un țel.

Retrasă din ce în ce mai mult, ne mai având de cât că-

te-va afecțiunii de familie, văduva lui Alexandru Ion I Cuza, s'a stabilit de vr'o 4 ani la Piatra-Nemțu unde duce o viață retrasă, gășind in fine la 77 ani liniștea pe care i-a fost refuzată in tot cursul unei vieți atât de sbuciumată.

Are o mare aversiune pentru tot ce ar avea de scop de a atrage atențiunea lumii asupra Ei, in cât chiar cu frații evita absolut ori-ce reamintire a trecutului. Este adevărat, că dacă această nobilă Dómnă a gustat din suprema fericire, posibilă numaí la puținí muritorí pe acest pământ, apoi nu este mări puțin adevărat că acest trecut este in multe părți atât de dureros, in cât nici intimii nu îndrănesc al evoca.

Astă dî Dómnă Elena s'a consacrat viața esclusiv număróselor acte de bine-faceri, la care intrebuintéză cea mări parte din venituri și la afecțiunea cător-va rude ce i-a mări rămas.

Filaret II Mitropolitul Ungro-Vlahiei

A fost unul din cei mări filantropi Mitropoliți ai Ungro-Vlahiei. Biografia sa n'a putut până acum cunosce de ce naționalitate este; român ori grec? Se scie cu siguranță însă că era din Iónina și din această cauză cred unii că era român macedonén și mări au această credință și din cauză că el a contribuit fórte mult la luminarea minței românesci.

In copilărie, Filaret II a fost coleg de ucenicie cu Patriarchul Neofit al Constantinoplei la Partenie Mitropolitul Târnovei; însă Partenie a trăit el ore in țările Române cum trăiau mări archiereii și Mitropoliți greci pe aici? Acesta nu o scim. Putea Partenie să fie și Mitropolit al Târnovei ori Târnovului cum se dicea pe atunci. Filaret însă judecat din prefețele mineielor, se vede că cunoscea prea bine limba română și tot din aceste prefețe se mări constată că avea cunoscințe profunde de Istorie, Geografie, Mitologie, etc.

Carí au fost părinții lui? Unde și-a primit instrucțiunea nu scim. Scim însă un lucru că Kesarie antecesorul său fiind profesor al Academiei de la Sf. Sava, probabil că și Mitropolitul Filaret săși fi făcut educațiunea aci și mări cu sémă in

acele timpuri când Academia era ridicată de Fanarioți la cea mai înaltă treaptă de cultură¹⁾.

Dacă boerii vorbeau, citeau și scriau grecesc nu-i tot așa și cu boerașii de cl. III-a de burghesi și de preoți (căci de ei nici nu mai vorbim, ci se mai slujeau tot cu cărți vechi slavone. Preoții de pe la bisericile sarace cum și de la țară n'aveau cărți de ritual în limba română).

Kesarie harnicul episcop al Râmnicului, traduce o parte din mine eși și anume pe lunile: Octombrie, Noembrie, Decembrie, Ianuarie, Eebruarie și Martie, dar întâmplându-se să móră, lasă pe Filaret care îi urmăze în scaun să traducă și să tipărească mineele rămase și anume pe lunile: Aprilie, Maiu, Iunie, Iulie, August și Septembrie, când se și termină această grandioasă lucrare în 1780²⁾.

Filaret înainte de a fi episcop, avea rangul de Mitropolit ai Mirelor³⁾

În tot timpul cât a arhipăstorit Filaret, s'a distins nu numai prin a îmbunătăți literatura românească-bisericăscă, ci s'a îndeletnicit și cu opere de bine-facere.

Este în deobște cunoscut că egumenii, episcopii și Mitropoliții greci exploatau cumplit simțămîntul religios românesc prin strângerea de bani unii în profitul lor personal iar alții pentru alte scopuri streine intereselor românești⁴⁾.

Filaret II, însă face excepțiune de la această regulă din faptele lui îl vedem că este adevărat român.

Filaret II din economiile lui și după moda de atunci de a cumpăra case în Bucuresci, cumpără un han care de aci înainte pörtă numele de «hanul lui Filaret».

La acest han trăgeau numai nemți și unguri⁵⁾. Venitul hanului pe atunci se ridica la cifra 10.000 lei anual.

Demnul Mitropolit Filaret II să gândească să facă o bine facere la care puțin se gândiseră și mai puțin contribuiseră, și anume la copii lepădați, *la copii desmoștenți* de sörtă, la care cum am spus nu se gândiseră niminea, nu dór

1) Veți al meu studiu *Influența Culturii Grecesce în Muntenia și Moldova*.

2) Paharnicul Alex. Gianoglu, *Lesviodox Istoria bisericăscă pe scurt*. Bucur, 1845 pag. 437—8.

3) Numele unei cetăți cu reședința episcopale din Asia mică.

4) Veți al meu studiu. *Influența Culturii Gian.* pag.

5) Colonel Papisoglu *Istoria Bucurescilor* pag.

că n'ar fi fost mijloce: ci numai dintr'un prejudiciu, că copii lepădați sunt născuți în păcate și de aci desprețuiți iar ca consecință firéscă lăsați în voia sôrței, după cum i lăsaseră nemiloși lor părinți,

Mitropolitul Filaret II, trecu peste prejudițiile contimporanilor și dă tot venitul hanului ce purtă numele său și care han era situat pe locul unde se află astăzi Teatrul Național.

Gr. Gr. Cantacuzino, donator la Asil
(Veți biografia la pag. 261)

Môrtea însă l răpescé înainte de vreme, iar banii orfanilor sunt mâncați de ne sățioși boeri și pentru ca să și ascundă nelegiuirea, nimicesc testamentul piosului donator.

Sămînța aruncată de dânsul pe pământ bun prinde rădăcină, căci de și chiria hanului a fost mâncată, totuși rămâne hanul în picioare care era pentru orfanii, și numele lui a rămas.

La 1862 Iulie 29, când s'a pus piatra fundamentală de către piósa Elena Dómna, Dânsa are grija ca la sfințirea lo-

cului pentru Asilul orfanilor să figureze și portretul bunului Mitropolit¹⁾.

Putem așî spune că Mitropolitului Filaret II se datorește continuarea orfanotrofeului, care poartă așî numele de *Elena Dómnă*. Dacă n'ar fi fost un Mitropolit ca Filaret II și o Dómnă ca Elena Alexandru Ión I Cuza, cărora se datorește cîmă intăi prima donațiune și celei II esecúțiunea care póte fi compara ă cu cele similare din Occident, dacă nu superioră, unde se întrețin, se cresc atătea copile sêrace și orfane care le fac mîdulare, vrenice și folosítère societății de unde mai înainte se perdeau ca și frunđa detașă'a de trunchiul sêu și bătută de tóte vènturile.

Acestea sunt faptele lui Filaret II Mitropolit al Ungro-Vlachiei; mitropoliții ca aceștia se cîvine nouă să avem²⁾.

Archiereul Calist

(Veđi fotografia la página 235)

Archiereul Calist s'a născut în Bucure-cî la anul 1800 și anume în suburbia Delea-Nouă înființată la 1785.

Părinții lui se numeau Mihail și Anghelina, de profesiune plugari, primind numele din botez de Coustantin.

Pe locul născerei sale, s'înțecă așî-đi șcòla comunală «Calist» dădită din temelie de P. S. S.

În timpul holerei de la 1830, mor și părinții lui: Tatăl sêu fu înmormintat în curtea bisericii sale, iar mama sa pe un loc viran din calea Călă-ășilor.

După mórtea lor, tinărul Constantin părăsind lumea, intră ca frate la Mónăstirea Cernica, (județul Ilfov) unde în curând timp fu călugărit sub numele de Calist. În această mōnăstire a stat până la 1840, când a fost luat într'ajutor de egumenul mōnăstirei Cozia, (județul Vâlcea) — Nifon — care mai tērđiũ (185) a devenit mitropolit al Ungro-Vlachiei, la acēstă mōnăstire Calist împreună cu Nifon, au vețuit până la 1845, ocupându-se împreună cu îngrijir a averilor mōnăstirei pe care le au înmulțit atăt de mult, în căt celebrul Popa Șapcă, când a venit după 1848, a găsit în beciurile mōnăstirei, mai bine de 200 vase de vin, dar pe care în puțin timp le-au desfăcut în profitul sêu personal, a-ă că după an

1) Note și documente relative la Asil pag.

2) Veđi fotografia Mitropolitului Filaret II la pag. 65.

de țile numitul popă părăsind mănăstirea, a dat în primire vasele góle.

La 1845 Nifon fiind hirotonisit arhiereu, și numit și ca vicar al Mitropoliei, Calist continuă și mai departe a avea îngrijirea mănăstirei Cozia până la 1847, când vine în București chemat fiind de Nifon, care îi incredinteză postul de conom al Mitropoliei.

La 1850 Nifon devenind Mitropolit, hirotonisește pe Calist arhimandritul, în arhiereu cu titlul de Stratonichias (o eparhie desființată cu ocasiunea cuceririi arabilor după anul 632 p. Chr.)

De aci înainte a fost de 3 ori vicar al sf. Mitropolii sub Nifon. Mitropolitul, după cum singur mărturesce în inscripțiunea de pe crucea înormintului său de la mănăstirea Cernica, pe care o ridicase încă pe când era în viață. Astăzi acea cruce nu mai există, amicul și colegul meu de facultate prea sfințitul Archiereu Calist Ialomiteanu-Botoșineanu și care mi-a comunicat și această notiță biografică, mărturisește că a vădit-o pe când era încă în viață arhiereul Calist, cu ocasiunea unei vizite ce și-a făcut la mănăstirea Cernica în 1879 în ziua de sf. Gheorghe care este și hramul bisericeii din Cernica cu același nume.

În 1862 Iulie 29, Archierul Calist cu înaltul cler mitropolitan, săvârșește ceremonia religioasă a punerii pietrei fundamentale la Asilul Elena Dómna, în prezența Domnitorului Alexandru I Cuza, a Dómnei Elena, corpului diplomatic și a înalților demnitari ai țerei, cu care ocazie rosteste în prezența Domnitorului o frumoasă cuvântare, prin care laudă fapta demnă de imitat a fondatoarei Asilului.

În 1872, în urma rugăminteii ce-i face episcopii bisericeii Delea-Nouă ca să le vie în ajutor la construirea noiei bisericeii care se începuse în acel an, P. S. S., nu numai că primesce bucuros ci încă își ia asupra-si totă sarcina, și astfel a ridicat din temelie biserica numită pe care a sfințit-o însuși la 25 Martie anul 1875.

În anul 1880, P. S. S. mai construiesc în prejurul numitei bisericeii o pereche de case pentru locuința unui preot și a unui diacon cum și o frumoasă clopotniță.

La 1884 Decembrie 8, testeză pentru Asilul Elena Dómna

suma de 13.300 lei ca din procente să întrețină o elevă orfană în Asil¹⁾).

Prin testamentul din 1884 a lăsat spitalului Colțea 20.000 lei că din venit să se întrețină un pat la acel spital și care să poarte numele său²⁾).

În 1883 luna Maiu 10, încetază din viață în casele sale din calea Moșilor, iar rămășițele pămîntesci fură imediat transportat la biserica Delea-Nouă, unde i s'a oficiat serviciul înmormintărei de către yicarul Mitropoliei Inocentie Moisiu înconjurat de toți preoții Capitalei, după care, a fost transportat la mănăstirea Cernica și înmormintat în mormîntul construit de el însuși.

La mórtea sa Calist lasă ca executor testamentar pe Em. Protopopescu Pake, legând ca să se dea în veci următoarele ajutóre :

1) 480 lei anual la 2 preoți, care ar servi biserica Delea-Nouă.

2) 600 lei unui diacon idem.

3) 800 lei cântărețului prim.

4) 360 »

5) 360 » paracliserului.

6) 500 » pentru întreținerea bisericeii.

7) Să se formeze o grădină care să se întrețină vecinic.

8) Să se facă vestminte preoțești la nevoie.

9) Să se facă reparațiunile necesare bisericeii.

10) Să se facă încă un rînd de case în rînd cu clopotnița pentru un preot și paracliser.

11) Să se construiască în curtea bisericeii un Asil în care să se dea odihnă la 6 femei sărace.

12) Să se dea directorului școlei Calist 600 lei iar celorlalți 3 profesori câte 300 lei fie-căruia anual și pentru vecie.

13) Idem pentru întreținerea școlei 800 lei idem.

14) Să se imbrace în fie-care an câte 10 elevi cari se vor distinge la învățatură în școla sa.

15) Societăței pentru ajutorarea elevilor săraci 200.

12) Un fôrte frumos potir de aur cu matostat comandat

1) Arhiva Asilului Elena Dómna Dos. 8 din 1884/85.

2) Gălățescu Eforia Spitalelor Civile din București pag. 603.

expres la Viena pe când era în viață casele și Asilul au fost construite de regretatul Pake Protopopescu în al II-lea an după mărtea vladiceii Calist.

Ast-fel Archiereul Calist Stratonikia a știut să-și asigure un nume nemuritor printre fiii patriei române demni de imitat.

Sultana Marsil

Fiica paharnicului Costandin Alexandru Teodor Colceag și a Mariei Colceag, fiica paharnicului Constatin Câmpineanu,

Sultana Marsil, donatoare la Asil

s'a născut la 29 Iulie anul 1816 ¹⁾. Căsătorindu-se cu Doctorul Marsil, francez de origină ²⁾, fost medic-primar la spitalul Colțea între anii 1842—43 ³⁾. Din această căsătorie a avut mai mulți copii, între care și o fată Maria, soția primă a d-rului

1) Această notiță am găsit-o scrisă în dosul ramei în care este încadrat legatul ei și este confirmată și de Maica Porfirie R. Dumitrăscă membră în consiliul economic al Mănăstirii Pasărea, unde și este înmormântată Sultana Marsil și care a copiat-o după piatra mormintală.

2) Aflat de la d. dr Nițulescu care a cunoscut de aproape această familie.

3) Golășescu Efor. Spit. civile pag, 64.

Davila. Pe la 1860, Maria m^ore din cauza n^oscereⁱ, cea-ce face pe Sultana Marsil s^o fac^o at^otea dona^oni^oni insemnate.

De o^ore-ce institutul Orfanotrafion r^om^oasese f^ora^o nici un mijloc de existen^ota c^oci fondurile de la cutia milelor era^o deturnate de la destina^oniunea lor, iar cele ale callanilor nepl^otite nici odat^o, pe c^ond averile ele date de Mitropolitul Filaret cum \dot{u} si sumele acordate pentru acest scop a^o fost cu me^ote^o sug sfeterisite, iar orfanii r^om^oaind pe drumuri, d-rul Davila adun^o vr^oo 40 de orfan^o b^oae^oli si fete intr'un local din strada Col^otei si anume in casa Sultanei Marsil, s^ocrei sale, ast^odi casele vechi ale Eforiei de lang^o Prim^orie.

Dup^o m^ortea Mariei, Davila c^os^oatorindu-se a 2-a o^ora cu Ana Davila din familia Racovi^ota, p^oarasesce casele Sultanei Marsil — care sunt donate Eforiei Spitalelor civile — si mut^o Orfanotrofiul s^ou la Cotroceni.

Sultana Marsil, face dona^oniunile urm^otoare Asilului prin legatul s^ou 1) din 21 Februarie 1872, in memoria fiicei sale, tot^ota partea ei, a IV parte si anume:

1) Mo^oia Albesci cu case si livezile de pe d^onsa in sum^o de 8517 pogone si 1118/1296, al^oara de lecurile s^otenilor date dup^o legea rural^o din 1864.

2) Din trupul Rotunda 130 pogone si 171/1296.

3) Din Muntele Otocul Gura, Plainului cu padure de 2555 pogone si 1196/1296.

4) Din Mun^oti Lespedile si Podeanu cu padure de bra^odi 3754 pogone si 535/1296.

5) Din suhaturile Clocoticiu Tefericiu, Mlaca si Pirieni, 1921 pog. si 762/1206, ceea-ce totalisate se ridic^o la suma de 15.879 pogone si 1190/1296. Venitul acestor mo^oii care la 1872 era de 500 galbeni austriaci sa se serv^osc^o la intretinerea a 12 fete p^oarosite de n^osc^otorii lor si alese prin tr^ogere la sor^oti din copilele Asilului, dintre cele mai silitore si cu minte, alegerea sa se fac^o la 8 Septembrie din 10 in 10 ani iar la marit^o sa li se dea la fie-care a 12 parte din fond.

Sultana Marsil m^ore la 22 August anul 1872 si a fost inmorm^ontata la M^on^oastirea Pasarea. La ac^osta sfanta M^on^oastire a mai facut urm^otoarele imbun^ota^oiri pentru pomenirea ei si anume:

1) Ve^oti legatul s^ou la Asin I Elena D^omma.

1) A dăruit o pereche de cercei de mare valoare pentru Maica Domnului.

2) A îmbrăcat în argint 2 icóne.

La 1894 au fost desgropate atât ea cât și fiica sa și osămintele lor puse într'un sicriș unde se pot vedea și adî în gropnița Mănăstirei.

Ion Scorțeanu și sora sa Maria G. Schiopescu

Mulți ómenî avuți și fără copii, trec prin acéstă lume ca apa pe sub punte, fără ca să lase o urmă măcar de existența lor. Avuțiile căpătate cu multe trude și sudori, le lasă în prada rudelor din a 12-a spiță, din care la urmă nu se folosesc de cât advocații, iar réposaiții cu blestemele rudelor, că la unele le-a dat mai puțină, iar la altele mai multă avere.

Sunt puține persoane cari se gîndesc că neavînd copii să-și lase averea lor pentru folosul obștesc, cu care să contribuie la propășirea culturii naționale, la alinarea suferințelor, la indulcirea mizeriei și la te fapte patriotice și creștinescî, ca ast-fel să-și eternizeze memoria lor prin fapte demne și plăcute tuturor.

Intre aceștia sunt și Aralu Ion Scorțeanu și Maria G. Schiopescu, donatori la Asil și primii întemeetori ai Internatului Facultăței de Teologie din Bucuresci, care face onóre nu numai lor, dar și capitalei și țerei întregi.

Ion Scorțeanu și sora sa Maria și-au petrecut viața departe de sgomotul asurđitor al lumii gălăgioase și fanfaróne; cel dintéi ocupându se cu îngrijirea moșiilor boerului Oteleșeanu, pe când sora sa se ocupa cu modestele ei ocupațiuni casnice. La mórtea sa lăsă totă averea sa și pe cea moștenită de la fratele său, în scopuri de bine-faceri.

Dar să ne ocupăm în special de fie care din ei :

Ion Scorțeanu a fost fiul lui Vlad și al Mariei Scorțeanu. S'a născut în anul 1814, în comuna Cosmiru din plasa Câmpu, județul Mehedinți. Tatăl său ocupa funcțiunea de zapciú în plasa Câmpu, când izbucni revoluția grecésă în principate, la Februarie 1821.

După ce revoluția este înăbușită în sînge de Turci, încep jafurile și omorurile caracteristice firei lor, și acestor

afurii și omorurii cade victimă și Vlad Scorțeanu, care în calitatea sa de zapciu, se sile după puterile lui, să stăvilească barbaria turcăscă care prăda și jefuia în plasa Câmpului. Într-una din nopți, Turcii înconjură casa zapciului, îi dau foc de 4 părți, așa că Vlad împreună cu cei ce se afla în casă, ard cu toții. Soția sa Maria împreună cu cei doi copii mici ai săi, Ion și Maria, fugiseră mai dinainte.

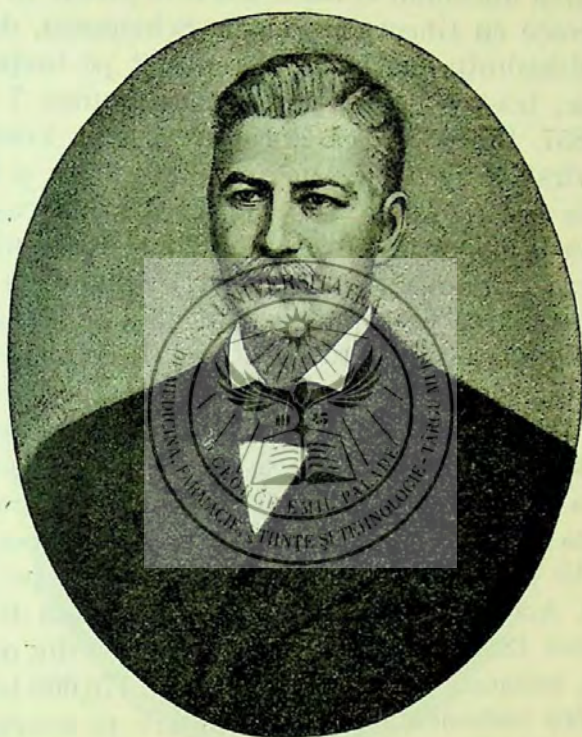
Iancu Oteteleșeanu venind adese-ori pe la moșiile sale din plasa Câmpului, în Mehedinți, vedând pe Maria soția lui Vlad, veduvă și lipsită de mijloace, și dorind a o ajuta, a luat pe lângă dânsul pe fiul ei Ion, pe atunci de 8—9 ani, l-a dat la școală, instruindu-l în învățătura după cum era pe atunci. La etatea de 16 ani, Ion Scorțeanu ajunsese omul de încredere al casei Oteteleșeanu, încredințându-i serviciul de îngrijitor contabil peste mai multe moșii ale sale.

Fiind om muncitor și econom, adună un capital care îi permise ca să ia în arendă în 1885, pentru mai mulți ani, moșia Sintești de lângă București. Afacerile mergându-i bine, își adună un capital de 170,000 lei, pe care îl plasază în bunuri funciare rurale și le deține la casa de Economie. În 1882 își cumpără în București, o modestă casuță în strada Sorelui No. 7, unde duce o viață retrasă, petrecându-și bătrânețele în linisce. N-a fost căsătorit nici o dată, și singura moscenitoare legitimă, era sora sa Maria Gh. Schiopescu cu fiica sa.

Nu-și veduse pe sora sa de la 1822 și tocmai în 1882 plecă să o vadă dacă mai trăește, și o găsește în comuna Bucura, o aduce lângă sine în București, înzestră cu 12,000 lei pe nepoța sa de soră Aneta, și o mărită după Filipachi Xeno, proprietar în Rușii de Vede. Aneta mure în 1889, nelăsând nici un moscenitor în urma sa.

În 1884 Ion Scorțeanu își face testamentul după toate formele legale și lasă pe sora sa moscenitoare și executore testamentară pe averea sa de peste 170,000 lei. În anul următor (1885 Aprilie 18), Ion încetază din viață. Înainte de a își da obștescul sfârșit, chiamă la patul său pe sora sa, dându-i în grijă «ca să îngrijască și de sufletul lui cu capitalul adunat, ca să îi fie pentru vecinica lui pomeniro».

După moarte, rămășițele sale pământesci au fost înmormintate la cimitirul Belu, în locul cumpărat de dânsul încă

Ión Scorțeanu
Fondatorul Internatului Teologic

de când era în viață, și unde se află înmormintate sora sa Maria și nepoata sa Aneta.

Maria G. Schiopescu. Sora mai mică a lui Ion Scorțeanu s'a născut la 1819, Februarie 24, după tragica întimplare de la 1822 și după ce fratele ei este luat la curtea lui Oteteleşeanu, Maria rămâne pe lângă mama ei în satul Cosmir, până la 1832, când mure muma sa, iar Maria rămâne sub îngrijirea unchiului ei Gheorghe Scorțeanu. În 1850 Maria se căsătorește cu Gheorghe Smadu Schiopescu, din comuna Bucura (Mehedinți), om bogat și renumit pe timpul acela în comuna sa; trăește în această căsătorie numai 7 ani, adică până la 1857. Din această căsătorie are 2 fete, Ecaterina care mure în vîrstă fragedă și Aneta. În 1864 mure și bărbatul ei rămîind cu fisa sa Aneta, sub îngrijirea sa, în casa socrului său Smadu Schiopescu. Între anii 1864 și 1865, mure socrul său și sócra sa, rămîind astfel Maria Schiopescu numai cu fata ei Aneta. I se prezintă ocaziuni de a se recăsători, însă refuză; văduvia ei a durat 39 de ani. În timpul văduviei a fost sprijinită și ajutată de Pr. Ion Dinu, parohul comunei Corlățelul (sat în apropiere de Bucura), a cărei preotésă era rudă cu Maria Schiopescu, după bărbatul ei. Până la anul 1882 Maria Schiopescu a petrecut în comuna Bucura, împreună cu fisa sa; pe fratele său Ion nu-l cunoscuse încă. În 1883, Martie 30, Ion Scorțeanu plecă să aducă pe sora sa la București. Aci Maria mărită pe fisa sa înzestrată de fratele ei.

În anul 1884, Iunie 10, Maria primesce din mîna fratelui ei Ion, testamentul făcut pe suma de 170,000 lei, lăsînd-o ca executore testamentară și moscenitoare pe averea lui.

În anul 1885, Aprilie 18, Ion Scorțeanu își dă obștescul sfîrșit, iar Maria rămâne în mod definitiv stăpină pe averea fratelui său; Maria păstrează cu sfințenie vorbele fratelui ei, ce i-a adresat pe patul de mörte, «ca cu averea rēmasă să îngrijească și de sufletul lui, ca să facă un s'abiliment de binefaceri, pentru ridicarea neamului românesc și înflorirea creștinismului».

Pentru aceste motive, dă 5,000 lei pentru construcțiunea caselor din curtea bisericei Manea-Brutaru, pentru locuința preoților.

În 1889 mure și unica ei fică, stîlpul bătrînețelor ei; doritorii căștigului fără muncă se ivesc și fac tot felul de

Maria Uța Schiopescu

Donatoare la Asil și fondatoarea frumoasei clădiri a Inst. Teologic din București

șicane, tinzând să îi ia averea; ca femeec fără sprijine, chiamă pe preotul Ion Dinu, despre care am mai vorbit, ca s'o ajute cu sfaturile lui, cum ar putea să îndeplinescă ultimele dorinți ale fratelui ei.

În anul 1890, povățuită de numitul preot, își face testamentul cum să se rinduiască averea sa după mórtea ei; înainte de facerea testamentului, preotul merge la D. Constantin Erbiceanu, profesor și pe atunci decan al facultăței de Teologie, și îi arată dorințele D-nei Schiopescu D-sa opineză că D-na Schiopescu 'și-ar asigura recunoștința țerei și bine-cuvântările bisericeii, dacă ar da o sumă pentru construcțiunea unui local pentru Internatul Teologic, trebuință: forțe mult simțită și îi dă o recomandăție numitului preot, către D-nul Dimitrie A. Sturdza, actualul Prim Ministru, de la care preotul a primit mai multe instrucțiuni în cestiunea donațiunei pentru Internatul Teologic, cât și în alte privințe. Tot odată D. Dimitrie A. Sturdza îi dă o copie de testament, cum ar trebui făcut, pe care vedend-o Maria Schiopescu, 'i-a mulțumit din suflet pentru îndrumarea realizărei dorințelor sale.

În testamentul său, se prevede între altele, 10,000 lei Asilului Elena Dómna, 10,000 preotului Dinu, care a ajutat-o și îngrijit-o, iar suma de 135,000 lei, a afectat-o pentru construcțiunea localului pentru Internatul Teologic.

Dăm aci fotografia acestui frumos Institut:

La intrarea principală în vestibul, pe partea dreptă, cum intri, citim următórea inscripțiune scrisă cu litere de aur:

FUNDAȚIUNEA

Ion Scorțeanu și Maria Schiopescu, sora sa.
 Ridicatu-s'a această clădire din temelie, contribuind la ea Dómna Maria Schiopescu, din Bucurescși, cu suma de lei 135.000, capital rămas de la fratele său
 Ioan Scorțeanu, spre vecinica lor pomenire

Între altele, mai lasă Casei școlelor imobilul ei din strada Sórelui No. 7, din Bucurescși.

Maria Schiopescu își plătesce obștescul tribut la 17 Martie 1896, în etate de 77 ani, și s'a înmormântat cu mare cinste la cimitirul Bellu.

Atât direcțiunea Internatului Teologic cât și Casa școlilor fac de 3 ori pe an parastas cu archiereu, la cavoul decedaților, iar un student în Teologie ține o cuvîntare, arătând frumósele fapte patriotice și creștinesci ale fraților Ion Scorțeanu și Maria Schiopescu ¹⁾.

Gr. Gr. Cantacuzino

S'a născut la 25 Ianuarie 1827 în Bucuresci. Încă de mic fu trimis la Paris, unde urmă cursurile liceale și facultatea de Drept, după terminarea căora se întorse în țară. Inteligent, cult și influent în politică, D. Gr. Gr. Cantacuzino ocupă multe demnități importante în Stat.

A fost prefect, membru la Curtea de Apel din Bucurasci și în urmă Consilier la Inalta Curte de Casație. După ce a părăsit magistratura a fost când deputat, când senator și efor al spitalelor civile. Casătorit cu ténera Elena, de o rară frumusețe, după cum se vede și adi portretul ei în galeria de tablouri a Asilului Elena Dómna, din familia
. avu nefericirea a și pierde iubita-i soție la 1877. Gr. Gr. Cantacuzino, testează Asilului Elena Dómna 12,000 lei în scrisuri funciare rurale 7% care sumă capitalisată se ridică adi la suma de 21,000 lei pentru întreținerea a 2 eleve orfane (adi elevele Luca Elena și Morel Petra ²⁾).

De la 1834 însă, s'a devotat artelor, ocupând demnitatea de Director general al Teatrelor aprópe neintrerupt, până la finele lui Iulie 1898. În urma sprijinului său puternic în timpul cât a stat ca Director, a consolidat bazele operei române, care a luat un avînt însemnat. D-sa a îmbogățit repertoriul dramatic al Teatrului Național, traducend un mare număr din piesele cele mai de valóre din repertoriul teatrului frances, și anume: Maitre de Forges, Adrienne Lecouvreur, Lupta între femei, Țarina, etc. Prin stăruința D-sale atât societatea dramatică cât și opera română, au obținut de la Minister crescerea subvențiunei, fără de care aceste instituțiuni n'ar fi putut ajunge până aci ³⁾. Astă-đi trăesce ca ponsionar, ocupându-se cu exploatarea moșiilor sale.

1) Notițe comunicate de Pr. Ion Dinu din comuna Bucura, plasa Cămpu, județul Mehedinți.

2) Archiva Asilului Elena Dómna, Dos 8, act. No. 447 din 23 Noembre, 1881

3) Budgetul Casei școlilor pag. 24, Stat No. 6, pe 1900/901.

4) Veđi Revista enciclopedică „Actualitatea”, anul I, No. 14.

Constantin Xenocrat

Constantin Xenocrat, s'a născut la anul 1803, Maiu 30, la Samacov in Bulgaria, oraș situat pe unghiul format de granițele Bulgariei și Rumeliei Orientale. De și numele il arată a fi grec de origină, totuși, credem că el ar fi român macedonean, pentru trei motive :

I) Că in orașul Samacov sunt mulți armâni ¹⁾ și deci, presupunem a fi un armân ce simpatiza și cu Grecii.

II) Actele de pietate săvârșite atât de el cât și de frațele lui in România, constitue un argument mai mult că ei sunt Români, căci dacă ar fi fos Greci, ș'ar fi testat¹ totă averea sa la institutele de bine-facere din Grecia, ori prin alte locuri locuite de Greci, cum au făcut și fac încă toți Grecii, iar nu in România, de ore-ce nu-i lega nimic de pământul acestei țeri.

III) Că pentru necesitățile lor creștinesci, s'a ales un duhovnic român, și anume pe P. C. Părinte Arhimandrit Procopie, fostul stareț al mănăstirei Căldărușani, care a fost duhovnicul casei Xenocrat, mai bine de 30 de ani.

Nu putem sci când a venit in țară, probabil pe când era ténăr. S'a ocupat in tinerețe cu comerțul, iar mai târziu cu exploatarea moșiilor.

După ce adună o avere colosală, nu se mai gândește decât la indulcirea suferințelor celor prigonii de vitrega sórtă, cum și a copiilor lepădați de născătoriilor lor. El testeză pentru Asilul «Elena Dómna», suma de lei 1,700 pentru măritatul fetelor orfane, și ca demn urmaș «intru creștinéscă pietate», a donat M-rei Căldărușani 2 rinduri complete de vestimente preotești. Apoi au ridicat din temelie o biserică prea frumoasă, pe moșia lui, Drăgănești, din Prahova.

El infiinteză spitalul Xenocrat, care se inaugurează in anul 1886, după ce i asigură și întreținerea pe viață, din mai multe moșii.

El móre la anul 1876, Octombrie 19, in etate de peste 73 de ani, iar rămășițele pământesci au fost inmormintate la M-rea Căldărușani.

1) I. Nenișescu. De la Români din Turcia, pag. 458.

Dobre Carcalețeanu

S'a născut in anul 1816 in comuna Leu din județul Romanașii.

La anul 1844, s'a căsătorit in Bucuresci cu tânăra Anica Urianu; din această căsătorie a avut mai mulți copii

Dobre Carcalețeanu, donator la Asil

dintre care numai doi sunt in viață și anume: d-l General Carcalețeanu și Ion Carcalețeanu proprietar.

Dobre Carcalețeanu a avut rangul de Sărdar; om muncitor și econom înțelept. După ce și asigură copiilor o pozițiune frumoasă in sciutate, se gândesce și la copii orfani așa că dăruiesce Asilului Elena Dómna suma de 11.500 lei pentru măritișii de fete orfane. Nicii suferinđii, și demoșteniđii de sórtă

nu sunt uitați. In acest scop testeză in anul 1893 suma de 260.000 Eforiei Spitalelor civile, care s'a și grăbit a îndeplini voința piosului donator, construind cu banii din această donațiune două pavilione pentru bolnavi la spitalul Colentina și pe al căror frontispiciu să vede scris cu litere de aur: «Serdarul Dobre Carcalețeanu».

Dobre Carcalețeanu s'a plătit datoria obștească in anul 1893 August in 13 Rămășițele sale pămîntesci se odihnesc la cimitirul Belu din Bucuresci, pururea bine cuvintare de de numeroșii suferinđi care și capătă adăpost sub acoperământul pavilionelor sale de la Colentina, cum și de rugăciunile blândelor copile care, prin ajutorul lăsat de densus se îndrumază către o viață casnică fericită.

Dăm aci partea din actul de donațiune cu data din Iunie 1884, prin care defunctul Dobre Carcalețeanul ție :

«Dorind a veni in ajutorul fetelor orfane care se cresc in Asilul Elena Dómna, m'am hotărit ca, din produsul muncii mele, să consarcu un fond de lei 11.500 in obligațiuni nominale ale orașului Bucuresci 5% dobândă, cu cupónele inclusive Ianuarie viitor 1885, pentru ca din venit să se ajute pe fie-care an mărișul unei din acele fete orfane, cu condițiune ca mărișul fie-căreia din fetele cari se vor folosi din venitul dîsului fond, să fie încunoscintat prealabil «subscrisul său moștenitorii mei».

Toma Dimtriu

Fiul lui Tănase Sêrbul, s'a născut in Bucuresci pe la anul 1848. In tot timpul vieței sale s'a ocupat cu comerțul. Prăvălia a avut-o in calea Dorbanților No. 95 (adî 106). De și a fost căsătorit n'a avut însă nici un copil. Silit de inprejurări Toma Dimitriu își face testamentul, prin care testeză Ministerului Cultelor casele din strada sus menționată. Móre înjunghiat de o rudă a sa in etate de 54 de ani;

Printr'un testament cu data de 31 Iulie 1882 defunctul Toma Dimitriu dispune :

«Casele cu locul lor, situate in Calea Dorobanților No. 95, le las Asilului Efena Dómna din Bucuresci, care va devni proprietatea Asilului dupe incetarea din viață atât a mea cât și a soției mele Anica. Venitul acestor case, până la in-

«cetarea noastră din viață, se va lua de mine și în urmă de soția mea Anica.

Petre P. Enciulescu

S'a născut în București la anul 1827. Studiile elementare și le-a făcut în colegiul St. Sava; apoi a intrat ca elev ceaprazar la Nacu Mincovici primul ceaprazar în București, pe atunci.

La 1845 deschide prăvălie de ceaprazărie în Lipscani și a continuat în această branșă până la sfârșitul vieții sale.

La 1850 se căsătorește cu Mândica Enciulescu născută Hagi Gheorghe.

Din această căsătorie a avut două fiș, dar amândoi au murit în cea mai fragedă virstă. Soția s'a la ajutorat foarte mult în cariera sa. intrând în luptele politice, a fost ales ca membru în consiliul comunal al capitalei în mai multe rânduri și a avut mai multe decorațiuni. În anul 1883 este ales membru în comitetul pentru organizațiunea Exponzițiunii Cooperatorilor care a fost instalată chiar în casele sale din Calea Victoriei, unde se află astăzi clădirea cu No. 77 și pentru care, n'a voit să primescă nici o remunerațiune.

Petre Enciulescu a încetat din viață la 1889 Octombrie,

După alte donațiuni, mai lasă și la azilul «Elena Dómna» una mie lei.

Alexandru Andonescu

A fost fiul lui Anton și al Ecaterinei Andonescu, născută Luca; El s'a născut în București cam pe la anul 1821. Terminându-și studiile a eșit cu diploma de inginer. La 1877 a fost casier central, apoi inginer la primăria Capitalei, în urmă s'a ocupat cu exploatarea moșiilor sale Hătcărău din Prahova și Brăneștarii de jos din Vlașca. S'a căsătorit tocmai către bătrânețe cu D-na Vasilina Papazolu. A fost nefericit în căsătorie, și n'a avut nici copii; a încetat din viață la anul 1889, Februrie, și s'a înmormântat la cimitirul Belu.

A lăsat cea mai mare parte, din averea sa în scopuri de bine-faceri, ast-fel prin testamentul său olograf cu data de 19 Martie 1890, între altele țice:

«Las nuda proprietate a părții mele de moșie Hătcărău, Asilului Elena Dómna, care va intra in stăpânirea desăvârșită a moșiei la mórtea fratelui și surorii mele».

G. Avramidis Leatzke

De origină român macedonean, s'a născut la Corița, comună românească in Macedonia la anul 1821. De óre-ce principala ocupațiune a Românilor macedonenii este comerțul, Leatzke s'a dus mai întâi in Egipt împreună cu fratele său Dimitrie. Dar in anul 1857 părăsesce Egiptul și vine in țara românească și anume in Bucuresci, unde deschide o brutărie in strada Patria, apoi cumpără o moșie, apoi alta și in fine o a treia din care realizază un prea frumos câștig. Fiind însă filo-elin, ca mai toți macedo-românii pe atunci, și plasază aproape tot capitalul său in bonuri de tesaur-grecesc, care scădând atit de mult, bătrînul Leatzke se vede la bătrânețe aproape pe drumuri, din care cauză i s'a tras și mórtea.

El își lasă totă averea sa numai in scopuri de bine-faceri, intre care primul rang il ocupă comuna sa natală Corița.

Cu toate acestea, prin testamentul său autetificat de Tribunalul Ilfov, secția de notariat, la No. 1.676 din 10 Martie 1890, la art. 3, dispune:

«Leg lei noui 15.000, odată pentru tot-d'auna, spre a «se da Asilului Elena Dómna din Bucuresci, pentru ca «din venitul lor să se întrețină in perpetuitate in acest «asil o fată orfană săracă, care legat va purta in «perpetuitate numele meu; această fată va fi româncă și «recomandată de Primarul capitalei Bucuresci».

iar prin codicilul cu data de 6 Iunie 1890 adaugă: «doresc ca cea d'ânteu fată primită să fie Virginia, «fica lui Dimitrie Penescu, cunoscut mie».

Răducan Simonide

Este fiul răposatului Sima din Andrianopol, născut la anul 1798 in Bucuresci suburbia Popa-Herea str. Sfinților.

Studiile elementare și le-a făcut in țară, apoi a fost trimis in Triest și apoi la Livorno. Intors in țară s'a căsătorit la 1833 cu Elena Savopol născută in Constantinopol, nepoța

Răducan Simonidi, donator la Asil

paharnicului Antonache, a căruia soție a fost din familia Rahtivan (origina grăcă). Din această căsătorie n'a avut nici un copil. Tatăl său a fost comerciant angrosist, fiul său a ținut băcăniile (5 la număr) până la 1847, de aci înainte a ocupat diferite dregatoriile la primărie, tribunal și curtea de apel.

A fost și pitar, funcțiunile le-a ocupat până la 1866, când s'a retras din viața politică și a trăit ca rentier până la 1878 1 Decembrie, când móre și este înmormântat la Monastirea Cernica.

Elena Simonide a murit la 18 Febr. 1802 și este înmormântată tot la Cernica 1).

Iorgu Anghelescu

Este fiul căpitanului Anghelescu din Slatina. S'a născut pe la 1815; primele cunoștințe de carte și le-a căpătat la școlile din Slatina. Venind de tiner în Bucuresci, intră mai întâiu ca ucenic, apoi făcându-și un mic capital, deschise o prăvălie de manufactură în strada Bărăției, unde este astăzi prăvălia d-lui Radu Georgescu, cu care a fost mult timp asociat. Prin munca cinstită și-a strâns un frumos capital. Ne fiind căsătorit și-a împărțit cea mai mare parte din averea sa, în opere de binefacere, bună-ora a făcut, cu propria cheltuială, o biserică în orașul Slatina, a testat suma de 86,800 lei pentru întreținerea a 9 eleve orfane în Asilul Elena Dómna cum și pentru alte bine-faceri.

A murit la anul 1889. În tot timpul vieții sale, a fost om muncitor, comerciant cinstit, milos și foarte darnic, dovadă testamentul său din 18 Decembrie 1879, autentificat de tribunalul Ilfov, secția III, la No. 2341 din 1879 prin care lasă:

«Asilul Elena Dómna 70000 lei noui, care sumă se va asigura de executorii mei testamentari, ast-fel în cât venitul anual al acestei sume să se ia în perpetuu de administrația Asilului, iar fondul să rămână neatins».

Sabetay Halfon

Fiul lui Abraham Halfon, s'a născut la 1827 în Bucuresci, unde a trăit totă viața lui. A făcut parte din casa de bancă Halfon. A murit la Nizza în luna lui Martie 1880; nu a avut copii, a lăsat o mare parte din averea sa pentru opere de

1) Vezi fotografia ei la pagina 271.

bine-facere între care suma de 5,000 lei, în 5 obligațiuni 8 la sută ale comunei București, cu condițiune ca venitul acestui capital, să fie pururea întrebuințat la înzestrarea fetelor orfane din Asilul Elena Dómnă. Acéastă sumă, prin preschimbarea obligațiunilor comunale, care a avut loc în 1883, rentă de 5 la sută, s'a ridicat la 5500 lei efecte.

Veniturile cupónelor acestui fond, la 31 Martie 1897, s'a soldat cu un numerariu de 3807 lei.

În 1897—98, cu numerariul ce se găsea disponibil, s'a cumpărat după cum se prevedea în buget, noi efecte scrișuri funciare rurale 5 la sută în valóre nominală de 4400 lei pentru a forma un fond, al cărui venit să fie suficient pentru înzestrarea unei fete orfane din Asilul Elena Dómnă.

Scarlat Walter

A venit de ténér în țară, fiind de meserie tipograf. La anul 1864 se asociază cu Francisc Göbl și Ispirescu și deschid un stabiliment de tipografie sub firma «Lucrătorii asociați». La anul 1865 după retragerea lui Ispirescu, continuă asociația Fr. Göbl până la 1877. Februarie 22, când Walter móre și este îngropat la cimitirul catolic din București.

A adus împreună cu asociații săi servicii reale tipografiei, de óre-ce a format pe cea mai mare parte dintre mașiniștii tipografi din țară.

Prin munca sa cinstită ș'a câștigat o mică avere. Fiind nefericit în căsnicie și ne-având copii, s'a lăsat cea mai mare parte din averea sa în scopuri de bine-facere, din care 6100 lei a lăsat prin testament Asilului «Elena Dómnă»¹⁾.

Inokentie Kitzulescu Episcopul

S'a născut în suburbia Popescu-Jignița din București la 1819. A fost fiu de pe eot și cum pe atunci, după cum și astăzi, preoții noștri își destinau copiii acestei cariere, tatăl său îl îndrumă de tinăr către preoție. Studiile și le-a făcut.

1) Biografia 'mă este comunicată de Frații Göbl.

în seminarul Sf. Mitropolii din Bucuresci, apoi în liceul Sf. Sava; după terminarea studiilor liceale, s'a dus la universitatea din Pesta, trimis acolo pe cheltuiala statului după recunoșterea meritelor sale. Având o particulară predispozițiune către monahism, intră în călugărie și avansază repede fiind hirotonit diacon, preot, apoi e numit profesor și în urmă director al seminarului Sf. Mitropolii din Bucuresci. Nu mult după acesta, devine protosinghel, arhimandrit și egumen la M-rea Dealul. După cât-va timp e numit locotenent al Episcopiei Râmnicului și noului Severin, iar la 1872 e hirotonit — de către Nifon Mitropolitul — arhieru cu titlu de Stavropoleos (numele unei episcopii din Asia Mică desființată de arabi după anul 632 p. Chr). La anul 1873 a fost ales de marele colegiu electoral Episcop al Eparhiei Buzăului, pe care a păstorit-o cu înțelepciune timp de 20 de ani, până la 1893 Noiembrie 13, când își plătesce obștescul sfârșit. Inokentie Kitulescu a fost inezestrat de natură cu calități excelente: avea o fire blândă și liniștită, de aceea ura răsbunarea, fugea de intrigă și clevetiri și ducea o viață retrasă și singuratecă.

În privința administrației eparhiei sale, a fost neintrecut, căci, în tot-daua a fost exact în îndeplinirea datoriilor sale păstorale lăsând la mărtea sa regrete unanime.

A fost foarte iconom, dar nici odată apucător.

Episcopul Inokentie Kitulescu, fiind încă în viață a regulat prin dispozițiuni testamentare cum trebuia să se urmeze cu averea sa, după mărte. Averea care se ridică la suma de 287,930 lei, al cărei venit l'a lăsat să fie întrebuințat exclusiv pentru acte de bine-facere. Iată cum hotărăște fericitul Inokentie a se urma, prin testamentul său, după mărtea a, cu averea câștigată de el între altele: «Las două decimii «ajutóre pentru inezestrarea orfanelor din Azilul Elena Dómna « din Bucuresci.

Eftimie Diamandescu

Intre alte opere de bine-facere, prin testamentul său din 4 Iulie 1893, a lăsat Azilului Elena Dómna dece mii lei. Acest legat de și primit de minister și în posesiunea fondului, moș-

tenitori ai intentat acțiune în anulare și procesul este încă pendinte.

Asupra fondului înscris în bugetul pe exercițiul 1899-1900, cu destinațiune pentru îmbunătățiri, după terminarea procesului.

Elena Simonidi, donatoare la Asil

Luca Cociu

Prin testamentul autentificat de tribunalul Ilfov, secția de notariat, la No. 8,714 din 17 Octombrie 1894, între altele dispune :

«Fiind-că am venit tiner în țară și aici am agonisit averea ce am, drept recunoștință las 50,000 lei Asilului Elena «Dómna; această sumă se va preface în efecte publice și se

va depune la Casa de depuneri, iar din veniturile ei se vor mărita pe fie-care an două sau mai multe fete eșite din acei «Asil, inzestrându-le cu cele trebuincioase».

Ioil Vasilescu

Născut în Bucuresci la anul 1816, a învățat carte în școlile după acele timpuri în Bucuresci. S'a călugărit în Monastirea Cernica anul 1841. Iunie 2, iar în anul 1848 a fost hirononisit preot și în urmă a fost făcut Duhovnic și luat în Sf. Mitropolie până în 1873, de unde s'a înapoiat ca Stariț al Monastirei Cernica până în anul 1893, când a încetat din viață, anul 1894, Noembrie 2, unde a și fost înmormântat.

În viață fiind, printr'o petițiune adresată Ministerului cu data din 6 Iunie 1891, Arhimandritul Ioil Vasilescu face danie pentru catedra de oftalmologie de pe lângă Universitatea din Bucuresci, suma de lei 3.000, din care lei 1000 în numerar și lei 2.000 în două scrisuri funciare urbane, în condițiune ca :

«Procentul a 2000 lei efecte să servescă la cumpărare de cărți și diare de oftalmologie pentru numita catedră, și «suma de lei 1.000 să se cheltuiască pentru facerea unui dulap pe frontispiciul cărui va fi scris numele donatorului și «pentru păstrarea cărților de oftalmologie câte se vor putea cumpăra».

Dorințele donatorului s'au executat și se execută întocmai actului.

Petre Gheorghiadis

Grec de origină, născut la anul 1828 în comuna Kuculî plasa Zagora, vilaetul Ianina, din Epir. A venit în țara Românească pe la anul 1855. S'a ocupat cu profesoratul, predând fiilor de boeri români și greci, limbile grăcă și francesă, cum și pe la diferite institute particulare. Fiind bine plătiți profesorii pe atunci, Petre Gheorghiadis din economiile realizate și-a cumpărat o moșie apoi o casă în Bucuresci. La anul 1854 se căstorește cu tânăra Efrosina născută Atanase. Din această căsătorie a avut două copii din care trăește numai D-na Susana Gheorghiadis. Ajungând la Bătrânțe se desface de

Ioil Vasilecu, donator la Asil
(Veđi biografia la p. 272)

și trăește ca rentier până la 1 August 1896 când încetază din viață.

Petre Gheorgiadi, fiind în viață, donază prin actul cu data (de 7 Februarie 1896 autentificat de Tribunalul Ilfov, Sect. de Notariat sub No. 1148 din 7 Februarie 1896, Asilului Elena Dómna suma de 10.000 lei, în următoarele condițiuni:

«Fondul de 10 000 va fi inalienabil și va purta numele «Petre Gheorgiadis». Din venitul acestui fond, se va inzebra «pe fie-care an câte o fată care a absolvit cursurile Asilului «Elena Dómna cu distincțiune, dându-i-se zestre la măritși».

«Numele inzestratei va fi publicat în «Monitorul Oficial» «cu mențiunea fondului din care s'a inzebrat».

Anica Musceleanu

Născută la 1815, dintr'o bogată familie boerescă la Buđeiu. Anica Musceleanu se căsătorit de ténéră cu d. Iancu Samurcaș, de care, însă, după o lungă căsnicie, se despărți cu vre-o 12 ani înainte de a muri.

Femea inteligentă, bună și cu simțiri înalte; vorbea perfect limba franceză și greacă, ceia ce nu o împiedica de a vorbi și mai cu drag limba țerei sale, pe care o iubea cu patimă

Imbolnăvindu se de nervi, după o lungă zăcere muri în anul 1880, în casa fratelui său C. Musceleanu care o inmormântă la moșia familiei, Bentir de lângă gara Ianca.

Persónă de ordine și economică, ne-având copii, Anica Musceleanu 'și-a lăsat averea mai întéiu fratelui și nepotului său, iară după mórtea acestora, a destinat'o bine-facerilor.

Prin testamentul său cu data de 4 Martie 1877, d-na Ana Musceleanu dispune între altele următoarele:

«...Las asilului Elena Dómna o sumă de 12000 lei noi în bonuri domeniiale, spre a servi venitul lor la creșterea «a două fete, creșcute în numele meu.

Emilia Chiriazopol

A oferit la 8 Ianuarie 1886 Asilului Elena Dómna 28 tablouri în ulei lucrate la Paris, München și în Asil:

Fetița cu fasanul, grupă de flo-ri de mușetel și rose, fragi, rose, struguri, lalele, florii de primă-vară, buchet florii,

țărancă din Tismana, țăran ă culegând musețel, cimpoerî peisagiū, grupă de cėpă, porumb etc. vinat, cióră, epure, fasan, o dropie, copii, (pictură in uleiū), Frideric (copil). grupă de 4 copii și un caine, Crist și Maria (Rubens) Belvedere, Christ copil, Maria și Elisabeta Bibera, figură de bărbat (bust), Cutuzof, Aquarul (copii), o grupă de țiganî, desemnuri cu creion Conti (originale), cap de fetiță, cap dormind (medalion), 2 capete Ariadn Paris, gască (vėnat).

Frații Emanuel și Isak Hillel Manoach

Emanuel Hillel M. este fiul cel mai mare al fostului mare bancher bucurescén Hillel B. Manoach.

El s'a născut in Viena la 1843. A fost timp indelungat bancher in Bucuresci, apoi s'a dus la Paris, de acolo in Viena unde s'a și căsătorit cu o austriacă creștină, de la care are 2 băeți, amėndoi creștini. In Viena trăesce ca rentier; astă-đi mijlócele îi sunt fórte restránse.

Isac Hillel M. este al II-lea fiu a lui Hillel B. M. și s'a născut tot in Viena in anul 1848. La vârsta de 13 ani s'a dus spre a-și face studiile la Paris, unde și-a luat și bacalaureatul. In 1869 s'a căsătorit cu tinăra Reghina Camondo-Halfon.

A fost asociat cu fratele seū cât-va timp, apoi s'a retras in viața privată. Móre la 1883 din cauza unui accident la o vânătoare, jucându-se cu arma de foc. Ambii frați au donat Asilul Elena Dómna, 11000 lei, iar Universității din Bucuresci 100 de mi de lei, spre a se da burse la studentii lipsiți de mijlóce, cum și pentru premiarea lucrărilor celor mai meritori studenți. Un regulament pentru fondurile: Emanuel și Isac Hillel B. Manoach, arată in mod precis modul ținerei concursurilor, fixând și suma ce urmėză a se da studenților reușiți la concurs pentru străinătate. Ambii frați au fost bunî patrioți și împămăntenii.

Jaques Cohen

A fost secretar și reprezentant al Casei Contelui Camondo din Constantinopole, 15 ani, adică până la 1847. La 1832 evreii fiind persecutați la Bagdad, Baronul Montefiori

se adresează Contelui Camondo spre a-î da un om cunoscător de limbele: francesă, turcă și persană. Tânărul Jaques Cohen este recomandat pentru acesta. La 1848 vine în țară și s'a stabilit în Bucuresci. A fost un onest comerciant, apoi deveni bancher, la bătrânețe rentier. El a reprezentat 25 ani comunitatea israelito-spaniolă; fost președinte al societății Alvad-Chen-Vachessed. Aprópe tótă averea sa și-a lăsat-o pentru opere de binefaceri între care și pentru Asilul Elena Dómna a dat 6000 de lei. Vorbea cu ușurință limbele: franceză, engleză, nemțescă, turcescă și sárbescă. A murit în Bucuresci la 1885, Aprilie 20 și s'a înmormântat la cimitirul israelit.

Fie ca țara românescă să numere mulți filantropi și patrioți ca: Hillel, Halfon și Jaques Cohen.

Dám aci biografiile: D-rului Davila și pictorului Sava Henția cari áu contribuit fie-care în felul seú la prosperitatea Asilului.

Dr. Carol Davila ¹⁾

S'a născut în 1828 la Parma, dintr'o familie franceză; și-a făcut cursurile liceale la Limoges; studiază medicina și farmacia la Angers. În 1849 ivindu-se holera în Franța, compuse o licóre anti-cholerică și cunoscută sub numele de *Pi-căturile lui Davila*. În 1852 obține gradul de doctor. Principele Știrbey, cere guvernului francez să-î trimită un doctor priceput; facultatea din Paris fiind consultată, trimite pe Davila.

«Nici o dată ȕice D-l Dr. Istrati, alegere nu a fost mai fericită, căci nici odată un om, nu va putea să producă mai mult și să iubească mai mult țara în care a fost trimis». La 13 Martie 1853 sosit în țară, este numit imediat medic șef al armatei. Davila propune înființarea unei școli de medicină ²⁾; Ceva mai târziu înființarea grădinei botanice de la Cotroceni ³⁾ și școlei de Farmacie, lui se datoresce; iar în anul următor înființeză școla veterinară și societatea medicală și sciințifică din Bucuresci; apoi în 1860 înființeze «Asilul copiilor găsiți sau de cutie», cum li se ȕicea pe atunci ⁴⁾. Dr. Davila împreună cu Libiez, pun bazele museului de Anatomia și împreună cu Dr. Bernard-

1) Veți fotografia la p. 105.

2) Veți Facultatea de Medicină.

3) Veți Grădina Botanică.

4) Veți Asilul 1860—1902.

Landvay, înființă Institutul Chimic. Școala de Medicină din București fiind sub privigherea d-rului Davila, realizează progrese însemnate, așa în cât guvernul Francez o recunoște egală cu școlile preparatoare de medicină și farmacie din imperiū. În 1864 ocupa o mulțime de funcțiuni: a) Director al serviciului sanitar; b) Medic șef al armatei; c) Director al Eforiei spitalelor civile etc. etc.

Un fapt caracteristic ne dovedește de câtă trecere să bucura pe lângă Vodă Cuza. Imediat după improprietărea țărănilor după legea rurală din 1864, Mihail Cogălniceanu cel

Const. Xenocrat

Fondatorul spitalului Xenocrat și donator la Asil

(Veți biografia la pag. 262)

mai popular ministru care a existat vre-o dată și de care popularitate se ține că și Vodă Cuza era gelos, face o inspecțiune în Oltenia; a fost un adevărat triumf; dar fiind-că Cogălniceanu nu l putea suferi, Dimitrie Bolintineanu ne spune că cu acea ocaziune Cogălniceanu a vizitat și spitalul din Craiova. Davila dă ordin să nu i se facă nici o primire ca în alte părți, ci să pue pe aleea din curtea spitalului 250 óle góle în șir. Ministrul este furios contra lui Davila și'l distitue imediat, dar Domnitorul îl reintegră, iar Ministrul își dă

dimisia ¹⁾. La izbucnirea războiului Franco German, Davila intră în serviciul ambulanței franceze; după 4 luni de devotament și ostenelă, cade holnav de disenterie epidemică și rămâne 12 zile în pat într'un han de la Neunkirchen. De aici înainte viața lui Davila curse dulce și vecinic activă, împărțită între multiplele sale funcțiuni. Conferințele și cursurile sale speciale erau ocupațiunii de predilecție pentru el. În timpul războiului de independență, ambulantele noastre au excelat multumită zelului lui Davila.

«Davila este pretutindenea unde am trebuință de dânsul» scria Regele Carol anunțând Reginei luarea Plevnei. Davila mori la 26 August 1884 de o insuficiență aortică.

Școlile pe care Davila le-a proiectat și făcut au ajuns astăzi puternice focare de cultură. Armata care a iubit-o și a îngrijit-o ne-a dat independență și prestigiul național. Câți tineri savanți de astăzi, nu datoresc cultura lor lui Davila, care le-a înlesnit studiile în străinătate? Câte femei române de astăzi n'a primit creștere și învățatură în Asilul întemeiat de el?

Nemuritorul Dr. Obedenariu ne zugrăvesce în Ghimpele de la 12 Maiu 1868, portretele a 26 de doctori în fruntea căror găsim pe cel al lui Davila.

A tout seigneur tout honneur. Să începem cu Generalul: ca și de Napoleon s'a spus de Dr. Davila cel mai mare bine și cel mai mare rău. Prin acesta chiar inamicii săi probază că dânsul este un spirit superior. Exactitudinea și precisiunea personificată. Născut pentru a comanda; de n'ar fi medic ar fi un general însemnat. Diarele satirice au așa multă reputație de a fi ușore, în cât nu vom fi crezuți nici acum când vorbim serios. Cu toate acestea menținem ce șiserăm.

Creionul Psihog al lui Obedenariu ni-l arată pe Davila întreg: inteligent, cult și energic. Era în adevăr un *spirit superior* și care în tot ce întreprindea lucra *manu militari*. Din această pricină chiar, Davila a avut și dușmani mulți, pigmei zulari cari nu vor să pricépa că *non licet omnibus adire corinthum*.

Il acuzați că este lingușitor al Palatului, că jidan venetic, ignorant și tot soiul de invective, care fără al micșora pe

1) Viața lui Cuza Vodă.

Davila, îi amărau însă bătrânețele cele atât de scump câștigate. Sub titlul de Dulcamare citesc în Ghimpele de la 20 Aprilie 1869, versurile următoare puse în gura lui Davila.

Eram după cum se țice un mic felcer ce puném
Lipitorî și luam sânge după ordin ce primém

.....
Căci eú sunt precum se spune d'un pur sânge jidovesc
Îmî iubesc a mea năciune cu ăst merit mă fălesc.

Iar în Ghimpele de la 5 Iunie acelaș an, sub titlul Davis Magnus.

Picături de choleră, invenție faimósă
D'a ei descoperire dreptul mî-am însușit,
Și mulți cu mintea slabă crezură asă farsă
Dându-mé pe mine, drept mare iscusit.

Davila, Esculapul nostru, unul din cei mai geloși luminațorii ai romanismului, rămâne săpat în slove aurite pe frontespiciul renascerei noastre; Francez prin obârșie, italian prin nascere, el a fost român în tota viața sa ¹⁾.

Sava Henția ²⁾

Sava Henția, s'a născut la 1 Februarie 1848, în cătunul Sibișel, comuna Sebeș, din Ardeal. Un unchiu al său, fotograf, anume Zaharia Dăciulescu, vedénd în trecerea sa prin Sebeș, că micul Sava—care urma la școla comunală—avea o deosebită aplicare pentru desemn, îl luă cu densus și în 1862, îl aduse în Bucuresci. Aci, peste trei ani, tinérul Henția intră în școla de Bele-Arte. Cu mórtea unchiului său, întemplată la 1865, ar fi rămas cu totul lipsit de mijloce dacă, printr'un concurs ce a susținut, n'ar fi reușit a obține o modestă bursă de la stat—pe lângă puținul ce mai putu agonisi de pe mici lucrări—îi permise să se subție în timpul celor cincî ani de studiu, până când absolvind cursul, a obținut premiul în marele concurs de streinătate, al anului 1870.

Tot în anul acesta, cu ocașia Expozițiunii de Bele-Arte, d. Hența obține medalia clasa II pentru portretul d-lui Caligari. În primăvara anului 1871 plecă în Italia, obținénd bursă pentru streinătate, d. Henția plecă în Italia unde—in zbor—visită mai tóte museele din cele mai de frunte orașe ale pa-

1) Revista Nouă, Anul V, No. 7, pag. 202—204.

2) Veți fotografia la pagina 243.

triei lui Rafael; și apoi cât-va timp la Roma, iar d'aci se îndreptă spre Paris. Aci se înscrie la Academia de Belle-Arte, printre elevii talentatului artist Cabanel, el însuși elev a lui Pico. Dar abia ajuns și iată că ministrul după vremuri, Chr. Tell, mistificat prin intrigile unor camarazi incapabili și invidioși a lui Henția, care rămaseră în București—îi tăia bursa ce i se acordase.

Numai mulțumită ajutorului mai multor studenți români, aflători asemenea la Paris atunci, d. Henția se putu susține spre a-și urma studiile. În 1873, adică în al doilea an de când se afla la Paris, d-sa avu deosebita onoare de a fi admis între exponanții Salonului, cu tabloul său mitologic; Psicheea părăsită de Amor. Astă pânză—de mărime naturală, reprezentând pe Psichea dormind pe unde, scăldată de razele argintose ale lunei—i-a mai procurat, grații lui Vasile Boerescu atunci ministru cultelor și instrucțiunii publice, care și după stăruințele lui Th. Aman, făcu autorului ei, o mică bursă de 120 lei pe lună, plus o gratificație de 800 lei, drept recompensă pentru tabloul Psicheei, destinat pinacatei muzeului nostru național.

În 1874, d. Henția—terminându-și studiile se întorse în țară și figură printre cei dintâi la Exponziunea de Belle-Arte ce avu loc în București, în toamna aceluși an, cu tabloul Psicheei și cu o nouă pânză: Aurora, care chiar de atunci s'a așezat la Teatrul Național, în loja Suveranilor, după dorința exprimată de M. M. L. L. Cu astă ocazie i s'a decernat medalia clasa II pentru pictura mitologică.

În 1875—1876 artistul Henția a fost numit, pe baza unui concurs, maestru de desen și caligrafie la Externatul secundar de fete din București, precum și la Asilul Elena-Domna ca profesor de desen și de pictură.

În timpul războiului din 1877—1878, d-sa a fost atașat ca pictor pe lângă marele quartier general și a lucrat mai multe pânze, scene prinse de pe natură în fuga evenimentelor și a penelului, dintre care cele mai multe au fost cumpărate de M. S. Regele, care i-a conferit medalia Rene-Merenti clasa II «pentru distinsele sale lucrări în pictură».

Multe din aceste pânze—lucrate pe timpul campaniei românilor în Bulgaria—se găsesc și în posesiunea d-lui Ghiță Ión, mare amator de artă și colecționist.

Jaques Cohen, donator la Asil
(Veđi biografia la p. 275)

Ultima lucrare de însemnătate a artistului și cea mai mare, este Intrarea triumfală a lui Traian în Sarmisegetuza. Această operă, împreună cu o Venera, care s'a vândut, și alte pânze au figurat la Expozițiunea de Arte-Frumoase ce s'a deschis în primă-vara anului 1881. Cu acest prilej, Henția a obținut premiul II, pentru pictura istorică, iar în toamna aceluiași an juriul Expozițiunii române din Sibiu, unde trimesese portretul regretatei Ana Davila, îi decernă diploma de onoare.

A mai pictat: Móra, care se arată privirei între umbra nopții ce întunecă pământul și lumina crepusculară se inflăcăreză cerul; Tèrgul Moșilor, cu curiozitățile lui; Peleșul, repezindu-se printre stânci, Româncea ducând merinde la câmp; picturi de flori, etc. etc.

Incontestabil, d. Henția e un pictor distins și unul din puținii care scie mania condeiului desenatorului. Desenurile sale sunt adevărate giuvaere și o mulțime de bucați tratate cu condeiul, sunt capo-d'opere de perfecțiune, întrucât observațiunea este plină de veritate și execuțiunea, de finețe.

Tabloul intrării triumfale a lui Traian în Sarmisegetuza e monumental, de o compozițiune magistrală și de un desen corect. Și de și locul acestei pagini din istoria patriei și din istoria artei române ar fi negreșit în vre-o Galerie națională, totuși pentru rușinea noastră el a stat mult timp—de nu va fi stând și adî—oropsită în sala de la biserica Stravropoleos unde, din cauza dimensiunilor sale, artistul a fost silit s'o lase dupe închiderea Expozițiunii din 1881.

Cu totă valórea incontestabilă a acestei uriașe creațiuni omenii competentți susțin ca Psicheea rămâne cea mai de seamă operă a lui Henția, operă care ni-l reveléază ca pe un artist adevărat, ca pe un pictor ales și magistral.

Acum în urmă d. Henția a figurat la Expozițiunea permanentă de bele-arte, organizată de Cercul artistic din București, și deschisă prin Decembre 1897; cu: Două ciobănași de la Brebu, pânză de dimensiuni mari în care regăsim multe din calitățile bătrânului maestru desen corect, colorit, adevăr; Cioban și fetiță, efect de lună, care ne reamintesc pe Psichea părăsită de amor; Buchetul de trandafiri și Lagărul de la Calafat (din 10 Iulie 1877), care ne dă o idee despre activi-

tatea febrilă ce domnea printre rindurile oștenilor noștri, în-
ajun de a primi botezul de sânge 1).

Trebue să remarcăm aici, că de ôre ce distinsul artist
a fost decorat de doue orî cu medalii «Bene merenti» cl. II
de sigur a II medalie conferită din eróre; ar fi de dorit ca d.
Ministru al cultelor să îndreptese acéstă eróre și să facă a i
se acorda medalia Bene-merenti clasa I, ca o slabă recompensă
a meritelor sale artistice.

Doctorul G. Kiriazi

Grec de origină, s'a născut la Platana, în apropiere de
Misolonghi. Primele studii și le-a făcut la Athena și cariera
medicală o începu la Montpellier, terminind'o la Paris. Rein-
tors ca dr. în medicină în Grecia, desvoltă un mare zel cu oca-
siunea unei epidemii de cholera. Veni în România la 1875,
unde imediat fu trimis ca medic primar la T.-Jiu.

După câți-va ani de practică strălucită, mulțumită me-
ritelor sale, fu chemat în Bucuresci lăsând suveniruri ne-
șterse întregii populațiuni din F. Jiu.

În Capitală i se încredință direcțiunea serviciului co-
piilor găsiți, funcțiune pe care o îndeplini ca un bun părinte,
higienist și savant.

Dr. Kiriazi, este lăsat executor testamentar de Xenocrat
fondatorul spitalului cu acelaș nume. El se achită conștiin-
cios de sacrificiile puse de defunctul său prietin, așa că des-
chide spitalul Xenocrat c'o solemnitate deosebită în anul 1886.
Dar nici d-rul Kiriazi nu mai supraveșuesce mult și móre
în anul . . . în etate de 65 ani, când fu înmormintat la ci-
mitirul Belu.

Kiriazi lasă după densusl o avere colosală din care dă o
parte dintr'ênsa, pentru scopuri de bine-facere 2).

Gherasie Calomfirescu Monah

Născut în Bucuresci la anul 1823, a învățat carte în Bu-
curesci și s'a călugărit în Mönăstirea Cernica la anul 1849,
Decembre 31 unde a fost hirotonisit Preot în 1853, Septem-

1) Th. E. Idieru. Istoria Artelor Frumôse. pag. 314—317.

2) Notele biografice mi-au fost comunicate de d. dr. Ștefănescu-Sache fost
amic intim cu decedatul.

brie 20, a încetat viața la 1887, Martie 20, și a fost înmormintat în Mănăstirea Cernica.

În 1879, donază Eforiei Spitalelor civile, ca administratoare a Asilului Elena Dămna, suma de lei 13000 în bonuri, cu condițiunii ca până la încetarea sa din viață, procentele să le ia dănsul, iar după mărte fondul să fie nealienabil și din venitul banilor, să se mărite în perpetuu câte două eleve din Asilul Elena Dămna.

Vasile Paapa

S'a născut în Bucuresci la 30 Iunie 1819. Tatăl său Gheorghe Paapa, era român din Macedonia, iar mama sa, Bucuresceancă din familia Ghița.

Rămânându-i o moștenire însemnată de la o mătușă a sa, Vasile Paapa începu să facă acte de bine-faceri, construind pe moșia sa Valea Boului din jud. Prahova o școală model și o biserică, hărăzind pentru întreținerea lor o intrăgă moșie. Întreținea cinci elevi în «Școala pentru învățatura poporului român» din Prahova, pentru a-i face învățatori și alți cinci în Seminarul central, pentru a-i face preoți. Dăruia pe la școlii cărți și haine elevilor săraci, inzestră prin sate fete, botează, cunună și înmormintă pe atăția nevoiași. Se ducea până și prin casele suferinșilor, consolându-i cu câte-o vorbă bună și procurându-le ajutore.

Vasile Paapa făcea binele fără șgomot, și până la mărtea sa, numeroșele sale acte filantropice nu fură cunoscute de cât de căli-va intimi. Testamentul său nu este decât urmarea, dincolo de mormint, a acesteii vieți exemplare.

Dacă a fost atăt de darnic pentru operile de bine-facere, apoi a fost forțe șgircit pentru înmormintarea sa. «După ce voiș muri—scrie dînsul—voiș fi transportat la Valea Boului, fără nici un tapagiũ și acel cortegiũ de vanităși care se notéză la noi. Acolo voiș fi expns la biserică saũ afară din biserică 48 de ore și înmormintat, cu preoții ce vor voi să vină din comunele vecine, în cavoul construit de mine în curtea bisericeii Valea Boului, din jud. Prahova, Plașa Cricov».

Vasile Paapa moare la Nizza în ziua de 16 Ianuarie 1884, în etate de 64 ani.

Vasile Paapa, donator la Asil.

Iată părțile privitoare la instrucțiunea publică din testamentul acestui mare patriot.

Din averea sa imobiliară dăruiesce o parte prietenilor, iar următoarele pentru instrucțiunea publică :

c) Via din Valea Negovani, totă, alături cu șoseaua, recumpărată de plata embaticului, care se va vinde imediat după mórtea mea, de către executorul meu testamentar și suma ce se va prinde din vëndarea ei, se va da școlei de meserii din Ploesci pentru desvoltarea ei și incurajarea elevilor cari se vor distinge ;

d) Moșia, numită Valea-Boului cu Bătrâneanca din județul Prahova. Venitul acestei moșii, evaluat de mine 3,000 franci, il destin pentru întreținerea școlei primare și a bisericei de acolo, fondate amândouë de mine : întrebuițându-se după cum in anexatul aci budget subscris de mine specific ; iar moșia se va arenda saü prin licitație saü cu bună invoire după cum va crede mai avantajos executorul meu testamentar ;

Averea sa mobilă, in diferite hârți de valöre, ridicându-se la suma de 837,700 lei nominal, după ce rezervă un capital de 400,000 lei inalienabil, o împarte la diferite persoane ; iar școlilor le face următoarele donațiuni :

15.000 lei Asilului Elena pentru a se da ca ajutor la mărțiș la 5 eleve din cele ce au terminat studiele cu succes ;

10.000 lei Școlei de meserii din Ploesci pe lângă valörea viei după ce se va vinde ;

10.000 lei Gimnasiului din Giurgiü ;

60.000 lei pentru construirea unui internat de băeți și crearea unei școle profesionale la Valea-Boului. Acest internat se va întreține cu venitul anual ce-ı destin din dobânda efectelor inalienabile ;

20.000 lei pentru complecta mobilare a internatului ;

12.000 lei pentru trimiterea in Francia a unui elev, admis prin concurs dintre cei mai buni ai gimnasiului din Ploiesci, spre a studia ingineria in curs de patru ani ;

5,000 » pentru a se dota 10 fete de țeranı din comuna Cornetu (Valea-Boului) din cele mai sërace și orfane ;

10,000 » donațiune școlei pentru învățămintul poporului român de la Sf. Ecaterina ;

5,000 » pentru școla Fröbeliane tot de acolo ;

50,000 » se vor depune la Casa de Consemnațiuni și vor

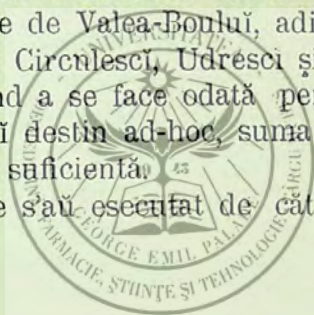
servi pentru construirea unui Observator, pe lângă alte sume ce ar da guvernul său particularii;

10,000 » pentru construirea unei școle primare în comuna Valea-Călugărească din Prahova;

Destinațiunea venitului celor 400 000 franci care se vor depune la Casa de Consemnații va fi după cum urmază: Cu venitul lor, calculându-se pe 5 la sută produc 20,000 franci pe an, se va întreține pe tot anul internatul ce se va construi cu cei 60,000 franci ce am destinat mai sus, având 20 paturi pentru 20 elevi și calculându-se larg, câte 1,000 franci pe an de fie-care: nutriment, vestminte, cărți și celelalte mărunte spese, precum: încălzit, luminat, spălat și celelalte; în astă 1,000 franci pe an se va coprinde și salariul a 2 servitorii pentru curățirea localului și micile reparațiuni anuale: se va da preferință în admiterea elevilor familiilor din comunele circumvecine de Valea-Boului, adică: Apostolachele, Popesci, Cornetu cu Cirenlesci, Udrăscu și Marlogea.

Mobilierul având a se face odată pentru tot-d'auna cu cei 20,000 franci ce-i destin ad-hoc, suma de una mie franci pe an se crede a fi suficientă.

Tóte legațiunile s'au executat de către esecutoriile testamentari.

CAP. XVII

Platoul Cotrocenilor

1640 — 1848

A fost proprietatea Monastirei Cotroceni de la 1679— până la 17 Decembrie 1863, când a fost luat pe seama Statului.

Acest platoș, a fost locul cel mai favorabil pentru așezări, popasuri și chiar lagăre mai mult sau mai puțin permanente ale diferitelor armate de invasiune, ce au năvălit în această țară, în decursul veacurilor de la 1640—1857 ultima ocupațiune nemțescă cu caracter protector!

În anul 1640, cu ocaziunea luptelor dintre Matei Basarab și Vasile Lupu, acest din urmă, îndemnă pe Turci să prindă pe Matei Basarab.

Turcii intră cu mare oște în Muntenia, vin până lângă București, din care o parte se așeză la Văcăresci, iar alta din sus despre mōra mănăstirei *Cotrășeni* ¹⁾.

Crucea de pe platoul Cotroceni

Nu trecuse nici 30 de ani de la faptele amintite mai sus, când se face o rescōlă contra grecilor sub domnia lui Radu Leon Voivod. Acest episod este istorisit de doi contemporani, pōte martori oculari ai evenimentelor descrise, dacă nu chiar actori principali.

Cel intiiu cronicar este «Anonimul românesc» partisan al boerilor și deci al Cantacuzenilor, iar cel al II-lea, este «cronicarul Bălăcenesc» partisan devotat al Domnitorului și al acolițiilor lui, adică al grecilor.

Cronicarii descriu faptele după partida din care fac parte.

1) Șincai III 55.

Crucea Marelui Spătar Șerban Cantacuzino de pe
platoul Cotrocenilor

După Grigorie Vodă Ghica, vine pe tronul țării Românești, Radu Leon, fiul lui Leon Vodă, în anul 7173 (1665) Februarie 12. Radu Leon Vodă încă pe când era la Constantinopole, făcuse o mulțime de datorii; fiind în țară „aș pus grele dajdii și nu era numai despre dănsul, ci și grecii încăprada și mânca cu tot felul de meșteșuguri precum sunt ei învățați. Boerii încă se invoiau de-l slujia în dreptate; țera încă îi aș plătit datoriile; el încă a făcut avuție multă; grecii, *leșinații*, încă îi aș săturat“. Venindu-i mazilia, Domnul să roșă de boeri să-l cêră iarăși „Domn“ de la Pôrta; boerii îi promet, însă cu o singură condițiune. adică: *să alunge pe toți grecii din țera*. Radu Leon le făgăduiesce „cu mare jurământ că va fi bun cu ei și cu țara și va scôte grecii din țară“ să-i lase numai cămăraș și ciohodar iar alt grec lângă el nu-i mai trebuie“ Marele Spătar Drăghiciu, fratele mai mare al lui Șerban Vodă Cantacuzino — să înțelege cu boierii să-l cêră iarăși să le fie Domn.

După ce Pôrta îl confirmă în Domnie, Drăghiciu Spătarul împreună cu toți boerii, îi amintesc să se țină de jurământ, adică să alunge pe grecii, dar mai cu sêmă „pre Nicula Sofială și pe Balasachi ca răi și pismași nêmului românesc iar mai vârtos boierilor, căci nu-i lăsa în totă voia lor să mănânce și să prade țara“. Aceștia însă „*ca nișce draci*“ înțeleseră statul boierilor și „otrăviră pe ticălosul Drăghiciu“ Spătarul la Constantinopole, iar trupul lui fu adus de fratele său Șerban Spătarul (mai târziu Domn) și îl înmormentă la Mănăstirea Comana. Toți grecii se veseliră de mórtea lui Drăghiciu care «sta tare pentru săraca de țară», dar mai vârtos Sofială și Balasachi. Radu Leon Vodă puse grele biruri pe țară; „Grecii leșinați încă făcea ce le era voia“. În a doua domnie veni cu mai mulți greci în țară puse noi biruri numite „Prihăni“ ba încă amenința pe boeri că va pune vistier mare pe Sofială. După aceia să aruncă asupra Mănăstirilor luându-le vitele, bucatele și odórele «după svatul unor *marghioli* ca aceia și tot atunci «aș luat încă 2 inele de aur din degetele Sf. Nicodim de la Mănăstirea Tismana». După ce făcuse și alte nelegiuiri pe care nu le-am mai amintit aici, s'aș sfătuit cu Sofială și cu Balasachi să prade pe boerii și să le vândă

1) Fiul Postelnicului Const. Cantacuzino și fratele mai mare al lui Șerban Vodă Cantacuzino.

averile la «*Cochii-Vechi*»¹⁾). Un alt geniu rău a lui Radu Leon Vodă a fost și «viclenul» Stroe Vornicul Leurdénul, care îi învăța cum să ucigă pre o sémă de boeri, căci ei dicea Str. Leurdénul, că vor să se răscóle in contra lui și a grecilor.

«Deci cu acel svat drăcesc prilestesc pre Radu Vodă, iar ticăloșii de boeri nu scia nimică de acestea și când au fost la Decembrie 3 an. 7177 (1668) Mercuri diminéța, după ce s'au adunat toți boerii la curte, iar Radu Vodă cu grecii s'au fost gătit in taină cu seimenii, să ucigă pre boeri sus in casele domnesci; care nefiind voia lui Dumneđeū, numai de cât să pricepură boierii, și grăbiră de eşiră toți afară din casele domnesci și alergară la Mitropolie, la părintele Mitropolitul Teodosie, trăgând clopotele. Acia se strânsară toți slujitorii la Mitropolie jeluindu se boerii către densusul de tóte ce li s'au întemplat.

Atunci și slujitorii fură toți într'un gând și strigară; că de acum nu vor mai lăsa ei să piară némul boeresc, ci să iasă grecii din țeră afară că nu-i mai pot sătura cu bani. Atunci toți boerii cu mare cu nuce, cu tóte glótele slujitorilor eşit-au de la Mitropolie, de au mers cu toții la sat la Cotroceni; acolo făcură svat mare, socotind, că de acum înainte nu vor mai putea trăi cu grecii, ci se găti tótă boerimea țerei și cu slujitorii din tóte cetele până la 200 de ómeni s'au dus cu toții cu «rogojina aprinsă in cap și cu jalba in proțap pentru grecii Țarigradului, cum ei au spart raiana țerei Românesci. Atunci înțelegénd împărații poruncit'au cu mare mânie de au scos pe toți grecii din țeră cu mare rușine și au mazilit pe Radu Leon Vodă 7177 (1669).

«Istoria Balacenescă» ne istorisesc acéstă întâmplare in culori cu totul contrare celor descrise de Anonimul românesc». Ea ne spune că Radu Leon Vodă a fost un domnitor bun cu țera, dar că Cantacuzenii iarăși au început a amesteca lucrurile precum le era obiceiul și a turbura pre unii din boeri dicénd că au auzit că s'au sfătuit ómenii Radului Vodă, Sofialău Clucerul și cu Balasachi Paharnicul și cu alții ca să-i omóre, și indemna ca să se scóle asupra Radului Vodă și asupra ómenilor lui, să-i scótă din țeră afară și acésta nu pentru alta le făcea, ci socotea că tot-d'auna să fie ei mai mari, alunecându-se cu firea că vor fi cele ce dic Cantacu-

1) La licitație.

zeni». Iar mai departe spune Istoria citată, că Radu Vodă nu scia de acesta, ci într'o bună dimineată să pomenească cu curtea plină de ómenii și «aũ început (boerii) a striga că vor să-ı omóre Radu Vodă» iar Șerban Cantacuzino mare Spătar era in fruntea lor; apoi boerii s'aũ dus la Mitropolie și s'aũ plãns Mitropolitului Teodosie, acolo aũ venit și Radu Vodă «și multă pricină avẽnd cu boerii s'aũ intors la curte. Iarã boerii s'aũ dus de aũ mas nóptea cu pază bună (in pădurea Cotrocenilor) și de acolo aũ purces o populațiune de 200 boeri la Enifiriu, unde se afla Sultanul, să pãrãsescã pe Radu Vodă și pe greci» spune apoi că și Radu Vodă a trimis la Sultan pe Alexandru Iliăș și pe Dumitrasco Postelnicul. In fine boerii reușesc să convingã pe sultan, despre nelegiuirile Radului Vodă, lãsã la oparte pe Pavel grecul care aspira la domnie și contribuisse atãt de puternicesce la mazilirea Radului Vodă, și cer de domn pe Antonie Vornicul din Popesci de Prahova. «Sultanul aũ trimes de aũ rădicat pe Radu Vodă a prins pe Sofialãu, care dupã ce a stat cât-va timp in Ocnã acolo l'aũ spãnzurat, iar pe Balasachi l'aũ trecut Dunãrea și iaũ dat drumul Tarigradului, 25 iar cei 10 alți greci atãta bãtae le-aũ dat slujitorii, cât mulți se mira că mai pot trăi, mai ales lui Pascali Gramaticul. Pre altul iarãși fõrte reũ il bãtea cât striga pe popa sã-ı cuminicã: Acestea aũ pãtimit grecii dupe Radu Vodã!». Din cuvintele istoriei Bãlaunescu că «nevinovatul Radu Vodă aũ rãmas judecat ca un vinovat și vinovații și reii boeri s'aũ indreptat și le-aũ dat voe sã-și alãgã ei domn pe care vor vrea» ințelegem că cronicarul era un intocat apãrãtor al Domnitorului și grecilor și vrãșmaș de mörte al Cantãcuzenilor. Sunt insã cunoscute atãt faptele lui Radu-Leon Vodă și ale sfetnicilor lui Sofialeũ Balasachi și alții cum și patriotismul Cantacuzinilor și din alte isvõre și decã n'avem necesitate sã insistãm. Șerban Cantacuzino, se aflã in fruntea boerilor ca unul ce era contrar grecilor. El duce și pune pe boeri la adãpost sigur in pădurea și casele din curtea Mõnãstirei de la Cotroceni—care era moșia lui incã de la 1660 Iunie 10²⁾.

Boerii, saũ mai drept vorbind marele spãtar Șerban ca să eternizeze fuga, ascunderea și locul sfatului lor contra lui

1) Sinc. I III 161—163.

2) Veți paragraful „Șerban Cantacuzino“ stãpãn peste moșia Cotrocenilor.

Radu Vdă, și greilor lui, ridică o cruce pe platoul Cotrocenilor, care se află astăzi în dosul Casărmii Regimentului 1 de geniu.

Acastă cruce a căruia fotografie am reprodus-o mai sus are o inscripțiune în două limbi : slavonă și română ; inscripțiunea slavonă este în jurul pajorei ; și să notăm că acesta este pajora Cantacuzenescă pe care Șerban Cantacuzino, o va trans-

Hilel E. Manoach, donator la Asil
(Veți biografia la pag. 275)

forma mai târziu în marca țerei românesce, cu puține modificări, când va deveni Domii. Ea se traduce în românesce : «Binecuvântat să fii Christóse D-đeul nostru cari ești Prea înțelept» ¹⁾.

În inscripțiunea românescă citim : «*Această cruce ră-*

1) Tradusă de d-l Z. Arbore.

dicatusă întru numele Sfintei Troițe și a Sfântului Nicolae, țara acésta domnindu-o domno grec, Radu-Vodă Leon, făcu atâtea răutăți și curvie»¹⁾.

Din nefericire, crucea a fost ruptă după anul 1862, nu scie de cine. D. Colonel Harjeu actual comandant al Regimentului 1 de Geniu pe când se afla maior tot la acest regiment, a fixat-o din nou pe un pedestal de piatră însă fără restul inscripțiunei, fiind-că așa a și găsit-o.

Crucea trebuie să fi fost ridicată imediat după ce Radu Leon Vodă a fost ridicat și dus de Turci la Constantinopole.

În timpul războielor dintre Turci și Nemți (1697—99) stăteau pe acest platoș atât trupele turcesc, cât și cele românesc, cari trebuiau să fie trimise contra nemților.

Kesarie Daponte, secretarul Principelui Constantin Mavrocordat, ne lasă prețioase amănunte în opera sa scrisă în grecesce și tradusă în limba franceză de savantul orientalist D-l Emile Legrand sub titlul «Ephemerides Daces» despre războiul de 4 ani dintre Nemți, Ruși și Turci; iată ce ne spune el că «la 7 Iulie 1737 armatele nemțesci intrând în țară cu 5 sau 6 mii de oameni, staționară pe platoul Cotroceni. «Iar la 11 Iulie acelaș an, la orele 3 din noapte Marele Spătar Dudescu, primesce de la fratele său Ștefan Dudescu «medelnicerul, o notă prin care l'înștiința că fiul contesei « îl așteptă la Cotroceni pe Ghillany (general nemțesc) ca să vină în Principate, la care noulate, Prințul Constantin Mavrocordat care fugise din Bucuresci la Oltenița «de frica nemților, părăsesce acum acésta localitate, spre a «merge la imbucătura riului Argeș, însoțit numai de Spătar «și de un mic număr de oameni, căci cea mai mare partedin «seimeni și oameni din suita lui, îndată ce au aflat de sosirea «cătanelor nemțesci la Cotroceni, au fugit care încotro au putut. Prințul vedând înaintarea cătanelor, fuge peste Dunăre «și Ghillany sosind la Cotroceni, merge să prade orașul, des- «chidând prăvăliile și casele. Oamenii de frică închid porțile. «Nemții după ce pradă, fac 5 prizonieri turci, îi lăgă cot la «cot și se întorc la Cotroceni fără a fi făcut vre un rău «creștinilor.

¹⁾ Acésta inscripție am citit-o împreună cu d. Băjan de la Archivele Statului.

«Cu ocasiunea venirii la Cotroceni a generalului Ghil-lany cu 600 Catane și Nemți, boerii care rămăseseră la Bu-curești merseră la general și îi prezentară fără voia lor o «magiile de supunere și bună-voință. A doua zi el părăsi «Cotroceni cu acei cari îl acompaniaă și s'a reîntors la Têr-goviște, iar Prințul care se afla acum la Oltenița, nóptea «trecea și mânea peste Dunăre și a doua zi trecea iar la «Oltenița, căci se credea a fi o desonóre pentru Pórta dacă «el ar fi cădút în mânilor Nemților» 1).

Nemții simțind apropierea turcilor se retrag către fron-tieră spre împrejurimile Brașovului, iar turcii împreună cu Constantin Mavrocordat, sosesc la 5 Iulie 1738 în Bucuresci, iar armatele sale le pune în bivuac pe platoul Cotrocenilor²⁾.

Cu venirea lui Nicolae Vodă Mavrocordat pe tronul țerei romănesci între altele, el concediă armata națională pe mo-tive de economie înconjurându-se cu Neferi; din acest timp o trupă turcescă a stat tot-d'atuna la Cotroceni, pentru paza Domnitorului și a palatului.

În timpul vre-unui interegn, turcii rămâneaă adevărați stăpâni peste palat și biserică.

După încheierea păcii de la Cuciuc — Cainardgi fiind Rusia aprópe neconținut în război cu turcii, primele pro-vincii pe cari le ocupau ei, erau Principatele Române.

În urma unui război Ruso Turc,—după încheierea pă-cei—Rușii se retrăgeaă pentru ca să le ia locul Turcii, așa la 12 Maiu 1801 găsim la Cotroceni un conac al Ascherlielor³⁾ sub comanda lui Besli-Aga Ibrahim Bosniacul. Acest Ibrahim, scapă Bucurescii de craii de la Curtea veche, la rugăciunea câtor-va negustori cari rămaseră aici după fuga Domnitoru-lui Mihail Vodă Șuțu, în a III domnie la 15 Maiu 1802 4).

În tot timpul cât Turcii aă fost stăpâni Bucurescilor aă fost vremuri de grea urgie pentru țară și în special pentru Cotroceni 5).

După reînceperea războielor dintre Ruși și Turci între anii 1805 —1807,—1812, platoul Cotrocenilor a fost alternativ ocupat când de Ruși când de Turci. În 1821 de pandurii lui

1) Emile Legrano Ephémérides Daces Tome deuxieme pag. 22—23.

2) Emile Legrand op. cit. pag. 109—110.

3) V. A. Urechia Istoria Românilor XI p. 98.

4) Dionisie Fotino III pag. 195—207.

5) Archivele statului, condica M-rei Cotroceni No. 3 și 4.

Tudor Vladimirescu ¹⁾ de unde până astă-dîi soseaua ce merge spre calea Rahovei, să numesce «Șoseaua Pandurilor». Apoi, în 1828—29 Rușii revin din nou, atunci a murit generalul rus Jijco a cărui cruce se vede și astă-dîi în parcul palatului regal.

Dăm o deosebită importanță evenimentelor de la 1848, atât intru cât stau ele în legătură cu Cotroceni.

Platoul Cotroceni

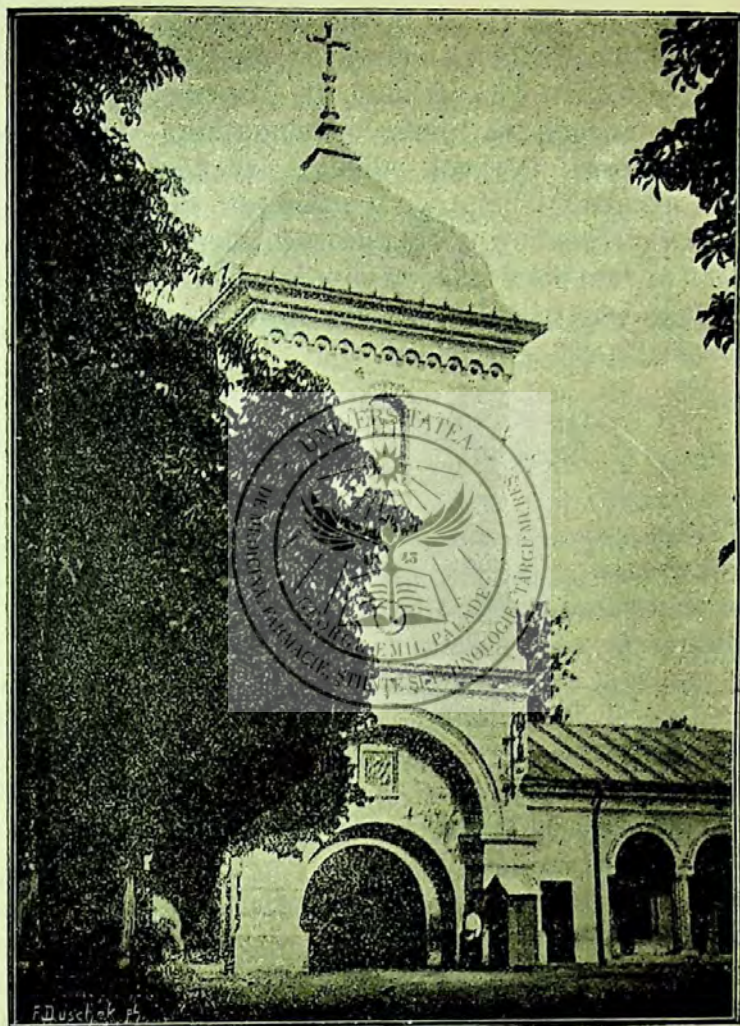
1848—1857

Epoca mișcării de la 1848 este destul de cunoscută cum și starea țerei de atunci; modul de guvernare, domnia tur-turcăscă, intrigile rusesci nu e un ce nou de descris; din ce fel de ómenii se compuneaú capii revoluțiunei, în ce stare de mulțumire și cultură se aflau locuitorii, cum lucrau ómenii patrioții și boerii cari deveniseră instrumente rusesci. Tóte acestea sunt bine cunoscute și apoi mai trãesc încă din bă-trânii cari au apucat acele timpuri și care au luat parte la acea revoluțiune. Vom vorbi numai despre partea privitoare la Cotroceni, după gazeta Transilvaniei, care ne dă prețioase informațiuni în mișcarea de la 1848. Rusia care își însușise rolul de protectóre a țării Române, căuta să transforme aceste ținuturi, într'o țară de ocupațiune.

După abdicarea lui Bibescu-Vodă, evenimentele se succedară cu o iuțelă vertiginosă. Mișcarea de la Islaz, se întinde peste intréga țară; urméză apoi arderea regulamentului organic și archondologiei; prin acestea, politica rusescă suferea eșecuri în România. Agenții rusesci: Duhamel în București și Neselrod la Constantinopol paralisésă cu desă-vêrșire acțiunile politice ale lui Suleiman și Omer Pașa; sublima Pórtă, după indemnul Rusiei, trimite în Muntenia pe Fuad Effendi care își așeză lagărul la Cotroceni. Duhamel își așeză și el cortu său mai bine dis vizuina în mijlocul taberei de acolo, de frică—dicea el—să nu 'l omóre locuitorii Capitalei.

Poporul se duse la Cotroceni până în fața taberei tur-

1) Veđi biserica Cotroceni în 1821.

Clopotnița bisericii Cotroceni

Pe dânsa se vede o inscripțiune, al cărei cuprins este următorul: „Veniți către dânsa și veți veți lumina, că ușa mănăstirei ușa raiului este“.

7189 (1681)

cesci, la pólele délului și așteptă tótă ziua ce decisiuni vor mai lua in privința țării. Deputațiunea poporului nu este primită

Perdându-și răbdarea, se duse să găsească pe Mitropolit, pentru a incerca să'l aducă in lagărul turcesc in fruntea unei deputațiunii, Fuad Effendi refuză din nou să primescă deputațiunea și tocmai séra trimite un răspuns, spunând că a doua zi, la amiazi, va invita o deputațiune de orașeni să mergă la dânsul. Poporul indignat, se hotărâ a rămânea acolo și a aștepta tótă nóptea; se grăbi însă să trimetă lui Fuad Effendi la Cotroceni următórea scrisóre, făcută după cum reiese din stilul și luminatul patriotism—de Ion Heliade Rădulescu, unul din membri guvernului provisoriu și cel mai neimpăcat dușman al Rusiei și uneltelor ei.

Excelență,

De opt-spre-zece ani poporul românesc gemee sub infamul Regulament organic, care despărția țara Românescă de Turcia și paraliza relațiunile sale cu Sublima Poartă; opt-spre-zece ani, vocea acestui popor a fost înăbușită. Nu sunt de cât trei luni și trei zile de când vocea lui se aude in tot universul și M. S. Sultanul, sa convins că avea un popor vasal și credincios, iar Turcii s'aũ convins că Români erau frați lor sub acelaș părinte. Trei luni numele Sultanului a fost glorificat așa cum nici un suveran de pământ n'a fost bine-cuvântat vre'o dată de sórtă. E. S. Sulyman pașa, renumit in oaste și in consiliu, cunoscut in Europa pentru cinstea Musulmanilor, a venit de a văzut acest popor și, ca un adevărat Musulman, gelos de gloria Sultanului și a națiunei otomane a știut să onoreze numele acestui mare monarch.

De la sosirea Exselenței-Vóstre la Giurgiu, Națiunea Română se vede umilită și inimile calde ale unui popor intreg se răcesc din zi in zi. Deputațiunile nóstre nu sunt primite, ministri noștri sunt alungați. Eri o deputațiune pacientă și plină de dragoste, o deputațiune a unui număr de șese decii de mii de ómeni; representând tóte orașele și satele, având in fruntea sa pe Mitropolit, care își părăsise inadins patul de durere, a mers să vă felicite și să vă presinte dorințele și

nevoele ei. Și Excelența-Voastră, nu ați primit-o. Ați venit ca dușman? Nu credem; căci inimile noastre sunt prietenesci. Ați venit ca judecător pentru a pedepsi? Nu aveți pentru asta nici un motiv în secolul al nouă-spre-decelea; căci Români nu sunt vinovați de nimic, nici față cu națiunea, nici față cu indivizii. Credința lor față cu Sublima-Pörtă e neclintită, iar înțelepciunea lor a ajuns exemplară. Purtarea excelenței-vostre e nexplicabilă pentru Români.

Românii împlinesc una din datoriile lor, declarându-vă că un Musulman slujește foarte rău pe Sultan, dacă nu se uita cu ochii Musulmanului adevărat, în adâncul inimei Românilor.

Veniți să întemeiați iarăși Regulamentul? Acesta nu mai este cu putință, căci Regulamentul e carte blestemată, cartea ce despărțea pe Români de Turci. Veniți să numiți și să instalați un Caimacan în potrivă voinței poporului? Dar nu e nici un om cinstit în Țara Românească, care ar îndrăzni să primescă o funcțiune a regimului blestemat. Caimacan al vechiului regim, funcționari care îl vor asculta, trădători indigeni, sateliți străini, vor fi cu toți împreună cu noi: iar Excelența Voastră va da seama de acest fapt înaintea lui Dumnezeu și înaintea Sultanului, căci veți fi veniți ca să turburați până și să răciți inimile unui popor față de augustul și *mi-
lostivul lor suveran!* Românii n'ați pornit cu rebel în potrivă nimenui, iar Turci sunt frați iori; nenorocire însă trădătorilor, față cu patria și față cu Turcii.

Românii nu întrebuintează armele, dar au o mândrie sfântă și îngrozitoare ca și mânia lui Dumnezeu. Brațele lor sunt голе și armele lor dorm în pace atârdate prin casele lor și când se vor deștepta, va fi pentru a se uni cu ale Turcilor iar nu pentru a lupta în contra lor. Două milioane cinci sute de mii de oameni, nu au de cât o singură voce și Excelența-Voastră ar fi nedreptă dacă n'ar asculta de cât glasul a vr'o-cinci-deci de ființe vândute dușmanilor comuni și perfide față de Pörtă.

Poporul își reclamă drepturile-i consfințite de tratate; el reclamă două-deci și două de articole jurate în fața cerului și a oamenilor; și dându-și inima sa Turcilor, are dreptul să o ceară pe a lor în schimb. Aceste baionete, aceste carabine; aceste tunuri sunt îngrozitoare pentru dușmani, cât despre-

noi, ele nu ne inspăimântă, căci noi suntem prietenii. Baionetele turcesci se inmuiau ca ciara în piepturile românești, căci aceste sunt pepturi frățești și se va topi oțelul în focul dragostei noastre pentru Mulșulmani și-a dreptei noastre ure înpotriva dușmanilor tuturor. Intregul lagăr musulman are inimă, inteligență și o lege.

Fuad Effendi, privește-ne cu ochii unui musulman și fi credincios Sultanului, fi credincios că Români!.... și gloria imperiului turcesc va fi mare «Salutare și frăție» ¹⁾.

12 Septembrie 1848

(Urmeză iscăliturile)

A doua zi de dimineața Fuad Effendi trimite o scrisoare pe un pașă împreună cu un secretar al său, care era adresată Mitropolitului, pe care îi pune în vedere ca toți boerii de frunte să vină în lagărul pașei la Cotroceni, ca să afle ceea ce el voința Sultanului (Heliade crede că să asculte voința lui Duhamel) Poliția în urma acestui ordin, anunță pe boerii pe notabili, pe negustori de căpetenie și pe staroștii de corporațiuni ca la 10 ore să presinte la palat ca împreună cu cei adunați cu fostul baze Ag. Filipescu-Vulpe, să presinte la lagărul de la Cotroceni. La 11 ore, deputațiunea pleacă de la palat în frunte cu Mitropolitul, însoțit de arhimandrit și preoți. Lagărul Turcesc cum am dis era așezat spre nordul mănăstirii Cotroceni (pe locul unde se află azi Institutul botanic, vechea erbărie, grădina preotului Ilie și casa apelor. Spre sud estul orașului, se afla cazarma Română a infanteriei, tabăra poporului era la pôlele dealului între lagărul rusesc și turcesc, spre bariera stradei numită Podului de pământ azi calea Plevnei ²⁾ Deputațiunea orașului alcătuită

din mai bine de 200 inși intra cum am dis în lagărul tursesc. Fuad Effendi o așteptă în picioare în cortul său, ținând în mână o hârtie căruia îi dicea firman și care nu era de cât o singură proclamație adresată din partea sa boerilor și tuturor locuitorilor țării. Era o adevărată parodie a voinței Sul-

1) Heliade Rădulescu. Amintiri asupra istoriei regenerării Române sau evenimente de la 1848 p. 214—217.

2) Bariera Podului de pământ pe atunci se afla în dreptul grădinei lui Scufa (azi Manutanța militară centrală.

tanului ȃice Heliade; ea purta data de 13 Septembrie și semnătura lui Fuad Effendi. Iată acea proclamațiune.

Domnilor,

O revoluțiune insufiețită de ȃspiritul comunismului in potriua căruia tótă Europa actuală luptă și triumfă astă-ȃi, a isbucnit la noi. Ea a turburat siguranța pacinică pe care o

Preotul Nicolae Popescu
fost la biserica Cotroceni † 1900 Marte 30
(Veți pag. 169).

gustați in ȃsenul instituțiunilor naționale ce vi le-a acordat Sublima Pörtă.

Principiile acestei revoluțiunii sunt cu totul protivnice instituțiunilor celor-lalte drepturi de suzeranitate ale augustului nostru monarch, precum și in legăturile politice ale Porței cu Rusia, legături pe cari Înălțimea Sa doresce să le ție neatınse.

Legăturile vóstre nu pot căpăta îmbunătățiri, pe cât timp ele vor isvori din desordinea revoluțiunilor și din deslănțuirea patimilor.

Deci, mai întâi trebuie restabilită ordinea și cea de pe urmă rămășiță a revoluțiunei vóstre să fie ștersă. Acesta e hotărîrea supremă și neschimbată a Înălțimei Sultanului, stăpinul meu și al vostru.

Conformându-vă acestei hotărîri, veți merita augusta sa milostivire, pe când veți stărui a nu ține sémă de datorile vóstre, efectele drepte sale mării.

Locuitorii ai Valachiei! vocea părintescă a suveranului vostru, vă vorbește în momentul acesta; puneți-vă încrederea în dragostea sa pentru voi și nu ascultați de făgăduințe dacă voiți să aflați fericirea de care sunteți lipsiți, în starea actuală a țerei vóstre.

Înălțimea Sa Sultanul ca să potă da puterea trebuinciosă administrațiunei din țara vóstră, a hotărit să înlocuiască Căimăcămia de 3 membri, stipulată în Regulamentul Organic cu o singură persoană, care va implini funcțiunile acestei Căimăcămii. Drept aceea, am ales în numele Sultanului, pe logofetul Constantin Cantacuzen, care se recomandă prin considerațiunea de care se bucură între voi și prin respectul său către instituțiile reglementare.

Acesta, ajutat de consiliile mele și ale generalului Duhamel, imputernicit de Majestățile Lor Impăratul Rusiei, va numi un minister provisoriu, compus din ómenii cei mai cu vază din țară și va executa cu credință ordinele Sultanului nostru. Aflarea armatei imperiale care a venit în Valachia ca să păzescă ordinea legală, e o garanție indestulătoare pentru liniștea internă. Excelența Sa Omer Pașa, generalul armatei imperiale, va fi provisoriu guvernator militar al orașului București. Poliția și miliția țerei vor fi de asemenea la ordinele Excelenței Sale.

Boierii, întorceți-vă pe la casele vóstre, stringeți-vă împrejurul meu, ca să mă ajutați a restabili ordinea și liniștea în senu țerei.

Acésta e opera pe care am misiunea de a o sévărși, operă ce cu toții dorim s'o vedem realizându-se.

Preoți, servitorii ai lui Dumnezeu, datoria vóstră este

să propovăduiți unirea și supunerea; siliți-vă să vă îndepliniți datoriile față de Dumnezeu și cu ómenii.

Neguțători, și voi meșteșugari, legile țerei v'au protejat până acum, e deci de datoria vóstră și in interesul vostru ca să dați pildă supunerii față cu ordinea legală a țerei.

Locuitorii de la țară, întorceți-vă la câmpurile vóstre și apucați-vă de munca pământului care a fost pentru părinții voștri și care e pentru voi și capiți voștri, un isvor de fericire.

Lăsați in séma generalului părintesc grija de-a vă îndulci suferințele 1)

După ce Fuad Effendi observă deputațiunei — la indemnul lui Duhamel, — că țara este revoluționată de căți-va comuniști, suspendă locotența domnescă compusă din 3 membri, Heliade, Tel și Magheru, numesc ca Caimacam pe Cantacuxen (C), care la felicitare a răspuns: «voiți fi credincios Sublimei Porți și Rusiei», ca și când ar fi dis voiți servi de o dată pe Dumnezeu și pe dracu. Se dice că Fuad Effendi l-ar fi apostrofat dicându-i: «fi credincios domnule, patriei d tale». S'a incins o discuțiune cu care Fuad Effendi trata afacerile țerei, discuția era foarte animată, iar Fuad Effendi vedënd marea incurcătura in care se afla, striga: «Cine este reglementar să mă urmeze, iar cel ce vrea reforme să rămână». Vre-o 40 de boieri urmări pe turc, iar restul de mai bine de 200 rămase pe loc. In momentul acesta totul se petrecea in contra reglementului făcut mai inainte de Duhamel și Fuad Effendi; orașul era deșert, poporul aștepta la poalele dealului (Cotroceni), in fața lagărului, pe șefii lui și pe deputații cari se aflau in mijlocul Turcilor. Lagărul musulman era gata de plecare și nu aștepta de cât semnalul. Se auți un foc de pistol; peste 100 de soldați, cari primise ordin pentru acésta, veniră la acest semnal și inconjurară pe deputați, făcëndu-le semn că sunt arestați. Se luase măsuri ca să nu scape nimeni din lagăr, ca să pótă inștiința poporul de ceea-ce se petrecea. Deputații arestați fură puși in trei rinduri de soldați, cari își îndreptase puscile spre ei, tunurile de asemenea erau îndreptate spre ei și gata să se descarce. Deputații stăteau in picioare sub un sóre ardător și

1) I. Heliade Rădulescu. Amintire asupra Istoriei Regenerării române sau Evenimentele de la 1848, pag. 221—223.

munciți de sete. Armata turcască, primi ordin să intre în oraș, unde nimic din cele petrecute în lagăr nu putu să străbată. Armata fu împărțită în trei colóne: una fu însărcinată să însoțească pe caimacam și reacționari și să 'l ducă pe un drum foarte îndepărtat de locul unde se afla poporul intrunit; cea-i'altă trebuia să intre pe bariera Mihai-Vodă, unde se afla casarma infanteriei române, această armată s'a luptat cu pompierii chiar în acea zi de 13 Septembrie 1848, iar a treia a apucat spre podul de pământ unde se afla poporul). Pe când colóna de Turci care merge spre podul de pământ, unde era adunat poporul primi cu dragoste și cântări. Turcii însă, la îndemnul agentului rusesc Duhamel care avea intențiunea să provóce o încăerare între Turci și popor, ca ast-fel să legitimizeze intrarea armatelor rusești, Turcii șarjă poporul, rupse steagurile de spinările celor cari le purtau, iar locotenenta domnască compusă din Heliade, Tel și N. Bălcescu, se sfătuiră ce trebuie să facă în o ast-fel de situațiune. Heliade spuse celor 2 colegi ai săi că din moment ce Fuad Eflendi numind un Caimacam, locul lor nu mai era la palat. Tel și N. Golescu îi răspunse că poporul ne-a ales și numai poporul are drept să ne destitue. Heliade vedând că drepturile țerei sunt călcate în picioare de Turci și Ruși, di-se: ne-am îndeplinit însărcinarea. Capitala se află acum în mâinile Turcilor, ei vor da sémă de toate urmările lor, cât despre mine, eu mă retrag, și își luă rōmas bun. Curtea era plină de locuitori îngrijați ai orașului și când vedură pe Heliade coborându-se îl întrebară ce trebuia să facă. Heliade îi sfătui să ducă fie-care pe la casa lui ca să nu dea prilej la nenorociri pe care patria nu le merita. Rēul să vie din ori ce altă parte, di-se el, destul să nu vie de la noi și năvălitorul va fi răspundător. Aceleași sfaturi fură date și de cei-l'alți membri. Poporul însă stăruí să pună mâna pe armei Lăsați-ne, di-cea poporul, și până în sēră suntem în stare să isprăvim, dușmanii vor fi chiar și îngropați. N'avem dușmani, di-se Heliade în curte, de cât pe Ruși și Rușii sunt departe de noi. Ei ne apasă în momentul acesta prin Turci care 'i-am numit frații noștri. Noi nu avem de cât putere morală și legală și nu trebuie s'o pierdem prin nesocotință, dacă Turcii sunt orbi, sau orbiți, va veni timpul când vor

vedea limpede și când țări în drepturile noastre îi vom ajuta să combată pe dușmanul comun.

Să ne întorcem la Cotroceni.

Am lăsat peste 200 de deputați, cetățeni, archimandriți, preoți, boeri și fii de boeri, negustori și profesori, în lagărul turcesc, impresurați de 3 șiruri de soldați, expuși baionetelor și gurilor de tun. Ei stătură ast-fel fără să-și pótă potoli

Sora Paraschivescu

Donatōre la biserica Cotroceni

(Vești pag. 162)

setea saū să se pótă hrăni cu ceva. La 9 césuri séra fură transportați la mănăstire în mijlocul unei colōne de 6 soldați în șir, adică escortați de o parte și de alta de două colōne de cavalerie și urmați de 2 tunuri cu fitilurile aprinse.

Ajunși acolo, se dădu drumul la vre-o căli-va arestați, printre carī se afla și Dim. Ghica.

A doua și Rustin-bey, secretarul lui Fuad Effendi, veni

la mănăstire și dădu drumul și lui I. Cantacuzen, fiul Caimacanului. Pe la 4 ore după prânz, sosi I. Voinescu, polițaiul orașului și fost șef de stat-major sub guvernul constituțional. El adună pe toți arestații și-i întrebă pe fie-care de nume. Cei ce aveau un nume deosebit în mișcarea reformatoare, trebuiau să rămână prizonieri. Celor-l'alți li se dădu drumul. Nu rămaseră în mănăstire de cât 27 inși, dintre cari cunoștem ne spune «Gazeta Transilvaniei» pe cei de mai jos și anume: călugărul Iosofat Snagoveanu, câte trei frații Golești, Ștefan, Alexandru și Radu, Grigore Grădișteanu, fost polițaiu, Mărgărit Moșoiu, C. Aristia, Cesar Boliac, C. Rosetti, I. Brătianu, amândoi Bălcescii, Nicolae și Barbu, D. Bolintineanu, Ionescui amândoi, Ipătescii, Vernescu, Cioranu. Zane și amândoi frații Peretz; din neguțători: Dancovici, Vasiliade, Solacolu, Kirilof.

Aceștia stătură în mănăstirea Cotroceni 3 zile, unde au fost bătuți. Părinții și prietenii lor, nu zăboviră a se duce la Fuad Effendi și la Omer Pașa, ca să le cêră ertare. Ast-fel veniră să le dea drumul la vre-o călăvea neguțători; aceștia însă nu voriră să lasă zicend, că dacă este cine-va vinovat, atunci erau și dênșii și voia să sufere aceeași sôrtă, ca și tovarășii lor.

Însă trebuia să dea drumul căpeteniilor de neguțători, căci cât timp ar fi stat arestați, magazinele și prăvăliile ar fi rămas închise în Capitală. Nici un neguțător sau bancher nu voia să dea satisfacere așa zișilor mântuitori ai lor, dând vre-un semn de viață.

Intrevorbirile ce le avură unii dintre solicitorii cu Omer Pașa sunt remarcabile. Vom cita între altele pe cea următoare:

Un neguțător ducendu-se la acest pașa ca să cêră ertarea tovarășului său care era închis, acesta îi zise:

«Nu te teme de nimic, căci cei arestați sunt mai în siguranță de cât cei ce sunt liberi. Ei se află sub paza soldaților disciplinați, pe când ciocoii voștri și alți intriganți plătesc pe ciutaci, Turci, cari conduc carele cu munițiuni și-i pun să comită excese și asasinate chiar, pentru a invinovăli armata turcescă de nedisciplină și a face să vie Rușii. Suntem cu toții împreună într'o stare foarte anevoiașă».

Omer-pașa, ca să dea pilde, a pus să se spânzure mai mulți Turci prinși în flagrant delict, sau recunoscuți criminali, după legile disciplinei.

Consulul englezesc, d. Colquhoun, s'a deosebit cu acest prilej, pledând pe lângă Fuad Effendi cauza țerei in de obște și a arestațiilor in particular. El se duse mai de multe ori la comisarul Turcesc, ca să cōră liberarea arestațiilor, pașpoarte și o escortă pentru ei până la graniță.

La 17 Septembrie, se hotări să se dea drumul tuturor arestațiilor, dintre cari vre-o cincisprezece trebuiaū să trecă in Austria. N. Golescu era hotărât să se ducă la Constantinopole, iar 15 de care am vorbit, găsiră cu cale să se ducă pentru cât-va timp in Transilvania, mai bine de cât in orice altă parte. Tell, Heliade și Voinescu, fost secretar de Stat, trebuiaū să se întâlnească cu cei de mai sus la Cotroceni. Plecarea era socotită la patru cēsuri după amiază. După cuvintul dat de Fuad Effendi consulului englez, ei trebuiaū să fie escortați cu toții de către grade turcești, pentru siguranța lor, până la granița austriacă. Voinescu se duse de se întâlni cu arestații; Tell însă și cu Heliade se hotără să plece in deosebi.

Pe la opt cēsuri seara, cei de la Cotroceni urcându-se in trăsură, cu o escortă care nu părea ca avea să-i trateze ca pe niște ómeni liberi, fură îndreptați de o cam dată spre Brașov, și, după un înconjur de mai bine de două cēsuri noaptea, băgară de seamă că se duceau spre Miază zi in loc d'a se duce spre Nord. 1)

Bunii patrioți, sunt duși sub escorte până la Giurgiu ca de aici să-și incalte opincile exilului: unii spre Turcia la Constantinopole, alții in Austria, iar alții in Franța.

Turcii nu stătură mult in țară de óre-ce in urma luptei vitejesci a pompierilor din Dêlul Spirei cu Turcii in ziua de 13 Septembrie 1848, cât și din alte fapte crude săvârșite de ei după povața agentului rusesc, cari căuta să-și răsbune arderea regulamentului organic pe de o parte, iar pe de alta să motiveze intrarea Rușilor in Principate, cari n'asceptaū de cât un pretext pentru acêsta, Rușii ocupă militarește Principatele Române, sub cuvânt că voesc să le scape din apăsările Turcilor și să înăbușe revoluțiunea.

Se cunosc faptele.

Rușii ocupă ambele Principate până la izbucnirea răs-

1) I. Heliade Rădulescu. Amintiri asupra Istoriei Regenerării Românie, pag. 237—239.

boiului Crimeic și nu le-au părăsit definitiv de cât la 7 August 1853. Dar abia plecă Rușii și imediat Nemții ocupă Principatele. Ei își stabilise lagărul la Cotroceni și fiind-că au stat aici până după încheierea tractatului de la Paris, ei își făcuseră aici barăci solide. Aceste barăci — după retragerea trupelor nemțesci, — au fost vândute la mezat în anul 1857. 1)

Tabăra de la Cotroceni

În anul 1863 prin Decretul No. 5380 din 29 Iulie se aprobă înființarea unei tabere pe platoul Cotroceni; «căci concentrarea trupelor în tabere — dice raportul către Domn — este singurul mijloc de a putea desăvârși instrucția unei armate, de a desvolta spiritul de corp printre oficeri prin obicinuința de a viețui în comun, de a deprinde pe șefii de corpuri cu tactica cea mare, prin evoluțiile armatelor combinate; în fine taberile fiind adevărate și singura școală în timp de pace în care o armată se poate constitui cu soliditate și deprinde cu ostenele vitei militare».

Tabăra se înființează cu următoarele trupe :

Un batalion de vânători, două batalioane din infanterie, unul din regimentul 2 și cel-palt din reg. No. 7, brigada de lăncieri (I-iul și al II-lea regiment), regimentul de artilerie (4 baterii, batalionul de geniu, un escadron de geandarmi, un division din trenul echipagelor și din miliție, două batalioane: unul de Dunăre și altul de munte, și în fine, 4 escadrone de dorobanți, în total 8500 oameni cu 2230 cai 2).

S'a construit tabăra în apropierea Bucurescilor, pentru înlesnirea aprovizionării trupelor cu cele necesare din Bucuresci, afară de pesmet și pâine, pentru care s'a construit cupătoare de câmp în grădina Pencovic, (ați Manutanța centrală), ceea-ce constituia un început de «manutențiune milltară». În fie-care corp s'au întocmit cantine pentru oficeri.

Trupele se aflaă adăpostite prin corturi și barace.

În ziua de 11 August s'a inaugurat tabăra printr'un Te-Deum în prezența Domnitorului.

Un regulament ad-hoc prescrie în mod amănunțit ser-

1) Veți Buletinul Oficial pe acest an.

2) Tabăra Cotroceni din anul 1863 (ediț. oficială) din 1867, p. 1—8.

viciul în tabără, timpul pentru exerciții, corvode, distribuții, serviciu sanitar, despre cai, oficerii de serviciu, staturile majore, ordonante, ținută, etc.

Tabăra 'și avea capela ei și personalul trebuitor. În toate Duminicile și sărbătorile, la orele 9 a. m., se va oficia serviciul divin pe altarul taberei. Toate trupele vor asista sub arme în mare ținută: cavateria călare, artileria cu caii înhamăți la tunuri. Toți oficerii cu sașă fără trupă, impiegații inten-

Dobre Nicolău

Constructorul marilor clădiri de la Cotroceni și al fabricii de tutun de la Belvedere. (Vezi pag. 172).

denței, medicii militari de la ambulanță și oficerii de Ad-ție, vor asista la liturgie.

Apoi urmează regulele în timp de larmă (alarmă), tragera în ținută, justiția militară, învoiri, poliția taberei, plătorii, raporturi și situații.

De la 11 August până la 28 Septembrie, s'a dat regule precise șefilor de corpuri, despre modul cum trebuie să facă instrucțiunea și asupra căreia părți să insiste mai mult.

Mihail Obrenović, Principele Serbiei, recomandă Domnitorului pe colonelul Milivoiū Petrović, șeful artileriei și director al așezămintelor militare din Craguevați și pe căpitanul de stat major Ivanović, spre a urmări lucrările din lagărul de la Cotroceni, cari s'au și așezat în mărele cartier general al lagărului, în care li s'au dat toate inlesnirea spre îndeplinirea misiunii cu care au fost însărcinați.

În ziua de Duminecă 1 Septembrie, ora 9 a. m., toate corpurile erau în mare ținută, căci în acea zi urma să li se împartă stégurile.

Cu acea ocaziune se făcuse un pavilion în fața altarului taberei, pentru Domnitor, la care au luat parte Domnitorul și toate autoritățile civile și militare.

Serviciul divin a fost oficiat de Mitropolitul, însoțit de înaltul cler. După sfîntirea drapelului, Domnitorul le împarte la șefii de corpuri respective, c'un ceremonial deosebit. Apoi într'o caldă și patriotică cuvîntare, spune între altele, că «stégul reprezintă toate datoritățile și toate virtuțile militare, cari se cuprind în acele două cuvînte săpate pe vulturii români, *Onoare și Patrie*». Apoi primesc jurămintul trupelor.

În ziua de 30 Septembrie s'au dat instrucțiunile asupra manevrelor.

Manevrele se încep la 3 Octombrie 1863, în urma unui detaliat program și se termină la 5 Octombrie.

Manevrele, printr'un ordin de zi către toate oștea, anunță că «exercițiile militare ale taberei Cotroceni sunt terminate». «Înainte de a vă reintorci în garnisioanele voștre, voesc a vă arăta mulțumirile mele». Mai departe arată cum s'a dezvoltat disciplina, exercițiile militare, și cari trupe s'au distins în manevre, numindu-le pe fie fie care în parte. Apoi se concediază trupele de rezervă, promițendu-le că le va da pământuri, ceia-ce a și făcut în 1864.

Armata a stat la Cotroceni 6 luni de zile. Cu întreținerea ei s'au cheltuit 267.057 lei, a un leu pe zi de soldat.

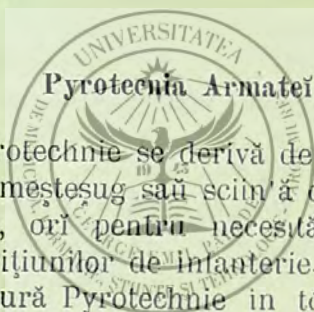
Situațiunea Taberei

Am spus că soldații erau adăpostiți în bărci de scinduri și corturi. Atât bărcile cât și corturile ocupați pozițiunea imediat dinaintea curții palatului și biserică de la Cotroceni

mergând paralel pe drumul Săreii, ori mai propriu vorbind, cu linia ferată, ca apoi să apuce în diagonală spre actuala tabără.

Capela era în mijlocul taberei, iar ambulanța pe locul unde se află astăzi Institutul Botanic. Linia tirului începea de lângă podul Dómeii spre raza fortificațiilor. O erbarie s'a construit în marginea nordică a platoului și cade astăzi în cuprinsul depositului de munițiuni, cum și alte clădiri, cari vor servi mai tirziu de magazi pentru Pyrotechnie, care în curînd se va înființa aici, după ce tabăra se va strămuta la 1869 pe câmpia Turcenilor și Movilenilor, două sătisoare situate pe malul Siretului, la 8 kilometri spre apus de Tecuciu.

Acum să ne ocupăm în special de fie-care stabiliment în parte, care s'a înființat la Cotroceni după strămutarea taberei la Furcenii.

Pyrotechnia Armatei

Cuvîntul Pyrotechnie se derivă de la grecescul Πύρ-πος foc și τέχνη artă, meșteșug sau știință de a prepara artificii, fie pentru plăcere, ori pentru necesitățile artileriei cum și fabricațiunea munițiilor de infanterie.

Există o singură Pyrotechnie în tota țara și este pusă sub autoritate imediată a Ministerului de Răsboi și Inspectorului general al Artileriei pentru tot ce privește serviciu-special al acestui stabiliment. Cât privește însă poliția și disciplina personalului ei, depinde de comandamentul corpului II de armată, în a căruia circumscripțiune cade ¹⁾

Aceștia și se vedem când s'a înființat pyrotechnia și prin ce faze a trecut.

Vechimea pyrotechniei nu se ridică de cât la cel mult la 40 de ani, și nu singură, adică considerată ca stabiliment aparte, ci la un loc cu arsenalul și pulberăria armatei.—Cauza? Grelele împrejurări prin care a trecut țările romane de la pierderea domniei pămîntene!

1) L'armée Roumaine en 1900, notice publiée pour l'Exposition universelle de Paris, par la commission militaire roumaine. Angers Germaine & Grassin imprimeurs-libraires 40, rue du Cornet et rue Saint-Laud 1900, pag. 228.

Această lucrare este de altminterlea destul de meritorie, are însă marele defect de a nu indica izvoarele consultate.

La anul 1860, țările române nu se unise încă definitiv, ci exista două ministere de Răsboiu, unul în București și altul în Iași, c'un singur arsenal la Copoș lângă Iași, — căci despre cel din țera Românească nu se pomenesc încă ¹⁾. În budgetul acestui arsenal, pe anul 1860, la capitolul 17, se menționează pentru prima dată cuvântul «pyrotechnie» dat unui asimilat (sub-locotenent), care făcea parte din personalul divisionului de artilerie. De sigur — țice d. colonel V. P. Năsturel, — că acest asimilat era însărcinat cu manipularea și întreținerea munițiilor ce se aflau la division ²⁾. Personalul divisionului de artilerie, division format din 2 baterii, era foarte numeros intru cât privesce «*omenii de nerînd*» și *mășterii*; de unde rezultă că se făceau numai reparațiuni și acestea se executau la corp și nu la arsenal

În anul 1861 Marți 24 Ianuarie, s'a serbat pentru a II-a dată ziua unirii Principatelor, și a alegerei de Domn a colonelului Alexandru Ioan Cuza. Corpul oficerilor din garnizoană a oferit un banchet Domnitorului, care a avut loc în sălile arsenalului și la care au luat parte Mitropolitul Ungro-vlahiei Nifon, corpul diplomatic, etc. etc. Vedem dar, că exista un arsenal și în țara Românească și încă destul de măricel, de ore ce avea sale încăpătoare, în care să se dea un asemenea banchet ³⁾.

Prin ordinul de zi, pe totă și oștea No. 76 din 1 Martie 1861, se fixază sumele convenite fie-cărui corp pe lună din masele generale de întreținere. Între alte corpuri la No. 5 se găsește pentru companiile de meseriași: cea din Iași 150 lei și pentru cea din București 225 lei. Apoi la pagina 227 a Monitorului No. 15 din 11 Martie, se află o listă de obiectele ce sunt autorizate corpurilor a le aproviziona din masa de întreținere. Din această listă se vede că un regiment de infanterie este autorizat a drege arme, capsulaze și tampone, etc., obiecte trebuincioase la prefacerea patranelor, etc. Un regiment de cavalerie trebuie să întrețină sulitele, iar un regiment de artilerie să facă mici reparațiuni afetelor cutiilor

1) Locot.-Colonel V. P. Năsturel: *Istoricul Pyrotechniei* publicat în *Revista Artileriei*, an. VII, pe Iunie 1893, pag. 263, și de care ne-am servit la această lucrare.

2) În opera citată.

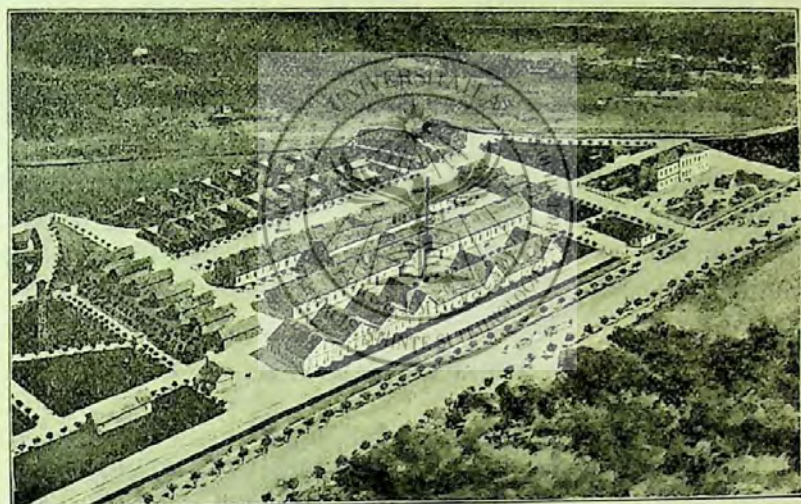
3) Locot.-Colonel V. P. Năsturel, ap. cit. pag. 263—264.

de cartușe și celor-lalte trăsuri Vedem deci, că aci este vorba de mici reparațiuni și întrețineri ¹⁾

Maî vedem că în arsenal se coprindea Pyrotechnia și pulberăria cu alte cuvinte, se făceau de tôte, sau maî propriu vorbind, nimic.

Se impunea deci. o reorgauisare a diferitelor servicii ale arsenalului, potrivit cu necesitățile din ce in ce maî mari ale armatei și cerințele timpului.

În anul 1861 Noembre 23, s'a decretat ca Direcțiunea stabilimentelor militare să fie divisată în trei secțiuni, care cuprindea :

Vederea Pirotechniei armatei

Secția I Pirotehnică

a) Un atelier pentru confecționarea muniției și a arti-ficiilor necesare armatei, este tot odată însărcinat cu instruc-tia teoretică și practică a ômenilor detașați, spre a forma arti-ficiii pentru artilerie.

b) Un atelier pentru fabricarea și încărcarea capsule-lor de rêsboi.

1) Locot.-Colonelul V. P. Năsturel op. cit. pag. 265.

c) Un laboratoriu de chimie pentru analizele și cursul de Chimie.

d) Depozite de praf.

Secția II Arsenalu de construcții

a) Un atelier pentru construcția și reparația trăsurilor și afetelor armatei.

b) Un atelier de armurieri, pentru reparația și transformarea armelor de foc portative. Acest atelier va forma și armurieri pentru infanterie.

c) O fonderie pentru confecționarea proiectilelor de artilerie și pieselor mecanice și a mașinilor stabilimentelor.

d) Un atelier mecanic pentru construcția și reparația mașinilor.

e) Depozite de arme ¹⁾.

Atelierele secțiilor I și II se vor instala în localurile bisericești «Curtea arsă» (din București), unde se vor efectua construcțiile și transformările necesare. Secția III rămâne la Târșor lângă Ploești.

Prin art. 2 se arată că personalul trebuie să aibă stabilimentul.

Secția I Pirotechnia

Un căpitan comandant }
Doi locotenenți } Detașați din artilerie.

a) Sala de artificii

1 Maistru artificier.

1 Sergent, 1 brigadiar și 10 soldați.

b) Capsuleria

1 Chimist instructor preparator.

2 Sergenți, 2 brigadieri și 20 soldați.

1) Locot.-Colonel V. P. Năsturel, op. cit, pag. 268—69.

c) Depourile de praf

2 sergenți și 2 brigadierî (din care unul va fi la Iași ¹⁾).

Prin articolul 3 se rînduesce ca personalul inferior să fie sub autoritată a imediată a directorului stabilimentului, apoi se arată modul de recrutare și că compania de uvrierî militarî a stabilimentelor, va purta uniforma corpului de artilerie, *afară de uvrierî companiei*, cari se vor detașa din diferite corpuri, un număr de grade inferioare, pentru instrucție și spre a forma uvrierî speciali, adică pentru artificii, câte un om de baterie și omenî detașați se vor trece în subsistență, în compania stabilimentelor. Termenul instrucțiilor va fi de 2 ani.

Art. 4. Pentru formarea companiei de uvrierî se vor alege omenî tinerî, care mai au cel puțin 3 ani de serviciu. Ei vor fi designați de ministerul de Resbel, după propoziția șefilor de corpuri. Dacă vre-unul din acești omenî se va arăta cu puțină dispoziție sau conduită neregulată, atunci el se va inapoi la corpului său, după propoziția Directorului stabilimentelor și aprobației ministerului de Răsboi.

Dar fiind-că lucrările pyrotechniei său mărit colosal în paralel cu cele ale arsenalului, să simțit necesitatea ca aceste două stabilimente să fie separate, având fie-care administrațiile lor proprii. Acastă separațiune are loc pe ziua de 24 Noembre 1873. Generalul Florescu pe atunci ministru de Răsboi, supune Domnitorului spre aprobare, decretul însoțit de raportul către Domnitor, prin care motivază necesitatea, separând serviciul Pirotechniei de acel al stabilimentelor de artilerie și care se și aprobă, după ce se arată desvoltarea la care a ajuns, iar mai departe adaugă raportul :

«Astă-dzi, am onóre a supune la aprobarea Înălțimei Vóstre alăturatul proiect de decret, care prevede separarea serviciului Pirotechniei de acel al stabilimentelor de artilerie din Bucuresci, precum și organizarea sa cu un personal deosebit, pentru a mărgini responsabilitatea pe viitor și a regula într'un mod stabil aprovisionarea armatei, cu munițiunile de care are nevoie.

1) Cele-lalte sevricii ne intrând în cadrul nostru, nu ne vom ocupa de dînsele de cât întru cât vin în atingere cu cestiunea ce ne preocupă.

De aceste considerante, am onóre Prea Inalte Dómne, a mai adăuga, ca pentru a putea avea, la un cas de mare trebuință, destui artificieri, cu cunoscințe practice și teoretice, precum și pentru ca corpurile să aibă tot-d'a-una artificieri obicinuiți cu mânuirea prafului și cu fabricațiunile pirotehnice, personal de care s'a simțit și se simte mare necesitate, mai cu sémă de către artilerie, geniu și flotilă, am cređut de cuviință ca tot la direcția pirotehniei să se înființeze și o sală de artificii, care va fi urmată atât de ómenii din plutonul de artificieri, cât și de ómenii detașați de la corpurile pentru acest sfirșit.

Acești ómenii vor fi dintre cei ce vor lua parte la tot felul de fabricațiune, in timp de un an și jumătate, iar după aceea se vor întórce la corpurile pentru a fi întrebuințați la acestea ca artificieri, magasineri, etc., până la liberarea lor în rezervă.

Școala de artificieri deosebit, ea va putea vărsa la fiecare an și jumătate un număr de artificieri, cari vor fi de mare folos în corpurile și care în timp de război vor putea fi rechemati la Pirotehnie, apoi va fi și ca o pregătire pentru acei din acești ómenii cari ar dori să se prezinte la examenul de guard de artilerie, pentru care astă-đi întâmpinăm atâtea greutăți spre a-i recruta 1).

Prin înaltul decret din 24 Noembre 1873, se separă Pirotehnia de Arsenal și se decretază și înființarea unei școle de artificieri, care funcționează și până astă-đi 2).

Se hotărăște ca localul Pirotehniei să se facă pe platoul Cotrocenilor. Locul însă, pe care urma să se construiască încăperile stabilimentului, era dat cu embatic la mai multe persoane, între cari cităm pe Dr. Davila, Nedeia, căpitanul Ivanovică Liubomir, și alții pe cari statul a trebuit să i exproprieze mai întâiu și apoi să se începă construcțiunile, ceea ce s'a și făcut.

Acestă expropriere a costat suma de lei 3)

Necesitatea taberei de la Cotroceni, a cerut înființarea

1) L.-Colonel V. P. Năsturel, rev. Arm. an. VIII pe Ianuar 1894, p. 16—18.

2) Rev. arm. an. VIII, pe Ianuar 1894, pag. 16—18.

3) Acestea mi le-a povestit fiul lui moș Nedeia, Costache și Gheorghe Nedeia, bătrini și ei de peste 60 ani și care locuiesc ađi în str. Carol Davila.

altor depozite. / Intre anii 1868 - 70 s'a mai construit și alte dependinți. După ridicarea taberei de pe platoul Cotrocenilor și strămutarea ei la Furcenți, acele dependinți au rămas deocamdată pentru întrebuințări potrivite nevoei timpului. Cu ocazia separării Pirotehnicii de Arsenal și așezarea ei pe platoul Cotrocenilor, pe lângă clădirile deja existente, a început să se construiască alte clădiri fără dispozițiuni simetrice și ușor de priveghiat. Clădirile sunt risipite și zidite după voia întâmplătoare, care a decis la clădirea lor, fără a se urma un plan conceput mai dinainte.

Prima clădire a fost locuința pompierilor construită în 1868, a costat lei 7.300

A urmat apoi în 1869 următoarele clădiri:

Un pavilion pentru compania Pirotehnicii, costând 32.000

Un atelier pentru tuburi și cartușe 12.000

Șase magazine pentru modele, cartușe de infanterie, proiectile, pulbere de artilerie, lădi, butoae góle, proiectile pentru tunul de asediú 72.000

Un grajd cu oizărie și remisă 4.500

O clădire pentru spălat tuburile 8.500

O magazie de ferărie 7.500

Un atelier pentru fabricat glónte, tuburi și róndele 16.000

O magazie de obuze 12.000

O clădire pentru conograf 8.500

In 1880 s'a construit:

Un atelier pentru glónte 12.000

Un atelier pentru cartușe 16.000

O latrină pentru bărbați 3.000

In 1883 s'a construit o latrină 3.000

In 1885 s'a construit:

Casa portarului 3.000

O cantină 7.000

In 1888 s'a construit:

Patru clădiri de scânduri pentru recepție, magazie de unelte, și depouri de mașini 56.000

Două-spre-zece clădiri de scânduri pentru: magazie de cartușe, atelier de scos iarbă din glónte, desfăcut cartușe, confecționat cutii de cartușe, impachetat cartușe 144.000

Şase remise de scânduri destinate pentru de- posite de materii prime	33.000
Cinci remise de scânduri, destinate pentru depo- site de pulbere, cartușe vechi, scule, etc.	12.000
Două magasi pentru fie-care stupile și srapnele	33.000
Şase magasi pentru pulbere de infanterie . . .	108.000
Un atelier mecanic	6.000

In anul 1889 s'a construit :

Un atelier mecanic prelungirea celui-l'alt . . .	70.000
Un castel de apă și un coș de fum	21.000

In anul 1893 s'a construit :

O magasie de pulberă	13.000
--------------------------------	--------

In anul 1894 s'a construit :

O magasie de focose.

O latrină.

S'a mărit atelierul.

In anul 1895 s'a construit :

Un pavilion de trupă	82.000
--------------------------------	--------

S'a transformat vechea casarmă a Pirotechniei
in pavilion de administrație 12.000

In anul 1896 s'a construit :

Un atelier de încărcat cartușe de resbel	23.000
--	--------

O magasie de pulbere și un corp de gardă . .	17.000
--	--------

Tote aceste clădiri au fost lucrate in regie de antre-
renorul Dobre Nicolaï.

Locul Pyrotechniei are o suprafață de 13 hectare și 6584
m. p. (veđi stările de fixație Corp II de armată serv. de geniu.

Până acum am veđut din enumerarea corpurilor diferi-
telor clădiri ca Pirotechnia se efectua :

Fabricația munițiilor de infanterie și cartușelor a tu-
burilor metalice pentru cartușe, a cartușelor de revolver, a
artificiilor de resbel și pentru sărbătorii. 1)

Personalul

Personalul permanent al Pirotechniei, se imparte in
personalul : militar și civil.

Personalul militar coprinde: un director cu grad de
lt.-colonel, un sub-director cu gradul de maior, un căpitan
comandant al companiei de uvrieri militari și un locotenent

1) Veđi Istoricul manuscris al Pyrotechniei.

patru căpitani șefii de ateliere și al biuroului studiilor, 10 guardi de artilerie, comptabil și ajutore, 10 sub-ofițeri guardi de artilerie, o companie de artificieri militari, elevi de artificieri și un șef de pompieri.

Personalul civil coprinde : un șef-mecanic, chimiști și sub-chimiști, desenatori, litografi, șefi-artificieri, sub-șefi artificieri, șefi și sub-șefi de ateliere, un arhivar, păzitori de

Halfon Sabetay, donator la Așil
(Veți biografia la pag. 268).

magasi său guardi magasioneri, portari, etc. și in fine uvrieri intr'un număr variind între 1000—1500 până la 2000 ȗilnic, după importanța comenȗilor.

Organisaȗiunea și serviciul

Serviciul Pirotehniei coprinde cinci părți distincte :

Instrucȗiunea, aprovisionările, administraȗia și contabilitatea, serviciul companiei uvrierilor.

Instrucțiunea. Instrucțiunea personalului militar al pirotehniei, coprinde instrucțiunea oficerilor și elevilor artificieri. Instrucțiunea oficerilor se face prin mijlocul coferințelor făcute în cursul anului, după un program stabilit de directorul stabilimentului.

Tote elementele necesare, sunt puse la dispozițiunea oficerilor, fiind-că chestiunea propusă să fie studiată în mod serios și expusă cu competență. Programa studiului dată elevilor artificieri este dată de minister, materiile învățămîntului sunt repartisate pe 3 ani de studii și îmbrățișează cunoștințele necesare pentru a fi în stare de a îndeplini funcțiunile de artificieri în corpurile de trupă.

Aprovisionările Comenzile mașinilor, utențiilor, aparatelor și materiilor prime necesarii pirotehniei sunt făcute de minister, furniturile sunt primite de comisiunea de administrațiune a Pirotehniei și imagasinate în depozitele corespunzătoare, sub controlul intendenței militare.

Fabricațiunea Din punctul de vedere al fabricațiunei, serviciile pirotehniei sunt repartisate în 3 grupe:

Direcțiunea generală, atelierele și depozitele. Direcțiunea generală coprinde: serviciul tehnic (studii, experiențe și informațiuni), contabilitatea comanda și casa.

Atelierele au următoarea împărțire:

Fabricațiunea tuburilor metalice recuit, cu ateliere de recuit ¹⁾ lustragiul, vernisagiul, controlul și împachetatul.

Fabricațiunea glonțelor cu atelierele de recuit, lustragiul, control și împachetare.

Fabricațiunea capselor cu ateliere de lavagiu, lustragiul vernisagiul, control. încărcare și împachetare.

Fabricațiunea tuburilor pentru cartușe de revolver și de tir, redus cu ateliere de recuit lavagiul, lustragiul, vernisagiul și împachetare.

Încărcarea (chargement) cu ateliere de așezarea capsulelor de control și de împachetare.

Încărcarea cartușelor de revolver de tir repede, și a cartușelor de manevră cu ateliere de control și împachetare.

1) În chimie se numește ast-fel, operațiunea făcută metalelor ductile, udate și apoi bătute cu ciocanul. Ea consistă în a înroși ferul și al răci încetul cu încetul, ca ast-fel să și dăbândescă elasticitatea perdută.

Cartonage pentru împachetarea munițiilor de infanterie și cartușe de revolver cu atelier de control.

Confecționarea giulelelor (gargousses), cu atelier de control și de împachetare.

Împachetarea munițiilor de artilerie, cu atelierul de control și împachetare.

Încărcarea focóselor cu timp și fucóselor percutante, cu atelierul de control și împachetare.

Fabricațiunea etupilelor, amorselor electrice și a altora, cu ateliere de încărcare, de control și de împachetare.

Fabricațiunea fulminantului de mercur, cu atelierele pentru preparația compozițiunii și pentru conservarea fulminantului preparat.

Preparația substanțelor explosibile necesare la diferite fabricațiuni, cu ateliere de control și de conservare.

Fabricațiunea cartonagelor necesare pentru artificiele de rășbel și pentru sərbători, cu ateliere de preparațiunea diferitelor compozițiuni întrebuintate pentru a încărca aceste artificii, ateliere de control și de împachetare.

Laborator de chimie.

Museul și sala de modele.

Atelier mecanic; fabricațiunea matricelor, ponsónelor etc.

Atelier de ferărie.

Atelier de tâmplărie; confecționarea caselor.

Depourile sunt în număr de trei; depoul de mașini și unelte, depoul de materii prime și depoul de obiecte confecționate.

Administrațiunea. Directorul pirotehniei este șeful administrațiunii acestui stabiliment, ca și al contabilităței, fondurilor și a materialelor. El își exercită atribuțiunile sale conform regulamentelor și decisiunilor în vigoare.

Gestiunea este încredințată agenților comptabilii, presanalmente responsabili.

Execuțiunea este asigurată de către agenți colectivii, sau indiviđilor care n'au calitatea de gestionari, dar care participând la detaliile serviciului și sunt responsabili de stricta execuțiune a regulamentelor și ordinelor pe care le primesc de la director.

Serviciul companiei uvrierilor militari. Uvrierii militari sunt întrebuintați în diferite ateliere, în lucrări de tot

felul, după cunoștințele și aptitudinilor, ast-fel că întrebuințarea materialelor și munițiilor care se găsesc în magazinele pirotehniei.

Căpitanul, comandantul companiei este sub autoritatea superioară a directorului Pirotehniei, iusărcinat cu instrucțiunea, disciplina și administrația interioară a acestei trupe.

Nici trupa nici oficerii atașați la pirotehnie, nu iaș nici o parte la serviciul de garnisonă. Ei nu pôte fi substrași de la serviciul lor special¹⁾.

Directorii Pirotehniei

Robescu Alexandru, Maior 1875 Februarie 7—1876 Aprilie 25.

Carp Ion, Maior 1876—Aprilie 25—1877 Aprilie 24.

Robescu Alexandru, Maior 1877 Aprilie 24—1881 Aprilie 8.

Robescu Alexandru, Lt.-colonel 1881 Aprilie 8—1881 Maiu 15.

Tel Alexandru, Lt.-Colonel 1881 Maiu 15—1883 Decembrie 21.

Șomănescu Ion, Maior 1883 Decembrie 21—1884 Februarie 1.

Grămățescu George, Maior 1884 Februarie 1—1885 Iunie 20.

Alexandru Constantin, Lt.-Colonel 1885 Iunie 20—1886 Septembrie 1.

Ghenovic George, Lt.-Colonel 1885 Septembrie 1—1886 Maiu 10.

Grămățescu George, Lt.-Colonel 1886 Maiu 10—1888 Octombrie 1.

Bereșteanu Georgescu Ion, Lt.-Colonel 1881 Octombrie 1—1890 Noembrie 1.

Nicolaș Emanoil, Lt.-Colonel 1890 Noembrie 16—1892 Iunie 20.

Mareș George, Lt.-Colonel 1892 Iunie 20—1893 Aprilie 1.

Năsturel Vasiliu Petre, Lt.-Colonel 1893 Aprilie 1—1894 Ianuarie 16.

1) L'armée Roumaine p. 228—232.

Dragomirescu Ion, Maior 1894 Ianuarie 16—1894 Maiu 10.
 Dragomirescu Ion, Lt.-Colonel 1894 Maiu 10—1899
 Aprilie 1.
 Stroescu Gh., Lt.-Colonel 1899 Maiu 10.

Istoricul regimentului I de Geniu

1859—1900

Priviri Generale

Cuvintul *Geniu* are trei insemnări, fiind-că el însuși se derivă din trei cuvinte care diferă etimologicește între dinsele :

I geniū, genius, *gentilis* derivat de la *gens-tis* națiune nume prin care ebreii designau pe toți eceia care nu erau israeliți și în special pe păgânii, adoratori de idoli «ca să fie némurile împreună moșteni¹⁾».

II geniū, *ingenium* exprimă cea mai înaltă putere la care se poate ridica facultățile omenești bunióră cum a fost poeziū Homer, Virgiliū, Dante, Corneille, Schackespeare; artiști : Phidias, Michel Angelo, Rafael, Savanții Kopernic, Galileū, Newton, generalii : Alexandru, Hanibal, Cesar, Napoleon sint ómenii de geniū.

III geniul pentru inginerie derivă de la cuvântul *engén* mașină sau este numele unei arte speciale care consistă a executa óre-care lucrări civile și militare. În acest din urmă sens se cuprinde și cuvintul întrebuintat în armatele europene de astă-đi.

Geniul militar, care cu infanteria, cavaleria și artileria este una din cele 4 arme din care se compun armetele moderne, are ca atribuțiuni principale construcțiunea, atacul și apărarea forturilor, mai are ca atribuțiuni întreținerea, conservățiunea și ameliorățiunea domeniului militar al statului.

De și arta de fortificațiunii și întrebuințarea mașinelor de resbel pentru locurile întărite este foarte veche, totuși fortificațiunile în înțelesul modern nu se ridică de cât cel mult până la sfârșitul evului mediū și geniul nu devine o armă

1) Efesenii III. 6 (Biblia tipărită la Petersburg 1819).

specială, de cât sub Henric IV. Louvoie formă un singur corp în 1690. În 1748 s'a înființat la Mesières școla de geniū. desființată de convenția națională la 9 Septembrie 1793, reînființată la Metz la 1802 purtând de la această dată numele de școla de artilerie și geniū, strămutată la Paris după resboiul din 1870—71. Intrarea în această școlă pentru studiu nu este permisă de cât acelor care au absolvit școlă polihtecnică.

Arma geniului la români

Arma geniului la români nu s'a înființat de cât după proclamarea unirei principatelor. Primul batalion de geniū s'a înființat la 31 Maiū 1859 în Moldova, având ca comandant pe Petre Donici. Acest batalion era întrebuințat pentru utilitate publică, menținut din fondurile ministerului lucrărilor publice, de care depindea numai întru cât privesce proiectele; iar cât privesce disciplina și administrația, depindea de Ministerul de resbel.

În 1860 se înființază un al doilea batalion de geniū în Muntenia, așa ca ambele batalioane poartă numirea de regimentul I de geniū și având aceeași menire ca și batalionul din Moldova, pentru lucrările publice. Intocmirea proiectelor și executarea lucrărilor se făceau sub privigherea Ministerului de interne

În anul 1860, Decembrie 21 căpitanul P. Donici de la bat. I, e numit comandant la al II și înaintat la gradul de maior în aceeași zi, La 1861 Maiū, batalionul II (Muntenia), pleacă din Bucuăesci pentru facerea șoselei Buzău-Focșani. La 31 Decembrie acelaș an se desființază batalionul I din Moldova și cel de al II rămâne cu numirea de I batalion, trecând în bugetul ministerului de resbel și încetând or ce dependență de alt minister. Oficerii desființatului batalion se repartizează pe la diferite corpuri, iar căpitanul Cehinezu își dă demisia. Maiorul P. Donici din batalionul I se eliberază după a sa cerere la 12 Aprilie 1862 și se numește în locul său căpitanul Slăniceanu.

În vara anului 1862, batalionul I de geniū a continuat șoseaua Buzău-Rimnicu-Sărat.

Tot în acest an se înarmază batalionul cu puscă nem-

lescii in urma raportului către Domn prezentat de generalul Florescu 1).

Anul 1862. Acelaș lucru l'a executat batalionul și in vara auului 1863 până către începutul lui Iulie, când a trebuit să intrerupă lucrarea spre a întări printr'un marș forțat trupele contra unor bande poloneze. care călcăse teritoriul pe la Costangalia.

Batalionul sub comanda căpitanului Slăniceanu, ia parte la 3 și 5 Iulie la luptele la Costangalia și Consăngești (pe Prut) contra acelor poloni și primesce și in alte mulțumiri dom-

Vederea Căzărmei Reg. 1 Geniu

nești, pentru purtarea vitejescă ce a avut. In toamna acestui an batalionul ia parte in concentrarea și manevra taberilor de la Cotroceni.

Anul 1864. In vara anului 1864 batalionul pe lângă continuarea șoselei Buzău-Râmnicu-Sărat, a mai construit un lung canal de 380 m. și lărgime de 24 m. și adâncime de 1.80 m. in care s'a abătut apa Râmnicului spre a se apăra orașul de inundațiuni. Zagazul lung de 110 metrii a fost fă-

1) „Revista Artileriei“ anul VII pe August 1893 p. 359, 361—2.

cut pe o înălțime de 1,50 și adâncime de 3 metri. Pe ziua de 28 Martie căpitanul Slăniceanu a fost avansat la rangul de maior în gradul ce îl ocupa.

Anul 1865. În vara anului 1865 batalionul a executat o porțiune din șoseaua Cotroceni-Grozăvești, (șoseaua de la Curtea-Arsă) cam pe unde este închisoarea militară de astăzi și arsenalul, cum și canalul între Arcuda și Joița pentru abaterea Dâmboviței.

Anul 1866. Prin decretul locotenentei din 25 Februarie 1866 batalionul de geniū se desființează și în locul lui se înființează 4 companii: 1-a, 2-a și a 3-a de săpători și a 4 de pontonieri, ce se vor administra în parte.

La compania 1 săpători este numit comandant căpitanul Crețulescu.

La compania 2 săpători Peiu Alexandrescu.

La compania 3-a săpători căpitanul Argetoianu Ion, la compania IV-a pontonieri căpitanul Berendei Anton. Companiile astfel organizate în parte la 26 Martie 1866 la concentrările armatei pe argeș. Compania 1 și a 2-a la divizia 2-a compania 1-a făcând parte din avangardă, compania 3-a și a 4-a la divizia 2-a.

Anul 1867. La 11 Mai se înființează din nou batalionul I de geniū, numindu-se comandant provizorie căpitan Crețulescu, care la 11 Mai același an este întărit definitiv în postul cel ocupa iar pe ziua de 30 August același an, este avansat maior. Pe ziua de 5 Ianuarie compania de pontonieri se desface de geniū și se alătură de artilerie, având ca comandant pe căpitanul Greceanu G.

Domnitorul Cuza luase dispozițiunii de a se interveni pe lângă guvernul imperial francez, ca să-i trimită un număr de ofițeri instructori atât pentru marină cât și pentru armata teritorială așa că Napoleon III trimite, un colonel cu un mulți ofițeri instructori 1).

Acești ofițeri sânt repartizați pe la diferite corpuri cu menirea de a dirija instrucțiunea teoretică și practică a armatei românești; unul din ei este primit la batalionul de geniū și anume căpitanul Roussel, acesta are loc la 28 Oc-tombrie anul 1867.

1) Memoriile regelui Carol al României vol. I, compuse de un martor ocular.

Trebue să adăogăm aci că A. S. Serenisime nu prea îi convine atașarea acestor oficeri pe lângă armata română.

I. Pentru ca acești oficeri scriau lucruri neadevărate prin jurnalele franceze ¹⁾.

II. Ca A. S. Serenisimă dorea să se organizeze armata română după sistemul celei prusiene, care dovedise în ultimele răsbóe a fi cea d'ntăi armată din Europa; pentru aceste motive concediază pe o parte dintr'inșii în mod politicoș.

Anul 1868. În anul 1868 Iunie în 11 se promulgă legea pentru organizarea puterea armatei în România, iar arma geniului se organiză ast-fel:

Un stat major de geniū

Bataliōne de trupă, fie-care corp aparte.

În conformitate cu această lege și cu bugetul acestui an, înființază ca trupe încă un Batalion, căruia i-se trece jumătate din efectivul său.

Ambele bataliōne cu garnisōna în Busureșci, avea în urmă aceste noi organizări, fie-care câte 4 companii și un pluton AR. Compania de pontonieri rămâne tot pe lângă artilerie. La 30 Noembrie 1868, căpitan Carp din regimentul 2 artilerie, este numit comandantul companiei de pontonieri în locul căpitanului Grecianu, demisionat.

Anul 1869. În Februarie 1869, încetază misiunea căpitanului Roussel.

Prin înaltul decret No. 1163 din 24 Februarie se decretază înființarea unei tabere permanente a armatei la Furcenī, sat situat pe malul Siretului. 8 kilom. spre apus de Tecuciū.

În Martie 1869 pornesce la Furcenī cu însărcinarea de a construi acea tabără pentru instrucțiunea armatei. Director al lucrărilor fu Lt.-colonel Slăniceanu, care și merse acolo pe tărâm, la finele lui Martie pentru aranjarea lucrării ²⁾.

Primele trupe însărcinate cu facerea taberei au fost împărțite la gastă prin satele Furcenī, Bucinmenī și Movilenī; în Movilenī din sus a stat batalionul I de geniū în cuartir 7 săptămâni, în acest timp o parte din soldați așa numiți sa-pierī, erau însărcinați cu facerea barăcilor, iar alții cu pro-

1) Ibidem.

2) Tabăra de la Furcenī (pe Siret) București 1870 ed. Minis. de Resbel p. 7

curarea materialelor necesare, care materiale erau cărate cu carele de către locuitorii din Movileni și din celelalte sate. Aici regimentul de geniu a executat toate lucrările, având sub supravegherea sa—ea ajutoare—soldați și din alte trupe.

Pe la finele lui Septembrie 1869 reintră în garnisóna sa București.

Anul 1870. În Martie 1870 se fixază ca batalionul I să ia garnisóna în Focșani, iar batalionul 2 în București, compania de pontonierii la Giurgiu.

Maiorul C. Budișteanu este numit comandantul batalionului 2 de geniu în locul maiorului Peiu Alex. care trece ca șef la Statul-major de geniu.

La începutul anului 1870 — 1871 batalionul 2 este desființat.

Anul 1872. În acest an, la 10 Februarie, compania de pontonierii se deslipesce de artilerie și rămâne a face corp aparte cu începere de la 1 Aprilie, în locul batalionului II de geniu desființat. În acest an, modificându-se legea de organizare a armatei din anul 1868, se prevede înființarea unui division de pontonierii comandat de un maior, însă din cauze financiare nu s'a putut înființa.

Anul 1873. Cu înaltul decret No. 1303 din 18 Iulie se reorganizează pentru prima dată un batalion de geniu pe specialități și anume: I) o companie de minerii cu o secțiune de telegrafisti, II) trei companii de săpători.

Până la această dată, nu există un personal care să se ocupe cu telegrafia și serviciul de minerii cu mănuierea materialului explosibil. În urma acestei reorganizări, se reglementează materialul trebuincios și se înființează prima școală de telegrafie a căreia menire a fost să devină pepinieră, atât a serviciului C. F. R. cât și a serviciilor postelor și telegrafurilor.

Anul 1875. În acest an compania de pontonierii ce era stabilită la Giurgiu, încetează de la 1 Ianuarie 1876 de a mai face corp aparte cum și de artilerie. Ea este atașată la batalionul de geniu ca a V companie rămânând tot în Giurgiu. Pentru manevrele anuale urmate pe divizie în toamna anului 1875, batalionul a dat o secție de telegrafisti diviziei I la Craiova, una diviziei de la Focșani, și alta diviziei de la Jilava.

Până acum batalionul de geniū nu avea o cazarmă proprie, ci stătea în barăci. În acest an se construiesc primul pavilion destinat ca casarmă a batalionului de geniū (astă-zi aripa de vest a casărmei). Acest pavilion a costat 100.000 lei și a fost construit în antreprisă de Dobre Nicolau.

Anul 1876. În acest an făcându-se preparațiunile de rebel, la care România, trebuia să ea o parte atât de glorioasă

Scarlat Walter, donator la Asil
(Veți biografia la pag. 269)

alături de Rusia contra Turciei, spre a se da o mai mare cantitate de munițiuni de rebel, batalionul de geniū a lucrat în Pirotechie la confecționarea cartușelor de rebel. În luna Octombrie se fac concentrările în vederea războiului pentru independență. În dispozițiunea ordinei de bătae formată de cele 4 divisiuni, batalionul de geniū a fost împărțit la fie-care divizie cu numirea un detașament de «ge-

niu» iar comandantul de batalion rămâne la marele cartier. In acest an se construiesc un al doilea pavilion pentru batalionul de geniū (aŃi aripa de est a casărmei). Pe ziua de 1 Decembrie se infiŃeŃă incă o companie pe lângă cele V o a VI companie de telegrafiști. In Decembrie 1877 este schimbat, comandantul batalionului Z. Gheorghiu e numit comandantul geniului in cartierul de vest, iar trupa a fost ast-fel impărțită :

Compania	I	divisia	I	brigada	I
»	II	»	II	«	I
»	III	»	III	«	I

In compania IV și a VI de telegrafie e reserva geniului la dispozițiunea cartierului general.

Perioda răsboiului pentru independență

Anul 1877—78. Batalionul ast-fel împărțit și pus pe picior de răsboiū prin decretul No. 787, porni pe companii după cum urmədə :

La 13 Aprilie 1877 compania I cu oficerii: căpitan Iarca (mai tărđiū comandant căpitan Gheorghiu) locot. C. Boteanu și sub-locot. Georgescu plēcă din București pentru Calafat.

Aci a instalat biurouri telegrafice și a executat cu compania 2-a și a 4-a lucrări de intăriri, imprejurul Calafatului până la 17 Iulie a. c.

De aci plēcă la Craiova pentru a ajuta la construcția de pontone, până in ziua de 16 August când a plecat la T.-Măgurele, unde a lucrat la construcția podului peste Dunăre.

La 25 August a plecat la T.-Măgurele, unde a lucrat cu compania 5-a la construcția podului.

La 6 Septembrie a plecat la Gaurenī pe care la intărit până la 18 Octombree, când plēcă pentru a construi podul peste Isher in dreptul satului Ghighi, unde a stat 20 zile.

La 5 Noembrie luă parte la atacul de la Rahova.

După luarea acestuia, construi 4 cupțore de zid pentru facerea pănēi necesare garnizonei Rahovei.

La 23 Noembrie plēcă pentru Lom-Palanca, unde in decurs de o lună a lucrat uvrage de fortificație pentru intărira Lomului, apoi un pod pe rāū lung de 50 m.

Plecând de la Lom-Palanca, trecu prin Tatar-Mahala, Arcer, Găitănița, Gloduica, Ivanovicea, Nazvi-Mahala.

La aceste din urmă localități întări înălțimile de la Nazir și Vitbol, apoi Belarada, Musulmana, Rupcea, făcând po-dețe pentru trecerea infanteriei și a artileriei.

La 24 Ianuarie 1878 porni de aci spre Molatedelia și la 21 Februarie a plecat la Vidin, unde a fost însărcinat cu ridicarea planului acestui oraș.

După terminarea acestei lucrări, trecu Dunărea pe la Ciuperчені și la 28 Februarie a pornit la Calafat.

La 4 Martie a fost trimisă la Craiova, iar la 24 Martie spre Bechet, pentru repararea șoselei Bechet-Corabia.

Terminând aci fu îndreptată la 8 Aprilie către Caracal în scopul de a repara și aci o șosea după care la 8 Mai luă drumul către Pitești.

Ajunsă aci la 21 Mai luă parte la lucrările de întărire ale Piteștiului, apoi fu trimisă către Rucăr și Dragoslavele unde a construit o șosea.

Compania 2 a la 16 Noiembrie 1878 s'a întors la București, compania 2 plecă la 5 Mai 1877 cu oficerii : căpitan Sorescu, locot. V. Ionescu, sub-locot. Gulcer Ion și Teodor din Bucuresci pentru Calafat, unde a lucrat la întăririle lui până la 20 August, când a plecat spre Corabia și T.-Măgurele.

La 30 August a trecut Dunărea unde lucră la șoséua dintre Nicopole și Musselin.

La 5 Septembrie plecă de aci către Verbița, execută lucrările de apropiere ale companiei a 3-a.

Execută apoi până la 6 Noiembrie paralela 6 și începu un puț și o galerie de mină în scop de a asvêrli în aer fața din stînga a redutei menționate.

Lucrarea dură până la 28 Noiembrie, când eșirea Turcilor nereușind, ei se predară.

La 4 Decembre, compania plecă la Nicopole ca ajutor companiei a 5 ce lucra aci.

La 24 Decembre porni spre Rahova și de aci la Hirleț pentru a face un pod peste Ogost.

Lucrarea însă nu s'a executat din lipsă de material.

De aci plecă pentru Lom-Arcer și în ora, unde se o-

cupă cu întăririle de fortificație până în ziua de 24 Ianuarie 1878, când încetă lucrările.

La 12 Februarie 1878 fu trimisă la Vidin, unde rămase până la 21.

La această dată trecu înapoi Dunărea pornind către Craiova spre a lua parte la construcția șoselei Craiova-Bechet.

La 24 Martie începu repararea șoselei Corabia-Măgurele iar la 29 Martie se îndreptă către Caracal.

De aci plecă la Pitești și la 18 Maiu începu lucrarea șoselei Curtea-de-Argeș-Câmpu-Lung, făcând și cuptore pentru pâine.

In Septembre 1878 se întorse înapoi.

Compania 3, la 4 Maiu 1877 plecă cu oficerii.

Căpitan Piteșteanu, locot. Negulescu (rezervă) sub-locot. Zotu și Hirjeu la Moșatei.

La 31 Maiu porni împreună cu divisia II la Cetatea și până la 22 Iunie a instalat birouri telegrafice, a construit podețe și executat alte lucrări speciale.

De aci porni la Craiova, unde se ocupa cu pregătirea materialului de pod și punerea lui pe apa Jiului, acestea toate până la 26 Iulie.

La această dată fu trimisă la Corabia, unde a executat o șosea între Dasova-Pod, făcând și un pod pe piloți.

A ajutat la construcția podului peste Dunăre și la 25 August a trecut în Bulgaria spre a deschide drum divisiiei ce o urma.

Ajunsă la Nicopole execută până la 1 Septembre șoseua ce duce la Musschin-Sello. Inlocuită aci prin compania II porni imediat către Verbița, unde începu lucrările de apropiere contra redutei Grivița No. 2, compania 2 venind, ajută și ea la aceste lucrări.

In ziua de 7 Octombre parte din omenii ei luară parte la atacul redutei.

Pentru vitejia, devotamentul și curagiul, ce a arătat omenii, pentru lucrul fără intrerupere, ce a executat și noapte de la 6 Septembre până la 7 Octombre, se decorază prin decretul No. 2177 din 27 Noembre 1877, cu decorația Virtutea militară 17 grade inferioare și soldații din compania 3.

La 16 Octombre se începu minarea redutei din galeria

ce plăcă din paralela 4, lucrare se termină complet înainte de 28 Noembrie.

La 18 Decembre porni spre Vidin.

La 13 Ianuarie 1878 ajunse la Bella-Pada unde făcu mai multe podețe peste diferite ape.

La 2 Februarie trecu Dunărea pe la Ciupercești, pentru Calafat. La 4 Martie porni la Bucuresci.

De aci plecă la 17 Maiu 1878 spre Târgoviște, unde execută diferite lucrări de întăririi, un pod peste Geamina și repararea șoselei.

La 24 Septembrie 1878 se întorse la Bucuresci.

Compania 4 la 5 Maiu 1877 plăcă cu oficerii: locotenentii Munteanu și Crăniceanu, sub-locotenentii Boerescu și Alexandrescu pentru Calafat.

Luă parte la lucrările de întărire aci și la 25 Iulie o porni spre Corabia unde ajunse la 10 August.

Aici execută câte-va lucrări auxiliare și confecționează materiale necesare șoselei Dașova.

La 13 August trecu Dunărea îndreptându-se către Verbița, unde ajunse la 25 August.

Aci a instalat o linie telegrafică între Verbița și Poradim.

La 26 August a luat parte sub focul inamicului la construcția bateriilor pentru artileria divisionară.

A întărit satele Breselnița și Giulova.

A executat forturile Alexandru și Verbița și a construit podul improvizat peste apa Vid la Ribaa.

A întărit satele Dolne și Gorne-Etropol.

În dreptul satului Cacernomic a făcut un pod pe vase-rusești și a lucrat la bararea riului Vid, în dreptul satului Susurliu.

La 14 Septembrie compania pornesc spre Vidin, la 11 Ianuarie 1878 ajunge la Tatargig și execută lucrări de întăririi contra Vidinului până la 16 Februarie, când a trecut Dunărea pe la Ciupercești în pontone [de fer remorcată la șalupa Rôndunica, reintorcându-se la 9 Martie în Bucuresci.

La 17 Maiu pleca pentru Slatina, unde lucra la canalizarea Oltului, construind și două poduri permanente pe taraci peste apa Vedea și Ploscea.

La 21 Septembrie 1878 s'a întors în Bucuresci.

Compania 5-a la 12 Aprilie 1877, plécă cu oficerii: sub-locotenentul Basarabescu (în Octombrie veni și sub-locotenentul Cruțescu) de la Giurgiū la București, cu tot materialul.

La 12 Maiū porni la Comani pentru construcția podului, ce trebuia a servi la trecerea trupelor spre Calafat.

Compania plécă d'aci spre a construi podul peste Ginciva, pe care il termină la 24 Iunie.

Intors la Craiova, pregăti împreună cu compania 1-a și 3-a, materialul de pod ce era a se construi la Corabia și pe care il transportă pe apă, până la Iangova și de aci pe uscat până la Corabia.

La 10 August, s'a terminat transportul materialului și divisia 3 a trece la Ghig.

La 20 August, podul de la T.-Măgurele fu terminat. A construit asemenea un pod în dreptul Dasovei și apoi un altul peste Olt între Islaz și Măgurele.

După căderea Plevnei la 28 Noembrie 1877, compania a fost ocupată cu trecerea trupelor și a materialului, operațiune ce a ținut până la 18 Martie 1878, când a trecut cea din urmă baterie de artilerie.

Pe timpul operațiilor din jurul Vidinului, o secție de pontonierii a luat parte la trecerea de la Ciupercei, după care s'a intrunit compania pornind la 24 Iunie la Pitești.

După terminarea lucrărilor de aci, se duse la Brăila, unde s'a instalat definitiv reședința companiei.

Prin înaltul ordin No. 103 din 9 Aprilie 1878, căpitanul Vasiliu Ión, comandantul pontonierilor fu citat pe întreaga ôste, ca exemplu de activitate și devotament, ce și-a expus vieța de mai multe ori în cele 3 luni, ce a asigurat singura comunicație ce avea țara peste Dunăre.

Compania 6-a, formată din secțiile de telegrafie existente și cu oficerii: Căpitan N. Gheorghiu și sub-lt. Georgescu avéu următoarele biurouri telegrafice:

La Calafat. Biurouri în tóte bateriile de cóstă și la cuarțirul corpului de observație.

Pe Dunăre: La Poradin, Verbița, Cacemunica și Grivița.

La 14 Decembrie plécă la Lom, Arcer, Mazir-Mahala, Vitbol Bella-Rada, Rupcea și Smârdan.

La 14 Martie strângându-și materialul plécă prin Calafat la Târgoviște și Câmpu-Lung.

La 25 August 1878, compania s'a întors la reședința batalionului București.

Plutonul A. R. de la 5 Martie 1877 lua numirea de compania de deposit și se ocupă cu confecționarea îmbrăcăminte și a încălțăminte precum și cu instrucția recruților companiilor.

La 13 Aprilie, plecă la Strehaia întorcându-se înapoi la București.

Petre Enciulescu, donator la Asil
(Veți biografia la pag. 265)

La 4 August 1878, își relua vechea menire de plutonul A. R.

Compania 6-a I. se desființează pe ziua de 1 Octombrie 1878, secțiunile ei trec celor 4 compoziții existente.

În ziua de 2 Decembrie 1878, compania II-a. plecă în Dobrogea pentru executarea unor șosele și casarmă, etc.

Lucrul durează până la 23 Decembrie 1879.

În ziua de 13 Noembrie 1878, compania 3-a porni la Frățesci, unde a luat în primire și pădit materialul de drum de fer întrebuintat de ruși în campanie.

S'a întors la Iulie 1879.

La 7 Iulie un detașament din compania I-a plăcă la Burdujeni pentru construirea gărei de la Ițcani.

Lucrarea terminându-se, detașamentul a fost rechemat.

Prin înaltul decret No. 2550 pe ziua de 16 Noembrie 1880, se înființază încă un batalion de geniū, purtând No. 2, care se instalază în pavilionul nou construit în 1876.

Ca comandant se numesce Candiano Constantin.

Cu această ocașie se specialisază compăniile în ambele bataliōne după cum urmază:

Compania I	T.
»	II C. F.
»	III S. M.
»	IV P.
»	V

În acest an. 1880, hotărându-se a se fortifica Bucureșcii și alte puncte ale țerei G-l. belgian Brialmont a fost chemat spre a și da părerea asupra marilor lucrări ce trebuie să se execute.

El a fost însoțit în vizitarea ce a făcut-o împrejurul Bucureștilor și prin celelalte localități de către căpitanul Culcer Ion din regimentul 1 geniū.

Anul 1881. Prin budgetul acestui an, se prevede în afară de cei 2 maiori comandanți ai bataliōnelor, ce făcū corp a parte, încă un colonel pe ziua de 8 Aprilie.

Anul 1882. — În acest an s'a hotărât ca compăniile de C. F. să alterneze la Direcția C. F. R. făcend serviciul câte 6 luni, în scop de a deprinde trupa și oficerii cu executarea acestor servicii.

Tot în acest an, s'a început studiul liniei ferate Titu-Tergoviște sub conducerea d-lui Lt.-Colonel I. Argetoianu.

Anul 1883. — S'a regulat pentru prima oră școlele teoretice și practice la trupele de geniū.

În acest an se construiesc pavilionul central destinat ca pavilion de administrație.

El a fost unit cu cele două paviliōne laterale, prin o sală de zid acoperită cu tablă.

Lucrarea a fost condusă de cătră Lt.-Colonel Saegiu și a costat 112.000 lei.

Tot în acest an s'a construit cantina, bucătăria și magazia de unelte a școlii precum și remisa pentru trăsurile geniuului.

Studiile liniei Titu-Têrgoviște, ce s'au lucrat în timpul iernei de către ofițerii menționați și sub direcțiunea serviciului tehnic al Ministerului Lucrărilor Publice, s'au terminat în primă-vara acestui an 1883, trimițându-se 4 companii de geniu pentru a începe construcția.

Lucrarea a fost împărțită în 4 secții :

Secțiunea I-a Titu : Compania 7-a, condusă de Căpitanul Munteanu, având ca ofițeri pe Locotenentul Ióniu și Sub-Locotenent Cristescu Ión I.

Secțiunea II-a Nucet : Compania I-a, condusă de Căpitanul Cruțescu, având ca ofițeri pe Locotenent Mănescu și Sub-Locotenent Georgescu N.

Secțiunea III-a Têrgoviște : Compania II-a, condusă de Căpitanul Alexandrescu V., având ca ofițeri pe Locotenent Kirițescu Al. și pe Sub-Locotenent Negru Al.

Acastă secție avea destinația de a pregăti din pădurea Iuda, tot materialul lemnos necesar podurilor, clădirilor și liniilor.

Locotenentul Kirițescu a fost în urmă însărcinat și cu serviciul mișcării.

Construcția s'a făcut cu materialele procurate de către C. F. R. și a costat 45.000 lei km. din cauza grabei cu care s'a cerut a se lucra.

Lucrările de fortificație pe teren au început în anul 1883 sub direcțiunea Colonelului A. Berendei, Comandantul Regimentului, fiind ajutat de Căpitanii Boteanu M. și Culcer.

Sub conducerea acestor 2 din urmă căpitanii, ajutați în luna Iulie 1883 de către Sub-Locotenentii Gărdescu și Costovici și în urmă de către Sub-Locotenentii Gărdescu N., Dragomirescu D. și Șoltis Al. (toți din Regimentul 1 Geniu) s'a început studiul incintei Capitalei.

Lucrarea consta în a face planimetria și nivelmentul zonei pe care era să se construiască incinta.

După terminarea acestei prime lucrări și în spre toamnă ofițerii mai sus numiți s'au transportat pe linia forturilor

Aci a stabilit poziția fie-cărui fort, după planul general planul de situație și nivelmentul.

Lucrarea a durat până cătră iarnă (1883), când căpitanii Boteanu M. și Culcer I. au fost trimiși în Belgia pentru a lucra împreună cu Generalul Brialmont la stabilirea în detaliu a planurilor.

Ceilalți ofițeri și-au luat ocupațiunea în Compăniile respective.

Anul 1884. — În acest an se construiește sala de mâncare, grajdul și magasia de orz.

Lucrarea s'a executat prin întreprindere sub supraviherea serviciului de Geniu și a costul 39.200 lei.

Tot în acest an s'a construit remisa pentru aerostație, infirmeria cu farmacia și remisa cu uneltele de parc.

Intréga lucrare a costat lei 46.000.

Prin înaltul decret No. 1070 se înființază pe ziua de 1 Aprilie 1884 încă 2 bataliōne de geniu, a 4 compănii.

Cele două bataliōne existente se organizază și ele a câte 4 compănii.

Specialitatea pe compănii este astfel împărțită :

Compania	I, C. F. și Telegr.
»	II, } Săpători Minerii
»	III, }
»	IV, Pontonierii.

În total decî un regiment a 4 bataliōne și o companie A. R.

Pentru a se putea da acéstă nouă organizație, s'a disposat ca din cele două compănii de C. F. și T. să se formeze companiile 1, 5, 9, și 13, din cele 4 compănii de săpători, să se formeze companiile 4, 8, 12 și 16.

Companiile 4 și 8, Pont. au luat garnisōnă la Giurgiu, iar comp. 12 și 16 de aceiași specialitate la Brăila.

Tōte cele l'alte compănii s'au cazarmat la Cotroceni în casarma Geniului.

Pe ziua de 20 Iunie 1884, Maiorul Gr. Crăinicenu e mutat la serviciul de geniu al corpului 2 armată.

În iarna anului 1884, s'a hotărit facerea sondajielor în tōte forturile.

Cu acéstă lucrare a fost însărcinat căpit. Munteanu,

care fu ajutat la început de cătră Sub-Locot. Saulescu N. și în urmă de cătră Sub-Locotenentii Tănăsescu și Mihail.

S'aun făcut sondagii în toate punctele unde trebuia să se construescă forturile, constatându-se adâncimea apei și natura terenului.

Toate datele fiind culese, s'aun început imediat în birourile casarmei geniuului din Cotroceni, prepararea în toate detaliile a planurilor forturilor.

Tip. No. 1 Chitila și Otopeni și Tip No. 2 Mogoșoia și Jilava.

Lucrările s'aun executat de cătră căpitanii Boteanu și Culcer ajutați de către căpitanii Zottu V. desenat ca comand. al forturilor Chitila și de Locot. Săulescu N.

În toamna anului 1884 s'aun început lucrările forturilor: Chitila N. 1 sub conducerea căpitanului Zottu V. cu comp. 15.

Mogoșoia No. 2, sub conducerea căpitanului Teodoru P. cu comp. 3.

Otopeni No. 3, sub conducerea căpit. Teodoru D. cu comp. 10.

Jilava No. 13 sub conducerea căpit. Bottez cu comp. 14. În anul acesta s'a început construcția liniei ferate Costești-T.-Măgurele.

Lucrările s'aun efectuat sub direcția Colonelului A. Berendei, comand. regim. geniu.

În Iulie, compania 5 C. F. sub comanda căpitanului Ioniu ajutat de mai mulți ofițeri:

Prin înaltul decret No. 1276 pe ziua de 5 Aprilie 1885, se înființează încă 2 companii de Telegr. și C. F. la batal. 1 și 2.

În acest an s'a construit de comp. de C. F. linia ferată de pe câmpul Cotroceni necesară instalației cupolelor ce au fost aduse pentru experiență, iar companiile 4, 8, 12 și 16 de Pont. au fost concentrate la Serdar pe Siret, unde au executat diferite sisteme de poduri militare.

La începutul anului 1885 căpitanul Culcer, ajutat de Locot. Săulescu N., a fost însărcinat cu studiul liniei de centură, începând de la cantonul 6 al C. F. R. București-Chitila până la bateria 12.

Căpitanul Culcer Ion, a lucrat în același timp proiectul podului de lemn de peste Colentina.

În vara anului 1886, s'a executat terasamentele până la

bateria 12 având de făcut și o mare tranșare; s'a început în acelaș timp și construcția podului de peste Colentina.

Terminarea podului și a terasamentelor a fost lăsată în grija Sub-Locot. Cezemir I. iar Locot. Saulescu N., a fost însărcinat cu studiul liniei pe porțiunea: Bateria 1 și 2 până la fortul Pantelimon.

Proiectul definitiv se lucră apoi în birou sub îngrijirea căpitanului Culcer Ion.

Indată după începerea primelor forturi, căpitanul Boteanu M. a fost numit șeful sectorului ce cuprindea fortului No. 1, 2, și 13, iar capit. Culcer I. șeful sectorului 2 cu forturile No. 4, 5, 6 și 7, era însărcinat și cu studiul liniei.

În iarna acésta Compania 7 a lucrat porțiunea de linie de centură între fortul 4 Tunari și bateria 5—7.

Anul 1886. — În ziua de 16 Februarie 1886 și în urma ordinului Ministerului No. 550 s'a înființat încă 2 companii de C. F.

Regimentul cu chipul acesta dispunea de 20 companii.

Fie-care batalion trebuia să aibă în urma acestor înființării, următoarele companii:

O companie de	Telegrafie
»	C. F.
Două »	» S. M.
O »	» P.

În urma transformărilor prin care a trecut arma Geniului, materialul reglementat în mod necomplet în 1873 nemai corespunzând noiei-organisări, se hotăresce prin decizia ministerială No. 149 din 17 Iulie 1886, felul materialului în fie-care trăsură, prețul lor și numărul trásurilor la fie-care specialitate.

Anul 1887. — Prin înaltul decret No. 15 din 8 Ianuarie 1884 companiile regim. I Geniu se împart în două regim. sub denumirea de 1-iul și al 2-lea regiment de Geniu.

I-ul Regiment cu reședința în București.
II-lea » » » » Focșani.

Ambele regimente s'aū organizat după cum urméză:

Regimentul I de Geniu

- a) Din o școlă Regimentară;
- b) » » companie A. R.
- c) » un Batalion de C. F.
- d) » două Batalioane Mixte S. M.

Regimentul 2 de Geniu

Este compus ca și întâiul, cu deosebire că, în loc de batalionul de C. F. va fi un batal. de P. cu reședință la Brăila.

În primăvara anului 1887, s'a continuat și cu linia ferată. de centură pe următoarele pozițiuni:

1. Porțiunea Pantelimon-Dâmbovițn cu curba de legătură a fortului Pantelimen la fortul Cernica.

Lucrarea a fost condusă de Locot. Săulescu, ce dirijea și construcția fortului Ștefănești.

Tot în acest timp s'a construit și podul de fer peste Colentina, ce este dublu, șosea și cale ferată.

2. Porțiunea Dâmbovița-Jilava sub conducerea Locot. Casimir.

3. Porțiunea Jilava-Kitila sub conducerea căpitanului Botez, ce era și comandantul fortului Tunari.

Cu însărcinări în acest an s'a trimis la 8 Iunie, un detașament de 20 omenî sub comanda unui Oficer la Bivolari în județul Vâlcea, pentru desgroparea unor ruine de băi romane.

Anul 1888. — Prin înaltul decret No. 18 pe ziua de 1 Febr. se înființază la ambele Regimente încă 4 companii de S. M. pentru complectarea celor 4 batalioane mixte, ce nu auvî de cât 3 companii.

În statul Regimentului se face schimbare prin avansarea căpitanului V. Alexandrescu la gradul de Maior (decretul No. 161 din 4 Febr.), în locul Maiorului Al. Munteanu încetat din viață.

După terminarea acestei lucrări, compania a întins o linie telegrafică provizorie în garnisóna Bucuresci între stațiunile: comandamentul corpului II armată-Gara de Nord, biuroul central și comanduire; această linie a durat numai pe timpul revoltelor agrare.

S'a trimis la potolirea de revolte comp. 3-a S.M., având ca comandant pe căpit. Sendrea N. la satul Tunari, compania 7-a la comuna Ștefănesci, cătunul Crețuleasa-Lipoveț și comuna Dascălu-Creața.

In toate aceste localități, revoltele au fost potolite fără a face întrebuițare de arme.

Pe ziua de 16 Februarie compania 5-a a fost înlocuită la fortul Afumați prin compania 9-a.

In urma cererii reg. in cursul acestui an, s'a aprobat de minister prin ord. No. 1322 înființarea pe lângă companiile 1-a de T. a unei secții de aerostatie, cu materialul necesar ascensiunilor, iar pe lângă comp. 5-a T un atelier de Fotolitografie și o stațiune de porumbei voiajori.

In acest an s'a construit lateralul sălilor, ce unesc pavilionele între ele, două camere destinate ca închisori și carcere pentru trupă.

Tot in acest an s'a construit și grajdul ofiteresc remisă trăsorei O T, atelierul de lemnărie și infirmeria veterinară.

Lucrarea s'a făcut prin întreprindere și a costat 39000 lei.

Prin decizia ministerială No. 100 din Noembrie 1888 s'a creiață musica regimentului, numindu-se ca șef al ei, capelmaistrul de la reg. 4 linie Anton Kratochvil (Junior).

Fonduri budgetare lipsind, s'a adunat primul fond din cotisațiile ofiterilor și din renunțarea unei misiți ce se cuvenea colonelului Argetoianu I. com, reg; cu acest prim fond s'a cumpărat instrumente.

Pentru construcția fortului Cernica, ce incepe in acest an, s'a trimis comp. I din reg. 2 geniu, ce avea ca comandant pe căpitanul Teodoru Petre și in Noembrie a fost înlocuită de compania 6 S.M. din regimentul 1 geniu, având ca comandant pe căpitanul I. Deșliu.

Anul 1889 incepe cu continuarea lucrărilor de fortificație, trimitându-se compia 2-a ce incepe construcția fortului Kiajna, având ca comandant pe căpitan Rașcu I., care după puțin timp a fost înlocuit cu căpitan Iliescu D.

In acest an luna Maiu M. S. Regele a bine-voit a inspecta regimentul, cu care ocașie și-a exprimat inalta'I satisfacție pentru progresele realizate de arma geniuului.

In acest an se înființază atelierul de fotografie, constru-

indu-se din tablă de fer galvanisată, ondulată în exterior și căptușită în interior cu scânduri.

Anul 1890 se găsește același comandant superior ca și în cel precedent, cu deosebire că în locul maiorului Hêrjeu C. este comandantul de balion maior Alexandrescu V.

Tot acum avem de înregistrat visita de 17 Maiu a A. S. Regale principele de Neapole moștenitor al tronului Italiei făcută regimentului, unde a fost însoțit de M. S. Regele.

Eftimie Diamandescu, dorator la Asil
(Veți pag. 270)

În regiment e mutat lt.-colonel Gr. Crăiniceanu.

În acest an s'a construit rampa la cheiul acoperit la linia ferată din curtea regimentului.

În acest an muzica Regim. ce de la înființare era întreținută din cotisațiile Oficierilor și din produsul cotisațiilor, e trecută în bugetul Ministerului de Răsboi și trimisă a face

serviciul la Sinaia pe tot timpul șederei Majestaților Lor Regele și Regina.

Iarna din acest an fiind foarte grea, mai multe vase au fost prinse de ghețuri în largul Dunărei la Severin.

Pentru salvarea lor s'a trimis în urma ord. Ministerului un detașament de oameni din Comp. II-a pus sub comanda Locotenentului I. N. Opreanu.

Lucrarea s'a executat prin întrebuințarea de explozibili (dinamită) și a durat până la 10 Februarie.

Pentru buna conducere a lucrurilor și marele serviciu ce s'a adus atât societății de navigație pe Dunăre precum și R. M. Sărei salvând vasele de o nimicire sigură, comandantul detașamentului I. N. Opreanu a fost decorat cu Ordinul Frantz Ioseph.

Asemenea a mai fost decorat cu această ocazie și Maiorul V. Alexandrescu, care a fost trimis a inspecta lucrările ce detașamentul executa.

În primă-vara și vara acestui an s'a executat împrejurimea casarmei cu grifaj de lemn.

Lucrarea s'a executat cu meseriașii corpului și a fost condusă de către Locot. V. Zottu costând 6400 lei, din cari 400 s'a dat din fondul Geniului iar restul de 6000 din fondul mesei generale.

Anul 1894.—La 1 Ianuarie situația Regimentului e următoarea :

Comandantul Regimentului Colonel I. Argetoianu.

Ajutor șef de Corp Lt. Colonel V. Zottu.

Comand. de batalion	{	Maior Gh. Ianescu
		» C. Presan
		» I. Minculescu

iar situația Companiilor este aceeași ca și în Aprilie anul precedent. până la 1 Aprilie curent, când Comp. 10 C. F. reintră în Regiment în locul Comp. 11 C. F. ce este trimisă la Chitila pentru aranjarea de terasamente.

Instrucția și tragerea cu arma Manlicher, a început în cursul lunii Iulie.

În acest an s'a construit latrinele batalionelor exterioare din parc prin întreprinderea și supravegherea serviciului de Geniu, prin Guardul de Geniu Miriteanu și a costat în total 4300 lei.

Tot în acest an s'a prelungit cele două pavilione de trupă extremă, clădindu-se 4 camere la parter și 4 la etagiu destinate ca camere pentru sub Oficieri și batalion, cu rubineta de alamă și cuvețe de fontă smălțuite.

Lucrarea s'a executat prin întreprindere de către serviciul de Geniu și e fost condusă de către Căpitanul Gh. Gheorghiu costând 82589 lei bani 39.

Pentru manevrele mari, ce au avut loc în toamna acestui an luna Septembrie în regiunea Vasluiului, Regimentul a luat parte cu un batalion.

Tot în aceste manevre a luat parte sub comanda Adju-tantului Măcărescu și o secție de Velocipediști cu o secție de telefonie, care au fost atașate pe tot timpul manevrelor pe lângă Divisia de Cavalerie independentă de la Tecuci, legându-și quartierul cu depositul de furagiu; iar în timpul operațiunilor secțiunile de velocipediști și telefoane, au urmat divisia aducându-și serviciile importante, ce au fost apreciate de către chiar Statul Major al Divisiei.

Anul 1895.—În acest an lucrările de fortificație fiind aproape de sfârșit, Direcția fortificației s'a desființat rămânând a fi păzite de câte-va trupe.

Tot în acest an s'a clădit corpul de gardă și pavilionul personalului de 4, așezate la poarta de intrare a Regimentului.

Ambele pavilione au costat suma de lei 23,000 lei dați parte de Minister din fondul Geniului, iar restul din fondul Mesei Generale a Regimentului.

Tot în acest an s'a mai constituit și Magasia de fân și pae, construcție în scânduri și învelită cu tablă, executată din fondul mesei generale.

Asemenea s'a mai construit tot în scânduri remisa de mașină C. F. făcându-i-se și un canal pentru curățirea locomotivelor.

Lucrarea a fost începută de către Căpitanul Cristescu Ión și terminată de către Căpitan I. Teodorescu.

În luna August anul curent Compania 10 C. F. a început construcția liniei ferate lungă de 600 m. ce pune în legătură Casarma Malmaison și Manunțanța armatei, cu gara de Nord prin linia rampei de vinuri.

Lucrarea a fost terminată la 15 Sep. a c.

Anul. 1896.—Trupele proprii de câmp se organizează în

două Regim. a 3 bataliōne fie-care in așa mod ca fie-care specialitate să corespundă mai bine chemărei sale.

Cu această ocazie intregul material de Geniu suferă o complectă schimbare, atât in modul lor de aședare in trăsură, cât și in greutate.

In acest an s'a terminat construcția taberei de vară in poligonul Regimentului compusă din 8 barace de scânduri și un lavabou acoperit cu table de fer.

Lemnăria necesară s'a luat de la forturi cu ocazia dărămărei magasiilor de var.

Lucrarea a fost condusă de Locot. Zotu V. și executată de către meseriașii corpului.

In primă-vara acestui an Compania 10 C. F. incepe sub conducerea Locot. I. Theodorescu un cheu de zidărie descoperit și lung de 30 m. in curtea Manutanței. lângă linia ferată.

La 19 August se incepe tot de comp. 10 C. F. construcția liniei de garaj la Pirotechnia Armatei precum și un cheu de zid lung de 10 m.

Lucrarea a fost condusă de către căpitan I. Teodorescu, ajutat de oficerul său din companie Locot. I. Ghinescu.

In ziua de 17 Sept. a. c. Regim. a luat parte cu două bataliōne la revista militară de pe platoul Cotroceni, ordonată cu ocazia visitei, ce M. S. Regele Carol I.

M. S. împăratul mergând pe câmpul de revista trece prin curtea Casărmei Regimentului; acesta fiind unica Casarmă ce Inaltul Ospe a vizitat.

In ziua de 18 Oct. a. c. M. S. Regele Carol I, primește visita M. S. Regele Alexandru al Serbiei, iar in ziua de 19 ambii Augusti vizitează Regimentul 1 Geniu, bine-voind după terminarea visitei a se fotoragfia in grup cu Oficerii Corpului.

In toamna acestui an se incepe de către căpitan I. Teodorescu cu compania 10 C. F. construcția liniei ferate cotroceni-bateria 17—18.

Cu construcția acestei linii se complectază rețeaua C. E. a cătăței București, legându-se linia forturilor cu stabilimentele militare din Capitală.

Tot in toamna acestui an luna Oct. se incepe de către compania 5-a. T sub comanda căp. C. Demetriade instalarea biurourilor telefonice permanente, care lęgă intre ele următóarele autorități militare: Ministerul de Răsboi, Corpul

II Armată, Arsenalul, Pirotechnia, Regim. I Geniu, Depositul Central de Munițiuni.

La 31 Martie 1897 în urma telegramei No. 1248 a ministerului de război, trebuind a se trimite în ajutorul orașului Oltenița amenințat de inundații un detașament de 110 oameni săpători minari, s'a luat din companiile 2-a, 4-a și 7-a cari s'au imbarcat la Halta Cotroceni la ora 3.20, sub comanda căpitanului Condurache C-tin cu oficerii locot. C. Ionescu și sub-locot. Gh. Dragu.

Cu ajutorul trenului până la Giurgiu și d'aci cu vaporul «Independența» detașamentul e transportat la Oltenița.

Prima lucrare imperioasă, era de a împedeca revărsarea râului Argeș asupra Olteniței cea ce se făcu prin executarea unui dig în această parte.

În acest an s'a luat dispoziția de a se înlocui pardoselele existente prin mosaic.

S'a aplicat în infirmeria și farmacia corpului acest sistem dând rezultate bune.

Tot în acest an s'a canalizat prin cărămida și beton canalul de scurgere, ce trece prin curtea regimentului, înlăturând odată pentru totdeauna miasmele ce se formau mai înainte.

La 1 Ianuarie 1898 situațiunea reg. e următoarea.

Comandantul reg. colonel I. Culcer.

Adjutor șef de corp lt.-colonel I. Gh. Istrate.

Stațiunea de porubei se mărește încă cu două cotețe și o secție de împerechiare și infirmerie executate din materialul vechi rămas de la desfacerea tribunelor, ce a servit la revista M. S. Impăratul Austro-Ungariei.

Lucrarea a fost condusă de către locot. C. Ionescu șeful porumbăriilor militare.

Lucrările de la Giurgiu (1900)

Temperatura ridicându-se, gheața ce se întindea pe dunăre de la un mal la altul, s'a rupt și sloii punându-se în mișcare se grămădiră în jos de Giurgiu între malul Roșu și insula Moșanu, împedecând astfel scurgerea apei și amenințând orașul din ordinul ministerului de război s'a trimis un detașament de oameni pentru apărarea orașului. Asemenea s'au mai trimis la: Cernavoda, Hârșova, pe Ialomița la Mărculesci, la Slobozia ¹⁾.

1) Extras după istoricul manuscris al regimentului I de Geniu.

CAP. XVIII

Atelierul Central de Confecțiuni

Hainele militare, se confecționau mai înainte pe la ștaburile regimentelor, de și unii ne asigură că ele erau comandate în streinătate. Din punctul de vedere al modei, ele erau croite după moda hainelor militare rusești, atât în croială cât și în stofă, de orice Românii au fost mult timp în contact cu Rușii. Acesta o putem spune cu siguranță atât pentru Moldova ¹⁾ cât și pentru Muntenia ²⁾ până la războiul crimeic. Atât cât influența rusescă a fost puternică la noi în țară, a predominat moda rusescă. După războiul Crimeei însă, începându-se preponderența Franceză, moda de acum nu se va mai imprumuta de la Ruși, ci de la Francesi. Hainele militare atât ale gradelor inferioare cât și ale celor superioare erau croite după moda franceză ³⁾. După ce armata s'a înmulțit, hainele se confecționau la ștabul regimentului în București și anume la casarma Cuza; iar de la finele anului 1862 atelierul de confecție a fost mutat în localul din curtea bisericii Mihai-Vodă ⁴⁾ împreună cu atelierul de cismărie și unde a stat până la înființarea localului propriu de la Cotroceni.

Moda franceză a continuat încă până după 1867, când s'a

1) Vezi fotografia Colonelului Boldur Lătescu.

2) Locot.-Colonel Papazoglu, Ist. fondării orașului București, pagina cf. Căpitanul Ilustrat Steinberg ediția pe 1900.

3) Memoriul Regelui Carol I., vol. I, pag. 91.

4) Revista Artileriei, anul VII August 1893, pag 359.

stabilit uniforma atât după regulile hainelor prusiene, cât și cele franceze, până când în cele din urmă, uniforma armatei române a dobândit un caracter propriu național. Casele de la Mihaï-Vodă erau prea neîncăpătoare pentru atelierul de confecție de croitorie și cismărie militară, de ôre-ce acolo se mai afla un spital militar și școala de mică chirurgie — embrionul facultăței de medicină de azi ¹⁾ — și Archivele statului.

Colonelul Boldur Lătescu
Dat ca model de îmbrăcăminte militară în Moldova
sub regulamentul organic.

Actualul Atelier de Confecțiuni

Sub ministerul I. C. Brătianu s'a înființat atelierul de confecție propriu și de croitorie și cismărie, pe platoul Cotrocenilor vis-à-vis de Pirotechnia Armatei.

Atelierele centrale de confecție s'a înființat la 27 Iulie

1) Veți Facultatea de Medicină.

1881 ¹⁾ cu următorul personal: un căpitan sau administrator de cl. I, un elev de administrație de cl. II, 100 oameni de trupă, constituind o companie de administrație, un maestru croitor și un contra maestru, aceștia din urmă însă civili.

Atelierele aveau menirea de a fabrica efectele de îmbrăcăminte ale trupelor teritoriale și ale altor corpuri, care nu posedau încă ateliere.

Deosebit de efectivul companiei, s'a detașat de la diferite corpuri de trupă oameni în număr de 142, ca lucrători, dar acești oameni aveau puține cunoștințe de această meserie. Oamenii se împărțeau în echipe: unii pentru lucrul mantale, alții tunici iar alții pantaloni, etc. La început un om a lucrat 2 mantale în trei zile, două tunici în trei zile și o pereche de pantaloni pe zi. Ast-fel că într'o zi 3 echipe de câte 80 oameni confecționează: 55 mantale, 55 tunici și 80 pantaloni ²⁾.

În 1882 efectivul atelierului s'a sporit cu 162 oameni, un contra-maestru și un mecanic, iar detașarea celor 142 oameni a încetat.

În acest an și anume în luna Iunie, atelierul de confecție cât și compania s'a mutat în localul cel nou de la Cotroceni, local încăpător pentru 400 de lucrători; apoi s'a instalat 2 motoare cu abur având fiecare forță de 20 cai, punând în mișcare prin curele de transmisie 31 mașini de cusut, așezate pe o masă comună și pentru a înlesni mișcarea tuturor aparatelor, s'a înființat și un post de mecanici, care avea a face mici reparații ce ar necesita zilnic atât motoarelor cât și mașinilor de cusut, de croit, etc. În acest chip s'a putut mări numărul obiectelor confecționate de 2 ori mai mult ca în anul precedent ³⁾.

Tot în acest an în Octombrie s'a instituit o comisiune sub intendentul Angelescu și s'a stabilit modelele tip de croit după 4 mărimi și ca să înlesnescă croiala unei mari cantități de efecte, la care lucrau oameni de trupă cu efectivul sus arătat, s'a mai angajat 250 lucrători civili bărbați și femei; și pentru ca să pună personalul în raport cu instalațiunile me-

1) 30 ani de Domnie a Regelui Carol I, vol. II, pag. 23.

2) Istoricul (Manuscris) al Atelierului de confecție cf. L'armée Roumaine, en 1900 pag. 144.

3) Istoricul atelierului de confecție, cf. L'armée Roumaine p. 245.

canice s'a mai înființat un ferăstrău circular, condus de motor care taie și croește pe și efecte :

2000 perechi pantaloni servind . . .	7	omeni sau
900 mantale servind	8	» »
4000 capele »	5	» »
1500 bluze pânză servind	8	» ori
1500 perechi pantaloni pânză servind	5	» sau
4000 cămăși servind	12	» »
4000 perechi ismene servind	8	»

In 1883 personalul atelierului fu ast-fel fixat :

Personalul militar : un căpitan sau administrator de cl. I, 2 administratori de cl. II și 2 de cl. III, un elev de administrație de cl. II, 340 sub-oficieri și soldați.

Personalul civil : un maistru croitor, doi contra-maiștri, un mecanic, 260 lucrători.

Cu acest personal de ateliere se putea confecționa in fiecare zi 200 mantale, 200 tunici, 400 pantaloni.

In anul 1884, personalul militar fu mărit încă cu 62 oameni. In locurile existente s'a mai ridicat un nou pavilion de aceleași instalațiuni ca a celor-lalte, și cu o zidire pentru biurourile direcțiunei.

Producerea zilnică s'a mai mărit cu 60 mantale, 60 tunici, 100 pantaloni. In 1885 s'a creat o secțiune de cismărie pentru confecționarea încălțămintelor de trupă, fabricate prin mijlocul materialelor furnisate prin tăbăcăria militară din Bucovăț, sau cumpărate din comerț. Acest atelier era prevădut cu 10 prese și alte aparate necesare, mișcate prin vaporii. In ele lucrau 50 de oameni și puteau produce pe zi : 900 perechi căputături, 600 perechi cisme și 1000 perechi pingele.

In acelaș an s'a creat un atelier de reparațiuni de galvanizare a utensilelor de tablă și de campament, bidone marmita, etc. Ele erau prevădute cu 3 băi pentru diferiți acizi, un casan pentru spălat vasele de unsore și o baie pentru cositor. Acastă secțiune satisface necesitățile întregii armate.

In 1885 s'a micșorat cu 73 numărul oamenilor de trupă întrebuințați in ateliere și s'a mărit cu 80 de lucratori civili și un maestru galvanisator. Producerea zilnică s'a mai mărit cu 50 mantale, 50 tunici și 100 de pantaloni.

In 1886 personalul a fost mărit cu un administrator principal in locul celui de cl I, cu un contra-maestru, cu un

sub oficer de administrație și cu 58 de ómenii de trupă, pentru ceaunele de cismărie și de galvanisare.

Intre anii 1887-893 numărul lucrătorilor civili bărbați și femei au variat între 500—700. In aceste condițiuni, atelierelor aũ satisfăcut nu numai necesitățile corpurilor de trupe dar încă efectele trebuitoré unei complete mobilisării. In 1893 colecțiunile necesare erau confecționate in parte și personalul militare redus la 225 ómenii și a celor civile la 400.

In acelaș an s'a înființat câte un atelier la corpul I, III și IV de armată.

Atelierul central a mai fost dotat cu trei ferastraie, pentru croiala tuturor efectelor militare, care trebuiau să fie confecționate și in noile ateliere. Tot aici se croesc tóte efectele de pândă care se dau la diferite societăți din București și care le imparte la femeile sărmame spre a fi lucrate.¹⁾

Cu ocasiunea înființării a 3 ateliere regionale in 1895 s'a redus personalul atelierului; numărul lucrătorilor militari a fost redus cu 102, iar cel al lucrătorilor civili bărbați și femei a fost limitat între 200—300. In special secțiunea coitoriei militare a fost redusă la 16 ómenii, pentru a se da de lucru lucrătorilor civili, angajați cu bucata și care costă pe stat mai eftin de cât soldații croitori, in raport cu cheltuelile întreținerilor lor și cu lucrul ce li producă, iar numărul soldaților s'a redus a fi întrebuințați in alte servicii ale armatei.

In anul 1897 efectivul trupeii a fost micșorat cu 22 ómenii trecuți in serviciul manutanței armatei, iar secția de lucrători militari s'a redus la 8, cari lucréză albituri de casarmament.

După cum vedem numărul lucrătorilor civili in acest atelier de la început până in present, până la crearea atelierelor regionale, numărul uvrierilor a variat de la 200 la 700. După înființarea atelierelor regionale la corpurile 1, 3 și 4 de armată, acest număr s'a redus până la strictul necesar, ast-fel că numărul lor acum variază între 200—400 uvrieri civili, iar trupa companiei de administrație a fost redusă la un sergent-major, 16 sergenți, 20 caporalii și 60 ómenii, in total 97.²⁾

1) L'armée Roumaine pag. 246—247.

2) L'armée Roumaine pag. 247—248.

Producțiunea atelierului

Producțiunea anuală a atelierului, cu personalul de care dispune așî, este indicată cum urmază :

1) Efecte croite și confecționate în ateliere: 22.000 mantale, 22.000 tunici, 46.000 perechi pantaloni, 35.000 capele, 45.000 bluze de pânză, 900 perechi pantaloni de pânză ;

2) Efecte civile pentru atelierile de afară și pentru societatea «Munca»: 5.000 mantale, 5.000 tunici, 15.000 perechi pantaloni, 10.000 bluze de pânză, 150.000 cămăși, 100.000 ismene ;

3) Efecte de casarmament croite : 30.000 ciarșefuri, 30.000 fețe de pernă, 15.000 saltele, 15.000 dosuri de pernă, 200.000 perechi obiele, 15.000 corturi individuale ;

4) Efecte confecționate în secțiunea cismăriei : 20.000 perechi cisme infanterie, 10.000 perechi cisme de artilerie și cavalerie, 15.000 perechi căpute infanterie, 10.000 perechi căpute artilerie și cavalerie, 20.000 perechi opinci, 100.000 pingele.

Prețul diferitelor obiecte costă

	Costul cîșutului	Costul total al obiectului
O manta	2 lei 70	24 lei
O tunică de infanterie . .	2 » 65	14 »
O tunică de cavalerie. . .	4 » —	18 »
Un pantalon de infanterie.	1 » 30	9 »
Un pantalon de cavalerie .	1 » 30	9 »
O capelă.	0 » 50	2 »
O bluză de pânză.	1 » 20	5 »
Un pantalon de pânză . .	0 » 90	3 » 60

5) Secțiunea de galvanizat satisface necesitățile întregii armate, reparând și galvanisînd vasele de campament.

S'a instalat în ateliere lumina electrică, produsă printr'o mașină dinamo-electrică (150 ampères sau 110 volts), avînd tôte aparatele necesare, precum și o baterie de acumulatori cu accesoriile complete, avînd 6 lămpî mari cu arc Volta și 297 lămpî mici în diferite dependențe mici ale atelierului și companiei 2 de administrație.

Cu organizațiunea actuală s'ar putea într'un cas eventual până la 800 de lucrători și în modul acesta se pôte satisface

tôte necesitățile armatei, ori cât de mari ar fi ele putându-se lucra efecte de un număr indoit ca cel arătat mai sus. ¹⁾

Tôte produsele atelierelor de confecțiune sunt supuse unei comisii de recepțiune, numită de minister și care se intruneste de câte ori este nevoie pentru a constata dacă confecțiunea efectelor sunt conform descripțiunilor de uniforme și modelelor tip, aprobate de minister. ²⁾

După ce am făcut istoricul acestui mare stabiliment militar în câte-va trăsături generale, să spunem câte-va cuvinte și despre personalul diriguitor :

Directorii atelierului central de confecție

Cel d'întăiu director al atelierului,—după strămutarea lui de la Mihaiu-Vodă în noul său local dupe platoul de la Cotroceni,—a fost căpitanul Celereanu.

După ce atelierul de confecție de la Iași s'a strămutat la București în casarma Cuza-Vodă, a fost sub comanda maiorului Angelescu ; la 1882 atelierul se strămută în noul său local de pe platoul Cotrocenilor și care nu dispunea de cât de 20 mașini de cusut «Singer» și de 40 fiare de călcat.

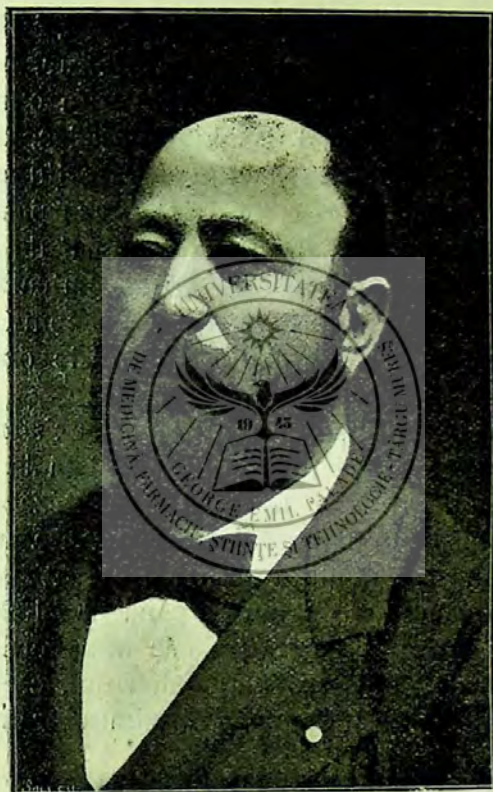
Strămutat fiind în noul său local, necesitățile armatei crescând din ce în ce, s'a dispus clădirea unui local propriu, împreună cu instalațiunile trebuincioase dupe modelele stabilimentelor similare din străinătate, căpitanul C. Celereanu, printr'o muncă neobosită și grație profundei încrederi de care se bucura pe lângă patriotul și mult regretatul prim-ministru I. C. Brătianu, pe atunci ministrul de resbel, 'i-a dat mână liberă de a lucra tot ce va găsi de trebuința și în interesul stabilimentului de sub a lui direcțiune. Căpitanul lucrază fără preget, așa, că după ce complectază întréga instalațiune cerută de necesitățile timpului, găsesce mai târziu, că noul local nu corespunde nevoilor urgente ; pentru aceste motive cere permisiunea să-i-se aprobe a clădi dependințele unde se află acli direcțiunea și compania, căci până aci soldații stau sub corturi. Ca bun gospodar căpitanul Celereanu pune să se asaneze terenul care era plin de gropi și bălți

1) L'armée Roumaine pag. 248—249.

2) L'armée Roumaine pag. 249.

plantază grădina stabilimentului cu diferite specii de arbori.

Toți maștrii erau streini. Directorul stabilimentului găsește că e mai nemerit a înlocui pe maștri streini cu maștrii români și de preferință cu absolvenții școlilor de meserii. Cel d'întâiu maștru român a fost Clement Popescu, absolvent

Dr. C. Kiriadi, donator la Asil
(Veți biografia la pag. 283)

al școlii de meserii din Iași, căruia i-s'a încredințat partea tehnică, în anul 1882. În anul 1884 face o a doua achizițiune fericită în persoana maștrului D. Zamfirescu din Iași. Tot în acest an maștrul Zamfirescu este detașat de la atelierul de la Cotroceni la atelierul de haine ofițeresci, pe atunci o secțiune a atelierului de confecție în locul maștrului vienez

Semerad Franz, angajat cu contract de ministerul de război, pentru conducerea tehnică a atelierului de confecționii ofițeresc, care, necorespunzând postului încredințat, a fost în cele din urmă concediat, iar atelierul a rămas sub conducerea maistrilor Zamfirescu și Schuwavschi până la 1889, când maistrul Zamfirescu este iarăși chemat la postul său.

Al doilea director, după avansarea de adjunct cl. I a d-lui Celereanu, a fost Maiorul de administrație I. Moiescu în 1889 care conduce atelierul până în anul 1893, iar în locul d-sale vine ca al III director d. Maior Leonida, un excelent gospodar, care a continuat lucrul început de predecesorii săi. D-sa completează plantarea locului dintre direcțiune și atelier, pune să facă împrejmuirea localului, care până atunci sta în câmp deschis, atelierul fiind păzit numai de santinele.

Din cauza lipsei de mijloace nu se putea face împrejmuirea; dar realizând câte-va modeste economii și cu ajutorul soldaților pe care îi întrebuința afară de orele de serviciu, reușește să facă împrejmuirea.

Până la venirea d-sale ca director, existaū mai multe albiū pentru spălat pânză înainte de a fi dată la croit, metod primitiv de sigur. D. maior Leonida desființază acele albiū și pune să se clădească un rezervor în basin, așa că astă-đi, pe lângă că intrunesc condițiunile utilului, satisface cerințele estetice. D-sa conduce atelierul până la 1896 când este transferat în administrația centrală la ministerul de război, fiind mult regretat de personalul atelierului, căci el a fost un adevărat părinte pentru personalul administrativ și de serviciu.

Al IV-lea director este d. maior Ciovică.

Al V-lea director, d. maior Ghimpețeanu.

Al VI-lea director a fost d-nul maior de intendență Pandele Poenaru. Astă-đi atelierul se află sub conducerea d-lui Căpitan Constantinescu.

În anul 1900, din cauza crizei, a trebuit să se facă reduceri în bugetul atelierului de confecții, reducându-se posturile mai multor maestri. Tot în anul acesta s'a înființat pe lângă acest atelier o școlă de croitorie care a fost pusă sub direcțiunea maestrului D. Zamfirescu.

Efemeride

În 1885 Noembrie 19, M. S. Regele și cu Prințul Ferdinand vizitează atelierul de confecționări.

În 1892 Maiu 6, Regele însoțit de prințul și Princesa ereditară de Saxa-Meiningen vizitează atelierul de confecționări.

Depositul de echipament

a) Clădirile

Se află situat pe platoul Cotrocenilor, spre apus de atelierul central de confecționări și în fața pirotehniei armatei, de care este despărțit prin șoseaua Cotrocenilor ce merge spre Bolintin.

Până în anul 1884, depositul garnisonei București se afla în dealul Spirei, unde se află astăzi casarma Vinătorilor și depositul de recrutare al regimentului 6 de Infanterie «Mihaiu Vitezul».

Desvoltarea luată de armata română în ultimele trei decenii, a necesitat înființarea alături stabilimente și deposite militare pentru satisfacerea, pe cât posibil, a necesităților întregii armate române.

Depositul de echipament este o consecință naturală a înființării atelierului central de confecționări, după cum depositul de muniționări este al înființării pirotehniei armatei.

În anul 1884 se clădesc depositul No. 1, clădire de zid colosală, care a costat 115,000 lei, apoi depositul No. 2, idem.

În anul 1886 se construiesc pavilionul de Administrație cu 164,000 lei. Acestor clădiri mai urmăză altele conform cu necesitățile momentului, ca: magazie pentru efectele scose afară din serviciu, casarma depositului și bucătăria, grajd, remisă și sală de mâncare,¹⁾ etc., etc. Menirea acestui deposit este să concentreze efecte de echipament, ca îmbrăcăminte, încălțăminte, de unde se aprovizionează întreaga armată.

Curtea depositului este de 2 hectare și 8388 m. p.

1) Corpul II de armată, serviciul de Geniu, stările de Fixație.

b) Administrațiunea

Depositul, din punctul de vedere administrativ, depinde de corpul II de armată și este pus sub direcțiunea unui administrator Adjunct cl. I (maior).

Cel d'intîi director a fost d. maior Maescu Ioan (ați Colonel pensionar), oare a stat pînă în anul 1884; după dînsul vine căpitanul Neimann Herkt, avansat maior în 1885 și stă pînă în 1892, apoi urmează d-nii maiorii: Iustin Vargă 1893, Ionescu Gheorghe 1895, Bidescu Alex. 1896, Trandafirescu Vasile 1898, când este strămutat la spitalul militar central, iar în locu-î vine maiorul Luchide Emanuel, care este și pînă astă-ți.

Pe lângă depositul de echipament este atașat și depositul de imprimare.

CAP XIX.

Depozitul de munițiuni

Ministerul de Răsboi, luând în considerație greutatea ceintimpină pirotechnia armatei cu primirea și distribuirea munițiilor de răsboi pe la corpuri și cele 7 deposite regionale de arme din țară, precum și la depositele regiei monopolului statului, cu fabricarea lor și cu supraveghierea depositele sale, care se află afară de împrejmuirea fabricii.

Pentru a se înlătura numeroasele inconveniente ce prezenta această stare de lucruri, a hotărât separarea depositele de pirotechnie, rămânând acesta din urmă numai ca fabricație; iar depositele urmând a face independent de pirotechnie toate celelalte operațiuni, după ordinele directe ale Ministerului de răsboi.

În acest scop prin înaltul decret No. 1269, din 31 Martie 1893, s'a prevădut separarea depositele de pirotechnie formând o direcție a-parte, sub denumirea de: «Depozitul central de M-ții de răsboi», având un personal propriu, care se supravegheze de aproape buna conservare a munițiilor.

Personalul depositele a fost fixat prin budgetul anului 1893—1894, precum urmază:

O f i c e r i

Un căpitan, un guard artil. cls. I-a, un guard art. cl. II-a și un guard artil. cl. III, 2 elevi guardi cl. I-a, 2 elev. guardi cl. II-a.

T r u p a

1 sergent-major, 3 sergenți, 10 brigadier și 56 soldați.

Personalul oficeresc a fost luat de la pirotechnie și prin înaltul decret No. 1190, din 25 Martie 1893, cele două depo-

site au fost împărțite în 3 : I) Depositul de munițiuni de infanterie, II) Depositul de munițiuni de artilerie și al III) depositul de pulbere. Aceste 3 depozite sub direcția căpitanului Nanu George, în calitate de șef al depositului central de munițiuni de război ; astfel s'a constituit pe ziua de 1 Aprilie 1893. Direcția depositului central de munițiuni de război, toate scriptele fură luate de la direcția pirotehniei, precum și accesoriile de stabilire ce aparțin depositului. Omenii de trupă fură luați pe ziua de 1 Mai, de la arsenalul de construcții și pirotehnia armatei din câte și trei contingentele aflate sub drapel la 1 Aprilie, hotărându-se ca compania lucrătorilor arsenalului armatei să dea : trei sergenți, nouă brigadierii, și 29 soldați ; iar compania pirotehniei să dea : un sergent-major, un brigadier și 27 soldați.

La 3 Mai, prin decizia ministerială No. 44, s'a hotărât cum să se administreze și să se comande compania de către însuși șeful dep. central de munițiuni. La 23 Iunie ministerul a aprobat suma de 26,000 lei pentru încheierea depozitului. Această lucrare a început în luna August, construcția ulucilor s'a făcut de pirotehnia armatei după modelul genului și mulțumită numai stăruinței necesare a d-lui Lt-colonel V. P. Năsturel, care pe lângă că a stăruit la minister pe lângă aprobarea acestei încheierii, a condus chiar personal această lucrare, îngrijind a nu se întrebuița material, de cât de cea mai bună calitate ; a mai rămas neîncheiată numai partea despre nord-est.

La 9 Septembrie, Ministerul de război cu ord. No. 2777 a comunicat corpului 2 de armată No. 13,827, adresa D. C. Mr., aprobă 5004 lei pentru repararea magaziiilor depozitului ; această lucrare s'a făcut sub conducerea căpi'. Nanu George. La 22 Septembrie minist. cu ord. No. 2852, aprobă 13,500 lei pentru a se face o magazie pentru pulbere. La 15 Octombrie ministerul de război cu ord. No. 4590, aprobă suma de 3362,08 lei pentru cumpărare de grinzi de tufan și șipci de brad necesare la aranjarea lăzilor cu munițiuni. În luna Martie 1894, s'a expropriat de ministerul de război tot terenul dintre șoseaua Bolintinu și platoul de instrucție cu începere de la dep. de echipament până la depoz. de furagiă, pentru motivul că acest teren aparținea unor locuitori, cari,

prin contactul lor cu trupele aduceau pagube serviciului, ce se găsea inconjurat de toate părțile.

Din clădirile aflate pe acest teren s'au menținut numai două, fiind construite în condiții mai bune, adică: clădirea No 1, expropriată de la Gheorghe Grigore, era un loc de cârciumă, compus din 12 camere cu 2 coridore și pimiță, având 4 magazine mici de scinduri; iar clădirea No. 3, expro-

Vasile Andonescu, donator la Asil

priată de la Niculae Niță, el avea de asemenea un local de cârciumă, compus din 6 camere cu pivniță, iar celelalte clădiri fiind vechi și construite din nule s'au vândut la licitație.

Cum încă această expropriere s'a făcut mai în acelaș timp cu înființarea D. C. M., care nu avea local pentru a instala compania și direcția depositului, s'a hotărât de corpul 2

de armată, cu ord. No. 3323, din 30 Aprilie 1894, să se ocupe de către deposit și companie clădirile expropriate

La 15 Martie 1894 în urma aprobării corp. 2 de armată cu ordinul No. 27754 și 22421 s'a început construcția a 2 magazii cu pereți dubli, având golul dintre pereți umplut cu pământ. Această magazie a fost destinată pentru păstrarea dinamitei.

La 20 Septem. 94 Minist. cu ord. No. 962, a aprobat construcția unei magazii de zid specială pentru păstrarea focurilor și stupilelor. La 15 Octombrie s'a asistat 4 linii de garaj sistem decauvil și s'a prelungit linia de la magasia No. 3 până la magasia pentru dinamită.

În luna August 95 s'a făcut un conduct de oficiare începând de la castelul de apă din Pyroticnie și merge în linie dreaptă la 5 m. de fața magasiilor cu muniții de artilerie până la magasia No. 12., unde formeză un unghi drept în stânga și cantina și linia dreaptă până în fața magasiilor din stânga; aci formeză 2 unghiuri drepte și cantina în dreapta și în stânga prin fața celor 2 magasi la distanță de 5 m. Pe conductul de apă din fața celor 12 magasi, s'a instalat o cisternă și 3 guri de apă; iar pe conductul din fața celor 9 magasi o cisternă și 2 guri de apă.

În luna Octombrie 95 s'a instalat în jurul tuturor magasiilor ce constituie depozitul 49 para-tonere pe stâlpi de lemn de tufan, ale căror vârfuri sunt legate de conductul de apă.

În luna Octombrie 95 s'a terminat construcția unui grajd de zid pentru cai, a unei remise de scânduri pentru 2 trăsură și a două magasi de scânduri, pentru serviciul de geniu al corpului 2 de armată.

La 16 Septembrie se începe instalarea liniei de decauvil în liniile magasiilor dep. de artilerie.

La 18 Octombrie începe a se planta 566 pomi pe soséua principală și pe lângă ulucii. La 14 Ianuarie s'a primit de serviciul de geniu al corp 2 de armată 2 hidante pentru gurile de apă. La 22 Ianuarie s'a primit de la Arsenalul armatei u neltele necesare pentru înființarea unui atelier de fierărie. La 1 Martie 96, s'a comunicat de corp 2 de armată cu No. 28526 că Minist. cu No. 7195 din *Decembrie 1896*, a aprobat mutarea ulucilor, operație prin care se rupe din trupul dep. în profitul Pyroticniei, o suprafață de 6292 m. p.

La 4 Aprilie 96, s'a primit de la arsenalul armatei 2 dulapuri supra puse și 6 rafturi pentru păstrarea modelelor.

În anul 1896 s'a construit o barcă de scânduri căptușită și acoperită cu tablă de zinc, pentru a avea trupa un local unde să potă lua masa. În cursul lunii Octombrie, s'a început construirea unei magasi de scânduri, care s'a terminat în Primă-vara anului 1897. La 28 Februarie 1894 Ministerul a aprobat cumpărarea a două ceasornice de control.

La 12 Februarie 98, Ministerul aprobă că odată cu luminarea interiorului atelierului Pyroticniei, să se lumineze și exteriorul dep. 14 lămpi cu arc. La 1897 Septembrie, începe construirea conductului de apă până în fața dep. de pulbere instalându-se o cișmea. În luna Iulie 1899 s'a început construirea unui grajd făcut din scânduri și învelit cu tablă de zing. Tot pe ziua de 1 Aprilie 1900 s'a sporit efectivul companiei acestui dep. cu 2 brigadieri și 12 soldați. La 11 Iunie 1900 din cauza unei furtuni violente insolite de ploie și trăsnet s'a aprins învelitoarea după toate firele de alamă, care legă cele 4 sârme mari conducătoare de electricitate cu camera de distribuție.

Ruinile de la depositul de munițiuni

Lângă depositul de pulbere înființat de generalul Florescu la 1862 și pe marginea delului ce predomină în basinul Dâmboviței și între mahalaua Căramidarilor de sus, se află ruinele unor case sau mai propriu vorbind a unor magasi; după întinderea grosimea și vechimea acestor ziduri se pare că vechimea lor nu se urcă de cât cel mult pe la începutul secolului trecut.

Egumenul mănăstirii Cotrocenilor cum și egumenii altor mănăstiri cari avea mori pe Dâmbovița, au fost însărcinați în anul 1814 de către vornicia obștirelor, a face câte o moră de vânt ca în timpul iernei când Dâmbovița era înghețată, Bucurescenii trebuiau să își macine grâul pentru făina necesară la aceste mori de vânt.

Nicăeri nu putea fi loc mai potrivit pentru o moră de vânt, de cât acolo unde se află acele ruini.

Cred deci, că ruinele în chestiune sunt ale magasiei morei de vânt, făcută de egumenul cotrocén Visarion ori Dionisie Plumbuițenu.

CAP. XX

Depositul de furaj și lemne

Este ste situat pe soséua Cotrocenilor ce duce spre Bolidin, in apropierea satului Militari. Curtea acestui deposit este acoperită de 19 clădiri spațioase pe o suprafață de 11 hectare 8687 m. p. clădirile sunt: 1 pavilion de ad-ție unul dea-restanți, un corp de gardă, o magasie și sală de mâncare, o remisă și grajd, 5 magasi de orz patru hanbare pentru furaj și alte clădiri mai mici cari costă lei 284.412 și 40 bani. 1)

Inainte de înființarea depositului actual de furaj corpurile din garnisóna București, își aprovizioneau singure furajele după instrucțiunile ministeriale de atunci, iar lemnele se predaū corpurilor de către furnisori, care aveau contracte incheate cu ministerul de Răsboiū.

Depositul de furaje și lemne, de la Cotroceni își are ființa de la anul 1891,

Menirea depositului este, să aprovizioneze pentru toate corpurile și serviciile din garnisóna București, furajele: fân, pae, ovés, orz și lemnele.

Istoricul casărmei Călărașilor

Casarma Călărașilor este situată intre casarma Escadronului II tren și casarma Geniului.

Construcția casărmei s'a început in anul 1896 și s'a terminat in toamna anului 1897; construcția ei a costat pe stat suma de 408.375 lei și a fost făcută in antreprisă de antre-

1) Corpul II de armată archiva serviciului de Geniu, stările de fixație.

prenorii Mitache și Băldănenă, lucrare condusă de serviciul de geniu al corp. II sub direct. Căpitanului Cratero.

Casarma este compusă dintr'un singur pavilion cu parter și un etaj, despărțit în trei părți: partea din mijloc ocupată de serv. administrativ al corpului, iar aripele destinate pentru cele 2 escadrone permanente. Mai conține un parter compus din: bucătărie, sala de mâncare și cantină. Un mănăgiu de zid, 4 grajduri de zid o infirmerie de cai și potcovărie cu armurărie și remisa de trăsuri.

Tot în anul 1897, pentru adăpostirea cailor călărășilor celor 2 escadrone cu schimbul, regimentul a construit cu cheltuiala sa 3 șoprone de lemn acoperite cu tablă de zing.

În anul 1898, s'a construit pavilionul magasiilor de efecte și armătura al căreia cost se ridică la 27485 lei de către antrepr. Luigi Farabosco.

Au fost atunci: Ministrul de război general de divizie Berendei, comandantul corpului II de armată general de divizie Arion, comandantul reg. 3 călărăși locot.-col. Zlătianu.

Regimentul III călărăși

Origina călărășilor datează cam pe la anul 1620. Ei erau ca la 8 mii în toată țara afară de Moldova și se conducea de către Spătarul țării. Serviciul lor era numai activ. Numirea lor ș'o lua după județe și le dădea Dorobanți-de-județe.

Recrutarea lor se făcea dintre cei mai de frunte din sat și se prindeau (cu forța) cu funia. Termenul de serviciu era de 8 ani și era pusă sub administrația ministerului de interne comand. lor în fiecare județ se numea tot de dorobanți.

Ast-fel au mers lucrurile până la Principele Barbu Știrbey care cu ofisul No. 863 din 30 Iunie 1850, înființează pentru serv. activ escadronul al II din inspectorial de dorobanți.

Escadronele erau comandate de căpitanii de armată având 2 inspectorii coloneli: unul cu reședința în București și altul în Craiova și tot atunci au trecut sub ad-ția ministerului de război.

Până la 1869 arma lor era: sabia și pușca; în spațiul de timp la ac. dată li s'a dat carabina cu ac. La 1871 li s'a redat tradiționalul ordin de călărăși în locul cum că dorobanții la

1872 s'a și regimentat escadr. din totă țara de către acest regiment compus din escadr. I Teleorman, II Vlașca, III Ialomița și al IV Ilfov și a luat numirea de reg. 3 călărași.

In timpul războiului (1877—78)

Escadronul întâiu sub comanda Lt. colonel Polizu la Islaz iar II, III și IV staționa la Bechet, Caracal și Corabia acestea sub comanda șefilor de detașament de acolo.

Tus-patru escadrónele erau puse pentru apărarea malului Dunărei spre a feri țera de invașiunile armatei turcesci care din timpul de la 4 Maiu ora 1 1/2 până la 24 Iunie, Turcii au atacat necontent detașamentele noastre. In acest timp s'a distins d. Căpitan Zosima (ađi Colonel) cantonat la Corabia cu Escadr. IV de Ialomița. In ȝiva de 12 Maiu pe la ora 3 p. m. s'a imbarcat cu 4 lunturi mari impreună cu 25 călărași aleși de bună voia lor și cu sublocotenentii Constantin și Lepădate-cu, spre a ataca pichetul turcesc situat in fața Corabiei. Acesta a fost cel întâiu oficer român care a luat ofensiva și a trecut pe teritoriul turcesc. Recunoscerea a fost observată de guarda pichetului turcesc numai după ce Căpitanul Zosima impreună cu al săi au debarcat pe malul pichetului, când turcii fiind surprinși deschid un foc forte viu asupra lor. Atunci se retrag. Pentru această faptă eroică căpitanul Zosima impreună cu sublocotenentii sus citați și sergentul milițian Roșianu, au fost decorați cu medalia «*Virtutea militară*».

Morți pentru patrie a fost sergentul major Florea Blejan din compania IV a regim. 3, tăiat de un obus turcesc in ȝiva de 4 Maiu. I s'a făcut o înmormântare strălucită M. S. Dómna Elisabeta a depus pe cosciugul eroului o frumoasă corónă cu inscripțiunea «Sergentului major Florea Blejan mort pentru patrie».

La 24 Iunie, escadronul I de la Islaz primesce ordinul de a trece la Turn pelinia avantposturilor de la gura Oltului până la Dióra ; iar linia de la gura Oltului până la Garcov a fost ținute de escadronul 4 care venea la Islas de la Corabia.

De la 24 Iunie până la 10 Iulie, escadrónele erau împărțite :

Escadronul I la T.-Măgurele, IV la Islaz, II la Corabia, și III la Bechet. De la 18 Iunie până la 3 Iulie păzesc malurile Dunărei. La 3 spre 4 Iulie dau ajutor trupelor Divisiei Crudner și iaă cetatea Nicopol la care au contribuit foarte mult. La 10 Iulie escadronele primesc ordin să fie toate intrunite la gura Oltului, de unde la 18 Iulie întregul regiment a început a trece Dunărea pe plutone; caii și ómenii au fost transportați pe portiere trase de vapóre mici rusesci. Trezirea Dunărei a fost dirigeată de colonelul rus Novosinski oficer de marină

La 19 Iulie loc.-colonel Polizu, cu întreg regimentul primește ordin de la generalul Halipiu — comandantul fortăreței la o depărtare de 20 kil. Divisia Crudner fiind viguros atacată de Osman Pașa și gata de a o arunca în Dunăre. Marele Duce Nicolae, face cunoscuta telegramă către Altea sa serenissimă Principale Carol I, care în fruntea armatei sale trece la timp Dunărea și scapă din pericol armata rusescă. În urmă M. S. Domnitorul, ia pozițiune în jurul Plevnei, ca comandant suprem al armatei de Vest.

La Plevna, armatele rusesci și cele romănesci găsesc în Osman Pașa, un rival demn de însele. Turcii de după metereze trăgeau în armatele aliate «în carne vie». Mica noastră armată își croesce repede retrășamentul în fața redutelor Grivița No. 1 și 2. Aceste retrășamente au fost admirate de atașatii militari streini; la început rideau Rușii, de aceste găuri, dar în cele din urmă au trebuit să-i imiteze. De la 19 Iulie până la 7 August escadronele acestui regiment au făcut în continuu recunósceri spre comunele: Găureni, Breslenița și Ribenu, unde se află avant-posturile rusesci din divisia IX de cavalerie a generalului Lascareff, legând ast-fel aripa stângă ale vedetelor noastre cu aripele drepte ale celor rusesci; distanța liniei ce regimentul în vedete avea de păzit era de 30 km.

La 7 August conform ordinului Divis. IV activă, Regimentul este pus sub comanda generalului Lascareff, care dă ordin locot.-colonel Polizu, spre a face recunoasceri spre Riben dincolo de riul Vid și a distruge liniile telegrafice Vidin Plevna. Insoțesce cu regimentul Divisia rusescă spre satul Trestenic, înaintează spre soséua Sofiei distrugând telegraful, și așeză vedete la 15 km. La 10 August, brigada de dragoni

a generalului Lascareff fiind atacată de inamic din Dolni Dubnic, regimentul nostru formeză trupa de susținere a două baterii care deschisese un foc viu asupra colonelilor turcesci de infanterie și cavalerie, ce înainta acoperit de numeroși tilariori. Lupta a ținut 4 ore, turcii se retrag.

Atitudinea regimentului și curagiul în care soldații năvălesc în contra vrășmașilor, au fost constatate prin următorul ordin de ȃi, drept mulțumire pentru faptele vitejesci desfășurate în lupta contra inamicului—dat de generalul Lascaroff.

«Cu plăcere comunic mulțumirile mele oficerilor și soldaților din regimentul d-văstră și personal d-văstră, pentru buna purtare și curagiu ce au arătat în ȃilele de 8, 9 și 10 August, când au fost cu restul diviziei la Trestenic. Acesta imi dovedesc d-le colonel, că la ori-ce ocasiune regimentul d-văstră va prezenta armata română cu demnitate și onore; acest ordin se va scri în conȃica de ordine de ȃi.

La acestă mulțumire răspunde d. colonel Rosnovanu.

Din ȃiua de 10 August Regimentul «depindea cu totul de ordinele generalului rus Lascareff, servind mai cu sēmă pentru recunosceri. La 13 August escadronul IV din acest regiment sub comanda colonelului Rosnovanu, merge în recunoscere la satul Verbița. La 17 August regimentul întreg împreună c'un corp de armată rus merg sub generalul Schildner ca să taie retragerea unui corp compus din 20000 turci, care se ȃicea că vor să iasă din Plevna, pentru a ataca divisia română la Calișovatz.

La 24 August, regimentul părăsesce satul Ciulovați unde până acum făcuse serviciul de avant-posturi și au trecut la Riben, unde era brigada de cavalerie a d-lui colonel Crețeanu. Apoi merg diferite escadrone spre a recunosc satele: Netropolge și distrug linia Plevna Vidin, apoi satul Așagi-Dubnic. Tot în ȃiua de 25 August regimentul a fost încorporat cu brigada Crețeanu și Formac și cu trei baterii, au pornit spre satul bulgar Trestenic; în recunoscere au distrus linia telegrafică Plevna, Rahova-Vidin, sēra s'au întors la Riben.

La 24 Septembre întregul regiment și brigadă au bivoacat pe înălțimea de la Catamunița de unde escadronul continua serviciul de avant-posturi pe dealurile Catamunița și fața Opanezului. Acesta s'a urmat până la 24 Noembrie când generalul Tottleben dă ordin tuturor trupelor de a părăsi bivoacul

în presupunerea unei eșiri a lui Osman Pașa, spre a se asigura de fie-care divizie. Această mișcare a fost foarte satisfăcătoare pentru generalul Tottleben, care a constatat prezența diviziei generalului Racovița la timp, așezată în câmpia Vidului în stânga podului de piatră de la gura Plevnei.

Din ziua de 25 și până la 28 Noembrie se aușeau de la avantposturile noastre în timpul nopții, sgomot de trăsuri în Plevna. Fugarii turci și bulgari spuneau că Osman se pre-

Petre Gheorghiadis, donator la Asil
(Veți biografia la pag. 272)

gătesce a face o eșire cu trupele sale spre Sofia, ne mai având provisiuni mai cu sémă furaj pentru cai.

În ziua de 28 Noembrie ora 4 a. m. s'au aușit bubuitul tunurilor și salve de puscă spre valea Vidului și în partea despre podul de piatră; imediat s'a sunat alarma și întreaga brigadă de Călărași a trecut vidul prin apă, luând poziția de luptă în fața fortului Opanez.

Osman cu trupelr sale, făcea o eșire viguroasă peste podul de piatră spre divisia generalului Ganetzki, căruia i'a străpuns liniile retrașamente și 8 tunuri până la o distanță de 3 kilom. înainte, când o brigadă de rezervă de grenadiri a respins colónele turcesci ce inaintau și care erau în același timp fulgerate de întreaga artilerie ruso-română, care strângeau cercul de impresorare inaintând asupra Plevnei. În acest timp se dă un escadron ca trupă de susținere bateriei călărețe Alexandrescu, spre a inainta asupra podului de piatră și a mitralia trupele inamice ce se grămădeau pe pod, iar colonel Polizu cu întreg regimentul, a inaintat spre valea Vidului în apropierea podului din stânga celui de piatră și pe la ora 1 $\frac{1}{3}$ a trecut cu cea mai mare iuțelă, intrând în Plevna, unde de prin toate forturile de la Opanez, Turcii fugeau goniți de trupele române ce ocupaseră cu asalt cele trei forturi ale Opanezului. La ora 2 Turcii arborau drapelul alb, fiind respinși atât de trupele române în partea despre Grivița, Bucov și Opanez cât și de trupele rusesci din gura Plevnei la Pod, precum și de generalul Scobelev din partea întăririlor de la muntele Verde. Osman, vădend că capetele de colonă erau respinse de brigada de grenadierii ruși, cădu și el jos străpuns de un glonț în pulpă, care glonț îi ucise și calul.

Vădendu-se respins din toate părțile, generalul Ganeski arborază drapelul alb spre a evita măcelul, ce trupele invingătoare ruso-române ar fi început asupra inamicului.

Pe la ora 3 generalul Strucoff, adjutantul marelui duce Nicolae, venea spre a găsi pe Osman, care fusese transportat într'o mică căsuță de lângă móra situată pe lângă pod spre a i se banda rana. Cei d'întâi oficerii au fost: generalul Cercez, colonelul Angheliescu și Arion cari au sosit unde se afla Osman. După $\frac{1}{4}$ de oră sosese generalul Strucoff și comunică lui Osman-Pașa cu un ton destul de aspru, că este *prisonier rus* și că să'l urmeze spre a'l conduce la Bogot. Osman-Pașa este condus sub escorta regimentului nostru sub comanda generalului Racovița împreună cu suita sa și 6 pași și anume:

»	»	brigadă	Cahir Omer Pașa
»	»	»	Tevfic Pașa
»	»	»	Tahir Pașa
»	»	»	Sadic Pașa și Atem Pașa

ora pe când colonelul Polizu a luat în primire pe Osman-Paşa şi cu paşii lui, era 4 p. m. Escorta se compunea din escadronul IV comandat de căpitanul Zosima şi 6 lănceri cu un ofiţer rus.

Cu cea mai mare dificultate s'au putut străbate prin ne-nu-măratele care cu bagaje până aproape de intrarea în oraş, când marele duce apropiindu-se de trăsura l'au complimentat de purtare sa eroică în apărarea Plevnei cu cuvintele următoare :

« Bravo Osman, vous êtes un brave soldat » dând atât Marele Duce cât şi Domnitorul mâna bravului inamic învins. Pe la ora 5 $\frac{1}{2}$ Domnitorul şi Marele Duce au pornit spre cartierul lor, iar colonelul Polizu conduce pe Osman-Paşa la Bogot.

La ora 6, colonelul care escorta pe Osman-Paşa era înconjurat de 40.000 trupe musulmane respinse în Plevna şi înconjurate de alte trupe române şi ruse.

Intinericul nopţii începuse şi căia nu permitea a se vedea la 2 paşi înaintea noastră, tot de odată caii trăsorei lui Osman cade într'un şanţ împreună cu trăsura. Osman rănit suferea de gropile prin care trăsura mergea şi îngrijat de toată populaţiunea fanatică ce împrejură convoiul, se adresează sub-semnatului prin intermediarul doctorului în limba franceză zicând că nu mai poate continua drumul până la Bogot, de ore-ce noaptea este întunecată şi drumul foarte rău ; sub-semnatul a trebuit să-i răspundă că nu poate contraria ordinul, de ore-ce destinaţia escortei era pentru Bogot, în acelaş minut am întâlnit pe d-l general Cernat care se introducea spre Verbiţa, m'am adresat d-sale supuind cazul şi cererea lui Osman ; Domnia-sa mi-a răspuns ca să urmez drumul spre Bogot conform ordinului, distanţa de la Plevna 25 kilometri. Pornind chiar noaptea, trăsura oprindu-se la fie-care pas al cailor din cauza mulţimei de trupe şi populaţiei musulmane pe unde urma a trece, abia pe la ora 9 $\frac{1}{2}$ am fost în mijlocul oraşului Plevna, când din nou Osman care suferea la rană din sdruncinatul trăsorei, imi spuse că se roagă a'i da voe a scrie Marelu Duce, spre a obţine învoire de a petrece noaptea în Plevna, ceea-ce nu am putut refuza şi am oprit escorta la casa Primarului din Plevna pe la ora 10 séra unde Osman dèn-

du-se jos cu Doctorul, a scris următoarea scrisoare Marelui Duce, scrisă de Doctorul său în limba franceză și iscălită de Osman.

Altesc Imperiale !

«Etant blessé à la jambe et ne pouvant pas continuer la nuit la route selon vos ordres, et en même temps mes bagages ce sont égarés, je prie votre Altesse Imperiale, de m'acorder à ce que je reste la journée de demain Mardi le 29 Novembre à Plevna.

(s) *Mareschal Osman.*

Acastă scrisoare am trimis-o urgent printr'unul din cei 6 lănceri ruși cari cunoscă drumul la Bogot și pe la ora 3 după miezul nopții am primit răspuns de la generalul Strucoff a porni a doua zi 29 Noembrie cu Osman spre Bogot.

Pe la 8 dimineața generalul Strucoff a venit unde mă aflam cu Osman și mi-au dis a porni pe la 10 ore atât Osman cât și cei 6 pași, am plecat din Plevna și eșind din oraș la o distanță de 4 kilometri, un adjutant Impărătesc ordonă a mă întorče din noă în Plevna, căci Majestatea Sa va intra în Plevna și voesce a vedea pe Osman acolo.

.....Majestatea escortat de Marele Duce și de Domnitorul nostru cu totă suita, intră în Plevna, pe când sub-semnatul pe o stradă laterală mă întorcem cu Osman. După ce Majestatea sa și Domnitorul nostru au eșit din Biserică, Generalul Scobeleff (tatăl) împreună cu o companie din Infanterie cu muzica ca gardă de onore pentru Osman, au venit a lua pe Osman cu o trăsură din suita Imperială spre a'l presenta Majestății Sale; în același timp 'mi s'a cerut și sabia lui Osman pe care o poseda sub-semnatul de 24 ore, adică de când primisem pe Osman; acea sabie era de aur masiv dată de Sultanul, împreună cu calul arăbesc roib, care a fost ucis de acelaș glonț care a străpuns pulpa stângă a lui Osman la respingerea lui.

Sabia lui Osman precum și săbiile celor 6 Pași sus menționați, au fost în paza sub-semnatului șef al Regimentului 3 Călărași, care a fost cea d'intăi trupă călare care a intrat în Plevna, trecend prin apa Vidului în partea stângă a podului de piatră. După ce Osman s'a prezentat Majestății Sale Imperatul, Generalul Strucoff 'mi-au dis că a doua-zi 30 Noem-

brie să pornesc cu Osman și cu toți Pașii la Bogot, ceea-ce am și executat pornindu-î din Plevna la ora 12 din zi, ajungând séra la 6; atât Osman cât și cei 6 Pași cu suita lor au fost predați generalului ce îndeplinea funcția de Șef al Suitei Marelui Duce, care lipsea la acea oră din Bogot.

La 6^{3/4}, Marele Duce sosind, am fost prezentat de generalul Strucoff, Marele Duce mulțumindu-mi de misia cu care am fost însărcinat, m'au poftit la masă și după terminarea prânzului m'au chemat la cort la Alteța Sa, și au decorat pe sergentul D. Manu, cu a 2-a cruce Sfântul Gheorghe pentru bravura ce a desvoltat în recunoșcerea făcută cu generalul Strucoff, spre Etropol pe drumul Sofiei; în aceeași vreme am remis săbiile celor 6 pași chiar Marelui Duce, care mulțumindu-mi din nou m'au congediat dîcîndu-mi a da în scris lista d-lui general Strucoff de anii serviciului meu și decorațiilor ce posed, precum și a ofițerilor escadronului de escortă spre a fi recompensați.

La 1 Decembrie, sub-semnatul cu escadronul III Ilfov, m'am întors la Cațamonita, și la 2 Decembrie am pornit din ordinul d-lui Co'onei Răsnovanu la Verbița, spre a lua de escortat împreună cu regimentul de linie și 5 de Dorobanți uă colonă de Prisonieri și o 4000 soldați de Infanterie ce escortau Prisonierii.

Acastă colonă de 12.000 omeni, pornind din Verbița au staționat la Breslenița, și a doua zi la Nicopole, din care zi a început un vifor cu zăpadă, care a durat în continuu 5 zile transportarea prizonierilor Turci aparținând Rusiei, au fost din cauza timpului o calamitate, căci din 8.000 cu care plecasem. 1.400 din ei au murit pe drum, parte s'au lăsat prin spitalurile ruse din comunele Putinei și Frătesci, serviciul de escortă al regimentului nostru a fost penibil pentru căi și omeni, căci zăpada cu un vînt de Nord aspru, acoperi pămîntul de 1 metru aproape acoperind drumul, și ca colonă de prizonieri și escorta lor, cele 2 regimente de infanterie să pîtă înainta, am fost silit a pune regimentul în colonă de plutone spre a putea deschide drumul mergînd caii cu cea mai mare dificultate în zăpadă până la genunchi, și avînd vîntul de Nord în față; ajunși în fine la 27 Decembrie în București, prizonierii au fost predați de către d-l colonel Răsnovanu, ce era șeful întregu ui convoi, generalului Cercesoff.

La 31 Decembrie, sub-semnatul după 4 zile de repaus în București, primesc ordin de a porni la Călărași cu avangardă diviziia 3-a ce urma a se pune în marș spre acel oraș, cu scop de a goni pe turci dintr'o redută ce o făcuse pe teritoriul nostru la Chiciu.

La 5 Ianuarie, regimentul sosind la Ciocănești în depărtare de 30 kilometri de Călărași, sub-semnatul primesc ordin de a schimba regimentul de husari de linie, comandat de marchizul de Traversey care ținea linia avant-posturilor pe marginea Dunărei de la comuna Vărăști, până la retransamentele infanteriei așezate în fața redutei turcești de la Chiciu.

Avant-posturile au fost așezate în partea despre Vărăști de maiorul Beller, de la Ciocănești și până la redută turcă de către sub-semnatul; serviciul avant-posturilor din cauza asprimei timpului și a localităților pe marginea Dunărei fără nici un adăpost, au fost foarte simțitor pentru oameni și cai, în decursul de o săptămâna am avut 5 oameni de tifos, dintre cari 2 au murit.

În ziua de 11 Ianuarie regimentul No. 3 de infanterie ce ajunsese în Călărași și care schimbase un regiment rusesc la retransamentele din fața redutei turcești, am voit a face o recunoșcere ofensivă asupra retransamentului inamic ce apăra o redută turcă și turcii fiind surprinși în zori de zi, au fost goniți de două companii din acel retransament însă românii nu au putut ține într'insul din cauza focurilor concentrice ale turcilor din Silistra, asupra aceluï retransament.

În ziua de 14 Ianuarie, sub-semnatul primesc încunoștințarea diviziei că prin Înaltul Decret No. 361 pe ziua de 1 Ianuarie sunt înaintat la gradul de colonel; la 15 Ianuarie m'am simțit dator a da următorul ordin pe regiment:

Copie după ordinul de zi pe regiment No. 9 art. 1

Se invită d-nii comandanți de escadrone, că la ora 2 amiazi, astăzi chiar sunând adunarea, oamenii împreună cu toți d-nii oficeri, vor eși pe piața de arme în mantale și cu curelele pe ei, a se citi chiar de d-nii comandanți în persoană ordinul de zi de mai jos:

Prin Înaltul Decret No. 361, sunt înaintat la gradul de colonel, rămânând tot șef al regimentului No. 3 Călărași, mă

simt dator a arăta cu această ocazie tutulor d-lor oficerii viile mele mulțumiri, pentru concursul ce 'mă-aŭ dat cu regimentul nostru care tot-d'a-una in timpul campaniei aŭ fost inainte mergător și la înălțimea unei cavalerii ușore, adică ochii armatelor ce inaintaŭ in contra inamicului Vouă scumpii mei călărași, vă mulțumesc asemenea la toți, cari conduși de șefii voștri ați făcut fala regimentului, constatată prin ordine de di măgulitoare de chiar aliații noștri, din armata imperială rusă.

Istoricul operațiunilor militare al regimentului in această campanie va dovedi greutățile, suferințele și abnegația ce ați arătat cu ori-ce ocașie.

«Diceți, și simțiți și voi ca mine :

Trăiască Măria Sa Domnitorul,

care pentru binele viitor al iubitei noastre patrii, ne-aŭ condus pe câmpul de «glorie și onoare».

Comandantul regimentului No. 3 călărași
(ss.) *Colonel Polizu*

La 1 Februarie, timpul începând a se încălzi și terenul bălțos de la Dunăre la linia satelor Vărăști, Ciocănești, Bogata și Manucu se desgheta și tot terenul devenind apă, avant-posturile din ordinul celui colonel Vlădescu, comandantul trupelor din călărași, s'aŭ retras pe malul liniei al satelor sus menționate.

La 5 Februarie colonelul Polizu primesce ordin a se întorce cu regimentul in Bucuresci, ast-fel Duminecă 12 Februarie ora 3 după amiazi, regimentul a intrat in Capitală, omeni și cai fiind dați pe la cuartier pe calea Podului numit Tergul de Afară.

După o odihnă de 3 săptămâni, regimentul se pune in marș cantonând o lună in Ploești și una și jumătate in T-Vestei. La inceputul lui Mai călărașii forméză două divizi independente. Regimentul face partea din diviziunea Radvici și primesce ordin la 7 Maiu a merge la Mărgineni și a ocupa tot terenul intre Filipesci și Ghebóia, pe o întindere de 20 kilometri; riul Prahova fiind linia de demarcațiune intre armata rusă și armata română.

In consecință, in urma dispoșițiunilor precise ale marului cuartier general, comunicat de divizie, am ordonat ca

escadronul Turnu-Măgurele să cantoneze în Filipesci, escadronul Ialomița în Darmonesci pe șoseaua Tergovisce-Ploesci, având posturi înaintate până la malul drept al Prahovei; escadronul Vlașca în Vlădeni, 6 kilometri spre dreapta; iar escadronul Ilfov cu statul major al regimentului se așează în Mărgineni, ca trupă de susținere a celorlalte escadrone. Opt zile după acesta escadronul Turnu-Măgurele, părăsește Filipesci și merge de ocupă Ghebóia pe Ialomița, 18 kilometri de stat-major al regimentului.

În fața noastră pe malul stâng al Prahovei la 2 kilometri de posturile înaintate ale escadronului Ialomița și Vlașca ne făceau front un regiment rusesc de husari forțe de 600 cai concentrați călări în satele Țigănia, Tirgșor și Aricești pe o întindere de front de abia 5 kilometri.

La 11 Iunie A. S. R. Domnitorul instalându-se la Sinaia regimentul după ordinul primit părăsește cantonamentele de mai sus, pentru a ocupa Campina-Sinaia și anume: escadronul Giurgiu la Comarnic, escadronul Ilfov în Sinaia, cătunu Isvorul și escadronul Ialomița la Bușteni.

Aceste cantonamente s'au menținut până la 1 August când armata s'a desmobilizat după care a reintrat în București, pentru a se desconcentra.

Perderile regimentului în această campanie afară de cei morți prin spitaluri de diferite maladii sunt:

Din detașamentul de la Islaz, sergentul major Florea Blejan din regimentul 3 de dorobanți, mort de un proiectil al monitorului turc în ziua de 4 Mai.

Brigadierul Ibănescu Ion din escadronul 1 Teleorman, mort de un glonț în avant post la Ciocăneșu.

Sergentul Georgescu din escadronul 3 Ilfov, greu rănit în avant-posturi la înălțimele de la Cuilorita.

Un soldat contuzionat la umăr de un glonț la recunoșterea ofensivă făcută de căpitanul Zosima la Corabia.

Un cal mort de glonț și 3 răniți în avant-posturi dinaintea Verbiței.²⁾

Comand. Regim., Colonel (ss.) Polizu

1) Rușii uită repede neprețuitele servicii aduse lor de Români în timpul războiului ruso-româno-turc, și ridică pretențiuni pentru retrocedarea Basarabiei. Românii profund indignați de nedreptatea ce li se face protestează energic. Rușii devin amenințători iar armata română începe a lua pozițiuni ostile, contra Rușilor. Se știe cum s'a aplanat incidentul.

2) Vezi istoricul Regimentului 3 Călărași.

La 1 Aprilie 1893 s'a creat brigadele de cavalerie.

La 1 Martie 1894 s'a adăogat al 5-lea escadron permanent (pentru formarea cadrelor ¹).

La 1 Martie 1895 s'a înființat brigadele de călărași; acest regiment din preună cu 4 și 10 formeză brigada a doua, transformându-se adică din brigadele de cavalerie in brigada de călărași ²).

La 1 Aprilie 1896 prin budgetul acestui an regimentul

Leaktze Avramidis, donator la Asil
(Veđi biografia la pag. 266)

a rămas de 4 escadrone din care 1 permanent și 3 cu schimbul, desființându-se unul cu schimbul (al IV).

La 1 Noembrie 1898, s'a desființat al doilea escadron permanent, înființându-se cel cu schimbul. Regimentul are 2 escadrone permanente I și II și două cu schimbul 3 și 4.

1) „Monitorul Oastei“ decretul No. 1172 din 1893.

2) „Monitorul Oastei“ No. 8 decretul No. 1024.

T te escadrónele au reședinte la stat-majorul regimentului. Escadronul al 4-lea are 1/2 escadron din jud. Dâmbovița.

La 1 Aprilie 1900, regimentul a fost organizat pe 4 escadr ne cu schimbul, 1 escadron permanent de deposit și P. A. E.

Recrutarea se face pentru escadronul I din jud. Dâmbovița. Escadronul 2, 3 și 4 din jud. Ilfov și orașul București 1).

Escadronul II de tren

Cuv ntul tren se derivă din latinescul «trahere» a trage sau mai propriu vorbind intrebunțarea cailor și boilor la serviciul armatei pentru transportul materialului rulant de care are nevoie un corp de armată, ca de exemplu: nutrimentul ambulantei, furagiul, etc. Inaintea revoluțiunii celei mari franceze, căruțele pentru transport erau inchiriate de antreprenori. Ele astăzi sunt coduse de soldați numiți de «tren».

In Franța escadrónele de tren s'au inființat in anul 1854 iar după 5 ani s'au inființat și in principatele române in anul 1859.

In acest an se inființă două excadr ne de tren din care unul in Moldova sub denumirea de excadronul de tren No. 1 iar al II in Muntenia, sub denumirea de Excadronul II de tren. Am ndou  excadr nele erau atașate pe lângă regimentele de Artilerie pe l ngă care sta  p n  la 1860, de la care data se constituie in corp a parte.

La 1863 at t excadronul No. 1 c t și No. 2 se unesc form nd un singur division 2). In anul 1864 divisionul de tren primesce 70 de recruți din care 24 din Gorj, 42 din Prahova și 4 din Ilfov 3).

Simțindu-se necesitatea de a se inființa noui regimente implicit a trebuit să se m r sc  și divisionul de tren, aș  că la 1869 se mai inființă două excadr ne pe l ngă cele existente ; acum avem 4 excadr ne, dar in realitate nu funcționa  de c t două.

In Aprilie 1870, se desființ z  escadronul cu numărul

1) „Monitorul Oastei” decretul No. 1693 din Aprilie 1900.

2) „Monitorul Oastei” ordinul No. 97 din 2 Mai 1863.

3) Ibidem No. 295 din 28 Septembrie 1864.

doi și rămânând numai cel care funcționează și astăzi în corp a-parte.

La 1877 acest escadron a luat parte în campanie, divizându-se în mai multe secțiuni, s'a trimis una la marile cuartier general, iar cele-lalte pe la diferite corpuri de armată ambulanță, etc., făcând serviciul reclamat conform cu mernirea lui.

După încetarea războiului din 1878, secțiunile detașate pe lângă corpuri s'au întors fie-care la escadron.

În anul următor (1879) prin înaltul decret No. 718 din 27 Martie, s'a mai creat un al II escadron în Dobrogea dându-se numirea de escadronul No. 1 actualului din București, iar celui din Dobrogea, No. 2.

Cu ocaziunea războiului constatându-se insuficiența numerică, se iaă grabnici măsuri pentru înființări de noi regimente și deci necesitatea imperioasă de a se lărgi și cadrele trenului, așa că prin înaltul decret No. 975 din 7 Aprilie anul 1881, s'au mai înființat încă două escadrone dintre care cel din București va purta No. 2 cum se numește și astăzi.

În anul 1886 conform ordinului No. 20.508 al corpului II de armată, un detașament de 6 trăsură sub comanda sublocotenentului Turassy a fost atașat pe lângă diviziunea de cavalerie ce a luat parte la manevrele de lângă Buzău. În tot timpul cât a durat manevrele, detașamentul a adus serviciile însemnate diviziunii și în special intendenței, căci numai cu ajutorul acestor 6 trăsură s'a putut forma depositul general de furage adus din diferite localități de prin prejurul Buzăului, ba une-ori și de la o depărtare de 10—15 kilometri, cum și distribuirea acestui furagiū pe la diferite regimente cantonate în jurul Buzăului, iarăși la o distanță de 6—7 kilometri.

În timpul marșului făcut și executat între Buzău și Mărărești și înapoi, două din aceste trăsură aū fost atașate la diviziunea de cavalerie, care a executat marșul împreună cu trupele, iar 12 cai aū fost destinați la transportul secțiunilor de ambulanță. Serviciul a fost excelent.

La defilarea care a avut loc după manevre în fața M. S. Regelui și d. ministru de război general Anghelescu, ținuta ăomenilor cât și starea cailor aū fost cât se pōte de mulțămitoare.

Când s'aũ făcut marele manevre in Septembrie 1888 ale corpului II de armată, a luat parte și escadronul al II-lea de tren divisat in două secțiuni: întâ'a, atașată la divisiunea III de infanterie cu reședința la Băicoiu, cu un efectiv de 8 trăsuri, 18 cai și 11 ómení, iar cea-l'altă atașată la divisia IV de infanterie cu reședința la Cămpina și cu un efectiv de 9 trăsuri, 29 cai și 18 ómení.

In tot timpul manevrelor aceste secțiuni aũ adus intenđenței diferite și importante servicii ca, aprovisionarea și distribuirea furagelor, lemnelor, alimentelor, munițiunelor, bagagelor, etc.

Cu acéstă ocașiune s'aũ putut aprecia mai bine folósele și importanta trenurilor.

Afară de aceste 2 secțiuni, escadronul a mai detașat încă 9 ómení și 17 cai la regimentul I de Geniũ pentru transportul trásurilor de telegrafie militară, de asemenea 14 ómení și 25 ca' la spitalul militar, pentru trásurile de ambulanță.

In anul 1889 cu ocașiunea manevrelor din acel an escadronul II de tren, a luat parte la dânsese cu 34 cai pentru transportul trásurilor de telegrafie de la regimentul I Geniũ. In tot timpul manevrelor serviciul trenului a fost admirabil executat.

Tot asemenea a luat parte și in manevrele parțiale care aũ avut loc in anii 1890 și 1891.

In anul 1892 Ianuarie 26, luându-se dispoșiuni ca tóte trupele concentrate in Bucuresci cum și armată permanentă să se execute un marș de nópte de la Bucuresci la (Slobozia) Afumați. Cu acéstă ocașiune escaoronul doí tren, a dat un număr de 26 perechi cai, cu atelajele lor, sub conducerea locotenentului Sachelarides Alexandru pentru conducerea trásurilor de la serviciul de Geniũ și 4 perechi cai pentru conducerea ambulanțelor.

După cum am vėđut, menirea escadronului de tren este: a efectua transportarea bagagielor pe lângă diferite corpuri unde este atașat, adusul provisiunelor și furagiului necesar, cum și a încărca și descărca in mod sistematic echipagiile armatei, când necesitatea ar cere să fie grabnic transportate cu trenul.

Sediul escadronului II de tren, a fost la casarma Malmaison până in 1886, in tóamna aceluí an s'a mutat in actuala

casarmă ocupată până atunci de escadronul de călărași de Ilfov.

Casarma se află din jos de casarma regimentului 3 călărași în apropiere de bariera «Vila Cotroceni». Curtea casărmei este frumos plantată și foarte bine întreținută; când intri în curte îți face impresiunea că te afli pe o superbă alee și nu în curtea unei casărmi.

Escadronul se află sub comanda distinsului căpitan d. Radu Grunau, fiul doctorului Grunau fost medic primar la spitalul Colțea la anul 1859.

Casarma escadronului ocupă o suprafață de teren de 4 hectare și 7350 m. p. 1).

Tabăra Cotrocenilor

Este situată pe platou, în apropierea Cimitirului Ghencea pe o suprafață de 28 hectare și 5262 m. p.

Acest teren este acoperit cu barăci de cărămidă bine construite; localitatea întregă este plantată, bine șoseluită și canalisată.¹

Acastă tabără este întemeiată în anul 1889, ca să servescă trupelor de adăpost în timpul verii când se face instrucțiunea și tragerea la țintă și la rigore, ca refugiu în cazul unei epidemii contagiöse.

Tabăra aparține la două regimente și batalionului vânătorii; prin urmare este împărțită în trei porțiuni bine deosebite

Tabăra Regimentului 4 de Ilfov No. 21 cuprinde o porțiune de teren de 13 hectare și 2500 m. p.

Tabăra Regimentului 6 Mihaï Vitézul cuprinde 11 hectare și 8687 m. p.

Tabăra Batalionului de vânătorii cuprinde 3 hectare 4075 m. p.

Câmpul de tragere

cuprinde o întindere de teren de 113 hectare și 8337,50 m. p. Pe acest câmp s'a construit 2 barace unde să adăpostesc vânătorii precum și o locuință a custodelui aceluï câmp. În anul 1889 s'a construit de trupele din garnisónă un parapet care-

1) Corpul II de armată, serviciul de Geniu. Stările de fixație.

să despartă câmpul de tir, de cel de instrucțiune. In anul 1895 s'a instalat pe câmpul de tragere adăpostul pentru observator, legându-se prin fir telegrafic cu trăgătorii.

Bâlcii Sf. Mării de la Cotroceni

Nu putem sci, când și de către cine s'a înființat acest bâlcii; probabil că vechimea lui se urcă până la anul 1682. Șerban Cantacuzino, care a dăruit cu atâtea avuții biserica Cotroceni, a lăsat ca hramul sf. Mării să fie serbat in mod ne mai pomenit; «să se facă atâtea bucate, cât că se sature nu numai închinătorii ci și streinii cari vor veni la biserică, iar de băut să li se dea atâta, cât niminea să se întorcă de la biserică flămând sau insetat» cu condiție însă să nu se im-bete. De la un timp încóce, nu se mai desfundaū buții in-tregi la chramuri, căci egumenii dădeau numai ce le scăpau printre degete. In vechime însă negustorii cari vedeau la bi-serică atâta lume, s'au gândit și la câștig și ast-fel inaintea porților bisericii s'a format și bâlcii. Până la 1878 bâlcii s'a ținut dinaintea bisericii. Acolo negustorii își făceau corturi și vindeau mâncări și beuturi. De la 1881—82 bâlcii a început să se țină pe câmpul de tragere in fie care an.

Depozitul Regional

Se află in casa lui Ferencz Ianoși pe culmea colinei ce predomină intréga vale a Cărâmidarilor de sus. Casa acésta a fost menită pentru cârciumă prin 1863. După secularizare a devenit proprietatea Statului, servind ca casă a moșiei Vatra M-rei Cotroceni ¹⁾.

A fost cedată in urmă Ministerului de Resbel spre a în-ființa un deposit de armele, ghiulele și in fine de tot mate-rialul de răsboiū eșit din us.

Linia Ferată Bucuresci-Filaret și Halta Cotroceni

Este cunoscut ca cea întâiu linie ferată la noi in țără a fost făcută pe distanța dintre Bucuresci Filaret-Giurgii și

1) Comunicată de d-l Ghiță Știrbescu depositar de var hydraulic in Calea Griviței No. 72 și fost mult timp arendaș al moșiei Cotroceni.

apoi Filaret Gara de Nord in anul 1868—69 când sa făcut și halta Cotroceni.

Acastă haltă însă, servește numai pentru casa Princiară.

Grădina Preotului Ilie de la Cotroceni

*Depuis cinq'ans entier je la vois,
Et elle me semble que je la vois pour la
[première fois.*

Le Grand Condé

Spre Nord de casa apelor și in fața Institutului Botanic se află grădina Preotului Ilie parohul bisericii Cotrocenilor ;

Preotul Ilie Nicolae
Parohul bisericii Cotroceni

acastă grădină se întinde pe dél și pe valea Pyrotehniei saū maī propriū vorbind pe vechia albie a Dâmboviței; are o întindere de peste 5½ hectare.—Grădina este înființată de pe la 1869; inceputul a fost fôrte modest ; însă Pr. Ilie fiind una din acele firī energice—cum puțin ómenī să găsesc la noi in acastă bransă, după o muncă neintreruptă de peste 30 de ani,

după o cheltuélă, în care a vârat tot produsul omului econom a ajuns astă-đi să facă din modesta grădiniță de odinióră, nu numai cea dintăi grădină din Capitală, dar din tótă țera. Când a început a se ocupa cu horticultura—ocupațiune compatibilă cu demnitatea de preot—era absolvent al seminarului inferior unde dobândise cunoștințī elementare de agricultură și horticultură; însă noțiunile dobândite erau absolut insuficiente când ele urmau să fie aplicate pe o scară mai întinsă. Incepu a studia limba francesă cu aplicare la Horticultură; s'a abonat la revistele: de Agricultură, Horticultură, Pomologie, viticultură și apicultură după vremuri. O dată stăpân pe aceste cunoștințe a intrat în corespondență cu marele case de Horticultură din Occident, între care cităm pe: Société Anonyme Horticole Louis Van Houtte père, din Gand (Belgia). L. Späth Baumschule, Bauschulenweg b/Berlin, Soupert & Noting rosieristes din Luxembourg, apoi cu casele din Pesta, Wiena și Versailles.

A dat și dá o deosebită importanță altoirei diferitelor specii de rose, căutând a ameliora prin altoire pe cele românesce, a aclimatisa—pe cât posibil,—pe cele streine așa în cât astă-đi posedă peste 800 specii de trair dafiri.

A II ramură de care s'a ocupat este Pomologia; posedă un număr considerabil de diferite genuri și specii de arbuști arbori fructiferi și de ornament, altoirile se fac după ultimele metode și a ajuns ca să obțină rezultate strălucite; aici poți vedea brađi, pini, molifti, plopi, salcii, rachite, castani, platan, paltini, anini, catalpi, frasin, ca să nu-ı mai amintim pe cei fructiferi.

Viticultura este pusă pe aceleași base raționale.

Apicultura nu este mai puțin îngrijită ca cele-lalte fiind în curent cu tóte ce se produce din nou; face studii, care ar fi cele mai proprii și mai folositoare acestei ramuri atât de înflorită odinióră la noi în țară. Peste 100 de stupi în-podobesce acéstă frumoasă grădină.

Aranjamentul grădinei este pitoresc; pe cóstă se ved: brađii, pini moliftii și alte plante rari, pe vale, sălcii plopi, etc., fie care gen și specie de arbori, arbuști, flori etc., tóte plantele sunt aranjate în răzore după locul ce convine fie căreia dintr'insele.

Când vizitezi acéstă grădină afli o variațiune atât de mare, în cât la fie care pas găseeci ceva nou care te interesază care'ıi

produce o nespusă plăcere, așa în cât poți-zice despre această grădină cea ce dicea marele Condé despre Berenice (o piesă a lui Molière) că : Depuis cinqu'ans entiers je la vois et elle me semble que je la vois pour la premiere fois.

Preotul Ilie s'a născut la Cotroceni în 1841; studiile și le a făcut în seminariul central din București ; s'a căsătorit în 1867 și tot în acel an s'a hirotonisit și diacon, apoi preot pe sēma bisericeii Cotroceni, unde a servit mai 'nainte ca paraclisier și cântăreț. A fost nefericit în căsătorie. Cu energia și cu puterea de muncă de care a fost dotat, a invins tōte greutățile. Astă-đi este om de 60 de ani și muncesce încă ; trăese înconjurat de dragostea și stima celor ce l'a cunoscut.

Casa apelor de la Cotroceni și usinele Hydraulicoelectrice de la Grozăvesci

Introducerea apei potabile în București 1814—1884

Cestiunea alimentării cu apă potabilă a Capitalei, este foarte veche.

Nu vom face istoricul acestei cestiuni vechi și tot-d'una nouă, vecinic discutată și încă ne rezolvită pe deplin până astăzi; ea a preocupat atât de mult pe șoltuzii cu păr-garii lor din vremurile vechi, pe «Vornicia obștirilor» de sub fanarioți, pe «mădularele sfatului orașenesc» din timpul renascerei noastre naționale și în fine pe edilii din timpurile noastre.

Și cu drept cuvânt :

I) Când cine-va privea Bucureștii pe la începutul secolului trecut, de pe înălțimele de la Cotroceni ori de la Filaret, i se părea un câmp întins acoperit cu clăi de fân, pae ori de stuf și când din imprudența cui-va lua foc o casă, și în acest timp mai sufla și un mic curent de vânt, tot Bucureștii era în flacări.

Amintirea focului de la 17 Aprilie 1847, este încă vie în memoria bucureștenilor, cari l-au văzut și mai trăesc încă; și câte focuri ca acele n-au văzut bieții bucureșteni !

II) Raza orașului se mărea neconținut și deci, se depărta de Dâmbovița; cișmelele erau prea puține, ca să potă satisface toate nevoile orașului. Apa puțurilor bucureștene dacă era cel puțin bună de băut, nu era însă și bună de spălat; atunci sacagii erau în elementul lor. Peste 2000 de

sacagiî colindaî strădilene pavate ale Capitalei lăudându-și marfa în gura mare.

Dâmbovița apă dulce

Cine bea nu se mai duce

Lumea bea apă de Dâmbovița, ne decantată, ne filtrată; locuitorii din susul orașului erau ne-opriți de a arunca în tr'ensa toate soiurile de necurățenii. Cișmelele de la Filaret și cea a Brâncovenesei erau singurele din care se putea procura o apă delicioasă bucurescenilor cu dare de mână. Pentru cei săraci, ea era prea scumpă din cauza depărtării de oraș.

Vornicia obștirilor de la finea secolului XVIII caută un inginer și îl găsește, care, se obligă a aduce apă în București, dar nu face nimic.

În 1814 Aprilie 11 marele vornic al obștirilor, recomandă lui Vodă Caragea pe un inginer nemț, pentru facerea podurilor Bucureștilor: «cercetând am găsit pe un Ernest Maer inginer care mă plivoforisi că este cu indestulată știință de inginerie și mai vartos *hidravlicos* bun, adică având bună știință de măsurătoarea apelor care se și *făgăduesce de a aduce apă cu indestulare* și fără multă cheltuială când va fi poruncit; orânduie cu léfa de 150 de taleri pe lună ¹⁾ nu scim ce trebă va fi făcut acest inginer «hidravlicos» nemț cu podurile, căci cu adusul apei în Capitală n'a făcut nimic.

În anul 1848 să instaléază o mică usină la *vadul sacagiilor* de vale de hotelul de France. Dâmbovița era pe atunci necanalisată și trecea prin dosul hotelului. Apa se scotea direct din gârle la vechiul pod de fier. Acéstă usină alimenta: calea Victoriei, ulița Francesă (strada Carol de aci și încă 2—3 case ²⁾).

Dar progresul nu cruță obiceiurile vechi; sacagiîi cari în timpurile din urmă se franțuziseră și ei, strigând pe franțuzesce *oa* în loc de apă.—aû fost sacrificați fără milă, odată cu aducerea apei.

1) V. A. Urechia Istoria Românilor X p. 746.

2) Ziarul „Cronica“ 1 No. 75 din 27 Iulie.

Introducerea apei în București prin canalizare

1884—1888

Alimentarea cu apă potabilă a Capitalei, devenise de o extremă urgență; era cestiunea acum la ordinea zilei, ce fel de apă să se aducă, apă de munte ori de Dâmbovița, însă decantată și filtrată; apa de munte fiind prea costisitoare, rămâne la adoua soluțiune. Primăria intră în tratative—pentru acest scop—cu inginerul elvețian Burely Ziegler care proiectează și începe a executa lucrările de canalizare în anul 1884 și pe care le termină în 1888 costând 7 milioane lei; s'au canalizat aproape tot orașul, executându-se două filtre la Băcu, în valea Arcudei—17 km. în sus de București. Aici sunt trei bazine descoperite—simple săpături în pământ cu o capacitate totală de 220 mii m. c.

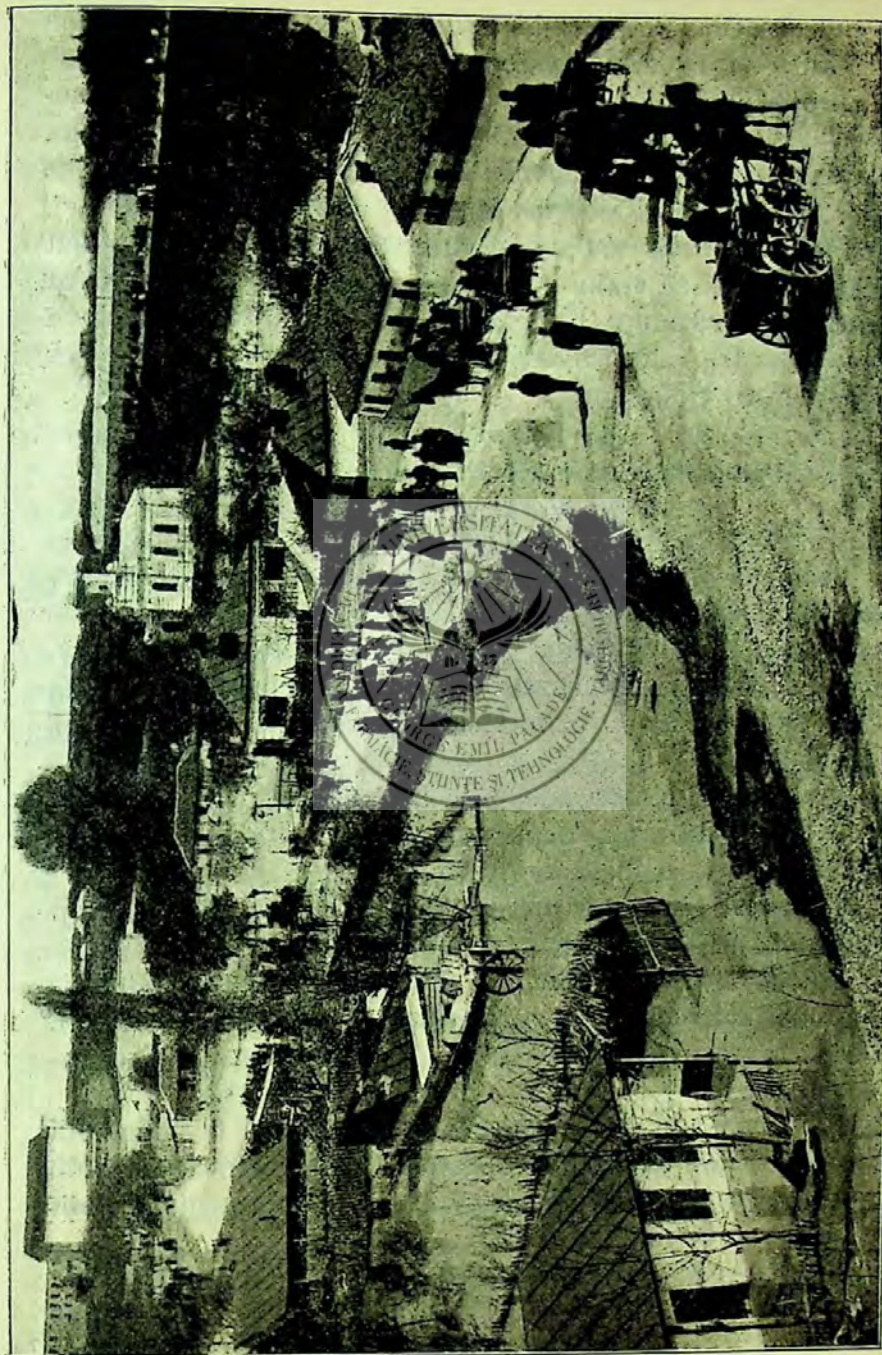
După ce apa, adusă din Dâmbovița, stă aici până când murdăria din apă se așază la fund, apa e trecută apoi prin filtru.

Filtrele, sunt săpate în pământ și descoperite ca și bazinele, dar a căror pereți, tăiați vertical, sunt îmbrăcați în lemn. Filtrele au 1025 m. lungime și 10 m. lățime; stratu-filtrant e format din nisip și petriș.

Consumațiunea fiind socotită 40 mii m. c. pe 24 de ore, apa ar trebui să stea 5 zile în bazinele de decantare (în număr de 3) și 12 ore în filtre. Apa însă, nu se poate filtra, de cât a treia parte din acea necesară Capitalei și deci restul de apă se trimite numai decantată printr'un conduct care o varsă în re-ervoriul de la Cotroceni¹⁾.

Casa apelor de la Cotroceni împreună cu rezervoriul, se află situată lângă bariera veche a Cotrocenilor în fața casărmii regimentului 1 de geniu. Aici sunt 4 clădiri care au menirea de a da drumul, după necesitate, apei din rezervoriu. Acest rezervoriu conține 40 mii m. c. apă, adică consumația pentru o zi întreagă, și este împărțit în 4 compartimente, cu o capacitate fie-care de 10 mii m. c. apă, dar care nu a fost executat de cât unul. La eșirea apei din rezervoriu cade în formă de cascadă într'un conduct care se ramifică imediat

1) Ziarul „Cronica“ I No. 79 din 1 August 1901.

Mahalaua Cărmăzarilor de Sus, văzută în ultima inundație din 27 Aprilie 1893.

de lângă Casa apelor din care 2 mai principale: Unul apucă pe sub șoseaua Cotrocenilor și Palat, iar cel-l'alt la usina Hydraulico-electrică de la Cotroceni.

După principiul vaselor comunicante și ținându-se socotelă de înălțimea platoului Cotroceni, care este de 22 m. d'asupra nivelului ordinar al Capitalei, ar urma ca apa să se ridice până la catul al 2-lea la or'ice clădire din București. Cum însă sunt case cu trei și chiar mai multe etaje, s'a luat dispozițiunea a se înființa o uzină la Grozăvesci, pe partea dreaptă și în marginea Dîmboviței, lângă biserica Cărămidarii de sus, de care este despărțită prin rețeaua drumului de fier Gara-de-Nord-Filaret.

Uzina Hydraulico-electrică de la Grozăvesci

Lucrările usinei s'au început în anul 1889 Iulie 26 și s'au terminat în anul 1890, fiind primar al Capitalei regretatul Protopopescu Pake¹⁾.

În uzină au funcționat până în acest an 2 pompe hydraulice colosale, sistem Girant & Comp. Zürich; în vara acésta s'a mai adăogat încă o pompă sistem Escher Vyss & Comp. Zürich 1901.

Apa eșită din Casa apelor de la Cotroceni, vine la uzină care o trimite în oraș c'o presiune de 3 $\frac{1}{2}$ atmosfere, ca să se pótă ridica la o înălțime de 35—40 m.

În timpurii normale lucrăză numai o pompă, iar în timp de incendiū 2 și chiar 3 și și nópte.

Tot aici sunt și 2 dinamii, pentru iluminatul cu electricitate a marelor bulevarde, Cișmegiului și a șoselăi Kisseleff, din care causă acésta uzină se mai numesce și usina hydraulico-electrică.

De o camdată prima canalizare se părea a fi suficientă. După câțiva ani s'a văduf că Capitala mai are necesitate de o cantitate de cel pu țin de 40—60 mii m. c. pe zi, 40 mii m. c. iarna și 60 mii m. c. vara.

Cestiunea alimentărei cu apă potabilă a Capitalei, revine din nou pe tapet. Și acum ca și înainte de 1884, s'au discutat

1) Primăria Capitalei serviciul Apelor, Dns. constr. Usinei Hydro-electrice No. 252 din 1890.

dacă apa care trebuie adusă în Capitală să fie de munte sau din imensele rezervoare naturale suterane?—De ore-ce apa de munte s'a găsit și de astă dată, că costă prea scump, s'a revenit la ultimul sistem.

Proiectul acesta a fost prezentat de d-l inginer Cucu și apoi terminat și executat de d-l inginer Ilie Radu.

Lucrările s'a început în luna Maiu 1899 și s'a terminat în Septembrie ¹⁾ când s'a și dat apa în consumațiune publicului Bucureșean.

Apa de la Bragadiru

Este adusă prin tuburi pe la Cotroceni, la noua usină hydraulică, care este alături de cea veche. Usina este pusă sub conducerea d-lui inginer M. Schwartz, care are ca mecanici pe d-nii Mihail Balotescu și Carol Șibișanu.

Reproducem descrierea lucrărilor după o scurtă dare de semnă făcută de către d-l Ilie Radu ²⁾:

Lucrurile de captări pentru aducerea apei potabile în Capitală sunt executate pe platoul stâng al Argeșului, între șoseaua București-Domnești și satul Slobozia-Clinceni, pe o întindere de aproape 7 kilometri.

Se utilizează apele subterane din stratul aquifer deluvian.

Grosimea stratului aquifer variază de la 10 20 metri și în unele părți și mai mult, așa că în medie avem o grosime de 14 metri. Golurile dintre particulele depositelor de pietriș și nisip fiind de 25 la sută, înălțimea apei pe cei 14 metri grosime medie a stratului aquifer este de 3 metri și 50, așa că pe întinderea captărilor de 7 kilometri este un curent de apă de 3 metri și 5 grosime ce vine din depărtare cu o viteză de alt-fel mică din cauza rezistenței ce întârzie prin pietriș și nisip.

Calitatea apei și Captările

Analisele făcute la 10 probe de ape luate din 10 puncte diferite, au dat rezultate admirabile.

Analiza bacterioscopică indică o apă de foarte bună calitate din punctul de vedere al bacteriologiei.

1) Ziarul „Epoca” VI No. 1446—225 din 17 Septembrie 1900.

2) Vezi și Ziarul „Cronica” I 83 din 5 August 1901.

Temperatura apei este constantă de 12° .

Nici un element strein apei, nu întrece limita maximă admisă; din contră, este cu mult sub acea limită.

Captările s'aŭ făcut prin puțuri care se construiesc cu mult mai repede și mai economic de cât galeriile: ambele sisteme avind acelaș rol în ce privesce captarea.

Puțurile sunt cu diametru mare și s'aŭ executat cu ajutorul aerului comprimat. Adincimea puțurilor în apă variază de la 10 la 20 metri, iar la fața pământului de la 16 la 26 metri.

Puțurile sunt circulare și construite în beton de ciment armat.

Armătura de fer se compune din o serie de inele de fer rotunde de 14 mm. diametru, îndepărtate unele de altele de 0,20 m. și din o serie de vergele de fer rotunde de 16 mm. diametru, îndepărtate unele de altele de 0,20 m. și așezate vertical. Inelele și vergelele la încrucișare se leagă împreună cu sârmă.

Grosimea pereților de beton este de 0,30 m.

La partea inferioară a pereților, diametrul exterior al puțurilor pe 1,20 m. înălțime este de 3,40 m., pe cind mai sus este de 2.60 m. Diametrul puțului interior este de 2,00 m. până la 1.5 m. de la extremitate, iar de aci în jos se evasează la 3,20 m.

Pereții puțurilor de la 3,00 sub nivelul apei în jos și până la 1,00, d'asupra extremității inferioare a puțurilor, sunt prevăzuți cu un număr mare de găuri de 0,20 m. \times 0,35 m. și cari constituiesc barbacanele pe unde intră apă în puț, Pentru ca pietrișul din jurul puțului să nu pătrundă prin aceste găuri mari, fie-care gaură este prevăzută cu un grătar de sirmă groasă galvanizată.

Rolul pietrișului este de a face ca scurgerea apei din stratul aquifer spre captări, să aibă loc cu o viteză mai mare de 1 mm., pe secundă, cu care viteza nu se antrenează nisipului fin.

Experiențele făcute aŭ dovedit, că acéstă condițiune este îndeplinită, de oare-ce după o pompă de o lună, nu a intrat de loc în puțuri nisip.

Fe-care puț este prevăzut cu tóte accesoriile necesare precum: capace pentru închiderea lui hermetic spre a feri

apa de orî-ce contact ventilatorî pentru ventilarea puțului, scări pentru a visita puțul, vane pentru a isola puțul în cas cînd va fi nevoie de a fi curățit etc.

S'au construit 20 puțuri din cari 5 sunt pe malul drept al Ciorogirlei, iar 15 din partea din spre București; din aceste din urmă 7 sunt în incinta fortificațiilor.

Depărtarea puțurilor între ele variază de la 250 la 400 m.

Debitul fie-cărui puț variază cu denivelarea apei și se provoacă în puț prin sifonare.

Colectarea apelor captate

Colectarea apelor captate se face în două puncte diferite, cu ajutorul sifonelor. Apele captate în cele d'intîiu 10 puțuri din spre București se colectează în colectorul No. 1 care este situat în incinta fortificațiilor la 1 kilometru depărtare de linia fortificațiilor spre București, iar cele-lalte 10 puțuri în colectorul No. 2 situat la aproape 2 kilometri de linia forturilor spre Argeș.

Colectorul No. 1 este servit de 2 sifone, iar colectorul No. 2 de 3 sifone, din care unul care vine de la cele 5 puțuri după malul drept al Ciorogirlei trece pe sub apa Ciorogirlei.

Sifonele sunt niște conducte de tuci al căror diametru se mărește cu cit se apropie de colectorul apelor captate în puțuri.

Diametrul interior al sifonelor variază de la 0^m,20 la 0^m,50, iar lungimea totală a sifonelor întrece 6 kilometri.

Sifonele sunt stabilite în rampă către colectoare la o a lăncime de la fața pămîntului, care variază de la 2 la 6 metri.

Colectoarele sunt niște puțuri cu diametru mare, cu pereții plini, fără găuri în care debușează extremitățile sifoanelor și în care sunt instalate pompele pentru sub aerul din sifon și pompele pe care reflectează apa în conducte, pentru aducerea apei în rezervoriu de la Cotroceni.

Atît puțurile de captare cît și colectoarele au fundul zidit în beton.

Puțurile colectoare sunt scoborite sub nivelul apei de 16 m. Diametrul interior este de 6,50 iar cel exterior de 7,60 așa că grosimea pereților este de 0,55.

Ele s'au scufundat tot cu sistemul de aer comprimat.

Pompele de apă sunt în număr de 2 pentru fie-care colector din care una de rezervă.

Fie-care pompă ridică apa la o înălțime medie de 10,00 m. cu ajutorul tuburilor și o varsă în conducta de aducerea apei în rezervoriu.

Conducta pentru aducerea apei în rezervoriu

Acastă conductă duce apa în rezervoriul de la Cotroceni fără mașini, numai prin scurgere naturală, ea având o pantă de 0,25 m. pe kilometru

Grosimea pereților conductei variază de la 0,70 m. la 0,14 m. Conducta este tencuită și sclivisită cu ciment în interior, iar în exterior numai partea d'asupra.

Lungimea totală a conductei de la colectorul No. 2 și până la rezervoriul nou de la Cotroceni, este de 10 kilometri.

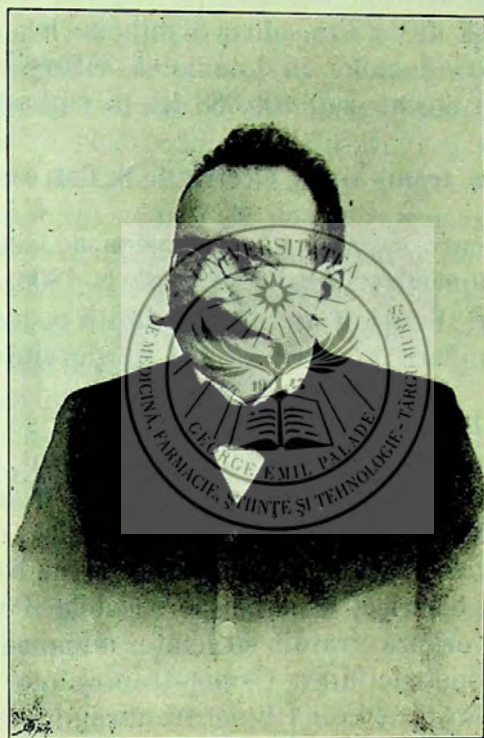
Reservoriul are capacitate de 7000 m. c. apa care, cu reserva de apă din conductă, de 5000 m. c., poate compensa variația debitului din oraș. El este executat numai în beton de ciment, acoperit cu pământ și prevăzut cu două compartimente independent unul de altul.

Legătura între rezervoriul nou și conductele vechi care duc apa la usina hydraulică, se face cu ajutorul unei conducte în beton de ciment de secție circulară de 1 metru diametru interior. Legătura între aceste conducte și vechile conducte, se face prin ajutorul a două puțuri în care sunt stabilite vanele necesare pentru împedirea comunicației cu vechiul rezervoriu.

La ce mai pot servi instalațiunile vechi?

Apa de la Bragadiru este deservită publicului, tot prin vechile canale de distribuție; dacă experiența va proba că apa de la Bragadiru va putea da Capitalei 40 mii m. c. în timpul iernei și 60 mii vara, apa de la Băcu, va fi întrebuințată totuși pentru spălarea canalelor. Apa acesta va fi adusă ca și până acum tot prin canalul actual până la rezervorul de la Cotroceni.

De aci se va executa—se dice—un conduct de alungușoselei până la piața Victoriei unde apa va intra într'un ca-

Antoine Boutiaux

Primul director al companiei și usinei Tranwayului electric-
(Veți paginile 396 și 397)

nal care urmărește șoseaua Bonaparte și Ștefan cel Mare și de aici în restul canalelor orașului ¹⁾.

Numai în cazuri excepționale se va întrebuița apa de la Băcu pentru usul casnic și atunci va fi distribuită parte filtrată.

Incheere

Vechia instalațiune a costat pe Capitală suma de 7 milioane; noua apă de la Bragadiru 3 milioane lei.

Rețeaua conductelor în totalitateă ei are o desfășurare de 94 km. și a costat cam 106,388 lei în suma rotundă.

Usina tramvaiului electric de la Cotroceni.

Locu pe care se află situată usina a făcut parte din moșia Vatra Mănăstirei Cotroceni până la 1806, când egumeacele Mănăstirii Visarion Iavrietul a dat 15 pogone de pământ bisericii Căramidarii «pentru ca să fie de ajutor» ²⁾.

Epitropii bisericii însă fiind oameni cari se îngrijau mai mult pentru punga lor, au răpit cât au putut, iar restul l-au lăsat în plata Domnului, să fac exproprieri colosale cu ocaziunea construcțiunii căii ferate Filaret-Gara de Nord, iar pământul bisericii Căramidarii, se înțelege ne revandicându-l nimeni pentru biserică, rămâne pe socotela Primăriei, care la rândul ei îl cedază gratuit societăței anonime româno-belgiane, pentru construcțiunea, Usinei-tramvaiului electric, care urma să se înființeze. Usina liniei tramvaiului electric a fost construit de casa Siemens et. Halske în anul 1894.

Deschiderea liniei a avut loc în luna Decembrie același an, cu 11 vagoane automate. Astăzi serviciul se face cu 8 vagoane. Usina cuprinde: două cazane (chaudieres) de vaporii

1). Vezi și dările de seacă: supra acestor cestiuni în ziarul „Gronica” anul I No. 79 din 1 August 1901.

2) Vezi pisania vechiei biserici Căramidarii; când am citit anul trecut această pisanie, era întrégă; când am vrut s'o mai citesc a II oră după câte-va săptămâni, am găsit'o tot în contența de găini a Preotului Stan Dobre, însă de data acesta, sfărâmată în 4 bucăți din care bucata privitoare la donațiunea bisericii lipsea. Cei în drept ar trebui să constrângă pe acest preot să pună bucata de piatră la loc, iar piatra întrégă să fie dusă la Museu.

cu o forță de 100 cai. Două mașini de vagon și două dinamă de aceeași forțe. Atelierele fiind bine instalate sunt suficiente pentru a întreține și repara cele 12 vagoane electrice de care societatea dispune actualmente. Numărul voiajorilor se urcă pe an la 1.500.000 sau în mijlocie 4.200 călători pe zi.

Acastă usină a fost prima care a întrebuințat combustibilul românesc și anume: țițeiul. Instalațiunea s'a făcut de casa Catz în 1896. Acest frumos exemplu dat de usină, a fost urmat de cea mai mare parte de marile stabilimente industriale din Capitală.

Suprafața usinei este de un hectar, la o adâncime de 5 metri, se află un volum de apă nepușabil și de cea mai superioară calitate din punctul de vedere industrial.

Intreg imobilul usinei, la finele concesiunii va deveni proprietatea primăriei Capitalei adică după 99 de ani.

Acastă antrepriză a fost condusă până la 1900 de d-nu Antoine Bouttiaux inginer și de d. Nicolés Jamolet un eminent inginer electrician.

Astăzi ca director este d. Popper.

Atelierul usinei este condus de d. Kraft mecanic-șef, ajutat de mecanicul Iancu Bejan și alții.

CAP. XXII

Grădina Botanică

Priviri generale

Grădina Botanică se numește localitatea în care se cultivă o colecțiune de plante vii, numite și așezate cu metodă, iar scopul său este de a servi la înlesnirea răspândirii studiilor și a cunoștințelor de plante.

Acastă instituțiune de învățământ practic, este opera timpurilor moderne.

Studiul plantelor la început s'a făcut numai în ramura medicală și mărginit de abia la câte-va specii, cunoscute numai în unele țări europene.

Cu timpul însă se mai descoper plante și în alte continente, a căror virtuți s'au găsit a fi mai salutare și mai utile ca cele cunoscute până acum.

Aceste împrejurări deschiseră Botaniceii o nouă eră pentru cultura și răspândirea plantelor medicale, industriale, economice și ornamentale, cari contribuiesc la sănătatea, învățarea și plăcerea omenirei. De aici urmă necesitatea studiilor din ce în ce mai întinse și mai aprofundate asupra plantelor, cum și de a cultiva un număr de plante alese într'o localitate specială care, pe lângă avantajul învățământului, să pōtă servi utilului și frumosului.

În anticitate grădinele n'au fost de cât obiectul plăcerii al luxului său al unei simple utilități materiale. Ele nu se distingeau printr'un număr mare de specii vegetale — ca în

șilele noastre—ci serveau numai ca decor pentru splendoarea clădirilor mărețe, făcând din ele obiectul principal al admirației.

Grădina Hesperidelor cu merele de aur păzite de smeul cu o sută de capete; sub forma poetică găsim un simbul de adevăr. În această grădină se află: meri, peri, rodii, dafini, mirți, măslini, migdaiul, nucii etc. Poeții, istoricii și călătorii, toți au laudat frumusețea acestei grădini, merele de aur, se crede a fi frumoșele portocale ce producea grădina, iar smeul era promontoriul stâncos pe care se afla grădina, și ale cărui maluri înalte și stâncose erau inaccesibile în acea parte.

Cea mai celebră grădină din antichitate a fost grădina spânzurată în aer a Babilonului și trecută — de cei vechi — în numărul celor 7 minuni ale lumii.

După descrițiunea lui Ctésias și relatate de Diodor Siciliotul, ne spune între altele că: «acest sol artificial era plantat cu tot felul de arbori, cari încântau vederea prin mărirea și frumusețea lor».

Românii împrumutată de la greci aceste plăceri și după cuceririle făcute în Orient, rozele, vioarele și macii care împodobeau grădinele Romei la început, au fost înlocuite în mare parte cu plante exotice din Grecia, Asia mică, Persia etc. Dacă artele la cei vechi ajunseseră la un grad înalt de perfecțiune, apoi la științele naturale n'avem de înregistrat de cât un număr prea mic de observațiuni și câte-va precepte formulate și expuse jără nici o metodă.

Caton (senior), Varron și alții, căutați să răspândescă gustul pentru agricultură.

Columbella în prefața operei sale *de Re Rustica* spune următoarele contimporanilor săi:

«Ved pretutindeni școle deschise pentru actori, dansuri, muzică și pentru comediani; bucătarii și bărbierii sunt foarte căutați; se tolerază case infame în care petrecerile și viciile atrag tinerețea imprudentă; pe când pentru arta care învață sc pământul, nu sunt nici învățători, nici școlari, nici justiție, nici protecție. Voiți să vă faceți case? ori unde găsiți arhitecți. Dacă voiți să îmbunătățiți moștenirea voastră pe unde credeți că este rea, nu aflați nici povățuitor nici cine să vă înțeleagă. Și dacă mă plâng de această

nepăsare voi spuneți—că acum pământul este steril, că clima s'a schimbat. Răul este printre voi, o contimporanii mei. Aurul în loc să se răspândească la țară, care întreține orașele voștre, este cu pumnii aruncat luxului și desfrânării. Ascultați experiența mea, luați sapa și plugul.

Dioscoridi și în special Pliniu naturalistul, consacră 16 din 37 cărți de *Historia naturalis.*, exclusiv regimului vegetal. Ei însă au neglijat natura, în folosul celor-lalte descrieri.

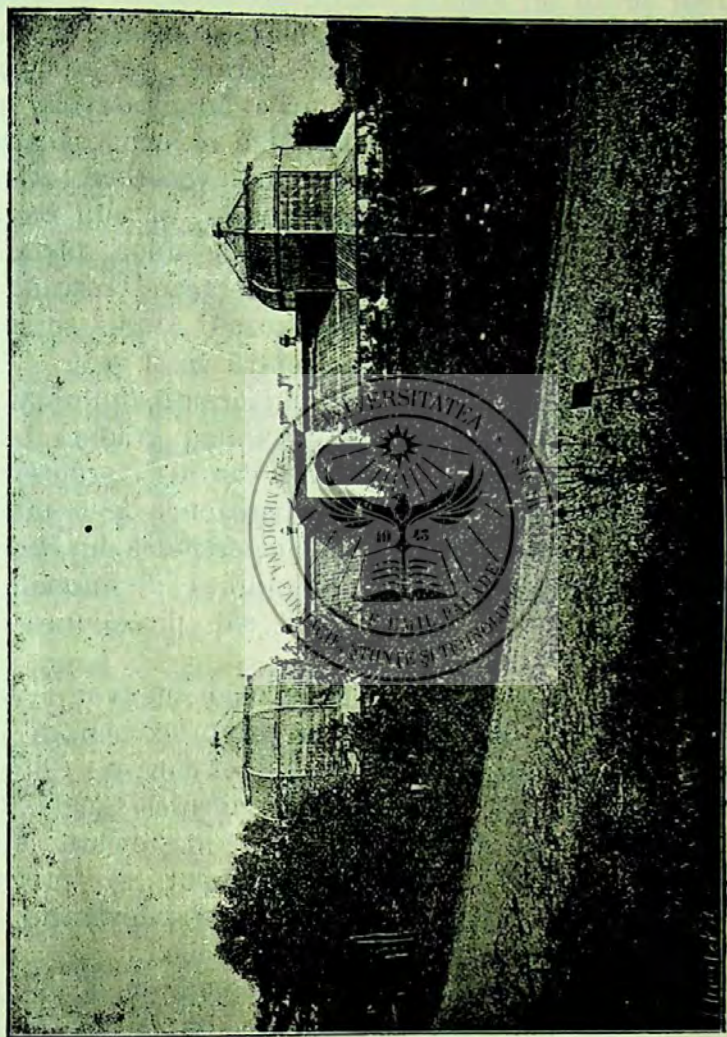
Cu ocaziunea invaziunii barbarilor, o păclă neagră domnea asupra popoarelor din evul mediu. Horticultura a fost abandonată ca și cele-lalte științe. Singură biserica a încurajat — pe cât a putut — cultura florilor spre a fi expuse ca omagiu la decorația icônelor, mai cu seamă crinul, ca simbolul candorei iar arborii și vița dobândiră un loc mai întins și o atențiune mai deosebită. Cei-l'alți nu puteau cultiva din cauză deselor strămutări, a călătoriilor importante, resbóele de caste, invaziunile frecvente care suprimaseră societății firma armelor cum și diversele circumstanțe, care decurg într-o stare de nestabilitate ce lina societatea vecinic în picior. Comunitățile călugărești dinistite și respectate, putură a îmbunătăți chiar sorta unor specii, ale răspândi și a introduce și alte specii din cele-lalte continente.

În epoca renașterii, în Italia și Franța — prin introducerea operilor autorilor clasici elini și latini, deschise o eră nouă literilor științelor și artelor. Operile naturalistilor antici: Teofrast, Dioscoridi și Pliniu naturalistul găsiră niște demni comentatori și interpreți în I. Monardi, Andreiú Matthioli, Hermola Barbaro, Theodor Gaza. Apoi universitățile din Padova, Bolonia și Pisa deteră o mare mișcare științelor prin nouă observațiuni și cercetări științifice.

Andrea Cisalpin rupe cu doctrinele scolastică deschizând calea experimentațiunii, și dete Botanicăi principiile de metodă și luminele observațiunii.

Principiile italieni și nobili începură a-și face grădini pentru care se cheltuiau adesea sume colosale, ca să posede plantele cele mai rare și mai interesante.

Cu ocaziunea descoperirelor Portugesilor, Spaniolilor, Olandesilor etc., nouă plante se descoper, plante cu proprietăți terapeutice ne cunoscute până atunci, fură cultivate și introduse în serviciul medicinei. Numărul acestora era prea mare

Serele Grădinei Botanice

și din clime prea deosebite ca să p^otă fi cultivate ori unde. Inv^eț^emⁱntul acestei sciințe, reclamă grădini care să procure tot-d'auna speciile rari din ț^errile streine.

Botaniștii secol. XVI, au recurs de o cam dată la grădinele unor prinți ori seniori bogați, protectori ai sciințelor, cari au procurat cu mari cheltueli, obiectele de studii. Intre aceștia cităm pe: Alfons d'Est ducele Ferareii, inființă pe la 1505 grădina *Belvedere* și după sfaturile lui, Brasavola, inființă aici o secțiune pentru botanică. Mai in urmă Acciajoli nobil de Ferrara, *Micheli* și *Cornaro* nobili venețieni, principele Doria de Geneva, Borghesi, Barberini și alții imitară exemplele lor. Aceste grădini însă erau ale unor diletanți; pe când numărul plantelor medicinale mergeau crescând in alte părți, in aceste grădini de abia figurau. Atunci se simți necesitatea de a se inființa grădini pentru acest scop.

Cosma de Medicis marele duce al Florenței, inființ^eză in 1543 universitatea din Pisa cum și cea int^ei^u grădină botanică sub direcțiunea lui Luca Ghini, care e și profesor la catedra de Ist. Naturală. Senatul venețian fonda de asemenea in 1546, o grădină botanică pe lângă Universitatea din Padova pentru studiul medicinistilor sub direcțiunea lui Buonafede. Se mai inființă la Bologna una, in 1568 sub direcțiunea lui Ulisse Aldrovandi.

Descoperirile Portugesilor și Spaniolilor, au avut de consecință inre altele și cunoștința unor plante extrem de importante ca: Porumbul, Tutunul, Cartofii, Ananasul, Chinina etc. apoi fură explorate: India, Ceylanul, insulele Sondeii, Capul Bunei-Speranțe etc. Aceste descoperiri deșteptară entuziasmul, botaniștilor și interesul suveranilor, să procure mijlocele exploratorilor. Atunci s'au simțit in adevăratul ințeles necesitatea inființării grădinelor botanice.

Olanda fu prima care imită pe Italia, inființând in 1577 o grădină botanică pe lângă Universitatea din Leyda, sub direcțiunea lui Cluyt, botanist pasionat, inavuți această grădină cu donațiunii din propria sa avere. Urmă apoi cea din Amsterdam și grădina lui Cliffort de lângă Harlem unde Linneu a stat vre-o 2 ani ca grădinar și a publicat mai multe lucrări carei asigură reputația

In 1580 se inființă prima grădină botanică din Germania la Leipzig. In Franța sub Henric IV la Montpellier in

1593, care în scurt timp deveni cea mai însemnată din Europa și continua a fi încă în decursul vécurilor. Aici celebrul Pyram de Candolle stabili în 1810, *clasificațiunea sa naturală*. În 1619 să înființă o alta pe lângă Universitatea din Strasburg, care fu calificată: *splendidissima*; altele însă înființate în urmări micșură reputațiunea. În Paris, la 1590 exista *Le jardin royal du Louvru* fondată tot de Henric IV sub direcțiunea lui *Jean Robin*. În 1626 îi urma *Grădina Plantelor*.

Buffon îi dete o întindere mai mare, așa că acum primi numele de *Museum d'Histoire Naturelle*, în care pe lângă vastele salóne și cabinete, conțin cele mai mari colecțiuni științifice. Pe lângă acest tesaur științific, Franța mai posedă astăzi un mare număr de grădini botanice în cele-lalte departamente, între care cea de la Versailles, este una din minunele timpurilor moderne. Aici B. de Jussieu întocmi grădina botanică în parcul de la Trianon (1758) după celebra sa *metodă naturală*.

În Anglia, grădinele botanice s'au înființat prin inițiativa particulară prin societăți și îmbogățite prin donațiunile societărilor și altor persoane avute. Astfel grădina din Cheslea apoi din Kew. În toate orașele Englierei unde sunt universități există și câte o grădină botanică.

Germania alcătuită din confederațiunii a mai multor regate, principate, ducate etc. regi și principii germani, au căutat fie-care, ca capitalele lor să devină un focar de cultură; grădini botanice s'au înființat în capitalele cele mari ca cea din Leipzig, Dresda, Munchen, Goettingen etc. printre care cea din Berlin ocupă rangul întâiu.

În Austro-Ungaria există o superbă grădină la Schoembrun în care luxul și arta fură ridicate la cel mai înalt grad. Pe lângă acesta Viena are o grădină botanică speciată; afară de acesta se mai află la Cracovia, Praga, Pesta, Gratz etc.

În Suedia, grădina din Upsale, fu cea mai cultă în timpul său.

Rusia, cu totă asprimea climei sale nordice, posedă la Petersburg o grădină botanică, care este pusă pe același plan cu cele din occident. De asemenea mai posedă încă câte-va decii de grădini și în cele-lalte orașe.

În România, grădina botanică s'a înființat d'abia în 1860

și anume la Cotroceni și despre care ne vom ocupa în special, lăsând la o parte unele amănunte care depășesc scopul acestei publicații.

Grădina botanică din București

Inființarea grădinei botanice se datorește inițiativei nemuritorului dr. Davila, fost director al școlii de medicină și farmacie, care a precedat actuala Facultate de medicină. Încă din anul 1855, când școla acesta era cunoscută cu modesta numire de Școla de chirurgie de la Mihaï-Vodă ¹⁾, stăruind pe lângă Vodă Știrbei, ca să se facă și o grădină botanică, care să servească atât elevilor acelei școli pentru studiu, cât și farmaciei militare pentru aprovizionarea de plante medicinale, indigene și străine. Însă atunci domnia lui Vodă Știrbei fiind la termen, chestiunile mari ale ambelor noastre țări fiind la ordinea zilei și guvernele ce se succedau până la *Unire* nefiind de cât provisorii, propunerea acesta trebuia să rămână până la un alt timp mai favorabil.

Reproducem aici, în întregul său, raportul Școlii de chirurgie de la Mihaï-Vodă, către Vodă Știrbei.

«Înălțimea Voastră deja a înzestrat țara cu mai multe stabilimente de învățatură. Încurajat de buna-voință primire pentru verice ameliorațiune folositoare țerei, vii astăzi a propune Înălțimei Voastre creațiunea unei Grădine Botanice».

«Dintre toate științele utile tinerimei, botanica este aceea care are un interes de cel mai mare grad și care pregătește mai bine studiile serioase. Ea nu este numai o știință de plăcere, ci dă și memoriei o cale metodică, învață a observa, înalță spiritul și dă sufletelor simțitoare un nobil aliment de admirațiune pentru Creator».

«Afară de necontestabilele folose pentru instrucțiunea tinerimei, Grădina botanică medicinală va aduce și o importantă reformă aprovizionării cu plante medicinale în farmaciile din țară. Până acum se aduc cu mari cheltuieli din Germania și, pe lângă acele cheltuieli de importațiune, acele plante învechite perd până aci o mare parte din virtuțile lor salutare».

1) Vezi Facultatea de medicină.

«Este o tristă impresiune a vedea că România este tributară «țerilor străine pentru produse care se găsesc în sinul său «cu abundență».

«Flora română poate răspunde, în mare parte, trebuin-
«țelor medicale. Tote plantele cari formează baza terapeuticeii,
«și cari se găsesc în Europa, se găsesc și în România. Însă
«aceste bine-faceri ale providenței se află răspândite și ast-fel
«fără valoare. Reunindu-le, s'ar îndeplini cele mai însemnate
«progrese de care știința medicală este susceptibilă. Chiar
«farmaciștii vor afla nemărginite avantagii în înlesnirea cu
«care vor putea să-și procure plante proaspete pentru facerea
«extractelor. Pe de altă parte, prețurile celor mai multe me-
«dicamente este de creșut că va diminua în urma unei ase-
«menea culturii și omenirea suferindă, va fi cea d'ânteu care
«se va bucura de această creațiune».

«Fie-care mamă a unei familii cunoșce din tradițiune un
«ore-care număr de plante folositoare, însă acele tradițiuni
«dispar din ce în ce și este de dorit că ele să se păstreze și
«să se completeze de știință.

«Elevii școlii de medicină vor studia în această grădină
«plantele utile, vor erboriza împrejurul Bucureștilor, și far-
«maciile militare vor putea să se aprovizioneze cu un număr
«de plante oficinale. Europa științifică va fi recunoscătoare de
«bogățiile botanice la care o va face să participe această țară
«chemată la un mare viitor».

«O grădină botanică este complinirea indispensabilă la
«întregul progres al științei medicale. Medicii, absorbiți de o
«mulțime de afaceri pentru îngrijirile ce li se cer, vor uita a
«se mai înturna la templul științei. Însă, când chiar copiii
«vor face în toate zilele noi progrese, și medicii îmbetrâniți
«în practică vor fi siliți să nu uite știința, sub pedepsa de a
«nu fi aruncați în urma nouilor veniți».

«Afară de aceste avantagii necontestabile, Grădina bo-
«tanică va fi pentru populațiunea Bucureștilor un loc de pre-
«umblare unde, în trecet, fie-care va putea cunoșce insem-
«nata avuție a Florei Române care astă-dă este necunoscută
«și răspândită în întinderea acestei țări». ¹⁾

1) Journal de Bucarest pe 1873 apud. Dr. D. Grecescu, Catalogul Grădinei Botanice.

Studiul plantelor în Școala de medicină și farmacie, la început, se propunea numai în mod teoretic. Profesorul ce se chemă la această catedră fu farmacistul Fr. Pruzinsky; acesta însă, fie din cauza ocupațiilor sale, fie că nu era în stare a face excursiuni pe jos, nu putea merge cu elevii săi la câmp, afară, unde să le demonstreze plantele după natură. D-l Davila, pe lângă numeroasele sale ocupațiuni, îndeplinea mai mult timp și această lacună.

Căți-va din elevii dobândiră o adevărată pasiune pentru plante și, fără a fi avut cătuși de puțin noțiuni de erbariū: instinctiv, le veni ideea de a așeza și conserva plante culese din excursiunile făcute împrejurul Bucureștilor. Acesta produse o plăcută surprindere directorului școlii care nu întârziă a introduce, în mod obligatoriu, pentru toți elevii, erborisațiunea și preparațiunea de câte un *herbarium vivum*.

Pentru a da erborisațiunilor o cale mai largă și serioasă, directorul școlii găsi un om destul de capabil în ramura aceasta: voim a aminti numele repositului Ulrich Hoffman, aflat în capul direcțiunii grădinilor publice. Acesta era destul de bine familiarizat cu nomenclatura botanică a plantelor încă din junetea sa, pe când era în calitate de practicant la Grădina botanică din Praga, și mânia creionul cu destul talent în cea-ce privea arta horticolă. Împrejurarea acesta contribui nu mai puțin ca să întreprină mereu hotărîrea d-rului Davila de a se înființa grădina botanică, și, cu spesele sale, în anul 1857, însărcină pe Hoffman, a întocmi planul unei grădini botanice.

În anul 1859, Unirea Principatelor noastre sub un singur Domnitor, puse termen crizei și stărei de provizorat ce domni până atunci. Ţăra, în ambele sale părți, simți d'o dată că toate erau de făcut ca să pôtă merge înainte; dară, nu mai puțin, simți și dificultățile de a putea da fie-căreia trebuințe cursul ce reclama. Cu toate acestea, în mijlocul tuturor acestor cerințe—fie-care din cele mai urgente—tot putu pune la dispozițiunea guvernului o sumă de o mie ducăți în primul an, și se hotări ca lucrările grădinei botanice să se începă în anul 1860, când se și inaugură Crădina Botanică de la Cotroceni. Dia de 5 Noembrie este și rămâne memorabilă în paginile istoriei seile. După discursul de inaugurare, rostit de directorul Școlii de Medicină și Farmacie, Ministrul Instrucțiunii Publice

Principele Dimitrie Ghica, după ce îi răspunde prin cele mai frumoase încurajări pentru opera ce se edifica și pentru elevii care vor culege aci ródele științei, în numele Domnitorului plantă primul arbore comemorativ. Bine-cuvintarea lucrărilor se dete de S. S. Părintele Meletie, egumenul Monastirei Cotroceni.

Locul pe care se începuse grădina aparținea încă Mo-

Ghelasio Calomfirescu, donator la Asil
(Veți biografia la pag. 283)

nastirei Cotroceni. Principele Dimitrie Ghica, care pregătise și formele de donațiune pentru acel loc, profitând óre-cum de circumstanța ceremoniei și, după óre-care stăruințe, înduplecă pe părintele Meletie, care consimți a subsemna actul prin care locul de la Cotroceni, fu dat grădinei botanice.

Lucrările pregătitoare ale grădinei se începuseră încă din vara aceluși an și în ziua inaugurării, octagonul cu rǎzórele pentru plante și heleșteul din centru erau gata.

Ministerul Instrucțiunii Publice, cu adresa No. 2753 din 28 Iulie 1860, către Directorul școlii de medicină și farmacie, care arată că «in virtutea jurnalului Consiliului de Miniștri, aprobat de M. S. Domnitorul, pentru creditul de o mie ducați k. k. spre începerea grădinei botanice, și considerând cererea domniei sale, *aprobă propunerea a se aduce un director din străinătate*».

Acastă din urmă propunere nu s'a realizat fiind prea costisitoare și imposibilă chiar. Ulrich Hoffmann a rămas în capul lucrărilor grădinei până în anul 1866 Decembrie, când a încetat din viață.

Planul primitiv al grădinei coprindea tot locul din vale de la Cotroceni, ce se află în dreapta și stânga șoselei adică parcul palatului regal și grădina botanică de astăzi, ast-fel, grădina era concepută pe un plan destul de întins ca să pōtă îndeplini cu timpul scopul pentru care se crease. Dar mijloacele ce s'aũ acordat, fiind prea restrânse, nu se putu pune în execuțiune de cât partea din stânga șoselei, adică pe locul unde se află astăzi parcul palatului regal, care conținea grădina botanică și o secțiune de plante indigene, farmaceutice și economice. Acastă parte, nu s'a putut complecta, de ôre-ce sumele budgetare, din ce în ce, fiind restrânse, d'abia se puteaũ susține cheltuelile de întreținere pentru lucrările care putură fi înființate la început.

Din acel plân s'a executat numai octagonul cu rǎzorele sale de plante, heleșteul din centru și alea sa perigonală plantată cu platanii, care pe atunci forma școla familiilor naturale; o florărie mică, insuficientă și în condiții nepotrivite pentru cultura și întreținerea plantelor exotice; șase resăditori de scânduri pentru cultura semănăturilor în ôle; o casă, stil elvețian, cu două șoprone pentru magazia și ferăria Școlii Veterinare și, în fine, o împregimuire de uluci numai în partea grădinei despre șosea și ferărie. Intrarea principală în această grădină a fost prin șoseaua Cotroceni, care forma *fațada grădinei*; iar tot restul din fund este limitat numai cu niște șanțuri. Tôte stăruințele puse de directorii acestei școle pe lângă Ministerul Cultelor pentru îmbunătățirea stăreii acestei grădini, aũ rămas zadarnice; rămâne acum să vedem cum era aranjată grădina.

Descripțiunea vechii grădini botanice de la Cotroceni

Grădina Botanică din București se află pe locul din valea palatului Cotroceni, între șosea, ocupat astăzi de parcul Palatului Princiar locurile Asilului Elena și ale d-rului Davila. Era împrejmuită cu uluci numai în partea despre șoseaua Cotroceni și șoseaua Carol Davila; această parte constituie *fa-cia grădinei*; incolo, peste tot, a fost inconjurată cu șanțuri, care serviau și pentru scurgerea apelor.

Grădina posedă următoarele lucruri :

I. *Școala botanică cu plante de câmp*. Aceasta consistă într'o figură foarte spațioasă de formă octagonală, în mijlocul grădinei, mărginită cu o alee destul de largă și plantată cu înalți și frumoși *platan*i. În centrul său avea un heleșteu (de aceeași formă) și împrejurul cărui, până la alee, se afla *straturile* (rězorele), paralele fie-căreia laturii a octagonului și separate prin cărări diagonale. Totul, privit din sbor, reprezintă forma pânzei de păienjen ¹⁾.

Octagonul avea 172 *straturi* regulate, de lungime variabilă, în lățime de 1 m. 50 c. până la 1 m. 85 c. și încadrate cu iarbă verde. Fie-care strat avea în linie d'a lungul său, *țeruse* de stejar, trase, numerotate și adânc infpte în sol la distanță ca de 75 c., până la 1 m. pentru arbuști și erburi, și de 2 m. pentru arbori. Țeruşii indicau numărul fie-cărui *cuib* de plante și corespundea exact seriilor și ordinei înscrise într'un *registru special*.

Pentru *școala familiilor* erau 3450 cuiburi, din care peste 3 mii deja erau ocupate cu diferite specii de plante herbacee, arbuști și arbori, arangiate în ordinea familiilor naturale.

Un strat din cele mari conținea o sută patru-zeci cuiburi cu cele mai principale specii de plante *oficinale* indigene, în care elevii școlei de farmacie le puteau găsi cu înlesnire fiind la îndemână ori-când, fără a pune mult timp spre a le căuta în familiile lor respective.

II. *Școala de pomologie*, conținea 70 diferiți arbori fructiferi, în mare parte altoiți, și mai mulți arbuști.

III. *Florăria*. Aceasta nu corespundea nici de cum tre-

1) Vezi planul vechii grădini botanice.

buințelor grădinei, atât prin felul și întinderea sa, cât și prin starea în care se găsește. Totuși, în prezența atâtor dificultăți, conținea peste 1200 vase cu plante exotice de florărie temperată (arbori, arbuști și erburii). Pe lângă acesta exista și șese *resăditori* de scândurii, cu giamurii, pentru semănăturii și conservarea plantelor mici de florărie în timp de iarnă.

Din cauza mijloacelor restrânse pentru întreținere, restul grădinei, în mare parte, era încă în starea primitivă. Cu toate acestea, în unele părți, există câte-va plantațiuni de arbori și arbuști a căror dezvoltare era destul de însemnată.

Totalul speciilor atingeau cifra de 3700 din care peste 500 specii de florărie rece și temperată, iară aproape 3200 de câmp.¹⁾

Condițiunile ce trebuie să întrunească o grădină botanică

După 18 ani de la înființarea ei, să hotărâscă, ca să se mărească parcul palatului princiar de la Cotroceni, și în anul 1878, grădina botanică fu strămutată, pe o mică întindere de loc de pe Bulevard în fața Universității unde este astăzi Squarul statuelor lui Mihail Bravul, Hehade și George Lazăr.

Acest loc era pe de o parte cu desăvârșire insuficient, iar pe de alta, că nu întrunea nici o condițiune cerută de numeroasele necesități ale unei grădini botanice în adevăratul înțeles al cuvintului. I. Pentru că aranjamentul și cultivarea plantelor într-o grădină botanică trebuie să se facă în conformitate cu scopul ce-și propune a îndeplini. Ast-fel, trebuind a se cultiva plante din diferite regiuni ale globului, deci din diferite climate, și din diferite condițiuni biologice; o grădină botanică trebuie să posede mijloacele necesare ca să păstreze în jurul plantelor condițiuni cât se poate de mai apropiate de acelea, în care trăesc în mod natural diferite plante. Deci, o grădină botanică trebuie să aibă un teren accidentat, cu deal și stâncării pentru plante alpine; un lac pentru plante aquatice, prund și nisip pentru plantele care trăesc în asemenea condițiuni; scurgeri repezi (torente și căderi de apă cascadă) mai ales pentru algele care vin în ast-fel de locuri; apoi sere de geamuri sau *florării*, care să se pôtă încălzi după voe și anume: florării calde pentru plantele tropicale, florării jôse, calde și umede pentru orchidee și bromeliacee;

1) Dr. Grecescu Dimitrie Catalogul Grădinei Botanice, București 1870.

aquare calde pentru plantele tropicale aquatice; florării temperate pentru plantele mediterane in sensul larg; florării pentru germinări și multiplicări, altoiri, pentru tratamentul plantelor bolnave etc., semințerii și camere de preparare a semințelor fructelor și plantelor destinate colecțiilor. In fine, diferite feluri de pometuri; (gips, calcar, năsip, pământ de pădure, pământ sărat etc.) pentru grupele geografice etc.

II) Ea trebuie se mai cuprindă următoarele grupări de plante 1) *grupele sistematice*, adică grupul de plante dispuse pe teren in ordinea clasificării lor naturale 2) *Grupele geognostice* adică asociațiunile vegetale dependente de natura solului 3) *Grupele geografice* adică asociațiunile vegetale care caracteriza diferite zone și regiuni de vegetațiune 4) grupele biologice, adică asociațiunile de plante, cari se asemenă prin modul lor de trai, prin organele lor vegetative etc. (Așa s. x. grupa plantelor părăsite, inseclivore, a plantelor agățătoare, volubile repede etc.) 5) «In fine grupele ornamentale» mosaicuri de flori și grupele botanice aplicate (grupa pomologică medicinală, industrială, agricolă alimentară forestieră¹⁾). Tote aceste condițiuni erau departe de a fi indeplinite in mică grădinuță din fața universității.

Aceste condițiuni fiind cunoscute botaniștilor noștri, încă de la 1885 regretatul profesor, d-nul Dimitrie Brândza, și intemeietorul definitiv al învățământului botanic in România, stăruiesce să se inființeze o grădină botanică in condițiunile sciute, cu atât mai mult, cu cât in 1884 arsesse intre altele și bogatul herbariu al numitului Dr. Locurile incep să se rescumpere tot la Cotroceni, și anume in primul loc, totă partea de loc de pe deal, unde se află astăzi Institutul Botanic. Acest loc aparținea Pr. Ilie Nicolae, parohnul bisericeii Cotroceni, pe care primăria capitalei, prin primarul ei Pake Protopopescu, il răscumpără in 1887 Iunie, cu 15,000 lei și dând preotului Ilie un alt loc din pepiniera primăriei, de lângă basinul apelor.

După răscumpărarea tuturor locurilor se incepe strămutarea și aranjarea grădinei botanice și tot atunci se incepe și construcțiunea Institutului botanic despre care vom vorbi mai departe.

1) M. Vlădescu in Enciclopedică Romania de Dr. C. Diaconovich tomul I p. 542—43.

Actuala grădină botanică

Locul pe care se află astăzi grădina botanică a fost proprietatea M-rei Cotroceni până la 1863 ¹⁾.

Este situată în dreapta șoselei Cotroceni, iar în partea stângă se află parcul palatului princiar. Grădina botanică cuprinde o suprafață de teren de peste 17 hectare. Ea cuprinde: o florărie unilaterală cu 2 aripi terminate fie-care cu câte un pavilion octogonal și înconjurat spre sud cu galerii, vezi ilustrația pag. 401. Aripa de răsărit reprezintă florăria temperată și cuprinde plante mediterane (europene), vest, pacific boreal mediteranee (chino-japoneze) est, Pacific-boreal mediteranee (californiene) vest Atlantic-boreal mediteranee (flori-dane), Austral-mediteranee (La Plata și Chili), sud-africane (Cap). Tot în această aripă, se află și galeria plantelor tropicale (africane, indiene, oceanice și americane) dintre care multe interesante și rare. În aer liber, sunt construite și se completează în fie-care an: 1) Grupa sistematică, aranjată după Bentham și Hooker; 2) Grupa alpină, pe coasta ce separă înălțimea, pe care e construit institutul botanic, de restul grădinei. Aci se află stâncăria și în mijlocul ei o cascadă, care duce într'un mic lac cu plante acvatică, printre care merită să fie citată ca crescent endemic, *Marsilia Quadrifolia*. Imprejurul stâncei, de ambele părți, sunt aranjate coniferele; 3) Grupa plantelor României în formațiune în partea de apus a institutului botanic; 4) Grupa pomologică; 5) medicală; 6) Alimentară. Afară de acestea arboretul este foarte bogat și așezat în grupe de familii sau în grupe ornamentale destinate să completeze aspectul estetic al grădinei. Vrednic de remarcat este și rosariul din fața florăriei, compus din peste 200 dintre cele mai distinse varietăți de roșă. În total, în starea actuală grădina botanică cultivă acum (plante erbacee, arbori, arbuști) până la 11 mii specii de varietăți.

Grădina botanică de azi este în formațiune, totuși satisface primele nevoi ale studiului Botanic și ale cercetărilor științifice, atât pe cât este posibil; totuși, încă din 1895, dr. D. Brândză a publicat primul său catalog de semințe pentru schimburi cu grădinele similare străine și în care se enumeră 1398 specii, în catalogul de pe anii următorii, publicate

1) Vezi Cotrocenii din vale.

O vedere din Grădina Botanică

de d-nul profesor M. Vlădescu, actualul ei director; numărul semințelor de schimb a ajuns în 1897 până la 2425 specii. Tot atunci se publică și primul catalog de plante pentru schimb până la numărul de 480 specii. Schimburile sunt astăzi din cele mai importante, le are tocmai cu cele mai însemnate institute similare din Europa, Asia și Africa ¹⁾.

Institutul botanic

(Vezi fotografia la pagina 453)

Clădire construită amenageată și dotată cu toate instrumentele, aparatele colecțiilor și instalațiile necesare pentru a obicinui pe studenți prin lucrări practice la microscop și lupă, cu observarea și studiarea plantelor și produselor lor, precum și de a îi face să experimenteze în laborator asupra fenomenelor vieții vegetale. Institutul botanic, din acest punct de vedere, nu numai că ajută studiul științei botanice, făcând posibilă câștigarea cunoștințelor prin propria observare și directă constatare a fenomenelor, dar încă prepară spiritul elevilor pentru aflarea și distingerea fenomenelor noi, pe care întâmplător le observă sau pe cari le caută prin anumite cercetări întreprinse în acest scop. Uu institut botanic dotat cu toate instalațiile și instrumentațiunea cerută; se prezintă prin urmare ca cel mai însemnat compliment al studiilor universitare și ca singurul promotor al cercetărilor științifice. Pentru aceea, pe lângă fie-care Universitate există în tot-d'a-una și un institut botanic, care se află în legătură cu grădina botanică, a doua instituțiune care concurează la acest scop.

În România există un singur institut botanic pe lângă Universitatea din București. El se află clădit în partea vestică și cea mai ridicată a grădinei botanice la Cotroceni, în fața palatului princiar. Ca și grădina botanică, acest institut s'a clădit în urma stăruințelor ne încetate ale profesorului Dimitrie Brândză. Institutul botanic a fost terminat în 1892. Clădire mare și frumoasă în stil maur, el cuprinde două fațade, una spre apus și alta spre răsărit, ambele unite prin două galerii laterale, iar la mijloc prin amfiteatru; între galeriile laterale și amfiteatru sunt două mici curți interne.

1) Ibidem p. 544—46.

Amfiteatrul în care se fac prelegerile, foarte frumos și amenajat pentru tot felul de demonstrațiuni, poate să cuprindă peste 800 de auditori. Fațata despre apus a Institutului botanic, coprinde două etaje.

În etagiul I, sunt instalate trei laboratoare de studii pentru studenți, cu totă instalația și dotația necesară în care lucrează anual 35 — 40 elevi. În aceste laboratoare se găsesc între altele o instructivă colecție de plante, de herbar atâr-nate în rame pe pereți și care e formată din specia cea mai comună a genurilor, ce cresc în România. Tot în acest etagiu se află și biblioteca, care coprinde cam la 1550 volume cele mai multe vechi și de valoare ale botaniștilor clasici și floarele cele mai însemnate europene. Se resimte însă foarte mult lipsa, colecțiunea revistelor botanice moderne, mai ales cele mai anatomice și fiziologice. Pe galeria din acest etagiu se găsesc așezate în rame, o frumoasă colecțiune de portrete ale botaniștilor, dăruite în mare parte de răposatul dr. D. Brândză, precum și busturile lui Darwin, Humboldt, Linné și Aristot. În parter, jos, se află cancelăria institutului și laboratorul de cercetări, în care lucrează mai mulți licențiați, între cari și personalul științific al Institutului. În sfârșit un mare laborator al directorului Institutului, în care se găsesc și colecția aparatelor de filosofie vegetală. Fațada despre răsărit, care e și fațada principală, coprinde patru săli de colecții, dintre care două foarte mari la mijlocul fațadei și două mai mici în formă de semiciclu la aripele ei. Într-una din sălile cele mari să găsească o frumoasă și bogată colecțiune de produse vegetale, (semințe, fructe, fibre, esențe, uleiuri, reșine, produse farmaceutice, industriale, etc.), iar în rândul al doilea de dulapuri, așezate în jumătatea de sus (despre tavan) a aceleiași săli, se află o frumoasă colecție de fosile vegetale, mai ales în basinul franco-belgian, dăruite de distinsul botanist belgian François Crepia. Cea de a doua sală mare conține herbarul, care coprinde cam vre-o 40—50000 specii. Din acest herbar fac parte: herbarul Adolphe Méhu, cu vre-o 10000 specii din Europa, Asia, Africa și America; herbarul C. Thiebaut, cu vre-o 8500 specii din Europa, Asia, Africa, America și Australia; herbarul mycologic a lui T. von Thümen, unul din cele mai însemnate herbare de ciuperci, cu vre-o 10000 specii; herbarul Fl. Porcius, interesantă colecție

a plantelor din Transilvania ; și alte multe colecțiuni mai mici dintre care menționăm anume : colecțiunea D. Ghika Comănesci, care coprinde vre-o 60 specii din țara Somalilor (Africa), printre care vre-o 20 specii noi și un gen nou. In celelalte două săli mai mici, de la aripele clădirei, se găsește herbarul floriei române, format din herbarul dr Brânză, (publicat in prodromul floriei române) și herbarul Mihail Vlădescu, acesta din urmă nepublicat încă și bogat in plante rare, critice și noue din România. In fine pe galeria din această parte se găsește o frumoasă colecțiune de lemne. Tote esențele din țara românească precum și o colecție de lemne din Guyana franceză, dăruită de Ministerul coloniilor franceze 1).

Pe lângă Institutul botanic, sere (florării) și alte dependințe se mai află locuința directorului ; este o clădire foarte drăguță, sistem pavilionar, situat la extremitatea răsăriteană a grădinei Botanice.

Să vorbim acum de directorii Grădinei și Institutului Botanic.

Directorii grădinei Botanice

Cel întâiu director al grădinei Botanice a fost

Ulrich Hoffmann

sub a cărei direcțiune a fost de la înființarea ei 1860, până la 1866, adică până la mórtea sa.

II.—Dr. D. Grecescu.

(Veđi fotografia la pagina 147)

Născut in orașul Cerneti, districtul Mehedinți, in anul 1841 Iunie 15, a făcut studiile claselor primare in Cerneti și in Severin. In anul 1856 a intrat in școla națională de Medicină și farmacie din București, complectându-și studiile medicale la Facultatea de Medicină din Paris.

In București a fost *intern al spitalelor Civile*, prin concurs, in anul 1860 — primul internat, atunci creat in spitalele civile ale Eforiei. — Ca atare a funcționat până in anul 1862. In acest timp a depus cu succes cele cinci examene

1) Dr. C. Di:conovic, Enciclopedia Română, tomul I pag. 546—547.

rigurose ale școlii de medicină și în anul 1863 a obținut diploma de licențiat în Medicină cu dreptul de liberă practică al medicinei în țară.

În anul 1863, a fost numit profesor supleant (titular), pentru științele fizico-naturale la școala națională de medicină și farmacie din București.

În anul 1864 Octombrie a fost trimis la facultatea de Medicină din Paris, ca stipendist, al Statului pentru obținerea doctoratului în medicină, terminându-și aceste studii în anul 1868 Mai 30.

În urma unui strălucit concurs, a fost numit profesor cu titlul provizoriu la numita catedră și director al grădinei botanice. În anul 1869 Octombrie, numita școală Națională de Medicină a început să fie transformată în Facultate de Medicină. Parte din profesorii cei mai vechi ai aceleiași școli au format primele trepte ale noii facultăți; parte au rămas să fie transferați mai în urmă din lipsă de mijloace.

Tocmai în Iunie 1880 profesorii Dr. Grecescu Dr. Măldărescu și Dr. St. Măcescu au fost transferați la facultatea de Medicină și farmacie ca profesori cu titlul definitiv și astfel să transforme vechea școală de Medicină și farmacie în Facultate de Medicină.

D. Dr. Grecescu, a fost numit Medic de batalion în 1860 Decembrie cu gradul de Sub-locotenent, obținând prin concurs și succesiv gradele superioare până la acela de Medic major. Apoi în anul 1878 Octombrie s'a retras; ca medic militar a fost mult timp secretar favorit al D-ului Carol Davila. A luat parte activă în campania războiului «de independență» în Bulgaria în anii 1877/78. După căderea Plevnei, i s'a incredințat direcția spitalelor temporare din Turnu-Măgurele până la finele campaniei. Pentru aceste servicii, i s'a conferit crucea de ofițer cu spadă a ordinului *Stéua României*, aceea de cavalier al ordinului *S-ta Ana* a Rusiei și medaliile militare de serviciu de campanie.

În anul 1879, a intrat în serviciul Spitalelor Eforiei din București, prin concurs, și în urmă numit medic-șef al serviciului consultațiilor la Spitalul de Copii unde funcționează până acum.

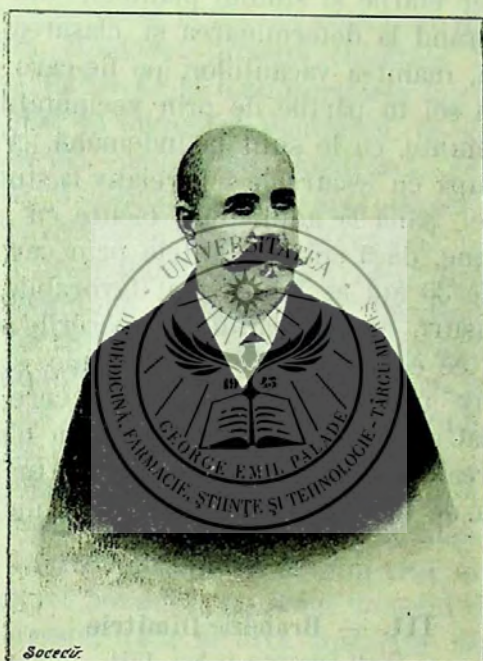
A făcut servicii gratuite la fosta școală de Medicină și în două rânduri la Asilul Elena Dămna.

Ca profesor și om de știință, Dr. D. Grecescu se poate cunoaște și aprecia din lucrările, publicațiile și prelegerile sale. Prin mijloacele sale proprii și parte cu ajutorul plantelor sale de schimb, D-sa în decurs de 18 ani, făcând numeroase excursii cu studenții, a constituit două mari colecții de plante: 1. *Plantele tuturilor părților europice*, 2. *Plantele Florei României*, colecție fără păreche în țara noastră.

Lucrările și publicațiile cele mai principale sunt: *Plantele Grădinei Botanice*, (1875). *O enumerație de plante ale României* București 1880; — *Hiperxilemica* sau *Aricela viilor*, memoriu prezentat Ministerului Domeniilor și al Agriculturii în 1883; — *Flora medicală a României*, sub raportul sistematicii și al geografiei botanice, o mare și voluminoasă lucrare, publicată cu spesele sale în 1898; — *Plantes de la Macedoine appartenant au vilayet de Monastir*, București 1899; — *Plantele indigene ale României*, aflate în 1897 și 1900, servind ca supliment la *Conspectul Florei României* și spre completare la cercetările Florei țării noastre. Deosebit de acestea a publicat în diferite reviste mici dări de seamă, asupra excursiilor sale botanice în țară de la 1868 până la 1898. A colaborat la refundarea și editarea *Farmacopeei Române* actuală publicată de Ministerul de Interne în anul 1893.

În anul 1890 i s'a conferit diploma de membru onorific al Societății Farmaciștilor români; este membru activ al Societății geografice a României, membru activ al Societății Botanice a Franței; — membru activ al Societății imperiale de Naturaliști din Moscova cu diploma dată în numele împăratului; — membru activ al Academiei Internaționale de Botanică geografică din Franța; — membru titular al Societății de științe matematice și naturale din Cherbourg. Titlurile obținute de la Societățile științifice din străinătate i s'a conferit ca drept pentru meritele lucrărilor sale, fără să fi fost prealabil solicitate. Academia Internațională a Franței îi a conferit și medalia științifică de argint ca premiu; iar Academia română îi a decernat marele premiu Adamachi pentru *Conspectul Florei României*. — Actual și membru în Consiliul general de Instrucție Publică.

Ca profesor în decurs de 30 ani, a lucrat fără preget, a urmat neîntreput și cu exactitate prelegerile și îndatori-

Petrache Nicolau

«Comerciant în Calea Plevăi No. 127, a contribuit la apariția acestei lucrări
cu suma de una sută lei. (Vezi prefața acestei lucrări).

rele sale profesionale. Numeroșii săi elevi astăzi profesori, îi păstrează o deosebită stimă. Prin vorbirea limpede și măsurată, presărată une-ori cu ôre-cari figurî glumețe, prin demonstrațiunile practice ce nu lipsesc la fie-care lecțiune, auditorul său este tot-déuna ținut deștept și atent. În laborator il aflăm în tôte zilele de lucru și chiar în vacanții de la amedîi până séra, pregătind cursul și demonstrațiunile sale, priveghind și conducend lucrările practice cu studenții, ocupându-se cu cer-etările și studiul plantelor din țară și din străinătate, lucrând la determinarea și clasarea lor etc. În timpul de vară, înaintea vacanțiilor, pe fie-care an, face excursii cu elevii săi în părțile de prin vecinătățile capitalei și în cele de la munte, ce le sunt la îndemână. Pe timpul vacanțiilor se ocupă cu excursiile sale relativ la studiul plantelor Florei României, până la anul 1899 făcute cu spesele sale. Pre cât ne spune, dacă circumstanțele prin care a trecut în acest decurs de 30 ani ar fi fost mai favorabile, fără multe și grele neajunsuri, dacă stărnirile și cererile sale ar fi găsit un eco în cei ce conduc atacerile generale și ar fi putut dispune ôre-care mijloce pectuniare ce se cere în lucrările științifice — mai cu seamă la noi unde, încă n'avem ceva și totul trebuie creat — dînsul ar fi produs și mai mult, căci zelul și iubirea de lucru nu îi a lipsit, cum nici acum nu îi lipsesce.

III. — Brândza Dimitrie

(Veđi fotografia la pag. 137)

Doctor, botanist român, s'a născut la 10/22 Octombrie 1846 în Bivol, județul Doroii, își făcu primele sale studii la liceul din Iași. În 1864 fu trimis la facultatea de medicină din Paris, unde studia în acelaș timp și științele naturale la facultatea de științe. În Noembrie 1866 obținu titlul de licențiat în științele naturale și în 1867, întorcându-se în țară, fu numit profesor de botanică și zoologie la facultatea de științe din Iași. La 1868, obținend concendiū de un an, plecă din nou la Paris pentru a-și termina studiile medicale, obținu în 1869 gradul de doctor în medicină și fu laureat al facultăței pentru valórea tesei sale asupra Gentianaceelor. În cursul acestor studii intrând într'o legătură strânsă cu celebrii pro-

fesor de botanică H. Bailon, Brândză fu împins mai ales spre studiul botanicei. Reintors definitiv în țară la 1869, Brândză pe lângă activitatea sa de profesor universitar în Iași, începu și practica medicinei și ocupă imediat funcțiunea de medic secundar la spitalul sf. Spiridon (1869) și de medic de despărțire în 1870. În acelaș timp propuse științele naturale la «Liceul Nou» și publică elementele sale de Istorie naturală. Numit custode al museului de medici și naturaliști din Iași, avu ocașiunea să studieze prețioșele colecțiuni din acest muzeu relative la flora Moldovei, precum colecțiile lui Ghébbhard, Edel, Szabo și Czihack, și manuscriptele lui Ghébbhard. La 1874 fu transferat de ministrul Maiorescu, la catedra similară de la facultatea de științe din București, rămasă vacantă prin dimisia lui C. Exarcu, numit apoi director al grădinei botanice, începu mutarea ei de la Cotroceni pe bulevard în fața palatului Universității din București, Brândză găsesce și studiază colecțiunile botanice a lui M. Hoffmann, și dr Grecescu, iar în 1875 începu primele erborazioni în județul Muscel, continuându-le în toți anii următori și în mai toate părțile țării. Ales membru al societății geografice române în 1876, publică în Buletinul acestei societăți în acelaș an primele sale contribuțiuni la flora României. În 1879 membru al academiei române, publică în analele acesteia toate studiile sale ulterioare. În 1882 obținu de la ministrul Aurelian înființarea unei secțiuni botanice, pe lângă muzeul de Istorie naturală din București, unde și fură instalate herbarul florei române, format din vechile colecții pin Moldova și Muntenia (herbarele Edel, Szabo, Czihack, Hoffmann) și propriile colecții ale lui Brândză, precum și colecțiile generale donate, cumpărate sau obținute în schimb, ca și biblioteca particulară a lui Brândză, dăruită de dânsul secțiunii botanice a Muzeului Național de Istorie Naturală. În 1872 se despărți catedra de Istorie naturală a facultății de științe, și Brândză rămase profesor de botanică, care constitui ast-fel singură o catedră, și în acelaș timp, ca o urmare a acestor îmbunătățiri se începură pentru prima oară lucrările practice de microscopie și de lupă ale studenților universitari. În 1884 focul distrugând întreaga secție botanică a Museului, cu toate colecțiunile și averea sa, determină guvernul să hotărască înființarea unei mari și frumoase grădini botanice la Cotroceni,

împreună cu instalațiunile necesare pentru studiul botaniceii. În 1885 se începură primele lucrări, cari sub direcția lui Brândză și cu concursul miniștrilor de instrucție publică D. Sturdza și Titu Maiorescu, conduseră clădirea institutului botanic și a grădinei botanice actuale. În urma atâtor sfortări Brândză este atins de o gravă bôlă de inimă și môle le 4 August 1895 în Slănicul Moldovei în virstă de 49 anî. Brândză a fost primul și cel mai însemnat botanist român, a căruî neobosită stăruință, fondă definitiv și pe base temeinice studiul botaniceii în României și făcu cunoscut flora țarei.

Scrierile principale: *Considérations sur les ovaires infères* (Adansonia VII 1867); *Note sur plusieurs Roses du Meryanthee* (Adansonia IX 1869); *Histoire botanique et thérapeutique des Gentianées employées en médecine* (thèse de doctorat en médecine. Paris 1869). *Curs elementar de istorie naturală* 3 părți. Iași, 1873; *La nouvelle école ou l'influence de travaux du professeur Baillon*, Iași, 1874; *Notă asupra originii botanice și a afinităților terapeutice a noului medicament Jaborandi*. Bucuresci, 1875; *Fragmente din flôrea României*. (Bull. soc. geografice rom. anul I, Bucuresci, 1876); *Numirile vulgare ale plantelor* (Revista literară și științifică, 1876 Bucuresci); *Prodromul flôrei române*, 1879—83, (un volum de 750 pagini, LXXXIV); *Vegetația României și exploatarea ei* (Analele Academiei române ser. II-a, tema II a, secția II), *Plante noi* (Analele Academiei române, seria II-a, secția II-a, 1881); *Vegetațiunea Dobrogei cu 2 tab.* (Analele Academiei române 1884); *Contribuțiunii noi la flôrea României* (Analele Academiei române seria II a, tom. XI, 1889); *Plante noi pentru flôrea Dobrogei*, (Analele Academiei române seria II, tom. XI, 1889); *Flôrea descriptivă a Dobrogei* (1891), prezentată Academiei române în manuscris de trei vol., premiată și acum în curs de publicare ¹⁾.

IV. Mihail C. Vlădescu

(Vezi fotografia la pag. 161)

S'a născut la 23 Aprilie 1865 în Câmpu-Lung, din părinți coborători, dintr'o veche familie boerescă din Muntenia, care a jucat un rol politic însemnat în timpul vechilor domnii pământene militare.

1) Dr. C. Dianconovich. Enciclopedia română, tomul I, pag. 568—569.

Studiile liceale le a făcut în București și după ce a urmat trei ani matematicile, fizicile și științele naturale la facultatea de științe din București, a plecat în primă-vara anului 1884 la Würtzburg în Germania pentru studiul științelor naturale și în special al botanicei, cu ilustrul botanist al timpului Julius Sachs. Pe la finele anului 1885 s'a dus la Paris, unde a terminat studiul facultății de științe până în 1888, când s'a întors în țară.

În toamna aceluiași an, și în urma unui strălucit concurs fu numit profesor la facultatea de științe din Iași ca succesor al lui Anastasie Fetcu.

În această calitate ș'a căpătat repede un frumos ascendent asupra colegilor, studenților și în public.

Membru fondator al societății științifice și literare din Iași în al cărui organ, «Arhiva» a publicat unele din studiile sale, redeschise împreună cu harnicii profesori: D-nii A. D. Xenopol și I. Găvănescu seria conferințelor publice la acea universitate, precum și a lecțiilor libere sub auspiciile societății al cărei vice-președinte fusese al-s.

În 1891 fu numit inspector al învățămîntului secundar de ministrul de atunci d. Take Ionescu, cu care colabora la transarea diferitelor chestiuni atîngătoare de învățămînt; luă parte la facerea programelor, care a determinat o nouă și fecundă mișcare în învățămînt și în alcătuirea cărților didactice. Ca inspector stabilî apropierea bazată pe stimă, respect și iubire între această funcțiune și profesorii secundari, căutând mai ales a lumina prin conferințe și discuțiuni ce provoca la fie-care școlă cu întregul corp profesoral Metodele de propunere, alegerea materiilor și întinderea lor precum și rolul social și educător în sensul larg al profesorului secundar erau mai ales părțile asupra cărora a îndreptat cugetarea membrilor corpului didactic secundar.

Retras din inspectorat la 1895, fu transferat ca profesor în București și numit director al Institutului Botanic ca succesor al d-rului D. Branza. Prin activitatea sa extinse studiul botanic teoretic și practic în laboratoarele institutului, îndrumând personalul său științific la studii proprii asupra Florei României.

Ca om politic, D. M. Vlădescu, este conservator.

După căderea ministrului Carp și venirea la cărma țerei

a partidului liberal, D. Vlădescu a fost ales ca deputat de Muscel, ca opozant.

D. M. Vlădescu este un naționalist de convingeri și nu de speculațiune. Ca președinte al Ligei Culturale, a desfășurat o colosală energie prin intruniri publice; simpatic și eloquent, cult și inteligent a știut să țină tot-d'auna tréz, entuziasmul național care șovăia în inimile multora. Acesta e un merit cu care puținii se pot fâli.

A contribuit la fundarea mai multor societăți cooperative în special: «Banca Poporului», «Tipografia Minerva» și brutăria «Viața» îi datoresc foarte mult. Tot D-lui Vlădescu se datoresc excelentele articole din Enciclopedia Română a D-lui Diaconovici, despre grădina Botanică, Institutul Botanic și biografia D-rului Briandză.

Acastă frumoasă activitate se imparte în toate direcțiunile deopotrivă de folositoare și nobile.

Actualmente D-l M. Vlădescu este vice-președinte al Ligei și în calitate se aștepta mult de la neobosita sa activitate ¹⁾.

Personalul științific al Institutului și Grădinei Botanice este:

- D-l M. Vlădescu, director;
- » Simion Radian, preparator;
 - » Zaharia C. Panțu, conservator al plantelor;
 - » Dr. Em. C. Teodorescu, asistent;
 - » Aurel Procopian, șef al cultivei.

1) Veđi revista politică literară „România Ilustrată” anul I No. 6 p. 73—74

CAP. XXIII

Doftoricescul meșteșug în țările Române

Priviri generale

Omul vecinic a fost preocupat de două lucruri: a) cum să se hrănească și b) cum să-și păzească sănătatea; cu alte cuvinte, cum să trăiască mult și bine; primul lucru ce l'a făcut omul ca să-și vindece suferințele, a alergat la burueni. Cu timpul le-a găsit că acestea sunt insuficiente și prin ajutorul credinței, a început a invoca spiritele cele bune ori pe cele rele—după împrejurări—și de aci a luat naștere descântecele; apoi, credința că stelele au o influență decisivă în viața omului, a început a-și căuta destinul în stele; Acestea combinate, a dat naștere magiei și astrologiei, științe care au jucat un mare rol la popoarele istorice din antichitate. Omul însă, după ce a apucat pe căile civilizațiunii, a început să-și frământa mintea cum să inventeze o băutură pe care a botezat-o *Elixir* și din care bând să nu mai móră; dar fiind-că

Sănătate gólă

'I jumătat' de bólă,

se hotărâsce a căuta piatra filosofală, mijloc prin care să transforme în aur dacă nu tóte, dar cea mare parte din metale. Cercetările acestea au dat naștere Alchimiei, știință care a preocupat spiritele de elită din Evul mediu.

N'au reușit însă nici cei dintâi, nici ceșți din urmă: astrologii, în loc să descopere destinatele omului în stele, au descoperit legile după care se conduc astrele, dând astfel naștere științei Astronomiei. Alchimicii voind a afla *elixirul* au descoperit alcoolul și în locul pietrei filosofale au descoperit fosforul și aceste cercetări au dat naștere Chimiei. Că-

teva secole mai tîrziu și paralel cu astrologia, grecii fie prin geniul lor propriu, fie că s'au servit și ei de știința altor popoare mai vechi, au pus bazele raționale ale medicinei, cu Hipocrat, Aristot și Galeniu. De la acești oameni de geniu și până la Harvey (1658) știința medicală a făcut puține progrese în Occidentul Europei. Adevărata cercetare științifică pe terenul medicinei, începe după descoperirea circulațiunii singelui. Facultățile de medicină din Occident, și anume cele din : Italia, Franța, Germania etc., încep de aci înainte să facă progrese pe terenul științelor naturale și deci și al medicinei.

Țările Române fiind aruncate de sîrtă la porțile orientului, au rămas în timp de veacuri izolate de mișcările intelectuale din Occident și deci ei au trebuit să recurgă pentru vindecarea suferințelor lor la medicina babelor și la rugăciunile pe care le oferea biserica, după cum au făcut toate popoarele în starea lor primitivă.

Medicina babelor

Pe lângă burueni întrebuintate ca lecuri, babele întrebuintă și adî și descîntecele. Descîntecul privit în natura sa intimă nu este de cît un fel de rețetă, în care pe lângă amestecul altor ingrediente, invocă și numele sfintei Treimi, al Născătoarei de Dumnezeu, cum și ale altor sfinți.

Sunt însă patimi omenesci unde în descîntec nu se mai invocă numele lui Dumnezeu și al sfinților, ci se invocă numele diavolului, care este chemat al da ajutorul trebuitor pentru promisiuni—de multe ori—care nu costă pe descîntătoare nimic. Soiul acesta de descîntec se numește farmece.

Dăm în specimen de descîntec-farmec :

Farmecătorea luând o frigare în mână, făcută de un țigan necăsătorit, din nouă bucăți de fer găsite și făcută cu mâinele la spat: în Duminica Rusaliilor începe ast-fel :

Mă uitai în sus,

Mă uitai în jos,

Mă uitai spre soare răsare,

Și vezi un foc mare.

Ea' o fățarie de arie,

Acolo erau 99 de draci,

99 de drăcoice

Cu feciorii lor

Și cu slugile lor

Frigind în frigări ascuțite

Cărni de căpel și purcel fript,

Toți mâncau

Cu toți beau

Și cu toți chef făceau

Numai Scaraoschi cel mai mare

Nici mîncă, nici nu bea,

Și el veșnic trist stetea.

Tu Scaraoschi cel mai mare,

Nici nu mîncă nici nu bea,

Eu îți poruncesc,

La cutare să te duci,
 Și pe sus să mi-l aduci,
 De lângă văduva grasă,
 Ori puicuța lui alăsă,
 Să te duci
 Și să-l împungi
 Prin carne și prin oșe,
 Și prin vîna lui cea grosă
 Repede să mi-l aduci

Prin păduri lupești,
 Prin miriște epurești,
 Peste riuri fără vaduri
 Peste garduri fără pîrlézuri,
 Că frumos t'oi dărui
 Cu balercă de holercă
 Cu un pui de Jidan
 Din târg din Roman.

Și terminînd descântătorea înfrînge frigarea într'o găină neagră, iar pentru fetele mai sîrace într'o cîpă.

Cînd însă nu mai există la mijloc nici suferință corporală, nici patima amorului, ci numai ura și rîsbumarea, atunci se întrebunțeză pe lângă invocațiunea tuturilor dracilor și alte ingrediente. Compozițiunea acestei rețete o las de o cam dată, rămînînd a mîe ocupa într'un studiu special de dînsa.

A existat în țările Romîne multe descântore celebre ca Kera Anastasia și baba Ilărca, imortalizate de neuitatul artist Millo ¹⁾.

Dacă erburile cu tot soiul de descantece nu vindecau suferințele, omul alerga la rugăciunile bisericeii, care consta în ungerea cu mir la părțile lezate, «căderea la sfintele daruri», la iconele făcătoare de minuni și în fine la sfintul maslu (una din cele șapte taine).

Atât babele descântătoare, fermecătoare și vrăjitoare cum și călugării în special cei greci, au exploatat mult suferințele românesce. În timpuri de holercă, cum și alte bôle pestilențioșe, care au trecut peste aceste țeri în decursul vîecurilor, călugării veneau din orient cu icone făcătoare de minuni, cu burueni de léc din grădina Maicei Domnului și cu lemn din sfînta cruce, din care cel adus de celebrul Kesare Deponte era se dice în mărime pe un cot ²⁾.

Înaltul cler al Mitropoliei, împreună cu tot clerul orașului porneau în procesiune cu iconele și mōștele sfintului Dumitru Basarabov, alte ori aducea și pe acele ale sfintei

1) G. I. Ionescu Gion, Istoria Bucureștilor, pag 641—646.

2) Vești al meu studiu „Influența Culturii Grecesce”.

Filofteia de la Curtea-de-Argheș, ale sfintului Grigorie Decapolitul și ale altor sfinți; se făceau litanii publice în sunetul clopotelor și se sfințeau sute de butoie cu apă spre a fi trimise în județele unde bântuia ciuma și holera, cu recomandăția specială, că un butoiu de aghiasmă să se tórne în dece butoie de apă, pentru stropirea ómenilor și caselor atinse de ciumă sau holeră. În tot timpul cât dura bóla, domnitoul și boerii își făcea un catafighion la Cotroceni ori aiurea. Cei sêraci rămânea în București pe sóma ciocilor și haimanelor. București rămânea pustii și nu se auzea de cât urletul cainilor rêmăși fără stăpâni. Domnitorul de la Cotroceni dădea ordine circulare către ispravnicii județelor contaminate, să fugă dinaintea mâniei dumnezeesci (adică ciumei ori holerei) «când veți mânia mea ascundete până când trece, ȕicea un domnitor citind sf. scriptură», apoi recomanda ca casele molipsite să fie izolate, hainele celor morți arse, cei bolnavi să fie fricționați cu oțet amestecat cu usturoi, mai târziu (1830) cu «vinegre aux quatre voleurs¹⁾» ca mijloc de dezinfectare: să se țină o strachină cu oțet și usturoi la pórta fie-cărei case și să se ardă neconștient gunoie. Aceste erau în trăsăturile generale măsurile ce se lua în timpul holerei și ciumei.

Rămâne acum să vedem dacă a existat doctori în țările române și în special Muntenia.

Medicina Doftoricescă

Făcând istoria medicinei în țera Românească, nu ne am propus a o face de cât în câte-va trăsături generale și atât intru cât vine în atingere cu chestiunea ce ne preocupă. Trebuie să mărturisesc de la început că istoria medicinei la Români, fie ea istorie a medicinei populare, fie ca istoria medicinei hieratice, fie ca istorie a medicinei științifice intru cât medicina a avut elemente științifice din vremuri, cum această știință a progresat în evoluțiunea sa lentă, nu va putea fi scrisă în deplină cunoștință de cauză și cu adevărat folos la noi, pentru istoria culturală, de cât de un doctor în medicină. Numai acesta va ști să înțelégă complecta natură a

1) O invențiune făcută de 4 hoți francesi.

bólei a progresului orí regresului ce medicina a făcut in continua dar lenta evoluțiune in țările nóstre.

Dacă cei competenți vor vedea in istorisirea mea unele afirmațiuni greșite pe care cu candidă seninătate le fac cei streiní de sciință, îi rog să mă erte, că și lor Esculap multe le-a ertat, multe le értă și multe le va erta pe lumea acésta, amănènd tóte procesele intre bolnav și doctor, a se amána pe lumea cea lantă. In Franța și in Germania ca și in alte țări din occident sunt doctorí istoricí, advocați istoricí, ostași istoricí etc., căci istoria ca și poesia póte merge fórte bine și fórte folositor alături cu orí-ce specialitate, căci tóte specialitățile își aú istoria lor. ¹⁾ Să revenim la chestiunn.

Dacă poporul a alergat la medicina babelor și cea ieratică, apoi domnitorul și veliți boerí aú alergat la doctorí care aú fost tot-déuna streiní: italianí, ovreí, gre í, nemí și francesí. Nu scim dacă la curtea lui Marcea cel Bătrán sau Alexandru cel bun aú fost doctorí. Lucrul e puțin probabil. Scim însă ca Ștefan cel mare al Moldovei a avut un doctor după 1475 La asediul Kiliiei (1462) Ștefan căpătase o rană adâncă la incheetura piciorului din care se făcuse o fistulă. Durerile devenise atât de mari, in cât bătránul și gloriosul domn cere senatului venețian un doctor carei și fu trimis; cum il chema și ce a făcut acest doctor nu scim. In 1502 întâlnim un alt doctor la curtea marelui Ștefan numit Matei Mureano. La 9 Decembre 1502 Ștefan după indemnul doctorului Mureano trimite la Veneția pe Demetriu Purceviu săi cumpere doctorii. Până să se întorcă trimisul, Mureano móre la Sucéva. Plata ce o da marele Ștefan doctorului era de 500 de galbení plus alte venituri. Senatul venețian trimise pe Girolamo da Cesena care plécă imediat la Sucéva; ajungènd aici și cercetând rana augustului bolnav, se infricóșă și ceru consult... Era in vara anului 1504. Se mai chemă un doctor Leonardo Masari, doctor vestit la Buda și un altul evreú de la curtea hanului Tătăresc. Doctorii hotăríră să ardă rana de óre-ce se vede că incepuse să cangrenese, nu garantaú nimic. Bogdan primi, doctorii arseră rana cu fer roșu pe la finele lui Iunie 1504. La 2 Iulie Ștefan muri. Spaima docto-

1) G. I. Ionescu-Gion Doftoricescu înțeșug in trecutul țárilor Románe pag. 4 -6.

rilor fu mare. Bogdan recunoscă că nu p^ote face alt-fel și lasă pe cei doi aduși să plece.

Curtea rămase iar fără doctor.

Când Bogdan ceru în căsătorie pe Elisabeta, sora regelui Poloniei, regele ceru și trimișii Moldovei primi ca princessa să aducă la Suceva pe doctorii ei pe care Bogdan se îndatora ai plăti și întreține.

De aci înainte doctorii nu au mai lipsit.

Petru Rareș fiul natural a lui Ștefan Cel Mare și moștenitor al marelor lui calități a fost și doctor. (Voivoda Petru Ucionăi filosof i dohtor) adică Petru Vodă este un învățat filosof și doctor.

Doctorul la curtea domnească era un personaj care lua parte la toate tainele la care domnul voia să primescă, mai cu seamă când otrava avea să j^oce rolul politic or diplomatic. Doctorii italieni (venețieni) m^onuiau tot atât de bine otrava ca și pumnalul lucrului carei compromise foarte mult. Este cunoscut cazul cu otrăvirea lui Despot Vodă¹⁾. Medicii pe acele vremuri erau filosofi și teologi.²⁾

Nu credem că la curtea Munteniei să nu fi existat un doctor. Protomedicul lui Sinan-Pasa, un evreu, a fost prins la Călugăreni și trimis în Transilvania la închisoare de unde nu a fost liberat de cât în Decembrie 1595. Atât în Transilvania cât și în țările Române existau nu unul ci mai mulți doctori. Mihai Vitezu trebuie să fi avut mai mulți de ore-ce într'un raport trimis din Praga la 6 Ianuarie 1597 se vede că Mihai Vitezu era atât de greu bolnav, în cât doctorii socot^eu m^ortea lui ca un lucru neînălăturabil, dar Mihai se restabilește în curând. Doctorii îngrijeau de cei ce prim^eu răni în luptă.

Din a doua jumătate a secolului al XVII doctorii italieni ca și cei evrei urmași ai doctorilor Arabi, au început să dispară încetul cu încetul ca să le ia locul doctorii Greci, de ore-ce Grecii din Constantinopole cu dare de mână 'și trimet^eu copii la universitățile italiene din Bolonia, Padova și altele. Rețetele lor se asemănau foarte mult cu rețetele babelor noastre până la finele secolului XVII. În formularele me-

1) G. I. Ionescu-Gion, op. cit. pag. 14—27.

2) Vezi al meu studiu „Influența Culturii Grecesci“.

dicale de *iatrosocie* din care unul s'a tipărit la Veneția sub numele de *geoponicon* în care, alături de rețetele ceva mai medicale sunt unele curat băbești: de exemplu, rețeta în contra cheliei este ast-fel formulată «În un pantof de femeie; rupe talpa; taie dintr'însa partea despre călcâi, pune-o pe foc prefă-o în cenușe, amestec-o cu undelemn, fă o alifie și fricăte pe cap»; iar la sfârșitul fie cărei rețete nu uita nici odată fraza: Vie sănătate de la puterea divină, care birue tot.

La anul 1642 Matei Basarab domnul Munteniei suferea de idropisie, de doctor nu se vorbește însă.

La anul 1628 Paul de Alepo arhidiaconul patriarhului Antiochiei, suferea de friguri de 3 ore pe zi și în Târgoviște nu era nici medic nici chirurg și se plânge grozav de și medicina eratică era în floré. Vasile Lupu domnul Moldovei, după mórtea fiului său Ion Vodă, aduce ca doctor pe italianul Scordari plătit cu 1500 reali pe an.

Ștefănița Vodă Lupul căzând greu bolnav «care îndată a priceput doctorul că trebuie să ia sânge... și așa de greu la coprins ferbințela cât până la Tighina a statut frenetic, adică buighuit din hîre. Că cîmpul cum era bôla, că i au eșit bolfă; la o mână ei nu era cîmă și dreapta linguară carei bôle îi dă doctorii *Maligno* și cât a trecut Nistru la Tighina a treia zi a stătat mort». La curtea lui Șerban-Vodă Cantacuzino era protomedic Iacob Pilarino. Pilarino continua a fi medic și la Curtea lui Brâncoveanu apoi doctorul Pandleone dis la curte *docorul cel mare*, apoi era Ion Comnenul profesor la Academia sf. Sava. Toți aceștia erau medici curanți ai curții lui Brâncoveanu și îngrijeau pe domn în toate zilele ¹⁾.

Doctorul Pilarino a scris un tratat de altoire.

La 1697 mai găsim ca doctor ai curții domnesci pe Enache doctor, pe Iacob doctor. După 1700 pe Atanasie Gorjiul, pe Gheorghe Trapezundul și pe chirurgul Lantier.

După înființarea spitalului Colțea de către spătarul Mihail Cantacuzino se vorbește de chirurgul său firugul (chirurgul) Cârștian.

La anul 1733 s'a făcut prima operațiune după câte se cunosc astăzi asupra unui Costin ologul de la Mețova.

La anul 1719 practica la București medicina doctorul

1) Ionescu-Gion op. citat 28—61.

lui N. Mavrocordat numit Fonseka și doctorul Manasie Eliad, diplomați ai școlii de la Bologna și Padova iar de la 1727 avem pe doctorul Caragea, din care descinde cei doi domni a țării Nicolae și Ion Caragea.

Tot la Bucuresci trăește după 1740, doctorul Teodorache, apoi doctorul Atanasie Comnen Ipsilante doctor de la Paira și doctorul Fotius medic personal al lui Constantin Vodă Mavrocordat, doctorul Vardalah, doctorul D. Procopiș Moshopoliteanu, doctorul Scordilie, doctorul Petre Depasta, care se află înmormintat în biserica Mitropoliei.

La anul 1739 Noembrie, sosesc în Bucuresci doi doctori înseamnați, unul este Zeiler Tonozzi, calvinist și altul Bolta, catolic sas. În anul 1753-1756 se găsește un doctor cu numele de Stahl, care îngrijește de doamna lui Constantin Vodă Racoviță, acesta moare, și Stahl este pus la falangă de către domn, din care cauză muri.

Grigore Vodă Ghica zidește spitalul Pantelimon, pentru năprasnica boală a ciurmei. La anul 1750 ia a doua domnie Grigore Vodă Ghica, zidește spitalul din valea Florescilor.

La anul 1765 Constantin biv vel Ban Năsturel, zidește spitalul cunoscut sub numele de Spitalul Sfânta Vineri, al boerișor Herăscii. Al cincilea spital a fost acel de la Sărindar.

Pe lângă aceste spitale se mai aflau în Bucuresci: spitalul Sfântului Visarion, Sfântului Haralambie și spitalul Dumitru Basarabov și la 1796 s'a zidit spitalul de la Dudescii.

Pe lângă aceste spitale în 1775 se afla un Orfantrofion, asil și spital de copii, organizat de Alexandru Vodă Ipsilante, unde găsim ca doctori la 1783 pe Polihronie, mai târziu pe Silvestru Filitis.

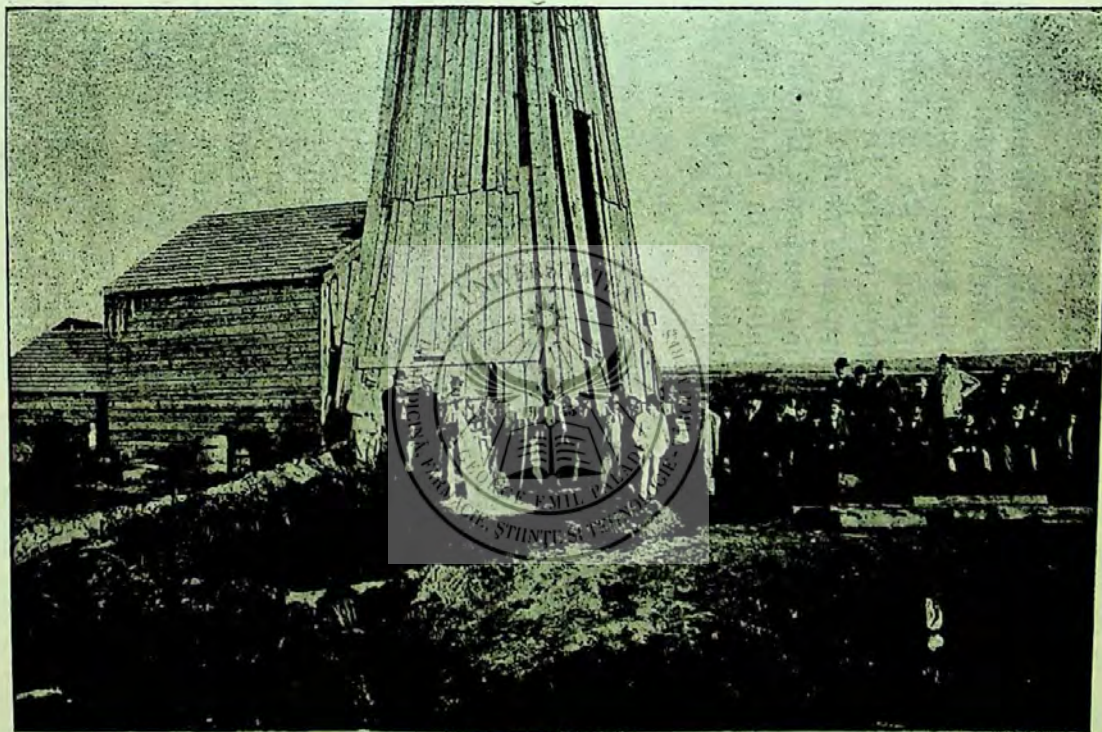
La 1785 se numește doctor al colegiului Sf. Sava Ion Manicat. La 1793 se află un doctor cu numele Ion.

La 1782 apare în Bucuresci primul doctor oculist, acesta e român și se numește Radu.

La 1792 se află 2 doctori: unul David și altul Pavel ambii sunt doctori arabi.

La începutul secolului al XIX, găsim ca doctori între alții pe: D. Notara, D. Caracasii, N. și C. Caracasii fr. Si vestru Filitis, Darvary, D. Schina, Sachelarie, I. Rasty, Petrache Hepites, Ath. Wogoride, C. Iatropol, Arsaky, Bally și C. Estiotis¹⁾.

1) G. I. Inescu-Sion, Istoria Bucurescilor, pag. 655-666.

Alimentarea cu apă potabilă a oraşului Bucureşti
Sondajul No. 2 la adâncime de 150 metri cu un debit de 800 m. c. apă pe 24 ore
pentru o denivelare de 1 m. 60 (de la Ciurel-Grozăvesci).

Alătura de medicina babelor doftoróe, medicina ieratică, mai practicaū midicină încă o a patra speță de doctori arabi, indii, un soiū de șarlatani, care veneaū cu pietre miracólóse și cari aveaū — spuneaū ei — o putere mistică de a vindeca tóte bólele. Ei umblaū cu farmacia pe douē róte ca și felcerii nemțesci de mai tērđiū.

Doctoriī pe lângă plastore, ierburī, medicamente, alifii și diferite bēuturī se ocupaū fórtē mult cu lāsatul sângelui și pusul lipitorilor. Lipitorile eraū de rigóre pentru cei mai mulți primă-vara la preñnoirea singelui și s'a continuat cu acéstă doctorie nouă până in timpurile nóstre. La noi se cultivaū lipitorile ca un articol de consumație pentru țarā și export pe o scarā ce astă-đi nu se mai cunósce. Lipitorile române treceaū Prutul in Rusia și Dunărea in Turcia unde se vindeau cu prejurī colosale. De multe ori nrī nu mai rēma-neau lipitori in țarā ¹⁾.

Ciuma sub Caragea.

Suntem la inceputul secolului XIX; Vodă Caragea este numit domn in țara Românească in anul 1812. In ziua de 12 Decembrie, intră cu mare pompă in Bucuresci, in mijlocul unei suite strălucite. A doua ȓi după instalare adică la 13 Decembrie 1812, isbucnesce ciuma adusă de ómenii din suita domnului. Nici o dată un flagel n'a făcut atâtea victime, murea până la 300 de ómeni pe ȓi ne spune Ion Ghica și se crede că numărul mórților in tótă țara a fost mai mare de 90.000. Contagiunea era așa de primejdiósă, in cât cel mai mic contact cu o casă molipsită, ducea mórtea intr'o familie intrégă și violența era așa de mare, in cât un om lovit de ciumă era un om mort.

Spaima intrase in tóte inimile și făcuse să dispară orice simțiment de iubire și de devotement. Muma 'și părăsia copii și bărbatul soția pe mâinile cioclilor, nisce ómeni fără cuget și fără frică de Dumneđeū. Toți bețivani, toți destrămății, își atârnaū un șervet roșu de gât, se urcaū intr'un car cu boi și pornéu pe hoție din casă in casă, din curte in curte. Ei se introduceau ȓia și nóptea prin locuințele óme-

1) Ionescó-Fion, Doftoricescul meșteg in țerile Române pag. 62—63.

nilor și puneau mâne pe ce găseau... fără ca nimenea să îndrăsnescă a li se împotrivi. Fugea lumea de dênșii ca de mörte, căci ei luaü pe bolnavi sau pe morüi în spinare, îi trinteaü în car, clae peste grămadă, și pornéu cu carul plin spre Dudesci, ori spre Cioplea, unde erau ordiile ciumaților. Se increțea carnea pe trup, auđindu-se grozăviile și cruzimile făcute de acești tilhari asupra bieților creștini, căduți în ghiarele lor.

Rare ori bolnavul ajungea cu viață la câmpul ciumaților,

De multe ori o măciucă peste cap, făcea într'o clipă. ceia-ce făcea bóla în 2 - 3 zile!... Și póte că acei uciși ast-fel erau mai puțin de plâns, căci mai mult erau de jale acei aruncați de vii în câmp fără așternut și fără acoperământ, pe pământ ud și înghețat. Cale de o jumătate de cias se auđiau țipetele și vaetele nenorociților din câmpul Dudescilor.

În urma mai multor scene oribile, neomenóse și bestiale petrecute la ordie, unde unul din acești mizerabili, fusese rupt cu dinții de un tinér care apăra cinstea soției sale lovită de ciună chiar în ziua nunței, și în urma revoltei ciumaților, cari au sărit cu parul și au omorât de ce ciocli; autoritatea în sfârșit a luat măsură de a organiza un fel de serviciu sanitar. Ea înființase câți-va vătășei însărcinați de a întovârși pe ciocli din casă în casă și aceștia strigau de la pórtă. «Sănătoși copii!» iar din casă răspundeau: de trică să nu-î ducă la Dudesci, «toși-toși»; unul din aceștia într'un raport către șeful seü dicea: «Ađi am adunat 15 morți *dar n'am putut îngropa de cât 14, fiind-că unul a fugit și nu l'am putut prinde*» Deasupra orașului se ridica un fum galben și acru fumul băligariului care ardea în curțile boeresci, și orașul răsuna de urletul jalnic al câinilor rămași fără stăpân

La fie-care pórtă era câte a șandrama, în care s'adăpostea câte un servitor pusacolo, *pazarghidan* (comisionar pentru târguelile de pâine, de carne și de zarzavaturi) Nimic nu intra în curte de cât după ce se purifica la fum și trecea prin hărdăul cu apă sau prin strachina cu oțet. Cioclii, când treceaü pe lângă o casă bogată, aruncaü sdrențe rupte de la ciumați, ca să respândescă contagiunea. Ei nu se temeäu de molipsirea bólei, căci mai toți erau dintre acei cari zăcuseră de câte 2 - 3 ori, de acea grozavă epidemie. Ciuna, ca

tóte bólele mortale contagióse devine puțin violentă la acei carí aú mai fost loviți de ea ¹⁾.

Doctorií ceí mai renumiți la începutul secolului XIX

Am adus asest exemplu tipic ca să se vadă cum se tratau ciumațií la începutul secolului trecut. Vedem deci că nici nu se pomenește măcar de medici, orí de un serviciú sanitar.

Cu tóte acestea pe lângă cei enumărați până acum găsim medici in țerile române, dar și aceștia erau doctori streini cum a fost bunióră : Hristian Vehnert (1813—1843), Const. Filitis (1834), Maer (1834—1837) Arsachi (1839—40), Albert Vehrnet (1843—1845), G. Schram (1845—48), George Gros, Leopold Haineman, T. Schraiber ²⁾ etc., foști medici primari la ospiciul Pantelimon. La spitalul Colțea găsim pe doctorií T. Colmar gerah (1832—33), Marsil (1842—43), Frantz Risdorfer Gerah (1842—49), Gussi (1842—47), Gh. Grunan (1840—51), Georg Singros Gerah (1849—1853), Adolf Grunau (1852—59), Vafrino Marini, Patzelt, etc., care ș'au dobândit impămênțenirea. Tocmai pe la mijlocul întâiú al secol. trecut Românii încep să-și trimită copiii în Occident ca să studieze medicina între care cităm pe Dr. N. Crețulescu (1841—54), G. Polizu (1852—1864) și pe renumitul botanist Anastasie Fétu, Dr. Obedenarr etc.

Acești doctori, față de intrégă țara nu puteau ține pept unei epidemii buni-óră cum era acea dupe timpul lui Caragea, nici a satisface tóte cerințele. De abea din jumétatea a II a secol. XIX doctorií *rara avis*, încercaú sfioși opera de deșteptare a túrmei cuvênțótore.

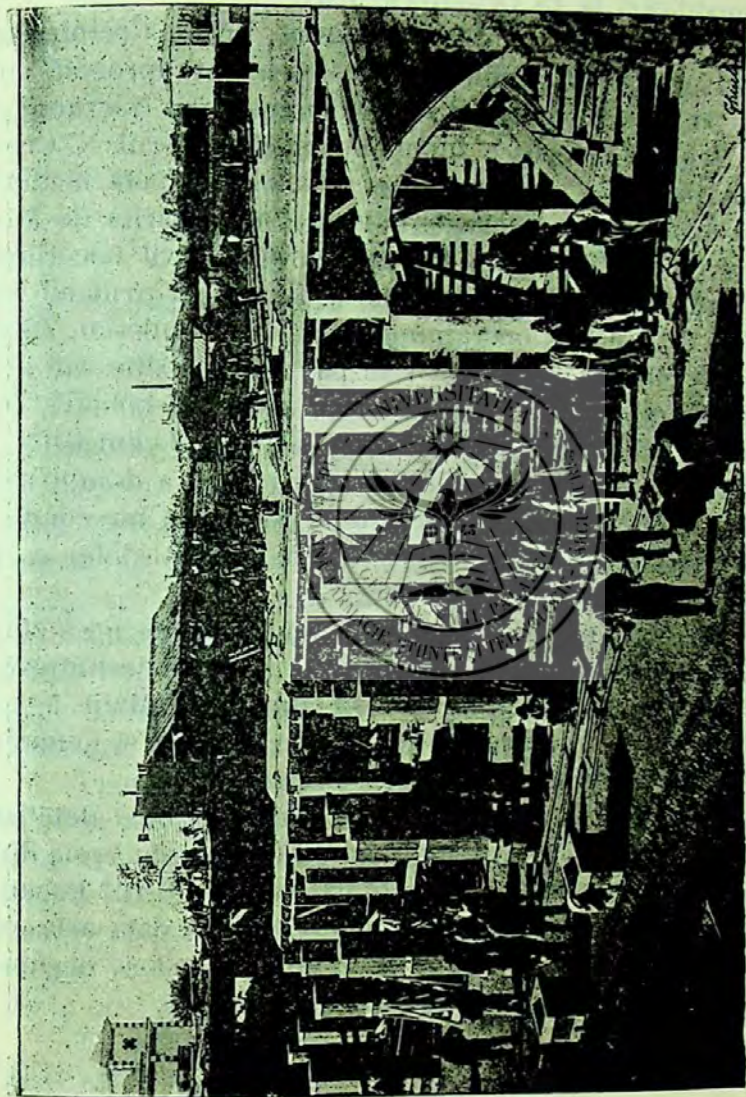
Școla de mica chirurgie de la Colțea

Am vėdúť că de la 1852, numėrul doctorilor crește, eí însă sunt toți streini : italieni, nemți și greci mai cu sėmă. Printre aceștia se afla și un doctor și al doilea între románi și anume Dr. N. Crețulescu.

D-rul N. Crețulescu, vėdėnd că se simte o mare lipsă de un personal subaltern, care să secundeze pe doctori la cău-

1) Ion Ghica scrisori p. 29—32 ct. pasim.

2) Al. G. Gălășescu op. cit. 610—615.

Alimentarea cu apă potabilă a orașului București.
Reservoriu de la Cotoconii în construcție.

tarea bolnavilor și la facerea operațiunilor chirurgicale, face un proiect pentru înființarea unei școle de mica chirurgie în spitalul Colțea, pe care îl înaintază Eforiei spre aprobare.

Eforia îl trimite comisiunei doctoricesci, pe care'l aprobă cu mici modificări la 18 Octombrie 1841.

Profesor la această școală a fost numit Dr. N. Crețulescu alcătuitorul proiectului. Înființarea școlii a fost aprobată cu ofisul No. 30 din 25 Genarie 1842 al Domnitorului Alexandru D. Ghica. Școla a început a funcționa imediat. D-rul N. Crețulescu alcătuesce o carte pe care ucenicii să pôtă medita lecțiile de anatomie și fiziologie. Cartea a fost tipărită de Mihail Ghica, ctitorul spitalului Pantelimon și a servit felcerilor la învățatură. În 1843 ucenicii fiind în anul al II urmând să se deprindă la practica operațiunilor. Dr. N. Crețulescu, cere Eforiei la 23 Martie 1843 ca să i se pue la dispoziție saū întreg spitalul Colțea, saū cel puțin 2 din salele cu bolnavi, ca să le facă școlarilor, cum dicea dînsul, un fel de clinică ¹⁾.

Sfatul doctorilor însă refusă drepta cerere a d-rului N. Crețulescu, care se retrage bine înțeles desgustat, iar conducerea școlii s'a încredințat d-rilor Vartiade și Risdöfer cari aū *primit să fie profesori fără lefă*.

La finele anului 1843 aū eșit primii felceri de mica chirurgie din spitalul Colței cu diplome, iar școla se desființază, ca apoi să se reinființeze din nou în anul 1852 Mai 5, în urma unui referat al marelui vornic din lăuntru și generalului inspector al carantinelor liniei Dunărei.

În acest timp se alcătuesce un regulament mai detaliat în această privință—și de ore-ce D-rul N. Crețulescu lipsia din țară — este însărcinat până la reintörcerea lui, D-rul Polizu.

Acum școla fiind înființată funcționază de data asta pe lângă spitalul Filantropia ²⁾ până la 6 Martie când se desființază de ore-ce se înființază alta la Mihaiu-Vodă ¹⁾.

1) Găișescu op. cit. p. 622 și 623.

CAP. XXIV

Școala de mica chirurgie de la Michaiu-Vodă

1855 Decembrie 4—1869

Școala de felceri de la Coltea, ca și cea de la Filantropia au fost înființate pentru a răspunde unor necesități cerute de împrejurările de atunci. S'a crezut de unii, că școala de mică chirurgie a fost o continuare a celor de la Coltea și Filantropia; putem afirma fără teamă de a fi desminții că între aceste școli, n'a existat nici o legătură de continuitate, de orice condițiunile ce se cereu de la elevii primeior școle se deosebeau de cele de la școala de mica chirurgie. Acesta însă numai ca cestiune materială, nu însă din punctul de vedere al mersului progresiv al ideilor culturale.

Providența trimise Românilor pe un strein, italian prin origine, frances prin nascere; el a fost în totă viața lui român prin aspirațiuni; era inteligent, cult și energic, exactitatea și precisiunea personificată, la care ideia bine definită, fără întîrziere devenea trup, de orice era născut pentru a comanda și orî-ce acțiune întreprindea o executa *manu-militari*; acesta era D-rul Carol Davila.

El înființază școala de mica chirurgie în următoarele împrejurări: stăruiesce pe lângă Vodă Știrbey pentru înființarea școlei și reușesc că în anul 1855 Decembrie 4, să înființeze o școală de mică chirurgie pe lângă spitalul militar de la Michaiu Vodă; însă, de orice această școală n'avea mijlocele suficiente și de cât două școle rele, mai bine una bună; reușește a scote de la același domnitor un ofis către sfatul administrativ extraordinar ca să descarce Eforia de cheltuială și să ia școala

de la Filantropia pe s \acute{e} ma statului, spre a fi atașată pe lângă spitalul militar, «unde a \acute{u} a se forma felceri, at \acute{a} t ostășesci c \acute{a} t și civili».

Sfatul administrativ extraordinar incheie un jurnal compus din următoarele puncte:

a) Că aci vor inv \acute{e} ța elevi at \acute{a} t militari c \acute{a} t și civili;
 b) Că șc \acute{o} la ca s \acute{a} p \acute{o} tă progresa se inzestr \acute{e} z \acute{a} cu un capital de 240.000 lei; c) Intreținerea celor 25 elevi interni pentru spitalele din județe, Eforia va v \acute{a} rsa pe s \acute{e} ma statului 30.000 lei pe an, a 1200 lei anual de elev; d) Cei 10.000 lei trebuitor \acute{i} la inființarea șc $\acute{o$ lei se vor slobođi din economiile spitalelor; e) L \acute{e} fa profesorilor in sum \acute{a} de 24.000 lei se va da de Eforie; f) Director al șc $\acute{o$ lei va fi Ober-stab d-r Davila, care va fi și membru al comitetul \acute{i} de inspecție impreună cu protomedicul Gusi și sub presedenția Dumn \acute{e} lui Banului N \acute{a} s-turel Her \acute{a} scu, m \acute{a} dular al Eforiei spitalelor etc.

Ap \acute{o} i se alc \acute{a} tuiesc un regulament pentru organizația șc $\acute{o$ lei de chirurgie elementar \acute{a} spre formarea de ajutor \acute{i} chirurgi sau felceri și anume:

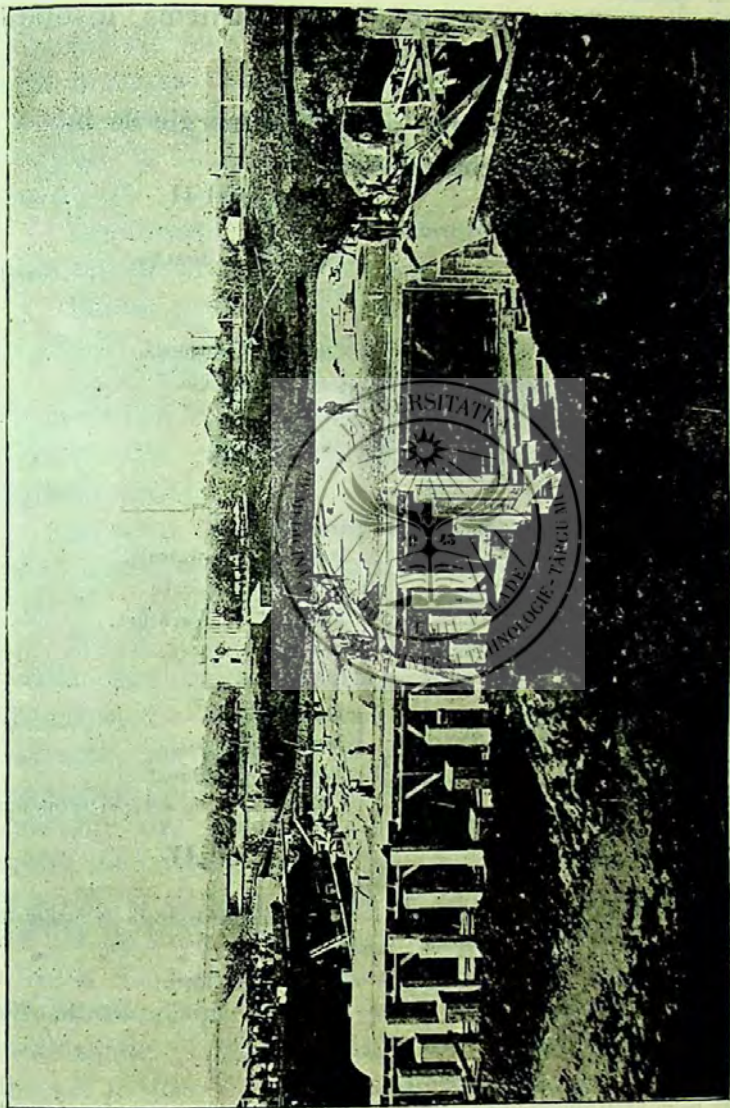
1) Spre a se putea forma felceri trebuincioși la comenđile oștirea, s'a chibzuit alegerea a 25 elevi pentru inv \acute{e} țatura chirurgiei. 2) Acești elevi vor avea de la oștire in bani: imbr \acute{a} c \acute{a} minte, hran \acute{a} , locuinț \acute{a} , lemne și lumin \acute{a} . Elevii vor fi de o potriv \acute{a} cu gradele de jos din oștire, iar pentru celelalte cheltuei pentru așternut, c \acute{a} rți, se va mai da din vr'un alt capital c \acute{a} te 600 lei de fie-care elev.

3) Pentru felceri pe s \acute{e} ma spitalelor civile se vor primi in ac \acute{e} st \acute{a} șc \acute{o} l \acute{a} interni alți 25 elevi, pentru care Eforia va pl \acute{a} ti 1200 lei de fie-care.

4) Dup \acute{a} sev \acute{a} rșirea cursului de 4 an \acute{i} , elevul e dator a practica neap \acute{a} rat alți tre \acute{i} an \acute{i} la slujba spitalic \acute{e} sc \acute{a} , cu l \acute{e} fa de felcer; in timpul studiului, ei vor fi asimilați cu simplii soldați, av \acute{e} nd ca distincție gradul de ajutor hirurg. Vor fi preferați fii ostașilor p \acute{a} minten \acute{i} și in lipsa acestora fii de civili, numai de naționalitate rom \acute{a} n \acute{a} . Dup \acute{a} implinirea celui int \acute{e} i \acute{u} period de 4 an \acute{i} , se vor primi pe fie-care an 12 elevi: 6 pentru nevoile oștirea, iar 6 pentru spitalele civile. La admitere se va cere cel puțin 3 clase gimnasiale.

5) Inv \acute{e} ț \acute{a} turele se vor urma dup \acute{a} program \acute{a} .

6) Direcția se va incredința unui director dintre doctorii

Alimentarea cu apă potabilă a oraşului Bucureşti.
Reservoriu de la Cotroceni în construcţie.

spitalelor, care va avea ca ajutor: pe două sub-oficieri, unul pentru ținerea disciplinei, iar altul pentru contabilitate, apoi un toboșar, 6 soldați, din care doi croitorii și 2 cismarii permanenți ai școlii.

Bărbierii și alții externi se vor primi a urma învățăturile fără nici o plată.

Programa generală pentru școala de chirurgie de la Michailu-Vodă.

Anul I

I. Semestrul de iarnă.

1. { Anatomia.
Disecția.
2. { Explicația clinică și vizită lângă
patul bolnavului, ca să se de-
prindă cu obiectele care se ating
de mica chirurgie.
- 3.—Cursul metodic de bandage.
- 4.—Limba Latină.

Anul II

1. { Anatomia și disecția.
Fiziologia.
2. { Clinica chirurgicală.
Curs de bandage.

3.—Limba Latină

II. Semestrul de vară.

- 1.—Mica chirurgie completă.
2. { Clinica chirurgicală completă.
Curs de bandage.
- 3.—Fizica și chimia elementară.
4. { Istoria naturală elementară.
Botanica medicinală culegerea și
deosebirea erburilor.
- 5.—Limba Latină.

- 1.—Patologia chirurgicală.
Clinica chirurgicală.
Aplicație de aparatură.
Fracturi și luxații.
2. { Veterinăria.
Farmacologia.
Materia medicală.
Botanica medicinală.
Culegerea și deosebirea erburilor.

Anul III

I. Semestrul de iarnă.

- 1.—Prezentarea anatomiei pe regiune
și disecții,
2. { Clinica chirurgicală și începături
de medicină operatoare.
- 3.—Materii medicale și arta de a formula.

- 1.—Patologia chirurgicală și medicală.
- 2.—Clinica " " "
- 3.—" de moșit.
- 4.—Materii medicale și arta de a formula.

II. Semestrul de vară.

- 1.—Patologia chirurgicală și medicală.
- 2.—Clinica chirurgicală și medicală.
3. Veterinăria.
- 4.—Teoria moșitului.

- 1.—Clinica chirurgicală și medicală.
- 2.—" de moșit.
- 3.—Medicina legală și Toxiologia.
- 4.—Terapie.
- 5.—Igiena.

(ss) *Arsachi, N. Gussi, Polizu, D. Davila* 1).

Din acest program vedem, că școala de chirurgie conținea, în embrion patru instituțiuni și anume: a) facultatea de medicină, b) școala de farmacie, c) școala veterinară și d) școala de moșit. Fie-care din aceste instituțiuni cu timpul s'a dezvoltat, mai târziu avându-și organizațiunea lor proprie. Din regulamentul școlii se vede că ea a fost organizată militară¹⁾ de o vreme avea menirea să dea armatei medici militari și deci depindea de ministerul de Război²⁾. În scurt timp numărul elevilor se ridică la 75, când d-rul Davila dădu școlii o nouă organizațiune.

Organizațiunea școlii a fost făcută după exemplul școlii franceze de la Val-de-Grâce³⁾.

Primii profesori au fost în anul 1855—56, Carol Davila, G. Polizu, I. Barasch, Suhamel, Alexe Marin, Prujinski⁴⁾.

La 6 Martie 1856 școala de chirurgie a fost numită școală de medicină. Școala a fost frecventată în acel an de 50 elevi interni, din care 25 pentru armată și 25 pentru serviciul medical civil.

În anul 1857 Prințul Alexandru Ghica pe baza propunerii consiliului administrativ extraordinar, a dat școlii numele de «Școala Națională de Medicină și Farmacie».

Numărul elevilor se ridică în scurt timp la 75. D-rul Davila care dirijă și supraveghea totul începu a face cu elevii disecțiuni; el îi îndemna de a se exercita la disecțiunea cadavrelor, dar acesta o făcea pe ascuns, în camere retrase căci, asemenea operațiunii nu intrau în moravurile epocii. D-nul Profesor dr. Severeanu unul din elevii cei mai distinși ai școlii, ne povestește un fapt ce s'a întâmplat în acel an (1857) la școală. O țigancă a venit să caute pe fiul său la spitalul militar (de la Mihail-Vodă) spre a cere cadavrul fiului ei mort de câte-va zile; ea intră din întâmplare în sala de disecție și recunoscând pe fiul ei, care fusese mutilat prin lucrările studenților, și fiind coprinsă de o nespasă durere maternă începu a țipa cât îi lua gura și îndată lumea s'a adunat im-

1) Buletinul oficial citat.

2) Ministerul Cultelor, Direcția II, raportul No. 28 registrat sub No. 74909 din 13 Octombrie 1899.

3) L'encyclopédie Contemporaine illustrée No. 276, 2 Février 1895, Paris, page 20.

4) Doctor Iacob Felix, op. cit.

prejurul școlii. Ministrul de Resbel de atunci colonel Odobescu, auzind, dădu ordin ca școla de medicină să fie închisă; Davila scoțând la front pe toți elevii, le făcu cunoscut decisiunea ministerială. In loc de a se discuraja, d-r Davila se duse și comunica casul consului Franciei la București, Béclard. Acesta a făcut un raport detaliat guvernului frances, căruia îi răspunse imediat că, dacă guvernul român închide Școla de Medicină fondată de un frances, guvernământul Franciei va lua sub direcția sa școla și se va însărcina cu toate cheltue-lile pentru întreținerea ei. Davila se duce îndată la Caimacam și îi face cunoscut decisiunea guvernământului frances.

Caimacamul a dat ordin ca școla să fie deschisă tot sub direcțiunea lui Davila ¹⁾.

In anul 1858 se publică decretul Caimacanului din 1857, către departamentul credinței prin care îi comunică că Ministerul Frances al Instrucțiunii publice și cultelor a echivalat școla de medicină din București, cu școlile pregătitoare de Medicină și Farmacie din Franța, îngăduesce elevilor din școla noastră să-și termine ultimul an de studii medicale la Paris prin stăruințele d-rului Davila și să dobândescă acolo diploma de doctor ²⁾.

In anul 1858, regele Sardiniei a acordat de asemenea — tot prin intervenția lui Davila bine înțeles — studenților școlii de medicină din București dreptul de a termina ultimul an de studiu la Turin și a lua acolo doctoratul în Medicină ³⁾.

Intre anii 1858—1861 s'a adăogat treptat următorii profesori: P. Protici, N. Turnescu, D. Zitzilos, E. Severin, St. Capșa, C. C. Hepites, Gaudi, L. Fialla, I. Patzelt, G. Atanasovic, Iacob Felix, A. Fotino și W. Lucafi.

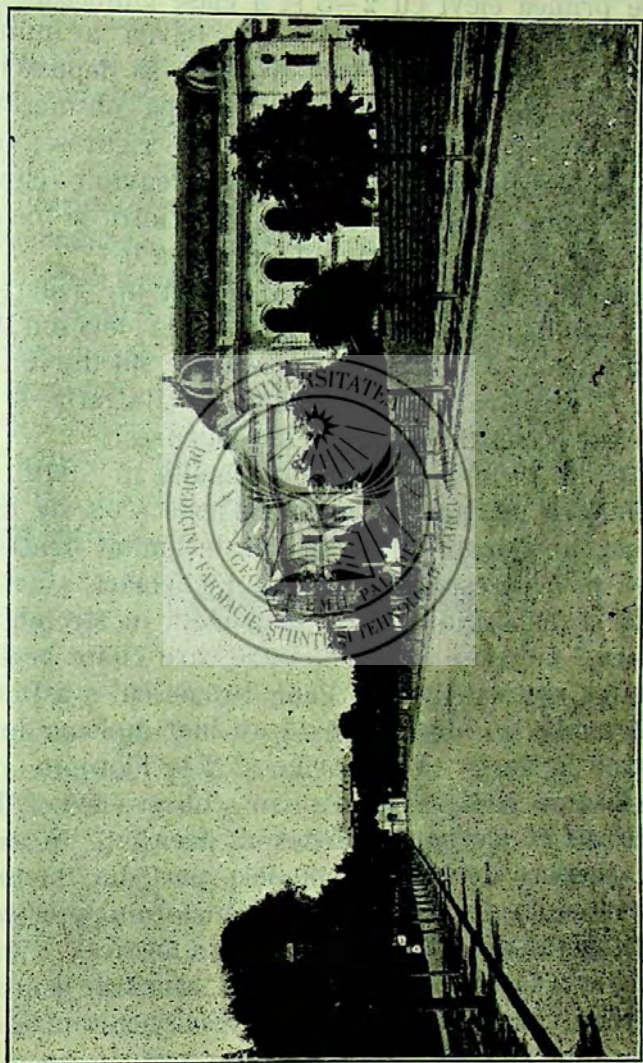
Intre anii 1862—1865 D-rii I. Teodor, D. Grecescu, D. Ananescu, Hoffmann, E. Bacaloglu, Prokesch, Enice, L. Kugel, A. Bernarnard de Lendway și B. Marcovic.

In anul 1858 școla națională de medicină și farmacie a avut 90 de elevi, 40 destinați pentru armată, 50 pentru județe și 20 in farmacie.

1) Ministrul Cultelor, raportul citat pag. 2—3.

2) Legațiunea francesă din București, actul din 21 Iulie 1857 „Dosarul Davila”, cf. Buletinul Oficial din 21 Ianuarie 1858.

3) Buletinul Oficial din 22 Septembrie 1858.

Bulevardul Independenței și Palatul Facultății de Medicină.

De la 1859 se primesce cu puține excepțiuni numai elevii cu patru clase gimnasiale; la absolvirea cursului li se conferea titlul de *oficeri de sănătate*, care după 2 ani a fost transformat în acel de *licențiat în medicină și chirurgie*. De câte-ore se primea elevii cu 2—3 și 4 clase gimnasiale, ca elevii să pótă înțelege cursurile înalte, Davila a înființat un fel de liceu în școlă, unde elevii trebuia să depună bacalauriatul în științele fizice și naturale și după obținerea bacalauriatului și depunerea a cinci examene rigurose, obțineau diploma de licențiat în medicină, cu alte cuvinte, elevii învețau 8 ani: 5 ani studii teoretice în care intra și complectarea studiului liceal și 3 ani studii practice ¹⁾.

După unirea principatelor au intrat în școli și elevii din Moldova. În anul 1861 s'au aflat 40 de elevii din Moldova, 67 din Muntenia, 30 din alte țeri române, 46 din Bulgaria și Rumelia. O mare parte a doctorilor din Bulgaria și Serbia au fost elevii școlii de medicină din București.

Mulți din ei au ocupat posturi înalte în statul bulgar. Trebuie să mărturisim că în modesta școlă de medicină și farmacie, învățământul era destul de limitat pentru ca elevii ei să pótă corespunde marelor chemări. Guvernul a trebuit să ia dispozițiuni ca să se trimetă în străinătate din elevii cei mai merițoși ai școlii, între care cităm doctorii: Severeanu, Grecescu, Petrini Paul, Drăgiescu, ș. a. Dintre elevii școlii trimiși în străinătate 14 au luat diploma de doctorii în medicină la Paris, 14 la Torino și 2 la Florența.

De la anul 1864 se primesc în școli și elevii civili cu cel puțin 6 clase liceale pentru a deveni licențiați în medicină.

Cu începere de la 1861 spitalele mari din București și Iași sunt puse la dispozițiunea învățământului medical și devine instituțiunea de cultură a științelor medical-, Eforia spitalelor civile a făcut și face încă mari sacrificii pentru înlesnirea și încurajarea studiilor medicale. Concursurile de externat, de internat, de medic secundar primar, introduse de Davila de la anul 1860, devin cu toate defectele concursului pârghii puternice pentru propășirea studiilor medicale și sunt treptat adoptate ca sistem de recrutare a personalului medical de administrație secundară a ministerului de interne,

1) Dr. I. Felix op. cit.

a județelor și comunelor urbane. La 8 August 1866 se decretează regulamentul relativ la examinarea elevilor și obținerea diplomelor de capacitate, pentru practica medicinei farmaciei și a mediciniei veterinare, regulamentul hotărăște că acele examene se depun la școala națională de medicină ¹⁾.

Prin neconținutele stăruinți ale D-rului Davila, ajutat de colegii lui, școala de Medicină realizează progrese neașteptate. Elevii cei mai distinși fiind trimiși la facultățile din Occident după obținerea doctoratului să reîntorc în țară și devin profesori; între care cităm pe D-rii Grecescu, Severeanu, Drăghiescu, Petrini Paul, Măldărescu N. și alții ale căror nume ne scapă din memorie; ei aduc nu numai știință ci și dragoste de muncă. Această pleiadă muncesce cu atâta râvnă, că în curând școala de Medicină începu a fi frecventată nu numai de români ci și de străini, din: Bulgaria, Rumelia, Serbia și Macedonia și Turcia. Cum am spus mai sus, renumele profesorilor crește repede, prin comunicările ce le fac la congresele din străinătate, cum și prin voiajurile științifice înpreinse în Germania, Franța, Anglia precum și prin alte centruri de cultură europeană.

Facultatea de Medicină

1869—1902

Modesta școală de medicină și farmacie prin reperațiile progrese realizate este transformată în facultate de medicină.

În anul 1869 Noembrie 12 Dr. N. Turnescu care se numește și decan în mod provizoriu, este invitat să se întrunească cu profesorii C. Davila, D. Polizu, St. Capșa, Al. Marcovici, G. Alexian și M. Obedenariu Gheorgiade, spre a organiza facultatea de medicină. În anul 1870 li-se mai adăoga Dr. Z. Petrescu, În anul 1875 Ianuarie 21 se dau cele d'întăiu diplome de doctori în medicină din Bucuresci d-lor D-ri Cornelius Buchotzer și Friederich Schmidt. Al treilea este I. Stavroff. Tot în acelaș an la 7 Maiu profesorul Dr. Brânză este permutat de la universitatea din Iași la cea din Bucuresci pentru catedra de Fiziologie, Zoologie și Botanică ²⁾

1) Dr. I. Felix. Istoria Igienii în România în secolul XIX în Analele Academiei române, seria II tom. XIII memoriile sec. științifice pag. 19—21.

2) Encyclopedic Contemporaine No. 276—2 Fevrier 1895 pag. 20.

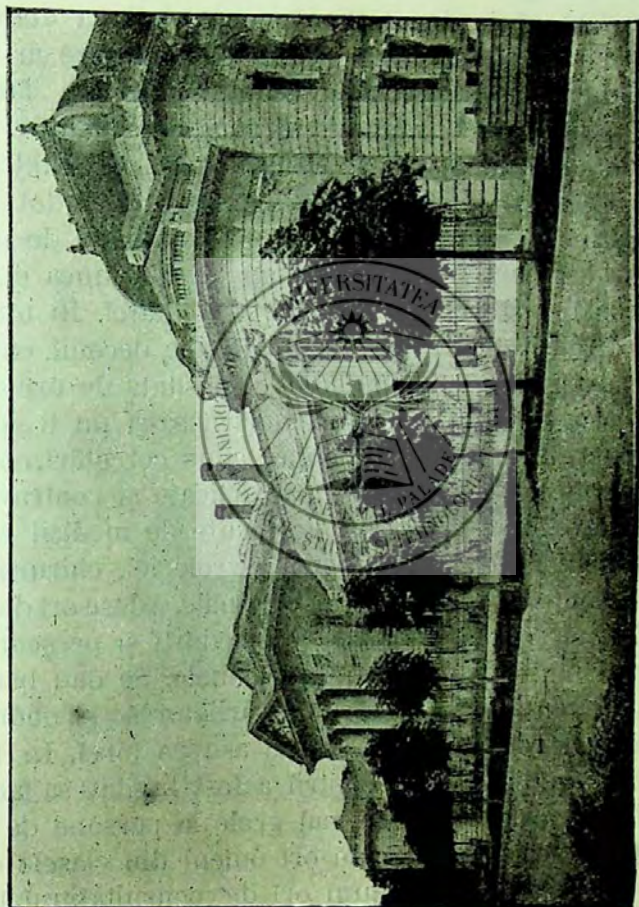
De óre-ce mijlócele guvernului nu erau suficiente, ră-măsese ca doctori St. Macescu, D. Grecescu și N. Măldărescu să mai predea la școala de farmacie. In anul 1880 li se recunoscu și acestor doctori titlu de profesori universitari.

In 1880, Decembre 4, se implinesc 25 de ani de la fon-darea școlei de medicină și farmacie. Jubileul este serbat in mod strălucit participând un mare număr de medici, veteri-nari și farmaciști, D-rul Davila printr'o scrisóre circulară a-dresată tutulor participanților, iată cum se exprimă între altele in scrisórea adresată in acest scop, regretatului Dr. Vafrino Marini: «Vin să vă exprim recunoscința mea precum și tutu-lor acelora care împreună cu mine au conlucrat la desvolta-rea instituțiunilor medicale in țară, ele au adus alinarea su-ferințelor in timp de rebel și până in coliba sërmanului, pro-gresele realizate prin aceste instituțiuni au contribuit și vor contribue într'un mod puternic la unirea Românilor in orient punându-i ast-fel in legătură științifică cu națiunile civilizate ale Europei. Corpul medical unit, medici, veterinari, farma-ciști este chemat a aduce servicii eminente patriei. Să fim dar uniți in lucrările noastre și s'o dovedim prin organizarea unui congres medical științific».

Acéstă operă ca și cele alte ale D-rului Davila este in-coronată cu un deplin succes. Corpul medical Român soildar și conștient de menirea lui continue a se intruni in congres medical sciințific de atunci in fie-care an.

In anul 1885—86 nu s'a mai primit studenți fără baca-lauriat ca până acum, iar in anul 1887 s'a impus tutulor stu-denților care nu aveaú bacalauriatul să dea un examen de equi-valența din sciintele naturale. Odată terminată seria celor fără bacalauriat, să ia dispozițiuni ca facultatea să nu mai libereze diplome de licență ca până acum ci numai de doctori.

Prin legea din 6 Martie 1887, facultatea de medicină a făcut doué achizițiuni fericite in persóna a doí d-rí cu repu-tațiune europénă anume Dr. Babeș Victor, fost profesor la facultatea de medicină din Buda-Pesta, ca profesor de pato-logie experimentală, bacteriologie și anatomie patologică, iar al doilea d-rul G. Asachi, fost agrega' al facultăței de medi-cină din Lille.

Palatul Facultății de Medicină din București (Cotroceni).

Tot prin aceea lege a fost numit profesor de clinică medicală și regretatul d-r N. Kalenderu. Tot în același an Ianuarie 21 este numit profesor de clinică medicală dr. G. I. Stoicescu, în urma unui concurs strălucit. După cum vedem, se numesc profesori cu concurs, ori chemați prin legi speciale, dintre cei mai distinși; programa facultății este adăogită. Profesorii facultății fiind ómenii cu înaltă reputațiune au fost aleși în parlament ca deputați ori senatori și ca atare prin stăruințele lor către guvern, au putut să influențeze cu timpul laboratoarele, de fiziologie, istologie, zoologie medicală farmacologie, mai multe clinici: medicale, chirurgicale, infantilă, obstetricală, mentală, oftalmo'ogică, demartologică și sifilitică etc.

Corpul didactic al facultății fiind recrutat din tot ce țara are mai distins în ramura medicală și dispunând de un puternic aparat didactic, în scurt timp reputațiunea corpului medical român este bine cunoscută străinătății. În toate congresele medicale internaționale din ultimile decenii, cuvântul medicilor noștri este ascultat cu religiozitate de óre-ce mai nu a fost congres unde medicii noștri să-și nu fi spus cu competență cuvântul lor. Alți ori au adus cercetări, observațiuni și experiențe noi în cele mai delicate și contraversate cestiuni, de exemplu, descoperirile făcute de medicii români pe terenul bacteriologic, patologic, neurologiei, chirurgiei diferite tratamente și observațiuni originale. Adese ori delegații români a fost aleși secretari, vice-președinți și președinți de onóre la mai multe congrese internaționale. Se dau banchete în onórea lor, sunt primiți în mod sărbătoresc și onórea făcută de către streini se repercutează asupra țării. În timpul congreselor unii din medicii noștri a fost invitați să facă operațiuni chirurgicale din cele mai grele la persoane de înalte considerațiuni sociale: de câte ori ómenii din clasele sociale înalte avéu nevoie de operațiuni ori de consultațiuni pentru bóle interne mergeau la Paris, Berlin ori Viena să consulte somitațiunile medicale de acolo, li se răspundea: de ce ați venit aici, n'aveți la București pe cutare, ori cutare doctor? Cum vă tratăm noi tot ast-fel v'ar fi tratat și ei. Vedem deci că stabilirea reputațiunii corpului medical român se datorește în mare parte străinilor. Astă-đi pot s'o spun fără témă de a fi desmințit, că străinătatea mai bine cunoște pe medicii noștri de cât îi cunoștem noi Români. Invențiunile, cercetările

lor științifice și descoperirile cele importante sunt bine cunoscute străinătății și numai după ce străinătatea s'a pronunțat asupra medicilor Români, numai atunci Români s'au căpătat încrederea meritată și s'au încetat de a trece fruntariile țării spre a-și căuta sănătatea în străinătate. Actualul corp profesoral al facultății de medicină este a doua pleadă care la rândul ei a

Spiru Haret

Ministrul Cultelor și Instrucțiunii Publice

(Veți pag. 236 și 241)

scos o serie de tineri savanți cari ocupa pozițiuni frumoase în societatea noastră.

Profesorii facultății de medicină mândri de discipoli lor ar putea spune ceea-ce cânta odinioară corul spartan :

«Noi eram tineri odinioară, plini și stăpâni pe misterele științei, și suntem încă și putem da exemple tinerei genera-

țiunii», la care discipolii ar putea răspunde «noi vom fi la rândul nostru savanți și mai mult de cât voi încă». Ast-fel medicina românească prin cercetările sale originale, prin investigațiunile sale încoronate de cel mai frumos și complet succes, prin contingentul de cunoștințe noi ce a aruncat în nosologia și chirurgia europeană, medicina română dăce d-l Gion se află pe o treptă la înălțimea căreia noi nu o putem vedea fără ca inima să nu ne bată de cele mai vibrante mulțumiri. Iar streinii cei neînvidioși o aplaudă ca pe or ce tânăr de sémă plin de present și de strălucit viitor. Am luat de la streinii odată pe tărâmul medical; astă-dî le dăm și noi lor spră binele omeneirei și spre cinstea științei românești.

Localurile facultăței de medicină

Școlă de mică chirurgie de la Mihaiu-Voda a stat în localul acelei mănăstiri până la 1860, de aci s'a mutat în localul vechiului spital militar unde se află astă-dî cancelariile corpului II de armată. Aici a stat până la 1869 când s'a mutat în nou! local al universității. Iar în 1901 s'a mutat în palatul facultăței de medicină de la Cotroceni înființat pentru acest scop și care se află situat pe bulevardul Independenței colț cu str. Carol Davila, în apropiere de parcul regal a căreia fotografie o dăm aici.

Catedrele facultăței de medicină

Vechia școlă națională de medicină și farmacie de la fondarea ei și până la 1869 a fost sub supravegherea ministerului de resbel, de la acéstă dată a trecut sub cea a ministerului instrucțiunei publice și cultelor.

Am dat programa școlii de chirurgie și acum o dăm pe aceea a facultăței actuale. Dăm tot aici biografiile și fotografiile actualilor profesori care aũ bine voit a fi trecuți în acéstă lucrare cum și fotografiile a cător-va din asistenți Să începem cu cei mai bătrâni.

I. — CATEDRA DE IGIENĂ

titular

Profesorul Dr. Iacob Felix

S'a născut la Horschitz (Bohemia) in anul 1832; a făcut studiile liceale la Praga, cele universitare la Viena, unde luă doctoratul in Medicină și chirurgie și magistrul in Obstetrică

Profesor Dr. Iacob Felix

(1858) Tot atunci a venit in România, unde s'a dedicat studiului igienei și al demografiei și a luat parte la administrarea sanitară a țerei. La 1860 fu numit profesor de igienă și de Poliția sanitară la școla națională de medicină din București. In anii 1861-1864 a colaborat cu Davila la organizarea serv. sanitar civil; la 1865 fu numit medic șef al orașului

București, în care funcționează a stat cu mici întreruperi până la 1892, când i s'a incredințat direcțiunea generală a serviciului sanitar. În 1869 transformându-se școala de medicină în facultate, trecu profesor la universitatea din București; tot în același an a dobândit cetățenia română. În războiul independenței din 1877-78 a organizat o parte din spitalele din interiorul țării pentru răniți, a dirijat spitale din T.-Măgurele, și etapele pentru transportul răniților de la Nicopole până la stațiunile C. F. În 1880 a fost ales membru al Academiei române; în 1883-87 a fost decan al facultății de medicină din București. Dr. Felix a reprezentat România la cele mai multe congrese de igienă și demografie și a participat ca delegat tehnic al regatului român la congresele sanitare internaționale din Dresda (1893) din Veneția (1897). Profesor distins, și scriitor renumit a fost în timp de mai bine de 30 ani reprezentantul cel mai autorizat al științei igienei. De la 1860 și până în prezent a scris mai multe lucrări de o reală valoare științifică ¹⁾ De și foarte sus pe muzele vieții septenarului profesor, după o activitate de mai bine de 40 de ani, face cursuri excelente, prezintă savante memorii la Academia Română dr. I. Felix este membru al mai multor societăți științifice de medicină și de igienă al «Sanitari Institut din Londra, al societății imperiale de medicină din Viena, al soc. reg. italiene de igienă etc. etc

II.—CATEDRA DE PATOLOGIE GENERALĂ

titular

Medic inspector general de brigadă Doctor

Iuliu A. Theodori

Născut la 1834 August 7 în Roman, ș'a început și terminat studiile sale medicale în Germania—München și Berlin—obținând diploma de dr. în medicină și chirurgie la facultatea din Berlin în 1858, și după întorcerea sa în țară a intrat în serviciul armatei cu gradul de medic de regiment cl. II(căpitan) în reg. 4 de linie în anul 1859 Martie 6. După unirea Principatelor, regimentul luând garnisona în Bucu-

1) Vezi aceste lucrări în Enciclopedia Română a d-rului Diaconovich II p. 398.

rescî, dr. Theodori găsi în Capitala țerei un câmp de activitate întins atât din punctul de vedere profesional cât și din cel științific. În anul următor, (1860) a fost însărcinat cu predarea cursului de auscultațiune și de percursiune și în urmă cu cursul de clinică medicală la fosta școală de medicină militară. Prin transformarea acestei școli în facultatea de medicină în 1869 dr. Theodori, devine profesor titular de

General Dr. Iuliu A. Theodori

pathologie generală la dîsa facultate, curs pe care l' predă și astăzi cu titlu definitiv. În intervalul de la 1859—1883 a parcurs gradele hierarchiei medico-militare în conf. cu legea, când, în Martie 1883 a fost înaintat la gradul de medic-inspector general de brigadă, ca șef al circ. sanitare a corp. III și IV de armată. La 1880 Aprilie 4 a fost numit director al serv.

sanitar al corp. II de armată, iar în 1892 Maiu 29 fu numit șeful serv. sanitar al armatei, funcțiune pe care a păstrat-o până la 1 Octombrie 1896, epoca, la care a părăsit serviciul pentru limită de vârstă.

În campania din 1877—78 a luat parte activă ca medic șef al marelui cuartier g-1 princiar. Încă din anul 1868 d-rul Theodori are onóra a fi medicul particular al M.M. L.L. Re gelu și Repinei și al Curței regale.

Ca vechi membru al consiliului sanitar superior, a inspectat consecutiv în timp de mai mulți ani starea sanitară a populațiunii din Moldova arătând guvernului nevoile săténului și propuind reformele igienice; ca medic-inspector g-1 șef al serv. sanitar al armatei, a avut ca țință principală a activității sale îmbunătățirea stărei igienice a căzărnelor și spitalelor militare, crearea infirm. de bóle de ochi, instruct. trupeii sanitare, înființarea școlii de medicină militară și multe alte propunerii din care unele sunt rezolvite, iar altele sunt pe cale de a li se da soluțiunea dorită.

Medicul inspector g-1 de brigadă profesorul dr. Theodori este mare oficer al stelei României și al Corónei, medalia Bene-merenti cl. I pe lângă o serie însemnată de decorațiuni streine,

III. — CATEDRA DE CLINICA MENTALĂ

titular

Profesor Doctor Șuțu Alexandru

Este născut la 30 Noembrie 1837 în Bucuresci, doctor în medicină, medic șef al Asilului de alienați, profesor la Universitatea din Bucuresci.

Adresa: Strada Plantelor No. 15 Bucuresci.

La etatea de 14 ani să duce la Atena spre a-și termina studiile clasice apoi urmăze facultatea de medicină tot în Atena și în 1859 obține doctoratul în medicină. În același an se duce la Paris spre a-și complecta studiile unde după 6 ani de zile obține din nou titlu de doctor în medicină (1865). În acest timp, el urmăze la Salpetrière spre a se specializa în bólele mentale. În 1868 este numit medic șef al Ospiciului Mărcuța.

al bôlelor mentale pentru trebuințele studenților. Încă din 1876 d-ru Șuțu cu propria sa cheltuială făcu o casă de sănătate pentru tratamentul maladiilor nervoase și mentale, casă ce îndeplinește toate condițiunile necesare asistenței private. În 1884 guvernul a intervenit a se primi în acest Asil și bolnavi lipsiți de mijloce până la îndeplinirea, formalităților pentru admiterea lor în ospiciul public.

Dr. Șuțu este membru corespondent al Academiei române și altor societăți streine. Posedă decorațiunile: Benevolentii cl. I. Oficer al Stelei României și comandor al Coronei României și al sf. Ana 1) (ord.-rusesc).

IV.-CATEDRA PRIMEI CLINICE CHIRURGICALE

titular

Doctorul C. D. Severeanu

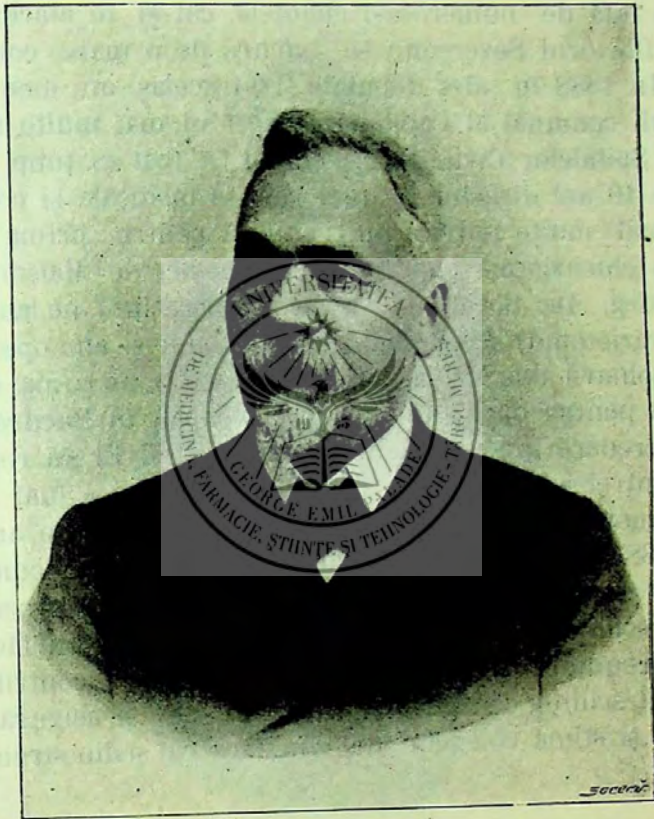
S'a născut la 1840, în județul Mehedinți; primele studii le-a făcut la Turnu-Severin, de unde veni în Bucuresci la școla de medicină; după absolvirea școlii, fu unul dintre cei dintâi elevi cari în 1862 se înscriu la facultatea de medicină din Paris. El frecuentă cursurile somităților științei medicale din acea epocă: Malgaigne, Trousseau, Laugier, Piorry, Bouillaud, Clamart; apoi urmă practica chirurgiei cu Vulpau, Nelaton, Jobert de Lamballe, și Maisonneuve.

După doi ani obținu doctoratul și se reintorse spre a continua serviciul de medic militar. Apoi începu un curs de Anatomie topografică și de medicină operatoare pentru medicii militari subalterni și fu numit profesor suplinitor la catedra de Pathologie chirurgicală la școla națională de medicină și însărcinat cu cursul de bandagii și mica chirurgie. În urma concursului depus fu avansat la postul de medic de corp (colonel). În 1869, fu numit chirurg-chef la Colțea unde se află și astăzi.

La 1873 în urma unui voiagiu în Occident, introduse metoda antiseptică a lui Lister.

În 1879, fu numit suplinitor la catedra de Anatomie to-

1) Vezi și Dictionnaire encyclopédique les professions liberales et du monde oficial p. 139 și 140.

V - CATEDRA DE ANATOMIE MEDICALA
Dr. C. D. Severeanu

Profesorul Dr. George I. Stoianescu
Născut în Ploiești în 1870; studii secundare la-a făcut
la liceul Matei Basarab, obținând bacalaureatul, urma me-
dicina la Paris cu mare succes, apoi, ca la starea de 21 ani
1891 la concursul de admitere al spitalului din 1882-70

pografică și medicina operatoră. În urma concursului depus la 1881, obținut definitivatul în 1884. Doi ani mai târziu i s'a incredințat catedra de clinică chirurgicală prin retragerea titularului ei. Atât ca profesor cât și ca medic la Colțea forma aproape pe toți tinerii doctori chirurghi, care astăzi ocupă pozițiuni frumoase în societate.

Prin probitatea, independența și francheța sa, atât în viața privată față de numeroasa-i clientelă, cât și în afacerile publice, Doctorul Severeanu se bucură de o mare considerațiune. În 1888 fu ales deputat și în același an membru în consiliul comunal al Capitalei; a fost în mai multe rânduri efor al Spitalelor Civile, apoi senator. A fost în timp de mai bine de 10 ani director al unei reviste medicale și colaborator la mai multe publicațiuni; aplică pentru prima dată în practica chirurgicală pansamentele fenicate de Maisonneuve. Ca chirurg, Dr. Severeanu, a făcut operațiuni neauzite în țară: ovariectomia, laparotomia, splenectomia și alte operațiuni grele. Bolnavii din Serbia, Bulgaria, Rumelia, nu se mai duceau la Viena pentru operațiuni mari, ci veneau în București cu mare încredere în arta celebrului practician. El s'a remarcat de altminterlea în mai toate congresele la care a luat parte.

Memoriul prezentat la congresul din Berlin în anul următor 1887 la congresul de chirurgie din Paris, cum și la lucrările congresului de la Paris în 1893 au arătat proceduri noi în știința chirurgiei. Numeroasele comunicațiuni făcute în ultimile reuniuni din Viena, Bona, Lion etc., a contribuit la progresul științei făcând onoare patriei sale și asigurându-și simpatia și stima colegilor atât din țară cât și din străinătate.

V. — CATEDRA PRIMEI CLINICI MEDICALE

titular

Profesorul Dr. George I. Stoicescu

Senator, membru corespondent al Academiei de medicină din Paris, membru al consiliului sanitar superior. Adresa str. Corabiei No. 5.

Născut la Ploesci în 1850; studiile secundare le-a făcut la liceul Mateiș Basarab; obținând bacalaureatul, urmă medicina la Paris cu mare succes, așa, că la etatea de 21 ani reuși la concursul de intern al spitalelor din Paris (1872—76)

Profesor Dr. George I. Stoicescu

concurs la care au reușit numai 6 români până astăzi. Obține gradul de doctor în medicină la 1876. Tesa de doctorat: «*Sur le Frisson (nature et pathogenie. sa valeur séméiologique pendant l'état puerpéral* a fost premiată de facultate și obține medalia de bronz. Reintors în țară după 2 ani (în Noembrie anul 1878) fu numit prin concurs medic primar al spitalului Colțea, post pe care îl ocupă și astăzi; ca medic în scurt timp își dobândește o mare reputație; ca membru influent al partidului liberal, este ales deputat în Constituantă iar în 1885 este numit membru în consiliul sanitar. Ca om căruia îi place viața intelectuală, în 1887 obține prin concurs catedra de clinică medicală, unde prin cursurile sale, prin cercetările și descoperirile sale, făcu să-și mărească reputațiunea Magistrului. Vechiul president al Soc. medicale din Bucuresci (1895—96). Este membru corespondent al Academiei de medicină din Paris.

Prof. Dr. Stoicescu este senator, comandor al Stelei României, al Ord. Takova și comandor al Meritului civil.

Publicațiunile eminentului profesor sunt prea numeroase ca să le putem enumera aici; lectorul bine-voitor, le va găsi menționate în Buletinul Societății Anatomice (1882 — 1885) și în «le Progrès medical» din Paris, în Allgemeinen-Wiener Medizinschen-Zeitung (1891), iar mai cu seamă în Dictionnaire biographique des membres des sociétés savantes (tom. II p. 28—29). Astăzi profesorul dr. Stoicescu este cel mai reputat medic pentru boale interne.

VI.—CATEDRA DE ZOOLOGIE MEDICALĂ

titular

Profesorul Dr. St. Sihleanu

S'a născut la Bucuresci în 1857; studiile liceale le-a făcut în familie; după depunerea bacalaureatului se duce la Neapole în Italia unde urmează Științele naturale și Dreptul, obținând gradul de doctor în ambele ramuri la 1876. Intors în țară ocupă mai multe funcțiuni înalte în administrație. Apoi depune concurs pentru catedra de Zoologie medicală de la facultatea de medicină, unde este numit cu titlu definitiv la 8

Februarie 1888. A fost numit director al Laboratorului de zoologie medicală în 1890. A intrat însă de tiner în politică; este unul dintre cei mai zeloși membri ai partidului liberal. A fost director general la Ministerul financelor de la 1881 până la 1888; secretar g-1 la Ministerul cultelor de la 1895 Octombrie până la 1899 Aprilie. A fost ales deputat în 1901; în luna Maiu același an a fost numit director general al Teatrelor în care calitate se află și astăzi. Este un mare amator

Profesor Dr. St. Sihleanu

al artei; a urmat și cursul de piano, ca diletant. Ca director general al Teatrelor, are meritul de a fi cunoscut gustul artistic al marelui public, realizând pentru Teatrul Național foloase însemnate, și scăpându-l ca prin minune de ruina financiară ce-l amenința.

În 1876 a scris un tratat «Despre pescii electrici» pentru care a obținut și medalia Bene-merenti clasa II. Este comandor al Coronei României.

Prof. Dr. George Marinescu

S'a născut în București la 23 Februarie 1863; rămas orfan de tată, mama sa a făcut tot posibilul spre a-i da o bună instrucțiune; ca student al facultății de medicină, este numit intern al spitalului Brâncovenesc, în urma unui strălucit concurs, tinărul Marinescu, se distinsese prin o activitate laborioasă având o specială aplicațiune pentru studiul histologiei. El ocupă succesiv posturile: de preparator la laborator. de Histologie al facult. de Medicină și de asistent la institutul de Bacteriologie al profesorului Babeș. După ce a publicat în colaborațiune cu savantul său profesor câte-va memorii cu privire la chestiuni de Nevrologie și Bacteriologie, Guvernul îl trimete în streinătate după recomandațiunea specială a Profesor. Babeș în 1889, când fu și unul dintre delegații Universității la inaugurarea Sorbonei. În Octombrie același an, fu prezentat lui Charcot, care-l autorisă a lucra la Salpêtrière, Marinescu avea o sinceră și mare admirațiune pentru distinsul savant, fu unul dintre cei mai harnici lucrători în laboratorul de la Salpêtrière. Acolo, când singur, când în colaborație cu elevii cei mai distinși ai lui Charcot, procedă la importante cercetări în domeniul histologiei patologice a sist. Nervos. La Salpêtrière și-a complectat educațiunea sa clinică. După 10 luni de ședere la Paris și după ce a publicat mai multe articole cu P. Blocq, intră în laboratorul Prof. Weigert la Frankfort, unde și perfecționează încă cunoștințele tehnice histologice. Nu stătu mult aici și plecă la Berlin, la congresul internațional unde în sinul congresului (1890) în numele prof. P. Marie și al său, făcu o comunicare foarte interesantă asupra Anatomiei patologice a seromegaliei. Marinescu rămase la Berlin și lucră cu prof. I. Gad la Instit. de Fiziologie cu care colabora mai târziu un memoriu extrem de interesant; făcu mai multe comunicări la societatea de Psihiatrie din Berlin, între care dădu sub formă de ipoteză o nouă teorie asupra mecanismului fenomenelor trofice și și află repede partizanii între care cităm pe savanții germani Leyden Goldscheider, Flatau, pe Soury, Brissand și elevii lor în Franța Ceni în Italia, Von Gehucten și Verhoogen în Belgia, Dana și alții în America; se poate spune fără exagerațiune dice dr.

P. Loredan, că această teorie constituie un adevărat progres în pathologia sistemului nervos. La finele anului 1891 Marinescu revine la Paris spre a continua lucrările în laboratorul lui Charcot asupra Epilepsiei și Myopatiei primitive. Aici concepă planul unui Atlas de histologie patologică. De la Paris, plecă la Gand la prof. Van Ermengen, unde în colaborare cu Dr. Sugg publică un studiu *sur les lésions des cordons postérieurs d'origine exogène*. În acest timp móre Charcot, viú atins de această tristă întâmplare, se reintórce la Paris. În 1894 Marinescu se reintórce din nou în Germania la Würzburg spre a lucra sub direcțiunea prof. V. Koelliker și la Berlin sub cea a celebrului profesor H. Munk. În cursul anului 1896, primi misiunea științifică oferită de revista franceză «Semaine Medicale» spre a face o dare de sémă despre mersul studiului Neurologiei în străinătate; cu această ocaziune Marinescu vizită Anglita, Scotia, Belgia, Italia, scriind Revistei, savante epistole din aceste țări, din care cele din Anglita obținură un adevărat succes. În urma acestor succese se creă o catedră de Neurologie pe lângă universitatea din Bucuresci; după ce a trecut doctoratul la Paris c'un mare succes, se întórse la Bucuresci în luna Martie 1897 unde fu numit medic șef la spitalul Pantelimon la sect. bólelor nervóse, iar în Iulie același an, fu numit profesor suplinitor la catedra de bólele nervóse creată expres pentru dînsul. Astă-đi D-rul Marinescu este membru al mai multor societăți savante. Nu putem da bibliografia D-rului Marinescu din lipsă de spațiu ci trimitem pe lector spre a o afla într'o lucrare a sa intitulată: Expunere de titluri și lucrări de Dr. G. Marinescu lucrare de 60 pagini și în l'Encyclopédie Contemporaine illustrée No. 372 din Octombrie 1897 anul al XI p. 193.

Prof. Dr Buicliu St. Chr.

Medic primar la spitalul Brâncovenesc, profesor la universitatea din Bacuresci, directorul clinicei III medicale, Laureat al facultăților de medicină din Paris, etc. etc.

Adresa: Calea Dorobanților No. 42.

S'a născut la Roman în 7 Decembrie 1857; clasele primare le-a făcut în Roman iar cele liceale la Iași, în Academia Mihăilénă. Bacalaureat în 1875, plecă în același an la Paris

pentru studiul medicinei. Numit intern al spit. din Paris la 1880. Obține gradul de doctor și laureat al facultății de medicină în 1883. În 1884 Aprilie se stabilește în Bucuresci și în anul următor a fost numit medic primar la spit. Brâncovenesc, iar în 1890 membru în consiliul sanitar superior. În 1896 a fost numit profesor de clinica medicală. Ca profesio-

Profesor Dr. Bucliu St. Chr.

nist încă înainte de a obține catedra universitară ș'a dobândit o vastă reputație în specialitatea bolilor de piept ca și colegii lui din protipenda medicală bucurească în specialitățile lor.

În anul 1897 Aprilie 23 Alteța Sa Regală Principele Ferdinand moștenitorul tronului României, cade greu bolnav;

d-rul Buicliu din preună cu d-rii Cantacuzino și Kremnitz sunt chemați să dea Alteței Sêle îngrijirile lor. Printr'un devotament și o silință mai pre sus de orî-ce laudă, doctorul Buicliu împreună cu colegii sêi isbutesc să scape de la o mörte apröpe sigură pe Augustul bolnav (veđi despre acêsta pag. 188—190 a acesteï lucrări).

Scrieri: Sur les formes et les anomalies de la sclérose en plaques, Lectiuni clinice asupra semi-cologiei cardiace.

Despre aneurismul aortei abdomenale, bóla lui Parkinson, Epilepsia Jacksonienă, Ambleopia încrucișată și de hemianopsia de origină cerebrală (aceste patru lucrări s'a publicat in revista spitalului). Reflexiuni medicale asupra unui cas de spleno-pneumonie publicate in Analelele medicale române. Lectiuni clinice inedite. 1)

Prof. Dr. Petriui (Paul)

Directorul lucrărilor practice de Anatomie, Profesor la Universitatea din București, Medic primar al spitalului Brâncovenesc. Senator.

Adresa: Strada Domnitei 7.

Prof. Dr. Petriui (Paul) e născut in București in 1846; intrat in vechea școlă de Medicină in 1860. In 1877 obținend diploma de licență, intră in armată ca medic de cls. I (Locotenent). Tot in același an depune un strălucit concurs, spre a fi trimes in străinătate ca bursier al statului pentru complectarea studiilor sale medicale. Ajuns la Paris să și presentă la concursul de externat și reușind, fu atașat in serviciul de Chirurgie al Prof. Tomas (1867) apoi consecutiv, la spitalele: St. Louis. Hôtel Dieux. Prin zelul și stăruința depusă in exercitarea îndatoririlor impuse lui își atrase o deosebită atențiune din partea șefilor.

In tot timpul cât a durat comuna, tinêrul Petriui a stat neclintit la postul sêu la spit. Hôtel Dieux și in cele 8 zile de luptă din lună Maiu 1871, a dat ajutor răniților. In 1871 obține doctoratul in urma presentărei tesei sale asupra injectiunilor sub cutanate de Mercurice, a fost proclamat Laureat. Intors in țară, demisionă din armată și in urma con-

1) Veđi D. Rosețti, Dicționarul contemporanilor din România (1880—1895) pag. 38—39.

cursului depus, fu numit în 1874 medic secundar al Eforiei Spit. Civile, apoi șeful lucrărilor Anatomico-Pathologice și director al muzeului de Anatomie pe lângă facultatea de Medicină, iar în 1880 fu numit profesor titular de Anatomie descriptivă la aceeași facultate, în urma încetării din viață a titularului Prof. G. Polisu, unde funcționează până astăzi. În 1898 a fost ales senator al colegiului I de Teleorman, — ca liberal, — unde Prof. Dr. Petrini are o proprietate rurală. Mandatul de

Profesor Dr. Petrini (Paul)

Senator a fost reînscris în 1901, tot la același colegiu și tot ca liberal. A luat parte activă ca medic, în întreaga campanie din timpul războiului pentru independență și pentru serviciile aduse a fost decorat cu Steaua României în gr. de ofițer și coróna României; de gov. rus cu ord. St. Stanislav, de gov. turc cu ord. Osmanliu Z. cu ord. Sărb. «Takova» etc.

Între public. științifice, a prezentat în 1897 la congresul din Berlin un tratat «Asupra Lepreii în România».

Profesorul Dr. Michail Georgescu

Născut în București la 1864, Martie 5; a luat licența în Farmacie la universitatea din București în 1887, iar doctoratul în Chimie la universitatea din Berlin în 1892, când a și fost numit suplinitor al catedrei de farmacie chimică și galenică la universitatea din București. A fost șef de lucrări în

Profesor Dr. Michail Georgescu

laboratorul de chimie organică al facultății de medicină (1888—1890); a fost chimist al Monetăriei Statului 1892—1895; a fost membru în comisiunea chimico-farmaceutică pe lângă ministrul de interne 1888—1890 și de la 1900—1901. Actualmente pe lângă suplinirea catedrei sus menționate mai ocupă și postul de inspector-șef al farmaciilor Eforiei Spitalelor Civile din București de la 1895.

Prof. Dr. I. Toma Tomescu

S'a născut la Romănesci din jud. Muscel la 1863 N-bre 15. Studiile liceale le-a terminat la Sf. Sava, după obținerea diplomei de Bacalaureat se duce la Paris spre a studia științele fisico-chimice, unde obține în 1887 diploma de Licență. Apoi se înscrie ca student regulat la facultatea de Medicină din Paris; în 1889 obține externatul, iar în 1891 depune concurs pentru internat, unde a făcut patru ani complecți până la 1895, la a căror expirare obține medalia de bronz a internatului.

Examenele de doctorat al III, IV și V le-a trecut în 4 zile cu note *très satisfait* iar după 5 zile susține și teza de doctorat cu aceeași notă la 13 Noembrie 1895. A mai obținut două medalii de argint cu ocazia a două concursuri generale la care a fost clasat cel dintâi fiind premiu unic. Aceste medalii contituesc titlurile de Laureat. La 1896 a fost numit profesor *suplinitor* la catedra de Patologie internă de la facultatea de Medicină din București, în urma unui strălucit concurs a fost numit definitiv, curs pe care l' predă și astăzi. Nu mă pot opri aici de a nu aminti piedicile ce a întimpinat acest tânăr doctor *veritablement exceptionnel* cum îl numește dr. Armand Gautier directorul laboratorului facult de Medicină din Paris într'o scrisoare adresată Ministerului Cultelor, la obținerea catedrei. I-a trebuit într'adevăr să fie excepțional ca să pôtă învinge pe concurenții lui protejați.

Titlurile și lucrările științifice ale d-rului I. Toma Tomescu, lectorul le pôte găsi la Academie, într'o lucrare intitulată cu acest titlu.

Profesorul Dr. Ión I. Cantacuzino

S'a născut la 8 Noembrie 1864 în București; studiile universitare le-a făcut la facultățile de știință și medicină din Paris. A obținut licența în științele naturale la Paris în 1891 iar doctoratul în medicină, tot la Paris, în 1894. De la 1891—1894 a lucrat în institutul Pasteur din Paris. De la 1894—96 a fost numit ca *suplinitor* al catedrei de Morfologie ani-

mală la universitatea din Iași. De la 1896—1902, a fost atașat ca asistent la Institutul Pasteur din Paris la laboratoriu d-lui Profesor E. Metchikoff, unde s'a ocupat cu cercetări relative la problema imunității. În 1902 a fost numit ca profesor la catedra de medicină experimentală la facultatea de medicină din București.

Profesor Dr. Ionescu Toma

Comandor al ordinelor Coróna României și sf. Sava (Serbia), ofițer al legiunii de onoare (Franța) și al Stelei României; Bene-merente clasa I

Născut la Ploești la 1 Septembrie 1860, profesor de anatomie topografică și de clinică chirurgicală la facultatea de medicină din București, directorul Institutului de anatomie Topografică și de chirurgie, chirurg primar la spitalul Colțea

Membru corespondent al societății de chirurgie din Paris, membru asociațiunii franceze de chirurgie, membru fondator și fost președinte al societății de chirurgie din București.

Bacalaureat din București la 1878, D. Ionescu, începu studiile de medicină și de drept la Paris în 1878—1879. În 1882 fu *licențiat în drept* și numit Extern al spitalului din Paris la concursul din acel an. Intern provisor în 1884 fu numit *Intern definitiv al spitalelor din Paris* la concursul din 1885. În 1887 fu numit prin concurs și primul din promoțiune, *ajutor de anatomie* la Facultatea de medicină din Paris. În 1888 numit prin concurs Prosector provisor de anatomie la aceeași Facultate, iar la 1891 *Prosector* definitiv și primul din promoțiune. La 1889, la concursul între interni din anul al patrulea secțiunea de chirurgie și obstetrică. D. Ionescu luă medalia de argint și deveni *Laureant al spitalelor din Paris*. La 1890 fu *Laureat Academiei de medicină din Paris*, care îi desemnă premiul Laborie de 5000 lei, atribuit lucrării care a contribuit cel mai mult, în curentul anului, la avansarea științei chirurgicale, pentru lucrarea sa asupra *Herniilor Interne retro-peritoneale*. Doctor în medicină de la Facultatea din Paris la 1892.

Naturalizat francez la 1889, D. Ionescu fu delegatul guvernului Francez, ministerul de Instrucțiune Publică, pentru a studia învățământul anatomiei în universitățile din Germania și Austro-Ungaria în 1892.

Juriul concursului pentru noua catedră de anatomie Topografică și chirurgicală, la facultatea de medicină din București, luând deciziunea de a propune această catedră d-lui Ionescu de la Paris pe baza titlurilor și lucrărilor sale, Facultatea de medicină din București, a confirmat dorința juriului de la Iași prin un vot unanim și D. Ionescu fu numit prin Decret Regal în 1894 profesor de Anatomie Topografică și chirurgicală, profesor de clinică chirurgicală și director al institutului nou creat de anatomie și chirurgie. La intrarea sa în țară în 1896, D. Ionescu, după ce și-a reluat drepturile de cetățean Român, fu instalat în catedrele sale și numit chirurg primar al spitalului Colțea.

Institutul de anatomie și chirurgie pus sub direcțiunea d-lui profesor Ionescu, cuprinde secțiunile următoare: Anatomie topografică, anatomie comperată, Embriologie, chi-

rurgie experimentală și anatomie Pathologică. Instalat în noul palat al Facultății de medicină, Institutul de anatomie și chirurgie urmărește cu mare succes indoitul scop; a instrui elevii prin cursurile și lucrările practice obligatorii și a produce lucrări științifice, cari să ridice prestigiul anatomiei și chirurgiei românesce atât în țară cât și în străinătate. Numeroasele lucrări publicate atât la noi cât și în presa medicală străină de către directorul institutului și de asistenții săi: d. riî Juvara, Jagnet, Bălăcescu, Bruckner, Gerota, Florescu, Mezincescu, etc., simt o probă absolută de marea activitate științifică a acestui institut.

Lucrările științifice ale profesorului T. Ionescu, sunt prea numeroase pentru ca să le putem chiar menționa aci.

Ne vom mulțami a trimite la colecțiunea «*Revistei de chirurgie*» fondată și dirijată de prof. Ionescu de la 1897; *Bulletin et memoira de la société de chirurgie de Bucarest* fondată de d. prof. Ionescu în 1898 și *archives des sciences medicală* din Paris fondată și dirijată de d. Ionescu de la 1897. Afară de această un număr însemnat de memorii publicate în jurnalele speciale străine franceze și germane încă de la 1886.

Activitatea științifică a profesorului T. Ionescu s'a arătat mai cu sémă în nenumăratele congrese științifice la care d. Ionescu a luat parte de la 1895 încôce ca delegat al guvernului român. La *Congresul Frances de chirurgie* ce se ține anual la Paris d. T. Ionescu ia parte de la 1895—96—97—98—99—90 și a făcut un mare număr de comunicațiuni. La XIII-lea *congres internațional de medicină* (trienal) de la Moscova (1897) opt comunicațiuni. La *congresul de Gynecologie, obstetrică și pediatrie* de la Marsilia (1898) patru comunicațiuni.

La *congresul internațional de gynecologie și obstetrică* de la Amsterdam (1899) cinci comunicațiuni. În fine la *congresul al XIV internațional de medicină de la Paris* (1900) unde profesorul T. Ionescu a fost reprezentantul oficial al României, a făcut 18 comunicațiuni, în opt secțiuni ale congresului.

Putem judeca de locul științific ce profesorul T. Ionescu și-a căpătat în lumea medicală prin onorurile ce i se fac, ast-fel a fost numit președinte de onóre al *congresului medical Egyptian* ce va avea loc la Cairo în Decembre 1902; președinte de onóre și raportor asupra *Tratamentului can-*

cerului uterin la congresul internațional de gynecologie și obstetrică ce va avea loc sub patronagiul al M. S. Regele Italiei la Roma.

Nu putem termina această scurtă biografie a prof. T. Ionescu, fără a menționa printre lucrările sale următoarele: *Hernes internes retroperitoneales*, Paris 1890 premiată de academia de medicină din Paris; *Le Duodenum et les Hernies Duodénala* Paris 1889; *Le Colon Palvien* pendant le vie intra-utérine, Paris, 1892 (Tasă de doctorat); — *Anatomie des ligaments de l'appendice vermiculaire* et de lefonetie iteo-appendiculaire, Paris 1895; — *Anatomie du Tube Digestif* (392 pag.) in *Traité d'anatomie humaine* par Poirier, Charpy Nicolas, prenant et Jonnesco, Paris 1895; — *Travaur de chirurgie*, Paris, 1897.

Chirurgia nervului *sympatie cervical* și aplicațiunea resecțiunei acestui nerv, in tratamentul epilepsiei, gușei exoftalmice, glaucomului și a migrenei constituie un adevărat monument științific pentru profesorul T. Ionescu, căci densus cel d'intèiū in 1896 a întreprins, contra ideilor admise până atunci, ablațiunea completă a acestui nerv și a arătat miraculoșele rezultate ce se obține prin aceste operațiuni in tratamentul bôlelor sus menționate. Numeroșele lucrări făcute de profesorul T. Ionescu, atât in presa medicală străină și română cât și in congresele medicale și la academia de medicină din Paris, au făcut ca această nouă și eficace operațiune să fie admisă și practică astă-đi de chirurđi din tótă lumea.

Vom menționa in fine că de la 1895 până astă-đi peste trei-đeci de tese de doctorat au fost făcute in clinica și institutul prof. T. Ionescu și susținute sub președinția sa inaintea facultăței de medicină din Bucureșci.

Prof. Dr. D. Grecescu

(Catedra de botanică medicală)

Prof. Dr. Gr. Râmniceanu

(Catedra de patologie chirurgicală)

Membru in consiliul sanitar superior, etc., etc.

Prof. Dr. C. Miculescu

(Catedra de fizică de la facult. de științe pentru cursul de fizică medicală)

Prof. Dr. Al. Obregea

(Catedra de istologie medicală)

Medic primar de spital, fost director general al serviciului sanitar superior, etc.

Prof. agreg. Dr. Ștefan S. Minovici

(Catedra de chimie analitică)

Licențiat în științe de la universitatea din Bucuresci, doctor în chimie de la universitatea din Berlin, profesor-agregat și directorul laboratorului de chimie analitică la facultatea de medicină din Bucuresci, chimist legist; născut în Râmnicu-Sărat la 23 Iulie 1867.

Prof. agregat Dr. Paulescu N.

(Catedra de fiziologie medicală)

Prof. Dr. N. Măldărescu

(Catedra de farmacologie medicală și de terapeutică)

Decan al facultății de medicină, etc.

Prof. Dr. At. Demostene

(Catedra de medicină operativă)

Prof. Dr. Bucliu

(Catedra de clinică medicală a II supl.)

Agregații: D-rii N. Duma, Eugeniu Felix și Dr. Gerotă

Prof. Dr. N. Atanasescu

(Catedra de chimie medicală)

Prof. Dr. N. Manolescu, senator

(Catedra de oftalmologie)

Institutele și laboratoarele facultăților de medicină

Localul facultății

Laboratorul de lucrări practice de anatomie

Director, prof. dr. Petrini Paul;

Șeful lucrărilor anatomice, dr. N. I. Duma;

Prosectori: C. Marinescu și St. Alexiu;

Prepăr. și desenator: Feldianu A.;

Ajutori de anatomie: Petrini I. și Severeanu Gr.;

Custode: Moga G.

Laboratoriul de zoologie medicală

Director: prof. dr. St. Sihleanu;

Preparator: dr. Poenaru-Căplescu.

Laboratorul de botanică medicală

Director profesor d-r D. Grecescu;

Prep. și conservator al colecțiilor

Bartolomeu D.

Prof. Dr. D. Drăghiescu

(Catedra de teoria și clinica obstetricală)

Membru în consiliul sanitar superior, medic primar al institutului «Maternitatea», profesor de teorie și clinica ob-

· Profesor Dr. D. Drăghiescu

stetricală la facultatea de medicină din București, director și profesor de clinică obstetricală, al școlii de mōșe, senator, etc. etc.

Adresa strada Polonă 15.

Laboratorul de chimie medicală

Director N. Atanasescu d-r. prof. ;
Preparator, Luca Tzalapatani.

Laboratorul de farmacologie

Director prof. dr. N. Măldărescu ;
Preparator dr. Ion Teodorescu.

Laboratorul de fiziologie

Şef de lucrări, Constantinescu I. dr.

*Laboratorul de Histologie, Embriologie și tehnica
microscopică*

Director, profesor doctor Obregia Al. ;
Şef de lucrări, dr. St. Besnea ;
Asistent, dr. Tatuşescu D. ;
Preparator, dr. Vranjălici.

Institutul de anatomie topografică și clinică chirurgicală

Director, profesor dr. Ionescu Toma ;
Asistenți : Bălăcescu I. și Ionescu Th. dr. ;
Preparator p. embriologie și confer. p. anatomie ;
Maurice, desenator, Raggé.

Clinica obstetricală

Spitalul Maternitatea

Prof. dr. D. Drăghiescu asistent ?

Clinica infantilă

Spitalul de copii

Profesor, Tomescu N. Dr.
Asistent Besnea Ștefan Dr.

Clinica sifiliopatică și dermatologică

Spitalul Colțea

Profesor Dr. Petrini Galați.
Asistent Dr. Vasile Dudumi.
Preparator și desenator Bușilă Vladimir ;

Profesor Dr. N. C. Tomescu
Titularul Catedrei de clinică și patologie infantilă
Medic pri nar la spitalul de copii

*Laboratorul cliniceî bôlelor nervóse**Spitalul Pantelimon*

Profesor Dr. Marinescu G. ;
 Şeful lucrărilor Dr. Vineş V. ;

Invătămîntul Farmaceutic**Localul facultăţei de medicină***Laboratorul de chimie analitică*

Profesor Dr. Ştefan Minovicî ;
 Preparator Bacovescu A. ;
 Asistent chihăescu L.

Laboratorul de farmacie chimică şi galenică

Profesor Dr. Georgescu M.
 Preparator Corbeanu N. ;

Laboratorul de medicina operatóre

Director Prof. Dr. general Demostene ;
 Ajutorî: Mendonidi I. şi Ghidronescu I. d-rî ;

*Laboratorul de patologie chirurgicală bandage şi oparate
de fracturî**Spitalul de copii*

Director, prof. Dr. Gr. Râmniceanu ;
 Preparator, Dr. Al. Bolintineanu ;

Clinicile*Inteia clinică medicală**Spitalul Colţea*

Profesor Dr. G. Stoicescu ;
 Asistent şi preparator Dr. I. Radovicî ;

*A doua clinică medicală**Spitalul Brâncovenesc.*

Profesor supl. Dr. Buicliu ;
 Asistenţi, Gheorghian G. şi Cristea G. d-rî ;

*A treia clinică medicală**Spitalul Brâncovenesc*

Profesor Dr. Bucliu Chr. Șt.

Asistent Tatușescu D. Dr.;

*Inteia clinică chirurgicală**Spitalul Coltea*

Profesor Dr. Șevereanu C.;

Asistent Goilav I. Dr.

*A doua clinică chirurgicală**Spitalul Coltea*

Profesor Dr. Ionescu Toma;

Asistent și prep. Dr. I. Bălăcescu;

*Clinica oftamologică**Spitalul Coltea*

Profesor Dr. N. Manolescu;

Asistent Dr. N. D. Staicovici;

*Clinica mentală**Ospiciul Mărcuța*

Profesor Dr. Șuțu Al.;

Asistent Nedelcu Petre Dr.;

Despre institutele de bacteriologie și medicină legală, s'a tratat în altă parte.

Laboratorul clin. bôl. interne pe cale de a se înființa

Director prof. Dr. I. Toma Tomescu;

Asistent onorar Dr. G. Sterian.

Institutul de Anatomie Patologică și Bacteriologie

A fost înființat pentru prima oară în București în anul 1887 și pus sub direcțiunea savantului Dr. Victor Babeș, fost profesor la facultatea de medicină din Pesta și adus în țară

in acelaş an printr'o lege specială, împreună cu regretatul Dr. G. Assaki ¹⁾.

Scopul principal, încă de la înfiinţarea sa, a fost studiul epizootiilor ce se iviseră în România şi combaterea turbăreii, care făcea numeroase victime, în fie-care an. Pe lângă acesta a mai contribuit şi faptul că nu exista nici un institut de anatomie patologică, de patologie şi bacteriologie.

Apoi, România prin poziţiunea sa topografică fiind situată la porţile Orientului, era cu deosebire expusă introducerei bolilor infectioase ce nu erau încă bine cunoscute.

Institutul a fost creat după planurile D-lui Dr. V. Babeş fără ca desideratele d-sale să fi fost executate în total ²⁾.

Pentru prima oră, Institutul a fost instalat în casele repozatei Zoe Brâncovenu, de pe cheiul stâng al Dâmboviţei, în dreptul chioşcului unde se sfinţeşte apa la Boboteză, local devenit insuficient în urma marelui dezvoltării, — ce a luat în anii din urmă, — tot-d'a-una în raport cu nevoile ce reclama *medicina preventivă* pentru apărarea acestei ţări.

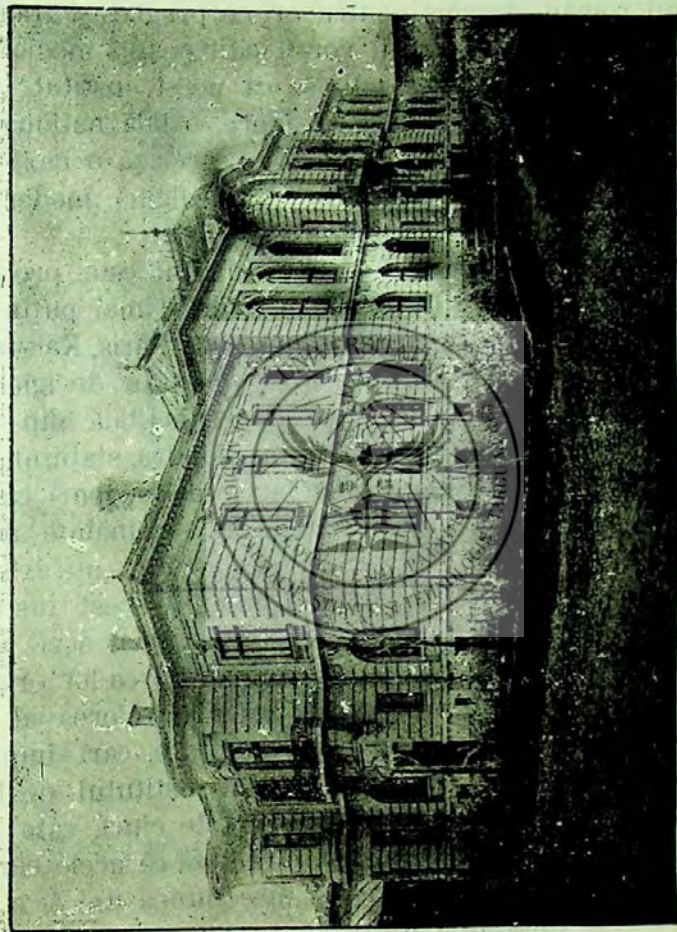
Tôte guvernele fără deosebire de partid — au acordat D-lui Dr. Babeş, tot sprijinul material pentru atingerea scopului propus; un credit de peste un milion se votază pentru construcţiunea unui local nou, pe locul numit maidanul «Mimi» între şcola veterinară şi institutul de chimie organică.

Iată cum se exprima D. Dr. V. Babeş într'un memoriu prezentat la Academia Română în şedinţa de la 3 Aprilie 1900:

«De câte-va luni se ridică pe malul Dâmboviţei un mare palat, inconjurat de un parc întins şi de o cantitate de clădiri mai mici, având o destinaţie particulară şi inzebrat cu dispoziţiuni, cu aparate, cu instrumente, cari, înainte cu două trei decenii, nu erau de fel cunoscute. Tôte aceste întinse clădiri dovedesc că de puşini ani, un nou element a intrat în domeniul medicinei, care curând a devenit predominant fertilisând tôte ramurile medicinei. Cum institutul nou de bacteriologie a fost creat, ca cea diutēiū instituţiune de înaltă cultură, ca cel dintēiū palat de sine stătător şi clădit pentru un scop special, pentru studiul medicinei moderne în ţera

1) Vezi facultatea de medicină 1869—1902.

2) Dr. V. Babeş, Direcţiunea Medicinei Moderne şi Noul Institut de Bacteriologie în Analele Academiei Române, seria II, tom. XXII, Men or. sect. sciinţ. p. 398.

Institutul de Anatomie Patologică și Bacteriologie

Întregă... Câtă lume, căli medici nu vor trece pe dinaintea acestui institut, dând din cap și zicând că, în timpurile lor sau când au învățat ei Medicina, nici vorbă nu era de o astfel de știință sau de un astfel de institut și căli-va se vor fi gândind: ce cheltuială, ce risipă pentru o creațiune, care abea mai există în altă parte chiar în Europa. Dar... grație spiritului român, deschis pentru orice progres și grație activității acestui institut, mulți vor fi citit și toți medicii tineri vor fi căpătat convingerea intimă, că acest institut, însemnează pentru țara noastră o mare onoare, o fală națională; însemnează că statul român modern își creiază o bază vitală științifică... de unde să pornescă o medicină modernă, în adevăr eficace adecă *Medicina preventivă*».

Importanța capitală a acestui institut este probată și prin o mulțime de institute similare, de și mai puțin complete, din străinătate institutul Pasteur la Paris, Kaiserliches Gesundheitsamt la Berlin, numeroase institute de igienă din Germania, institutul de medicină experimentală din St.-Petersburg, de medicină preventivă din Londra, stațiunile igienice din America și Indii, servesc aceluiași scopuri ca și institutul nostru. Fie-care universitate din străinătate are mai multe institute pentru acest scop: cea ce însă nu există încă, este completitatea de care se bucură acest institut și organizarea lui astfel, în cât reprezintă tocmai acele științe medicale moderne, cari numai prin conlucrarea lor organică, sunt destinate a realiza, progresul cel mai valoros al medicinei. Numai la Berlin există cinci institute, cari împreună costă pe stat de 6 ori mai mult de cât institutul de Bacteriologie din București, corespunzând toate cinci, câte uneia din secțiunile institutului nostru, fără însă ca acele cinci institute, să aibă legătură intimă și direcțiunea unică a institutului nostru. Institutele universitare din străinătate, lucrează fie-care în mod limitat și de obicei fără legătură organică cu alte institute, ale căror lumini ar fi indispensabile pentru ca rezultatele obținute să fie controlate și aplicate. Acastă izolare a doctrinelor, care necesarmente ar trebui să meargă împreună era fără îndoială, una din cauzele principale pentru care știința medicală, cu tot numărul mare al institutelor n'a putut progresa¹⁾.

1) Op. cit. p. 356.

D-l Dr. Babes a fost invitat de guvernul austriac a'î inainta un memoriu în care să-și arate un plan asupra insemnătății capitala a unei organizări ast-fel, în cât tôte doctrinele, destinate a conlucra pentru ridicarea medicinei moderne să conlucreze în comun. A dat planul distribuțiunei și al clădirei acelu: institut care până acum acolo nu s'a realizat, dar care a servit de basă la crearea institutului nou din Bucuresci.

Medic Veterinar P. Riegler

Șeful secțiunei de Bacteriologie din același institut și profesor la școala super. de med. veterinară

Planul, dispozițiunea și menirea clădirelor Institutului

Institutul se compune din mai multe clădiri, separate unele de altele după firea lucrărilor ce comportă menirea lor. El se află pe un teren vast de peste 20,000 m. p., retras de stradă cu cel puțin 25 metri.

Clădirea principală, cu fațada spre Nord-Est, are o înfățișare simplă dar demnă; vestibulul, scările și coridórele sunt numai atât de intinse, cât cere igiena. Clădirea princi-

pală se compune din 4 părți cu totul isolate dar nici într-una nu se lucrează cu substanțe infecțioase. În centru, subsolul, conține mașinile; parterul, biblioteca și administrațiunea, iar etajul un muzeu foarte vast și frumos în care se așează prețioasele colecțiuni anatomo-patologice ale institutului. Aripa dreaptă conține laboratorul și biroul directorului și locuința sa; aripa de Est, tratamentul antirabic. În subsol se află: baia, *bucătăria* și locuința servitorilor. În parter propriu (dis, tratamentul antirabic și animalele trebuincioase tratamentului cu saloanele de așteptare, de trepanare, de măduve, de inoculare și de pansamente.

O prelungire spre Sud a clădirii principale conține în parter laboratorul de seroterapie, unde se prepară serul antidiferic, serul antirabic, serul antituberculos, antimorvos și antipestos. Spre Est există un amfiteatru pentru cursul teoretic în care încap v'r'o 80 persoane. Etajul este ocupat de sale mari de conferințe pentru 400 - 500 persoane.

A doua clădire este cea a laboratorielor, cu 2 etajii legat printr'un coridor închis cu clădirea întâia. Aici există în subsol, serviciul autopsiilor, serviciul de chimie, de medicină experimentală și încăperi pentru animalele de experiență. În parter se află secția de medicină experimentală cu o mare sală de lucrări practice, secția de chimie și laboratorul pentru studiul bolilor infecțioase la animale. Etajul I partea de Nord-Est este ocupată de un imens laboratoriu pentru lucrări practice de o lungime de v'r'o 50 m. în care pot lucra până la 100 persoane. În partea de Sud există secția de bacteriologie și de anatomie patologică. La o depărtare de 50 m. de acest pavilion există un pavilion pentru servitori și un altul, pentru lucrări cu material infecțios. S'a luat dispozițiunii speciale spre a garanta personalul institutului și orașul contra infecțiunilor.

În dosul acestui pavilion se întind grajduri, clădite cu cea mai mare îngrijire spre a se isola animalele și a evita infecțiunea.

Cheltuelile pentru construcțiuni și amenajare se ridică aproape la 1,000,000 de lei.

Partea științifică a Institutului

Se imparte în cinci secțiuni, care lucrează mai mult pe baza rezultatelor obținute în institut.

a) *In secțiunea veterinară* s'a descoperit între altele, natura epizootiilor din România (hemoglobinurie epidemică, cărcégul oilor, tifosul calului) iar pentru alte bôle s'a găsit mijlocul de diagnostic și de vindecare (morvina). Tot aici s'a

Dr. C. Bacaloglu

Fost intern al spitalelor din Paris, laureat al facultății de medicină din Paris; Seful secțiunii Anatomico-Patologice în Institutul de Bacteriologie.

studiat asociațiunea dintre bacilul brânței și al pneumoenteritei porcului, agentul febrei tifoide a calului și a difteriei porumbelului și s'a constatat moscenirea fenomenelor difterice la aceste paseri.

b) *In secția de vaccinațiune*, s'a redus mortalitatea turburărei la om la un maximum de 5 la mie. S'a făcut cunoscut încă din 1889 puterea preventivă a sângelui animalelor imunizate într'un grad mare, punând ast-fel basa științifică a

seroterapiei. S'a produs pentru întâia oară serul împotriva turbărei, răpciugei și tuberculosei și se prepară în mase serul în contra difteriei și tetanosului; s'a putut lămuri modul cum se lucră otrava rabică, precum și leziunile cerebrale, caracteristice pentru diagnosa bôlei. S'a putut asemenea studia influența substanței nervoase normale asupra unor bôle nervoase și s'a constatat reacțiunea particulară a leproșilor față cu tuberculina. Aici s'a descoperit proprietatea substanței nervoase de a combate și de a vindeca anumite bôle nervoase.

c) *In secția bacteriologică* s'a constatat existența și lățirea leprei și formele sub care se presintă malaria în România; apoi s'a mai constatat: natura infecțiunilor biliöse, a abcesului ficatului, a unor forme de infecțiunii intestinale și a unor forme particulare de pemfigus. Apoi bacilul influenței, recunoscut de Pfeiffer ca specific al influenței, o întrégă serie de asociațiuni bacteriene care jöcă un rol însemnat în bronchită. Tot aci s'a stabilit microbii infecțiunii emoragice ai scorbutului, ai nonei etc. și s'a găsit mijloce eficace de desinfecțiune pentru unele bôle infecțiöse mai cu sémă pentru difterie. În fine aici s'a studiat structură fină a bacteriilor și a asociațiunilor bacteriene, atât de importante în mai töte bôlele infecțiöse.

d) *In secția chimică* a institutului s'a studiat cu deamănuntul principiile filtrațiunii apei și mai cu sémă s'a stabilit principiul sterilisării prin precipitare. S'a mai făcut studii întinse asupra produselor de secrețiune ale bacteriilor, răpciugei, tuberculosei, sa inventat Morvina etc.

e) *In secția patologică* s'a făcut, cu rezultate surprinzătoare studiul cadavrelor de la spitale; prin acest studiu s'a elucidat numărul neașteptat al coloniilor bacteriene, precum și starea invaziunii bacteriene în bôlele neinfecțiöse și deci s'a putut trage încheieri asupra varietăților și limitelor de variabilitate a bacteriilor, studiate de aproape în: septicemii, în pneumonii, în scarlatină, în febră tifoidă și în infecțiunile emoragice. Apoi tot în această secțiune s'a mai făcut studii amănunțite asupra patologiei sistem nervos și istologiei patologice a terminațiunilor nervoase în mușchi, asupra geneșei tumorilor precum și a altor diferite bôle.

E bine înțeles că nu se pot enumera töte lucrările, dar

cele spuse sunt de ajuns pentru a arăta ce direcțiune urmăresce acest institut de stat pentru a-și face datoria față de serviciul sanitar și de știință.

România e un pământ virgin pentru asemenea instituțiuni și pentru cercetările în această ramură, pentru că există puține prejudicii ori privilegii care să le opună pedică; a fost

Dr. G. Robin

Șeful Laboratorului de la spitalul Filantropia; Asistent în secțiunea de Bacteriologie.

decî posibil, ca acest institut să se desvolte în libertate și să-și pună în evidență însemnătatea sa. După o activitate de așa puțină anî, convingerea despre însemnătatea practică a acestui institut a pătruns în toate clasele societății; fie-care, se supune cu bună voință prescripțiunilor sanitare cînd plécă din acest institut. Pentru toate aceste strălucite resul-

tate corpurile legiuitoare s'au grăbit a'î acorda tóte mijlócele-trebuitoare pentru menținere și desvoltare.

Resultatul cel mai însemnat al activității institutului e de sigur de ordin didactic. Nu numai studenții și medicii practici, funcționarii, au căpătat o basă solidă pentru meseria lor, dar înțelegerea principiilor igienice referitoare la educațiune, la locuință, la hrană, la obiceiurile și ocupațiunile zilnice, la măsurile speciale pentru prevenirea bólelor, încep a pătrunde în clasele culte.

Direcțiunea institutului și ajutóarele sale fac în cursul anului cursuri practice și demonstrațiuni asupra bacteriologiei, etiologiei, asupra pneumoniei și terapiei bólelor infecțioase la ómeni și animale, cu specială considerațiune a poliției sanitare în cel mai larg sens. Aceste cursuri sunt mai cu deosebire interesante, pentru medicii aflați în serviciul public, pentru doctoranți, arhitecți, ingineri, funcționarii administrativi și studenți¹⁾. Pentru acești din urmă însă, nu rămâne de o cam dată de cât un *primum desiderium*; căci numai atunci va căpeta institutul acest vast cerc de activitate, când se va generalisa convincțiunea că în timp de pace, lupta pentru sănătatea ómenilor e datoriaz cea mai însemnată și cea mai fructiferă a omului, și ea acesta póte fi dusă numai de specialiști²⁾.

Am spus mai sus, că institutul de patologie și bacteriologie costă aprópe un milion; cât privește însă întreținerea și vitalitatea sa nu numai că nu reclamă nici un sacrificiú de la stat, dar îi aduce și folos și anume :

a) Serul antidifteric, precum în institut, aduce servicii imense prin reducerea mortalității de anghină difterică de la 80% la 10% aducând statului un profit de lei 60.000.—

b) Tratamentul antirabic prin mijlocul căruia să vindecă în fie-care an 800 persoane mușcate de animale turbate, realizéză o economie cam de . . 20.000.—

c) Serul antitetanic, tuberculina, maleina, serurile mai puțin căutate, tóte analizele făcute la diferite calități de ape, diagnosticul diferitelor boli la

Report . . . 80.000.—

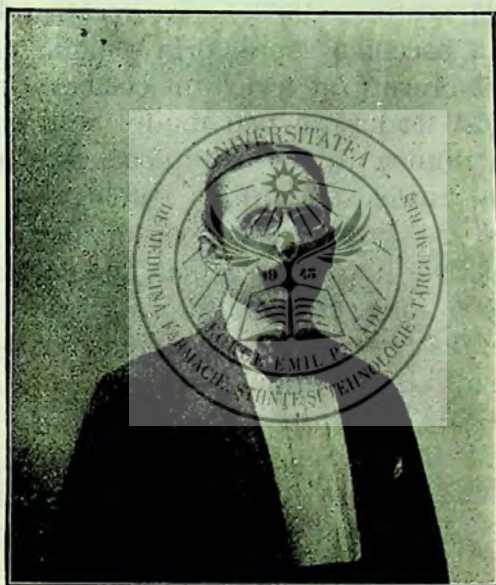
1) Analele Academiei române op. cit. pag. 406—407.

2) La Presse médicale No. 99 din 11 Decembre 1901.

Transport . . .	80.000.—
ómení și animale stabilite in istitut pentru tótă țara face țárei o economie de la 20 000 la	30.000.—
Total . . .	110.000.—

Ministerul cultelor și instrucțiueei publice cheltuesce cu întreținerea institutului, 38640 lei pentru personal și 10.000 pentru material 48.640.—
Total rămas . . . 61.360.—

Vedem decí că institutul nu costă nimic pe stat ci din sontră ȳ aduce un profit aprópe indoit de cât cheltuesce cu întreținerea lui 1).

Profesorul dr. Victor Babeș

Membru al Academiei Române, profesor universitar director al institutului de Patologie și Bacteriologie. Membru corespondent al Academiei de medicină din Paris și oficier al Legiunei de onóre etc., etc.

Este fiul d-lui Vicențiu Babeș unul dintre fruntașii români transilvăneni.

Dr. Babeș este născut la Viena in 1854 și-a făcut studiile la Buda Pesta și apoi la Viena, unde a obținut și gradul de Doctor. A fost timp de 10 ani asistent de anatomie patologică apoi privat docent la Buda-Petsa. Fiind trimis in străinătate

1) Vezi budge:ul ministerului instrucțiunei pe exercițiul 1901—1902.

de guvernul unguresc a lucrat la Pasteur apoi la Virchow, la Koch și la Kornil. In 1883, este chemat ca profesor la facultatea de medicină din Buda-Pesta, iar in 1887, camerele și guvernul român îl cheamă la Bucuresci pentru ocuparea catedrei de Patologie și Bacteriologie și in același tim ca director al Institutului de Patologie și Bacteriologie, pe care guvernul înființează prin stăruințele lui. Acest institut a devenit de un renume european. Intre lucrările sale se pot menționa: *Constatarea naturii vasculare a unor bóle ale măduvei*; cea a originii neoplasice a unor scleroze (1897). Prima descriere a bacilului morveii (1880). Descoperirea microbului sudoreii roșii; constatarea pătrunderii bacilului cărbunelui prin mucoasa stomachală neatinsă (1880); cea a pătrunderii de la suprafața pielii, a bacililor leprei prin foliculi piloși etc. etc., in fine marea lucrare: *Bacteriile* in colaborație cu profesorul Cornil, a fost tradusă in mai multe limbii europene.

De la aparițiunea ultimei edițiuni a acestei lucrări d-l Dr. Babeș a publicat analele institutului de Patologie și Bacteriologie in romănesce și franțuzesce, care conțin un mare număr de lucrări originale. Este dificil a menționa toate publicațiunile d-lui profesor Babeș și apoi cred inutii de a trece aici chiar pe cele principale, de ore-ce le-am menționat in darrer de sémă ce am făcut asupra institutului de sub a d-sale conducere. Streinii orii de câte orii scriu de dânsul, îl pun printre «Les maitres de la Medicine» onóre care se resfrânge nu numai asupra d-sale ci și asupra țerei. A fost chemat la alte catedre din strănătate, dar a preferat să rămână printre ai săi și bine a făcut.

Dl. profesor Dr. Babeș este membru al Academiei Române și încă unul dintre cei mai harnici și mai productivi; membru corespondent al Academiei de medicină din Paris și oficier al Legiunei de onóre ¹⁾ etc.

Dr. Aurel Babeș

Șeful secțiunei de chimie de la Institutul de Bacteriologie. Este fiul prim născut al d-lui Vicențiu Babeș și deci frate mai mare al d-lui profesor Victor Babeș. Născut in Viena in 1856 unde și-a început studiile, le-a terminat la Universi-

1) Veđi la *Medicine moderne journal d'informations medicales* și *Enciclopedia Română de dr. Diaconovich. Sibiu I.*

tatea și și școala Politehnică din Buda Pesta. Este dr. în filosofie și chimist renumit; dexteritatea practică în chimie și a însușit-o la Heidelberg în laboratorul celebrului Bunsen; a venit în România în 1884, unde ocupă postul de profesor la școala de medicină veterinară superioară și de șef al lucrărilor chimice în institutul de care ne ocupăm. D-rul Aurel Babeș s'a distins prin lucrările sale asupra apei de băut și a inventat cunoscutul «sterilisator Babeș». Pe terenul toxinelor bacteriene a inventat morvina 1).

D-nii: Dr. Emil Pop, șeful secțiunii vaccinațiilor care cuprinde tratamentul antirabic și prepararea diferitelor se-

Dr. Emil Pop

ruri ca antidifteric, antirabic etc., cavaler al Ordinului Coronei României.

Doctor G. Robin, șeful laboratorului de la spitalul Filantropia. Asistent în secțiunea de bacteriologie.

Doctor C. Bacaloglu, fost intern al spitalelor din Paris, și laureat al facultății de Medicină din Paris șeful secțiunii anatomo-patologice.

Medic-veterinar Paul Riegler, profesor la școala superioară de medicină veterinară, șeful secțiunii de bacteriologie.

1) Dr. Dinonovich Enciclopedia Română I freg. 343.

Doctdrul S. Baroncea, fost intern la spitalul Brâncovenesc asistent in secțiunea de Anatomie patologică.

D-ra doctor E. Densușianu, asistentă in secțiunea de anatomie patologică.

Catedra de medicină legală

Când nemuritorul dr. Carol Davila a înființat pentru prima oară școala de Mica chirurgie de la Mihaiu-Vodă--devenită in curând școala Națională de medicină și farmacie - a prevădut in primul ei program și catedra de medicină legală pe care o incredința d rului Atanasovicî.

In 1868 s'a înființat consiliul medical superior ; s'a schimbat titlul medicilor fisici—cum se dicea in Austria—in medici de oraș, județ și plasă fiind însărcinați și cu lucrări medico-legale. Tot atunci s'a înființat pe lângă ministerul de interne un post de medic legist și s'a incredințat d-lui profesor dr. I. Felix, apoi d-rului Marcovicî și in fine profesorului Atanasovicî—care era și profesor de medicină legală. Tot in anul 1862 s'a publicat și primele lecțiuni de medicină legală de către un distins student N. Măldărescu, actualul decan al facultății de medicină.

Pentru motive de personalități s'a suprimat postul de medic legist de la interne și s'a reinființat după cât-va timp la Justiție, când in loc să fie numit medic legist tot profesorul de medicină legală, a fost numit un altul, ast-fel că învățămîntul medicinei legale a suferit mult timp din cauza lipsei complete de învățămînt practic.

La 1880, D-rul Șuțu, fiind numit la catedra de medicină legală, învățămîntul practic a reinceput să reinvieze, căci d-sa a cerut ministerului de justiție să oblige pe medicul legist, ca, ori de câte-ori are vre-o autopsie medico-legală de făcut, să permită și studenților să asiste.

Profesorului Șuțu prin urmare îi revine meritul de a fi reinceput lucrările practice și de a învinge toate obstacolele, alergînd cu studenții din spital in spital, pe unde era de făcut câte o autopsie medico-legală.

D-rul Șuțu, era titular și al catedrei de bólele mintale; in urmă desvoltărei ce a luat in anii din urmă medicina la noi, s'a separat catedra de medicină legală, de cea a bólelor

mentale și dr. Șuțu optează pentru cea din urmă. Catedra de medicină este incredințată d-lui Dr. M. Minovici, care stăruiesce pe lângă Primăria Capitalei și ministerul de justiție, să înființeze o morgă pentru a strânge pe nenărociții care cad morți pe uliță, etc., care s'a transformat în urmă într'un institut medico-legal care să servescă pe de-o parte știința medico-legală, iar pe de alta să fermenteze și justiția criminală, unde atât studenții mediciniști cât și cei de la drept, să-și pôtă căpăta cunoscințele necesare profesiunii lor și deciziei întregi.

Institutul medico-legal (Morga)

S'a înființat în anul 1892 de către primăria Capitalei și ministerul justiției. Primarul Pake Protopopescu și ministrul justiției pe atunci d. Alexandru Marghiloman, au dat tot sprijinul lor.

Clădirea morgii a costat pe comună 87 mii lei, iar pe Stat 50 mii, în total 137.000 mii lei. Întreținerea ei costă pe Stat anual 29 mii lei.

Morga, ast-fel cum se găsește astăzi constituie un ideal pentru toate statele civilizate, și putem să ne mândrim că este singura în Europa care poate corespunde atât cerințelor justiției, cât și învățământului medico-legal.

Sunt state în Europa cari au morgi înzestrate cu aparate frigorifere. însă le lipsesc instalațiunile pentru învățământ și sunt altele cari au instalațiunile pentru învățământ și le lipsește instalațiunile de aparate frigorifere.

O morgă care nu corespunde acestor două cerințe, adică învățământului și justiției, nu pôte fi o morgă.

Acosta este dorința tuturor Statelor, cari nu posedă institute de asemenea natură și suntem fericiți că noi Românii cei d'întâiu în Europa, am putut realiza acest vis.

Prima condițiune pentru ca o morgă să pôtă exista este aceea de a avea instalațiunile pentru conservarea cadavrelor prin aparate frigorifere. Morga noastră este înzestrată cu aceste aparate și ele sunt construite după ultimele cuvinte ale științei. Condițiunile ce se cer acestor aparate sunt de a conserva cadavrele fin timp îndefinit și în stare în care ele au fost în morgă, precum și o cheltuială mică pe lângă soliditatea lor.

Aparatul frigorifer a fost cumpărat de la o compania italiană care și are sediul în Paris, și este construit după sistemul Fixary; este basat pe răcirăa unei băi de chlorure de calciu prin gaz amoniac liquefiat.

El a costat 30.000 lei cu instalarea lui cu tot și intrunesc toate condițiunile cerute.

Intreținerea sa pe zi costă 10—12 lei.

El nu funcționează de cât opt luni de zile pe an, de ore ce în 4 luni avem o temperatură foarte scădută în țara noastră, pentru a nu avea trebuința de aparat.

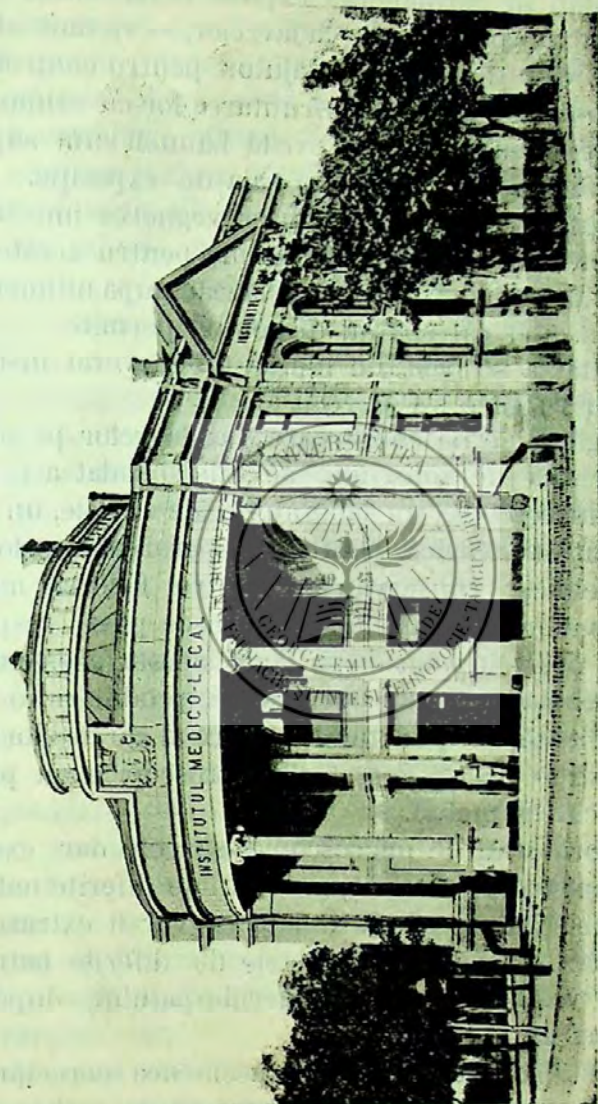
Acest aparat produce în lățile unde îngheță cadavrele 10—12° sub zero, iar în camera de expunerea cadavrelor 1 + sau 1.—

Cadavrele aduse la morgă, după ce li s'a făcut un examen minuțios în ceea-ce privește îmbrăcămintea și leziunile ce poartă la exterior, ele sunt introduse, în lățile construite anume unde ele, în câte-va ore îngheță. Cadavrele odată înghețate, dacă sunt nerecunoscute, se introduc în camera de expunere la vederea publicului, iar celor cunoscute li se fac autopsia. afară numai dacă parchetul nu cere să mai fie păstrate în interesul investigațiilor sale. Cadavrele înghețate și nerecunoscute se pot fotografia cu înlesnire, ele fiind înghețate pot sta în picioare rezemate. Transportarea cadavrelor se face în morgă prin ajutorul unor căruțoare de fer pe trei roțe, care au de asupra lor o tavă tot de fer asemenea pe roțe și care tavă poate fi introdusă în lățile de înghețare pe roțele ei.

În sala de expunere pot la nevoie să încapă 20 cadavre pentru conservare.

Acastă sală fiind separată de sala destinată vizitatorilor prin geamuri duble, vizitatorii pot vedea fără nici un pericol cadavrele expuse, hainele cu care au fost îmbrăcate și pot ast-fel recunoște, dacă acestea sunt ale persónelor dispărute. pe care ei le caută. Tot ast-fel se pot conserva și cadavrele ómenilor asinați, în tot timpul instrucțiunei criminalilor, și chiar în pină ziua condamnării lor, încru ce e de o mare importanță pentru justiție.

Grație acestui sistem se înlătură aprópe cu desevărșire îngroparea cadavrelor nerecunoscute. Și chiar dacă în timpul cât ele au fost expuse nu au fost recunoscute, totuși morga

Institutul Medico-Legal (Morga)

ii posedă hainele și fotografia, chip după care se pôte orî-când orienta cine-va.

Și când, după cerințele igienice, hainele vor trebui arse se pôte păstra din ele bucățile care se vor alătura la fotografie și rămân în permanență expuse visitorilor.

Cât pentru conservarea cadavrelor, — victime ale crimeilor, — acêsta este de un imens ajutor pentru controlarea actelor medico-legale, pentru confruntarea lor cu criminalii, etc.

Cadavrele asupra cărora există bănueli sunt supuse autopsiei înainte de a fi expuse în sala de expoziție.

Tôte autopsiile se fac sub supravegherea imediată a judecătorilor într'o sală destinată anume pentru aceste lucrări, care instalând'o în morgă s'a amenageat după ultimele cerinți ale științei și atât cât spațiul disponibil permite.

S'a căutat a se face din morgă un adevărat institut medico-legal, lucru care s'a și realizat.

Pe lângă sălile de conservare a cadavrelor pe lângă sala de autopsie, sala de fotografie se află instalat aci un laboratoriu de microscopie, un laboratoriu de chimie, un loc pentru experiențe fiziologice, pentru prepararea pieselor anatomiche ce trebuiesc conservate și pentru facerea mulajelor. Medicul neputînd transporta acasă nîsce piese respingătoare și de multe ori voluminoase; pe lângă acêsta, aceste transportări care trebuia să fie aproape zilnice, producînd o mulțime de inconveniente din punctul de vedere al garanțiilor legitime luate de justiție, aceste cercetări microscopice nu puteau să se facă de cât în morgă.

În laboratoriu de microscopie se pôte dar examina lichidele organismului, sângele, mucusul de diferite naturi, conținutul stomacului, viscerele îndată ce vor fi extrase din cadavre; tot aci se examinează petele de diferite naturi, după rufe, după vestminte, după lingeriile patului, după perdele sau scânduri etc.

În acêst laboratoriu se fac asemenea cercetările spectroscopice, în casuri de otrăvirii cu oxid de carbon etc.

Acêst laboratoriu este îndeștrătat cu tôte aparatele necesare pentru a corespunde acestor cerințe.

În laboratoriu de chimie se fac cercetarile chimice complementare autopsiilor, cum și primele cercetări care nu suferă nici o întârziere.

Aici studenții facultății de Medicină învață să facă o autopsie medico-legală, să reunescă leziunile spontanee, leziunile provocate să exerciteze cu cercetările microscopice necesare pentru a deosebi petele de sânge, de spermă, de meconiu etc., să studieze simptomele leziunilor determinate de diferite intoxicații, a arăta prezența unei substanțe toxice în organele omului, experiențele fiziologice și rezultatele procurate de chimist, dacă există o concordanță sau discordanță, care să-i permită a afirma dacă există sau nu o intoxicație, cum și alte chestiuni cu totul speciale pe care studenții nu le întâlnesc la lecțiunile de clinică. Acestea sunt, pentru a nu cita de cât pe cele mai importante: spânzurările, strangulările, inecurile, avorturile, atentatele la pudore, violul, intoxicațiunile, infanticidele etc. Studenții mai învață aici, dificultățile tehnice inerente oricărei autopsii, cum și obstacolele pe care falsele interpretări ale părții interesate le ridică mai tot-d'auna contra medicului legist. În fața studenților să pot face, toate cercetările microscopice, care urmăză de obicei asupra pieselor organismului, asupra sângelui, mucusului din diferite cavități, asupra conținutului stomacului, toate examinările viscerilor, ale petelor, osemintelor, ale îmbrăcămintei, etc.

Institutul medico-legal, grație activității neobositului Director dr. M. Minovici, este foarte bogat și interesant în acelaș timp pentru expertisele medico-legale. Posedă o colecțiune de piese anatomice extrem de instructivă: aici vezi fătul de la 2 săptămâni până la 9 luni și copii de la 10 luni înainte ajungând succesiv până la etatea omului de 100 de ani și ast-fel se tranșează numeroase discuțiuni ce se ivesc. Apoi o colecțiune de arme, glonțe, corpuri ale delictelor, unde fiecare crimă își are întregul său istoric. de la întemeierea institutului, mulage, fotografii și desemnuri exacte de pe răni-rele săvârșite, etc.

După cum vedem acest muzeu oferă studenți'or un vast câmp de învățăminte practice medico-legale; aici se pot vedea toate chestiunile asupra cărora medicul legist este chemat a se pronunța¹⁾. Acesta este direcțiunea pe care o urmăre-

1) D-rul M. Minovici, Discurs ținut cu ocazia deschiderii Morței în ziua de 20 Decembrie 1892.

sce Institutul Medico-legal Din cele expuse până acum, vedem că catedra de medicină legală, fermenteză numai diferitele ramuri ale medicinei ci și justiția criminală.

Profesorul Doctor M. Minovici

S'a născut la anul 1858, Iulie, in Brăila. Cursurile liceale și le-a terminat in liceul Sf. Sava din Bucuresci. Obține diploma de bacalaureat la universitatea din Iași in 1884. In 1883 obține diploma de licență in farmacie. In acelaș an pleacă la Paris unde studiază medicina; in 1888 obține gradul de Doctor in Medicină din Paris. Intors in țară este numit in 1890 medic-legist al Capitalei. In 1892 este numit director al Institutului medico-legal și director al serviciului Antropometric. In 1897 este numit profesor suplinitor al catedrei de medicină legală de la facultatea de Medicină. In urma prezentărei mai multor lucrări științifice medico-legale, a fost numit profesor cu titlul definitiv in luna Iunie 1899.

Harnic, cult și inteligent doctorul Minovici este una din acele figurî simpatice, care și iubesc misiunea cu patimă. Iată cum incheie lecțiunea de inaugurare asupra importanței și evoluțiunei medicinei legale:

«Să nu uitați nici odată domnilor—dice el studenților—că nu există misiune mai înaltă de cât cea a medicului chemat să se pronunțe, dacă un prevenit este vinovat sau nu, lucru care cere cea mai înaltă echitate.

«Insărcinat cu examinarea nenorociților, pe care o hotărâre a sa îi pôte smulge de la o pedepsă infamantă, arbitru prin urmare al onorei familielor, medicul, nu trebuie să piardă din vedere, interesele mari ale societăței, pe care trebuie să le respecte in acelaș grad. Tipetele poporului, sau severitatea magistraților nu trebuie să-l abată, de la sarcina sa de om de știință și martor! Datoria sa este să declare adevărul; societatea va face in urmă din aceste adevăruri aceia ce-î va plăcea. Sunt d-lor circumstanțe nenrocite unde pasiunea se amestecă in expertisele medico-legale, unde o opiniune publică prevenită pare că voesce să apese cu influența sa ocultă asupra decisiunei asceptate. Ei bine. medicul trebuie să aibă energia să reziste contra acestei influențe, fără nici o esitare, el trebuie să depărteze tot ce-l pôte abate de la calea

dréptă ce i-o indică cunoscințele sale orî-care ar fi pierderile ce ar putea trage pentru el acest mod de a lucra.

«Nici temerea de a displace opiniunii curente, nici impopularitatea ce ar putea-o dobândi pronunțându-se în sensul adevărului, nici murmurile ce le-ar putea ridica, nici blamurile deschise, nici desgrația ascunsă, nimic nu trebuie să influențeze asupra hotărârei unui medic legist. El nu are și nu trebuie să aibă de cât o singură călăuză: *adevărul și știința*

Dr. N. I. Duma

Sub-directorul lucrărilor practice de anatomie

și un singur judecător, *conștiința* sa al căruî răspuns secret să-l pōtă asculta tot-d'auna în orele de linisce fără inchieta-dine și fără turburare.... *Medicul înainte de a fi savant, trebuie să fie un om cinstit.*

«Numai acei conduși de acest ideal, aū dreptul să pōrte titlul de *medici legiști*».

Doctorul M. Minovicî, nu s'a desmințit nici odată.

Numerósele scrieri medico-legale, lectorul le póte găsi la Academie în cartea intitulată «Titlurile și lucrările D-rului Minovicî» cum și acele făcute sub direcțiunea d-sale în Instit. Medico-legal.

Parte din foștii profesori ai facultăței de medicină :

Profesor Dr. N. Kalinderu

1835—† 1902

Născut în Bucuresci la 1835. A făcut studiile sale la institutul Mitilineu din Bucuresci și la Paris, unde în 1853 începuse studiile sale medicale. Aci, în 1863, este primit în urma unui concurs ca intern al Spitalelor din Paris. Intors în țară, fu numit medic șef al spitalului Colentina, post pe care îl ocupă până la 1874 când demisionă. La 1877 e numit șef de serviciu la spitalul Brâncovenesc, iar la 1877 în timpul rebelului este pus în capul ambulanelor de la Turnu-Măgurele.

La 1887 D-rul Kalinderu este numit profesor de clinică medicală la Facultatea de medicină din Bucuresci, post pe care l'a ocupat până la morțea sa.

Academia l'a ales în 1889 membru corespondent și plătesce obștescul sfârșit la Nisa în ziua de 16 Aprilie a. c.

Principalele sale scrieri sunt: «Despre cosmetice», «Tuberculoza în raport cu unele profesiuni», «Epilepsia Jacksoniană», «Influența unor maladii ale cordului asupra dezvoltărei», «Mielită sifilitică», etc.

D-rul Kalinderu a fost un mare amator de artă și loquinta sa conținea un număr însemnat de tablouri de preț.

Profesor Dr. Alexandru Boicescu

1854—† 1893

Născut la 1854, în Valcea, studiile și le-a făcut în țară, apoi la Paris, reintors în țară în 1878, a și fost numit medic primar la Spitalul din Pitesci. Apoi a venit în Bucuresci unde fu numit șef al lucrărilor anatomice și conservator al muzeului anatomic pe lângă facultatea de medicină. În 1879 fu numit medic secundar la Spitalul de copii iar în 1891 profesor suplinitor la facultatea de medicină. În urma unui strălucit

concurs, a fost numit cu titlul definitiv la 1 Noembrie 1892. A scris lucrări medicale de o mare valoare, între care cităm: «Centrii nervoși din punct de vedere anatomic» (ed. II) 1888 apoi «Erythemul nodos palustru» 1890, «Lecțiuni de clinică infantilă și fapte clinice» 1892, vol. I, pentru care a obținut medalia Bene-merenti cl. I. A luat parte activă în războiul din 1877/78 dirigind spitalul militar din Slatina.

D-rul Boicescu, în flăcarea vârstei și în puterea bărbăției

† Profesor Dr. Alexandru Boicescu

și plăti obșteșcul sfârșit în 1893 în etate numai de 39 ani. Era de o talie mijlocie c'o înfățișare blândă și simpatice; cel mai neinteresat doctor din câți am auzit și cunoscut; săritor la nevoile omului care făcea apel la știința lui. Am avut ocaziunea de mai multe ori să-l aud zicând omenilor pe care nu-i veduse și cunoscuse nici odată: «poate ai casă și familie grea! ține-ți banii și-ți acopere alte lipsuri că eu am cu ce

trăi, și dacă n'ai cu ce să'ți cumperi medicamente să vii mâine dimineță la spital să 'ți le dau de acolo.

Ast-fel de om a fost d-rul Boicescu; țara a pierdut un bun român, facultatea de medicină un eminent profesor, familia un duios sprijin, iar cei lipsiți, un părinte; fie-î țărina ușoră și memoria vecinică.

Palatul Facultăței de Medicină

Este situat pe Bulevardul Independenței și pe strada Carol Davila aprópe de pórta Parcului Regal (Cotroceni).

Acest templu al sciinței este atât de vast în cât, actualmente cuprinde cancelaria Decanului cu tóte institutele, laboratoriile, sálile de disecție, museul anatomic, numeroase sáli de cursuri în formă de amfítetru; construcțiunea acestui palat costă pe stat suma de un milion opt-sute de mii lei; este încălđit prin calorifere și iluminat cu electricitate.

Localurile ocupate de facultatea de medicină încă de la înființarea șcólei de felerii de la Mihai-Vodă, după cât-va timp s'c mutat la spitalul vechii militar (ađi Corpul II de armată). În anul 1869, Decembrie 14, s'au inaugurat edificiul universității ¹⁾ iar în 1870 se mută și facultatea de medicină în localul universității ²⁾ și în care a stat până în anul 1900/901 când se mută în actualul local a cărei fotografie o dăm la pagina 449.

1) Titu Maiorescu, Anuarul Universității din Bucuresci pe 1894/95, pag. 5.

2) Sciință comunicată de d. General Dr. Iuliu Teodori.

PARTEA II

Moșia și satul Lupescii (sf. Elefterie)

1580—1655

CAP. I

Cum toate lucrurile sunt schimbătoare în lumea aceasta, i s'a schimbat și numele acestui sat în decursul vécurilor luând alte numiri potrivit cu firea ocupațiilor locuitorilor cel stăpânea. Sciam că este situat pe moșia Lupescii, proprietatea M-rei sf. Troiță a Radului Vodă de lângă București.

Moșia Lupescii se învecina cu moșia Vatra M-rei Cotroceni; limita dintre aceste două moșii a fost: șanțul despărțitor — care se vede și astăzi, — ce plécă din strada Carol Davila — în apropiere de fundătura Leopardului și se ridică în sus pe deal, pe la fundul baracelor unde a fost spitalul rusesc (în 1877-78) — astăzi proprietatea Asilului Elena Dómna, tae soséua Drăgomirescilor — numită astăzi a «Pandurilor» ¹⁾ și merge spre vila Cotrocenilor (bariera II) până în drumul Săreii, ca apoi ambele moșii să mérgă paralel, trecând peste calea Craiovei (Rahovei) și se termină în valea Dobrilor (Odăei) dincóce de Măgurele ²⁾. Pe vale moșia Lupescii se mărginesce cu Cotroceni din Vale cu moșia Grozăvescii de jos (fostă proprietate a M-rei sf. Sava astăzi dărâmată, pe locul cărei M-ri s'a clădit universitatea din București) cu moșia Mitropoliei (sf. Elefterie) și de care este des-

1) Veđi planșa No. 1.

2) Veđi harta moșiei Lupesci. Binroul doc. din ministerul dou eniilor.

părțită prin matca veche a Dâmboviței; merge pe sub dealul Lupescilor până la Opler și de acolo merge învecinându-se cu moșia M-rei Văcăresci până iarăși în valea Odăilor ¹⁾.

Moșia Lupescilor a fost proprietatea Spătăresei Caplea din Periș, care o vinde lui Alexandru Vodă fiul lui Mircea Ciobanul în anul 1580 pe preț de 26.000 aspri de argint ²⁾.

Simț de a mea datorie a da câte-va deslușiri relative la viața acestei jupănese.

Cine e fost spătăresa Caplea din Periș ?

A fost fiica marelui Ban Tudosie, sora Neagăi Vornicesei — proprietara moșiilor și satelor Grozăvescii de sus și de jos ³⁾, — și soția spătarului Stan Crețulescu ⁴⁾. Fa a moscenit de la tatăl său Teodosie Bănul fiul lui Neagoe Vornicu și al Mariei Călugărița ⁵⁾ moșiile cu satele: I Lupesci ⁶⁾ de care ne ocupăm în acest studiu, II Netoiți și III Dragomirescii de lângă Târgoviște ⁷⁾.

În anul 7089 (1580) Noembrie 24, Caplea spătăresa merge împreună cu cumnatul ei ⁸⁾ Mitrea Vornicu și cere divanului țării presidat de domnitorul Mihnea Vodă feciorul lui Alexandru V.v. să i întărească moșia Dragomirescii partea ei a patra parte de pretutindenea din câmp, din apă și din deal cu vile și din siliștea satului; pentru că această moșie a fost de bastină a jupănesei Caplei din Periș, ci a venit jupănesa Caplea înaintea domniei mele *de aș dat și aș înfrățit pre cinstitul boer domniei mele Mitrea vel vornic, pre această mai sus disă moșie, pe jumătate fără de nici o silă, iar cea-laltă jumătate din moșie o aș cumpărat Mitrea de la jupănesa*

1) Ibidem.

2) Arhivele statului M-rea Radu Vodă pach. 10 doc. 4.

3) Vezi satul Grozăvesci.

4) Comunicat de d. Iuliu Tuducescu arhivist la arhivele statului din București.

5) Arhivele statului M-rea Cătăluul veți hrisovul din 1577 din 1579 Noembrie 10 și din 1580 pentru întărirea moșiilor lui Stan vel spătar și jupănesei lui Caplea din Periș, doc. comunicate de d. G. I. Ionescu-Gion.

6) Archive M-rea Radu-Vodă pachet 48 doc. 3.

7) Archive condica Mitropoliei No. 1 file 42 și v.

8) Vezi doc. din 15 Iulie 1586 în colecț. de doc. a venerabilului domn St. Greceanu.

Caplea drept 10.000 de aspri de argint cin aspri, 13.000. Și încă au dăruit un contăș cu vulpe. Si au înfrățit și au vândut însuși jupânesea Caplea mai sus țisa moșie 1).

Cuvântul de *înfrățit* din acest hrisov nu trebuie luat în înțelesul cum îl practicați Cumanii și chiar și țaranii noștri adecă: dacă doi vroiau să se înfrățescă, își făceau fie-care câte o inpunsătură la braț, și storceați câte o picătura de sânge într'un pahar cu vin din care beau amândouă, rămânând prin acest ceremonial «frați de cruce» îndatorindu-se să se ajute reciproc și să se iubească ca frați în totă viața lor.

În cazul nostru cuvântul de înfrățire este sinonim cu termenul juridic «a face danie cui-va, ceva» întâlnim multe cazuri de *înfrățire* prin documentele vechii 2).

Într'un hrisov din anul 1586 Iulie 15 vedem că Caplea spătarése din Periș dăduse surorii sale Neaga și satul Netotii 3) de sigur tot prin înfrățirea juridică și poate tot în acel timp când s'au înfrățit Mitrea Vornicui. Nu cunosceam împrejurările pentru care spatarése noastră să desface așa de o dată de trei moșii și mai cu semnă de Lupesci, care era un domeniu colosal în coasta apusună a Bucureștilor.

Unde era situat satul Lupescii ?

După ce Alexandru Vodă (didi M-rea sf. Troiță și numită mai târziu a Radului Vodă la anul 1568 4) îi afierosește moșia cu satul Lupescii 5).

Mihnea V. V., feciorul lui Alexandru V.V., prin hrisovul de la 18 Maiu 1580, întărește din nou, conform uzului, deplina proprietate a Mănăstirei Radului Vodă, asupra moșiei și satului Lupesci. Acest hrisov mai ne spune între altele că spătarése Kaplea a vândut moșia și satul Lupesci lui Alex. Vodă care avea 13 familii de rumâni 6).

1) Archive condica Mitropoliei din Târgoviște 1 fila 43 și v.

2) Archive Mitropolia ungro-vlachiei pachet 4 doc. 4 din 7088 (1580) Martie 12 este relativ la înfrățirea vel. vornic. Dragomir pentru satul și moșia Frumușani, Academiei române M-ss 1063 doc. de înfrățire 2 p. 355.

3) Celecțiunea de doc. a d. St. Greceanu.

4) G. I. Ionescu-Gion istoria Bucureștilor pag. 248.

5) Archive M-rea Radu Vodă pach. 48 doc. 3.

6) Archivele Statului—Monastirea Radu-Vodă, pach 10 hrisovul 4.

E chestiunea acum, să scim în ce parte a acestei moșii se afla satul Lupesci?

La această întrebare ne răspunde un hrisov dat de Constantin-Basarab-Cărnul, la 5 Maiu 1655, prin care confirmă din nou Monastirei Sf. Troiță a Radului-Vodă, proprietatea asupra satului Lupesci, care sat este «*din susul orașului Domniei-Melc Bucuresci*», tot satul, cu tot hotarul și cu toți rumâni și cu tot venitul și cu viile și cu morile și cu vadurile de mără de peste tot hotarul, ori cât s'ar alege și Rumâni, însă să se scie pe nume: Vișan cu feciorii lui, Óncea, cu feciorii lui și Petre cu feciorii lui și Andrei cu feciorul Óncei și Stoica, Țică cu feciorii și Stoica Cocoș cu feciorii lui și Stan Croitorul cu Brat (frate) lui Stoian cu feciorii lui și Dumitru cu feciorii lui (în total 12 familii¹).

Pentru că acest sat adaugă hrisovul mai departe și cu Rumâni cum scrie mai sus, fostă cumpărate de Alexandru cel-Bétrán, moșu răposatului Radu-Vodă, de la jupăneșa Kaplea din Periș, drept 26.000 aspre de argint, dat și miluit la Monăstirea Sf. Troiță pentru pomană și tot a fost pe sēma sfintei monastiri cu bună-pace de atunei încóce». Acest hrisov ne spune însă, în mod generic, că satul Lupescilor se află pe apa Dâmboviței, cu viile, cu morile și cu vaduri de mără și că este situat «*din susul orașului Domniei-mele Bucuresci*». Expresiunea însă «*din susul orașului Domniei-mele Bucuresci*», indică situația sa cu privire la cursul Dâmboviței, adică în susul apei. Dar noi mai găsim această expresiune și în alte hrisóve; așa, într'un hrisov de la Gh. Ghika, din 10 Iunie 1660, găsim că acest voevod dá boiarinului său Șerban Cantacuzino, II Logofet, să ție satul Cotroceni din județul Ilfov, sat situat «*din sus de crașul Domniei-mele Bucuresci*»²); iar într'un alt hrisov de la Constantin Vodă Brâncoveanu din 2 Februarie 1706 prin care închină moșia și satul Grozăvești de sus la Monastirea Sf. Ion vedem «*că această moșie este din susul orașului Bucuresci*»³). Într'o carte de hotărnicie dată de Mihail Vodă Racoviță în 4 Martie 1742 la 6 boeri hotarnici, ca să hotărască moșia Sf. Mitropolii «*care*

1) Archiva Monastirei Radu-Vodă pachet 5 hrisovul No. 6.

2) Arhivele Statului. Monastirea Cotroceni pachet 1 și 61 doc. 9.

3) Academia Română 27 XIV.

moșie este din susul orașului București, unde-i și mōra Sf. Mitropolii pe Dâmbovița» 1) și pe care moșie avea să se zidescă după 5 ani biserica Sf. Elefterie.

Vedem deci că 4 sate și moșii sunt arătate că fiind situate «din susul orașului Domniei-mele București și anume:

1) Satul și moșia Cotroceni; dar pe acestea le cunoscem pozițiunea încă de la 1539.

2) Grozăvescii scim că sunt din sus de Cotroceni și documentalicesce îi cunoscem de la 1601.

3) Moșia Mitropoliei care se invecinesce spre Nord-Est.

Dr. Petrini-Galați

(Catedra de clinică dermatologică și sifiliopatică)

Director general al serv. sanitar superior

și Est cu moșiile Cotroceni și Grozăvescii de jos, iar spre Apus cu moșia Lupesci de cari se desparte prin matca veche a Dâmboviței 2), o cunoscem iarăș de la 1629.

Intr'un act de embatic din 15 Septembrie 1830 vedem că Hariton, egumenul Cotrocenilor, dă un loc de 30 pogone pe care se află astă-qi cimitirul Ghencea—lui Kir Iosif Archimandritul

1) Archivele Statului. Condica Mitropoliei No. 5 fila 6 v. 7 și 8.

2) Veđi hărțile Cotrocenilor.

Mitropoliei ; acest loc se numea «Lupescii de sus»¹⁾ spre deosebire de Lupescii de jos de care ne ocupăm.

Am ținut foarte mult să întreb și pe ómenii cei mai bătrâni din Cotroceni și Sf. Elefterie dacă au auzit vorbindu-se de un sat situat pe acolo cu numele de Lupesci, și mi-a spus toți că nici n'au auzit măcar vorbindu-se ; ei însă aveau dreptate, după cum vom vedea mai departe.

În urma celor expuse mai sus, ezpresiunile din hrisovul Cârnelui «că satul Lupescii se află pe apa Dâmboviței, cu viile, cu moșiile, cu vadurile de móră și că este situat din «susul orașului Domniei mele București» din generice -- cum am dis mai sus--devin topice și deci sigure ; motivele :

1) Satul Lupescii n'a putut fi situat pe locul unde se află astă-đi Cotroceni din vale, de óre-ce acest loc era acoperit de păduri seculare «și a cumpărat M. S. Șerban Vodă ne spun documentele timpului un codru de loc din moșia Lupescilor de la Parthenie egumenul Mănăstirei Radului Vodă²⁾).

2) Între hotarul moșiilor Cotroceni și Mitropoliei intră un colț al moșiei Grözăvescilor de jos proprietatea Mănăstirei Sf. Sava și care se mărginesc direct cu moșia Lupescilor, până în apropierea Viei Brâncovenului.

3) Pe partea dreaptă a Dâmboviței se afla moșia Mitropoliei pe care s'au zidit mai târziu biserica sf. Elefterie.

4) Lupescii de sus sat înființat pe la începutul secolului trecut³⁾ se afla prin împrejurimile cimitirului Ghencea deci:

Satul Lupescii de jos saú după documnte numai Lupescii, a fost situat pe partea stângă a Dâmboviței și anume pe porțiunea dintre Grădina d-r Davila (ađi propriet. colonel Perticari) până sub délul Opler, în care se cuprindea și grădina Șiestadt, și o parte din cartierul Rignault și mărginindu-se cu Dâmbovița și «Livedea Gospod», situațiunea topografică a Satului Lupescii corespunde exact cu prețioșele indicațiuni ce ni le dă Hrisovul lui Const. Vodă Basarab Cârnel și morile cu vadurile de móra, pe locul unde mai târziu s'au construit móra Notagiilor⁴⁾ d-l Ghiță Constantinescu din mahalaua sf. Elefterie, 'mi-a spus că pe locul unde sunt astă-đi casele sale,

1) Biblioteca Parohiei Cotroceni doc. 6 (orig, grec cu trad. română).

2) Veđi Cotroceni din Vale.

3) După mărturia Pr. Hristachi Marirescu paroh al bisericei Ghencea.

4) Veđi Cuartierul Rignault.

a fost acolo când-va o móră; că săpând terenul pentru face-rea unei pimnițe, a dat peste nesce stâlpi de móră.

Morile și cu Vadurile de móră despre care vorbesce hri-sovul, sus amintit—au trebuit să fie in apropierea satului, de și in documentele anteriore celuı citat ale moșiei Lupescilor mi se amintesce despre «morii cu vaduri de móră».

Deci móră n'a putut fi in altă parte de cât pe locul unde mai târziu G. Bönches, a construit móră Notagielor său prin apropiere. O altă móră a fost pe locul unde se află astă-zi proprietatea d-lui Ghiță Constantinescu după cum am spus mai sus.

De altminterlea intemeierea satului Lupescii, o găsim in rațiun-a inființării tuturor satelor și orașelor adică: ómenii se așezaú pe marginea apelor și in apropierea pădurilor in locuri întărite mai mult sau mai puțin naturale cărora le ser-vém nu numai pentru necesitățile lor dílnice, ci și pentru adăpost in timp de pericol și constatám că aceste trei condi-țiuni erau pe deplin satisfăcute pentru locuitorii din Lupescii și Cotroceni; și dacă aceste două sate nu s'au populat in con-formitate cu avantajele ce le óferea firea topografică a tere-nului, apoi acesta nu este vina lor, ci a fatalității vremurilor și a grelelor împrejurări prin care au trecut țara și Capitala in general, iar Cotroceni și Lupescii in special. Pitorésca po-sițiunea de la Cotroceni a fost râvnită și de alții mai puter-nici și de aici insemnătatea istorică a acestei localități.

Fasele prin care a trecut satul Lupescii

1655—1791

După ce am stabilit topografia satului Lupescii, să'i ur-mărim istoricul mai departe; vedem că acest sat n'a dispărut ci i s'a schimbat numai numele conform cu firea ocupațiunii-lor locuitorilor, iar mai târziu, a jucat un rol decisiv, influența religioasă. Când acest sat ș'a schimbat numele de Lupescii in cel de *Cărămidari*? nu scim; scim însă că cu acest nume il găsim intr'un document din anul 1744 Noembrie 25 ¹⁾. Nu-mele de cărămidari se întindea și asupra Cotrocenilor din vale până la 1791 ²⁾. Iar de la 1814 și asupra Grozăveștilor, in

1) Condica moșiei Stolniciei Balaciul colecț. de doc-a d-lui Ștefar Greceanu.

2) Veđi planșa No. 1.

urma unui pitac — cred — a lui Caragea care hotăra că toți cărămidarii să fie scoși afară din București¹⁾ și de atunci Grozăvescii au rămas și până azi cu numele de cărămidarii de sus.

Cotroceni din vale, cu timpul s'a redobândit iar numele său vechi.

Cărămidarii, altă dată Lupesci, din cauza renumelui iconei sf. Elefterie, a trebuit să-și schimbe numele de cărămidarii în cel de sf. Elefterie, pe care-l păstrează până astăzi. Iată pentru ce omenii bătrânii din Cotroceni și sf. Elefterie nu-și știu despre existență prin aceste părți a unui sat Lupesci.

Actuala mahala a sf. Elefterie, este situată pe două moșii mănăstirești și anume I) pe moșia sfintei Mitropolii și II pe moșia Lupesci, ambele dispărute prin matca veche a Dâmboviței și pe marginea căreia, din stânga Dâmboviței am găsit vechiul sat Lupesci, despre care am vorbit. Venim să vorbim acum, despre moșia Mitropoliei și pe care s'a construit biserica Sf. Elefterie al cărui nume s'a întins peste întreaga mahala, iar mai târziu a devenit o suburbie bine populată a Capitalei.

Moșia Mitropoliei și morile Vlădicăi

1629—1747.

Cu mult înainte de Matei Basarab, Domnitorii obișnuiau a sta iarna la Târgoviște iar vara la București, în care timp, ei erau urmași de Divan și deci trebuia să fie și o Mitropolie în a II capitală.

Mitropolia din Târgoviște avea ca toate celelalte Mănăstiri averi colosale: Moșii, case, vii, livezi, rumâni, țigani și mai multe puțuri cu păcură. Toate aceste averi erau parte afierosite de diferiți buni creștini, iar parte cumpărate de Mitropoliții țerei după vremuri²⁾.

Mitropolia din a II capitală București, care era pe atunci la Sf. Gheorghe Vechi, n'avea nimic sau aproape nimic și pentru aceste motive Mitropolitul Ungrovlachiei Grigorie «ar

1) Vezi cărămidarii de sus.

2) Archiva Statului, Condica Mitropoliei No. 1, este plină de asemenea danii și cumpărături.

fi cerșit în anul 7137 (1629) de la răposatul Alexandru Vodă Iliăș acest vad de móră și cu locul fiind fost domnescă de aũ făcut Vlădicu Grigorie mori și grădină și vii pentru hrana și întărirea sf. Mitropolii și M. S. Alexandru-Vodă poménă; și după cererea Sf. Sale... M. S. i-aũ dat acest vad de móră și cu locul cât coprinde. Și-aũ făcut și cartea M. S. de danie la sf. Mitropolie, scrisa cu mare blestem ca să nu se strămute în veci ¹⁾).

Mitropolitul Grigorie face o móră cunoscută sub numele de «móră» ori morile Vlădicăi, dărămate pe la 1864. După cererea sf. Mitropolii, Mihail Vodă Racovița la 26 Februarie 7250 (1742) ordonă lui Andronachi bevvel Stolnic că împreună cu alți 3 boeri să mérégă spre a hotărî moșia sf. Mitropolii, care «este din susul orașului București pe Dâmbovița unde este și móră sf. Mitropolii». Acéstă moșie să hotărâsce pe din jos cu livedea Domnescă, iar pe din sus cu moșia Mönăstirei sf. Sava. La acéstă delimitare a fost fată Sf. Sa Părintele Mitropolit Kir Neofit ²⁾).

Era obiceiul, că de câte ori să făcea delimitarea unei moșii, să citea la fața locului lóte chrisóvele domnesci privitoare la drepturile reclamantului. Odată formalitățile fiind împlinite, boerii rinduiți procedau la hotărnicie. «Deci noi—dic boerii—după citirea chrisovului am pus piatră hotar de către livedea domnescă din josul Morei—(móra Vlădicăi a fost ceva mai la vale de podul sf. Elefterie) — în dreptul unde cotesce Dâmbovița (veche) și am pus piatra» adică între șcóla Veterinară și strada «Mihail Cogălniceanu» din cartierul Rignault). Care piatră caută pe lângă gardul Livedei domnesci în deal și s'aũ pus piatră lângă drum. Și de acolo am mers despre hotarul ce are Mönăstirea Sf. Sava de către sf. Mitropolie și citind chrisovul repositului Constantin Vodă Brâncoveanu, de hotărnicia moșiei Mönăstirei și cartea boerilor hotarnici, scria cum că a fost o salcie însemnată în loc de hotar în marginea Dâmboviței și mergénd noi acolo, împreună cu Sf. Sa Mitropolitul și cu egumenul Mönăstirei (sf. Sava) și cu alți mulți locuitori d'înprejur la acea salcie, am pus piatră, care piatră caută drept în iazul de pământ ce aũ fost făcut de

1) Archivele Statului, Condicta Mitropoliei No. 5, fila 6—8.

2) Archivele Statului, Condicta Mitropoliei, loc. cit.

răposatul Șerban V. Cantacuzio. Și pă iaz în jos până la o cruce mică de piatră în mijlocul drumului, și de la acea cruce în jos spre Bucuresci prin case până la piatra ce s'au pus în deal hotar lângă drum de către livedea domnască și între acestăși chip puind pietrele și semnele pe la locurile care s'au numit mai sus cu sluga domnască Constantin f-torî portar. Am dat acéstă carte a noastră la mâna sf. Sale Părintele Mitropolit Kir Neofit, leat 7250 (1742), Martie 4¹). Din actul acesta de hotărnicie vedem că locul Mitropoliei se întindea între livedea Gospod pe unde este astă-đi Vasile Sdrafcu, în jos până pe la curtea arsă (Arsenal), totă partea coprinsă între strada Sf. Elefterie, trecea prin podul de pământ (ađi calea Plevnei) mergea până în dreptul cazărmei Malmaion și-n apropierea podului de ađi de la Cotroceni unde odinioară era móra Mönăstirei Cotroceni numită Păliciu, în care loc se coprindea maidanul rezervat astă-đi pentru construcțiunea gărei centrale după hotarul moșii Mönăstirei Sf. Sava. Cât privesce însă pentru Sf. Elefterie era numai locul coprins în așa șa insulă a Dâmbovitei după cum o numesc Sulzer.

Biserica Sf. Elefterie și Diata lui Constantin sin Maxim Cupețul

Un negustor foarte bogat numit Constantin sin Maxim Cupețul²) de profesie cupeț sau neguțător, avea 2 prăvălii una pe ulița Colței și alta în Mărgelari³) murind, și fiind fără moștenitori lasă totă averea lui sf. Mitropolii din Bucuresci orânduind prin diata ca executori testamentari ai dorinței sale în calitate de epitropi pe mitropolitul țării kir Ștefan și din rudele sale mai apropiate pe Panait și Andrei unchiul lui.

Prin acea diata se mai orânduia «ca să se facă o biserică de piatră aici în Bucuresci, unde va socoti sfinția sa mitropolitul Kir Ștefan, cu toate câte trebuiesc bisericei», lăsând și danie acelei biserici pentru chivernisela, după cum în diatā să arată pre larg. «După mórtea lui Constantin sin Maxim s'a sculat Grigore Grođea, cumnatul lui Constantin sin Maxim cu gálcevă asupra lui Panait și Andrei epitropi, ȓicând că au

1) Archivele statului Condica V a Mitropolitului fila 6—8.

2) Se află înmormântat în biserica Colței idem 184.

3) Archivele statului, condica Mitropoliei V, fila 45.

făcut diata după voia și pofta lor, că ne fiind el față, de aceea nu l'aŭ pus și pe el epitrop». După ce dă jalbă la divan este și el introdus in epitropie. «Acești epitropi n'aŭ putut să se înțelegă între dânșii, căutând fie-care cu viclenie să se înșele unul pe altul și să răpșescă de ale mortului cele ce socotă că vor fi de folosul lor.» Și domnitorul vedând neînțelegerea lor și arătându-i mitropolitul prin deosebita anafora că epitropiilor dorind numai să jfure, pune pe mitropolitul Kir Ștefan epitrop, «după cum mortul a fost lăsat prin diată» mitropolitul neputându-se ocupa de aproape cu această chestiune

Dr. C. I. Istrati

Fost Profesor la Asilul Elena Dómna, fost Ministru, actualmente profesor la Facultatea de științe din Bucuresci.

«cere ca să-i dea ca ajutor pe o rudă a mortului și i dă pe Andrei ca să-i pregătască lucrările. Murind mitropolitul Ștefan îi urmază in loc Kir Neofit, care ia epitropia reșosatului Constantin sin Maxim «și urmând după aședământul mortului ce a lăsat in diată ca să facă biserica de piatră dintre ale acelu *mort Constantin sin Maxim*, s'aŭ și făcut aci in Bucuresci pe moșia sfintei mitropolii acea biserică de piatră unde se cinstesce și să prăznuesce sfântului sfințit mucenic Elefterie și sfântului marelui mucenic Gheorghe, după cum mortul a fost lăsat cu sufletul lui, dând și bisericeii prin diata 2

rândurii de odăjdii, o cădelniță de argint, discopoter de argint, candelile de argint, toate cărțile trebuitoare, împreună cu 10 pogone de vie în délul Sărbenilor, cu pământul lor din via care au fost lăsat și episcopilor, o prăvălie de mărgelarie în care are sfânta mitropolie jumătate loc cu venitul viei și chiria prăvăliei, să se îngrijescă biserica de ceară de undelemn peste an, iar în ziua chramului bisericeii și a doua zi, să slujescă arhierul cu parastas și să se dea 12 taleri osteneală la arhierie și pentru parastas să se cumpere 8 ocale faclii de ceară și cu taleri 12 să îmbrace saraci; pentru hrana săracilor să se cheltuiască 18 taleri și 50 vedre de vin; și iar a mai lăsat mortului prin diata, o prăvălie de mătăsării cu taraba de peste uliță cu locurile lui și din chiriile lui să se facă mortului parastas pe fie-care an cu taleri 18. «Socotitam domniă mea dice hrisovul lui Grigore Ghika dat în 22 Iunie, anul 7256 (1748) ¹⁾ ca să se păzescă pururea acest așezământ și am orânduit ca să fie acesta biserica metoc al Sf. mitropoliei cu toate ale ei câte sunt afierosite; că sfinția sa mitropolitul țării să aibă purtare de grijă ca să păzească totă orânduială ce srie mai sus»²⁾.

Din cele expuse până acum, reese următoarele fapte:

I. Că pe locul mitropoliei nu exista de cât biserica sf. Elefterie, casele preoților la care trebuie să mai adăogăm și pe ale Filipescilor, despre cari vom vorbi mai departe;

II. Locuitorii cari erau împrejurul moșiei mitropoliei nu pot fi alții de cât locuitorii vechiului sat Lupesci, despre care pomenesce hrisovul lui Constantin Basarabul Cărnul; și dacă acum nu se mai amintesce numele de Lupesci, cauza residă acolo, după cum am vedut, că încă înainte de 1744 în părțile din valea Cotrocenilor și Lupescilor, începând a se face cărămidă, satele au luat numele de Cărămidari ³⁾, cu care nume îl găsim până la 1791 ⁴⁾.

III. După ce icóna de la sf. Elefterie își căpătă reputațiunea de *minuni făcătoare*, incetază de a mai fi numită Cărămidari, luând pe cel de «mahalaua sf. Elefterie» încă înainte de 1804.

1) Condica Mitropoliei V fila 7—9

2) Arhivele Statului, condica Mitropoliei V, fila 13 și 13 v.

3) Colecțiunea de documente a d-lui Ștefan Greceanu.

4) Vedî harta No. 1.

Privilegiile acordate de diferiți Domnitori bisericei sf. Elefterie

Domnii fanarioți ca și vechii voievozi ai țării Române miluiaă și ei bisericile fie cu moși, livezi, scutelnici, cum și cu alte privilegii, cu scutiri de văcărit, de oerit, gostinărit, de găleata cu fân, de oie sau de fumărit, de navlon și de alte angarale ce cădeau peste ticăloșii supuși ai domniei lor; schitul sf. Elefterie în calitate de metoh al mitropoliei a avut o mulțime de scutiri și privilegii date de unii Domni și confirmate de urmașii lor, așa: Mihail C-tin Șutu vv., prin hrisovul din 22 Noembrie 1792, îi acordă a «ținea liude 15 poslujnici, pentru ajutorul și poslusania la trebuințele ce are, cari omeni vor fi în pace și nesuppărați de toate dajdiile și angariile ce vor eși de la vistierie și de la câmara domnescă, așisderea și cele-lalte scutiri ce va avea acest schit, să fie nesupărate, însă 300 oi de oerit, stupi și rimători de dijmărit, vinul ce va face de vinărici și o pivniță aici în Bucuresci apărata de fumărit, de căminărit, de vin domnesc și de ortul vătășesc. Doi preoți și un diacon și doi cântăreli scutiți de toate dajdiile ce ies peste an, pe toți cei-lalți, cum și casele lor, și drepte bucatele lor să fie apărate».

«Aceste miluirii au fost acordate încă de Nicolae Caragea V.V. cu cartea M. S. ot leat 1783 Martie 5. Inoirea acestor milii a fost făcută după rugăciunea mitropolitului și a mare-lui vistier N. Brâncoveanu ¹⁾.

Chrisovul acesta a fost confirmat și de Mihail Vodă Șutu cu hrisovul din 1783 Noembrie 22. Apoi de Alexandru C-tin Moruzi, cu hrisovul din 30 Iunie 1793 ²⁾, de Al. Ipsilante cu hrisovul din 1797 Martie 5 ³⁾ De Hangeri prin hrisovul din 18 Ghenarie 1799, în care pomenesce de 25 liude în loc de 15, de 2 prăvălii în Bucuresci în loc de 1. mai dând 100 de talere, 50 pentru praznicul sf. Elefterie, 50 pentru praznicul st. George, care să fie pentru unt-de-lemn, tămâe și făclii ⁴⁾.

1) V. A. Ureche, Ist. Românilor IV, pag. 94—95.

2) V. A. Ureche, Ist. Românilor VI, pag. 90—91.

3) V. A. Ureche, Ist. Românilor VII, pag. 301.

4) V. A. Ureche, ibidem, pag. 375.

Biserica Sf. Elefteriu.—A fost constituită în 1747 în mijlocul unei păduri seculare ¹⁾ care era inconjurată de toate părțile de apa Dâmboviței, rămânând numai despre morile Vlădicei o îngustă limbă de pământ unde bucureștenii mai târziu mergeau să dea acatiste la Sf. Elefterie. Rămășițe vechi din această pădure s'a mai conservat până pe la anul 1880 când proprietarii locului le-au vândut la rudari ca să facă albiș dintr'însele. Nu trecu mult de la zidirea bisericei și Maria lui Gheorghe Mărgelaru din mahalaua lui Aga Niță, ia pe socotela sa biserica Sf. Elefterie, ca să aducă la îndeplinire dările exprimate în diata lui Constantin sin Marin fondatorul bisericei. Nu știm ce va fi făcut Maria Mărgelăreasa căci documentele nu ne spun nimic. Știm însă că în anul 1782, Iunie 23, Nicolae Brâncoveanu ia pe socotela sa biserica Sf. Elefterie ca s'o îngrijescă și să fie considerat ca un al doilea ctitor; însă nu se ține de cuvânt, ci lasă biserica în părăgînire, iar ómenii cotosesc locul sfintei mitropolii pentru care mitropolitul Dosotei în 1804, i-o ia de sub stăpânire cu anafora a boerilor divanului, în care spune că: «aici în marginea orașului București, despre mănăstirea Cotroceni, având sf. mitropolie moșie ce se învecinește despre Răsărit cu moșia Sf. Savei, pe care este zidită biserica Sf. Elefterie și de la leat 1782 în zilele răposatului mitropolit Grigore, dându-se acest schit sub îngrijirea banului Nicolae Brâncoveanu de sunt ani 22 trecuți, ca să dréga biserica, să facă chiliile, și alte nămestii, să dea câte 30 taleri pe an la mitropolie, el, nu numai că a urmat simfoniei nedând ceva la mitropolie, nici a făcut sau a dres ceva, ci încă a mai stricat ce era făcut de alți»; n'a îngrijit nici de moșia ei a lăsat-o să fie inconjurată de vecini ²⁾.

Am spus mai sus că la anul 1804, Aprilie 20, Dosotei mitropolitul Ungro-Vlahiei ia schitul Sf. Elefterie de sub stăpânirea lui Nicolae Brâncoveanu și rógă pe domnitor ca să poruncescă la 2 veliți vornici dicând că s'a impresurat de către unii alții moșia și întindându-se unii cu gardurile, lărgindu-și curțile și grădinile, alți făcându-și case și alte nămestii, și acum pricinuesc, preteridisând locul ca al lor, «ca să ho-

1) Sulzer Revista Română — sf. Elefterie.

2) Arhivele statului, condica mitropoliei V fila 10—11.

tărăscă moșia mitropoliei care era acum încălcată de vecinî.» Tot atunci mitropolitul dă și o carte de blestem prin care amenința cu focul Gheenei pe acei vecinî cari ar ști hotarele bătrâne ale moșiei și n'ar vrea să le spună¹⁾. Boerî rânduîi de domn vin la fața locului citesc vechile hrisóve ale mitropoliei pentru hotărnicirea moșiei, arată cum Nicolae Brâncoveanu a lăsat schitul în părăsire. Moșia se hotărăsce în Aprilie 20, anul 1804²⁾. Locuitorii însă, rămân nemulțumiți cu judecata și unul dintre dâșii numit Mihail, slujitor de poliție, dă jalbă la Constantin Al. Ipsilante Vv., contra arhimandritului Nicodem, economul sf. mitropolii, arătând că el avînd o casă cu locul ei moștenesc *in mahalaua Sf. Elefterie*³⁾ nu'l îngăduesce a stăpâni după cum a stăpănit-o din vechime cu tótă împrejmuirea ei și boerîi mai sus numiți cercetéză lucrul la fața locului ascultând amîndouă părțile; economul arată că acéstă moșie ar fi fost a sf. mitropolii și ca Mihail, slujitorul poliției, cât și cei cari mai aũ case împrejurul moșiei mitropoliei, aducînd și carte de blestem și cercetînd prin ómeni bătrîni s'a descoperit adevérul găsindu-se hotarele cele vechi ale mitropoliei, un stîlp de piatră lângă o piuă de cruce de piatră, mărturisită fiind și de vecinî împrejurî așa că s'a pus din nou hotar și alte semne în dreptul vechiului hotar. De aci aũ mai pus încă trei pietre hotar adică din stîlpul de piatră *de lângă piua crucei de piatră*.

Sf. Elefterie ca loc de distracție al Bucurescenilor

Localitatea de la Sf. Elefterie încă de la finea vécului XVIII a fost pentru Bucurescenii cheflii un loc de petrecere pînă în zilele noastre aprópe; localitate poetică prin natura și pozițiunea ei, era însă singuratecă și tăcută. Frumusețea și poesia constau: *a)* în pădurea'i seculară; *b)* că era inconjurată din tóte părțile de apa Dâmboviței. Era deci, o insulă⁴⁾

1) Arhiva statului, condica mitropoliei V fila 10 și 11.

2) Arhiva ibidem fila 12 v.

3) Vedem deci că acum să schimbase numele satului din Cărmidari în cel de „Mahalaua Sf. Elefterie“.

4) Veđi planul orașului Bucuresci de Sulzer ridicat în secol XVIII apud-Ionnescu-Gion Ist, Buc. 317.

Să urmărim pentru acesta pe Sulzer în descrierea ce ne-a lăsat despre Sfântul Elefterie și vecinătățile sale.

«Nu pot lăsa — ține el — în uitare mica insulă sf. Elefterie una din cele mai frumoase localități printre cele din lăuntru și cele de prin prejurul Bucureștilor, de și n'are nici o înălțime. Fără a descri cu deămnuntul pozițiunea ei cea răpitoare, situată sub pōlele declivate ale colinelor acoperite cu vii din acea parte, cari se pierd în grădinile cele mai plăcute de pometură ce se întind până în malurile Dâmboviței, Orî-cari vedând numai, această localitate în planul meu ¹⁾ și va închipui în imaginațiunea sa, cu mai mare vioiciune încântarea acestei situațiuni, de cât i-ași putea-o eu descrie. E o localitate pentru un oraș în care domnesce luxul și desfătarea; și un colț prea trist pentru acela care nu află plăcere în frumusețea naturii liniștite și nemeșugite... Dōmna actuală (Ecaterina născută Moruzi) pentru a căreia finețe de simțiminte — e drept să mărturisim, — nu găsește nicăirea mai mare plăcere de cât în asemenea regiuni care, fugind de uritul Curței, le vizitează în toate zilele și obicnuiesc adesea a rămănea acolo până la miezul nopții ²⁾»

Tot aici se află casele marelui Vornic Filipescu, care oferi Prințului Alexandru Ipsilanti un bal cu focuri de artificii la casa sa de plăcere situată pe un braț al Dâmboviței în fața insulei sfintului Eleftrie ³⁾.

Lumea a continuat să vină aici, iar mai tirziū la Fântăna Brâncovănelui ⁴⁾

Cât de mult s'aū schimbat lucrurile în zilele noastre. Ađi mahalaua sfintului Elefterie, nu mai păstrăză de cât slabe rămășițe din vechea splendorē de odinōră, 1. că pădurea cea mare a fost dată în țāere, 2. că Dâmbovița ș'a modificat simțitor cursul ei — în dauna sf. Elefterie. — luând alte pozițiuni indicată de firea ei capricioasă, iar astă-đi este stavilită pentru vecinicie prin canalizare. Deși insula sf. Elefterie a fost atât de încântătoare—dupē cum ne spune Sulzer,—totuși, ea, n'a fost populată de cât în zilele noastre. În mijlocul pă-

1) Aici Sulzer vorbește de planul său mai sus pomenit.

2) Revista Română pentru Științe, litere și arte pe luna Octombrie 1861 pag. 619.

3) Revista Română loc. cit.

4) Veđi via Brâncovănelui.

durei de la sf. Elefterie, nu era de cât biserica, casele preoților, ale servitorilor și casa marelui Vornic Filipescu «situată — ne spune Sulzer — pe un braț al Dâmboviței în fața insulei sf. Elefterie». Populațiunea insulei nu s'a mărit de cât după 1848; la 1847 nu erau aci de cât 3 case și d'abia după 1860 s'eū mai făcut încă câte-va case și cu tóte acestea, am vęđut că era numită «mahala» încă la 1804 în care trebuie să se fi cuprins vechii Lupesci cum și Cotrocenii din vale.

Profesor Dr. M. Minovici

Directorul Institutului Medico-Legal și al Serviciului Antropometric
(Veđi biografia la pag. 500)

Ruinele de la Sf. Elefterie

Există și astă đî câte-va ruine și încă frumoșe la sf. Elefterie; bătrânii locului n'au absolut nici o cunoscintă despre trecutul unora și prea insuficiente despre altele; de exemplu l. d. Moisë Anghelache, cu ocașiunea fecerei caselor sale din strada Mihail Kogălniceanu, a descoperit ruine de o lungime și grosime considerabilă, sub pămînt; zidurile fiind vechi, n'a putut să le spargă ca să faca săpături mai departe, ci a fost

nevoit să-și construiască casele pe acele ruine. Ce fel de case
 au fost, a cui au fost, când și cu ce ocaziune s'au construit,
 nu se știe nimic. Documentele de proprietate ale familiei
 Rignault, ne spune că grădina făcea parte din moșia Lupesci
 și că Egumenul de la Radu-Vodă o dădea cu embatie; cel
 mai vechi document este de la 1839 în care se spune că se
 dă grădina lui Maimar basa Costei, dar acesta ne-putând plăti
 embaticul i o ia înapoi și o dă altuia; urmăzând deci că un
 om ce nu poate plăti 100 lei anual nu va fi în stare să facă
 case în condițiunile ruinelor de care vorbim. Acele ruini
 trebuie să aibă o vechime mai mare.

În al 2-lea rând, vin frumoșele ziduri de împrejmuire a
 grădinei de «Dare la Semn» de sub délul Opler. Singura a-
 mintire despre dăsenle păstrate în bătrâni este, că locul se
 numea «grădina lui Ipsilanti»¹⁾.

În al 3-lea rând nu mai puțin principale ca celelalte,
 sunt ruinele din fața bisericii sf. Elefterie²⁾. În privința
 acesta suntem mai fericiți de ore-ce Sulzer ne spune că pe
 acel loc erau casele marelui Vornic Filipescu; harta Bucu-
 rescilor lucrată în 1791 ne arată că în fața caselor era o
 grădină frumos aranjată³⁾; despre care bătrânii spun că era
 făcută de călugării de la Mitropolie și că aci veneau uneori
 să petreacă, făcând libațiuni pe altarul lui Bacus. Acestea, nu
 le putem crede de ore-ce știm cine administra biserica sf.
 Elefterie. Când casele Filipescilor au trecut în stăpânirea fa-
 miliei Grădișteanu împreună cu moșia nu știm, de ore-ce
 procesul moșiei — de unde am fi putut afla și despre case,
 este încă pendent.

Bătrânii demni de totă credința, între care cităm pe
 preotul Lazăr Nestor paroh la Biserica sf. Elefterie și pe d.
 Vasile Sdrafcu, mi-au spus că casele acestea au servit de ca-
 zarmă și de deposit de munițiuni pentru armatele rusești
 din timpul războiului ruso-turc din 1828/29. De la 1830—1835
 au servit ca magazi pentru rezervă — înființate de Kiseleff —
 Cu ocaziunea venirii Turcilor în București, au servit ca ma-
 gasii. După plecarea Turcilor au servit ca grajduri pentru

1) Știință câpătată de la d. Vasile Zdrafcu om de aproape 70 de ani.

2) V. A. Urechia Isr. Românilor II 202—203.

3) Vezi planșa No. 1.

caii de poștă, poșta pe atunci fiind pe lângă Malmaison. La înființarea direcțiunei Poștelor actuale, casele aș rămas pustii iar astăzi sunt ruine și care se dărâmă actualmente spre a se folosi de cărămidă.

Casa de sănătate de la sf. Elefterie

Este probabil, că casele in cestiune să fi servit și ca casă de sănătate; căci Ión Vodă Caragea primind înștiințare că in Bucuresci «s'au găsit doi ómenii cu patimă de *Lof* asupra trupului lor, care osebit că nu are léc, dar este și fórte lipiciósă; de aceea am poruncit doctorului Costandachi San de a osebi acești ómenii ca să n'aibă chimonie (comunicare) cu nimenea» și rinduesce mai departe Domnitărul prin pitacul din 15 Mai 1816 «a li se face o adăpostire spre sălășuire la sf. Elefterie din valea de lângă Cotroceni. Tot in același timp înștiințeză pe Vornicul obștirilor ca să dea 40 talere pe fie-care lună d-rului Samurcaș spre a îngriji de acesci ómenii¹⁾

Quartierul Rignault

Este situat in malua sf. Elefterie cuprins între vechia albie a Dâmboviței²⁾ Școla Veterinară și grădina Șiștat. Locul pe care se află astăzi quartierul, a făcut parte din marea moșie a Lupescilor, fostă proprietate, a M-rei sfintei Troiței «Radului Vodă» din Bucuresci. In timpurile din urmă și anume la începutul vécului trecut, egumenii greci ne mai fiind statornicie ca adiniórá in egumenie, căutaú — imediat ce erau numiți egumeni — să stringă «banii albi pentru țile negre» să instreinese cât mai mult din pămînturile M-rei in schimbul unei mici sume de bani, ca apoi să continue a plăti un mic embatec către M-re³⁾. Acéstă procedare ne-a adus și bine, dar și multe preudiciii; bine, pentru că părțile lăturalnice ale Cap talei aú început a fi populate și reú, pentru că vindéu de multe ori moșii mari aducénd mari pierderi mănăs-

1) V. A. Urechie Ist. Rom. X 994—995.

2) Veđi hărțile No. 2 de Corocziu și anume locul Bómfis.

3) Veđi locurile Mănăstiresci date cu embatic.

tirilor puse sub administrațiunea lor. Exista in legiurele noastre vechi, că streinii n'au voe să cumpere pământuri in țerile române; vëndarea pământurilor monastiresci sub forma de embatic era un subterfugiū de la legile in vigóre și obiceiul pământului, căci embaticarul era numai usufructier, iar nu proprietar desăvêrșit, deși el era liber a sădi pe acel loc viță pomii roditorii, era liber a'și clădi case și orî-ce nămești» puté însă trăi atât el cât și urmașii lui ne-supérați numai să plă-téscă «avaetul monastirei» 1) decî, de drept era tot M-rea stă-până. «Și am pohtit — ne spune Grigorie Grecenu vel Ban, la 1744 Noembre 25 pe sfinția sa egumenul de la Radu-Vodă de mi-au dat un loc de grădină pe pământul sfintei M-tiri și pentru a se sci că pământul este al M-rei și nu al meu» 2)

In aceste condițiuni a dat egumenul M-tirei de la Radul Vodă lui Maimar-bașa Costin un loc (pe care se află adî cuar-tierul de care ne ocupăm). «și care loc este in drépta spre mahalaua Isvor».

Din acest citat vedem că această mahala (Isvorul) se in-tindea până in vechea matcă a Dâmboviței.

Maimar-Bașa Costin, ne-putend plăti embaticul locului, egumenul Raduliat i l-a dat in arendă unui ôre-care Vasile Dimitriu până la anul 1839 Aprilie 23. «Și fiind-că boiêrul — fost oficer d l Gheorghe Bömhes, a cerut de la M-rei să ia in a sa posesie cu embatic din acest loc o pîtrime, cea si-tuată spre riul Dimbovița, aprópe de podul de acolo... și să plătéscă embatic anual pentru el M-tirea a consimțit ca d. Gh. Bömhes să-i stăpănéscă folosința, atât el, cât și mosce-nitorii lui, avënd voe să clădéscă și să reclădéscă pe acel loc fără piedici in tot timpul orî-ce fel de clădirii ar voi . . . cu invoială încă de a plăti fără impotrivire sf. M-tiri embatic pe an de lei 100 incepënd de la 23 Aprilie tot-déuna» 3).

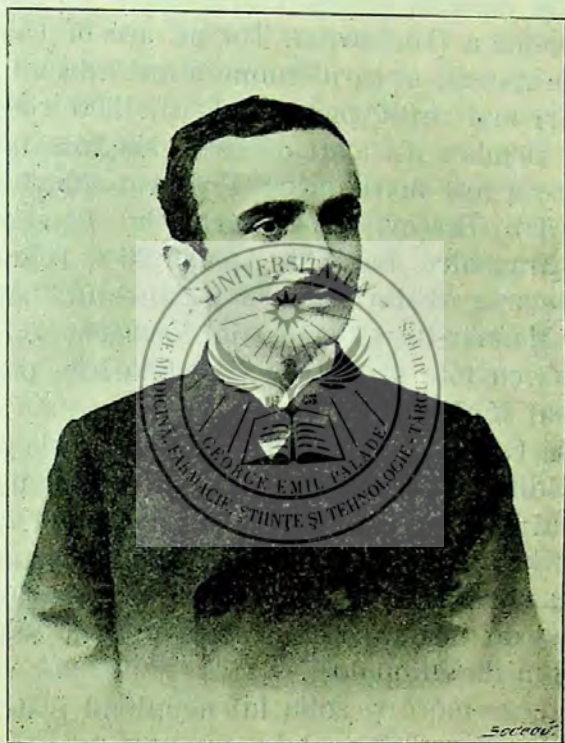
In actul amintit se vorbesce numai de o pătrime din locul posedat de Maimar-Bașa Costin; decî, mai rămăsese in liveness Lupescilor încă trei părți libere in drept spre maha-laua Isvor. In anul 1839 Aprilie 23 Soborul său mai propriu vorbind egumenul de la Radu-Vodă vinde cu embatic d-lui

1) Mănăstirea Cotroceni, Doc. bis. Caramidarii de sus.

2) Colecțiunea de doc. a venerabilului domn Ștefan Grecenu.

3) Actul de proprietate No. 1 al familiei François Rignault.

Gheorghe Bömhes și cele-lalte trei părți libere, cu 300 lei anual și cu condițiunile prevădute pentru embaticari, ca Bömhes, să clădescă pe lângă altele clădirii, și *basin de scaldut și mai ales în special școla în care să învețe a înota încă soldații din această parte, ceia ce tinde spre folosul general și în usul sănătăței publice acelor de aici*; sf. M-tire a consimțit la rugăciunea lui și spre folosul embaticului anual; și i-a dat tot o dată și cele-lalte trei părți din această live-

Dr. Poenariu Caplescu

Asistent la laboratorul de zoologie medicală de sub direcțiunea
D-lui Profesor St. Sihleanu.

numită totă «Grădina lui Maimar-Bașa Costin» ¹⁾ cu condiția că dacă în 6 ani nu va plăti regulat embaticul să se scotă din stăpânirea locului ²⁾

Bömhes, construesce pe Dâmbovița din parter Lupescilor-móra cunoscută sub numele de *móra notagiilor*. Acestă con-

1) Actul în grecesce (cu traducere) din 1838 Maiu 19 ibid. No. 2.

2) Actul No. 3 ibidem din 1837 Iunie 27.

strucțiune consta: într'un basin umplut cu apă din Dâmbovița și care era adusă acolo la móră cu cofe, intocmai cum sunt acelea de care se servesc bulgarii și serbiî pentru udatul grădinelor de zarzavaturî. De la această móră ș'a luat numele și strada Notagielor care nume l'a păstrat până după 1881 adică după mórtea lui Davila. De la această dată numele de strada Notagielor a fost înlocuit cu cel de «strada Carol Davila» care, nume il are și astă-dî. Acastă stradă se întinde de la Opler și până în șoséua Cotrocenilor. Ea merge paralel cu vechea matcă a Dâmboviței. Tot pe această cale a fost și vechiul sat Lupescii, al cărui nume a fost înlocuit cu numele de cărămidari mai tirđiú prin cel de sf. Elefterie ¹⁾.

George Bömhes n'a avut de cât o singură fată numită Carolina, care a fost măritată cu Frederic Schmidt profesor de gimnastică în Brașov. După mórtea lui Bömhes, grădina rămâne în părăgenire. La 1861, Aprilie 26 Carolina Schmidt vinde proprietatea sa din București, cunoscută sub numele de «grădina Maimar-Basa Costin» lui Vasilachi G. Porumbaru din București cu toate drepturile și îndatoririle pentru suma de 400 galbeni K. K. în aur ²⁾.

Vasilachi G. Porumbaru, după 17 zile de la cumpărare, a ipotecat grădina (care și acum ține tot de mahalaua Isvorului) slugerului Panaite Vușopulo pentru suma de 1,700 galbeni; la 15 Mai acelaș an, o face danie lui Adolf Steege spițer în București, cu condițiune ca să plătescă creanța de 1700 galbeni și la cađ de neajunge din ipotecă tot d. Steege să fie dator a implini d. Vutopulo ³⁾.

Adolf Steege móre și soția lui neputënd plăti banii, Panaite Vușopulo cere Tribunalului punerea în vânđare a susđisului imobil și la licitație ridică prețul până la suma de 701 galbeni austriaci; adjudecația fiind investita cu legiuitele forme, Panaite Vușopulo rămâne deplin proprietar al grădinei cu numele lui «Mai mar bașar Costin», cu actul din 18 Mai 1865 ⁴⁾.

Tot atunci se răscompără locul de embatic; din actul de

1) Veđi satul Lupescii.

2) Actul de proprietate ibid. No. 4.

3) Ibidem act. 5 din 1861 Mai 15.

4) Ibidem actul No. 6.

răscumpărare se vede că această grădină nu mai aparținea de mahalaua Isvorului *ci de suburbia sf. Elefterie*.

In anul 1868, Panaite Vuțopulo vinde și el grădina lui Manolachi Lahovari cu 1300 galbeni austriaci prin actul din 9 Decembre 1868, No. 536 (Secția III, Trib. Ilfov. 1)

Manolachi Lahovari stăpinesce această grădină 12 ani, adică până la 1880, Ianuarie 22, când o vinde d-lui François Reignault pe suma de 16,000 lei noi. Această grădină a fost de 20 pogone și un sfert și se invecinesce la apus cu strada Notagielor (adî Carol Davila), la miadă-și cu proprietaten d-nei Reignault, — pe care loc se află astă-și școla veterinară — și cu matca veche a Dâmboviței, astă-și loc viran.

Proprietatea nu este pusă la nici o servitute 2).

François Reignault (decedat la 19 Aprilie 1901), a exploatat grădina sa de pomi fructiferi până la 1894/95. In acest an o parcelază pentru a fi vindută in loturi; conform dispozițiunilor Primăriei Capitalei, face șosele pavate cu piatră, o iluminează, o canalizează și construiesc in diferite puncte vile frumoșe pentru inchiriat ori pentru vindare. Până la 1899 trei strade sunt complet incheiate și anume stradele: «Mihail Cogălniceanu», «Costache Negri», iar intre acestea excellează Aleea Reignault, care are de fie-care parte câte 5 vile superbe, iar in fund este vila Reignault, care este superioară tuturor. Tote aceste vile sunt ireproșabile atât ca poziție cât și ca gust și construcțiune. Locurile de pe celelalte strade Carol Davila, Sălciilor și sf. Elefterie sunt acoperite cu clădiri și tind, din cauza frumoșelor pozițiuni, a fi populate in curind.

1) Ibidem actul No. 7.

2) Actul No. 8 cu No. 485, din 22 Ianuarie 1880, legal. de Trib. Ilfov, secț. 3 de Notariat.

PARTEA III

Moșia și satele Grozăvescii de sus și de jos

CAP. I

Priviri generale

Tudosie, marele ban al Craiovei, între alte moșii și sate a avut și moșiile cu satele Grozăvescii de sus și de jos.

Origina acestor sate se pierde în noptea vremurilor, scim de prin vechile chisove domnăsești, că ele existau între anii 1571¹⁾ și 1580²⁾.

Tudosie banul a avut 3 copii dintre cari 2 fete și un băiat, și anume: pe Caplea³⁾, Neaga⁴⁾ și pe Vlaicu Clucerul, socrul lui Mihnea-Vodă Turcitul⁵⁾; Vlaicu ajunge logofet și este ucis în anul 7053 (1545) Martie în 17; Mihnea-Vodăel își inaugurează domnia prin uciderea boerilor; o bună parte dintrînșii însă scap cu fuga în Ardeal; între cei fugiți în pribegie în țara unghurească se afla și Tudosie Banul, «și trecând doi ani iar a venit aci boerii pribegii, cu oște pre gura Prahovei și a avut război mare cu Mircea Vodă Ciobanul ginerele lui Petru Rareș domnul Moldovei la sat la Periș și a fost isbânda Mircei. Atunci aș perit și Udriște Vistierul și Teodosie Banul»⁷⁾

1) Colecțiunea de doc. a venerabilului Domn Ștefan Greceanu.

2) Arhivele Statului, condica Mitropoliei No. 1, fila 43.

3) Arhivele ibidem, fila 44.

4) Vezi doc. din 15 Iulie 1586, colecț. D. St. Greceanu.

5) Comunicat de d. Mănarășeanu, arhivist la Arhivele Statului.

6) Magazin IV, pag. 272.

7) Magazin IV, ibi tem.

(1547). Noi scim din alte documente că satul Periș a fost proprietatea lui Tudosie Banul, se vede că Tudosie adunase la curtea lui pe toți pribegii cu cari trebuia să lovască pe Domn, întreprinderea însă 'la-a costat viața. Satul Periș trecut în urmă în săpânirea ficei sale Caplea, ce a fost măritată după marele Spătar Stan Crețulescu¹⁾. Această jupinésă este cunoscută în documentele timpului sub numele de «Spătărăsa Caplea din Periș»²⁾.

Neaga, a II-a fată a lui Tudosie banul a fost soția lui Mitrea Vornicul³⁾, ea a moștenit următoarele sate și moși: Grozăvescii-de-sus, Grozăvescii-de jos⁴⁾ și Lungii⁵⁾. În anul 7089 (1580) Noembrie 24, Mitrea Vornicul cumpără de la cumnata sa ⁶⁾ Caplea Spătărăsa din Periș jumătate din moșia Drăgănescii de lângă Târgoviște cu 13 mii aspri gata de argint, iar pentru cea-laltă se înfrățesce cu Caplea⁷⁾.

Mitrea Vornicul a fost unul dintre cei mai influenți boeri de la Curțile Domnitorilor Mihnea Vodă, feciorul lui Alexandru voevod și Mihaiu Vitezul. El a ocupat următoarele funcțiuni importante în Stat: de la 1569 Octombrie 4, îl aflăm Vel Comis apoi ispravnic.

La 1571, comis ténar, fu trimis de Alexandru Vodă cu oștea împreună cu alți boeri de lavi pe Vintilă Vodă și pe lotri și veni iar în scaun Alexandru-Vodă și a adaos birul numit «oie sécă»; de la 1571 Aprilie 20 — Decembre 29 acelaș an, vel comis; 1572 Ianuarie 5 și 11 vel vistier (se vede că ținea locul), căci la 8 Ianuarie și până la 9 Octombrie acelaș an, îl găsim că era tot vel comis. De la 1575 Ianuarie 12 — 1575 August 29 vel vistier ⁸⁾.

În anul 1577 Mitrea, care acum ocupa tot funcțiunea de vistier, este trimis de Mircea Vodă fiul lui Alexandru vv. la Constantinopole ca să-i aducă stégul de domnie și i-l-a adus⁹⁾. Mihaiu Bravul ocupând tronul țării românesce (1593—

1) Veđi satul Lupescii.

2) Despre acesta veđi s-tul Lupesci în partea III-a a acestei lucrări.

3) Arhivele Statului, Condica Mitropoliei No. 1, fila 51 și V.

4) Arhivele m-rei Cotroceni, pach. 1 și 61, doc. 1.

5) Colecț. de doc. a d-lui Greceanu.

6) Veđi doc. din 15 Iulie 1586, colecț. D. St. Greceanu.

7) Veđi satul Lupesci

8) Colecția de documente a d-lui St. Greceanu.

9) Șincai II, pag. 364.

1601), trimite în anul 1595 o deputațiune în Ardeal la Sigismund Batori, compusă din Mitropolitul Eftimie al Ungro-Vlației, Luca Episcopul Buzăului, Teofil al Râmnicului și Mitrea Vornicul împreună cu alți boeri ¹⁾

Fiind de un temperament neastâmpărat, intră și el în complotul ce urzira o parte din boeri în contra lui Mihaiu Bravul; complotul descoperit, Mitrea Vornicul este decapitat împreună cu alți boeri; când a fost însă ucis nu putem ști ceea ce scim însă cu siguranță este că în anul 1595 Decembrie 23. Mitrea Vornicul (se vede că trebuie să fi mers la război cu Mihaiu Vitezul său că presupunea că se putea întâmpla ca complotul sus numit să nu reușească) vedem că merge împreună cu soția sa Neaga Mitroia și afierosesc Mitropoliei din Tirgoviște, «satul Lungii cu tot venitul de peste tot hotarul și cu moșiile de pretutindenea. Pentru că acest mai sus dis. sat a fost de baștină al jupinesei Neagăi dvornicesei. Apoi că feciori din trupul ei nu i au dat Domnul Dumnezeu să facă cu boiaru D-mele, Iupân Mitrea Vornicul, *ci au venit ei amândoi înaintea D-mele și au închinat de bună voie lor și s'au scris la sf. pomelnic, însă așa s'au așezat până când vor fi amândoi vii, s'o ție și s'o stăpânească, iar de se va întâmpla unuia dintr'înșii mai înainte morțe, sf. Mitropolie să ție jumătate din satul Lungi și cine ar rămânea dintr'înșii viu să ție iar jumătate până când va avea viață, iar după morțea amindurora, să fie tot satul al sf. Mitropolii* ²⁾. Dintr'un alt chrisov tot de la Mihaiu Bravul cu data de 1 Iulie 1597, vedem că el era deja ucis la această dată ³⁾. Uciderea lui Mitrea Vornicul trebuie pusă în acest răstimp Mitrea vornicul a făcut bis. sf. Gheorghe vechiu și sf. Ecaterina, închinată de Radu Leon V. V. în anul 1675 (1667) 17 Iulie ⁴⁾.

Jupineasa Neaga rămând săracă de bărbatul său, a vîndut lui Mihaiu Vodă (Bravul) parte din moșia Grozăvești «și au cumpărat Mihaiu Vodă pe bani domnesci din vistierie precum și pre alte sate. Apoi Mihaiu Vodă au pierdut toate

1) Șincal ibidem, pag. 406.

2) Archiva, condica Mitropoliei No. 1, fila 50 și 51.

3) Archive, ibidem, fila 51 și verso.

4) Archive Condica Mitropoliei No. 5 fila 104.

satele și moșiile cu viclenia lui de către cinstitul Impărat și capul¹⁾» ne spune un chrisov din 14 Decembrie 7110 (1601).

Vedem deci că Mitrea Vornicul o dată cu capul își pierde și o mare parte din avere după cum era obiceiul timpului. Nu era însă de ajuns atât, ci o altă nenorocire lovesce pe jupăneasa Neaga, cu ocaziunea invasiunii armatelor turcesce în țara românească; între alți robi căzuți în mâinile Turcilor este și jupăneasa Neaga, soția nefericitului Mitrea Vornicul²⁾, Neaga Vornicéasa, este însă scăpată din robia Turcilor și din legăturile lor cu 200 galbeni de către marele postelnic Dumitraki Kiriță și ca despăgubire Simeon Vodă Movilă cu chrisovul din 5 Maiu 7109 (1601), îi dă jumătate din moșia Grozăveștii³⁾.

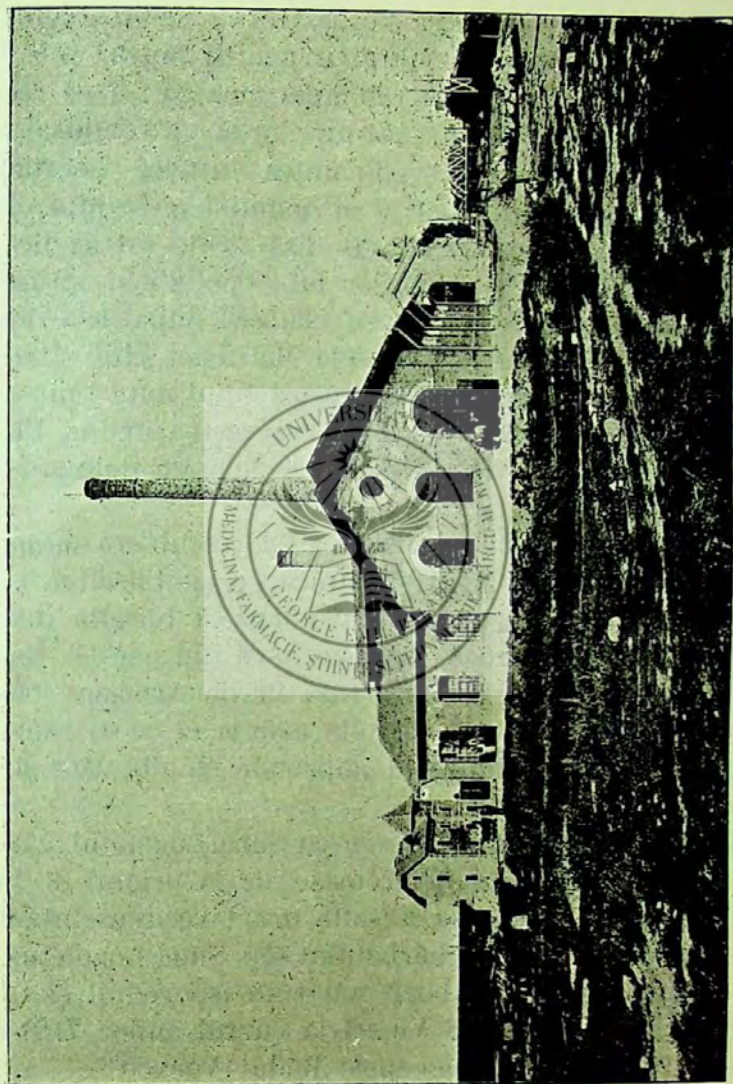
«Cu mila lui Dumnezeu Io Simion Voevod și domn a toată țara românească datam domnia mea această poruncă a domniei mele cinstitului boiar al domniei mele jupânului Dumitraki Kiriță Velikii postelnic și eu feciorii lui căți dumnezeu îi va dărui ca să-i fie lui jumătate de sat din Grozăvescii de sus cu tot venitul și cu rumunii și cu merile preste tot ori câte se va alege, pentru că acel mai sus din sat el a fost de baștină a jupănesei Neagai dvornicéasa Mitrei dvornicul. Apoi jupăneasa Néga dvornicéasa cu jumătate din satul Grozăveștii de jos a fost miluit pe sf. M-re unde iaste hramul sfântului și de minuni făcătorului Nicolae de la Miralikia⁴⁾ iar jumătate din sus o a fost vândut lui Mihaiu voevod (bravul). Iar după aceea peste puțină vreme jupăneasa Néga Dvornicéasa a ajuns robă în mâinile turcilor și intru legătura lor. Intru aceea domnia mea m'am milostivit și am miluit singur domnia mea pe jupăneasa Néga Dvornicéasa, cu acea jumătate de sat din Grozăvești ce e a fost vândut lui Mihaiu voevod, ca să se rescumpere și să se slobézescă din robia și din legătura turcilor. Apoi jupăneasa Néga dvornicéasa iar a fost vândut acea jumătate de sat din Grozăvești cinstitului boiarului domniei mele jupân Dumitraki Kiriță-vel postelnic drept 25.000 aspri gata și galbenul câte aspri 130 și încă cinstitul boiar al domniei

1) Arhivele Statului, M-rea Cotroceni, pachet 1 și 61 doc. 2.

2) Arhive. M-rea Cotroceni, pachet 1 și 61, doc. 1.

3) Arhivele Statului, M-rea Cotroceni, pachet 1 și 61, doc. 11.

4) Cea întâiu biserică a satului Grozăvesci reclădită astăzi pentru a III oră (vezi pisană vechea bisericii clădite).

Usinele hydraulice veche și nouă de la Grozăvesc

mele mult au siujit și s'au ostenit până cān au scos pe jupānesa Nēga dvornicēsa din robie și din legătura turcilor. Pentru aceia am dat și domnia mea acēstā mai sus ȕisā jumātate de sat din Grozāvești, cum să nu se amestece cu acēstā jumātate de sat ci s'au ȕis mai șus. Pentru că au fost dintēiū vëndute de jupānesa Neaga dvornicēsa lui Mihaiū-Voevod, iar după aceea m'am milostivit pentru nevoia și legătura ei și iar singur o am vëndut domnia mea ca să se rēscum-pere din legătura și din munca turcilor și o a vëndut de douē orī însă de a ei bunāvoe și dinaintea tuturor boerilor din domnia mea, cinstitulū boer al al domniei mele jupān Dumitrāki Velikii postelnic acēsta sus ȕisā $\frac{1}{2}$ de sat să fie a lui stātātore și ohavnicā și feciorilor lui nepoșilor și strănepoșilor lui și de nimenea să nu se clātēscā după ȕisa domniei mele ¹⁾ (urmēzā mărturiile) Meseța Mai 5 lét 7109 (1601).

Este sigur că acēstā vëndare n'a ținut mult timp de ore ce după 22 de anī aflām că satul Grozāvești aparține Elisaftei pe care sat l'au avut de zestre de la răposata dōmna Neaga mātușa sa (tetca).

Iar jupānesa Nēga (a lui Mitrea Dvornicul) era (ШЕИУКА) nepōtā de frate dōmnei Nēga și bunica (ДЕАА) Elisaftei ²⁾.

Tot din acest document mai aflām că Elisaftea intia orā a fost cāsătoritā cu Preda Armașul și că din acēstā cāsătorie a avut o fiică numitā Samfira. Inșā Preda Armașul, făcuse o mulțime de datorii așa in cât tōtā averea ei ce se compunea din satul și moșia Grozāveștii împreună cu alte sate și moșii erau vëndute de datōre.

Elisaftea inșā, se cāsătorește cu Sima Logofētul, care plătesce tōte datoriele Elisaftei rēmase de la primul ei bărbat Preda Armașul. Jupāneasa Elisaftea drept recunoscința lāsā la mōrtea ei tōtā averea sa bărbatului său Sima Logofētul dinaintea a mulți arhieriei și boeri când s'a ispoveduit și s'a precestit in luna Aprilie 18 Vineri la cursul anilor 7131 (1623) in ȕilele părintelui domniei mele Radul Voevod ³⁾.

1) Arhivele statului Mōnăstirea Cotroceni pachet 1 și 61 doc. 1 (orig. slavon cu trad. rom.) vezi in condier Mōnăstirei Cotroceni No. fila 1 și verso.

2) Archive Mōnăstirea sfântu Ion din Bucuresei pachet 2 doc. 7.

3) Arhivele statului M-rei Sf. Ioan din Bucuresei pachet 2 doe. 8 (comunicat de d. I. Băjan).

Tot în acelaș an (1623) Aprilie 30, Radu Mihnea în a II domnie (1620—1623) dă un hrisov care întăresce lui Sima Logofătul și feciorilor căți D-șeu îi va dărui ca să ție satul Grozăveștilor din județul Ilfov după apa Dâmboviței tot satul cu tot hotarul și cu toți românii și cu morile și cu tot venitul de pretutindenea ori cât s'ar afla din hotar până în hotar și 2 sălașe de țigani, pentru că acest sat Grozăveștii și țiganii ce sunt diși mai sus au fost moșie stătătore a jupănesei Elisafta de la mătușa sa Neaga Mitroaia. Apoi când au fost acum în zilele domniei mele, boierul D-mele Sima Logofătul a fost dat pe jupănesa Elisafta, că n'a fost avut nici un ban, nici de la bărbatul ei Preda n'au fost rămas, ci a fost cheltuit tot de la bărbatul ei Sima Logofătul și încă a fost plătit Sima Logofătul și datoria Predei Armașul ughi 73; iar când a ajuns pe jupănesa Elisafta vremea de mörte, ea a lăsat singură cu limba ei, boiarului D-mele Simeș Logofătul satul Grozăveștii cu tot hotarul și 2 sălașe de țigani, ca să fie Simeș Logofătul moșie stătătore și am vedut D-mea cartea d-ei jupănesei Elisaftei făcută la mörtea ei cu mare blestem dinaintea părinților și a boerilor și a altor bunii ömeni martori întâiü cartea pär. Lucai Mitropolitul țerei românesci și a părintelui Mateș egumenul din Deal, duhovnicul d-nei jupănesei Elisaftei ¹⁾ și al părintelui Teofil Episcopul ot Râmnic trimis de părintele Luca Mitropolitul în locul lui și a părintelui Neofit de la Stelea. și am vedut D mea și cartea părintelui nostru Kiril adică Luca Mitropolitul cu mare afurisenie pentru acéstă tocmelă ce scrie mai sus... și am dat boiarului D-mele Simeș Logofătul ca să 'i ție satul Grozăveștii cu tot hotarul și cu toți românii și cu morile și cu tot venitul... ca să'fi fie lui moșie stătătore și ohabnică lui și feciorilor lui... (lét 7131 (1623) Aprilie 30 ²⁾).

Nu trec lă mijloc de cât doi ani fără 8 zile și vedem că Alexandru Vodă Coconul (1623—1627) prin hrisovul din 22 Aprilie 7133 (1625) întăresce lui Sima Logofătul stăpânirea numai peste jumătate din satul Grozăveștii ceia ce credem

1) Acest Mateș egumenul din Deal, este celebrul Mateș Mitropolitul Mirelor care a scris o cronică romănescă în versuri grecesci. Veși tesaurul de mon. ist I. cf. doc. din 28 Noembre 7138 arhive sf. I Buc. p. 2.

2) Arhvia M-rei Sf. Ion din Bucuresci pachect 2, doc. 3 (doc. slav. cu traducere romănescă).

că a dat nascere împărțirei satului în două părți distincte. Acastă nouă împărțire în Grozăveștii de sus și de jos ceia ce vom vedea confirmându-se și în hrisovul din anul 7135 (1627) Martie 3. Hrisovul e interesant nu numai prin confirmarea împărțirei satului Grozăveștii în două părți distincte «de sus» și «de jos» ci mai mult prin genealogia lui Mitrea dvornicul și prin seria de proprietari ai satului și moșiei Grozăveștii în timp de 26 ani adică de la 1601—1627.

Prin hrisovul din 3 Martie leat 7135 (1627) Alexandru Vodă Coconul întăresce boiarinului Domniei sale «Simeii vtori Logofet și Jupănesei lui Marii și cu feciorii lor câți D deș le va dărui, ca să ție ei moșia din sus de Grozăvești ot sud Ilfov însă partea jupănesei Negăi sora (сестра) lui Petrașcu, fata lui Bogdan din Săhățeni nepotă de fiu (днѣла за синѣ) jupănesei Maria sora (сестра) jupănesei Neaga Mitroia Vorniceasa, văr primar (внѣра браш чедѣ) al Predei și al Saftei, feciorii (снѣви) Predei Stolnicul din Râmčenii, nepotii (внѣци) jupănesei Stancăi, sora (сестра) jupănesei Neaga Mitroe Dvorniceasa, partea ei totă de peste tot satul a patra parte din câmp și din pădure și din apă și cu vadul de moră și din rumâni (iobagi) câți se vor afla și din silistea satului de peste tot verii cât se va alege de peste tot hotarul, pentru că acest sat Grozăveștii de sus a fost cumpărat de răposatul Mitrea Vornicul împreună cu jupănesa lui Neaga Vorniceasa mătușa jupănesei Neagăi ce este mai sus Țisă; acastă jumătate de sat cât s'a ales parte de cumpărător al mătușei sale jupănesei Neagăi Mitroia Vorniceasa au fost căduți în partea jupănesei Neagăi și a fiului său Gheorghe și nepotă sa Safta, pentru că au fost cumpărat acest loc amândoi. Iar când au fost acum în zilele D-mele iar Jupănesa Neaga și cu fiu-său Gheorghe ș'a vîndut totă partea lor de moșie și cu rumâni din acea jumătate de sat ce a fost partea sócră-sei jupănesei Neagăi Vorniceasa, jumătate care face de peste tot satul a patra parte și cu rumâni câți s'au găsit, și au vîndut jupănesa Neaga și cu fiu-său Gheorghe acastă moșie ce este mai sus Țisă de sus de Grozăvești boiarinului D-mele Simii al doilea Logofet și jupănesei lui Maria drept bani gata 7000 de aspi..... cu știrea tuturor cu mulți boeri mari și mici mărturie scrisă în zăpis anume (urmézá mărturiile) leat 7135 (1627) Martie 3¹⁾.

1) Arhivele statului, M-rea Sf. Ioan din București pachet 2 doc. 14.

Matei Basarab prin hrisovul din 25 Februarie anul 7147 (1639) întărește mai departe lui Sima fitori vistier și feciorilor lui căli D-đeu îi va dăruii proprietatea peste o jumătate de sat din Grozăvești însă partea jupănesei Saftei nepota (ΔΗΛΑ) jupănesei Neagăi Mitroia din câmp și din pădure și din apă cu vadurii de móră și cu vadurii de dărște și cu rumăni și cu tot venitul ei din siliștea satului de pretutindenii... pentru că satul Grozăvești și cu țigani au fost stătătorii ai jupănesesei Saftei de la mătușa (ΑΚΑΑ) sa jupănesa Neaga Mitroia.... iar când au fost pe urmă s'au sculat călugării de la M-rea Mihaiu Vodă din oraș din Bucusesci.... de au luat jumătate din sat din Grozăvești ¹⁾ și un salaș de țiganii.... iar când au fost mai pe urmă s'au sculat jupănesa Neaga sora lui Patrașco fata lui Bogdan din Săhăteni cu pără cu Preda Postelnicul ²⁾ fratele Saftei pentru toate moșiile Vornicesăi Mitroei și au luat din toate moșiile cu Divanul și acea jumătate din sat din Grozăvești, altă jumătate, apoi pe urmă au făcut Sima Visteirul tocmea cu jupănesa Neaga de au cumpărat Sima Vistierul această parte de moșie din Grozăvești a patra parte cu rumăni și cu tot venitul de la jupănesa Neaga sora lui Patrașco din Săhăteni și de la feciorul ei Gheorghe drept ughi 35 bani gata cu zapis de cumpărătore și cu mulți boeri mărturie...» In urma judecătorei ce a avut Sima cu Samfira ³⁾ fata sa vitregă după ce i iartă Sima Vistierul Samfirei 419 ughi adaugă hrisovul mai departe «și de va avea să fie satul stătător și de va da D-đeu Samfirei coconii iar să fie acei bani iertați, iar de va trăi fără de coconii iar să mērgă banii aceia la coconii Simei Vistierul, iar din țiganii și din moșiile Samfirei încă au dăruit Sima Vistierul o mantie de Cafterie și un contăș prețul ughi 55, pentru acesta am dat și D-mea satul Grozăvești jumătate ca să i fie stătător.... ⁴⁾

Vedem deci că de la anul 1601 până la 1639 moșia Grozăvești cu mică schimbări, rămene in proprietatea rudelor Mitroei Vornicesei; de la această din urmă dată, vedem că că-

1) Din aceste vremuri călugării de la Mihaiu-Vodă aveau mori la Grozăvești. Vezi V. A. Urechii X p. 720.

2) Care a avea de unchiu (ШКОМ) pe Hrizeu Postelnicu ot Bărbătesci.

3) A fost măritată cu Petrașco Postelnicul fiul lui Neagoe Aga (Sf. I. Bis. p. 2 din 6147 Febr. 23).

4) Arhivele statului Măăstirea Sf. Ion din Bucuresci pachet 2 duc. 20.

Iugării de la Mihaiu Vodă pun mâna pe jumătate din satul Grozăvești. Sciau foarte bine egumenii greci că morile sunt un bun mijloc de câștig și de aceea întrebunțază toate mijloacele și pun mâna pe jumătate din sat și construiesc mori, numite «morile Sf. Ion ot Grozăvești» cari odinioară erau înjugate cu ale Cotrocenilor. Morile Sf. Ion Grozăvești au fost pe vechia albie a Dâmboviței față în față cu proprietatea de ađi a d. lui Costache Popescu. Casa morilor există și astăzi pe proprietatea Regiei. 1)

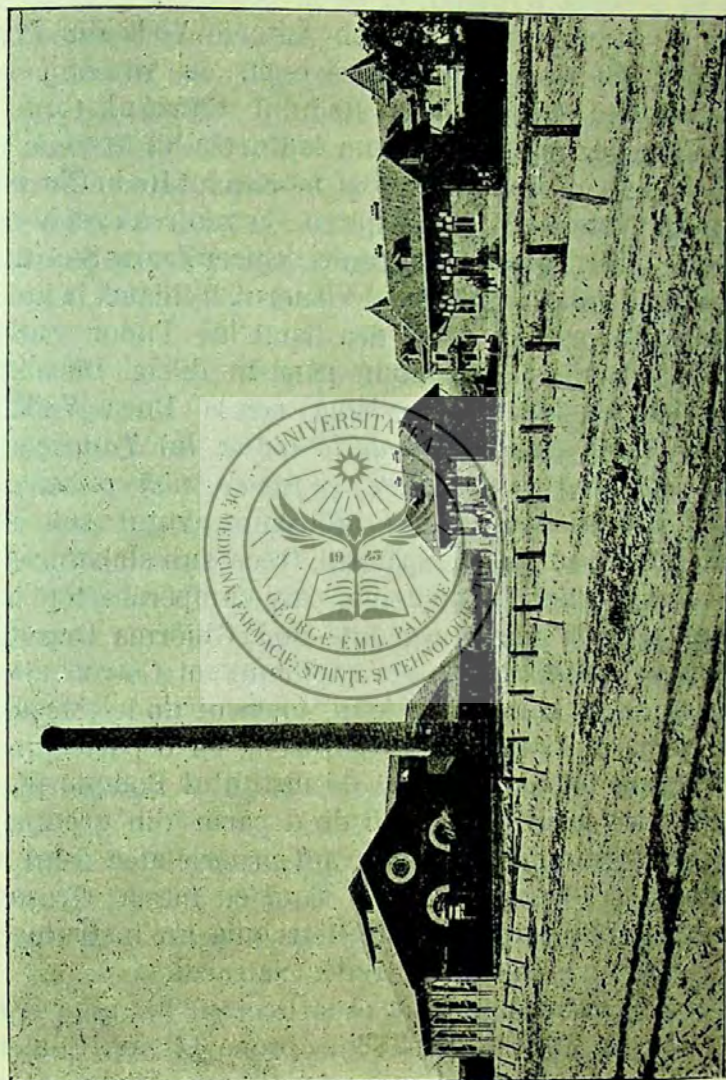
În documentele pe care le vom aduce de aci înainte se vede că satul și moșia Grozăveștii și acum partea lui Sima Logofetul, trece în stăpânirea Radului Spătarul feciorul Simei Logofetul. Din mențiunea păstrată în hrisovul din 7154 (1645) Noembrie 24 se vede că Sima vtori Logofet nu mai trăia de aceea mărtea lui trebuie aședată între anii 7147 Februarie 15—7154 Noembrie 24.

Matei Vodă Basarab cu hrisovul din 8 Februarie 7161 (1653) întărește mai departe proprietatea asupra întregului sat boiarinului Radul Spătar fiul Simei Logofet proprietatea asupra întregului sat Grozăveștii din județul Ilfov după apa Dâmboviței, cari sat au fost al jupănesei Elisaftei jupănesa Simei Logofetul de la matusa sa jupănesa Elisaftea la mărtea ei au lăsat satul Grozăvești bărbatului ei Simei Logofetul tatăl Radului Spătar... Apoi în zilele lui Alexandru Voevod feciorul Radului Voevod s'au sculat cu păra Preda Postelnicul ot Tătărăni fratele jupănesei Elisaftea și cu Hrizan Postelnicul ot Bărbătesci, cari au ținut pe Maria sócra jupănesei Elisaftei, asupra Simei Logofetului dîcînd că e al lor satul Grozăveștii, dar au rămas de lege, Apoi acum, după mărtea Simei Logofetului, iar Negoită paharnicul Tătărănul feciorul Predei Postelnicu Tătărănul, nepot de frate jupănesei Elisaftea, el iarăși a ridicat păra pentru Grozăvești, dar au rămas de lege și judecată 2) Cu alte cuvinte rămâne bun proprietar Radu Spătaru fiul Simei Logofet.

Se întemplă însă că Radu Spătaru să aibă nevoie de

1) Locul unde au fost morile Sf. Ion și Cotrocenilor ot Grozăvesci mi-a fost arătate de d. Petre Nicolae dis și Tobașaru om de peste 80 ani, și care are funcțiunea de confinist al Statului acest bătrân mi-a arătat toate vechile hotare ale moșierilor Cotroceni, Grozăvesci, Ciurel. Sf. Ion, Sf. Șava și o parte din Lupesci.

2) Arhivele statului M-rea Sf. Ion din Bucuresci pachet 2 doc. 23.

Noua usină hidraulică de la Grozăvesci

banii și deci ca să-și facă nevoilor lui, se duce la cumnatul său, Toder Șetrariul din Greci de la care se împrumută cu 300 taleri, dându-i ca amanet satul și moșia Grozăvesci, afară de mori pe un termen hotărât. Însă Tudor Șetrariul nu așteptă să sosescă termenul ci se invoesece cu Șerban Cantacuzino pe atunci vel spătar sub Antonie Vodă din Popesci (1669—1672) și-i vinde satul Grozăvesci, cu rumâni și cu mórile însă fără știreă și voia Radului Clucerul. Cum însă Șerban Cantacuzino era factotum la Curtea lui Antonie Vodă, întemplantu-se în același timp și mórtea lui Radu Cluceru, și domniei lui Antonie Vodă mazilirea. Cu venirea însă la tron a lui Gligorie Vodă, Tănase Păușescu vel clucer Zaarie Snă (fiul) lui Radu Clucerul vnuc (nepot) Simei Vistierul, îl chiamă la judecată în Divan și l-au rămas, ca să dea banii lui Tudor Șetrariul și să-și țină satul «și l'am ținut până în zilele Ducăi-Vodă. Fiind Șerban Cantacuzino în bună voe la Duca Vodă, fostău luat satul Grozăvescii de la mâna lui Tănase Păușescu în silă fără de dreptate și fără de nici o judecată¹⁾» Iar bietul Tănase Păușescu se uită cum avutul său rămas de la părintele său Radul Spătarul, trece sub stăpânirea atot puternicului Șerban Cantacuzino, care cumpăraseră totă moșia Cotrocenilor după cum am vedut—de la Ghiorma Dumitrasco și Mihalasco feciorii lui Ghioca căpitanul «ot Cotroceni» apoi cumpăraseră de la Ianaki Logofétul, tot locul unde este astăzi biserica și palatul regal de la Cotroceni, cu o parte din grădina palatului, tot locul ocupat de institutul Botanic până în Dâmbovița, tot locul ocupat așî de o parte din grădina palatului regal, grădina dr. Davila, așî proprietatea d-lui colonel Perticari și-i trebuia acum și satul cu moșia Grozăvescii și cu morile. Dar pentru acesta i trebuia un instrument și acela fu găsit în persoana lui Toder Șetrariul.

Șerban Cantacuzino ține el și urmașii lui în stăpânire proprietatea lui Tănase Păușescu aproape 14 ani. Constantin Vodă Brancoveanu repară în parte această nedreptate; căci prin Hrisovul din 23 Februarie anul 1690, redă vechilor proprietari o mare parte din moșia Grozăvescii; cea l'altă parte rămâne însă proprietatea M-rei Cotroceni din Grozăvescii, o altă parte pe care Șerban-Vodă Cantacuzino a închinat a-

1) Archiva M-rea Sf. Ion din București pachet 2 doc. 29

castă moșie, este cuprinsă între proprietățile de astăzi: a lui Năstase Toni (reposat) situată pe marginea moșiei Cotroceni și a lui Ion Sulică pe sf. Ion cu alte cuvinte totă partea locuită din Căramidarii de sus din Cotroceni propriu și până în vechea albie a Dâmboviței sau până la proprietatea d-lui Costachi Marinescu 1).

Să vedem mai departe ce s'a făcut cu moșia Grozăvești?

Am văzut că Constantin Vodă Brâncoveanu repară în parte nedreptatea făcută de Șerban Vodă Cantacuzino lui Tănase Păușescu, restituindu-i moșia trunchiată²⁾ nu-i vorbă, dar în fine i-a redat-o, însă nu fără ore-care motive sau mai propriu vorbind a avut un deosebit interes s'o facă și anume:

Constantin Vodă Brâncoveanu, avea o vară primară pe care o mărită, după Tănase Clucerul fiul lui Radul biv vel clucerii Păușescu; Vara Brâncoveanului nu trăește însă decât foarte puțină vreme după măritiș; însă nu mult după mórtea soției sale, Tănase Cluceriu Păușescu își plătește și el obștescul tribut... «iar în urma lui rămâind numai o cocónă micșoră anume Stanca, care s'au tras din némul nostru, fiindu-ne nepotă de vară *premure* și având viață până la virsta căsătoriei, după orânduiala cea Dumneșiască, s'au dat la casa ei; însă după boiarinul d-mele Gligorasco vel Logofet, și după a ei căsătorie—după a lui D-dei voe și poruncă nici până la un an viață ea n'a avut, ci ș'au dat datoria cea de obște»³⁾

Constantin Vodă Brâncoveanul vădend că n'au rămas «coconii au cocóne ca să stăpânescă ce ar fi rămas în urma ei (Stancăi)» să hotărască a inchina moșia Grozăvești M-rei cu hramul Sf. Ion Botezătorul din Bucuresci și către Nectarie egumenul de acolo (ca să ție moșia Grozăvești ot sud Elhov, care moșie este din susul orașului Bucuresci, care a fost de moștenire a răposatului Radul biv vel Cluceriu Păușescu iar după mórtea lui au stăpânit-o fiulsău Tănase Clucerul până ce ș'au dat și el datoria cea de obște...» apoi flica

1) Aceste hotare dintre moșiile Cotrocenca și sf. Ion mi-a fost arătate de Nicolae Petre și Toboșaru confinist al statului.

2) Motiv pentru care a și fost trecut Brâncoveanu între ctitorii moșiei Cotroceni.

3) Academia română 27 | XIV comunicat de d. Iuliu Tuducescu împreună cu alte 4 documente.

sa Stanca s'aŭ ingropat la acéstă sf. m-re, unde și moșu sēŭ și unchiŭ sēŭ și alte rudenii ale ei ingropați sunt... D-mea am socotit pentru sufletele lor și pentru a lor pomenire de am dat și am închinat la acéstă sf. m-re ce s'aŭ numit mai sus tôte cele ce pre anume sunt și se mai sus ¹⁾ (urméză mărturiile) 7214 (1706) Febr. 2.

M rea sf. Ion (Mare) din Bucurescŭ este zidită din temelie de Andrei, Vistierul lui Preda Buzescu și restaurată de Constantin Vodă Brâncoveanu ²⁾.

Cumpărările de locuri și moși la Grozăvescŭ de Șerban Vodă Cantacuzino

Să ne întorcem cu narațiunea la Șerban Vodă Cantacuzino, să vedem ce a mai făcut el la Grozăvescŭ.

După ce a răpit satul și moșia Grozăvescŭ, în împrejurările cunoscute de la Clucerul Tânase Păușescul «snă Radului Clucer Păușescul vnuc simei Vistierul, moșie redată în urmă de Cons. Vodă Brâncoveanu — mai cumpără la 28 Octombrie leat 7189 (1680), moșia ce se chiamă Clanța, de 1600 stinjenŭ, de la Oncea cu fratele sēŭ Pătrașcu, feciorii lui popa Manta din Bucurescŭ și ale cărei hotare sunt: din jos, din fântâna cu stubeiul, pre calea Racilor până în calea moșiei Grozăvescŭ de sus și din sus merge pe calea Băii până în calea Măicânescilor (adŭ Bucurescŭ Nouŭ) în rovină și trece din rovină în sus până în cărările Racilor ³⁾.

La 7189 (1680) N-bre 20, Șerban Cantacuzino mai cumpără o parte din moșia Grozăvescŭ de jos, care moșie ajunge cu căpătâiul din sus până în matca apei Colentina, dând în schimb m-reŭ sf. Sf. Sava 4 prăvălii în ulița cea mare ce merge spre casa Colței Clucerul ⁴⁾.

La anul 7175 Sept. 5 (1666), Radul Leon Vodă dă un codru de loc lui Șerban Cantacuzino vel Postelnic (la Grozăvescŭ de unde se cotesce Dâmbovița, care codru de loc iaste și se trage din liveada domnescă ⁵⁾).

1) Academia Română, doc. cit.

2) Hrisovul lui Ștefan Vodă Cantacuzino din 10 Iulie 1714, colecț. de doc. a d-lui Grigorie N. Mano.

3) Arhivele Statului, M-rea Cotroceni, condica No. 3, fila 46.

4) Arhive, m-rea Cotroceni, condica No. 3, fila 46 v. și 42.

5) Arhive, m-rea Cotroceni, condica No. 1, fila 118.

Antonie Vodă din Păpesci 'i-a mai dat 30 stinjenî moşie tot acolo ¹⁾.

Moşia Crăstienescii cumpărată de Şerban Vodă Cantacuzino încă pe când erau în boerie, la leat 7189/5509 (1680), dă m-rei Cotroceni. Satul Crăstienesci de pe apa Colentinei ot sud Ilfov tot satul cu tot hotarul şi cu rumani pe nume... 14 familii, moşia a fost a lui Radu din moşi strămoşi 7189, Sept. 27 ²⁾.

Moşia Crăştienestii s'au unit cu moşia Grozăvescii de jos într'un hotar ce se dice acum la Herăstrău. ³⁾

Proprietăţile diferitelor monastiri la Grozăvesci cu morile lor pe Dâmboviţa

Am vădut până acum că moşia Grozăvesci avea 4 proprietari: I) Monastirea Sf. Ion mare din Bucureşti, II) Monastirea Cotroceni, III) Monastirea Mihai-Vodă şi IV) Monast. Sf. Sava din Bucureşti—astă-di dărimată—şi pe locul căreia s'au clădit universitatea din Bucureşti şi redicat statuetele: lui Mihai Viteazul, Lazăr şi Ion Heliadi-Rădulescu ⁴⁾.

Acastă moşie a avut o sortă tot aşa de tragică ca şi primii ei proprietari Mitrea vornicul cu soţia sa Neaga vornic.

Causele sfâşierei le găsim nu numai în lăcomia călugărilor greci de a poseda cât se pôte mai multe moşii, ci şi în avantajele pe care le ofereau locurile sale bune pentru construcţiuni de mori pe Dâmboviţa şi cari rentau mai bine de cât moşile.

Monastirea Mihai Vodă încă înainte de anul 7137 (1639) avea moşie şi mori la Grozăvesci. Iar când au fost mai pe urmă, s'au sculat călugării de la Monastirea Mihai Vodă din oraş din Bucureşti de au luat jumătate de sat din Grozăvesci şi un salaş de Țigani ⁵⁾.

Ceva mai târziu găsim şi anume un al cincilea proprietar: Monastirea Sf. Ecaterina şi în fine

Monastirea Sărindar, care ocupă moşia Giuleştii de adî.

1) Archive, m-rea Cotroceni, Ibidem fila 118 şi 119 v.

2) Archive, m-rea Cotroceni, condica No. 3, fila 43 şi v.

3) Archive, m-rea Cotroceni, cond. No. 5, nota de sub fila 43 v.

4) Veđi al meu studiū Influenţa culturii grecesci pag. 159.

5) Archivele Statului, Mönăstirea Sf. Ion Bucureşti pachet. 2.

Tóte aceste monastiri își aveaū sforile lor de moșie cu mori la Grozăvesci.

Dintre tóte, Monastirea Cotroceni avea mai multe și mai bune locuri după Monastirea Sf. Sava.

Morile monastirei Cotroceni: 1) cari pe locul unde este astăzi usina hydro electrică de la Grozăvesci și cunoscute in documente sub numele: «Morile Cotrocenilor *injugate* cu ale Sf. Savei» adică erau față in față.

II) după dărimarea acestor mori, egumenii monastirei Cotroceni fac o altă móră la Pălici pe lângă podul de ađi de la Cotroceni. Al doilea rând de mori injugate ale Mönăstirei Cotroceni aū fost cu ale Sf. Ion și erau pe locul unde este astăzi proprietatea d-lui Constantinescu, iar ale Sf. Ion era pe malul drept al Dâmboviței, ađi proprietatea Regiei. Casa morilor Sf. Ion se mai vede și astăzi.

Din sus de morile Cotrocenilor și Sf. Ion erau ale Mönăstirei Mihaiū Vodă, ale Sf. Ecaterinei, morile Cotrocenilor de la Ciurel și ast-fel malurile Dâmboviței erau presărate cu mori până pe la Arcuda și Bacu 1).

Din cauza acestor mori, egumenii erau vesnic in judecată uniū cu alți.

Fășia de moșie de la Grozăvesci a Mönăstirei Sf. Ecaterina se numea *Boja* 2).

Fășia de moșie de la Mönăstirea Mihaiū Vodă se numea *Sfârșesci* 3).

Fășia de moșie Sf. Ion era de 503½ stânjeni.

» » » Mihaiū Vodă de 503½ stânjeni 4).

Desele schimbării de egumeni

Egumenii Mönăstirilor citate, administraū aceste moși ca și alți egumeni de pe cele-lalte Mönăstiri insemnate, dupe placul lor, pe unele le vindeaū, iar pe altele le dedeaū cu embatic.

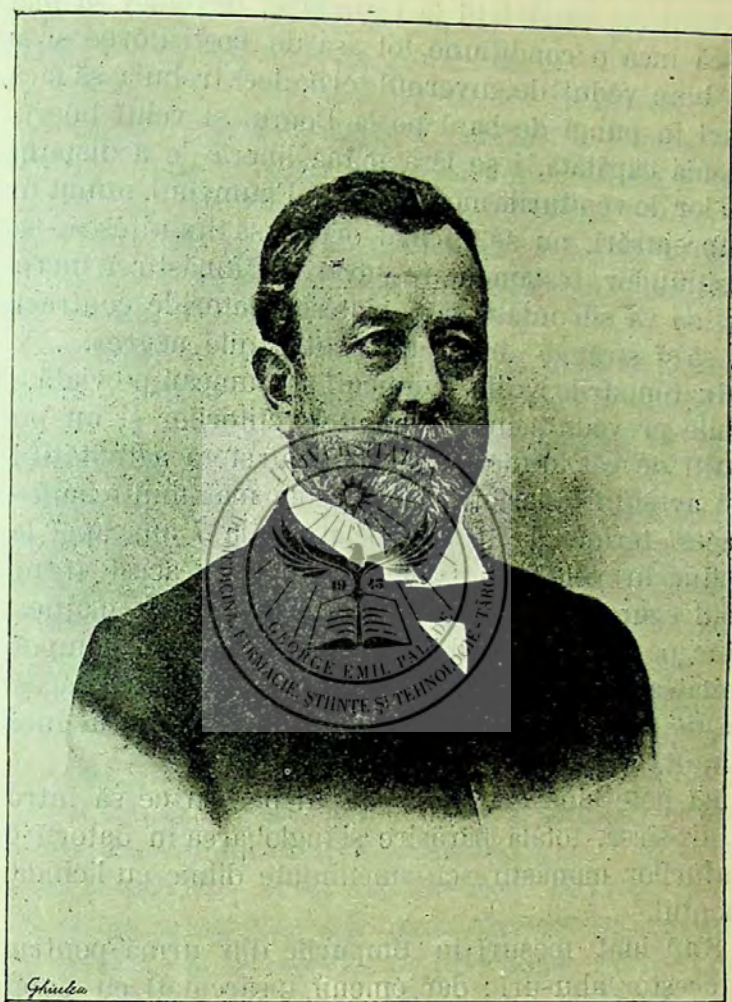
Ei aū inceput să instreineze moșiile mönăstiresci, mai

1) Veđi harta morilor pe Dâmbovița de I. Gârleanu.

2) Veđi charta moșiei Sf. Ion Grozăvesci cap. II, biuroul doc. din Ministeru Domeniilor.

3) Ibidem cap. II.

4) Ibidem cap. VIII.

Ghulescu

Inginerul-inspector Ilie Radu
Şeful serviciului studiilor din Ministerul Lucrărilor Publice ;
autorul şi executorul planului pentru alimentarea cu
apă potabilă suterană a Capitalei.
(Vezi pagina 386)

cu sémă de pe la jumătatea II a vécului al XVIII, când demnitatea de egumen nu se mai incredința celui mai capabil și mai bun administrator, ci aceluî carî dedea mai mulți bani comunităților unde Mönăstirea era inchinată. Pe lângă acesta candidatul ori candidații la egumenie, trebuiaû să mai îndeplinescă încă o condițiune tot așa de costisitoare și anume, să fie bine văduț de guvernul țerii, decî trebuia să facă multe cadouri în pungî de bani pe la Domni și veliți boeri. Odată egumenia căpătată, i se lasă mâna liberă de a dispune după placul lor de veniturile mönăstirescî. Egumenul, numît în ast-fel de împrejurări, nu se va mai ocupa să înmulțescă—conform dispozițiunilor testamentare—averea Mönăstirei incredințată lui, ci se va sili întâiu să și plătescă datoriile contractate iar al II, să și strângă «bani albi pentru țile negre».

În timpurile vechi egumenii se numeau pe viață, cu condițiunile prevăduțe în testamentele ctitorilor și nu puteau fi înlocuiți de cât atunci când depășiau sfera activității lor. Mai tērdu avtenții fanarioti—ca să seotă mai mulți bani—au redus acest termen la 10 ani, pe urmă la 7 ani, apoi la 3 ani și în fine în cele din urmă, se reduce și acest termen așa, că noul egumen numai avea mică siguranța de mâine. Acesta provine pe de o parte din cauza prea multor competiți la demnitatea de egumen, iar pe de alta că lucrul acesta convenea de minune Domnitorilor și boerilor de a încasa cât mai mult.

Își pôte cineva lesne inchipui pentru ce să introdusesa jaful, irosirea, totala părăsire și înglobarea în datoriî colosale a avuturilor mönăstirescî. amenințate țilnic cu lichidarea ori falimentul.

S'au luat mēsuri în timpurile din urmă pentru stăvilirea acestor abusuri; dar ómenii însărcinați cu conducerea destinelor acestor țeri cum și candidații la egumenie, fiind streini de neam, de limbă, de aspirațiunile țerei, mārăviți și învechiți în țile rele, crescuți la școla corupta și coruptore turcescă-fanariotă, ómenii cinstiți—prea puțini la număr,—n'au putut lupta contra abusurilor înveterate de secolî. De-sele schimbări de egumeni, are ca consecință firescă :

Instreinarea bunurilor mănăstiresci

1) La Mănăstirea Cotroceni s'au arătat când s'a făcut paralelismul între inventariul averii Mănăstirei de la 1716 cu cel făcut la 1862 înainte secularisării.

2) Egumenii de la Mănăstirea Sf. Ion Grăzăvesci a vândut mare parte din moșia Mănăstirei familiei Goleșcilor, unde s'a înființat mai târziu Regia Monopolurilor Statului, o parte de loc ocupată de Gara de Nord, cartierul Grant ¹⁾ etc.

3) Celelalte Mănăstiri au instreinat locuri vânzându-le ori dându-le cu embatic: D-lui Pitar Spirachi Gazoti ²⁾, Paharnicului (locotenent) Grigorie Caracași ³⁾.

Vândarea locurilor cu embatic, a avut de consecință, popularea diferitelor cartiere. Mănăstirea Cotroceni avea ca embaticari pe toți locuitorii din Cotroceni și pe cei din Căramidarii până în matca vechei Dâmboviței.

Mănăstirile Sf. Ion Grăzăvesci, Mihaiu-Vodă Grozăvesci, Sf. Ecaterina, Sf. Sava cum și Mănăstirea Sărindar, dând locurile cu embatic, populația acestui cartier s'a insutit.

Crescerea cartierului Grozăvesci ar fi fost în rapori direct cu creșterea Bucureștilor, dacă Dâmbovița n'ar fi inundat aproape periodic nu numai Grozăvescii, ci și Cotroceni din Vale, Mihaiu-Vodă și în genere toate cartierele Bucureștene din stânga ei. Ultima inundație a Dâmboviței a fost în anul 1895. Vezi fotografia ultimei inundații a Dâmboviței la pag... Din cauza acestor inundații, Grozăvesci, cari de la 1814 s'au schimbat numele în cel de Căramidarii de sus, a fost tot-d'auna un loc nesănătos din cauza rămășițelor miasmatică lăsate pe dânsul de Dâmbovița în periodicele inundațiuni.

După terminarea canalisării Dâmboviței dintre usina Hidro electrică și Ciurel—la care se lucrează cu mare activitate Căramidarii de sus va deveni,—în urma asanării și plan-

1) N'am putut consulta actele de proprietate ale familiei Grant pentru a putea face istoricul moșiei și cartierului, de ôre-ce procesul este încă pendinte înainte instanțelor înalte judecătorești. De la membrii familiei Goleșcelor-Grant, n'am putut lua iarăși absolut nici cea mai mică deslușire.

2) Cartea de hotărnicie a Sf. Ion Grozăvesci Cap. X Biroul doc. din Ministerul Domeniilor.

3) Ibidem cap. XI.

tărei locurile ce sunt astă-zi virane—un loc de petreceri cum obicinuia în odinioară vechei și veselii bucureșteni.

Embaticariile Mănăstirilor

Toți oamenii cari se așezau pe o moșie mănăstirească, erau liberi să-și clădească case, și alte «namestii» să sădească pomi, să planteze viță și în fine, puteau să facă toate îmbunătățirile fără să fie superați de cine va, însă cu următoarele condițiuni :

1) Embaticariul luând o bucată de pământ, să invoia ca să dea o sumă ore-care la facerea contractului «ca ajutor la mănăstire»¹⁾ cu mențiunea să se știe că acest loc este al mănăstirei iar nu al embaticarului²⁾ clauza acesta era pusă pentru ca embaticarul să-și plătească regulat ratele la Mănăstire adică la Sf. Gheorghe și Sf. Dumitru, plata venea după mărimea și pozițiunea terenului³⁾.

2) Embaticarul se mai obliga se aducă : la Paști, Crăciun și la hramul bisericii câte o anumită cantitate de : lumânări, unt-de-lemn, smirnă, tămăie etc. după invoială⁴⁾.

3) Nu putea să vîndă vin, rachiu⁵⁾ să țină băcănie cu mici excepțiuni scaun de măcelărie și cuptor (de pâine) «este oprit să facă cu totul»⁶⁾.

Dacă unele din aceste privilegii erau câștigate cu multe sacrificii, apoi dreptul de a ține cărciumă nu se acordă nici odată, de ore-ce egumenii Mănăstirilor fiind stăpâni mai a tuturor viilor din țara românească, țineau ca vinurile și rachiurile, țuică etc. să fie cumpărată de la egumeni ; puteau oamenii să aibă podgorii întinse, livezi de pruni numeroase, tot produsul lor, n'aveau voie să-l desfacă pe moșiile mănăstirești ci să-l vîndă dacă voesc tot egumenilor pe prețuri de nimic. În comuna Căscioarele-proprietatea Mănăstirei Căscioarele-metoc al M-rei Cotroceni, egumenul de la Cotroceni dă strașnice ordine de a nu vinde nimeni vin ori rachiu ; însă dacă va

1) Biblioteca parahiei bisericii Cotroceni doc. No. 6.

2) Colecțiunea de documente a venerabilului d-n St. Greceanu.

3) Academia Română condica Mănăstirei Cotroceni No. 9 (grecesce).

4) Vezi numeroasele acte de embatic la biuroul doc. din Ministerul Domeniilor.

5) Biblioteca Paroh. Cotroceni doc. 2.

6) Ibidem doc. 6.

Dr. Aurel Babeș

Șeful Secțiunii de Chimie de la Institutul de Bacteriologie
(Veți biografia la pag. 492)

prinde pe un locuitor vinzând câte-va oca de vin; Egumenul face solidarî pe toți locuitorii din Căscioare că dacă va mai prinde pe cine-va contravenind ordinelor Prea cuvioșiei Sale la care bieții locuitorii se angajează nu numai a nu vinde măcar o oca pe la casele lor ci și a denunța pe acei ce ar îndrăzni să facă pagubă Mănăstirei în acest mod ¹⁾.

Aceste condițiuni erau generale și priveau pe locuitorii după toate moștile mănăstirești.

În anul 1787 Februarie 2 Iokim egumenul Mănăstirei Mărgineni (din Prahova) să ridică cu pară până la Domnie contra ciocănașilor de la Ocna Telega «că locuind pe moșia Mănăstirei nu urmază vechiul obicei al pământului ci cu silnicie (!?) pun de vînd vinul și rachiul lor în cărciumă din care să pricinuesce pagubă Sfintei Mănăstiri». Cere a se face îndreptare atât pentru cei ce au vîndut până acum în silnicie (fără învoirea egumenului) și să plătescă fiește-carele obicinuitul havaet... și a nu mai fi volnici să și vîndă vinurile și rachiurile lor fără numai al Mănăstirei. Domnia orînduesce boii să vadă cum s'a urmat obiceiul. «După cercetare, ne-am pliroforisit adăogă boerii — că mai înainte s'au fost pădit vechiul obicei al pământului precum se urmază la toate moștile până acum de se vînde numai bucatele Mănăstirei. Iar de la o vreme încoace cu obrăsnicie s'au iutins de au vîndut de ale lor.

Resultatul, că ciocănașii trebuie să țină vechiul obicei al pământului, adică de a nu mai vinde vin și rachiul cum și alte bucate de cât de ale Mănăstirei ²⁾.

4) Dacă embaticarul voia să și vîndă casa lui, la o altă persoană, pôte s'o facă acesta însă să se facă cu scirea Mănăstirei că să se trecă numele noului cumpărător în condica Mănăstirei ; iar de o va vinde pe ascuns, fără scirea Mănăstirei, atunci să se prețuiască clădirea lui și cât va face să o ia Mănăstirea ³⁾.

5) Dacă nu se plăteau în mod regulat ratele, avea drept egumenul în puterea lui de proprietar a-i lua locul și al da altuia ⁴⁾. Afară de aceste privilegii Mănăstirile mai aveau clăcași.

1) Arhivele Statului Mănăstirei Cotroceni pachet. 2 doc. 25.

2) Academia Română M-ss. 1062 fila 8 și V.

3) Biblioteca Paroch. bis. Cotroceni Act. 2.

4) Vezi Cartierul Rignault.

Clăcașii Mănăstirilor

Aceștia dădeau Mănăstirei din totă claca câte un taler și o găină pe tot omul, 3 ómení de clacă ȕilnic, câte o para de stup și câte 4 baní de óe și nu erau volnici a vinde vin orí rachiú¹⁾.

Țiganií Mănăstirilor. Aceștia erau robi, sau sclavi in adevératul înțeles al cuvintului; condițiuinea lor nu se deosebea de ai sclavilor anticității; sórta lor era fórte grea, numai pe ici-colea, mai mitigată de principiile salutare ale creștinismului; dar ce puteau principiile creștinismului față de firea hrăpelnică ale celor mai multe fiare cu chip omenesc?

Atât țiganií boerescí cât și cei monastirescí in vremea muncéi, erau ținuí la muncă; munciau pe hrană si îmbrăcăminte și ce hrană și ce îmbrăcăminte! in timpul iernei, erau invoii să umble prin țară cu exerțiuul meșteșugului lor adică in : fierărie, ciobotărie etc. iar țigăncile, cu ghicitul, cu cu ghiocul cu buruenile de leac și in fine laie intregă cu furtul și cu jafurile ingrozitoare. Jefuiau și prădaú la drumul mare de prăpădeau lumea și la aceștia indemnaú chiar unii din patronii lor «furați mă, numai să nu ve prindă»! Dacă erau prinși, erau duși la agie acrí băteau până í lăsaú lași și apoi le turnau spirt peste răní; după 2 orí 3 ȕile veneau egumenii orí boerii deí puneau in libertate. Țiganií serveau ca bucătari, ciobotari. lăutaí și mai cu sémă, lăutarií erau fórte mult căutați și bufoni carí distraú pe boeri când erau la petrecerí.

Am spus mai sus că ei erau considerați ca mijloc și nu ca scop; adese-orí, cuconașii după noptí de orgii, le venea gust să dea la țință; se duceau in lae și alegeau pe un țigan il legaú la stálp și tragea in el cu arcul orí cu pusca²⁾ nu era robul o unealtă in mâna stăpánului seú³⁾. Adesea orí țiganul unei Mănăstirií lua o țigancă dintr'un sălaș boeresc orí vice-versa. Când proprietarií nu se înțelegeau între dănsii, atunci țiganií erau despărții in mod bar-

1) Archivele Statului Mōnăstirea Cotroceni pachetul 2 doc. 36.

2) Culese din tradițiuenele țiganilor foști robi.

3) Archivele Statului Mōnăstirea Cotroceni condica schitului Micsani fila 15-97.

bar: soție de bărbat, vindeaŭ pe băiat ori pe fată în țipetele nenorociților, puțină țineaŭ socotélă de sentimentele părintesci și fiesci, de și exista în obiceiul pământului o întrégă jurisprudență în privința tranșării diferitelor cestiuni de natura acesta¹⁾ Țiganiŭ fugiți erau infierați recidiviștilor; pe lângă bătae un cerc de gât cu ramificațiuni în formă de corne li se punea un cerc de fier împrejurul gâtului cu corne în dreptul urechilor.

Călugării administratori ai moșielor mănăstiresci bătéu pe clăcași și pontășii în mod deosebit de cum bătéu vâtafii boeresci; dăm un specimen din cele obicinuite; când un *rumân* nu făcea toate ascultările, chema pe zapciul călugăre scși i spunea: «ai să botezi ađi pe Ion a Catrinei ori pe Vlad a Babei Iónei. Am înțeles sărut drépta prea sfinte! să ducea în arie ori la lucrul de maramet» ori «analog» și striga pe cel ce urma să fie botezat, ca să vie la tacul «metocului» (casa moșiei). O dată venit, vâtaful punea pe unul să-l ia în spate, ș'apoi îi numérea la inexprimabil 25, 30, 35, 50 de bice după gravitatea culpei; apoi punea pe 2 ómeni de l' hâu: unul de cap și altui de picioare îl ducea la piscina călugărescă și l' afunda de 3 ori în apă în numele sfințel' Froite²⁾.

Iu chiere

Moșiele, cu sutele și miele de pogóne, de vii mănăstiresci cum erau cele ale Mőnoăstirei Cotroceni, liveđile de pruni, privilegiile: vinăritului, oeritului bolovaniŭ de sare de pe la ocnă, nenumăratele cărciume în care să vindéu numai bucatele Mőnestiresci embaticurile, clăcași, robii, stupii, casele, prăvăliile, bălțile, morile, etc erau isvóre ne sécate de venituri. Numai ast-fel ne putem explica asalturișe furióse ce să dedéu la posturile de egumenie; cât trebuiaŭ să plătésca, ca apoi să li se dea mână liberă să jefuiască avutul Mőnoăstirei mai réu de cât clienții codrului vlăsiei.

Biserica din Cărămidari de sus

În sat la Grozăvesci a fost o vechie biserică făcută póte de Mitrea Vornicul și soția sa Neaga Vornicésa proprietariŭ

1) Culese de la bătrâni.

2) Sciințe culese de la un pontăș al Mőnoăstirei Răchitósă din județul Tecuciú.

G. M. Ionescu

Alcătuitorul Istoriei Cotrocenilor, Lupescilor (Sf. Elefterie)
și Grozăvescilor.

Născut la 1859 Noembrie (după acte la 1863), în comuna Movilenii plasa Nicorești, județul Tecuciu; este fiul Dascălului Mihalău Ion și al Dascăliței Sorică. Clasele primare le-a făcut parte în comuna sa natală iar parte la Tecuciu. În 1879 Iunie, pierde pe tatăl său și în același an se înscrie în seminar la Roman, reușind întâi la concurs; în 1882 absolverse seminariul, trece la Iași în seminariul superior din Mănăstirea Socola. După absolvire, se înscrie la Facultatea de Teologie din București în 1885, apoi depune Bacalaureatul în 1891, obține licența în litere în 1896, iar cea în teologie în 1898. Atât Bacalaureatul cât și ambele licențe le-a obținut fiind funcționar în Ministerul Cultelor, unde se află și astăzi. A mai scris și alte lucrări: „Influența culturii grecești în Muntenia și Moldova cu privire la biserică, școlă și societate 1359—1871“, „Istoricul închinării Mănăstirilor românești și abuzurile călugărilor streini“, „Originele Cotrocenilor“, etc.

moșiei Grozăvesci Acastă biserică a avut hramul Isvorul Tămăduirei, II sfântului Ierarh Nicolae, și III Ión Botezătorul. Biserica este refăcută de protopopul Nicolae Tras și de jupân steric Kirovici i Marcion diaconul trăi ajutorind și părintele egumen al Cotrocenilor Visarion și hărăzind 1) 15pogone de loc imprejurul bisericeii și îi arată și hotarele care se intindea spre răsărit pină in apa Dâmboviței și in vecinătate cu morile Cotrocenilor injugate cu ale Sf. Savei»²⁾ leat 1805. Acest loc după indicațiunile din pisanie, ar veni cam pe locul unde se afiă astă-đi uzinele: tramvaiului electric și hydroelectrică a Primăriei. Din cauza ne ingrijire și a lăcomiei celor după vremuri epitropi, tot terenul a fost cotropit ori vândut, ceia ce-i mai verosimil, de ore-ce, acei ce au făcut asemenea fapte, au avut grije să distrugă și actele. Cât privesce pentru piatra pe care stă scrisă pisania bisericeii au socotit'o ca pe ceva vechiū care nu mai pôte fi citită ori băgată in seamă. Totuși actualul preot al bisericeii Cărămidarii n'a vrut să-mi dea să o citesc acea pisanie de cât după ce Preotul Ilie Parohul bis. Cotrocenilor, l'a asigurat că nu urmărește faptele din trecut de cât pentru istorie, Părintelui Stan Dobre i scapă vorbele «chiar de ar urmări și alt ceva, nu mai pôte face nimic căci tôte s'au prescris!» cu alte cuvinte tot vorbea sfinteii Scripturii : «Fuge necuratul negonindu-l niminca».

La 1825 biserica vechie era cu desăvârșire ruinată; Iosif egumenul Cotrocenilor pune să ridice din temelie. Iată cum se exprimă acel egumen «Deci fiind eu încă din leat 1827 in vremea pe când mă aflam egumen la Mönăstirea Cotroceni, am fost pus in lucrare facerea din temelie a acesteii bisericeii din mahalaua Cărămidarii de sus ot Cotroceni, cumpărând încă și 50.000 cărămidă, an adus la locul, unde era să se facă biserica fiind și atunci cu totul stricată și dărămată jos, dar întâmplarea vremeii stădu-ne impotrivă au rămas face, rea bisericeii și de atunci și până acum nici eu, nici altul din pravoslavnicii creștinii, nu s'au putut inlesni ca să o facă»³⁾

1) Veđi Pisania vecheii bisericeii Cărămidarii pe căre o ține prăotul Stan Dobre de la acea bisericeii intr'o magasie.

2) Veđi aceeași Pisanie.

3) Veđi doc. No. 7 el bisericeii Cărămidarii de sus in biblioteca Mönăstireii Cotroceni.

Să vedem, care a fost «întâmplarea vremii ce a stat împotriva» bunului Archimandrit ca să nu termine biserica?

Noi știm, că după Revoluțiunea din 1821, sultanul dă un hatîșerif în care se hotare: alungarea tuturor profesorilor greci de prin Academii și a egumenilor greci de prin Mănăstirile închinat, iar în locul acestor să se orânduiască egumeni români ¹⁾ și între aceștia, a fost și Iosif de care am vorbit mai sus. Cum călugării greci nu erau proști ca să lase să le scape așa ușor «cloșca cu puii de aur» din mâini, stăruiesc pe lângă Țarul Rusiei să-i readucă iarăși egumeni, Țarul, care avea în ei uneltele ce-i trebuia atât din punctul de vedere al banilor cât și din cel al propagandei, după ce învinge pe Turci în războiul Ruso-Turc din 1827/28—La încheierea păcii din Adrianopol 1829 pune un articol pe care îndatora pe Turcia să dea voe egumenilor greci să se reintorcă pe la Mănăstirile lor. Turcia învinsă, volens-nolens, a consimțit și atunci egumenii români sunt alungați de prin Mănăstiri și înlocuiți cu cei greci. În aceste condițiuni este înlocuit și Iosif și iată pentru ce biserica Căramidarii rămâne ne terminată. Mai departe iată ce ne mai spune Iosif.

«....Acum la leat 1847 Februarie 10, viind la mine ieromonahul Protasie,—fostul preot al acestei biserici Căramidarii de sus i cu mahalagii și enoriașii acestei biserici și m'arătără că biserica dintr'acea mahalala se află și acum dărămată de tot și omăniii petrec fără biserică... și fiind omeni săraci și scăpătați și nici au vre-o nădejde de vre un ajutor de unde-va, și eu vădënd ne apărată trebuință și rugăciunea lor, m'am îndemnat și fiind în lucrare zidirea bisericeii dintre temelie, o am și săvârșit cu toate trebuinciósele podóbe ale ei, după cum se vede și sfințind-o eu însumi, făcând și preot nou, o am și pornit a lucra cele sfinte» ²⁾ Apoi i dăruie un loc cu vie de 30 de pogóne «ce o am pe moșia Sf. Mănăstireii Cotroceni ce este cu apropiere de acéstă biserică, care loc se vinde cu arendă pe an lei una mie ³⁾».

Apoi stabilește cum și cât trebuie să se plătescă personalul după ce mai întâiu se va plăti avaețul pământului vieii la la M-rea Cotroceni lei una sută după cuprinderea zapisului ce este de la M-rea Anul 1848 Octómbre 2.

1) Veđi studiul meu *Influența Culturii grecesci pag.*

2) Mănăstirea Cotroceni doc cit.

3) Doc. cit.

II

Via dspre care se vorbeste aici, era pemoşia sa imprejurul M-rei «Lupescii de sus» (spre deosebire de Lupescii de jos despre care am vorbit. Archimandritu Iosif cumpără in anul 1830 sept 15 de la Hariton, egumenul M-rei Cotroceni, cu embatic, plătind 800 lei odată pentru tot-d'a-una, — şi apoi să dea câte 100 lei embatic pe fie-care an la Septembrie şi pe care chirie a locului plătind'o pe fie-care an la Cuvioşia sa, va stăpâni acel loc, precum şi moşteni sēi ne supēraļi, având voie să facă ori-ce plantaţie va voi pe acel loc, afară de cărciumă spre a vinde vin, băcănie, scaun de măcelărie şi cup-tor, este oprit să facă cu totul, nici să pōtă a se intinde mai mult loc de trei-deci pogōne» ¹⁾. Cāt de eftine erau locurile pe atunci şi ómenii se vede că tot se mai intindeau! Sāraca lăcomie, tu eşti tot așa de veche ca şi omul!

După ce biserică a fost construită, a primit diferitele donaţiuni in bani şi in imobile.

In 1851 Septembrie 25, linca văduva soţia răposatului Tudor Păsărescu din Cotroceni, lasă bisericeii ca danie «o căs-ciōră cu prāvāliōra ei intr'un acoperiş ce este pe locul M-rei Cotroceni cu embatic câte 8 lei pe an... ca să fiū pomenit tot-d'a-una eu şi neamul meu la sfântul jertfelnic....» ²⁾.

In anul 1854 Ottombrie 19, Rada Presvitera soţia răposatului Cost. preotu fost slujitor la aceea biserică mai dāruesce bisericeei, o prāvālie de cărciumă «pentru sufletul lui şi a nēmului lui» ³⁾.

In anul 1854 Rada Presvitera vinde epitropilor şi mahalagiilor pentru biserică cărāmidarii de sus, douē odāi cu magaziiile lor pe moşia Cotroceni, chiar lângă biserică, cu preţ de 1900 lei din care primesce 900 lei in mână iar 1000 de lei îi hārezesceca danie sfintei biserici mai sus numită din tot sufletul, ne silită de nimeni.... pentru pomenirea numelui meu bărbat reposatul preot Constantin.... ş'a mea precum şi a neamurilor mele de aceea am dat actul meu prin

1) Doc. 6 ibidem.

2) Bibliot. M-rei Cotrocenilor dve. No. 3 al bis. Cotrocenilor.

3) Ibidem Doc. No. 4.

punere de deget ca să stăpânească sf. biserică aceste două o-dăi... cu a lor cuprindere in bună pace ¹⁾.

Oamenii bătrâni cum și documentele ne spun că biserica Cărămidari a avut donațiuni mult mai numeroase dar-tote ađi au dispărut împreună cu actele lor.

A avut multe locuri, expropriate in diferitele timpuri cu sume destul de mari. Așa in anul 1872—73, primăria Capitalei răscumpăra via—pe care in 1848 o afierosise archi-mandritul Iosif cu suma de 1000 galbeni adică lei 12,000.

Tot in acelaș an C. F. R. expropiază o parte din terenul bisericeii pentru care i se oferă 18,000,

Pentru o altă bucată de teren vândută Pr. Stan Dobre 7,000.

In anul 1875 biserica a luat foc de la scân-teiele unei mașini și direcțiunea C. F. R. da ca despăgubire 17,000-

Total 48,700..

Cu parte din acești bani s'a reclădit pentru a III-a oră biserica in 1877 ²⁾ cu suma de lei 45,000.

Rest 3,700.

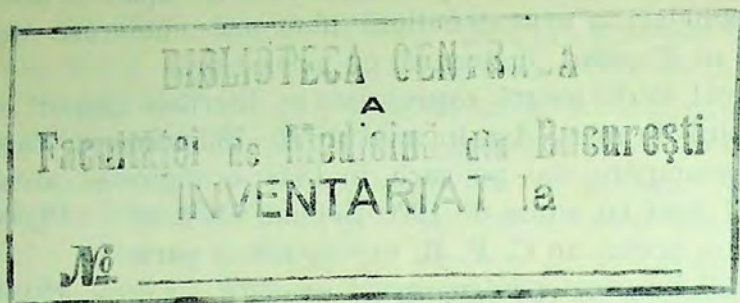
Astăđi biserica se află într-o complectă ruină casele iro-site, grădinile părăginite, nu produc nici atât cât ar trebui pentru întreținerea lor. Dacă averile acestei biserici ar fi fost bine administrato, ș'ar fi putut crea un fond suficient pen-tru întâmpinarea nevoilor ăilnice.

Dar se vede că un destin inexorabil planéză și asupra așeđămintelor—mai cu sémă când cei însărcinați cu admi-nistrarea lor nu sunt de nimenea controlați — ca și asupra omului.

Am mai amnțit in altă parte că in cuprinsul mahalalei Cărămidarilor de sus, se află mai multe fabrici, între care menționăm stabilimentul pentru manufactura de tutun de la Belvedere saú «regia monopolurilor statului».

1) Ibidem doc. No. 5.

2) Veđi Pisania actualei biserici.

**Persoanele cari au bine-voit a contribui
la aparițiunea acestei lucrări**

D-l George Gr. Cantacuzino, fost Președinte al Consiliului de Miniștri a contribuit cu suma de 140 lei.

Preotul Ilie Nicolae Parochul bisericii Cotroceni cu 100 lei.

D-l Petrachi Nicolae, comerciant în Bucuresci, calea Plevnei, cu 100 lei.

D-nii Al. G. Cantacuzino, Dumitru Lăzărescu și Locotenentul Vasile Miron, tustrei m-au împrumutat cu suma de 850 lei fără procente, și fără care sprijin lucrarea nu ar fi vădut lumina tiparului.

Pentru aceste ofrande și sprijine le datoresc o vecinică recunoștință.

TABELA DE MATERII

TABELA DE MATERII

	<u>Pagina</u>
Prefață	V
Introducere	VII

CAPITOLUL I

§ 1. 1539--1679	1
§ 2. Ghioca Căpitanul devine proprietarul Cotrocenilor	5
§ 3. Ghioca căpitanul pierde satul și moșia Cotrocenilor	8
§ 4. Marele Spătar Șerban Cantacuzino cumpără moșia și satul Cotroceni	12

CAPITOLUL II.

§ 1. Vechiul schit de la Cotroceni	18
§ 2. Șerban Vodă Cantacuzino	23
Legenda Cotrocenilor	28
De unde vine numele de Cotroceni ?	30

CAPITOLUL III.

Zidirea Mănăstirii Cotroceni. (Priviri generale)	32
Fuga lui Șerban Vodă Cantacuzino de la Cotroceni	35

CAPITOLUL IV.

Donațiunile lui Șerban-Vodă Cantacuzino la Mănăstirea Cotroceni	38
---	----

CAPITOLUL V.

Inchinarea Mănăstirii Cotroceni la Muntele Atos	66
Scrisorile de mulțumire ale comunităților din Atos	72

CAPITOLUL VI.

Daniile făcute de urmașii și rudele lui Șerban Vodă Cantacuzino la Mănăstirea Cotroceni	75
Daniile făcute de străinii Mănăstirii Cotroceni	77

Cumpărări făcute de egumenii Mănăstirii Cotroceni	80
Moșii cumpărate de Egumenii Mănăstirii Cotroceni	82
Metocéle Mănăstirii Cotroceni	86

CAPITOLUL VII.

Cum administrau egumenii greci averile Mănăstiresci? (Priviri generale) . .	94
Abuzurile egumenilor greci de la Cotroceni	98

CAPITOLUL VIII.

Cotroceni din Vale	102
Străzile Cotrocenilor	108
Calea Cotroceni	109
Incheieri	111

CAPITOLUL IX.

Mănăstirea Cotroceni jefuită de Turci și apoi de Ruși—1801	114
Cutremurul cel mare de la 1802 și daruirea Mănăstirii Cotroceni. (Priviri generale)	116

CAPITOLUL X.

Descrierea Mănăstirii Cotroceni rezidită după cutremur de Egumenul Visarion	123
Pisaniile Mănăstirii	124

CAPITOLUL XI.

M-rile închinat sub domnia lui Vodă Caragea și în special M-rea Cotroceni	127
---	-----

CAPITOLUL XII.

Priviri generale asupra evenimentelor politice și bisericesci dintre anii 1821-1823	145
Inventariul Mănăstirii Cotroceni din 1716	152
Secularizarea averilor Mănăstiresci	155

CAPITOLUL XIII.

Jalnica stare a bisericii Cotroceni. (Priviri generale)	158
Ctitori vechiului schit de la Cotroceni	164
Ctitori actuali bisericii	164
Egumenii Mănăstirii Cotroceni. (Priviri generale)	164
Egumenii vechiului schit de la Cotroceni	165
Egumenii Mănăstirii lui Șerban Vodă Cantacuzino	166
Constantin G. Cantacuzino și Mănăstirea Cotroceni	166
Personalul bisericii Cotroceni	168
Oamenii iluștri, îngropați ori născuți la Cotroceni	170
Dobre Nicolau	172

CAPITOLUL XIV.

Palatul regal de la Cotroceni	174
Nicolae Vodă Mavrocordat, trădat de boeri	178
Răsboiul Turco-Germano-Rus	179
Chioșcul lui Alexandru Ipsilante	180
Cismeaua Beyzadelor	181
Căsătoria domnișei Caterina sora lui Vodă Moruzi la Cotroceni	182
Tudor Vladimirescu la Cotroceni	184
Principele Carol I ia reședința de vară la Cotroceni	185
Dărâmarea vechiului Palat de la Cotroceni	186

CAPITOLUL XV.

Parcul Palatului regal	191
Casa țărnescă din Parcul Palatului	194
Incheiere	194

CAPITOLUL XVI.

Asilul Elena Dămna și Ateneul Elisabeta	196
Ajutorul săracilor în trecut	197
Donațiunile Mitropolitului Filaret al II	198
Ce s'a făcut ca averea Orfanilor ?	201
Inființarea actualului Asil	209
Personalul dirigiuntor al Asilului	216
Zidirea Capelei	218
Epistola M. S. Dămnei Elisabeta adresată femeilor române	219
Progresul Asilului Dămna. Desființarea școlii Centrale de fete și inființarea Ateneului Elisabeta	221
Școala Profesională 1878—1896	222
Școala Normală 1881—1896	224
Directorii de studii	227
Asilul sub controlul Ministerului Cultelor	229
Școala primară și profesională 1896—1902	230
Ateneul Elisabeta	233
Școala Normală 1896—1901	234
Asilul Elena Dămna, secția de menașiu	234
Absolventele școlii	237
Personalul didactic al școlii	238
Copilele orfane după absolvirea cursurilor	238
Panteonul Asilului, donatori și donațiuni	240
Via Brâncovenescă, donațiune făcută de M. S. Regele Carol I	241
Dămna Elena Cuza	244
Filaret II Mitropolitul Ungro-Vlahiei	247
Archievul Calist	250
Sultana Marsil	253
Ion Scorșeanu și sora sa Maria G. Schiopescu	255
Gr. Gr. Cantacuzino	261

IV

	<u>Pagina</u>
Constantin Xenocrat	262
Dobre Carcalețeanu	263
Toma Dimitriu	264
Petre P. Enciulescu	265
Alexandru Andonescu	265
G. Avramidis Leatzke	266
Răducan Simonide	266
Iorgu Angheliescu	268
Sabetay Halfon	268
Scarlat Walter	269
Inokentie Kitzulescu Episcopul	269
Eftimie Diamandescu	270
Luca Cociu	271
Ioil Vasilescu	272
Petre Ghiorghiadis	272
Anică Musceleanu	274
Emilia Chiriazopol	274
Frații Emanuel și Isak Hillel Manoachi	275
Jaques Cohen	275
Doctor Carol Davila	276
Sava Henția	279
Doctorul G. Kiriazi	283
Gherasie Calomfirescu Monah	283
Vasile Paapa	284

CAPITOLUL XVII.

Platoul Cotrocenilor (1640—1848)	288
Crucea de pe platoul Corotroceni	288
Platoul Cotroceni (1848—1857)	296
Tabăra de la Cotroceni	303
Situațiunea Taberei	310
Pyrotechnia Armatei	311
Istoricul regimentului I de geniu. (Priviri generale)	323
Arma geniuului la români	324
Un stat major de geniu	327
Perioda războiului pentru independență	330
Lucrările de la Giurgiu (1900)	347

CAPITOLUL XVIII.

Atelierul Central de Confecțiuni	348
--	-----

CAPITOLUL XIX.

Depozitul de munițiuni	359
Ruinile de la depozitul de la depozitul de munițiuni	363

CAPITOLUL XX.

Depositul de furaj și lemne	364
Ictoricul casărmii călărășilor	364
Regimentul III călărăși	365
În timpul războiului (1877—1878)	366
Escadronul II de tren	378
Tabăra Cătrocenilor	581
Câmpul de tragere	381
Băleciul Sf. Mării de la Cătrocenii	382
Depositul regional	382
Linia ferată București-Filaret și Halta Cătrocenii	382
Grădina Preotului Ilie de la Cătrocenii	383

CAPITOLUL XXI.

Introducerea apei potabile în București 1814—1884	386
Introducerea apei în București prin canalizare 1884—1888	388
Uzina Hidraulico-electrică de la Grozăvești	390
Apa de la Bragadiru	391
Calitatea apei și captările	391
Colectarea apelor captate	393
Conducta pentru aducerea apei în rezervor	394
La ce mai pot servi instalațiile vechi ?	394
Incheiere	396
Usina tramvaiului electric de la Cătrocenii	396

CAPITOLUL XXII.

Grădina Botanică. (Priviri generale)	398
Grădina botanică din București	404
Descripțiunea vechii grădini botanice de la Cătrocenii	409
Condițiunile ce trebuie să întrunească o grădină botanică	410
Actuala grădină botanică	412
Institutul botanic	414
Directorii grădinei Botanice	416

CAPITOLUL XXIII.

Doftoricescul meșteșug în țările Române. (Priviri generale)	425
Medicina babelor	426
Medicina hieratică	427
Medicina doftoricescă	428
Ciurma sub Caragea	434
Doctorii cei mai renumiți la începutul secolului XIX	436
Școala de mică chirurgie de la Colțea	436

CAPITOLUL XXIV.

Școala de mică chirurgie de la Mihail-Vodă	439
Programa generală pentru școala de chirurgie de la Mihail-Vodă	442
Facultatea de medicină 1869—1902	447
Localurile Facultății de Medicină	452
Catedrele Facultății de Medicină	452
Catedra de igienă, titular prof. dr. Iacob Felix	453
Catedra de patologie generală, titul. medic inspect.-general de brigadă I. Theodori	454
Catedra de clinică mentală, titular profesor dr. Șuțu Alexandru	456
Catedra primei clinice chirurgicale, titular doctor C. D. Severeanu	458
Catedra primei clinici medicale, titular profesor dr. G. I. Stoiceocu	460
Catedra de zoologie medicală, profesor dr. St. Sihleanu	462
Prof. Dr. George Marinescu	464
Prof. Dr. Buiciu St. Chr.	465
Prof. Dr. Petrini (Paul)	467
Prof. Dr. Michail Georgescu	469
Prof. Dr. I. Toma Tomescu	470
Prof. Dr. Ión I. Cantacuzino	470
Prof. Dr. Toma Ionescu	471
Prof. Dr. D. Grecescu	474
Prof. Dr. Gr. Rânniceanu	374
Prof. Dr. C. Miculescu	475
Prof. Dr. Al. Obregia	475
Prof. Dr. St. Minovici	475
Prof. agregat Dr. N. Paulescu	476
Prof. Dr. N. Măldărescu	476
Prof. Dr. At. Demosteni	476
Agregați N. I. Duma, Eugeniu Felix și Dr. Gerota	476
Prof. Dr. N. Atanasescu	476
Prof. Dr. N. Manolescu	476
Institutele și laboratoarele facultăților de medicină	476
Prof. Dr. D. Drăghiescu	477
Prof. Dr. N. C. Tomescu	479
Institutul de anatomie patologică și bacteriologie	481
Planul, dispozițiunea și menirea institutului	485
Partea științifică a institutului	487
Prof. Dr. Victor Babeș	491
Doctor Aurel Babeș	492
Catedra de medicină legală	494
Institutul medico-legal (Morga)	495
Prof. Dr. M. Minovici	500
Prof. Dr. N. Kalinderu	502
Prof. Dr. Al. Boicescu	502

PARTEA II

CAPITOLUL I

Moșia și satul Lupescii (Sf. Elefterie)	505
Cine a fost spătăreasa Caplea din Periș ?	506
Unde era situat satul Lupescii ?	507
Prof. dr. Petrini-Galați	509
Fazele prin care a trecut satul Lupescii	511
Moșia Mitropoliei și morile Vlădicăi	512
Biserica Sf. Elefterie și diata lui Constantin sin Maxim Cupețul	514
Prof. dr. C. I. Istrati	515
Privilegiile acordate de diferiți Domnitori bisericii Sf. Elefterie	517
Sf. Elefterie ca loc de distracție al bucureștenilor	519
Ruinele de la Sf. Elefterie	521
Casa de sănătate de la Sf. Elefterie	523
Quartierul Rignault	523
Dr. Poenariu Căplescu	525

Moșia și satele Grozăvescii de sus și de jos (Priviri generale)	529
Cumpărările de locuri și moșii la Grozăvesci, de Serban-Vodă Cantacuzinc	542
Proprietățile diferitelor mănăstiri la Grozăvesci cu moșile lor pe Dâmbovița	543
Desele schimbării de egumeni	544
Inginer-inspector Ilie Radu	545
Instreinarea bunurilor mănăstirești	547
Embaticarii Mănăstirilor	548
Clăcașii Mănăstirilor	551
Incheere	552
Biserica din Cărămidarii de sus	552
G. M. Ionescu, alcătuitorul Istoriei Cotrocenilor	553

